

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

СЪЧИНЕНИЯ

ВТОРО ИЗДАНИЕ

ИНСТИТУТ
ПО ИСТОРИЯ
НА БКП
ПРИ ЦК НА БКП

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

ТОМ
10

МАРТ — ЮНИ 1920

ПАРТИЗДАТ
ИЗДАТЕЛСТВО
НА БЪЛГАРСКАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ
СОФИЯ 1986

Редакционна колегия

чл.-кор. проф. д-р ЙОРДАН ЙОТОВ (председател)
акад. ВЛАДИМИР ТОПЕНЧАРОВ
акад. ВЕСЕЛИН ХАДЖИНИКОЛОВ
ДАВИД ЕЛАЗАР
проф. д-р ТАТЯНА КОЛЕВА
ст. н. с. I ст. д-р ДИМИТЪР СИРКОВ
н. с. МАРИЯ ЧЕРВЕНДИНЕВА

Редактори на том 10

н. с. МАРИЯ ЧЕРВЕНДИНЕВА
ЕКАТЕРИНА ПЕОВСКА

Съставител

к. и. н. ДЕЧО МИЧЕВ

ПРЕДГОВОР КЪМ ТОМ ДЕСЕТИ

В този том са включени 62 произведения на Георги Димитров, написани от март до края на юни 1920 година. Пет са включени в том пети на първото издание на съчиненията, а 57 се публикуват за първи път.

Когато Георги Димитров пише своите трудове, произнася речите си в буржоазния парламент и в Софийския общински съвет, обстановката в света продължава да е сложна и противоречива. Едрата буржоазия в редица страни започва да изживява временното отстъпление пред революционния подем на масите от първите години на световната следвоенна криза, консолидира силите си и преминава в настъпление срещу демократичните завоевания на трудещите се. По същото време класовата борба на пролетариата, и на първо място стачното движение, се изяснява в най-остри форми. Във Франция, Италия, Англия, САЩ и другаде стачките преминават в кървави сблъкновения на работниците с полицията и войската. През март 1920 г. въоръжената съпротива на немската работническа класа проваля опита за военен преврат на най-реакционните кръгове на германския финансов капитал и едрите земевладелци.

Независимо че революционното надигане на масите не стихва, темпото на развитието на революцията в капиталистическите страни отслабва и все по-определено се очертава неравномерното протичане на световния революционен процес. Въпреки това обаче сред широките народни маси увереността в избухването на революция в Европа продължава да съществува, което дава основа-

ние на Втория конгрес на Коминтерна (юли—август 1920 г.) за позитивно отношение към предстоящата революция в Западна Европа.

През разглеждания период продължава олевяването на пролетарските маси и повишаването на тяхното класово съзнание. Свидетелство за това са масовизирането на съществуващите комунистически партии и основаването на нови. Същевременно по-определено се изявява диференциацията в редовете на работническото движение. Продължава процесът на разслоение в средите на социалдемократията, в която най-прогресивните и леви течения открито се разграничават от десните сили в нея, обособяват се в самостоятелни партии или групи, а други се присъединяват към комунистическите партии.

Успехите на международното комунистическо движение в началото на 1920 г. се съпътствуват от левичарски и сектантски грешки, които пречат на редица компартии да проникнат дълбоко в масите, да им влияят и да ги водят след себе си. Владимир Илич Ленин ги определя като грешки, които могат да донесат «...най-сериозна вреда на комунизма»¹. Поради това борбата с «левичарството» в международното комунистическо движение става важна и неотложна задача за марксистко-ленинските сили в компартиите. През април 1920 г. В. И. Ленин пише: «Ако първата историческа задача (да се привлече съзнателният авангард на пролетариата на страната на съветската власт и диктатурата на работническата класа) не можеше да се реши без пълната, идейна и политическа победа над опортюнизма и социалшовинизма, то втората задача, която сега се поставя на дневен ред и която се състои в умението да се доведат масите на нова позиция, способна да осигури победата на авангарда в революцията, тази предстояща задача не може да се изпълни без ликвидиране на лявото доктринерство, без пълно преодоляване на неговите грешки, без избавяне от тях.»²

Изменящата се обстановка в света налага да се разработят по-гъвкава стратегия и тактика на световното комунистическо движение, да се спечелят масите, да се укрепят връзките с естествените съюзници на пролета-

¹ Ленин, В. И., Събр. съч. Т. 41, с. 86.

² Пак там, с. 76.

риата, да се открият нови, съобразени с новата обстановка пътища за водене на масите към революция. На изясняването и решаването на тези проблеми е посветена книгата на В. И. Ленин «Левчарството» — детска болест на комунизма», излязла в началото на 1920 г., когато се извършва подготовката на Втория конгрес на Коминтерна.

Върху международното положение по онова време влияе положително укрепването на диктатурата на пролетариата в Съветска Русия. В победилата революция трудещите се от капиталистическите страни виждат осъществяването на своите надежди за по-справедлив обществен строй, упование в борбата им срещу класовия враг и националното потисничество. В много страни се засилва движението за защита на Съветска Русия, за установяване на дипломатически и търговски отношения с нея. Расте недоволството срещу настаняването в различни държави на белогвардейски части и срещу оказваната им подкрепа от буржоазните правителства.

И през пролетта на 1920 г. обстановката в България се характеризира с продължаващата икономическа криза. Положението на трудещите се е много тежко както поради неизживените катастрофални последствия от войните (1912—1918 г.) и прииждането на стотици хиляди бежанци от Македония, Тракия, Добруджа и Западните покрайнини, така и от непоносимите репарационни и други задължения, които държавите-победителки са наложили на България чрез Ньойския мирен договор. Цените на стоките за широко потребление непрекъснато се покачват, а покупателната способност на масите все повече намалява поради ниските надници и съществуващата безработица. Основни отрасли на индустрията (текстилната, тютюневата, захарната и други) работят с намален капацитет. В бедствено положение се намират семействата на загиналите във войните и на военноинвалидите.

През този период като първостепенна политическа сила в страната се налагат двете масови партии, обединяващи широките народни маси от селото и града — Българският земеделски народен съюз и Българската комунистическа партия. Това се потвърждава и от изборните успехи на 28 март 1920 г. за XIX ОНС, в които

БЗНС отново спечелва най-много гласове и депутатски места, а БКП се нарежда на второ място. Резултатите от изборите дават възможност на лидера на БЗНС Александър Стамболийски на 21 май с. г. да образува самостоятелно земеделско правителство. Както по време на коалиционното правителство, така и като самостоятелно управляваща партия БЗНС продължава да прилага на практика своята съсловна дребнобуржоазна политика, която има за цел да реформира съществуващия капиталистически строй, да ограничи крупните богатства, да прокара и прилага закони, които да защищават интересите на селяните, а чрез Закона за трудовата повинност — да привлече към полезен за обществото труд всички трудоспособни граждани. Една от най-значителните реформи е аграрната, в основата на която лежи идеята за трудовата поземлена собственост. С редица закони земеделското правителство обективно засяга интересите на едрата буржоазия и до известна степен ограничава експлоатацията, поради което реформите му се посрещат враждебно от капиталистите и прилагането им среща тяхната съпротива.

Въпреки че по своя характер правителството на Александър Стамболийски е демократично, по отношение на работническото движение, на Българската комунистическа партия и пролетарските организации и борби то заема реакционна позиция. Известни са жестоките репресии срещу участниците в Транспортната стачка (декември 1919—февруари 1920 г.), повсеместният терор в изборните кампании, разтурването на общинските комунни, преследването на работническите дейци и т. н.

Отношението на БКП към БЗНС и неговото управление е противоречиво. От една страна, тя разбира, че редица негови мероприятия са насочени срещу едрият капитал, и ги подкрепя, а, от друга, оценява съюза и правителството като изразители на интересите на селската буржоазия. Това ѝ пречи да разбере техния общодемократичен и прогресивен характер. Върху позицията на партията оказват влияние много фактори. По онова време отношенията между двете най-масови политически партии в България са особено изострени както поради жестокото потушаване на Транспортната стачка от ръководеното от

Александър Стамболийски коалиционно правителство, така и поради масовите репресии и непрестанни закани срещу Комунистическата партия и нейните поделения и дейци от страна на управляващата партия. От голямо значение са и степента на болшевизацията на партията и прилагането в революционната практика на ленинските възгледи за съюзника на пролетариата, за революционните компромиси, за условията и пътищата за победата на социалистическата революция.

Като един от първите ръководители на партията и революционните профсъюзи, депутат в парламента и съветник в Софийската община през разглеждания период Георги Димитров продължава да се бори за защита на политическите и икономическите права и свободи на трудещите се, да разкрива антинародната същност на политиката на българската буржоазия, да изяснява позицията на партията по отношение на нейното участие в буржоазните изборни учреждения.

В брошурата «Задачите на работническите синдикати» авторът прави анализ на положението в страната в условията на общата революционна криза и стига до извода, че задачите на работническите организации, в това число и на синдикатите, трябва да се координират с борбата за завладяване на политическата власт от пролетариата и да ѝ бъдат напълно подчинени, тъй като тази борба е на преден план.

Както тук, така и в други негови произведения се изясняват ролята и мястото на политическия авангард — Комунистическата партия, в борбата за власт, определят се и задачите на синдикатите — да сплотяват масите, да ги просвещават и подготвят за революция, като същевременно сами участвуват най-активно в нея под ръководството на Комунистическата партия. «... *Професионалната борба* — изтъква авторът — *трябва да се проявява и развива като една съставна частица от цялата класова борба на пролетариата*» (с. 34). Според него винаги и при всички обстоятелства е необходимо съчетаването на икономическата с политическата борба.

Като проследява световния и българския опит на синдикалното движение, ръководителят на българските революционни профсъюзи разглежда отношението на бур-

жоазната държава към синдикатите и изтъква, че тя е принудена да се примири със съществуването им, като се опитва да ги превърне от организации за борба в организации за уреждане на отношенията между работници и капиталисти и за поддържане на траен мир в производството. Той сочи за пример английските трейдюниони и реформистките профсъюзи в други капиталистически страни, където с тяхна помощ буржоазията успява до известна степен да отслаби острите класови конфликти.

Георги Димитров продължава да изяснява отношението на партията към опортюнистическото схващане за тъй наречения «неутралитет» на синдикатите. При новата обстановка, когато се открива нова епоха в развитието на света, «да бъдат синдикатите *неутрални* към извършващата се работническа революция — пише той — това значи — да *помагат* на буржоазната контрареволуция.

Или с труда — *против* капитала; или с *капитала* — *против труда!* Или на страната на *революцията*, или в лагера на *контрареволуцията!* Среден път няма» (с. 39—40). В епохата на пролетарската революция самото развитие на пролетарската борба оборва буржоазните заблуждения за «неутралитет» и «независимост» на синдикалните организации спрямо Комунистическата партия. При тези условия историческа необходимост става да се постигне «още *по-близко единение* между работническите синдикати и Комунистическата партия, едно *пълно органическо единство* между синдикалната и политическата борба на пролетариата в *името на премахването на капитализма. . . и осъществяването на комунизма*» (с. 40).

Интересни са мислите на Георги Димитров за ролята и мястото на професионалните съюзи през преходния период от капитализма към социализма. Основавайки се на опита на съветските профсъюзи, той обръща внимание на техните управленчески функции и на значението им за мобилизиране усилията на работническата класа за повишаване производителността на труда, за постигане на съзнателна дисциплина в работническите колективи, за създаване на висококвалифицирана техническа интелигенция, без което, според него, е немислимо организирането на производството на социалистически начала.

В това темата за Великата октомврийска социалисти-

ческа революция и Съветска Русия се разглежда в много от включените трудове. Георги Димитров приветствува победата на руските работници и селяни, открила епохата на международната пролетарска революция. Революцията, според него, ще възтържествува и в другите страни, защото «... слънцето на комунизма... вече блести на Изток... над пространната и многомилionна Русия, със своите прекрасни и извикващи към нов живот пурпурни лъчи» (с. 42).

Наред с пламенната защита на Съветска Русия Георги Димитров разяснява искането на партията за установяване на дипломатически и търговски отношения със съветската страна. На 14 юни 1920 г. прави предложение в Софийския общински съвет да се изпрати делегация на общината в Москва, която да се запознае на място с положението в страната и да съдействува за заздравяването на отношенията между руския и българския народ. Обявява се решително срещу подкрепата на правителството на настанилите се в България руски контрареволуционери, които характеризира като «бивши палачи и сегашни врагове на руския народ» (с. 344).

Когато говори и пише в защита на Съветска Русия и обръща внимание на примера на първата социалистическа страна за потиснатите и експлоатирани трудещи се, изтъкнатият патриот и интернационалист не пропуска случай да напомни, че България е освободена от турско иго от руския народ, към който българският народ храни дълбока признателност и се прекланя пред падналите на бойното поле руски герои. Така в предложените произведения се разкрива едно ново отношение на техния автор към вековната дружба и признателност на българския народ към народите на Русия и се подчертава съществуващата българо-русска дружба.

Включените в тома произведения отразяват напрегнатата дейност на ръководителя на българските профсъюзи в защита на непосредствените интереси на трудещите се, за тяхното мобилизиране и сплотяване под знамето на Българската комунистическа партия. Той анализира измененията, които се извършват в българското общество в условията на следвоенната криза, и в съответствие с политиката на партията изяснява характера на класовата

борба и перспективата за нейното развитие. В речите си в Софийския общински съвет на 18 и 23 март 1920 г. посочва, че стълкновението на класовите интереси между трудещите се и капиталистите е извънредно силно, че съществуващата пропаст между тях е създадена от самия живот. Но от това според него не следва, че работническата класа е в състояние в този момент да завземе властта. В това отношение комунистите не си правят илюзия, защото те познават действителните сили, които биха довели до завладяването на политическата власт от трудещия се народ.

От внимателния анализ на включените в този том произведения може да се направи извод, че макар понякога изпитаният пролетарски революционер да се изказва за предстояща революция в България, в схващанията си за възможностите за победа на социалистическата революция у нас се доближава до едно по-правилно и реалистично виждане за процеса на подготовката на масите за завоюването на политическата власт. Той винаги изтъква ръководната роля на Комунистическата партия и подчертава, че «няма в историята случай, при всички преврати и при всички коренни преобразования, господстващите класи сами да са слезли от сцената на господството си. Те винаги са били дърпани от долу и катурвани» (с. 109).

Привлича вниманието включената в тома статия «Политическата масова стачка», излязла в «Работнически вестник» на 1 март 1920 г., в която се разобличава схващането на анархистите за «генералната стачка» като средство за събаряне на буржоазния строй и за осъществяване «идеалите» на анархизма. Авторът разглежда политическата стачка като едно от важните средства в класовата борба за оказване «давление върху цялата капиталистическа класа и върху държавата за защита общи класови интереси и постигане политически задачи на пролетариата» (с. 44). Той се позовава на примери от световната революционна практика на пролетарската борба, както и на опита на българския пролетариат и стига до извода, че към политическа стачка трябва да се «прибягва. . . само в изключителни случаи, при такива *икономически и политически условия, когато, от една страна, борещият се пролетариат може сигурно да разчита на общата под-*

дръжка на целия трудец се народ и когато, от друга страна, буржоазията и капиталистическата държава са най-отслабени вследствие на изострящата се вътрешна и външна обща криза на капитализма» (с. 46).

В статията «Общата транспортна и рудничарска стачка» Георги Димитров анализира поуките от героичната борба на транспортния пролетариат и посочва, че тази стачка не е една обикновена професионална борба, а извънредно важен епизод от класовата борба в България, поуките от която са «ценен капитал за бъдещите работнически борби» (с. 329). Изтъква се, че най-голямото завоевание за транспортните работници е, че в хода на стачката са разбрали несъстоятелността на политиката на опортюнистите на тъй наречения неутралитет на профсъюзите и на съглашателство с буржоазията и са осъзнали необходимостта да изграждат и укрепват единна класова професионална организация.

Във включените в този том речи, изказвания, питаниа и др. на Георги Димитров като председател на комунистическата група в Софийската община широко се изяснява и популяризира общинската политика на партията. Известно е, че Георги Димитров внася за обсъждане във Партийния съвет през септември 1919 г. временна партийна програма за участие в изборните учреждения, която без изменения е утвърдена от Втория конгрес на БКП като «Резолюция по общинската и окръжна политика на Българската комунистическа партия».

Прилагайки в революционната практика партийната общинска програма, видният ръководител на партията и профсъюзите я разглежда като естествено продължение на класовата борба на пролетариата. Той се спира на голямото значение на привличането под ръководството на партията на широките трудови маси в завладяването на общините и тяхната енергична поддръжка на избраниците им в прокарването на решения в подкрепа на техните икономически искания. Това според него революционизира масите, сплотява ги около лозунгите на партията и ги готви за решителните боеве за победата на революцията.

Както и в предишните мандати, Георги Димитров поставя за обсъждане и се изказва по всички наболели въп-

роси, които се разглеждат в съвета. Много често е инициатор за разглеждането на важни проблеми, които засягат положението на трудещите се от столицата или се отнасят до същността на политиката на буржоазията във всички области на обществения, икономическия и културния живот на страната. Той се придържа строго към декларацията на групата, прочетена от него на 21 януари 1920 г. пред новонабрания съвет, в която се казва, че комунистите-съветници ще употребят всички усилия, за да не се допусне в съвета да се вземат решения, които биха били в ущърб на интересите на масите.

Един от въпросите, на който се отделя голямо внимание от партийната общинска група, е прехраната на населението и във връзка с него — за бюджетната политика на буржоазните партии. В изказването си пред съвета на 13 март 1920 г. Георги Димитров обръща сериозно внимание на съществуващата тежка продоволствена криза в страната и особено в столичния град и посочва, че тя се корени дълбоко в капиталистическия начин на производство и разпределение на обществените блага. Чрез свободната търговия, при наличието на разрушена икономика буржоазията сама допринася за още по-голямото изостряне на кризата, за засилване на спекулата, корупцията и гешефтарството, които са взели широки размери, тъй като на пазара няма жизнено необходимите стоки. Според него провалът на буржоазната продоволствена политика е резултат от кризата на цялата капиталистическа система.

В аргументираните си изказвания по прехраната на населението той прави конкретни предложения за облекчаване положението на гладуващите маси. Според него общината е задължена да поеме отговорността за прехраната и продоволствието, да въведе допълнителни налози на имотните класи, да организира обществен контрол върху продажбата на брашно и други продукти, върху качеството на хляба и неговото разпределение сред населението. За да се справи с тези трудни задачи, съветът трябва да поиска от държавата необходимите средства за покриване разходите по прехраната.

С дълбоко познаване и с богата аргументация Георги Димитров участва в разискването по бюджетопоекта на общината. Той пледира за приемането на такъв бюджет,

който както в приходната си, така и в разходната си част да е насочен към разрешаването на всички социални проблеми в интерес на трудещите се маси. В речта си на 5 април с. г. остро разобличава представителите на буржоазните партии, които отхвърлят предложението на комунистическата група за включване в бюджета сума за построяване на болници, за благоустрояване на улиците в крайните квартали и особено за просветата.

Във връзка с обсъждането на бюджета за 1920 г. председателят на комунистическата група се изказва за широка публичност на заседанията, за да се даде възможност на избирателите, които са гласували доверие на Общинския съвет, непосредствено да следят разискванията и решенията му. В изказване на 24 април 1920 г., като разяснява огромното значение на откритите общински заседания, той подчертава, че «това е въпрос за обществената контрола, за правилното ръководене работите на съвета, то е въпрос най-сетне за участие на заинтересованите маси в нашата работа» (с. 272). На остра критика се подлагат представителите на буржоазните партии в съвета, които прокарат чрез него своята класова политика, а тя се покрива напълно с политиката на буржоазната държава, и когато изразяват известно недоволство от вмешателството на държавните органи в работата на общините, го правят от демагогски, а не от съображения да защищават интересите на своите избиратели. За тях общините са средство за поддържане на буржоазното господство и за потискане на трудещите се маси. Той се обявява за по-голяма самостоятелност на общинските съвети и разобличава грубото посегателство на министъра на вътрешните работи върху автономията на Столичния съвет. Същевременно Георги Димитров оценява огромното значение на борбата на комунистическите общински избраници вътре в общините за общата класова борба, за възпитаването на масите и за тяхното сплотяване и организиране за постигане на крайната революционна цел. На възраженията на буржоазните съветници, че прави комунистическа пропаганда, заявява: «Аз... говоря за съвета, говоря за стенографите, говоря за публиката, говоря за София, говоря за утрешните борби, които ще имаме с всички вас» (с. 389).

Привлича вниманието прочетената от него на 10 май Декларация на комунистическата група в Софийския окръжен съвет, в която се протестира срещу повсеместните фалшификации в почти всички села в окръга на изборите на 25 януари 1920 година. В документа се изтъква, че поради корумпирането на буржоазните партии комунистите не могат да влизат в каквото и да е споразумение с партните на капитала и запазвайки своята пълна независимост, те ще използват участието си в Окръжния съвет за защита интересите на трудещите се маси. Посочва се, че окръжните съвети, както и градските са инструменти на капиталистическата държава и се намират в пълна зависимост от централната власт, която им пречи да управляват в интерес на своите избиратели, и не са в състояние да изпълняват дори задачите, които законът им повелява.

Отношението на Георги Димитров към правителството на БЗНС и политиката на Земеделския съюз за разглеждания четиринадесетмесечен период се определя от позицията и оценките на партията както към коалиционното, така и към самостоятелното правителство на БЗНС. Той се отнася критично към правителството и го разглежда като изразител на интересите на селската буржоазия, а в разтурването на XVIII ОНС вижда стремеж не само за установяване на самостоятелна земеделска власт, а също за разправа с Комунистическата партия и нейните представители в парламента. И макар че в отделни изказвания в съвета и в речите му в Народното събрание понякога да се опитва да разграничи съюза от другите буржоазни партии, общата му оценка е отрицателна. Голямо влияние върху неговата позиция оказват неизживените последствия от жестокото потушаване на Транспортната стачка, продължаващите репресии срещу партията и работническите организации от страна на правителствените органи, а също непрестанните закани от лидерите на БЗНС да унищожат Комунистическата партия, да изгонят от страната комунистите и да конфискуват имотите им. От не по-малко значение е и обстоятелството, че по онова време БКП още не е възприела напълно, творчески, в съответствие с конкретната действителност на страната, където преобладава селското стопанство, Лениновата идея за

работническо-селския съюз. Отношенията между двете най-масови партии в българското общество са до такава степен изострени в началния период на самостоятелното земеделско правителство, че не съществуват почти никакви предпоставки за постигане на някакво разбирателство и съгласуваност в действията срещу едрата буржоазия. Естествено е при тези условия Георги Димитров, изразявайки политиката на партията, да се отнася критично към БЗНС и неговото управление.

Предлаганите на читателя произведения засягат и редица други проблеми от класовата борба на българския пролетариат, за положението на трудещите се, за състоянието на професионалните организации. Авторът отделя специално внимание за подготовката и празнуването на международния ден на труда. От името на комунистите съветници внася предложение в Софийския общински съвет Първи май да се обяви за празник и на работниците и служещите от общината. За българския пролетариат, казва Георги Димитров, Първи май трябва да бъде демонстрация, че въпреки всичко пролетариатът стои твърдо на своите борчески позиции и вярата му в тържеството на международната пролетарска революция не е разколебана нито на йота. На този ден българският пролетариат ще приветствува работниците от Съветска Русия, пролетариите от всички европейски страни. Чествуването на Първи май придобива изключително значение, тъй като се превръща в празник на «коренни, големи исторически преобразования, които се започнаха с Русия и които продължават със своето влияние да заливат цяла Европа, целия свят» (с. 305).

В том десети са включени и няколко неподписани статии на Георги Димитров, чието авторство е установено след внимателен и задълбочен анализ. В някои от тях откриваме отделни мисли или пасажии от подписани неговни материали, а други са пряко свързани по проблематика, аргументация и стил с речите и изказванията му в Софийския общински съвет на 13, 18 и 23 март и 1 април 1920 г., както и с речта му на 27 април с. г. в Народното събрание.

Включените в тома произведения, както и подготовителните материали и документите на партията и профсъюзите в приложението, на които стои подписът на Георги

Димитров заедно с подписите на другите ръководители, са писани през един много кратък период. Те са изключително богат източник за историческата наука, за изучаване на историята на партията и страната през онова динамично време, когато масите се намират под силното въздействие на Великия октомври, понасят тежестите на икономическата криза, осъзнават отговорността на българската буржоазия за разпокъсване на отечеството и за бедственото си положение. Те са източник за изясняване ролята и мястото на Комунистическата партия като политически авангард на работническата класа в борбата за мобилизирането на народните маси в защита на техните жизнени интереси. Едновременно с това тези трудове дават богати възможности за изясняване на нови страни от биографията на Георги Димитров, разкриват неговия блестящ ораторски талант, всестранната му марксистка и обща култура, динамиката на неговото напрегнато ежедневие, мъжествената му борба за справедливото дело на партията и трудещите се. Ярко се откроява ръстът на Георги Димитров като председател на комунистическата общинска група и като парламентарен деец, като смел защитник на интересите на трудовия народ.

Богат по съдържание и идеи, том десети от съчиненията на Георги Димитров е извор на знания, на размисъл и вдъхновение от героичното минало на Българската комунистическа партия, от вълнуващия пример на живота и революционната дейност на великия син на работническата класа, на трудовия народ — големия патриот и интернационалист Георги Димитров.

От Редакционната колегия

ЗАДАЧИТЕ
НА РАБОТНИЧЕСКИТЕ
СИНДИКАТИ

*Брошура. Издание на Ком.
снд. библиотека, № 3,
С., 1920. 30 с.*
Подпис: Г. Димитров

*Печата се по текста
на брошурата*

Държаният на тая тема реферат пред XI конгрес на Общия работнически синдикален съюз на 28 май 1919 г.¹ съгласно конгресното решение трябваше да бъде отпечатан в отделна брошура за масово разпространение. Но понеже тоя реферат не бе стенографиран, ние предаваме в настоящия номер на нашата Комунистическа синдикална библиотека в съкратена форма най-съществената негова част.

София, февруари 1920 г.

Комунистически Синдикална Библиотека
№ 3.

Г. ДИМИТРОВЪ.

(БНЛ 120 лева

ЗАДАЧИТЪ
НА
РАБОТНИЧЕСКИТЪ СИНДИКАТИ.

СОФИЯ — 1920.

I. РАБОТНИЧЕСКИТЕ СИНДИКАТИ В МИНАЛОТО

Работническите синдикати изникнаха още в първия стадий на капитализма като организации за подобряване икономическото положение на работниците в *рамките* на съществуващия капиталистически строй. Първоначално те съзираха своето призвание само в борбата с отделните капиталисти за защита на непосредствените професионални работнически интереси, без да засягат основите на самата капиталистическа експлоатация и да насочват усилията си извън пределите на капиталистическата производствена и обществена организация.

Премахване конкуренцията в средата на работниците от дадената професия, ограничаване достъпа на нови работници в нея и прибягване в краен случай към стачка — това бяха обикновените методи, с които си служеха старите работнически синдикати, за да постигнат увеличение на заплатите, намаление на работното време и общо подобрене в условията на труда.

Не разбирайки непосредствената връзка между положението на работниците в производството и политическата и държавна организация на капиталистическото общество, тия синдикати, класически пример за които ни дават някогашните английски трейдюниони², се затваряха в своята тясна професионална черупка и старателно отбягваха всяко участие в политическите борби и изобщо в политиката на страната, като се занимаваха изключително с въпросите на своята професия, което впоследствие не пречеше, разбира се, твърде често да бъдат използвани пряко или косвено за политическите цели на буржоазията.

Въпреки тоя невинен характер на първите работнически синдикати буржоазията и нейната държава се опълчиха решително против тях и се опитаха чрез насилия, репресии и узаконени запрещения да ги унищожат, чувствувайки инстинктивно, че те биха могли да се развият като опасни класови организации, органи на класовата борба на пролетариата за премахване капиталистическата система.

Бесните насилия, репресии и запрещения против работническите синдикати обаче далеч не дадоха очаквания от буржоазията резултат. Породени от самото развитие на капитализма, изникнали в борбата между труда и капитала, станали жизнена необходимост на работниците за защитата им срещу капиталистическата експлоатация, работническите синдикати не бе възможно с нищо да се изкоренят. Преследванията против тях толкова повече изостряха и разкриваха пред работническите маси съществуващите в капиталистическото общество класови противоречия. Без намесата на синдикатите стачките биваха по-чести, стихийни и буйни и нанасяха неизмерими пакости на производството, като често поставяха в опасност дори личната и имотна сигурност на капиталистите.

Това именно принуди най-сетне буржоазията да се *примири* със съществуването на работническите синдикати, като се опита да ги *опитоми* и превърне в организации за уреждане отношенията между работниците и капиталистите и за поддържане траен мир в производството.

Английската буржоазия, която бе дълго време пълна господарка на международния пазар и която разполагаше с най-пространните и богати колонии в света, имаше всичката възможност за постигането на тая цел да подхвърля известни материални облаги на работническите синдикати, обгръщащи предимно обучените работници, тъй наречената *аристокрация на труда*.

Започна се ерата на колективните договори, сключвани между работническите синдикати и организациите на капиталистите, с които, като се установяваха по взаимно споразумение условията и нормите на заплата и работно време, отстраняваше се за един дълъг период *стачната опасност* по отношение на предприятията и производства-

та, които засягаха тия колективни договори. Достигна се до известните *наднични скали*, според които размерите на работническите заплати се определяха в зависимост от средните цени на предметите от първа потреба през дадения период, като пресмятането обаче се извършваше обикновено така, че работническите заплати да остават все на едно възможно по-ниско равнище. И за да бъдат ангажирани още повече работниците и техните синдикати в капиталистическото производство, да се привържат към него и да станат усърдни сътрудници на капиталистите в усилията им за неговото разширяване и затвърдяване и за максималното увеличение на капиталистическата печалба, прибягна се в много предприятия и към системата на участие на работниците в печалбите на предприятията под формата на известни проценти и премии. По този начин капиталистите си осигуряваха максималната производителност на труда от страна на работниците, предпазваха се от техните стачки, извличаха грамадни печалби, а на работниците най-често оставаше само *илюзията*, че и те участвуват в печалбите на предприятията и че ако това, което получават, е недостатъчно, то се дължи не на капиталистическата експлоатация, не на алчността на капиталистите, не на самата капиталистическа система на производство и разпределение на произведените блага, а на обстоятелството, че недостатъчно са работили, че не са употребили всички необходими усилия за успеха на производството.

С тая своя промишлена политика спрямо работниците си капиталистите се стараеха да им внушат, че подобряването на тяхното положение може да се постигне не чрез стачки, не чрез борба против капиталистическата експлоатация, а *единствено* чрез уголемяването на капитала, чрез разширяването на производството, чрез постоянното увеличение на капиталистическата печалба.

И мнозинството на синдикатите в Англия и редица други страни от органи за защита на работническите интереси и за борба против капитализма се превърнаха в инструменти за установяване равновесие и мир в капиталистическото производство и в едно средство на националния капитал за задържане работническите маси в подчинение и робство, за отклонението им от пътя на

класовата пролетарска борба и дори за противопоставянето им на работническата освободителна революция.

А когато в средата на миналото столетие, след основаването на Първия социалистически интернационал³ и излизането на *Комунистическия манифест* на Маркс и Енгелс, пролетарнатът започна бързо да се обособява като *класа за себе си* и в синдикалното движение си пробиваше все повече път. Марксовият възглед за работническите синдикати, че те не бива да се задоволяват само с партизанската война против отделните капиталисти и със сизифовската работа да режат *клончетата*, без да засягат *дънера* на капиталистическата експлоатация, а трябва да бъдат *школи на социализма* и да се стремят към премахването на самия капитализъм, като изиграт *първостепенна роля* в гражданската война около неговото събаряне — тогава буржоазията предприе една продължителна и системна политика за подкупването и корумпирането на синдикалните водители, на многобройната бюрокрация в работническите синдикати, за да задържи под своето влияние синдикалното движение.

Тя ласкаеше в своята преса синдикалните водители като умни и талантливи работнически представители, увличаше ги на своите пищни банкети, ухажваше ги по най-различни начини, даваше им всевъзможни облаги, помагаше им да проникнат в парламентите и ги държеше здраво в ръцете си.

И трябва да се констатира, че по тоя начин буржоазията в маса случаи постигна своята цел и успя да запази под своето пряко или косвено влияние голяма част от работническите синдикати, което обстоятелство тя най-широко използва, особено през периода на всесветската война⁴.

II. СИНДИКАТИТЕ ПРЕЗ ВРЕМЕ НА ВОЙНАТА

Застанали на позициите на националния капитал, мнозинството от английските синдикати, най-старите и силни професионални работнически организации, видяха във войната *единственото* средство, чрез което индустрията в Англия ще може да запази своето господствующо положение на международния пазар, застрашено от нади-

гащия се и агресивен германски капитализъм, да задържи в ръцете си Индия и другите богати колонии, доставчици на сурови материали за нея и пространни пазари за нейните произведения.

И английските работнически синдикати се поставиха в пълна услуга на империалистическата и войнствена политика на собствената си буржоазия. Те се опитаха да спрат всички стачки, продължиха изтичащите срокове на старите колективни договори и вложиха усилията си за най-широкото развитие на военната индустрия. Те дадоха маса доброволци из своята среда и откриха специални бюра за събирането на такива за английската армия, а когато се въведе задължителната военна служба в Англия, която никога по-рано там не е съществувала, не само не ѝ се противопоставиха, но и аплодираха възторжено тая инициатива на Лойд Джордж като «прекрасно» средство за окончателното смазване на «пруския милитаризъм».

От своя страна германските синдикати⁵, предводителствувани от известния социалпредател Легин и от многобройния щаб на корумпираната работническа бюрокрация, възвестиха, че войната на германския империализъм против «коварния Албион» (Англия) е една война същевременно и за съществуването на работническата класа в Германия, че ако последната бъде победена в тая война, ще ѝ се отнемат и *малкото* колонии, които тя в сравнение с грамадните колонии на Англия има, германската индустрия ще се лиши от необходимите си сурови материали, ще се задръстят за нея пътищата към международните пазари, ще достигне до пълна катастрофа, а заедно с това — работническата класа ще изпадне в крайна мизерия и небивал пауперизъм и Германия — както се изразяваше Легин, — «вместо да изнася навън *стоки*, ще изнася само *живи хора* — своите работни сили»*.

Генералната синдикална комисия⁶ отправи горещ апел към работниците в производството и в армията да подкрепят всячески «свещената отбранителна война» на кайзер Вилхелм и германските империалисти и поиска от работническите синдикати да въздържат работниците от

* Вж С. Legien. Die Gewerkschaften. In Die Arbeitschaft im neuen Deutschland. Herausgegeben von Friedrich Thimme und Carl Legien. Leipzig. 1915. (Ред.)

каквито и да е стачки и особено в областта на минното производство и военната индустрия.

По тоя начин «гражданският мир»⁷ между работническата класа и империалистическата буржоазия бе тържествено прокламиран. И в момента, когато германските капиталисти и техните акционерни дружества смъкваха милиардни печалби, когато в касите им се изливаше златоносният дъжд на войната, германските пролетарии проливаха кръвта си по бойните полета или работеха денонощно в индустрията за «отбраната на отечеството», а техните синдикати *вложиха* милионната си касова наличност (събиране през цели десетилетия от работническите стотинки за борба против капиталистическата експлоатация) *в държавните заеми за воденето на предателската война.*

Пригласяйки на бесния химн на германските империалисти и милитаристи «Deutschland, Deutschland über alles»*, големите синдикални водители издадоха една специална книга**, съдържаща статии от секретарите на отделните професионални съюзи, които с цифрени данни за своите производства се стараеха да докажат необходимостта, щото Германия да издържи докрай във войната и да излезе от нея пълна победителка, и гордо заявяваха, че това непременно ще се постигне, защото войната от страна на Германия *е една война, която работническата класа води за своето съществуване и за бъдещото си щастие.* Те с увлечение рисуваха бляскавите перспективи на военната победа за германските работници, които ще могат свободно да се ширят из целия свят, получаващи големи заплати и радвайки се на най-високо благополучие! . . .

В това време Гомперсовата федерация на труда⁸ водеше най-усилена пропаганда за намесата на Америка във войната и мобилизира всичките си сили в услуга на политиката на американските милиардери и тръстове, когато тая намеса се осъществи.

Дори и французките синдикати⁹, които под влиянието на анархосиндикализма¹⁰ минаваха за крайни и неприми-

* Германският национален марш: «Германия, Германия над всичко! . . .» (Ред.)

** Вж *Fr. Thimme und C. Legien. Die Arbeitschaft im neuen Deutschland. Leipzig, 1915.* (Ред.)

римни врагове на капитализма, в голямата си част се отдадоха, по също подобни съображения, на служба на француския финансов капитал във войната, свиха знамената си и прегърнаха всецяло политиката на «гражданския мир».

Без да говорим за измяната на работническите синдикати в другите воюващи държави, с изключение на синдикатите в Русия¹¹, Италия¹², България¹³, Сърбия¹⁴ и Румъния¹⁵, които останаха напълно верни на работническата класа и на интернационалната пролетарска солидарност — днес смело може да се твърди, че ако капиталистите от двете воюващи групировки можаха да запалят пожара на всесветската война и да увлекат своите народи в нея, и главно, ако успяха да проявят през четиригодишния ѝ период такива гигантски сили, това се дължи преди всичко на обстоятелството, че те съумяха своевременно да спечелят за своята империалистическа кауза многомиллионните работнически синдикати и да ги поставят в услуга на войнствената си завоевателна политика.

Старият опортюнизъм¹⁶ и самосиндикализъм в работническото синдикално движение; политиката на ограничаване само с борбата за подобрене в рамките на капиталистическия строй; професионалната ограниченост, късогледство и развратеност на синдикалната бюрокрация; възпитаването на работническите маси в синдикатите в духа на дребните моментни придобивки по пътя на взаимното споразумение с капиталистите — всичко това се доразви и бляскаво прояви през време на войната във формата на един *работнически империализъм*, който разкъса интернационалната солидарност на пролетариата и превърна работниците от разните страни в кръвни врагове, взаимно избиващи се за делото на общия свой враг — *империалистическия капитал!*

С това обаче се документираща и пълният банкрут на господстващата опортюнистическа политика в синдикалното движение в повечето страни и се разкри пред международния пролетариат и неговите работнически организации във всичката си яркост единственият спасителен път — *пътят на непримиримата класова борба*, по който за щастие неуклонно вървят нашите работнически синдикати от своето основаване и до днес.

III. РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ДОСЕГАШНАТА ПРОФЕСИОНАЛНА БОРБА

С професионалните методи на борба работническите синдикати в разните страни наистина достигнаха доста резултати. Деспотическият произвол на господаря над работниците в предприятията бе *ограничен*. Работниците си извоюваха правото да се месят чрез синдикатите си в уреждане отношенията между труда и капитала. Получи се също така едно повдигане на *средното* равнище на работническата заплата в сравнение с някогашното му крайно мизерно положение, както и съкратяване на работното време, което по-рано капиталистите можеха свободно да удължават до максимално възможните физически предели.

При това разходваните суми от страна на работническите синдикати през време на безработица не само облекчават тежката участ на безработните, запазват у тях физическите и морални сили, но и съдействуват да се избегне голямата конкуренция на безработните спрямо работещите и по тоя начин да се задържи от понижение достигнатото равнище на работническата заплата и да не се допусне някогашното безгранично влошаване на общите условия на труда.

Разбира се, облагите от професионалната борба са обикновено достояние на обучените и полуобучени работници, които именно имат възможност да създават силни синдикати, и твърде малко могат да се ползват от тях масата необучени, общи работници.

Колко обаче са минимални въобще постигнатите с дългогодишни усилия и борби резултати от страна на работническите синдикати показва ясно фактът, че и в най-развитите капиталистически страни, като Англия, Германия и Америка, размерът на работническите заплати до войната се движеше все около *минимума* на елементарно необходимото за поддържане съществуването на работниците, а работното време бе за повечето области на труда десет и само тук-там осем часа.

Но придобивките на професионалната борба не само са *недостатъчни* от гледна точка на материалните, кул-

турни и духовни нужди на работническата класа. Те са в същото време и *нетрайни*.

Капиталистите разполагат с множество средства да *реагират* срещу усилията на работническите синдикати, насочени към подобряване условията на труда, и да *осуetyават* плодовете на тяхната професионална борба. За това им помага общата държавна политика, както и условията на развитието на самото капиталистическо производство.

Така те използват преди всичко възможността, която им дава техническият прогрес, като въвеждат и разширяват употребяването на жени и деца в производството, които поради своята малка съпротивителна сила и бавна податливост към организация се явяват обикновено конкуренти на възрастните работници и спомагат за влошаване общите условия на труда.

За същата цел капиталистите използват и слабо културните работници от назадналите области и страни, както и безпомощните, пропаднали градски и селски дребни буржоа, които поради ограничените си нужди са готови да работят при по-тежки условия от ония, които работническите синдикати са прокарали.

Принудени да намаляват работното време, капиталистите успяват да изчерпват от работниците и през по-късия работен ден толкова жизнени сили, колкото и преди, чрез работата на парче и чрез разните специални системи за използване *всяко движение* на организма на работника през време на работа, каквато е известната американска система, тъй наречената *система на Тайлър*¹⁷, която обаче води неизбежно към бързото физическо израждане на работниците и лишаването им от продължителна работоспособност.

Най-сетне това, което работническите синдикати добият със своята професионална борба в смисъл на увеличение на заплатите, в голямата си част се отнема в следния момент под влиянието на общата капиталистическа политика и специално на въвеждането и увеличението на косвените данъци, на вносните мита и редица други подобни средства, които водят към поскъпването на живота.

Всички тия специални условия на професионалната

борба отдавна още подсказваха на предните и далновидни елементи в средата на работническата класа, че тая борба не бива да се води *изолирано*, че тя трябва да се *координира* с общата политическа борба на пролетариата, че *стачката* в производството трябва да се съпровожда с *бюлетината* и борбата в парламента, както и с всички форми на масовата работническа акция, че, с една реч, *професионалната борба трябва да се проявява и развива като една съставна частица от цялата класова борба на пролетариата*.

И наистина там, дето това бе приложено на практика, успехът на професионалната борба бе по-голям и по-сигурен. Но за да останем верни на историческата истина, трябва да констатираме, че и при тъй комбинираната борба на работническите синдикати *нейните граници и шансовете за успех* съществено не се изменят. И тогава резултатите на професионалната борба, макар и значително по-големи и по-сигурни, пак си остават *недостатъчни и нетрайни*. Те не създават за работническата класа в капиталистическото общество възможност да живее добре и културно, нито даже чувствително намаляват материалната и социална мизерия, в която тя се намира.

Всичките подобрения, които се прокарват чрез *стачки*, от една страна, и чрез *закони за покровителство на труда*, от друга, докато политическата власт е в ръцете на буржоазията, не могат да надхвърлят границите на дадена норма на капиталистическата печалба, защото без нея е невъзможно съществуването на самото капиталистическо производство.

Хвърляйки днес поглед върху цялата история на борбите на работническите синдикати, ние виждаме, че *единственият съществен и траен резултат* от тях се заключава в това, че *работниците успяват да се противопоставят на съвършеното изчерпване на своите жизнени сили и да се запазят от пълно физическо и духовно израждане, към което неудържимо ги тласка капитализмът*. Синдикатите обаче не са в състояние да наложат *достатъчни и трайни* подобрения, които би дали възможност на работническите маси да живеят по-културен и по-честит живот за *един дълъг период*.

IV. НОВИТЕ УСЛОВИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНАТА БОРБА

Всесветската война създаде условия, които още повече затрудняват професионалната борба на работническите синдикати и намаляват дори в значителна степен и ония шансове за нейната практическа плодотворност, които имаше преди войната.

Преди всичко тя помете из основа голямата част от добитите по-рано подобрения в условията на труда на всички воюващи, па и неутрални страни. Навсякъде работническите заплати далеч не съответствуват на колосалното поскъпване на живота. Между *номиналния* размер на заплатата и нейното *реално* съдържание, т. е. това, което може да се купи срещу нея, лежи цяла пропаст. В страните и на победени, и на победители съществува невиджана досега скъпотия на предметите от първа потреба и липса на такива, една остра жилищна нужда и небивала мизерия за работническите маси.

При това войната разстрои коренно стопанския живот. През течение на четири години близо четиридесет и пет милиона възрастни и работоспособни мъже, вместо да произвеждат обществени блага, бяха впрегнати в страшната стихия на разрушението. Повече от двадесет милиона производители на ценности паднаха убити по бойните полета или останаха инвалиди, лишени от предишната си работоспособност. Цветущи области на света са опустошени. Всички запаси от сурови материали и хранителни припаси са погълнати от ненаситната ламя на войната. Грамадни пространства земи останаха необработени. Три четвърти от живия инвентар на земеделските стопанства е унищожен. Върналите се от бойните полета работници са физически съсипани и морално разстроени. Търговията е напълно дезорганизирана. Предишните отношения между разните стопански и промишлени области за размяна на сурови материали и произведени стоки са преустановени. Съобщителните средства (железопътни, параходни и други съобщения) са изхабени и пр. и пр.

Вследствие на това разстройство на целия стопански живот маса производства са днес в застои, а други съвършено са престанали да функционират. Масовата без-

работица се шири злокобно както никога досега по всички страни на света.

И днес, в периода на ликвидацията на всесветската война, което собствено не е никаква фактическа ликвидация, а само минаване на войната в *друга фаза* — във фазата на една империалистическа война против надигащата се международна пролетарска революция, капитализмът се оказва *неспособен* да обезпечи мира между народите, да възстанови производството и да уреди елементарната прехрана на народните маси. Грохнал под тежестта на своите неразрешими за него вътрешни противоречия, той има *единствена грижа* сега да се спасява от революцията, като за тая цел прибягва до гражданската война и с това още повече раздухва хаоса в производството и стопанския живот, увеличавайки до безграничност страданията на собствените си народи.

От друга страна, всесветската война безвъзвратно откри епохата на международната пролетарска революция. Нейното начало ние виждаме днес в Съветска Русия. За недалечното ѝ разпространение и в другите страни свидетелствуват започнатите вече революционни движения в Германия, Австрия и Унгария, както и усиленият подземен тътнеж в Италия, Франция и Англия, ехото на който от време на време долита до нас.

Анархията в стопанския живот, дезорганизацията в производството и съпровождащата ги масова безработица и мизерия се засилват все повече и чрез гражданската война, с която буржоазията напразно се опитва да задържи разклатеното си господство.

Няма вече никакви изгледи за повръщане назад към положението от преди войната. Самата война ускори и разкри *пълния фалимент* на капиталистическата система на производство и размяна, на обществена организация и държавно управление.

Историята поставя пред трудещото се човечество сега дилемата: *или да премине към нови форми на производство и обществена организация, или да загине под режима на империалистическия варваризъм*. Възстановяването на стопанския живот днес е възможно само на *социалистически начала, т. е. без капиталистите и против тях*.

Но именно при тия нови условия усилията на работ-

ническите синдикати да подобрят положението на работниците дори и само до нивото от преди войната стават съвършено *безнадеждни и безпомощни*. В *рамките* на капиталистическия строй това е *изключено*. За неговото постигане първото условие е — да се *разчупят и прескочат* тия рамки.

И наистина, как ще могат да извоюват работническите синдикати необходимите за работниците подобрения при днешното стопанско разстройство, при масовата безработица, при силния и крайно неотстъпчив финансов капитал, който войната издигна даже и в нашата малка западна страна до пълен господар и разпоредител в стопанския живот и който е склонен да вижда във всяко движение за по-големи заплати и по-къс работен ден една *революционна акция*, насочена *непосредствено* към събарянето на капиталистическото господство? Какво работническо законодателство, разширяващо и затвърдяващо завоеванията на професионалната борба, ще може да създава сега днешната буржоазна държава, която се гърчи под тежестта на милиардните дългове от войната и е банкрутирала финансово?

Ето защо тия именно особени условия на професионалната борба в сегашната империалистическа фаза на капитализма поставят пред пролетариата и специално пред неговите работнически синдикати като непосредствена задача — *премахването на капиталистическата система и свързаната с нея експлоатация на труда*.

Настъпва моментът, когато вместо стремежа чрез професионалната борба *бавно и постепенно* да се подобрява положението на работниците в *границите* на капиталистическото производство, *самото* производство трябва да мине в ръцете на пролетариата, за да бъде организирано не за капиталистическа печалба и в полза на едно малцинство, както е днес, а за задоволяване потребите на трудещото се мнозинство и за общо благоденствие на тия, които работят.

V. БОРБАТА ЗА ПОЛИТИЧЕСКАТА ВЛАСТ

Но тъкмо затова в днешния исторически момент борбата за завладяването на политическата власт от проле-

тариата изпъква на *преден план* и всички останали усилия и задачи на работническите организации, в това число и синдикатите, трябва да се координират с тая борба и да ѝ бъдат напълно подчинени. Защото заменяването на една обществена и производствена система с друга е възможно само посредством политическата власт. Премахването на капиталистическата експлоатация, което днес е близката задача и на работническите синдикати, може да се извърши само чрез изтръгването на властта из ръцете на господстващата буржоазия и заемането ѝ от пролетариата във формата на пролетарска диктатура, упражнявана чрез работническите съвети.

Обаче ако за извоюването на подобрения в производството най-силното оръжие на работническите синдикати е *стачката*, тук вече, когато се касае за завладяване на политическата власт и коренно преустройство на производството и обществото, не *стачката*, дори във формата на масова политическа стачка, е, която ще реши въпроса, а *пролетарската революция*.

Вместо борбата със *скръстени ръце* на отделните групи и маси работници, добива решаващо значение политическата революционна борба на целия пролетариат, която той ще завърши в последния момент с *оръжие в ръка!*

Да сплотяват масите, да ги просвещават и подготвят за тая именно борба, като същевременно сами участвуват най-активно в нея под ръководството на Комунистическата партия, е *днешната първа задача* на работническите синдикати, ако искат да останат верни на интересите на пролетариата и на своето предназначение като класови пролетарски организации.

VI. НЕУТРАЛИТЕТЪТ НА СИНДИКАТИТЕ¹⁸

При това фактическо и историческо положение на работите нужно ли е подробно да се доказва, че днес няма никакво място за тъй наречения политически неутралитет — неутралитета на синдикатите по отношение на политическите партии и политическите борби?

Неутралитетът на синдикатите винаги е бил една чисто буржоазна идея. Под маската на политическия неутралитет буржоазията и нейните агенти в работническото

движение (широките социалисти¹⁹ и всевъзможните «работнически приятели» и социалреформатори) се стараеха да откъснат работническите синдикати от класовата борба на пролетариата и ги превърнат в оръдия за поддържане господството на капитализма.

Фактически *никога* и в *никоя страна* работническите синдикати не са били неутрални. Цялата история на работническото движение свидетелствува за това. Синдикатите винаги или са оставали верни на пролетарското дело и са се борили решително против капитализма, участвайки по един или друг начин и в политическите борби в полза на пролетариата, или са били пряко или косвено, под една или друга форма, в услуга на буржоазията и са се оставяли да бъдат използвани от буржоазните партии във взаимните им политически съревнования около облагите на властта, а често и в борбата им против освободителното движение на самия пролетариат.

Какво представлява всъщност неутралитетът на синдикатите, най-добре се прояви това през време на всесветската война, когато «неутралните» и «свободни» синдикати в Германия, Франция, Англия и Америка извършиха своето предателство към делото на пролетарското освобождение, като с всички сили участваха във войнствената империалистическа политика на собствените си капиталистически класи.

И наистина, може ли да бъдат *неутрални* работническите синдикати в борбата между труда и капитала, в които те по самата си природа са тъй непосредствено ангажирани?

Още по-малко днес, когато класовите противоречия достигнаха своя връх, когато буржоазията и пролетариатът стоят *класа* срещу *класа*, когато се откри епохата на международната пролетарска революция, е възможно да се говори за неутралитет на работническите синдикати.

Да бъдат днес синдикатите *неутрални* спрямо политическата класова партия на пролетариата, това значи те да бъдат *зависими* от буржоазията и да служат на някоя от нейните партии.

Да бъдат синдикатите *неутрални* към извършващата се работническа революция, това значи — да *помагат* на буржоазната контрареволуция.

Или с труда — *против* капитала; или с *капитала* — *против труда!* Или на страната на *революцията*, или в лагера на *контрареволюцията!*

Среден път няма.

И тук съвсем не важи *формата*, в която това става, а *същността* на работата. Нищо не значи, че някои синдикати *формално* може да се считат *неутрални* и *независими*, те фактически не могат да бъдат такива — неизбежно ще отидат на *едната* или на *другата* страна, в *единия*, или в *другия* борещи се лагери.

Историческото развитие на класовата пролетарска борба не само обори всички буржоазни заблуждения за неутралитет и независимост на работническите синдикати по отношение на политическата организация и борба на пролетариата, но и налага днес още *по-близко единение* между работническите синдикати и Комунистическата партия, едно *пълно органическо единство* между синдикалната и политическа борба на пролетариата в *името на премахването на капитализма, прокарването на пролетарската [диктатура и осъществяването на комунизма.*

VII. НОВИТЕ ЗАДАЧИ НА РАБОТНИЧЕСКИТЕ СИНДИКАТИ

Примерът, който ни дава Съветска Русия, дето пролетариатът година и половина вече упражнява своята диктатура и върши делото на социалистическото преустройство, ясно показва, че работническите синдикати не завършват историческата си роля и не престават да съществуват дори и когато пролетариатът успее чрез своята революция да завладее политическата власт. Наопаки, тъкмо в тоя *преходен* период на пролетарска диктатура — от събарянето на буржоазията до осъществяването на пълния комунизъм — на работническите синдикати се пада да изпълнят една не по-малко важна роля. Разбира се, тая тяхна роля дълбоко се различава от това, което вършат в периода на капиталистическото производство и при господството на буржоазията. Тук вече те престават да бъдат организации за борба на пролетариата против капиталистическата експлоатация, защото капиталистите са

отстранени от производството или под режима на пролетарската диктатура са напълно обезвредени.

Наистина и през тоя преходен период синдикатите ще продължат да се грижат за защитата на работниците, но вече не чрез *стачна борба*, а чрез организираното давление на съветската власт. Заедно с пролетариата и *самите работнически синдикати*, тъй да се каже, *дохождат на власт*, т. е. стават част от властта, *органи на съветската власт*.

По-нататък работническите синдикати ще има да организират контролата и разпределението на работните сили за разните клонове на производството и съгласно общия план, даден от съветското правителство, за стопанството на цялата страна.

В споразумение със съветските органи по стопанството работническите синдикати ще уреждат въпросите, отнасящи се до заплатите и положението на работниците в отделните предприятия, ще поддържат трудовата дисциплина в тях и ще се грижат за възможното максимално увеличение на производителността на труда.

Изработването на законите, урегулирането работното време, заплатите, хигиеническите условия на труда, застраховките от нещастни случаи, болест, старост и пр., както и прилагането на тия закони — ще бъде друга една важна задача на работническите синдикати.

Тям предстои също така непосредствено да се грижат и за общото и професионално образование, необходимо за подготвянето на една многобройна работническа техническа интелигенция, без която е немислимо нито пълното урегулиране на производството, нито особено неговото национализиране и организирането му впоследствие на социалистически начала.

И най-главно, работническите синдикати ще имат за задача да уредят *работническия контрол* в производството, който ще съществува, докато се извърши пълната социализация, и да поемат като органи на съветската власт и заедно с другите стопански органи организацията и управлението на производството и целия стопански живот на страната.

Така работническите синдикати след завладяването на политическата власт от пролетариата ще пренесат

центъра на своята дейност в областта на организацията на стопанския живот. Тям ще се падне да подготвят пролетариата за ролята му на организатор на производството при преминаването от *частния капиталистически монопол към държавния, от последния към социалистическата организация на целия стопански живот и към пълния комунизъм.*

И няма да бъде никакво преувеличение, ако се каже, че без изпълнението на тия извънредно важни задачи от страна на работническите синдикати *не е възможно нито пълното и трайно тържество на работническата революция, нито осъществяването на комунизма.*

VIII. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Задачите на работническите синдикати до революцията, в самата революция, както и след това, в периода на пролетарската диктатура — тъй важни и тъй сложни — налагат повелително, щото синдикатите у нас, нашите професионални съюзи, да станат напълно *масови* организации по състава си и по своите връзки с най-широките работнически маси, възстановявайки *пълното единство* на синдикалното движение, като тия маси бъдат здраво сплотени, дълбоко проникнати от идеите и духа на комунизма и всестранно подготвени за комунистическата революция и за организационното строителство на живота в новото общество.

Нашият път наистина не е гладък. Пред нас стоят множество тежки изпитания.

Великото дело, на което драговошно сме се посветили да служим, обаче заслужава и най-големите усилия и жертви от наша страна.

Нека прочее ги дадем без колебание, дълбоко уверени в неминуемото тържество на международната пролетарска революция и огряването на цялото трудещо се човечество от слънцето на комунизма, което вече блести на *Изток*, близо до нас, над пространната и многомилionна Русия, със своите прекрасни и извикващи към нов живот пурпурни лъчи!

ПОЛИТИЧЕСКАТА МАСОВА СТАЧКА

След декемврийската демонстрация²⁰ българският пролетариат за пръв път прибегна до едно от най-мощните свои средства за борба — политическата *масова* стачка²¹. Тая стачка биде обявена по солидарност с борещия се транспортен пролетариат²², в подкрепа на неговите искания, между които бяха и политическите искания за премахване военното положение и подобрене прехраната на народа. Но тя беше същевременно и една демонстрация против . . .* правителството . . .* Комунистическата партия. Като стачка по солидарност и демонстративна, политическата масова стачка биде прокарана в широки размери в цялата страна. . . *

Политическата масова стачка е ново мощно оръжие за борба, с *което* международният борещ се пролетариат си служи през последните две десетилетия. Политическата *масова* стачка няма нищо общо с тъй наречената «генерална стачка», проповядвана от анархистите²³ особено в първия период на работническото движение, когато те упражняваха още известно влияние върху него. «Г е н е р а л н а т а стачка» на анархистите е неосъществима, а ако можеше да се прокара, тя би омаломощила и нанесла поражение преди всичко на самата работническа класа. «Генералната стачка» на анархистите цели да спре абсолютно цялото производство и като парализира напълно икономическия живот на буржоазното общество, да го събори и унищожи, да осъществи «идеалите» на анархията. Но цялото производство никога не може да се спре. А работническата класа да спре например производството

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

на хляба, това би означавало преди всичко сама да се лиши от храна и да се осъди на поражение. Анархическата «генерална стачка» прочее е една утопия и при това утопия извънредно пакостна, защото поддържа в работниците илюзията, че новото общество щяло да се осъществи само чрез една икономическа акция, когато то може да се осъществи само чрез класовата политическа борба и завземането на политическата власт от пролетариата.

С политическата масова стачка борещият се пролетариат, напротив, се стреми да парализира най-важните клонове на капиталистическото производство, като производството на въглища, на сурови материали, на индустриални продукти за масово потребление, на транспорта и др., и цели да постигне определени политически задачи. Тя не е «генерална», т. е. обща стачка, а масова стачка, т. е. стачка на големи работнически маси. И тя винаги се употребява като средство за давление върху цялата капиталистическа класа и върху държавата за защита общи класови интереси и постигане политически задачи на пролетариата.

Първи път белгийският пролетариат си послужи с политическата масова стачка и я употреби като средство в борбата си за извоюване на общо избирателно право. След това пролетариатът и в други страни прибегна до политическата масова стачка. Но тя влезе като едно от най-мощните оръжия за борба в арсенала на международния пролетариат едва след Руската революция в 1905 г.²⁴ В тая революция руският пролетариат използва най-широко политическата масова стачка, и то за постигането на революционни цели. Най-силният трус на революцията, който принуди абсолютизма към отстъпки, беше октомврийската стачка през 1905 г.²⁵, която обхвана милиони работници в цяла Русия. Тая масова стачка беше не само политическа, но и революционна. Оттогава политическата масова стачка биде възприета от повечето социалдемократически партии, но рядко употребявана на дело поради господстващите в тях опортюнистически тенденции. Едва след всесветската война и от началото на настъпилата революционна епоха в Европа политическата стачка отново, и тоя път не на думи, а на дело, придобива грамадно значение в освободителната борба на работническата класа.

Ясно е след казаното от какво голямо значение е краткият, но извънредно поучителният опит, който българският пролетариат доби с декемврийската политическа масова стачка. В тая стачка участваха много десетки хиляди работници. В Пловдив стачката беше напълно масова — там бидоха затворени всички тютюневи складове и фабрики, биде спряно цялото индустриално производство и грамадната част от занаятчийското производство, всички държавни и общински учреждения бидоха изпразнени — работеше се само в производствата за прехрана на населението. Също така масова беше стачката в Сливен, Бургас, Варна, Русе и всички по-важни индустриални центрове. В Перник стачката беше обща — за нейното развитие ще се повърнем друг път. В цялата страна голяма част от работниците в занаятчийското производство участваха в политическата масова стачка.

Само в столицата политическата масова стачка не успя. Но *тоя неуспех се дължи изключително и единствено на изменническата и предателската роля на широко-«социалистическата» котерия*. София е единственият град, гдето тая котерия упражнява още известно влияние върху част от работниците. Професионалните съюзи при Общия работнически синдикален съюз се присъединиха с ентузиазъм към стачката, техните членове напуснаха във всички предприятия, дето бяха по-многобройни. Напротив, тъй наречените «синдикати» при широко-«социалистическата» котерия²⁶ се обявиха против стачката и дори издадоха позиви, с които апелираха към работниците да не се присъединяват към стачката. Само поради тая измяна, инспирирана от продажните и корумпирани ръководители на общоделските «синдикати», стачката биде парализирана в ред предприятия (кожените фабрики, Държавната печатница, Военния арсенал, десетки големи занаятчийски работилници), дето нашите другари напуснаха и бяха готови да напуснат работата. Тая измяна упражни извънредно пакостно влияние върху по-нататъшния ход и на Транспортната стачка.

Тая измяна даде да се разбере бъдещото поведение и на ръководителите на Железничарския²⁷ и Телеграфопощенския съюз²⁸ и на «неутралната» Локомотивна орга-

низация²⁹ в Транспортната стачка. Столицата беше най-важният център на борбата и от грамадно значение за успеха на стачката беше, щото именно тук работническата класа да бъде най-единодушна и най-сплотена, щото именно тук политическата масова стачка и Транспортната стачка да се води с пълно единство, с най-голяма сила и решителност, с най-широк размах. Но тъкмо тук гибелното влияние на широките «социалисти» беше най-голямо и то парализира размаха на политическата масова стачка, вкара «Акционния комитет» в пътя на задкулиските пазарлъци с правителството, насърчи упорството на правителството и внесе разединение, малодушие и колебание и неувереност в редовете на стачниците от общоделските и «неутралните» съюзи³⁰.

Но въвн от столицата, в страната, политическата масова стачка обхвана почти цялата работническа класа, заета в индустриалното производство. Най-важната част от пролетариата, тая, която играе решаваща роля в икономическия живот на страната и в работническите борби, се отзова на апела на Общия работнически синдикален съюз и Комунистическата партия. *Българският пролетариат изпита на дело грамадното значение на политическата масова стачка като едно от най-мощните средства за борба на работническата класа, средство, при което тя си служи с необходимата и решаващата роля, що изпълнява в производството, за да защити общите интереси и постигне определени политически задачи на цялата класа.*

Ала тъкмо опитът на българския пролетариат с политическата масова стачка доказа, че той трябва да прибегва до нея само в изключителни случаи, при такива икономически и политически условия, когато, от една страна, борещият се пролетариат може сигурно да разчита на общата поддръжка на целия трудещ се народ и когато, от друга страна, буржоазията и капиталистическата държава са най-отслабени вследствие на изострящата се вътрешна и външна обща криза на капитализма. При днешните изострени класови борби и особено при надмощието, което империалистическата контрареволуция има още в Западна, Централна и Южна Европа, когато реакционните правителства дебнат удобен момент

и. . . * за да смажат революционното движение на пролетариата, преди то да е достигнало до своята зрелост, при тия условия у нас към масовата политическа стачка, която изостря до крайност борбата между пролетариата и буржоазията, е изобищо рисковано да се прибегва. При тия условия трябва да се подготвят психологическите и организационните условия за политическата масова стачка. А към нейното обявяване може да се прибегне само когато задълбочаването и разширението на общата икономическа, политическа и обществена криза на капиталистическия режим създадат една особена известна ситуация.

И. «Работнически вестник»,
№ 189, 1 март 1920 г.

Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

ДО ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО НА РАБОТНИЧЕСКИЯ ПЕЧАТАРСКИ СЪЮЗ*³¹

София, 3 март 1920 г.

Конференцията на Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи³², състояла се на 2 т. м., взема следните

р е ш е н и я :

1. По принцип се прие изработената от Синдикалния комитет *Проектдиректива за стачките*** . В срок от 10 дни, т. е. до 15 март т. г., централните настоятелства ще трябва да я проучат добре и ако има да направят някои допълнения или изменения по нея, да ги съобщят на Синдикалния комитет. Ако тия допълнения или изменения са от съществено значение, ще се свика втора конференция за разглеждането им. В противен случай директивата ще се счита окончателно приета и ще служи за ръководство по стачките;

2. Подчерта се решението на Синдикалния комитет да се продължи подписката по фонда «Защита и борба», от който ще се подпомагат пострадалите и неприети на работа поради стачката железничари, телеграфо-пощенци и рудничари. За усиленото събиране на помощи конференцията препоръчва:

а) Централните и местни настоятелства на професионалните съюзи и секции с упоритост да настоят, щото всички организирани работници и работнички, които са на работа, да отделят ежеседмично по известна част от надниците си в полза на фонда (цяла, половина или чет-

* Писмо на СК на ОРСС. (Ред.)

** Приложена към настоящото писмо като Директива по стачките. (Ред.)

върт надница, в зависимост от семейното им положение);

б) Да се използват всички устройвани публични, организационни, секционни и др. събрания за събиране на волни помощи за същата цел, като във всички тия събрания се изтъква необходимостта от максимална пожертвувателност за тая цел;

в) Специално за професионалните секции в София в първите техни събрания да бъдат поканени деятели от Транспортния съюз³³, за да дадат необходимите изяснения по развитието и края на стачката във връзка с материалното подпомагане на пострадалите и останали без работа другари. Управителният комитет на Транспортния съюз се задължава да им даде потребните сили и да положи специални грижи от своя страна за по-усиленото събиране на помощи от всички професионални организации;

г) Централните настоятелства да издадат окръжни до съюзните си секции и да препоръчат горните мерки за попълване на фонда;

3. За посрещане нуждите на подпомагането на първо време централните настоятелства, в споразумение със Синдикалния комитет, да отпуснат по известна сума от наличните си средства;

4. Задължават се органите на професионалните съюзи в София и провинцията най-старателно да търсят подходяща работа в своите професии за останалите без работа железничари и телеграфо-пощенци и при всяка възможност, в споразумение с Бюрото за безработни при местните работнически съвети, да ги настаняват на работа;

5. Приходите, както и разходите по подпомагането ще се концентрират при Синдикалния комитет във фонда «Защита и борба», от който ще се отпускат необходимите суми на Транспортния съюз;

6. Възлага се на Синдикалния комитет да уреди въпроса с издаването на «Синдикална кореспонденция», с която от време на време да се дават осветления и фактически материали и документи от организационен, информационен и агитационен характер по синдикалното движение у нас и в чужбина;

7. Да се протестира пред Министерството на труда, магдето не назначава изборите за помощници-инспектори по труда;

8. Централните настоятелства да не забравят задълженията си към Синдикалния комитет относно редовното изплащане на следуемите си членски вноски, като веднага уредят досегашните си сметки;

9. Централните настоятелства да настоят пред секциите си да побързат с изпращането на своите ведомости, равносметки и суми за последните месеци на 1919 г., за да се ускори приключването на отчетите на професионалните съюзи и отчетът на Синдикалния съюз за изтеклата година;

10. *Напомня се най-сериозно на функционерите на Централните настоятелства, че те трябва да се грижат за точното и своевременно изпълнение от страна на централите им решенията, които се вземат в съвместните заседания на Синдикалния комитет и Централните настоятелства, и турят край на досегашното пакостно пренебрежение към изпълнението на тия решения.*

Секретар: Г. Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на решенията*

ДИРЕКТИВА ПО СТАЧКИТЕ

В периода, който преживяваме, стачната борба много се затруднява поради стопанското разстройство, масовата безработица и засилилия се до колосални размери през войната финансов капитал, който вече става пълен разпоредител във всички важни области на производството и на целия стопански живот.

От друга страна, стачките в тоя предреволюционен период обгръщат по-големи работнически маси; те са продължителни и ожесточени и срещат извънредната и често пъти въоръжена съпротива от страна на капиталистите и тяхната държава, защото се водят в един момент, когато изостреността на класовите противоречия достига своя връх и буржоазията е готова да вижда във всяка по-значителна стачка непосредствено посегателство върху своето капиталистическо господство или най-малко се старее да използва всяка такава стачка, за да нанесе тежки удари върху цялото работническо движение с цел да предотврати или поне забави приближаващата се и у нас пролетарска революция.

Но тъкмо затова на професионалните съюзи се палага днес повече от всеки друг път извънредна остроумност при обявяването, организирането и ръководството на стачките в своите производства или професии, както и грижата да дадат на стачната борба възможната най-добра организация и солидно ръководство, като същевременно поддържат в нея една желязна дисциплина.

Имайки всичко това предвид, XI синдикален конгрес възложи на Синдикалния комитет заедно с централните настоятелства на професионалните съюзи да ревизира досегашния правилник за стачките съобразно новите условия и нужди на стачната борба.

В изпълнение на това конгресно решение се изработи настоящата Д и р е к т и в а по стачките, която занаят ще замества правилника, до окончателното решение на въпроса от идущия синдикален конгрес.

I

ОБЯВЯВАНЕ, ОРГАНИЗАЦИЯ И РЪКОВОДСТВО НА СТАЧКИТЕ

1. Към стачка се прибегва само когато това се окаже абсолютно необходимо за защита на работническите интереси и се констатира, че съществуват потребните условия, за да се прояви фактически тая защита.

2. Преди да се обяви дадена стачка, употребяват се всички други организационни давления за уреждане възникналия конфликт без стачка.

3. Когато се разглежда въпросът за обявяването на стачката, преценяват се не само условията в даденото предприятие и даденото място, но и условията на съответното производство в цялата страна, както и общите стопански и политически условия, като особено се внимава да не би самите капиталисти да са заинтересовани в момента от обявяването на подобна стачка, било по специални условия на производството, било по общи политически съображения.

4. Тая пълна и всестранна оценка на положението са в състояние да правят само централните институти на движението, тъй като е д и н с т в е н о те могат да разполагат с необходимите данни за цялата страна в момента, когато ще се пристъпва към стачка, и затова последна решителна дума за обявяване на всяка организирана стачка имат Централното настоятелство на съответния професионален съюз и Синдикалният комитет.

5. Когато пък се касае до обща стачка в цялото производство на една местност или в цялата страна, в която ще бъдат ангажирани силите и средствата и на другите професионални съюзи, както и на цялото работническо движение, в лицето на Общия работнически синдикален съюз и Българската комунистическа партия³⁴ въпросът за обявяването на стачката окончателно се решава от съвместно заседание на Синдикалния комитет, централните настоятелства на професионалните съюзи и Общия работнически съвет.

. Преди да се пристъпи към стачка в дадено предприятие или производство, съответната професионална секция излага пред Централното настоятелство подробно положението, както и исканията на работниците и не обявява стачка, докато не получи неговото утвърдително решение.

7. Стачката се обявява само след като са предявени на предприятието исканията на работниците и то е отказало да преговаря по тяхното удовлетворение.

8. Ръководството на стачките в дадено производство е централно и винаги се намира в ръцете на съответния професионален съюз, чрез неговите централни и местни органи, които действуват във всички случаи със съгласието на Синдикалния комитет.

9. При всяка обявена стачка се избира от дадената професионална секция и представители на стачниците специална стачна комисия, която поема непосредственото ръководство на стачката и действува като орган на съответния професионален съюз.

10. Местният работнически съвет участвува и сътрудничи в ръководството на стачката само в кръга на дадените от Централното настоятелство на професионалния съюз и Синдикалния комитет специални за случая директиви.

11. В стачката се поддържа най-строга дисциплина; никой от стачниците не може да предприема нищо на своя глава.

12. През време на стачката и във връзка с нея се избягват най-старателно всякакъв вид буйства, анархистически действия, употребяване на оръжие, повреждане на машините, инсталациите и материалите и пр., като се има предвид, че тия действия винаги се явяват пряко или косвено в услуга на работническите врагове.

13. Когато се окаже нужда да се подпомогне борбата на работниците от едно предприятие или производство с обявяване на стачка в други предприятия или производства, затова решава Синдикалният комитет съвместно с централните настоятелства на

всички професионални съюзи, а когато се касае за масова стачка по солидарност в цялата страна, в решението на въпроса участвуват и Общият работнически съвет.

II ИСКАНИЯТА НА СТАЧНИЦИТЕ

14. Исканията на всяка стачка се изработват преди обявяването ѝ и при участието на ангажираните в предстоящата борба работници, като най-широко се популяризират не само между организираните работници, но и в средата на цялата останала работническа маса.

15. Изработените искания изразяват интересите на всички засегнати в случая работници и работнички, без да влизат с каквото и да е в разрез с общите класови интереси на целия пролетариат, на чиито симпатии и подкрепа ще разчитат стачниците.

16. Конкретното формулиране на тия искания винаги става в духа на съюзните искания и изхожда от становището, щото работническите маси да се сдобият с правото на контрол върху производството и на урегулиране условията на труда.

17. Окончателната редакция на исканията се одобрява от Централното настоятелство на професионалния съюз, като се вземат за това и съгласието на Синдикалния комитет.

18. Едновременно с предявяването исканията на господарите тям се дава най-широка гласност в средата на цялата работническа класа заедно с аргументите на тяхната основателност и наложителна необходимост.

III МАТЕРИАЛНО ПОДПОМАГАНЕ НА СТАЧНИЦИТЕ

19. Първите дни на всяка стачка стачкуващите сами се издържат, без да прибегват до материално подпомагане от страна на професионалния съюз.

20. Само когато стачката продължи повече от 10 дни, на стачниците се определят помощи от централната каса на професионалния съюз, по решение на Централното настоятелство и в съгласие със Синдикалния комитет, като размерът на тия помощи не надминава средно половината от надниците, които стачниците са получавали до стачката.

21. Неорганизираните стачници тоже се подпомагат, но в

специални размери, установени от Централното настоятелство в съгласие със Синдикалния комитет, и без да имат право да претендират на определената редовна помощ за членовете на професионалния съюз.

22. Професионалният съюз, който ръководи стачката, получава за нейната издръжка суми от общия стачен фонд «Защита и борба» при Общия работнически синдикален съюз само в краен случай и когато вече собствените му ресурси са на изчерпване.

23. Решение за отпускане такива суми от фонда «Защита и борба» се вземат в съвместно заседание на Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи.

24. Откриването на специални подписки за събиране помощи в полза на стачниците се допуска само когато стачката е голяма и от особено важен характер, като инициативата и решението за това е и з л ю ч и т е л н о п р а в о на Централното настоятелство на професионалния съюз и Синдикалния комитет.

IV НЕОРГАНИЗИРАНИТЕ СТАЧКИ

25. Когато въпреки усилията и въздействието на професионалните организации все пак нейде избухне неорганизирана стачка, предизвикана от непоносимата експлоатация на труда и като реакция срещу произволите на капиталистите, съответният професионален съюз се намесва в нея под една или друга форма, в зависимост от специалните конкретни* условия, и употребява всички възможни усилия да внесе необходимата организация, дисциплина и ръководство, за да изясни целите и исканията ѝ и да спомогне за нейното задоволително за стачкуващите завършване.

26. Материалното подпомагане на стачниците в такива случаи се допуска само при крайна нужда от гледна точка на общите интереси на работническото движение, и то преди всичко като едно проявление на класовата солидарност на организираните работници спрямо стачкуващите, без последните да могат да разчитат на предвидените за организираните стачки редовни материални подпомагания.

27. При подобни стачки първата грижа на професионалните организации е да не допуснат да се изродят те в буйства и в една необузdana стихия, която капиталистите и властите биха широко

* В документа — «конгресни». (Ред.)

използували, за да смажат стачкуващите и да нанесат удари върху цялото работническо движение.

V

ВЪЗПИТАТЕЛНОТО ВЛИЯНИЕ НА СТАЧКИТЕ

28. Наред с възможния практически резултат всички стачки се използват най-старателно от професионалните съюзи за организирането и сплотяването на още неорганизираните работници и работнички и за възпитаването в духа на решителните борби срещу капитализма на цялата работническа маса.

29. При помощта на събрания и беседи на стачниците, на хвърчащи листове и лична агитация стачките разкриват пред очите на борещите се работници корена на злото — самата капиталистическа експлоатация, показват недостатъчността и ограничеността на стачната борба при днешните условия и изтъкват необходимостта от завладяването на политическата власт от пролетариата и прокарване на пролетарската диктатура — за преминаване на управлението и организацията на производството в ръцете на самата работническа класа и за организирането на едно ново производство без капиталисти и без капиталистическа експлоатация.

30. Стачка, която не съдействува за усиляването на работническата организация, за укрепване на солидарността и дисциплината в средата на работническите маси, за повдигане класовото им съзнание и увеличаване боевата тяхна готовност и способност, която — с една дума — не изпълнява ролята на революционна комунистическа школа за работниците, както и практически да се завърши, може да се счита за безуспешна, за безполезно изхарчена пролетарска енергия и безплодно разпиляване на материални средства.

VI

БОЙКОТИРАНЕ НА ПРЕДПРИЯТИЯТА

31. След пропадането на дадена стачка към бойкотиране на предприятието или на неговите произведения се прибегва само в краен случай, и то след най-щателно проучване на условията и на възможностите за практическото успешно прокарване на такъв бойкот.

32. Решението за обявяването на бойкота се взема в общо заседание на Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи.

33. Всеки бойкот, обявен не по тоя начин, се счита за незадължителен за организираните работници, като професионалните организации употребяват всичкото си влияние и въздействие за предпазване работниците от подобни пакости и увлечения.

*Публикува се за първи път
по текста на писмото*

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ И МЕСТНИ НАСТОЯТЕЛСТВА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ*

София, 8 март 1920 г.

Другари,

Назначените на 28 март законодателни избори** поради особените условия, при които ще се провеждат, и важните събития, които ги предшествуваха, добиват извънредно голямо значение за комунистическото работническо движение в нашата страна.

Тия избори ще бъдат преди всичко една мощна демонстрация от страна на борещия се пролетариат срещу насилническата и контрареволуционна политика на българската буржоазия, проявявана с такъв неподобен бруталитет спрямо трудещите се маси и тяхната политическа партия. Те ще спомогнат за сплотяването на всички експлоатирани и потиснати в градове и села под знамето на комунизма и за още по-голямото разчистване пътя на революционната пролетарска борба към окончателното унищожение на капитализма. Резултатите пък от законодателните избори ще послужат като едно внушително предупреждение към господстващите класи, че те не ще могат безпрепятствено и безнаказано да продължават досегашната си грабежническа, насилническа и контрареволуционна политика.

Поради това въпреки изключителния режим, на който е подложена Комунистическата партия, въпреки безогледния терор срещу нейните организации, дейци и членове тя трябва да излезе от изборната борба с една много

* Окръжно на СК на ОРСС № 5. Първата част на окръжното е публикувана в «Работнически вестник», № 198, 12 март 1920 г., като подписана статията на Г. Димитров със заглавие «Синдикатите в изборната борба». (Ред.)

** Избори за XIX обикновено НС. (Ред.)

по-бляскава победа от оная, която получи в окръжните избори на 25 януари³⁵.

На професионалните съюзи, техните секции, функционери и членове предстои да вземат *най-активно* участие в тая изборна борба и да направят *всичко*, което зависи от тях, за да се осигури победата на Комунистическата партия, не изпускайки нито за минута изпредвид, че работническите синдикати, стоящи *непосредствено* до бедстващите маси в самите предприятия, са *жизнено* заинтересовани, щото комунизмът да изнесе един славен успех и в тоя политически двубой между пролетариата и буржоазията у нас.

Тялната първа задача е да извършат под ръководството на партийните организации *комунистическа агитация* в предприятията, дето работят членовете им, и да убедят *всички* работници да гласуват само с *бюлетината на комунизма*. На второ място, професионалните секции трябва да поставят на разположение на партийните организации своите членове, като ги разпределят според местоквартирването им, *за да участвуват и в партийната агитация* *всред работническите маси, дето последните живеят и дето прекарват свободното си време*.

Цялата тая агитация трябва да се води така, щото да не остане *незасегнат* от нея нито един работник и служител както в предприятията, така и в кварталите.

Едновременно с това необходимо е изборната агитация и борба най-широко да се използва и за *професионалното организиране* на неорганизираните още работници. Трябва да се усвои най-сетне *навикът*, щото в *същия момент*, когато един наш другар агитира за спечелването нови избиратели — работници на Комунистическата партия, да умее да полага грижи и за тяхното организиране в съответните професионални съюзи. Вследствие на липсата на тоя именно навик да се върши *едновременно* едното и другото ние обикновено твърде слабо сме използвали досега за численото нарастване на професионалните организации тъй благоприятните за тая цел изборни периоди.

В днешната изборна агитация трябва непрекъснато да се изтъква, че *съвсем не е достатъчно* един неорганизиран работник да пусне комунистическата бюлетина в изборната кутия; наопаки, делото на комунизма изисква

от всеки такъв работник, готов да направи *първата важна крачка*, гласувайки за Комунистическата партия, да направи и *втората, още по-важна крачка* — да стане член на своята професионална организация, да се нареди като *постоянен* войник в редовете на комунистическото работническо движение. Местните работнически съвети са длъжни чрез секционните настоятелства, чрез десетниците в предприятията и синдикалните комисии при кварталните партийни секции *тъкмо в тая посока да направляват участието на професионалните организации и техните членове в изборната агитация.*

Изборният период прочее трябва да се превърне в един *червен месец* на професионалните съюзи — *за спечелване хиляди нови членове, за привличане масата неорганизиранни работници в техните редове.*

И резултатите, които биха се получили в това отношение, ще бъдат *най-доброто мерило* за положените усилия от страна на професионалните организации в изборната борба, както и за *реалната стойност* на изборния успех на Комунистическата партия.

*

Особено внимание през същия период трябва да обърнат местните работнически съвети и отделните дейци за *възстановяване секциите на Транспортния съюз*, който вследствие на стачката получи тежки удари в организационно отношение. Необходимо е да се помогне на транспортните секции да приберат в *най-непродължително* време отново в своята среда ония техни членове, които са приети на работа след стачката, като заедно с това се положат *извънредни усилия* за сплотяването в редовете на Транспортния съюз и всички железничари и телеграфопощенски служещи, които до стачката принадлежаха към «неутралните» организации и на които двумесечната школа на борбата отвори очите и им показа, че трябва да се обединят със своите другари-комунисти в една класова пролетарска организация, каквато е Транспортният съюз. Няма по-удобен момент от настоящия, за да се постигне *туй* наложителното класово единство на транспортния пролетариат.

Не по-малко усилия са потребни и за разрастването на *Съюза на земеделските работници*³⁶. Със съжаление трябва да констатираме, че и досега тая много важна професионална организация обгръща само една незначителна част от земеделския пролетариат в нашата страна.

Ако бавното развитие на Съюза на земеделските работници се дължи изобщо на особените затруднения, които среща професионалното организиране на земеделските работници, то несъмнено е, че неговото печално сегашно положение ще трябва да се обясни главно с пренебрежителното отнасяне на местните работнически съвети и синдикалните и партийни дейци към организацията на земеделския пролетариат. Фактът, че в Съюза на земеделските работници още не влизат дори всички работници от селското стопанство, които са членове на партийните организации и групи и които наброяват повече от три хиляди души в цялата партия — най-ясно показва това.

Престъпление голямо би се извършило особено от гледна точка на бъдещите задачи на комунистическото работническо движение, ако се допусне и занапред същото пренебрежение към една тъй жизнено необходима професионална организация, каквато е Съюзът на земеделските работници. Длъжност прочее на местните работнически съвети е да положат специални грижи за организирането на земеделските работници в своя район, като ангажират в тая посока и съответните селски партийни групи и като преди всичко членовете на партията селски пролетарии станат *незабавно* членове на Съюза на земеделските работници — чрез местните му секции, дето има или би могло да се основат такива, или направо при Централното му настоятелство. (Вж окръжното на Централното настоятелство на Съюза на земеделските работници от 23 юни 1919 г., което се изпраща заедно с настоящото повторно до местните работнически съвети.)*

*

След стачката на транспортните работници и рудничарите повече от две хиляди членове на Транспортния

* Документът не се откри. (Ред.)

съюз са останали без работа, а десетки други се намират в затворите. И едните, и другите са изложени на крайна мизерия и очакват подкрепа единствено от комунистическия пролетарнат.

Конференцията на Синдикалния комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи от 2 март т. г. реши да се организира една специална подписка по фонда «Защита и борба» за подпомагане пострадалите и останали без работа вследствие на стачката работници, като извън другото се задължават всички членове на професионалните съюзи да отделят *ежеседмично* по цяла, половина или четвърт надница (съобразно семейното им положение). Предвид голямата нужда от средства за подпомагане на гладуващите наши другари-борци и техните семейства трябва да се вземат бързи мерки, щото това решение да бъде приложено *навсякъде и напълно*, като *абсолютно всички* членове, които са на работа, участвуват в тая обща пожертвувателност до максималната си възможност, а събраните суми на части да се изпращат *веднага* до Синдикалния комитет, за да бъдат разпределени според нуждите на подпомагането за цялата страна.

Разбира се, това подпомагане ще продължава, докато бъдат настанени на работа безработните бивши стачници и толкова по-скоро ще бъде прекратено, колкото повече усилия се положат от бюрата за безработни при местните работнически съвети и от професионалните секции за настаняването им на подходяща работа, дето се окаже такава.

*

Комунистическата синдикална библиотека вече започна да се печата. Първият номер — *Комунистическата партия и работническите синдикати** (това заглавие ѝ поставихме вместо «Болшевизмът и работническите синдикати»), се пусна в продажба. Вторият номер е една брошура по стачката на транспортните работници и рудничари, която тия дни излиза от печат**. Ще последва на-

* Вж *Зиновиев, Г.* Комунистическата партия и работническите синдикати. С., 1920. 32 с. (Ком. синд. библиотека, № 1.) (Ред.)

** Вж *Димитров, Г.* Поражение и победа. Обща стачка по железниците, пощите, телеграфите, пристанищата и мините. С., 1920. 51 с. (Ком. синд. библиотека, № 2.) (Ред.)

скоро отпечатването на още няколко номера от тая библиотека.

Местните работнически съвети трябва да поискат от партийните агентури в местността им да доставят от книжарницата тия брошурки, а самите те да организират чрез секционните настоятелства и десетници разпространението им между членовете на професионалните секции и работниците в предприятията, като не изпускат изпредвид колосалната нужда в настоящия момент от една такава специална печатна пропаганда за повдигане теоретическия уровень на организираните работници и за правилното им ориентиране в сложните задачи (днешни и утрешни) на комунистическото синдикално движение.

*

Синдикалният комитет за последен път обръща вниманието на всички функционери на централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи и на местните работнически съвети, че те са длъжни веднага щом получат от комитета окръжни или други нареждания, да ги докладват на ръководните тела, чиито функционери са, за да се вземат необходимите в случая решения, а след това — да се погрижат за точното и своевременно изпълнение на тия решения. Нека не се забравя, че небрежността в това отношение се отразява пакостно върху работата и занаят не бива по никой начин да бъде проявявана каквато и да е небрежност. Функционерите трябва да си вземат добра бележка от това веднъж завинаги!

С другарски комунистически поздрав

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

Р. С. Всички листове по фонда «Защита и борба» до № 1233 включително трябва веднага да се повърнат на Синдикалния комитет заедно със събраните по тях суми. Тия от горните листове, които до 20 март т. г. не бъдат повърнати, ще се считат за злоупотребени и за това ще се обяви в «Работнически вестник».

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

13 март 1920 г.

I. ПРЕДЛОЖЕНИЯ ПО ДОПЪЛНИТЕЛНИЯ ДНЕВЕН РЕД НА ИЗВЪНРЕДНАТА СЕСИЯ НА СЪВЕТА

Преди всичко запитването*, което се направи, е запитване, а не питане и следва прочее да бъде поставено на дневен ред.

Председателят: Сè едно — и питането може да се обърне в запитване и пак да се постави на дневен ред.

Г. Димитров: То е във формата на запитване и Ви трябва да предложите поставянето му на дневен ред.

Председателят: И без гласуване ще го поставя на дневен ред, ама след като се изчерпят най-важните въпроси.

Г. Димитров: Да се гласува — съгласно правилника Ви сте длъжни да сторите това.

Председателят: Поставям го на дневен ред — свършена работа. Никой не протестира.

Г. Димитров: В най-близко време, още тази сесия, трябва да бъде поставено на дневен ред.

Освен това питам, допълнителният дневен ред, който биде раздаден, защо не се утвърдява сега в туй заседание, защо г-н кметът не изпраща този допълнителен дневен ред, не го докладва в заседанието за одобрение. Нали тия въпроси ще иска да бъдат разгледани в тази сесия още?

Председателят: Кога получихте този дневен ред? Днес е първото заседание. На края на заседанието ще Ви се каже. Ако откривате въпроса сега — добре!

* Запитване към Постоянното присъствие на Софийския общински съвет от Т. Данаилов и Бр. Луков по повод даването на жилища от общината на руски емигранти от армиите на ген. Деникин и барон Врангел. (Ред.)

Г. Димитров: Откривам го.

Председателят: Одобрявате ли, г-да съветници, този дневен ред, който е раздаден на всички?

Г. Димитров: Искам думата.

Председателят: Г-н Димитров! Аз Ви моля да пристъпим към главния въпрос, за който сме изгубили 10 дена.

Г. Димитров: Ние имаме всичкият интерес да бъде този въпрос разгледан, обаче заседанията не стават поради отсъствието на вашите съветници.

Председателят: И ваши нямаше онзи ден, и оттук (сочи обединените социалисти) нямаше, и отвред нямаше.

*

Г. Димитров: В предложението допълнителен дневен ред Постоянното присъствие поставя като важна точка разглеждането на бюджета за 1920 г. Предвид на това, че в своите разходи бюджетът за 1920 г. ще се различава твърде много от досегашните бюджети, от една страна, и, от друга страна, предвид на това, че трябва да потърсим непременно нови ресурси, нови приходи и източници за покриването на грамадния дефицит, който иначе би се появил, необходимо е бюджетът за 1920 г. да бъде разгледан всестранно — нещо, което не може да стане в сегашната извънредна сесия. От името на нашата група предлагам да се извади от допълнителния дневен ред разглеждането на бюджета за 1920 г. и да бъде той предмет на разискване, обсъждане и окончателно приемане в редовната априлска сесия. Това е толкова повече необходимо, защото има съветници, които не са знаели, че ще се разглежда бюджетът в извънредната сесия, и са заминали вече в свръзка със сегашните изборни агитации. Ние няма да допуснем, доколкото зависи от нас, да бъде разгледан един подобен важен въпрос, свързан с общата политика на общината и с доверието на Постоянното присъствие в този Общински съвет, в отсъствие на общински съветници, които поради нуждите на изборните агитации и борби няма да бъдат в нашата среда. Съвършено правилно е прочее, съвършено резонно е бюджетът да остане за редовната априлска сесия.

* Съкратени пререкания. (Ред.)

На второ място, в допълнителния дневен ред да бъде поставено и изменението на Правилника за безплатната медицинска помощ. Има една точка в този дневен ред, която предвижда прибавянето на една забележка V към чл. 14. Какви са съображенията, които са накарали Постоянното присъствие да внесе това изменение на правилника, нам, поне лично на мене, не е известно. Това обаче, което се налага непременно да бъде направено, и то колкото се може по-скоро, се заключава в това, че старият правилник в своята първа част, която предвижда лицата, които имат право да се ползват с безплатна медицинска помощ от общината, туря една граница свършено неподатъчна по дохода за днешните времена. Няма защо да се спори върху това, няма нужда от никакви доказателства да се разбере, че 250 лв. доход днес не може да бъде синорът, който, ако бъде надминат от някого, да няма право този последният на безплатна медицинска помощ. Ясно е, че тази граница, този синор трябва да бъдат разширени съобразно както с обезценяването на валутата оттогава насам, така и с общото поскъпване на живота досега.

Ето защо предлагам от името на комунистическата група да бъде поставено на дневен ред изменяването на чл. 2 и 3 от Правилника за безплатна медицинска помощ, в който случай ние ще направим своите мотивирани конкретни предложения.

На трето място, в дневния ред според нас е наложително да бъде поставен и въпросът за обезщетяване на всички ония общински работници и служещи, които бидоха уволнени — знае се как и защо — и които изгубиха по месец, някои и повече време, от своята заплата и надница. Тия хора останаха в мизерия, семействата им гладуваха през това време не по собствена вина, а по вина на управлението на общината. Необходимо е прочее те да бъдат обезщетени за това време. Отде ще бъдат взети тия средства за обезщетяването им и кой ще понесе тия тежести, това ще трябва да се посочи и ние ще го посочим при разглеждането на въпроса.

Предлагам прочее на трето място в допълнителния дневен ред да бъде поставен въпросът за обезщетяване на несправедливо и незаконно уволнените работници и слу-

жещи по случай демонстрацията на 24 декември 1919 г.

Три са прочее нашите предложения по този дневен ред: поставянето, на първо място, разглеждането на бюджета за 1920 г. за редовната априлска сесия; на второ място, изменението на чл. 2 и 3 от Правилника за безплатна медицинска помощ и, на трето място, обезщетяването уволнените работници и служещи на общината по случай демонстрацията на 24 декември. Искам прочее да бъдат гласувани*.

2. ПРОДОВОЛСТВЕНАТА КРИЗА В СТРАНАТА И ПОЛИТИКАТА НА БУРЖОАЗИЯТА

Г-да съветници! В Софийския общински съвет се сложи на разглеждане извънредно важният въпрос за продоволствието на населението в столицата — така той е формулиран и в днешния ред, доколкото си спомням — един въпрос, една проблема, която стои, както се знае много добре от всички, в основата на всички проблеми на днешното време, най-важната от всички други. И трябва човек да констатира с известна изненада от наша гледна точка, от друга страна, и със задоволство, че във всички разисквания, които са станали тук по този въпрос, в дебатите, които тъй широко се развиха с участието на различните партийни групи, разглеждането на въпроса се свежда до тесните граници на малкия ограничен въпрос за поемането доставката на хляб за столицата от страна на общината. Дебатите изобилствуват с една повърхностност, с губене на време** в дреболии и подробности, с въпроси, които биха могли много лесно да бъдат уредени и разрешени в техническа комисия, а избягват главните, основните точки, главните, основните линии на продоволствената проблема. И трябва да кажа още сега, по мое схващане това не е резултат на невежество, на неразбиране. Всички трябва да се съгласим, че тук, в Софийския общински съвет, в неговия днешен състав стои една част, доста добра, от елита, от каймака на българската буржоазия, от каймака на буржоазната политическа интелиген-

* Гласуването на предложенията на комунистическата общинска група се отлага. (Ред.)

** В стенографския протокол — «проблеми». (Ред.)

ция. И ако ние констатираме този факт, че всички, които взеха думата по продоволствената проблема, вървят по перваза, далеч от въпроса, без да засягат неговата същност, неговата дълбина и неговата ширина тъй, както той е сложен днес фактически в живота на нашата страна, аз си го обяснявам с желанието да се избягнат ония заключения, които при един дълбок анализ на тая проблема неминуемо следва да се направят, дори и когато се разглежда този въпрос в Общинския съвет, а не в парламента за цялата страна. За народняци³⁷, за демократи³⁸, за всички други буржоазни партии тук ми е съвсем понятно избягването да се докоснат до раната, до дълбината на самия въпрос, защото иначе би трябвало да дойдат до заключения такива, които биха ги довели до становище тъкмо противно на онова, на което те стоят, биха дошли до заключение, което отрича техния собствен капиталистически интерес и тяхната политика въобще. А що се касае до междинните партии в съвета, в случая с партията на радикалите³⁹ и на широките социалисти, това вървене и тая повърхностност по перваза в дебатите по продоволствената проблема се обяснява с тяхното желание, което е втора тяхна природа, кръв в техните жили — да търсят допирни точки между борещите се класи, между борещите се големи партии днес, да поддържат известно изравняване на противоречията, които самият живот създава. Те и тук, по продоволствената проблема, както това е ясно в протокола на самата комисия*, са намерили тия допирни точки, са си подали ръка и мислят, че Общинският съвет би могъл да излезе от този въпрос, твърде важен, с едно компромисно, с едно средно решение при пълното съгласие на целия съвет.

Е, добре, господа, общоприето и известно е не само в теорията, но и в обикновената практика, че ако искате да изкорените известно зло, трябва да намерите неговата дълбока причина, трябва да се разбере в нейната пълна цялостност причината и във връзка с последствията ѝ. Амн един лекар, който лекува известна болест, никога не предприема лекуването, ако е добросъвестен, добър лекар и ако отговаря добре на своето предназначение, без да

* Комисия по продоволствието. (Ред.)

направи преди всичко една точна, една добра диагноза на болестта. Вие трябва да признаете, че в случая тия дебати по едно обществено зло, по една обществена болест на днешната обществена уредба тая диагноза никой не би желал да направи не защото не би могъл да я направи, не защото г-н Батолов* лично не би имал достатъчно остър ум и нужната ерудиция да я направи, но защото вие, като представители на буржоазните или междинните партии в днешното общество, не виждате интерес да го сторите. Ние обаче представляваме една такава класа или такива класи от днешното общество, които са заинтересовани всички тия въпроси, особено продоволственият, да бъдат изнесени в тяхната цялост, да не се скрива нищо, да не се забулва нищо и да не се търсят допирни точки и изкуствено да се създават такива, ами да се разкрият съществуващите противоречия, за да се намери правилен изход от това положение, което тъй много тежи върху огромното болшинство на българския народ и специално тук, на населението в столицата.

Защото, господа, не се касае очевидно само до хляба в тая форма, в която той се дава сега от държавата. И мене ми правеше малко нещо досадно впечатление, когато виждам г-н Батолов да се напруга да търси и да намира аргументи да доказва например, че държавата трябва непременно да поеме 75%, а не 50% от загубата, която би произлязла от прилагането на Закона за зърнените храни, или пък когато г-н Сакаров завчера** е правил същото това с големи усилия. Не е там въпросът, нито в това се заключава проблемата, нито с това нещо особено би се облекчило положението на общината и на населението, дори ако бъде прието — или когато напр. г-н Батолов тоже с голямо усърдие се старее да докаже, че държавата е длъжна да поеме загубата, която би могла да произлезе от даването хляб на нейните чиновници. Много право, длъжна е да я поеме! Но там ли е въпросът? Та там ли е ядката на проблемата? Та по това ли Общинският съвет тук трябва да губи времето си? Там бихте намерили дори нашето съгласие, ако е необходимо, по тая подробност техническа или финансова.

* К. Батолов (демократ) се изказва преди Г. Димитров. (Ред.)

** На заседанието на Общинския съвет на 11 март 1920 г. (Ред.)

Г-да съветници! Въпросът е толкова важен, толкова сериозен, щото едно подобно отнасяне към него е недопустимо, е непозволено. Ние не можем да се ограничим в тия рамки, в които представителите на буржоазните партии в съвета се ограничиха. За нас съществува една продоволствена криза, която засяга огромното мнозинство на трудещия се български народ, една продоволствена криза, която не е от вчера, нито даже само от войната, но една продоволствена криза, която се корени дълбоко в самата днешна система на производството и разпределянето на произведените блага. Защото, спомнят си всички, особено тези, които се интересуват от стопански въпроси, че и преди войната и в България, и в други страни продоволствена криза съществуваше за огромните маси — глад и недохранване, недообличане и липса на средства за задоволяване елементарните нужди за обзавеждане на работника и неговото семейство, съществуваха — и че, следователно, и преди голямата война*, която така разстрои стопанския живот, както ние го виждаме днес, продоволствена криза имаше. Защо? Защото съществува една система производствена, в основата на която лежи частният капиталистически интерес на тези, които владеят средствата за производство, които имат капиталите и фабриките, които имат това, което е необходимо, за да се създаде дадено производство; защото се произвежда не за да бъдат задоволени нуждите на обществото равномерно и правилно, тъй както диктуват нуждите на цялото общество, ами се произвежда за капиталистическа печалба, за печалбата на отделни капиталисти, на акционерното дружество, на банката и пр. и пр. И защото имаме тая капиталистическа система и у нас, и в другите страни, затова и в нормално време, още преди войната, при нормалните условия на капиталистическото производство, ние имаме анархия в производството, масова безработица много често за една голяма част от хората и очевидно големи лишения, страдания, бедствия, голяма смъртност и т. н. Прав е бил г-н Папазов от страна на Народняшката партия, когато е отбелязал, че тогава конкуренцията е била единствен регулатор и корек-

* Първата световна война 1914—1918. (Ред.)

тив в самото производство, както и в разпределението на богатата. Наистина конкуренцията изпълняваше тая роля, конкуренцията регулираше, каквото можеше, но и г-н Папазов, и всички други биха се съгласили с нас, че тая конкуренция регулираше, но как регулираше в нормалното време още преди войната? Произвежда се повече това, което би могло да достави по-големи печалби, не това, което е необходимо за изхранване на населението, за обличането му, не, а това, от което би могло много повече да се спечели. По силата на конкуренцията, на закона за търсенето и предлагането се установяваха известни отношения между едни и други производства и се установяваха известни отношения на пазара. Масите обаче, огромните маси оставаха в бедствие тъкмо поради тази анархия, тъкмо поради този закон на конкуренцията, който регулираше капиталистическото производство. И знаем какво следва от него: натрупване на богатства на едната страна, мизерия и страдания за огромните маси — за другата страна! Кой ще отрече това? Та вашите социал-реформисти⁴⁰, вашите теоретици и идеолози в другите страни и у нас смеят ли да отречат това? Те го смятат като неизбежна последица на капиталистическото производство, но искат по един или друг начин да смекчат бедствията, които създава тая капиталистическа система. Така беше тогава, преди войната. Но знае се, че войната разстрои стопанския живот из основа във всички страни и г-н Папазов тоже е констатирал, че тая криза сега, изострена тъй от войната, не е само наше явление, не е само чисто българска, не е н един български, или балкански специалитет, ами е международно явление. То се знае, както войната беше международна, така и нейните последици са международни. Но тоже трябва да се прибави, за да бъде пълна истината, че последициите, които имат войните в стопанско отношение и по отношение продоволствието на масите в назадналите страни, в слабо развитите страни и в по-бедните страни са много по-тежки, отколкото в другите страни. И това ние преживяваме, това ние изпитваме. Та нашата криза е нещо неопикуемо, нещо ужасно. И забележете, тя расте всеки ден. Имаме преди всичко стопанство разстроено. Нужно ли е да се доказва подобно нещо на хора, които биха били

запознати със стопански въпроси, колко то е из основа разклатено? Та ето, не само индустрията е в един голям упадък, не само фабрикатите са в едно плачевно състояние, но и производството на суровите материали и на хранителните продукти, земеделското производство тоже е разстроено. Ние до днес нямаме една точна статистика за реколтата на 1917 и 1918 г. — никой не я даде, — но трябва да се признае, че в никой случай резултатите от земеделското производство в 1919 г. не са такива, каквито бяха в 1914, 1913 и 1912 г., преди войните. И то е понятно. Аз си спомням в Окръжния съвет миналата година есента, когато се явяваха специалисти от земеделската катедра и от други отдели на Окръжния съвет да ни докладват за състоянието на Софийския окръг, който можем да вземем като мерило за цялата страна, какви потресающи факти ни разкриха. Нека да ви припомним само няколко цифри. Те ни казаха изрично, какво в нашето селско стопанство в окръга 50% от работния добитък е унищожен, половината от добитъка в окръга е унищожен. 40% от останалата половина е слабо работоспособен, полуспособен за работа. «Нямаме, казват, разплодници.» И посочваха цифри, подобни например — трябва средно за целия окръг минимум 100 биволски бици, имало само 15, 10 — казват — от тях са негодни, петте щогоде са годни. Имаме 100 жребци, от които 88 или 89 — изброяваха ги — са бракувани, когато ни трябват 500 жребци здрави и силни разплодници. Що се касае до обработваемата площ — 37% от цялата тая земя на Софийския окръг, която трябваше да бъде засята със зърнени произведения, е останала в угар, 37% за 1918 и 1919 г. От същата тая площ, която е обработена и засята за 1919 г., 30% е по-слабо обработвана, по-слабо засята и се очакваше в края на 1919 г. и реколтата да бъде по-слаба. Посочиха ни тоже факти, че поради липса на коне в целия окръг почти вършитбата е закъсняла с няколко седмици. От това са произтекли навред загуби, повреди на храните.

Да не ви изброявам и много други факти. Това е за Софийския окръг, очевидно би могло да се съди за цялата страна по този начин. Имате едно разстроено селско стопанство — и то е понятно, — добитъкът е унищожен, физическите сили на този, който работи — на селянина,

са тоже изтощени, не са в онова състояние, в което бяха преди войната. Мъртвият инвентар е тоже изхабен. Какво стопанство би имало тогава?

Д-р Д. Папазов: За коя година?

Г. Димитров: Това, което ви съобщавам, е за 1919 г. — официални данни на докладчиците в Окръжния съвет. — Няма да ви отнемам времето да ви цитирам другите данни в тази област, искам да ви характеризирам да видите в какво състояние се намира не само индустрията — то е понятно, — а и селското стопанство. Земледелски машини нямат, има само два плуга парни и те не работят; имат 17—18 хиляди рала първобитни, с които работим в 1919 лето! Едно производство извънредно разстроено, съсипано поради последиците на самата война! Трябва да се прибави също така, че веднага след обявяването още на европейската война се дезорганизира вътрешната и външна политика. С влизането на България във войната се усили тази дезорганизация и тя продължава и до днес. Вие нямате фактически търговия, то не е търговия даже в нормалния смисъл на думата, а е спекулация, грабеж, разбойничество, мародерство — това имаме ние сега! Като резултат обаче на това какво имаме? То е обезценяването, безспирно, на българската валута — нали? — на реалната стойност на парите. Та това се отразява на доставката на известни материали и стоки отвън — то се знае, — то се отразява особено много и особено тежко на всички ония слоеве чиновници, служещи и пр. и пр., които живеят с определена заплата, защото се понижава реалната стойност, покупателната сила на заплатата, която получава такъв един български гражданин. Да изброявам ли повече? Имате един хаос и в индустрия, и в стопанство, и в търговия, и във всяко отношение и всичко това пада с всичката си тежест върху масата и, което е важното, войната се свърши, така или иначе ликвидира се с нея, а кризата расте във всяко отношение и върви напред. Посочете ми в 1919 г. в това отношение по-добре ли сме, отколкото в 1918 г.? Не! По-добре ли сме, отколкото в 1915 г., през време на войната? Не! Всеки от нас трябва да каже: по-зле сме, отколкото тогава. Това е истината, това е фактическото положение. Между това тъкмо тази криза, предизвикана от войната, се яви една област чудесна,

прекрасна за забогатяването на тия, които имат капиталите или които имат властта в ръцете си. Не говоря за времето на войната под Радославовия режим⁴¹, под закрилата на който златоносен дъжд се изсипваше в ръцете на нови и стари търговци — особено нови, фабрикувани тогава без патент, които събраха в касите на банките си множество милиони. Изчисляват, че приблизително 3 милиарда и нещо през време на войната е смъкнато по този начин чрез спекулация с предметите от първа потреба, с хляба, мазнините и други такива. Натрупаха се капитали в банките. Няма защо да се спирам и по този въпрос — известно е колко нови банки има и как старите увеличиха своите капитали. И питам се, сега, когато производството, селско и индустриално, е разстроено, когато въобще в целия стопански живот има тази анархия и разрушение, тази разруха, както казват русите, какво става? Банковият капитал, натрупан тъкмо поради тази криза, в която изпадна масата тук, както и на фронта през време на войната, не се раздвижва за подигане на разрушената индустрия, за подигане на разрушеното земеделско стопанство. Не, една десета част даже от него не отива, за да се произведе нещо ново; всичко друго — това е всеизвестно — се пласира в областта на масовата консумация на предметите от първа потреба. И банковият капитал се явява днес — никой не ще отрече това — един двигател на постоянното поскъпване на предметите от първа потреба за живота, един организатор на спекулацията с предметите от първа потреба и кризата се повече и повече се увеличава.

Ако хвърлите, господа, един обективен поглед на продоволствената политика от 1914 до 1920 г., вие няма да дойдете, като г-н Батолова, с неговото християнско смирение и с неговата блага усмивка, да кажете: «Въпросът за продоволствието е общ, еднакво интересува всички, по този въпрос политика не може да се прави, той не е класов въпрос, нито е кастов въпрос, той е общ национален, народен, обществен въпрос и пр.» Аз ще трябва да кажа туй, което бих желал да се разбере добре от всички, които се интересуват от този въпрос. Вътрешно може би г-н Батолов — и бих желал да предполагам това за негова чест, за честта на неговия ум, — вътрешно той ще признае,

че продоволствената политика в даден момент и в дадена страна изразява винаги интересите на господстващата сила в тази страна, на господстващата класа. Не е възможно другояче. Така е и в Германия, така е и в Австрия, така е и във Франция, така е и в Италия, така е и във всички страни — не е възможно другояче. Този, който държи политическата власт в ръцете си, който направлява развитието на страната, който стои начело на даден народ, тази класа, тази група очевидно ще наложи и своята продоволствена диктатура, ще наложи, под една или друга форма проявена, защита на своите собствени интереси в областта на продоволствието. Та има ли нужда теоретически да се доказва това, когато практическите факти напълно го доказват? Самото ваше продоволствено законодателство през този период от 1914 до 1920 г. можем да го разделим на две фази.

Първата фаза съставляват законите — от Закона за нормиране цените на предметите от първа потреба⁴² (в края на 1914 г. създаден) до Закона за стопански грижи и обществена предвидливост⁴³, — една такава серия от закони. По какво се отличават тия закони — да не ги изброявам подробно? По това, че те действително приемат принципа за ограничаване на свободната търговия в интерес на държавното спокойствие, в интерес на завършването на войната, която се водеше тогава, че те в известни отношения ограничаваха повдигането на цените на храните и поради това селската буржоазия беше много недоволна и знаете каква олелня се вдигаше тогава и как земеделците използваха това против тъй наречената дирекция⁴⁴, против комитетите* и пр. Но и когато се въведе известно ограничение на свободната търговия с предметите от първа потреба, за да се запази някакво спокойствие вътрешно, за да се избавят от вътрешни вълнения или от вълнения на фронта, или от банкрут, тъй да се каже, на войната, и тогава се осигуряваше възможността да се спекулира достатъчно с тия предмети, да се изнасят контрабандно и да се продават на високи цени въвн от пределите на България, в Германия и Австрия.

* Местните комитети на Дирекцията за стопански грижи и обществена предвидливост. (Рсд.)

Председателят: Днес поне за Германия износ не става.

Г. Димитров: И цяла редица други средства се употребяваха за тази цел — да се осигури печалбата както на едрите производители, така също и на спекулантите в градовете. В това отношение трябва да се признае едно, което често пъти заблуждава ония, които не проникват до дълбочината на тия въпроси — че в оня момент доминираше влиянието, интересът на тий наречената градска, индустриална, търговска буржоазия и на една котерия на нови милионери от Радославовата тайфа. Селската буржоазия нямаше доминиращо влияние, тя беше малко притисната и затова крещеше, беше недоволна, на нея се налагаха известни ограничения само в интереса на войната, а златоносният дъжд се използваше главно от градските спекуланти и големите гешефтари, от тези, които правеха контрабанден износ, от тези, които правеха големите доставки на Военното министерство за армията, и пр.

Втората фаза настъпи, когато се свърши войната, когато няма опасност от революция на фронта, няма опасност от вълнения в страната. Тази втора фаза, господа, се характеризира с новия Закон за търговията със зърнени храни и за «прехраната», както са турили като опашка към заглавието на този закон. Тук вече, господа, тий наречената селска буржоазия след свършването на войната получава един приоритет, едно предимство и Земледелският съюз⁴⁵ не тий случайно и не само с някаква демагогия политическа изплува над повърхността и почна вече дори да се зъби и да обръща дебелия сопа спрямо буржоазните партии, макар той самият да представлява буржоазна партия. Това се дължи на един факт, господа, който се извърши в нашето политическо развитие, който се извърши преди всичко в стопанското развитие на страната, и то не само в стопанското развитие на България, а и в това на другите страни — че поради разстройството на стопанския живот добиха приоритет, доминиращо значение зърнените или земеделските произведения, защото по-ясно е, че човек най-напред трябва да се нахрани, сетне да се облече, а сетне ще търси индустриални предмети за удоволствие, удобство и комфорт. Ако по-рано

индустриалните произведения доминираха, ако пазарът на индустриалните произведения диктуваше въобще цените и условията на пазара на земеделското стопанство, днес се получава обратното. Селската буржоазия, тия, които имат много земя, се чувствуват силни и казват: «Как така, как ще оставим ние на градовете» — разбират градската буржоазия, — «на онези, които имат фабрики, те да диктуват? Ами че те без нас нищо не могат; ние им даваме хляба; могат ли без хляб? — един ден да ги оставим без хляб — ще измрат!» На тази почва се издигна Земеделският съюз. И Законът за консорциума, законът за търговия със зърнени храни е очевидно дело на представителите преди всичко на земеделската, на селската буржоазия. Но, господа, този закон се възвръща — и по това се отличава втората фаза в продоволственото законодателство — към свободната търговия. И прав е г-н Батолов, като казва, че се оставя туй ограничение само за хляба, което е необходимо и което и в турско време го имаше и което аз не си представлявам нито за момент нито в България, нито в която и да е страна да може да се избегне — една норма, едно регулиране и пр. и пр. на цената на хляба. Е, добре, този закон се повръща сега към свободата, към свободната търговия; във всичко друго обаче и той запазва същите ония елементи, които имаше и по-раншното законодателство, като осигурява високи цени на произведенията, въобще на предметите от първа потребност и особено високи цени за земеделските произведения, за зърнените храни. Дори и дотам се е стигнало в този закон — както това се изнесе подробно тук, няма защо да го повтарям, — че се осигуряват всички доставчици на храни. Те ще доставят храни на консорциума по определени цени, консорциумът ще прави износ и ще дава на общините. Ако последва загуба, държавата я понася, ако има печалба обаче, не я взема държавата — дотам се е стигнало. Но то не е само кастово и не е прав г-н Батолов да ни уверява, че просто една селска каста иска да наложи, да гарантира само своите интереси. Ако беше така, сигурно в Народното събрание този закон не би минал така леко. Той е наистина един компромисен закон, той се явява като един компромис — на какво? Не компромис между ситите и гладуващите,

не компромис между тях, които имат пълните хамбари, и тях, които нямат хляб и търсят, а компромис между селската буржоазия и градската буржоазия и спекулантите. На този компромис се гради и задружното, съвместно управление на народняци и земледелци. Разбира се, аспирират г-да земледелците начело със Стамболийски, да изтикат и тях свои конкуренти, да останат сами, да имат неразделна властта в ръцете си — то е въпрос, какво биха достигнали и какво биха направили в това отношение, — но на този компромис, казвам, се дължи и сегашното сътрудничество, съвместно съжителство на представителите на градските чорбаджии с представителите на селските. Самият закон — разглеждайте го подробно и ще видите, че е така, никакъв сериозен аргумент не може да се приведе като възражение на това — е пълно въплъщение на един компромис между интересите на едрата селска буржоазия и градските банкери и спекуланти, които тоже имат хиляди отворени врати — разбира се, ако са близо до властта — да използват този Закон за търговията със зърнени храни за ново забогатяване.

Няма нищо чудно в това, че ние съзираме такъв политически конфликт между земледелците и демократите например. Туй се обяснява тъкмо с това обстоятелство, че демократите са в консорциума, а земледелците са правителство, и когато трябва да се организира износът и търговията с храни, става това стълкновение между селската буржоазия и част от градската. Но и в единия, и в другия случай, какъвто и да е този компромис, масите са поставени в едно страшно положение, защото какво става? Всички казват: що се касае до хляба, той няма да бъде свободно продаван, с него няма свободна търговия, понеже се касае за хляба на народа. С други думи, по-точно казано на наш език, с хляба не трябва да се прави туй, което се прави с месото, станало вече 22 лева почти, с тенденция да стане може би 30 лева утре, защото, ако се направи същото с хляба — без месо може да се мине, без хляб обаче нито ден се не минава, — ще се налива вода във воденицата на тия страшни болшевики, народът ще се вдигне, ще стане движение, вълнение, революция може да стане. Онова съображение, което караше през време на войната продоволственото законода-

телство да държи сметка за фронта, за духа на войниците, да не се разколебават войниците, да не направят някакви бунтове, движения и пр., сега се отнася в друга форма до трудещия се народ в градовете, който, ако се остави без хляб, може да отиде до изстъпление или даже организирано да поиска да уреди въпроса, като вземе политическата власт в ръцете си, като детронира, премахне политическото господство на буржоазията. Ето защо, господа, Законът за консорциума се старае да избегне тая опасност по един малко ловък начин. Това е селска хитрост, разбира се, но това е хитрост и народняшка, защото твърде много съдействуват и народняците, защото, знае се, че зад Стамболийски стои неговият alter ego*, Теодор Теодоров, тъй като, ако Земледелският съюз представлява един колосален скелет с големи кокали, с големи мускули, с голям юмрук, очевидно той е празен, вътрешното съдържание, духовното съдържание, умът и душата, това е Теодор Теодоров и неговата Народняшка партия. Е, добре, какво казва Законът за търговията със зърнени произведения? Казва ни просто така: «Щом се касае за хляба, няма да има свободна търговия»; е, добре, общините, те са най-близо до самия народ, нека те му мислят, те са длъжни да му доставят хляб; консорциумът ще им услужва в това отношение, той ще бъде посредник, от тук-оттам той ще ги улеснява: или ще им даде храна, или ще ги улесни да я закупят, те обаче са длъжни да снабдят своето население с храни. Но ако те биха дали на населението си хляба по тази цена, по която трябва да се плати там, на едрите производители в селата, тогава този беден народ може да бъде недоволен и да прибегне до други действия, затуй трябва на този народ да се даде по-евтин хляб — категорията на бедните се открива. Това обаче трябва да стане по закона за сметка на самите общини част и част за сметка на държавата. Фактически то би значило да се даде хляб на по-евтина цена на една част от населението в градовете главно за сметка на самите тия бедни хора при сегашната данъчна система, защото никой не мисли да я изменява съществено, нито земледелците, нито народняците, нито другите буржоазни пар-

* Alter ego (лат.) -- второ аз. (Ред.)

тши — те искат да стоят на тази почва, на тази система. Може да я коригират, но в основата си тя ще остане същата, а то значи чрез косвени налози да вземат по друг начин това, което се дава по един начин, то значи загубата от намаляване цената на хляба за бедните за сметка на общината и държавата фактически да се понесе от самите данъкоплатци, предимно бедните и гладуващите. И като правят своята политическа сметка, казват: «Много добре е това, по-добро разрешение на въпроса от това не може да има; градовете стават в болшинството си болшевишки, комунистически — изборите показаха това» — тъй разсъждават мъдреците — от Земледелския съюз и техните учители от Народняшката партия — «ето на, Варна я управляват комунисти⁴⁶, Шумен⁴⁷ — също, в Плевен⁴⁸, в Пловдив⁴⁹, Сливен⁵⁰ и еди-къде си — също, току-виж, с изключение на София, в цялата страна комунисти; така ли е, я да им турим бремето на продоволствената система; нека си трошат главите, нека дават евтин хляб на населението!» И друга сметка има, г-да съветници, извън този компромис между селската и градска буржоазия. Прехвърлянето по този начин и в тази форма доставката на хляба за населението от селото върху града, върху градската община, има и тази политическа цел: «Нека те да се разправят помежду си.» Един Стамболийски би отишъл по-далеч да ви каже в своята селска екстравагантност: «Нека се разправят работници и капиталисти в града, що ни е грижа нас, правителството на цялата страна?» Ние предупреждавахме — и в самото Народно събрание нашата група изрично подчерта това*, и в комисията, и в пленума — нямаше кой обаче да слуша тогава от буржоазните партии, които са подписали сега един протокол, който препоръчва едно дезертиране от това задължение, от тази грижа да се поеме снабдяването на столицата с хляб от общината. Ние казваме: да се прехвърли върху общината това снабдяване при сегашната система, това е една колосална тежест, защото по моята сметка това не е по-малко от 30 милиона лева. Вие изчислявате 24 милиона лева, по моята сметка няма да бъде по-малко от 30 милиона. Това е страшно тежко при тия

* Вж «Против изгладняването» — в. «Работнически вестник», № 119 и 120 от 28 и 29 ноември 1919 г. (Ред.)

източници, които има общината. Казахме тогава, господа, че това не може по този начин да става и не би трябвало да става, гласуваха обаче всички, поддържаха земледелците всички — и народняците, и цанковистите⁵¹, които внесоха закона, а в същото време и демократите.

Л. Косн: Радикалите — не!

Г. Димитров: Речта на г-н Батолова днес тоже ни убеди, че принципиално той и неговата партия не възразяват на Закона за търговията със зърнени храни и прехраната. Аз бях посочил и други доказателства. В една брошура на самите демократи — агитационна, за изборите — те са намерили всичко това, което от тяхна гледна точка е най-уязвимо за Земледелския съюз. Изброяват законодателната дейност на земледелците, какви закони мислят да прокарат и пр. Търсете, няма да намерите най-важния закон — за прехраната на населението. Авторът на тази брошура, както се вижда от езика, макар да е анонимна, може би и без цензура, което не е грях при това положение (в е с е л о с т), не е очевидно, някой от дребните хора на Демократическата партия. Той знае колко е важно да използва тъкмо това оръжие срещу Земледелския съюз, срещу народняците и срещу цанковистите, както и е написано тук: «Дружбащите, народняците и цанковистите като властници.» То е ясно, че Демократическата партия поддържаше този закон, защото разчиташе, че там ще може да се спогодят помежду си по отношение организирането на износа и въобще уреждането на въпроса за прехраната. Принципиално нищо не противопоставяха, напротив, с всички сили поддържаха този закон.

Б. С. Маждраганов: Дали Кирил Попов не го е инспирирала селската буржоазия, когато той предложи в «Икономическото дружество»⁵² Закона за консорциума!

Г. Димитров: Аз мисля, че Вашият въпрос е много неуместен, защото за този г-н Кирил Попов или за който и да е друг господин не е важно какво е неговото положение, важно е какъв интерес представлява в даден момент, идеолог на какви класови интереси се явява.

С това искам да ви покажа, господа, че с този проект и в това положение, в което общините са поставени, ние имаме работа с едно класово продоволствено законода-

телство, с една класова политика по продоволствието и да ви успокоя, за да се избавя от всякакви възражения, аз бих ви казал: и утре, когато ние бихме поели политическата власт, когато трудещите се маси в градове и села ще станат господари на положението, преходният период между днешната капиталистическа система и пълния комунизъм не ще бъде от 24 часа; и нашата, т. е. на голямото мнозинство на народа, продоволствена политика, ще бъде класова. Разликата къде е? Разликата е в това, че докато вашата класова политика е една политика на шепна, на малцинство от българския народ, сега и предимно на тези, които не участвуват непосредствено в производството, тази политика, която представлява Комунистическата партия, ще бъде класова, но класова в полза на огромното мнозинство от народа. Едната класова политика води към мизерия, скъпотия, към ужаси, каквито ние днес констатираме, другата класова политика, политиката на самия трудещ се народ, води към едно облекчаване положението на тях маси по отношение продоволствието и води към едно окончателно разрешение на продоволствената проблема заедно с разрешението на всички проблеми, които днешното общество поставя.

Д-р Д. Папазов: Една бележка само на една Ваша мисъл, която прокарвате тук. Вие казвате, че за да се прокара този закон, единствената цел, която се гонела с него, била, понеже комунистите заемали управлението на много общини, да се даде на тях прехраната, за да си бият те главите.

Г. Димитров: Това не е единствената цел!

Д-р Д. Папазов: Обаче има едно нещо: когато този закон се прие и се обнародва, тогаз не се знаеше какъв ще бъде резултатът от изборите, защото законът през ноември месец се издаде, а изборите станаха на 7 декември⁵³.

Т. Атанасов: А законодателните избори кога станаха?

Д-р Д. Папазов: Не се знаеше какъв ще бъде съставът на общините, за да може да се направи специален закон за тях.

Х. Фархи: Те предвиждат!

Г. Димитров: Г-н Папазов не би ме апострофирал, ако следеше внимателно развитието на моята реч. Не е

тази единствената цел на създадения закон, аз казах — други са главните, съществени цели на този закон, но покрай другото играл е роля и този политически партиен елемент за земеделците и народняците, за управляващата буржоазия — то е несъмнено! А че на 5 декември, когато законът се приготви или се внесе в Народното събрание, или се гласува — кажете, аз не си спомням в кой момент точно, — знаеше се точно накъде върви работата след законодателните избори на 17 август⁵⁴ и това само г-н Папазов и други някои може да не са догледали. Когато нашата партия праща 47 представители в Народното събрание на 17 август, когато след това се констатира постоянният ѝ прираст, кой не би разбрал, че градовете отиват с Комунистическата партия? Господа! Вземете статистиката и ще видите, че грамадната част от градовете са фактически в ръцете на Комунистическата партия още от 17 август. Това, което стана на 7 декември, беше едно формално потвърждаване на факта, станал на 17 август 1919 г. Значи още от законодателните избори тази работа се знаеше.

Председателят: Г-н Георги Димитров! Още 20 минути Ви остават, за да свършите. Аз Ви предупреждавам да не се отклонявате от въпроса.

Г. Димитров: Аз сам бих желал да свърша, защото не съм и тъй добре, тъй че аз предпочитам да свърша по-скоро, но материята е такава, пък и апострофи ми се правят.

Председателят: Не се отклонявайте, защото вие половината от своята реч посветихте на общи въпроси, макар и съществени, ама не на предмета.

Г. Димитров: Господа! Ако бихте прегледали внимателно всичките станали тук разисквания, като почнете от г-н Коен и свършите там с Асен Господинов и Сакарова, вие ще видите, че ако нещо се изнася като изход от днешното положение по продоволствената криза, то е едно — да се върнем напълно към свободната търговия. Това са народняците. . .

С. Прулов: И тук ли виждате това нещо?

Г. Димитров: Не, у вас не, но вие нищо друго не посочихте освен това, което дава законът, с известни корекции, нищо друго освен това, което съдържа протоко-

лът. Хората знаят тук, слушали са, а аз знам от своите другари какво е ставало.

П. Ралев: Следующето заседание ще се обясним докрай.

Г. Димитров: Това е ваша работа.

Л. Коен: За свободната търговия беше само г-н Петко Теодоров.

Г. Димитров: То е Петко Теодоров, то са народняците, то са г-да демократите тоже за свободната търговия.

Х. Фархи: По принцип всички се изказаха за свободната търговия.

Г. Димитров: Вие сте по принцип и фактически сега за. Но, господа, нужно ли е да се доказва какво значи сега свободната търговия, когато няма свободен пазар? Очевидно много по-лошо нещо от това, което беше преди войната, когато свободната търговия по силата на конкуренцията се явяваше що-годе като един регулатор в стопанските, икономическите отношения. Сега какво значи свободната търговия? Свободен грабеж, свободно мародерство, по-свободно, отколкото е сега, защото и сега става, и сега се върши.

Г. Ангелов: В. «Заря» пишеше завчера за туй, че и без да е свободна търговията, имало по-големи злоупотребления*.

В. Мулетаров: Това е воденичарят!

Х. Фархи: И в Русия сега са направили свободна търговията.

Г. Димитров: Ако вие искате да знаете какво е в Русия, ще има да научите много нещо. — Но, господа, да се поддържа сериозно като изход от днешното положение свободната търговия, то значи само да се желае още по-голямо влошаване положението на масите в нашата страна, още по-голямо обиране по най-различни начини. То не е изход, то увеличава продоволствената криза, то я усилва, то ще я докара до най-ужасните размери, до които тя може да достигне. Фактът, че вие достигате като най-висока мъдрост във вашето практическо разбиране и теоретическо осветление на въпроса до пътя на свободната търговия, не е нищо друго освен едно ясно

* Вж «Солената захар» — в. «Заря», № 2001, 10 март 1920 г. (Ред.)

доказателство за пълния фалимент на продоволствената политика на българската буржоазия. Вие не можете да посочите нищо друго освен анархията в производството и търговията — свободната търговия. Вие не можете да посочите нищо друго освен хаоса и бъркотията в днешното капиталистическо производство. Друг изход вие нямате — доказателство за пълния фалимент на самата капиталистическа система.

Х. Фархи: По Вашето разбиране.

Г. Димитров: Какво искате, господа! Не е ли ясно, че ето вече толкова време от свършването на войната досега нито една стъпка напред не можа да се направи от страна на управляющите и на цялата българска буржоазия за уреждането стопанския живот на страната, за възстановяването на производството. Напротив, по-зле сме сега, отколкото преди — констатирах го и по-рано. Нито една стъпка напред в това отношение не се отиде. Върху почвата на днешната капиталистическа система, при господството на капиталистическия интерес, на капиталистическата алчност, банкерска и каквато щете, днес не е възможно да възстановите производството и не само това, ами не е възможно дори да осигурите най-необходимото на масите, дневния, насъщния хляб. Мизерията толкова повече ще расте благодарение на това, че имаме една капиталистическа система, която дава всичката възможност за ново забогатяване на господстващите тъкмо при крайната мизерия на масите. При това положение самите върхове на управляващата, господстващата буржоазия са неспособни да възстановят производството, да организират стопанския живот и да осигурят прехраната на населението. Та какво по-добро доказателство от това, че няколко дена вие си блъскате главите с това, как да се достави хляб на населението, в най-големи подробности тук, без да засягате голямата продоволствена проблема, нейната същност; не е ли това едно доказателство за пълно безсилие, за пълен фалимент, за очевиден фалимент в това отношение? Но то е вече фалимент не само на продоволствената политика, то е фалимент на самата капиталистическа система. Вие изхождате от това положение, господа, не посочвате, не сте в състояние да посочите нищо не защото нямате ум — казах го в началото: кай-

макът на буржоазната политическа интелигенция има представителство и тук, — но защото вие не сте в състояние да излезете от ограничените рамки на своите капиталистически интереси и интересите на своята капиталистическа класа. Да излезете от тях, то значи да отречете съществуването на своята собствена капиталистическа, обществена и производствена система, то значи. . .

Х. Фархи: Да станем комунисти.

Г. Димитров: . . . да станете комунисти? — То не е възможно! Вие не сте в положение, като класа, да отречете себе си. Няма пример в историята досега, когато една господствующа класа, надрасната от историческото развитие, да се е отказала сама от своите стари привилегии и да е преминала към нуждите на новото време. Винаги само с големи удари по дирника — извинете за изражението — тя е слизала от историческата сцена. . .

Председателят: Моля, моля, бъдете по-цензурен в изразите си.

Г. Димитров: . . . по силата на историческото развитие тя е трябвало да отстъпи мястото си на други жизнеспособни класи, които историята издига начело на управлението, начело на народите. Това не става в други страни, това не става очевидно и у нас. . .

Председателят: Скоро ще стане!

Г. Димитров: . . . и очевидно не може да се очаква, че вие бихте могли сами да го направите.

К. Батолов: За шарката на д-р Сандова четохте ли? Колко хубави думи са те!

Г. Димитров: Господа! Положението е наистина крайно критическо. Но тъкмо затова, защото управляющите, господствующите класи не са в състояние да се справят с тези големи нужди на народните маси, тъкмо затова ги обхваща един голям бяс — и ние присъствувахме на него — един страшен политически бяс. Намериха си хората, хрисимите и малодушните представители на буржоазията, здравни и силни селски бици, които се впрегнаха в колесницата на политическата реакция срещу трудещите се маси. Неспособни да организират производството, неспособни да организират стопанския живот, неспособни да организират храната, господствующите класи считат, че трябва да турят една преграда на недоволството на гладните тру-

дещи се маси, една преграда на това движение към нов един ред, към нов един строй, към един друг изход зад границите на капиталистическото общество. И ние виждаме тази политическа реакция да беснее тъй, както дори в Стамболово време⁵⁵ не е било. В Стамболово време — и ние знаем в по-младите си години, заварихме го — известно е, че терорът беше голям, обаче този терор се отнасяше до част от политическата интелигенция на буржоазията, до едно нейно крило, което беше русофилско. Стамболов, начело на русофобската буржоазия, се стараеше да смаже своите политически противници. Този терор обаче не се отнасяше до масите — те си живееха, работеха криво-ляво, — този терор беше индивидуален или против едни или други политически личности, против едни или други политически групи. Днес, господа, терорът, който се упражнява, се различава от някогашния Стамболов терор по това, че той е насочен срещу огромното мнозинство на българския народ, срещу трудещите се маси.

Х. Фархи: Това не е вярно. Против подстрекателите.

Г. Димитров: То е тъкмо вярно и слушайте, за да се убедите.

А. Господинов: Г-н Димитров! Важното е, че г-н Фархи признава, че има терор.

Х. Фархи: Ако има, той е преди всичко против подстрекателите.

А. Господинов: Ама има го!

Г. Димитров: Този терор достигна дотам, че представлява от себе си в България това явление, че преди народът в своето огромно мнозинство да е прибягвал към революции, както например направи руският народ, както може да го направят другаде — очевидно, всичко е възможно в историята, ние го предвиждаме с най-голяма точност и сигурност, — преди още българският народ в своята огромна част да е прибягнал към революция за своето освобождение от днешното положение, българските властници прибягват към контрареволюция с всичкия бяс и срещу обикновените законни средства за борба на тези маси се води истинска вътрешна война. Г-н Фархи, Вие, който си позволявате по този въпрос да ме пресичате, да Ви кажа: ако нас само ни преследваха като

политически представители на тази маса — а и то не би трябвало да бъде, — то би било нищо. Но какво беше в цяла редица места, като мината Перник например или Каялии, където има хиляди работници, не Георги Димитров или Иван, Драган — политически представители на известна класа, а маса хора трудещи се, гдето жените и децата им се насилваха? И да ви кажа какво направиха в Каялии — забележете си, г-н Фархи, и питайте тези, които управляват сега България, вашите политически колеги — в Каялии, където пияната дружбашка армия, на която вне тоже разчитате, заедно със земледелците в борбата си срещу Комунистическата партия не само насилваше жени и момичета на железничари и работници в захарната фабрика, но по 10—15 души се изреждаха на тези нещастни жени и момичета.

Х. Фархи: Доколко това е вярно, не може да се знае.

Б. Луков: Това е факт.

В. Мулетаров: Фархи, преди да го знае, го отказва.

Х. Фархи: Тук можем да изнесем 350 непроверени «факти». Докато не е проверено, не е факт.

Б. Луков: Вне трябва да се червите от това, г-н Фархи.

Х. Фархи: Вне можете да сипете 350 обвинения. А че в Каялии е станало, трябваше да стане, щом се изгаряха цели вагони със захар.

Б. Луков: Безобразници, не Ви е срам.

Г. Димитров: Аз не очаквам тук от г-н Фархи нито от някой друг по-голяма политическа добросъвестност. Но аз считам, че в тоя момент, когато се живее, когато се чувства ясно, когато всички ние, огромните маси, са под тежестта на една бясна политическа реакция, на една контрареволуция, без да има революция в страната, би трябвало да има по-голямо внимание към самите факти, към това положение, което действително съществува, защото то има последствия не само срещу комунистическите представители и водители, то има последствия тежки спрямо народните маси, за тая продоволствена криза, на която вне тук уж се мъчите да дадете някакво разрешение и облекчение. Защото курсът на тази контрареволуционна политика беше, господа, голямата стачка по железниците.

Председателят: Г-н Димитров! Моля Ви се, по прехраната говорете.

Б. Луков: Петко Теодоров говори по нея. Как така?

Председателят: Три четвърти от Вашата реч е политическа — не се отнася до прехраната.

С. Тодоров: Цензура!

Председателят: Цензура, разбира се, ето часът вече става 8, няма да свършим.

В. Мулетаров: Г-н кмете! Не ни отнемайте времето.

Председателят: Аз моля г-н Димитрова да се ограничи на предмета, за да свършим.

Г. Димитров: Аз мисля, че г-н кметът все ще има толкова ум. . .

Председателят: Моля, ако вземете да докачате, аз ще вдигна заседанието. Аз не мога да търпя такива обиди.

Г. Димитров: Кой Ви обижда Вас? Вие не сте ме чули.

Председателят: Цинични думи употребявате в говора си.

Т. Атанасов: Г-н председателю! Вие провокирате, за да вдигнете заседанието.

Г. Димитров: Аз казвам, че г-н кметът ще може да разбере. . .

Председателят: Моля Ви се, аз с най-голямо търпение цял час Ви слушах и освен политическа реч по предмета нищо не чух.

Г. Димитров: Господа! На тези работи на г-н Калинкова аз съм навикнал вече от пет години и не се тревожа.

Председателят: И аз не се тревожа, но времето отива.

Г. Димитров: Съжалявам, че време няма. Аз искам да кажа, че г-н кметът би могъл да разбере, че между производствената криза в сегашното остро състояние и стачката по железниците и транспорта има такава органическа връзка, че не може да се говори по едното, без да се докосне другото.

Б. Луков: И Петко Теодоров говори, и други говориха.

Г. Димитров: Е, добре, господа, курсът на тази контрареволуционна политика, водена от господстващите класи срещу нас, срещу трудещите се маси и Комунистическата партия, беше провокирането на тая стачка. Та нужно ли е да се доказва това? Демократите го знаят, те

направиха алюзия, по свои съображения, в печата и в парламента, че тази стачка можеше да не избухне и нямаше да избухне. Трябва ли да се доказва, че ние, па и от широките социалисти, които представляваха част от персонала, в онова време правехме всичко възможно, зависещо от нас, да се уреди конфликтът, без да се отиде до стачка, пред правителството, което трябваше да вземе под внимание продоволствените затруднения, които могат да се явят от такава стачка? Не се ли знае, че тая стачка се яви като самозащита на персонала преди всичко затова, че искаха да уволнят маса участвующи в демонстрацията? Съвършено известно е, господа! Стачката се провокира умишлено от правителството на Земледелския съюз и от народняците, които считаха, че по тоя начин биха смазали Комунистическата партия, че с провалянето на тая стачка ще може да бъде унищожено едно бъдещо революционно движение в България, ще бъде предотвратена една революция в България. И се хвърлиха в тази опасна игра, хвърлиха страната в този огън за свои политически, котерийни и класови цели. На третия, на истия ден можеше да бъде свършена стачката. Не я свършиха, проточиха я умишлено, оставиха 25 хиляди души да стоят въвн от предприятията 56 дена. Скъса се стопанският нерв, нервът на стопанството в нашата страна, който продължава и сега да бъде в същото състояние. Е, добре, та тоя терор срещу нас, отделни лица, то това е същата онази терористическа политика спрямо масите. Ама след това настъпи поскъпване на много продукти, липса на много продукти, лишения много, поскъпване на най-необходимото. Е, добре, кой носи тази отговорност? Не е ли ясно тогава, че самата българска буржоазия, господствующите, управляющите класи и фактори не са в състояние не само да организират производството, но стараяйки се да се предпазят от една бъдеща революция, усилват кризата, разстройват стопанския живот, тикат страната в една бездънна улица.

И аз подчертавам, господа, че управляющите в лицето на сегашното правителство и на буржоазните партии, които пряко или косвено поддържат това правителство и поддържаха по-раншното, не намират изход от сегашното положение. Докараха народа в една задънена улица

на глад, лишения, мизерия и страдания и сега свиват, вдигат рамене и техен един представител тук* като за горчива ирония сложи 50 или 75% от загубата да бъде поета от държавата. Не намирате никакъв изход от това положение.

А изход има, господа, ние сме го посочвали в миналото в Народното събрание неведнъж, в Общинския съвет в дебати за прехраната тоже неведнъж. Този изход не пожелаха да възприемат управляющите, защото не е в техен интерес, защото въвн от своята класова капиталистическа природа те не можеха да излязат, защото те имаха политическата власт в ръцете си и защото те третират трудещите се маси като един елемент, с който могат да разполагат, както искат. Положението не е тъй безизходно, както то се рисува на пръв поглед. То е безизходно, ако се стои на съществуващата капиталистическа система, ако се стои в тези ограничени, тесни рамки на капиталистическото общество. Има изход, обаче трябва да се излезе от тези граници, трябва да бъдат прескочени, трябва да бъдат преодоленни тези граници, за да се намерят широките простори и големите източници, необходими за уреждането и на продоволствената проблема, и за задоволяването нуждите на масите. Вместо да се прибегне към този изход, ние виждаме, господа, и държавата, и общината, всички буржоазни партии да следват една политика, която само увеличава кризата, увеличава бедствията, увеличава смъртността. И България прилича днес наистина на една пустиня за огромното мнозинство на българския народ.

Очевидно е, че няма да мога да завърша до 8 часа. Ще остане до идущия път да посоча нашия изход и нашия път.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския протокол
от заседанието*

* Б. С. Маждраганов (демократ). (Ред.)

ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ ПОТЪПКАНА!

РАЗТУРЯНЕТО НА ПЛОВДИВСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

По решение на Министерския съвет и без всякакъв повод Пловдивският общински съвет е разтурен по един печувано скандален начин. На 15. III. едно голямо полицейско отделение от около 70 стражари е заобиколило зданието на общината, нахлуло в заседателната зала, където в тоя момент Общинският съвет заседавал, разтурва заседанието на съвета и арестува всички наши другари-общински съветници заедно с другарите от Постоянното присъствие, които били в заседанието. Разбира се, че другите общински съветници от буржоазните партии полицията е оставила. Арестуваните наши другари са докарани с усилена стража тук, в София, и хвърлени в V участък. В Пловдив е назначена тричленна комисия.

Това вандалско нападение и разтурване на Пловдивския общински съвет без всякакво законно основание е безпримерно в нашата история. Дружбашкото правителство е надминало в скандалните си произволи всичко, което би могло да се допусне.

Тия дни бе заминал за Пловдив министърът на полицията. Където премине, той сее насилия и диви произволи.

Престъпните насилия на дружбашките властници стават все по-скандални, чудовищни, предизвикателни. *На крак, комунисти от градове и села! Тая бясна и дива реакция трябва да бъде съборена! Пловдивският работен народ ще ѝ даде на 28 март достойния си отговор. Да го дадем всички в цялата страна мощно и съкрушително! Долу дружбашките вандали!*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

18 март 1920 г.

I. ПРОТЕСТ СРЕЩУ НЕЗАКОННОТО РАЗТУРЯНЕ НА ПЛОВДИВСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ И ПРЕДИЗБОРНИТЕ МАШИНАЦИИ НА ПРАВИТЕЛСТВОТО

Преди дневния ред имам да повдигна един въпрос. Искам думата преди дневния ред.

Председателят: Имате думата.

Г. Димитров: Г-да съветници! От съобщенията в ежедневната преса. . .

Председателят: Г-н Димитров! Само ако е някое питане, разрешавам. В началото на заседанието може да се развива само питане, а не друг въпрос.

Г. Димитров: Те са въпроси спешни, по които съветът веднага може да се произнесе, и според нас е длъжен да се произнесе. Затова ще имате търпение.

Председателят: Аз трябва да следя дневния ред.

Г. Димитров: Да.

Председателят: Е, добре, имате думата по прехраната.

Г. Димитров: Във връзка с дневния ред и преди дневния ред искам думата.

Председателят: Само питане ако е, мога да Ви позволя.

Т. Данаилов: Като чуете, ще се съгласите и Вие.

Г. Димитров: Г-н Калинков! Ще имате търпение да ме изслушате.

От съобщенията в ежедневната преса известно е на всички ви, че върху един Общински съвет, какъвто е Пловдивският, избран на 7 декември, както и другите общински съвети, централната власт, в лицето на Министерството на вътрешните работи, е посегнала, разтурила го е⁵⁶, назначила е тричленна комисия, а кметът, по-

мощниците и общинските съветници-комунисти е арестувала и изпратила в София, дето и сега се намират в V участък. Всички сведения — положителни, — които имаме по този случай, показват, че разгласената легенда, че преследванията на комунистическия Общински съвет в Пловдив се дължи на това, че той отказал да поеме прехраната на града, е свършено безосновна. Истинската причина е, че правителството е пожелало да разтури Пловдивския общински съвет, да има тричленна комисия и по този начин да осигури за себе си известни шансове в сегашната изборна борба. Общинските съветници, както и кметът, са арестувани без причина, въпреки всякакъв закон, под предлог само, че били разгласявали съобщения тревожни, известия, които внасяли смут в населението, без да има никакво съдебно преследване, без да има никакво съдебно постановление, и докарани в столицата от Обществената безопасност, без дори да бъде пратена преписката по тяхното арестуване. На нашето искане да бъдат те веднага освободени и повърнати на мястото си органите на властта отговарят, че арестуваните са пратени тук без преписка и че докато преписката не се получи, властта не може да се произнесе по тяхното освобождение.

Господа! Не е нужно в този момент, в предвечерието на изборите, когато става подобно едно деяние, да бъде то подробно пред вас обяснявано. Причините му, характерът му, смисълът му са свършено ясни за всички ви. Аз считам, че Софийският общински съвет, който претендира да държи за общинската автономия, не може да мише мълком този грамаден скандал срещу автономността на един Общински съвет като Пловдивския; че Софийският общински съвет е длъжен да протестира против това нарушение на законите и посегателство срещу общинската автономия. И от името на комунистическата общинска група правя предложение съветът да протестира против това незаконно арестуване на Пловдивския общински съвет, да протестира против беззаконното арестуване и преследване на кмета, помощниците и съветниците, народни избраници от Пловдив, да осъди прочее централната власт, правителството за тези противозаконния, предизборни насилия, за тези безобразия, които по

никой начин очевидно не могат да бъдат търпени от гледна точка за запазване автономията на общинските съвети.

Това е първото предложение, което правя от името на нашата група и, като спешно, настоявам да бъде то веднага гласувано.

На второ място, пак във връзка с изборите и с желанието да се внесат големи ограничения на избирателите в София, съществува известната полицейска наредба* за снабдяване с легитимации за самоличност на всички граждани от 16 до 60-годишна възраст. Повръщаме се, както виждате, към режима на царска Русия, повръщаме се към една средновековна полицейска наредба, посяга се по тоя начин върху личната свобода на гражданите, осветена от основния закон на страната, с единствената цел тия, които на 28 март не биха имали в ръцете си легитимация за самоличност, ако те са работници, ако те са агитатори на Комунистическата партия, ако те са въобще опозиционни агитатори срещу правителството, да бъдат закарани в участъците за установяване на тяхната самоличност и да не могат да гласуват, нито да агитират в изборите. Няма никакво съмнение в това, толкова повече че ние имаме налице заканите, правени от правителствени агенти, че на 28 или на 27 март вечерта тъкмо така ще се постъпва. От друга страна, г-н кметът и помощниците ни установяват факта, че общината е в техническа невъзможност в късия срок, който е определен, да снабди всички софийски граждани с легитимация за самоличност, и в такъв случай една голяма част, предимно работници, които и сега губят по цели дни, по цели надници, за да се снабдят с такова удостоверение, няма да могат да го добият и на 28 март прочее ние ще имаме този скандал: избиратели, които трябва да упражнят своето избирателно право, да бъдат разкарвани от полицейските органи в участъците, малтретирани и пр. и да им се отнеме възможността да гласуват. Общинският съвет не може да мише с мълчание тоже и това, толкова повече че искането на кметството — основателно, според нас — да бъде продължен този срок за издаване легитимации за самоличност, не е удовлетворено от Министерството на вътреш-

* Вж. «Един нов атентат върху личната неприкосновеност» — в. «Работнически вестник», № 201, 16 март 1920 г. (Ред.)

ните работи. Министерството на вътрешните работи по този начин е доказало каква цел се гони с тази полицейска наредба тъкмо в предвечернето на изборите.

Затова настоявам от името на общинската комунистическа група съветът да гласува по този случай следното решение: . . .

Председателят: Моля Ви се, г-н Димитров, Вие сте стар парламентарен деец, Вие сте стар съветник: можем да го поставим на дневен ред, но днес да гласуваме — не можем. Ако е за гласуване, напразно ще говорите.

Г. Димитров: Не сте го чули. (Ч е т е.) «Софийският общински съвет, като констатира:

1) Че полицейската заповед за снабдяване всички граждани от 16 до 60-годишна възраст с легитимация за самоличност е едно посегателство върху личната свобода, осветена от основния закон на страната;

2) Че тази полицейска мярка, предприета тъкмо пред изборите, е насочена очевидно против опозиционните на правителството избиратели и агитатори, което се доказва и от късия срок за снабдяване с легитимации, и отказът на Министерството на вътрешните работи да удовлетвори основателното искане на кметството за продължаване на този срок и след изборите;

3) Че правителствени агенти явно се заканват, какво всички избиратели, които на 28 март нямат легитимация за самоличност, ще бъдат задържани в участъците под предлог да се установи самоличността им;

4) Че хиляди работници и служещи са принудени да губят по цели дни надницата си, за да се снабдят с въпросните легитимации, и голяма част от тях въпреки това, поради техническата невъзможност на общината, не ще могат да се снабдят с такива до изборите,

р е ш и:

Настоятелно иска от Министерството на вътрешните работи да се отмени тази средновековна полицейска наредба;

Заявява, че за общината е абсолютно невъзможно в късия срок до изборите да снабди всички софийски граждани с легитимации за самоличност и че следователно тях от тях, които на 28 март не ще имат такива легитимации,

не могат да се третираат като нарушители на издадената полицейска наредба.»

Г-н кметът апострофира: «Като стар общински съветник трябвало да знам, че тия въпроси веднага не могат да бъдат решавани от Общинския съвет и че трябва да се поставят на дневен ред предварително.» Е, добре, господа, така е, но г-н кметът ще си спомни и от нашата дългогодишна практика, че има екстрени, извънредни случаи, когато се прережда веднага дневният ред и се гласува спешно решение по въпроси от извънредно значение и от спешен характер. Този въпрос, който повдигам, по легитимациите, е от такова естество, както и въпросът за протест срещу разтурянето на Пловдивския общински съвет. И едното, и другото не търпи отлагане: съветът би трябвало веднага да каже своята дума, толкова повече че тук някакви особени проучвания не са необходими, нито заседания на специални комисии, въпросите са ясни и съветът трябва да каже едно или друго. Ние предлагаме това, което е необходимо да се каже.

Ето защо, за да бъдем и съобразно с формалистиката на г-н кмета, аз допълвам тия две предложения с едно трето: съветът да гласува още сега да бъдат разгледани тия две предложения на комунистическата общинска група.

Председателят: Това предложение не мога да поставя на гласуване. Мога да го поставя само на дневен ред на идущото заседание. Вие казвате, че нямало нужда от проучване. Отде да знаем какви данни ще ни даде министерството за арестуването. Вие разправяте истории, които нам са неизвестни. Трябва да питаме министерството действително ли са арестувани, защо са арестувани — това не го знаем.

Г. Димитров: Това го знаете и от своя партиен орган «Пряпорец», и от «Мир», органа на вашите съюзници.

Председателят: Не мога да го поставя сега, може да се постави на дневен ред за следущото заседание.

Г. Димитров: Не може да бъде така. Правилникът предписва поставянето на дневен ред веднага, щом са спешни въпросите. Питайте съвета дали желае или не. Поставете това на гласуване*.

* Предложението на Г. Димитров е включено в дневния ред на сесията, но разглеждането му е отложено за едно от следващите заседания. (Ред.)

2. ПО ПРОДОВОЛСТВЕНАТА КРИЗА В СТОЛНИЦАТА И СТРАНАТА

Досега щяхме да свършим с всички въпроси, ако имаше малко повече ум тук.

Председателят: Нямайте право да докачате председателството. Вие правите обструкция и не искате да слушате.

Г. Димитров: Вие правите обструкция. Поставете въпроса на гласуване, отървете ни от тази неприятност.

Председателят: Поставам на гласуване предложението на г-н Димитров, състоящо се от това, веднага да спрем дебатите. . .

С. Тодоров: Няма никакво спиране.

Председателят: . . . и да разгледаме двата въпроса: за прехраната на добитъка и за картите. Ето, това е предложението.

Г. Димитров: Предложителят има право да го формулира: да се даде спешност за разглеждане още в днешното заседание на въпроса за издаването на легитимациите, съгласно предложението, направено от комунистическата общинска група. Гласувайте!

Председателят: Какво разбирате под спешност, сега ли?

Г. Димитров: Веднага, в началото на заседанието.

Председателят: Значи да се спрат дебатите по прехраната. (Възражения.) Не се ли спират? Господа! Нали разбирате, че се спират дебатите?

Г. Димитров: Гласувайте, джанъм.

Председателят: Прекъсват се дебатите и се вмъкват два въпроса.

Които приемат предложението на г-н Георги Димитров, да си вдигнат ръката. Меншество.

Г. Димитров: Колко са от противната страна?

Т. Атанасов: 11, с кмета.

Председателят: Поставят се на дневен ред за следното заседание и двата въпроса.

Т. Атанасов: Не, накрая на това заседание.

Председателят: Но вие не се съгласихте, сега оттеглям предложението си.

С. Тодоров: Ами кравите, г-н кмете, какво ще правят?

Председателят: Има думата г-н Георги Димитров по въпроса за прехраната.

Г. Димитров: Г-да съветници! След като предложението на нашата група по въпроса за легитимациите. . .

Председателят: Аз няма да се поддам на вашата обструкция* никога. Аз имам ред и правилник.

Г. Димитров: Сега Вие правите обструкция. Аз ли имам думата или Вие?

Председателят: Вие имате думата.

Г. Димитров: Аз имам думата, значи Вие ще мълчите и ще слушате. Понеже предложението на нашата общинска група за поставяне на дневен ред въпроса за легитимациите получи меншество, т. е. нямаше един глас повече, за да бъде веднага въпросът решен, то следва да се счита прието предложението, направено по-рано за поставяне този въпрос, както и на въпроса за храната на добитъка в края на заседанието, след изчерпването на дебатите по прехраната.

Председателят: В следующото заседание. Имате думата по прехраната.

Г. Димитров: Така би трябвало да се счита. И затова следователно след изчерпването на въпроса за прехраната тази вечер ние имаме да се занимаем с въпросите, които общинската група на Комунистическата партия предложи и съветът в една или друга форма прие да разгледа.

Б. С. Маждрагансв: Не е тъй, трябва да вотираме на нова сметка.

Председателят: Да, не е тъй, не приехме спешност, въпросът пада и остава за следующото заседание.

Г. Димитров: Ако, г-н председателю, ние не скъпяхме своето собствено време, аз бих се радвал на всички тия сцени, които стават в Общинския съвет, и 10 пъти повече бих се радвал, ако тези заседания ставаха не в тясната зала на нашия съвет, а някъде другаде, дето огромна част от софийското население би могла да наблюдава всичко, да чуе всичко, да види с очите си всичко. То е в наша полза.

Председателят: На дневния ред.

Г. Димитров: Напомням ви само това.

* В стенографския протокол — «инструкция». (Ред.)

Председателят: Имате думата по прехраната.

Г. Димитров: Ние скъпим собственото си време и не желаем личните пререкания; сами желаем да ги избегнем, макар да бихме имали полза от това, което вие правите сега.

Сега по прехраната.

Миналото заседание*, г-да съветници, аз имах случая от името на Комунистическата партия да посоча причините на продоволствената криза, нейното развитие, нейното изостряване поради войната, както, от друга страна, да характеризирам продоволствената политика, следвана в нашата страна за облекчаване на продоволствената криза. И си спомнят тия, които присъствуваха на заседанието тогава, че аз установих, без да има изгледи да бъде оборен в това отношение от която и да е страна, че продоволствената криза не само не е облекчена през този период на продоволствено законодателство от 1914 до 1920 г., но е и значително изострена, че положението не само не е подобрено, но е в много степени влошено и че новият Закон за търговията със зърнени храни и прехраната не внася никакво подобрене в тази област. Тъкмо напротив, и той от своя страна иде като венец на продоволствената грабителска политика, следвана досега, да влоши положението. Аз посочих тогава, господа, че това означава фалимент пълен на продоволствената политика на българската буржоазия в лицето на едни и други правителства, което означава в същото време един пълен фалимент на самата система на производство и на произведените блага, фалимент на обществената и продоволствена организация в днешно време. Посочих също така, че няма възможност материална, физическа възможност, върху почвата на тая капиталистическа система, която днес съществува при господството на частния капиталистически интерес, да се възстанови разстроеното от войната производство, разстроеният от войната стопански живот, нито да се обезпечи елементарно необходимата прехрана и продоволствие на цялото население. И ако това е така досега, до този момент, всеки от нас може веднага да си представи какво ще бъде по-нататък, ко-

* На 13 март (вж настоящия том, с. 65—90). (Ред.)

гато започне изпълнението, прилагането на условията, на клаузите на мирния договор⁵⁷, в какво положение ще се озове стопанският живот на страната, както прехраната и продоволствието на населението, когато и част от добитъка на страната бъде изнесен и даден по договора, когато мината «Перник», даваща най-голямо количество каменни въглища за националното производство, мине в ръцете — това се знае добре — на Съглашението⁵⁸, на съглашенските капиталисти, когато, от друга страна, почнат вече първите рати* на контрибуцията, на обезщетението да се плащат от страна на България, което трябва да стане най-късно към юли месец тази година. Всеки от вас може веднага да си представи пълната картина на новото бreme, което ще падне върху стопанския живот на страната и очевидно върху населението на тази страна.

Във всички дебати, станали в съвета миналия път, аз констатирах това, подчертавам го и сега — никакъв изход от това положение от никоя страна не се посочва. И г-н Петко Теодоров, от името на Народната партия — той се явява техен капацитет тук заедно с г-н Папазова сега — . . .

Председателят: Можете да минете и без закачки сега.

Г. Димитров: Моля, моля, никакви закачки. Аз говоря съвсем сериозно в случая, че Петко Теодоров се явява аслъ идеолог на Народната партия както сега, така и в миналото. Това никаква закачка не съдържа.

Председателят: Аз Ви моля, недейте се закача нито с Теодорова, нито с Папазова, ами пледирайте си каузата.

Г. Димитров: Вие ме оставете да развия свободно своите идеи и мисли, както разбирам. От 5 години съм съветник, Вие знаете, никакви уроци в това отношение не съм приемал от никого, най-малко следователно бих приел сега от Вас.

Председателят: Ще приемете от мене, щом съм по правилника. (С м я х.)

Г. Димитров: Вашата задача — знаете я, знаят я и съветниците — е да ръководите заседанията, без да предизвиквате и да правите атмосферата излишно гореща — тя и без това е много гореща. — Аз казвам, че един от

* Рата (лат.) — определена вноска за погасяване на дълг, която се внася в определен срок. (Ред.)

ораторите на Народната партия — те бяха трима или четирима, — г-н Петко Теодоров, не посочи един изход от това положение, ако не се смята очевидно рецептата, която той препоръчва, която препоръчва неговата партия — известната рецепта за свободната търговия. Но, господа, миналия път посочих какво би означавало допускането на свободната търговия. То не само не е никакъв изход от задънената улица, в която се намира стопанският живот на нашата страна, но тъкмо обратното: тия задънена улица би станала още по-задънена, бремето на масите би станало още по-тежко, кризата би станала още по-остра и всички известни вам последствия от тази продоволствена криза биха станали още по-остри и ужасни. Няма никакво съмнение, че Народната партия разполага с достатъчно ум — и анализаторски, и друг, за да схване и посочи някакъв изход от положението. Не посочи. Това можем да кажем и за г-н Батолова, речта на когото слушахме с внимание. Какъв изход посочи той? — Никакъв. Какъв изход посочи г-н Коен от името на Радикалната партия? — Никакъв. Ето там г-н Асен Господинов, авторът на протокола на комисията, и г-н Сакаров, за които не може да се каже, че не разбират въпроса, никакъв сериозен изход не посочиха. Защо това е така, господа? Защото вне всички, които взехте участие в дебатите, стоите върху базата, върху почвата на съществуващата система, движите се в нейните тесни граници, не прескачате тия граници. Очевидно е, че да имате и гениален ум на най-гениалните хора на света и тогава не бихте измислили нещо много повече от това, което съдържа нещастният протокол на комисията по въпроса за храната, за доставката на хляб за столицата. Не се касае тук вече само до ум, касае се до положението, от което се изхожда, до почвата, на която се стои. Тази почва не ви позволява да посочите никакъв изход.

П. Теодоров: Едно само, г-н Димитров, ще Ви кажа — че Вне не бяхте тук, когато приказвахме, и затуй Ви е простено да не знаете какво сме говорили.

Г. Димитров: Вне ме карате да повтарям туй, което казах миналия път — без да имам неприятността да се пържа в атмосферата на онези заседания; аз имах удоволствието да бъда в течението на всички дебати, станали

тук. И аз мога да ви възпроизведа всичко това, което Вие сте имали честта да кажете пред Общинския съвет, и това мога да Ви кажа за всички. Без лично да бъде тук, можах да следя дебатите и имам предвид всичко, което се е казало.

Казах, положението не е така безизходно, както това се струва на пръв поглед, слушайки тези дебати. Изход има, този изход обаче трябва да бъде посочен, трябва да бъде намерен и трябва очевидно да бъде извоюван от заинтересованите. Българската комунистическа партия има това преимущество пред другите партии в Общинския съвет, както и в Народното събрание, че тя, като представлява огромното мнозинство на трудещия се народ в България, няма никакъв интерес да прикрива съществуващите противоречия в живота, няма никакъв интерес да следва политиката на известното птиче, което, като си заравя главата в пясъка, мисли, че е избягнало опасността, няма никакъв интерес да стои само върху почвата на съществуващото днес, на днешната наредба. Защото тази партия хвърля погледи по-далеч, тази партия има развързани ръце в това отношение, тази партия изразява интересите на народните маси, които желаят едно преобразование коренно на днешния строй. . .

П. Теодоров: Тази партия гледа на Витоша, а не вижда трапа пред себе си. (С м я х.)

Г. Димитров: . . .затова, господа, тази партия посочваше изход правилен, посочваше го много отдавна. И ако този изход при гласуването на първия Закон за продоволствието беше възприет, ако би могъл тогава да бъде възприет, ако това беше станало в 1915 г., в 1916, в 1917, в 1918 г., сигурно е, че продоволствената криза не би била в това състояние, в което тя днес се намира. Ние предлагаме навремето, посочваме и днес, че единствената възможност да се излезе из днешното затруднено положение в областта на продоволствието на масите, на населението, се заключава преди всичко в премахването на частния капиталистически интерес из областта на търговията с предметите от първа потреба; с други думи, предметите, които служат за храна, за облекло, които съставляват предмети на елементарното съществуване на населението, да бъдат извадени из областта на търго-

нията, да се престане да се търгува и печели с тях, да бъдат те турени в ръцете на една обществена организация, която ще ги разпредели равномерно, според нуждата на хората. . .

И. Теодоров: Както направи Ленин в Русия!

Г. Димитров: . . . и ще ги дава по костумата им стойност. Тогава не биха били онези 3 милиарда лева за 3 години, натрупани в частни банки и отделни капиталисти от спекулация с предмети от първа потреба. Тогава очевидно не би ставало това укриване и контрабандно продаване на предмети от първа необходимост, и тогава, очевидно, би могло равномерно да бъде разпределено наличното количество на предметите от първа необходимост според нуждите на обществото, според нуждите на масите.

Първото прочее, което би следвало да се направи, за да се излезе от това днешно положение, то е да се въведе тъй нареченият обществен монопол на предметите от първа потреба, с други думи, да се конфискуват тия предмети.

Л. Коен: Може ли това да направи нашата община!

Г. Димитров: Моля Ви се, ще кажа.

И. Теодоров: Защо Ленин се е отказал от тая идея, защо остави сега свободна търговията?

Г. Димитров: Имайте търпение да слушате. Аз ще ви кажа и за Ленина, и за Троцки, ще ви кажа от кое са се отказали и от кое не са се отказали. — Трябва прочее да се премахне този частен капиталистически интерес из областта на търговията с предмети от първа потреба и да се превърнат те в обществен монопол за задоволяване нуждите на населението, а не за капиталистическа печалба, не за спекулация, не за натрупване на богатства в отделни ръце или в отделни банки.

Едновременно с това, очевидно за да се организира продоволствието, за да се дадат тези предмети от първа потреба, наличните днес да се конфискуват и да се разпределят между нуждаещите се по костумата им стойност. За да може по-нататък да се отиде в тази област, трябва банковият капитал да бъде социализиран — отначало национализиран и отсетне социализиран. Банковият капитал трябва да бъде иззет от ръцете на отделните спеку-

ланти, гешефтарни, богаташи и да бъде превърнат в едно средство за действително организиране на продоволствието на населението, както и за организиране на самото производство.

П. Теодоров: Защо казвате «социализира», а не «комунизира»?

Председателят: Тук има голяма разлика.

Г. Димитров: Защото, господа, докато частните банки имат възможност да екзистират*, както до днес, докато частните банки могат да бъдат един организатор на спекулацията, един двигател на поскъпването, както са днес, няма никакво съмнение, че една рационална организация в областта на производството и разпределението е невъзможна. Е, добре, второто условие е премахването на частното владение на финансовия, на банковия капитал, второто условие е социализирането на банковия капитал, поставянето му в услуга на обществото не като средство за спекулация, за добиване капиталистическа печалба и богатство, а като средство за организиране на стопанския живот и правилното разпределение на произведените блага. Аз предвиждам, че и Петко Теодоров, и всеки друг от противната страна би могъл да възрази: как ще го направите сега, как ще посегнете върху продоволствието, т. е. върху това, което трябва да се консумира, без да засегнете основата върху това, което се произвежда, върху самото производство. Няма никакво съмнение, че организацията на продоволствието от гледна точка на интересите на масите и според нуждата на масите на обществото следва да бъде веднага съпроводена с една организация на самото обществено производство. Производството трябва да бъде в ръцете на трудещия се народ, а не в ръцете на няколко акционерни дружества, на няколко банки или отделни капиталисти, които изхождат само от своя интерес за голяма и бърза печалба, а не се интересуват от това, кое е необходимо в даден момент да бъде произведено и колко е необходимо да бъде произведено. За да се внесе организация в самото производство, в целия стопански живот, трябва да доминира в производството не частният капиталистически интерес, а обще-

* Екзистирам (лат.) — съществувам, живея. (Ред.)

ственият. Общественият интерес, господа, ще има доминируещо влияние в производството, индустриално и земеделско, тогава. . .

П. Теодоров: Селяните се разправят там.

Г. Димитров: . . . когато действително земята, от една страна, фабриките, от друга страна, капиталът, от трета страна, са в ръцете на трудещия се народ. Е, добре, ама то означава, от една страна, социализация очевидно не само на банковия капитал, но и на едрата индустрия и едрото земевладение, то означава, от друга страна, поставяне под контрола на цялото останало индустриално и земеделско производство.

П. Теодоров: И дребното също?

Г. Димитров: Да, и дребното.

П. Теодоров: Значи и на малоимотните, дето ги викате при вас, ще вземете имотите?

Г. Димитров: Защото, господа, цялото земеделско производство у нас, в голямата си част дребно, ще бъде под контрола на обществения интерес. Нему ще се даде всичката възможност да се развива и просперира като едно модерно стопанство, а не да вегетира за сметка и в полза на чорбаджиите и тузове в отделните села, както е днес. Днес, господа, дребното земледелие в селата се разрушава от капиталистическата класа в самите села; то се унищожавя и се подравя, основите му се разклащат от този капиталистически интерес и в селата. Е, добре, дребното земледелие ще мине в по-нова форма, по-висша, то ще отиде да стане обществено земледелие в един процес малко или много продължителен, но не по пътя на зависимост от капитала, от банките и селските лихвари, а по пътя на комбиниране на това дребно земледелие в общественото обработване на земята.

П. Теодоров: Затуй ще ядем 300 рубли килограм хляб.

Г. Димитров: Вие ме апострофирате със сведения, фабрикувани от «Славбюро»⁵⁹.

П. Теодоров: (В ъ з р а з я в а н е щ о.)

Г. Димитров: Г-н Теодоров не е толкова прост, колкото иска да се постави сега, само за да може да пуска всевъзможни интриги. Той можеше да знае истинското положение в Русия и е недостойно да се възразява така, когато се третира един сериозен въпрос, извънредно важен.

П. Теодоров: Понеже не му е мястото тук, в Общинския съвет, да развиваме програмни начала, както сега Вие правите, затуй става въпрос да Ви закачам; аз не мисля, че Вие сериозно искате тук да излагате цялата теория и цялата академия на комунизма.

Г. Димитров: Та няма и Вие не развивате програма, само че Вашата от нашата се различава дълбоко, колкото от небето до земята, защото Вашата е чорбаджийска програма. Не е въпрос дали Вие ще развивате програма или не, какви програмни начала обаче развивате Вие и какви програмни начала развиваме ние, ето къде е всичкият въпрос и къде е разликата между нас и вас. Не може да се не развиват програмни начала — това добре знаете, — когато искате теоретическо разрешение на обществени въпроси. Добре го знаете, защото и сам го правите от своя гледна точка. Спорът си е спор, защото и в областта на продоволствието става стълкновение на класови интереси, защото той е един общ народен въпрос, над класите и класовите интереси. Особено сега, когато нямате редовни приходи и печалби от принадлежната стойност, тъкмо в тая област на продоволствието става голямо забогатяване и там капиталистическата класа е жизнено заинтересована, защото стълкновението на класовите интереси между трудещите се и имотните е извънредно силно, дори катастрофално в някои случаи. Разликата си остава между нас, пропастта си е пропаст, нито Вие, нито аз я създаваме; тя е създадена от самия живот.

П. Теодоров: По прехраната бива ли да спорим?

Г. Димитров: Трябва прочее частният капиталистически интерес, както виждате, да бъде изгонен из областта на продоволствието, да бъде изгонен из областта на финансирането на предприятията, индустриални, земеделски, какви да са, да бъде изгонен от самото производство и да се произвежда не за капиталистическа печалба и забогатяване на отделни лица и групи, а да се произвежда за нуждите на трудещото се мнозинство от обществото, на самото общество. Ето къде е изходът! И г-н Батолов, съжалявам, че сега не е тук, считаше, че Законът за консорциума — тъй го наричат новия закон, както знаете — е една голяма крачка напред, защото там във всеки случай не се предвижда свободно търгуване с хляба,

че все има една регулация, една контрола, един топуз. Господа! Последното развитие на капиталистическата система във всичките страни води вече към един вид държавен капитализъм или, както някои го наричат, държавен социализъм. За да избягнат преминаването на самото производство на трудещия се народ във формата на едно съветско управление, каквото е например руското сега, готови са тук-там да правят известни концесии на тъй наречения принцип на муниципализацията или на одържавяването на известни предприятия. Оттам търсят източник за добиване големи доходи за покриване големите дефицити и дългове, натрупани поради войната. Там мислят, че те биха могли що-годе да внесат в големия хаос, в анархията на производството, елемент на организация и успокояване на недоволните обществени слоеве. Затуй сто ви, от една страна, въпроса за национализация на мините, някъде на електрическата индустрия и цяла редица подобни стъпки напред; ето ви, от друга страна, известни ограничения на свободната търговия, ратионизиране* на известни продукти за прехрана и за продоволствие. Това обаче съвсем не спасява масите от тежкото положение, в което днешният пълен фалимент на капиталистическата система ги докара. С него господстващите класи искат да избягнат близката катастрофа. С него те биха искали, жертвувайки известни интереси на отделни капиталисти, дори на отделни банки тук-там, да запазят класата като класа и своето класово господство. Ако това е идеалът на г-н Батолова или г-н Петко Теодорова, или кой да е друг буржоазен идеолог от Общинския съвет, то показва, че действително българската буржоазия не може да отиде по-далече от оная височина, до която е стигнала буржоазията и в другите страни, т. е. и българската буржоазия ще се върти в един омагьосан кръг и в областта на продоволствието, в областта на възстановяване на стопанския живот и няма да може да намери изход. Макар да се мъчи да прави известни концесии, да прибъгва към закръпки на своята обществена и производствена система, остава си сè пак в положението на един фалит, който очаква своя съдник, за да ликвидира

* Ратиониране (лат.) — определено количество от храни и стоки, които всеки може да получи в една страна при купонна система. (Ред.)

окончателно с тая обществена и производствена система, която днес съществува.

П. Теодоров: Подир хиляда години.

С. Стаматов: Хиляда дена надали ще минат.

Г. Димитров: При днешното положение на нещата, при днешната държавна и обществена организация капиталистическа, докато политическата власт е в ръцете на самата буржоазия, очевидно това няма да стане. Няма да има обществен монопол в областта на търговията с предметите от първа потреба, няма да има конфискация на тия предмети и равномерно разпределение, няма да има социализация и национализация на банки, няма да има социализация и национализация на едрата индустрия, нито на едрото земледелие, няма да има контрол на производството и работата ще върви тъй, както досега въпреки всичко. Защото господството на капиталистическия интерес диктува именно така да бъде, защото затрудненията в продоволствието дават възможност за голяма спекулация, защото дори продоволствената криза, откровено казано, е една манна от небето за господствующата класа днес. И ако не е страхът от въстания, от бунтове, от революция, няма никакво съмнение, че на острата продоволствена криза биха ръкопляскали всичките буржоазни партии, банкери, спекуланти и гешефтари, защото, колкото по-голямо затруднение има, толкова по-лесно се печели, толкова по-бързо се забогатява, толкова по-добре е за тия господа. За да се въведе една нова система в продоволствието, което означава нова система в производството, очевидно трябва нова система на управление. Ето как се дохожда до необходимостта да се замени диктатурата на bankerите и селските думбази и градските спекуланти и гешефтари с диктатурата на самия трудещ се народ. . .

Председателят: На Георги Димитров.

Г. Димитров: . . . за да се замени, господа, тъй наречената буржоазна демокрация, която е Scheindemokratismus* една привидна демокрация, с една действителна демокрация в лицето на Съветите на трудещите се. Които работят, които произвеждат, те и управляват, те имат

* Scheindemokratismus (нем.) — привиден демократизъм. (Ред.)

правото да разполагат с произведените блага. Няма никакво съмнение, господа, че ние, комунистите, които това проповядваме отдавна, които в тая посока работим, които сме готови да пожертвуваме цялото си съществуване, за да стане това, защото там намираме спасението на нашия народ и на цялото човечество, не си правим илюзиите, че току-така става, че току-така един ден слънцето ще опрее България комунистическо, че току-така отведнъж ще се преобрази светът. Не, тази илюзия никога не сме си правили и днес не я правим. Ние схващаме добре и достатъчно добре, защото е в наш интерес да схващаме, да познаваме действителните основи, реалните сили, които биха ни довели до завладяване на политическата власт от трудещия се народ, схващаме добре, че тия коренни преобразования трябва да бъдат извършени — кога? — когато мнозинството от трудещия се народ усвои тая необходимост.

И. Теодоров: А-а-а, когато станете болшинство, реално болшинство.

Г. Димитров: То се знае, когато реалното мнозинство усвои именно този изход, този път, когато това трудещо се мнозинство бъде в състояние, от друга страна, има моралната, има материалната сила да го наложи, защото няма в историята случай, при всички преврати и при всички коренни преобразования, господствующите класи сами да са слезли от сцената на господството си. Те винаги са били дърпани от долу и катурвани.

П. Теодоров: С насилие, за да бъде мисълта Ви теоретически пълна. Г-н Димитров! На нашата проповед за пълна политическа и индивидуална свобода на всеки гражданин какво бихте противопоставили вие с вашата шкатура?

Г. Димитров: Ще дойда на този въпрос.

П. Теодоров: Как можете вие, с вашето насилие да ни се противопоставите на нас, които сме за пълна свобода, политическа и индивидуална?

Г. Димитров: Вие ще имате търпението да стоите там на мястото си и докато не свърша, няма да си отидете, нали?

П. Теодоров: Това не Ви обещавам.

Г. Димитров: Защото всичките тия въпроси, които

сега задавате, имат отговор в моята реч по-нататък.

Председателят: Недейте се много надалеч отклонява, защото въпросите, които ни интересуват, Вие съвсем ги избягвате. Я кажете, ще поемем ли прехраната или не, а не вашата платформа какво щяло да бъде.

Г. Димитров: Ще дойда и там.

Председателят: Вие откривате трибуна за бъдещата държавна организация. Преди това кажете какво да правим с това население?

Г. Димитров: Много сте нетърпеливи, господа. 10 души от вас ние слушахме да говорят — недейте ме кара да говоря по това, ще кажете, че е обидно, — да говорят какво трябва и какво не трябва, което дошло случайно на ума някому.

Председателят: Г-н Димитров! На основание на правилника имам право да Ви привличам на предмета, дори имам право да Ви отнемам думата, ако се отвлечате. На предмета, оставете преобразованието на държавата — хляб, хляб как да дадем?

Г. Димитров: Аз зная, господа, че има политика, която не вижда по-далече от носа си — дайте хляб, — но има политика, която трябва да вижда много далеч!

П. Теодоров: Но да не вижда отпреде си. (С м я х.)

Г. Димитров: Комунистическата партия това поддържа, което е!

Председателят: Трябва да кажете, ще поемем ли прехраната или не, ще дадем ли хляб или не, а Вие говорите цели часове за преобразованието на държавата. Предупреждавам Ви за последен път, че ако се отклонявате от въпроса, ще Ви отнема думата. На основание правилника имам това право.

Г. Димитров: Вие само ми отнемате времето. Всичките тия заканвания нямат място и пет пари не струват. Ще ме накарате да говоря всичко това на публично събрание пред 10 хиляди души, а не на вас. Жално е, че Законът за градските общини⁶⁰, отварям тази парантеза*, предвижда кметът да бъде председател на съвета. Това е едно от най-големите нещастия. Да бъде там г-н Коен,

* Парантеза (гръц.) — вмъкване по средата на изречение на дума или думи. (Ред.)

и г-н Фархи, във всеки случай един от съвета да бъде, който няма да бъде тъй заядлив и тъй злъчен.

Д-р Д. Папазов: И това по прехраната ли е, г-н Димитров?

Председателят: Аз го привличам да говори на предмета.

Г. Димитров: Аз тъкмо на предмета говоря. Председателят не е тоя, който преценява дали се говори точно по предмета.

Председателят: Той е, вземете правилника. И ако не ме послушате, когато Ви привличам към предмета, ще Ви отнема думата.

Г. Данаилов: Ще ни скицирате предварително речите!

Г. Димитров: Аз трябва да се обърна към г-да съветниците и да кажа: няма ли възможност вие да вразумите своя председател?

Председателят: Моля, ще вдигна заседанието. Аз такива оскърбления не приемам. Вземете си думите назад.

Г. Димитров: Аз питам всички вас: когато говори един оратор, ще го изслушате ли. . .

Председателят: Давам 10 минути отдик. Няма да Ви дам възможност да ме оскърбявате.

(След отдиha.)

Председателят: (З в ъ н и.) Заседанието продължава. Има думата г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: Както чухте, господа, радикалният изход от създаденото положение по въпроса за продоволствието на населението се заключава в преминаването на политическата власт в ръцете на трудещия се народ във формата на съветската система на управление и в организирането на производството и на разпределението на произведените блага според нуждите на самото трудещо общество. Докогато тая радикална промяна би била извършена — как ще стане тя, то е известно, — очевидно е, че и държавата, и общините не могат да се дезинтересират от въпроса за продоволствието на населението. Комисията, която съветът е натоварил да проучи конкретно въпроса за поемане доставката на хляба от страна на общината, съгласно новия закон се явява пред съвета с един протокол, който в заключение се свежда към пре-

поръчването Софийската община да дезертира от своята задача да се грижи за прехраната на населението. Както щете представлявайте този протокол, каквито аргументи и да се навеждат в негова полза, едно е ясно и несъмнено, че господата, които са го подписали без особено мнение, са искали просто да снемат едно бреме от гърба си, да снемат една грижа от общината и да кажат с две думи прости и ясни: «Държавата ще продължава и занаят по същия начин, както и досега, да доставява на населението хляб.» Разрешение на въпроса ли е това? Тук са реалните политици на буржоазията, тези, които се занимават с практическа политика, които, като г-н Петко Теодоров, даже са против теоретизирането по тези въпроси. Реално разрешение на въпроса ли е това или е просто едно бягство, едно дезертиране от такава важна задача, каквато имат общините и несъмнено трябва да имат. Какво значи то държавата да продължава и занаят тази грижа? Държавата стоварва на общината, общината прехвърля този товар на държавата, от едни плещи на други плещи, а трудещото се население би следвало, ако е така, да стои и да гледа как държавата и общините прехвърлят едни върху други грижата за прехраната, а то, самото трудещо се население, което има да получава хляб, което има да получава други продукти, което има да получава предмети от първа потреба, да бедствува, да гладува.

Очевидно въпросът не може да бъде поставен в никакъв случай по този начин. Общината, докогато стане възможно радикалното разрешение на продоволствената проблема, е длъжна да се грижи за прехраната и за продоволствието на населението. От тая грижа тя не трябва да бяга. Нейното бягство в течение на години, особено на Софийската община, не беше нищо друго освен едно дезертиране през всичкото време, оправдавайки се с това, че Законът за стопански грижи възлага прехраната на един специален институт, какъвто беше Дирекцията за стопански грижи.

Общината прочее трябва да поеме грижата за прехраната. Дори ако би решила общината да не я приеме — аз си спомням бележката на г-н Батолова, — и тя в това отношение е свършено права — фактически общината

носи всички последици. Държавата дава хляб и сега го дава, но нека не се забравя, че то става за сметка на Софийската община. От влизането на закона в сила Софийската община носи фискалните, паричните, материалните тежести на тази работа. Дали тази разлика, която произтича от прилагането на закона с даването на бедните поевини хляб, общината ще я плати направо или просто ще се удържи от ония суми, които би трябвало да бъдат дадени на Софийската община за нейния бюджет, това е игорн въпрос. И в единия, и в другия случай обаче тежестите са върху плещите на Софийската община. И аз съм длъжен веднага да подчертая, че това становище по въпроса са заели навсякъде всички наши комунистически общински съвети. Те не считат, че могат да се дезангажират. . .

Б. Луков: И Пловдивският включително.

Г. Димитров: Да, и Пловдивският съвет включително. — . . . от въпроса за прехраната. Нещо повече, те правят далечни стъпки напред въпреки всички затруднения, които представлява сегашният Закон за градските общини, и въпреки тази ограничена общинска автономия, която имат съветите. Няма защо да ви посочвам примери. Доста е да ви подчертая само Русенския комунистически съвет⁶¹, който извън грижата за хляба поема цяла редица други подобни грижи: да доставлява дърва, да урежда обществена трапеза за бедното население, за трудещите се и цяла редица други работи, като откриване на свои собствени работилници, магазини и пр. и пр. — редица стопански и социални функции, които общината е длъжна да има.

Стон обаче въпросът: щом общината трябва да поеме по силата на този закон и при сегашното положение грижата за продоволствието на населението, как тогава тя ще се справи с големите загуби, които биха произтекли от това? Един извънредно важен въпрос. 30 милиона лева кръгло годишно ще коства това на Софийската община, а целият нейн бюджет не възлиза на 30 милиона лева. Ако общината рече всичките си приходи да не упогреби за нищо друго, не биха стигнали само за задоволяване на тая нужда. Поносимо ли е то в тая форма? Очевидно не! Какво обаче трябва да се прави? Не това, което

се предлага от комисията — държавата да продължава да се грижи за прехраната, а друго: тази загуба, която произтича от продоволствуването на населението, именно от даването хляб на бедните софийски граждани, трябва да легне върху плещите на имотните в столицата, на капиталистическата класа. Общината трябва да добие тази възможност веднага, без отлагане, в първите дни на една нова камара, например да обложи имотите, капиталите и доходите на капиталистическата класа в столицата. Оттам ще намери не 30, а 90—100 милиона лева годишно, за да може действително да покрие тези загуби, които ще се явят. Недейте свива вежди песимистично. Аз не гледам това, което казва един търговец, капиталист в столицата, аз гледам статистиката. (Г-д а т а Б а т о л о в и Ф а р х и в ъ з р а з я в а т н е щ о.) Не по оценката на 1895 г.

К. Батолов: По 2 хиляди лева на годината да вземате, пак няма да добиете такъв резултат.

Г. Димитров: Тези възражения са съвсем неуместни. . .

К. Батолов: За статистиката са уместни.

Г. Димитров: . . . като говорим за действителното състояние на богатствата в столицата, които могат да понесат, очевидно спокойно могат да понесат един подобен голям данък, от който да се покрият разходите за прехраната и да се задоволят цяла редица други нужди за социалната политика на Софийската община. Ако би се поела част от загубата от общината, и другата част — 50 или 75% — няма защо да спорим върху това — от държавата, а остане същата данъчна система както досега, предимно косвени налози, тогава вие, господа, на $\frac{3}{4}$ или на 50% от населението ще дадете хляб на по-евтина цена, но в същото време чрез косвено облагане, няма никакво съмнение в това, в $\frac{3}{4}$, ако не поне най-малко в 60—70%, ще го вземете от същото население. Какво облекчение е то? Единственото практическо разрешение на въпроса е, давайки по-евтин хляб, организирайки цяла редица институти за уреждане продоволствието на населението, загубата, която произтича от това, да падне върху капиталите, имотите и големите доходи. Само акт на социална справедливост би било това, но то е единствено възмож-

ното, единствено приложимото практическо разрешение на въпроса в този момент.

На второ място стои тоже практическият въпрос — кому трябва да се дава по-евтин хляб? Комисията си има своя градация в случая. Вие ще видите там: тези, които имат имоти над 150 000 лв. по оценката, които имат повече от една слугиня или слуга и пр. работи, няма да получават евтин хляб; всички останали трябва да получават евтин хляб. Господа! Първият принцип, от който трябва да се изхожда при определяне кои категории от софийските граждани имат право да получават по-евтин хляб, то е социалното положение на гражданите. Според нас всички трудещи се, които живеят от своя собствен труд, не експлоатират другого, по правило трябва да получават по-евтиния хляб. Само в ония случаи няма да го получават, ако техните доходи са големи. Тези трудещи се, които биха имали доходи от собствения си труд до 1000 лв., ако са сами; до 1500 лв., ако са двучленно семейство; до 2000 лв., ако са 3- или 4-членно семейство; до 2500 лв., ако са семейство от повече членове — всички те прочее трябва да имат правото да получават хляб на по-евтината цена. Към тях ще трябва да прибавим очевидно инвалидите, пенсионерите, неработоспособните по недъгност или някоя друга причина, вдовиците, които обаче не експлоатират чужди труд или не принадлежат като членове към семейство, което живее от експлоатацията на чужди труд. Това е справедливата норма, която може да бъде приета и която трябва да легне в основата на определението на тези категории, които биха получавали по-евтин хляб.

Но във връзка с това съществува друг един въпрос, който тук не виждаме да се повдига в дебатите, него никой не засяга. И удивително е защо той не се засяга — не се засяга поне в една конкретна, определена, ясна форма? Господа! Ние имаме дажба 500 грама на лице без разлика на стар, млад, възрастен, богат, беден. Вие сами разбирате веднага колко то не отговаря на действителните нужди на хората. На г-н Гешова — вземам примерно, разбира се, — на г-н Механджийски, новоизлюпен сега вече милионер, и други, макар да имат стари селски навици, стига и малко хляб, защото имат изобилна трапеза,

на която могат всичко да намерят. Но на работника от Железопътната работилница, от Военния арсенал, на нашия разсилен, който ни прислужва и цял ден тича насамнататък, няма никакво съмнение, че не му стигат 500 грама. Няма защо да посочвам мнението на Върховния хигиеничен съвет, което г-н Сакаров тоже е посочил, който твърди, че дажбата трябва да бъде увеличена, дори удвоена, защото 500 грама се считат като едно постоянно недохранване на масите, считат се като най-важната причина за голямото израждане, което ние констатираме, считат се като една причина на много масовата смъртност, която ние имаме. Е, добре, господа, на всички трудещи се, които ще получават по нашата норма хляб на по-евтина цена, следва да се увеличи дажбата от 500 грама минимум на 800 грама, а на всички тези, които упражняват тежък физически труд — на хиляда грама минимум. Защото и сега какво става? Всички тези от работническите семейства, които получават по 500 грама и не им стига, ще получават на по-евтина цена 500 грама, което ще бъде за едно петчленно семейство 120 лв. месечно, но понеже тези 500 грама не стигат, те вземат още, ако не двойно, то 50% още, и го купуват на произволна цена, по-голяма, отколкото оная, по която богатите ще го получават по купон. Ще излезе, че към тези 120 лв. ще трябва да прибавим за едно петчленно семейство три пъти повече, още 300 лв. минимум, и това ще бъде 420—500 лв. само за хляб.

Е, господа, няма никакво съмнение, че на цялата тая маса, която няма друга храна, обикновената, главната част от храната на която съставлява хлябът, трябва да се осигури една дажба по-висока от обикновената норма 500 грама. И докато следователно за богатите, за имотните 500 грама е достатъчно — аз бих казал, при криза, при недостиг и 150 грама им стигат, па и 100 грама им стигат, па и 50 грама им стигат — . . .

К. Батолов: И нищо — пак им стига! (С м я х.)

Г. Димитров: . . . дори и нищо да не им оставим ние, те пак биха могли да си намерят от другадe. Прочее дажбата да не бъде определена на лице, на глава, а според действителните нужди на това население, според социалното положение на различните общественни слоеве, според

работата, която вършат, според начина, по който живеят, според средствата, с които разполагат. То е правилното, то е основателното и то би трябвало да бъде направено. И в такъв случай общината, поемайки грижата за доставката на хляба, не може да избегне да не разреши и този въпрос за дажбата на хляба на трудещото се население.

Доставката и разпределението на всички тия съестни продукти, главно хляба, става от общината, обаче би трябвало да става чрез кооперации на самите трудещи се, на заинтересованите в доброто уреждане на прехраната, което ще дава възможност за самоинициатива на тия маси и на контрол от тяхна страна в това отношение. В такъв случай това, което се възразява срещу сегашните общини, че те са бюрократически, че те са обикновено неспособни да уредят една обществена работа, което в 90%, дори ако не и в повече, е вярно, то би се намалило в най-голяма степен, когато тази работа би била поета от обществени организации, каквито са кооперациите на трудещите се.

Към това трябва да прибавя още, че специално за София, както и за другите големи градове, е една жизнена необходимост общината да прибегне към откриване, към създаване на обществени трапезарии за снабдяване и приготвяне на топла питателна и достъпна по цени храна за работниците и за техните семейства. Господа! Ако бихте хвърлили само един поглед върху вътрешната физиономия на работническите домакинства — в София специално, ще се ужасите от този факт, че представлява една страшна невъзможност снабдяването с продукти и готвенето на храна за всяко семейство. На малкия, на дребния работник, дори на средния квалифициран работник, на служещия, дори и на чиновника, това е то положението сега. Една жизнена необходимост е да бъде освободена работническата жена-домакиня в къщи днес при тия тежки, изключителни условия, от грижата да тича да доставя месо и продукти, които тя често пъти не може да намери и да ги приготвя при условия крайно невъзможни и тежки за нея. Чрез обществените трапезарии ние бихме имали, първо, топла питателна храна за една голяма част от трудещото се население в София, второ, ние бихме имали освобождаване на три четвърти от жените в столицата от

този пъкъл, от този ад, в който се намират те сега поради готвенето, при условие очевидно тези обществени трапезарии да бъдат организирани под контрола на самите трудещи се заинтересовани маси.

Но, господа, това е една програма за настоящето, тук вече аз няма да бъда апострофиран от господата, че това се отнася за бъдещото комунистическо общество. Това се отнася тъкмо за този момент, за настоящето, това е една програма, която сега би трябвало да се реализира. Но аз се питам: дори нейното задоволително реализиране, дори изпълнението на това, което е тъй наложително, необходимо за грамадната маса от населението в столицата, може ли то със задоволителен успех да бъде извършено, докато действително общинска автономия няма, докато общината не разполага със своята стопанска данъчна финансова автономия? Как ще уредите вие доставката на продукти даже от първа потреба, когато ръцете на общината са свързани с бюджетирането, в намирането източници, когато трябва да се движи само в ония 22 параграфа на Закона за градските общини, които посочват отде да се вземат ресурси за общинските нужди. Как ще могат да се уредят доставки, да се организират предприятия, институти в областта на продоволствието, когато от 2 хиляди лева нагоре не може да се достави нищо без търг, не може без еди-кое си, еди-кое си и еди-кое си — хиляди и хиляди формалности и митарства? Как ще може най-сетне самата община да се ангажира с грамадни и грамадни суми и задължения в такъв случай, ако тя не би разполагала с пълна финансова, стопанска и данъчна автономия? Когато ние разглеждаме продоволствената проблема и особено това, което е възможно още днес да се направи и би трябвало да се направи, тъкмо тогава става особено ясно колко е необходимо общинските съвети да имат своята пълна автономия, да бъдат те независими от централната власт, да не бъдат третирани като един институт, като един орган подведомствен на полицията на г-н Прудкина и на г-н Димитрова, който дава заповедта за легитимациите — «всичко останало трябва да се остави, но непременно хората трябва да имат легитимации до 28 март». Общинската автономия е абсолютно необходима!

Тук аз съм длъжен да подчертая това смешно — позолете този израз — положение, в което изпадат мнозина от нас, когато говорят по този въпрос. Държавата е едно, тя е горе някъде на небето; общината е друго, тя е тук. Вие сте в общината, държавата е съвсем отделно от вас — тъй я третирате — и всичко се стоварва в такъв случай на централната власт, на държавата. Излиза едно пропоставяне съвсем изкуствено, общината на държавата или държавата на общината. Всъщност какво имаме ние? Какво е общината сега такава, каквато е например Софийската? Какво представлява тя от себе си? — Една частица от общата държавна организация. Че тук Софийската община управляват народняци и демократи с помощта на цяла редица други партии. . .

Председателят: И вие помагате на управлението.

Г. Димитров: . . . а там, горе, управлява правителството само от земеделци, народняци и цанковисти — това няма никакво особено значение. Общинската автономия, която е необходима за общината, не е въпрос на едно убеждение, нито на воля някаква, добра или лоша. Ако беше така, толкова аргументи от самия живот, толкова аргументи теоретически, от друга страна, са посочени от наша страна, щото отдавна досега в България би трябвало да има абсолютно пълна общинска автономия. Та всички вие управлявахте досега поред, част от вас и сега управлява България. След като са правени 99 изменения на Закона за градските общини от 1881 г. насам, не е направено най-същественото изменение — да се даде свобода на общинските съвети във финансовата, стопанската, данъчната област. Случайно ли е това, по неразбиране ли е това, по недоглеждане ли е това? Няма никакво съмнение — и тук не би могъл никой да възрази сериозно, — нямаха интерес, нямат интерес господстващите класи да дават свобода на общинските съвети. Ние сме в една тенденция не на разширяване общинската автономия, ние сме в една тенденция на ограничаване и на сегашната общинска автономия. И защо? Защото, господа, градските трудещи се маси почнаха отдавна да се пробуждат, главите почнаха да почервеняват, след това и сърцата, и умовете и комунистическите съвети зачестиха, както виждате: от 12 окръжни градове 6—7 са в ръпете

на Комунистическата партия*, и маса други градски общини са в ръцете на Комунистическата партия, т. е. в ръцете на трудещите се маси. Очевидно да дадете пълна общинска автономия на това огромно болшинство, какво означава? — Първия ден още да гласуват един бюджет не такъв, какъвто готвите вие за тази година, а един бюджет, който ще обложи непременно капиталите, имотите и доходите на капиталистическата класа. Та веднага след това, като поеме Общинският съвет прехраната, ще има всичката добра воля, защото изразява интересите на трудещите се маси, да обложи тъкмо капиталистическата класа, за да покрие загубите, дефицитите, които биха произтекли, и пр. и пр. Малцинството от имотни, като има политическата власт в ръцете си чрез различните буржоазни партии, не желае да допусне подобна една възможност за народа. Ето отде произтича постоянното противопоставяне на тая жизнена необходимост — да се разшири общинската автономия за всичките градове и в цялата страна, а практически се отива, както виждате, към ограничаване сѐ по-голямо и към посягане грубо, както е случаят в Пловдив, върху общинската автономия. И общинската автономия, доколкото би могло на практика да бъде добита, то ще е станало не по пътя на теоретически някакви доказателства, на някакви аргументи от едната или другата страна, то ще стане по пътя на голямата борба на трудещите се маси с централната власт, с правителството, с буржоазията, която господства в нашата страна. Само от съотношението на силите в даден момент ще зависи това, доколко общините ще имат автономия, доколко те ще могат да се простират в една или друга област, доколко те ще могат самостоятелно да решават едни или други въпроси. Приказките, словесните излияния, които постоянно ние чуваме от 1912 г., откак този съвет е избран по пропорционалната система — за общинска автономия, никого не стоплят и нищо добро досега аслъ не дадоха. Винаги ни казваха: «Ние сме за общинската автономия, но и до този момент ние не видяхме никоя от тия партии, които бяха в съвета и които я управляваха, да са се застъпили някъде за общинската

* Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Плевен, Шумен и Сливен. (Ред.)

автономия. Още по-малко надежда имаме сега буржоазните партии d'office*, по своя инициатива да направят нещо в бъдещото Народно събрание за прокарването на тази общинска автономия. Повтарям да кажа обаче, че тази общинска автономия е абсолютно необходима дори за обикновеното задоволяване на тия елементарни нужди на населението в областта на продоволствието.

На второ място, и тия палиативни мерки, които аз посочих и които що-годе биха облекчили днешното положение, могат да бъдат предприети, обаче ако има общинска автономия и след това да има и управление на общината не като сегашното. Управлението на общината да бъде в ръцете на представителите на трудещите се маси, мащото ако болшинството от Общинския съвет. . .

Д-р Д. Папазов: Какъв е Вашият труд, за да можете да правите разлика между Вашия труд и моя например?

Г. Димитров: Ще направя голяма разлика. Аз ще Ви прочета моето предложение, за да видите каква голяма разлика има между Вашия и моя труд например. Докато вие, господа, сами капиталисти, сами банкери и лихвари. . .

Д-р Д. Папазов: Благодаря, че ме туряте в реда на капиталистите.

Г. Димитров: . . . или представители, идеолози на капиталистите, лихварите, банкерите и думбазите, докато вие управлявате общината, дотогава в никакъв случай не може да се очаква, че вие ще предприемете мерки, които да накърнят интересите ви, да посегнете на капиталистическата печалба.

Д-р Д. Папазов: Събирате парите на работниците и живеете на техен гръб, за да говорите само клиширани фрази.

Г. Димитров: Недейте ме предизвиква да Ви кажа много горчиви фрази. Аз нямам удоволствие от това, но слушайте това, което говоря, то ще бъде малко поучително за Вас. . .

Д-р Д. Папазов: Да, да.

Г. Димитров: . . . защото времената се бързо менят и аз съм с дълбока вяра, че няма да умра нито аз, нито

* D'office (фр.) --- по назначение, служебно. (Ред.)

Вие, когато времената дотам ще се променят, щото да имам случай да Ви дам нагледно обучение какъв труд трябва да упражнявате.

Д-р Д. Паназов: Видяхме го в Унгария нагледното обучение — там то се приложи⁶².

Г. Димитров: Управлението прочее на общината трябва да бъде в ръцете на представители на трудещите се маси, което ще каже, бивайки верни на действителността, в ръцете на Българската комунистическа партия, то означава — и тогава няма никакво съмнение, — че самите заинтересовани работници, служещи, чиновници и трудещите се въобще, тези, които не експлоатират чужд труд, които не участвуват в една или в десет, или в 50 банки, те именно ще имат всичката възможност да упражняват непосредствена контрола върху управлението на общината и да се произнасят по всички въпроси, тъй както масата на народа диктува, както диктуват интересите на трудещото се мнозинство, а не както диктуват интересите на управляващото малцинство, както сега. Две са условията, които би трябвало да има налице, за да се реализира тая практическа програма още днес. Първото е общинска автономия, данъчна, финансова; второто е управлението на общината да бъде в ръцете на самите трудещи се чрез тяхното истинско политическо представителство. Но аз сам, инак голям оптимист, в това отношение нямам никакъв оптимизъм и от името на моите другари бих казал, че общинските съвети, тръгвайки дори по този път, едно такова минимално облекчение на продоволствената криза в днешното капиталистическо общество среща голямо затруднение в лицето на частния капиталистически интерес на съвременната държава, в лицето на съвременната капиталистическа производствена система. Всичко подчертава в дебатите тук, че е необходимо това. Я ми кажете, господа, каква общинска автономия има?

Г-н Теодоров преди малко — няма го сега — прекъсваше: «Вие трябва да искате да осъществите своя комунизъм, своите идеи по пътя на демокрацията, на парламентаризма, а вот вие искате насилне, насилствено събаряне на днешния строй.» Не виждате ли вие сами, господа, че за да добием общинска автономия, това трябва да стане с борба и с налагане? Не виждате ли вие сами,

че едно коренно преобразование е възможно действително само чрез насилие от страна на трудещото се мнозинство? Какво представляват днешните избори? Парламентаризъм! Парламент! «Чрез парламента — каже — трябва да осъществите идеите си!» Я ми кажете вие, г-да народници — хайде, вас да не питам, г-да демократи, защото по специални съображения, по специални условия ги засяга камшикът тук-там — каква свобода на изборите има, та да се прояви истинската воля на избирателите сега? Когато всичките села са оградени, са под карантина, като че ли има чума и холера, за да не проникне комунистическа агитация там, когато имате военно положение, когато имате цензура, въпреки опровержението на официалните места, когато имате такава военна диктатура безподобна, когато имате затруднение за пътуване и агитация, когато имате този скандал с легитимациите, който ни възвръща към средновековните мерки, вие мислите, че се дава израз на свободната воля? Когато имате заканвания във всекидневната преса срещу комунистите как ще ги пратят блата да сушат и пр., вие мислите, че това е свободно проявление на волята на българския народ и че този парламент, който ще излезе от изборите на 28-и, е истински? Ще му позволите тогава на самия народ от градове и села да ви каже: «Господа буржоа, градски и селски, вие искате да курдисате парламентарната машина, щото да излезе болшинството ваше. Позволете и нам, на трудещия се народ, да курдисаме нашата машина от долу, да хвърлим вашата парламентарна машина.»

Д-р Д. Папазов: Като в «Одеон»⁶³.

Г. Димитров: За това, което стана в «Одеон», трябва да питате вашия шеф Теодор Теодоров.

Т. Данаилов: (Към г-н Папазов.) За «Одеон» вие трябва да мълчите.

Д-р Д. Папазов: За Пещера кажете; барем там убиецът безспорно е комунист.

Председателят: Убиецът на Такева е комунист⁶⁴.

Т. Данаилов: (Възрязава нещо.)

Д-р Д. Папазов: Такев самичък се уби!

Г. Димитров: Всичката тази работа, съдържаща се в илюстрацията на г-н Папазова, не струва ступена пара. Що

се касае до атентатите, не е Комунистическата партия, която ще ги прави. Ние сме казали сто пъти, всяка минута казваме, не пред вас, а пред нашите собствени последователи, че атентатите само ползват враговете ни, защото, когато хората от масата не правят атентати, тогава се явяват други умни там, около вашите котила, които курдисват атентатите в «Одеон» и другаде и аз съм готов тук да гарантирам с мандата си, с всичко, каквото имам като обществен деятел, че атентатът в «Одеон» е ваше собствено дело — на управляющите!

Д-р Д. Папазов: Види се Хадживълков го е направил!

Г. Димитров: Тъмни аферисти имате вие.

Б. С. Маждраганов: Ние не обвиняваме вас, но вие имате достатъчно тупето да обвинявате нас. Следствената власт ще каже кой е виновният.

Г. Димитров: Вие представлявате тук Демократическата партия и ще си припомните, че «Пряпорец»* и «Зора» направиха десет пъти алюзии в тоя смисъл.

Б. С. Маждраганов: Знаем каква алюзия правят.

Г. Димитров: Прочее, когато говоря, че трудещите се ще прибягнат до насилие да бламират съществуващия парламент, системата, която просто фалшифицира истинската воля, не ви говоря за атентат. . .

Д-р Д. Папазов: Ама Вие говорите, че само с насилие ще можете да дойдете.

Г. Димитров: . . . не ви говоря за атентати и насилия индивидуални, работата е много ясна за тези, които имат ум да разберат и очи да видят.

Председателят: Само комунистите.

Г. Димитров: Не само комунистите; и във вашата среда има добросъвестни хора, които признават това — за жалост не сте всички такива — и туряйки ръката на сърцето си, казват честно: «Няма друг изход, освен дето води болшевизмът.»

Д-р Д. Папазов: Браво!

Х. Фархи: Това са маниери на оратори, които искат да демагогствуват.

Г. Димитров: Имате хора на вашата наука, професорска и университетска, които, ако публично заради

* Вж «Атентатите» — в. «Пряпорец», № 50, 5 март 1920 г. (Ред.)

положението си нямат куража да кажат това, което аз казвам тук, всички случаи биха използвали да признаят тази историческа истина, че буржоазната обществена наредба е фалирала и че тя трябва да отстъпи мястото си на една нова наредба по пътя на болшевизма.

Д-р Д. Папазов: Те са професори от средата на болшевиците.

Г. Димитров: Прочее не се касае до индивидуални насилия и атентати. Не. То е работа, както ви казах, или на умопомрачени, или безхарактерни случаи, или инспирирани от горе.

Д-р Д. Папазов: Атентатът е ли насилie, или не — кажете ми само това?

Г. Димитров: Атентатът е насилie, но атентати вършило от горе, г-н Папазов. Вашият Теодор Теодоров е, който стои като Мефистофел зад Стамболийски. . .

Д-р Д. Папазов: Г-н Теодоров ли е турил машината?

Г. Данаилов: В «Градското казино» навремето ви мина⁶⁵.

Г. Димитров: Зад здравите мускули на Стамболийски, на Земледелския съюз, зад тоя голям гръбнак — там намерихте вие като буржоазия спасение; по-скоро щяхте да си отидете — зад този гръбнак, зад тия мускули стои духът на Мефистофела Теодор Теодоров. Е, добре, господа, атентати се вършат от горе, насилия се вършат от горе, та какво искате вие? Кои закони спазвате в нашата страна, вие, управляющите сега като правителство?

Х. Фархи: И Вие говорите за закони!

Г. Димитров: Ние говорим за закони, защото още стоим на почвата на вашите закони.

Д-р Д. Папазов: Вие можахте в законодателните избори във всяка колиба, във всяко село да държите вашите речи, за да дойдете в камарата. И аз бях един от агитаторите и виждах ваши другари; заедно с тях пътувахме от село на село и от град на град с тази свобода, която ви ладоха народняците.

Г. Димитров: Наместо да ме апострофирате, аз бих желал да вземете думата и да държите реферат върху законността. Имате ли това тупе, г-н Папазов?

Председателят: Няма време за реферати.

Г. Димитров: В политическото си народняшко лице-

мерие няма да го направите. — И така, господа, никога в нашата страна — това миналия път имах случая да поддържам и сега го поддържам — не е имало такъв масов терор, както сега. И когато един представител на Народната партия идва да ви каже тук «Ние пазим законите, вие правите атентати», по-голямо лицемерие не зная.

Б. С. Маждраганов: Причините кажете.

Г. Димитров: Защо не прочетете «Пряпорец»? Той пише малко по-друго.

Б. С. Маждраганов: Стига сте ми цитирали «Пряпорец».

Г. Димитров: И Вашият шеф г-н Малинов Ви казва малко нещо по-друго.

Б. С. Маждраганов: Аз не оправдавам терора, но...

Г. Димитров: Слушай бе, момченце — извинете за тая дума, — Малинов казва в «Казиното», че това, което има дълбоки причини, което е една голяма социална язва, не може да се изцери с репресии, със сопи, както някои мислят.

Б. С. Маждраганов: То е друг въпрос; то е въпрос за тактиката. Причините кои са?

Г. Димитров: То е същият въпрос. Прочее не комунистите предизвикват насилията, а затова, защото управлящата буржоазия е забъркала пусулата и не може да се разправя с други средства освен със сопи. Който тръгне със сопи от горе, трябва да бъде готов да дочака един ден да се вдигнат много сопи от долу. И затова, господа, въпреки всичките приказки за демократизъм и парламентаризъм самата продоволствена криза, както и мерките, които взема държавата за нейното разрешение, непременно и неизбежно тласкат и нашата страна по пътя на коренните преобразования. Въпреки обстоятелството, че представителите на буржоазните партии са много разтревожени от тая опасност, че българският трудещ се народ може да прибегне към средствата за едно коренно преобразование на обществото по пътя на болшеvizма, въпреки тая тревога, която се забелязва у вас постоянно, въпреки това, че вие навсякъде сте готови да виждате призрака на болшеvizма и когато сте в съвета, и когато сте в увеселителни заведения или когато спите, халюци-

нации ви се явяват, виждате как болшевици идват и ви вземат парите. . .

Х. Фархи: Бъдете уверени, че много по-спокойно от нас спим.

Г. Димитров: Независимо от всичко това вашата собствена продоволствена политика, вашата обща политика, която не дава никакво облекчение на положението на масите, не е в състояние да даде тласък непременно там. Не си представлявайте, както г-н Коен, който, когато е говорил в съвета, е казал: «Настръхват ми косите — казва, — като си представя, че болшевизмът ще дойде у нас.»

Д-р Д. Папазов: Сведенията Ви не са верни.

Л. Коен: Това показва, че не сте добре осведомени за това, което е станало в съвета.

Г. Димитров: Вашият страх въобще е: «Пази, боже, да дойде болшевизмът в България!»

. . . *

Собствено, всякъде бихте го казали. И не само г-н Коен би го казал. Аз по-вярвам, че г-н Коен е казал това. То е съвсем понятно, защото то е аслъ в психологията на всички ви, които представлявате днешната буржоазна система. Настръхвате при мисълта, че народът сам, без вас би могъл да се управлява и би се управлявал тъй, както диктуват неговите интереси и както той разбира. Но колкото и да потрепервате и косите ви да настръхват, болшевизмът е една историческа неизбежна необходимост. . .

. . . *

Въпросът за прехраната прочее, организирането на продоволствието именно води неизбежно към необходимостта да бъде вързан капиталът за главата, за краката и за ръцете, да престане да беснува, да спекулира, да граби, да убива и да мъчи, както днес прави. Това е възможно само чрез едно коренно преобразование на днешното общество. Това коренно преобразование няма да стане от горе доброволно, защото класите, които представлявате, които имат привилегиите, сами няма да го направят. Това ще извърши трудещият се народ и въпреки

* Съкратени пререкания. (Ред.)

всички препятствия, които се представляват, въпреки това бясно използване на реакцията, която представлява Земледелският съюз, и въпреки разтурянето на Пловдивския съвет днес, утре на Варненския, вдругиден на Шуменския — аз очаквам разтурянето на всички съвети и заменяването им по-нататък с правителствени тричленни комисии. Но с това вие ще дадете едно ново доказателство, че буржоазията е неспособна сама по пътя на парламентаризма да управлява, че тя не може другояче освен с насилия да се спасява и следователно народът да си тегли своите заключения. И българският трудещ се народ ще тегли тези заключения, които Комунистическата партия отдавна му посочва и които събитията от Изток тоже му осветлиха. Този път е неизбежен!

К. Батолов: Изглежда, че земеделците са го разбрали добре, защото в едно тайно окръжно казват, че и те са болшевици.

Т. Данаилов: Това показва колко голямо е обаянието на болшевизма.

Г. Димитров: Вие в България, българската буржоазия, както и буржоазията в другите малки страни, бихте могли само едно да сторите, ако, разбира се, имайте историческия ум и разбиране на работата и ако можехте да се издигнете до това разбиране: да не създавате спънки сами на историческите събития. В такъв случай историческото вълмо ще мине, без да ви смаже, тъй както би ви смазало инак. Вие обаче всички пътища, които водят към едно уреждане на големия социален въпрос, по един начин действително по-лек, правите невъзможни, вие ги задръствате със своите насилия, с преследванията от горе, с диктатурата, която поддържате в цялата страна, и с поставяне винаги личните капиталистически интереси по-горе от нуждите на масите. Следователно не остава нищо друго на българския трудещ се народ, освен да се погрижи сам за себе си, последвайки пътя на великия руски народ.

Х. Фархи: Чрез революция!

Д-р Д. Паназов: И ще прокопсаме, както прокопса Русия! Опропастихте един такъв мощен народ и го докарахте до просия.

Г. Димитров: Ние не се страхуваме да кажем открито,

че пътят на спасението на българския народ е пътят на революцията.

Х. Фархи: И веднага след това законност.

Г. Димитров: Революцията, защото други пътища вие сами не оставяте открити. Революцията, защото всичко друго. . .

Председателят: Моля, не Ви позволявам да говорите за революция. (С м я х.) С думи ли, с какво ще бъде тази революция?

Х. Фархи: Не знам дали вие ще имате сметка за такава революция, в България поне.

Г. Димитров: . . . Тая революция, господа, не се докарва от партии и лица, тая революция иде, тя ще дойде, чини ми се, че вие, нейните врагове, най-много работите за ускоряването ѝ. Тя е една историческа необходимост, няма да я спрете. Вие обаче я ускорявате. Не ние я викаме, не ние я създаваме. Нещо повече — ние сме принудени като партия на трудещия се народ да вземаме всички предупредителни мерки, за да не би да дойде тя преждевременно.

Д-р Д. Папазов: Но даватے рецепти за насилия.

Г. Димитров: И в нашето съзнание, в нашето разбиране лежи дълбоко схващането, лежи дълбоко идеята, че коренното преобразование на Балканите и в България е в една непосредствена и органическа връзка и зависимост с едно коренно преобразование за Западна Европа. И ако една Русия, ако руският народ можеше да си позволи да направи това, да изпълни тая историческа роля, сам да тури началото на международната революция, този коренен преврат в целия свят, това не може да се каже за малките, назадналите страни, които са принудени и длъжни да държат сметка за положението другаде и да комбинират своя преобразователен процес с общото преобразование в света. Ние не си правим илюзии, че в България или в някоя малка страна самостоятелно, отделно, откъснато. . .

Д-р Д. Папазов: Всичко това за прехраната ли отива?

Г. Димитров: Всичко това води към прехраната и изхожда от прехраната, г-н Папазов.

Д-р Д. Папазов: Дайте заключение да поемем ли или не прехраната?

Г. Димитров: Ако стомахът е център на вашия организъм и всичката ви умна глава зависи от стомаха, от това, което туряте вътре. . .

Председателят: Моля, г-н Димитров!

Г. Димитров: . . . аз Ви питам: продоволствената система и продоволствената проблема не лежи ли в основата на всички въпроси и на всички институти, на всички уредби днес и в бъдеще? Когато говорим за хляба, ние не правим грешка, като говорим веднага за политическата власт, за политическото устройство, за организацията на производството, за управлението на страната. Напротив, тъкмо ние сме последователни и далековидни и народът е длъжен такъв да бъде, защото поради неговото късогледство буржоазните котерии са могли да го мъкнат 40 години поред за своите собствени интереси. Сега вече той вижда по-далеч от носа си, разбира връзката между хляба и управлението, между хамбарите в село и този, който стои начело на управлението, и това, как се управлява страната, и като знае тая органическа връзка, разбира, че сам той трябва да вземе управлението на страната, да стане господар на себе си, на плодовете на своя труд и господар на своето собствено бъдеще.

Председателят: Чрез бюлетина или чрез пушка?

Г. Димитров: Чрез бюлетина виждаме как става сега. Българският народ излезе с бюлетина. . .

Х. Фархи: В миналите избори какво правехте? Разтуряхте събрания.

Г. Димитров: . . . на 28 март народът ще излезе с бюлетина, вие ще имате случай да констатирате какво значи комунистическата, болшевишката бюлетина. Макар под знака на терора, на 28 март вие ще видите какво означава тя и за София, и за цялата страна. Вие, които управляват общината и които много обичате да предизвиквате Комунистическата партия, аз бих искал на 29 март да се срещнем и да продължите тогава по същия път. Терорът обаче, насилията и тази бясна военна диктатура не даде възможност народът, какъвто е като народ, да получи своето болшинство по парламентарен път и чрез бюлетина. И понеже терорът, от една страна, икономическата зависимост, от друга страна, на маса хора правят невъзможно

бюлетината да разреши големия въпрос, очевидно ще се потърси по-радикално средство от бюлетината.

Х. Фархи: Адски машини?

Г. Димитров: То е волята, то е умът, то са мишците на трудещото се мнозинство.

Председателят: Това е хубаво, само да няма бомби и адски машини. (С мя х.) С другото съм съгласен. Трудещи, разума, мозъка, приемам, ама бомбите — не.

Г. Димитров: Срещу гладуващите вие действувате с картечници и пушки, продоволствената криза искате да разрешите с картечници, пушки и насилия, а ние ви сочим други пътища.

Председателят: Аз Ви моля, дайте съвет как да постъпим сега по въпроса за прехраната при закона. Да вземем ли прехраната или не и като я вземем, какво да направим? Това ще бъде най-ценното.

Г. Димитров: Аз констатирам прочее, че нашият г-н председател, който толкова много ме прекъсва през моята реч, не е слушал най-важния пункт. Аз казах какво собствено трябва да се направи, нали? Да резюмирам за Ваше удоволствие. Казах: общината трябва да поеме прехраната!

Председателят: Как ще я организира?

Г. Димитров: Казах и това: всички загуби, които биха произтекли от поемането на прехраната, ще ги платят и трябва да ги платят капиталистите в столицата!

Председателят: Това вече е дивотия. Как ще ги вземем? Хайде кажете, можем ли ние да експроприираме, да муниципализираме, да социализираме капиталите? Кажете, и като кажете, ще Ви благодаря. Днес решихме да поемем прехраната. Утре — какво? Да идем в банките и да грабим капиталите ли?

Т. Данаилов: И Кирил Попов дава съвет на правителството да пристъпи към прогресивното облагане по въпроса за прехраната.

Г. Димитров: Господа, вам ви се посочва какво да направите. Вие обаче нямате интерес да го направите. Вие ще посочите, че Законът за градските общини пречи на това. Сто пъти досега съм изтъквал, че може и трябва да бъде изменен този закон. Какво пречи? От вас зависи да го измените.

*
.....

Председателят: Сега г-н Димитров ще посочи конкретните средства.

Г. Димитров: Аз съм длъжен да констатирам само, че на сериозното разглеждане на въпроса, което ние вършим, от ваша страна нямаме нищо освен закачки.

Х. Фархи: 5% от това, което вие правехте спрямо нас, нямаме. Погледнете протоколите на стенографите, за да видите кой закача.

Г. Димитров: Господа! Вие говорихте по този въпрос 10 души, говорихте обстоятелствено, изложихте вашите мнения, и общи, и независими, и частни, както казва г-н Папазов. Четирима народняци сте, четири различни мнения изказахте. Вас ви слушахме. Ние констатираме, че във всичките тези дебати вие не изнесохте нито едно сериозно разрешение на въпроса. Свивате рамене, повече от това не можете да направите. Когато на вас ви посочват радикален изход от това положение, както правим ние, тогава вие се подсмивате и си служите с несериозни закачки.

Д-р Д. Папазов: Кажете какво да правим утре.

Г. Димитров: Казах — ще легнете да заспите, г-н Папазов, като се нахраните изобилно. Туй ще направите Вие.

Д-р Д. Папазов: Не, като община какво трябва да направим? Аз зная какво ще направя и какво Вие ще направите.

Председателят: Г-н Димитров! Вие сте дългогодишен съветник. Искаме от Вас съвет какво да направим утре? Не че ще грабим банките, ами утре какво да правим, като поемем днес прехраната. А Вие смотолевяте въпроса с високи, крилати фрази.

Г. Димитров: Вие говорите за публиката, която не може да има драм доверие към Вас.

Председателят: Дайте съвети, ама не болшевишки съвети.

Т. Данаилов: Чорбаджийски съвети!

Г. Димитров: Господа! Аз бях длъжен в края да подчертая, че въпреки всички страхове, които съществуват

у вас, в края на краищата сами вие ускорявате щете не щете пътя на това историческо развитие към комунизма, към премахването на частния капиталистически интерес, общественото организиране на продоволствието, общественото организиране на производството и на целия стопански живот и разформирането на паразитните класи. Всички работят според силите си, всички се ползват според нуждите си. Е, добре, към това се отива. Но вие искате и конкретни рецепти. Ние излагаме своето становище в един изчерпателен дневен ред и бихме желали да видим вас, които обичате да декларирате, че въпросът ни интересува от обща гледна точка, от гледна точка на интересите на целия народ, как ще гласувате, на коя страна ще гласувате, когато ние предлагаме дневен ред и принципиален, и конкретен, и изчерпателен. И г-н кметът ще получи точен отговор на въпросите, които повдига и които нямаше да повдига, ако беше слушал внимателно цялата моя реч, вместо да прекъсва.

Ние, господа, предлагаме следния дневен ред: (Ч е т е.) «Софийският общински съвет, който изслуша доклада на продоволствената комисия и станалите разисквания по въпроса за продоволствието на столицата, взе следното решение:

1. Констатира, че породената от капиталистическата обществена и производствена система продоволствена криза, усилена от империалистическата война до необикновени размери, продължава и днес сѐ повече да се изостря, като тежките ѝ последици падат всецяло върху трудещите се маси; че господстващите класи, ръководейки се от своя интерес за леки и големи печалби, не само не предприемат нищо сериозно за възстановяването на разстроеното от войната производство и за облекчение на продоволствената криза, но и техният банков капитал, натрупан чрез ограбване на трудещия се народ, се пласира почти изключително в областта на масовата консумация, организира спекулата с предметите от първа потреба и се превръща в един двигател за все по-голямо поскъпване на живота и за организираното изгладняване на населението; че цялата тяхна продоволствена политика в лицето на досегашните правителства, проявена чрез няколко закона по продоволствието от 1914 до 1920 г., се е вдъхно-

вявала само от желанието да се осигурят големи печалби на едрите производители и на спекулантите за сметка на гладувания народ; че новият Закон за търговията със зърнени храни и за прехраната се явява венецът на тази грабителска продоволствена политика, представлява от себе си един компромис между селската буржоазия и градските банкери и спекуланти и като дава вид, че обезпечава по-евтин хляб чрез общините за работническите и маломотни маси, всъщност само гарантира възможността за по-нататъшната спекулация с предметите от първа потреба и осигурява високи цени на зърнените храни за сметка на общините и държавата, т. е. при сегашната данъчна система — *за сметка на самите маси.*

II. Заявява, че този закон налага на общините задължения, които те, лишени от свобода да следват една стопанска, данъчна и финансова политика, съобразена с интересите и нуждите на тяхното трудещо се население, поставени в пълна зависимост от централната капиталистическа власт, отрупани с непоносими дългове от миналото — не са в състояние задоволително да изпълнят, като доставят достатъчно и евтин хляб за това население; че законът обаче биде създаден с участието на буржоазните партии в камарата, които сега управляват и Софийската община и те нямат правото да искат днес общината да се откаже и дезертира от задължението да организира прехраната на столицата.

III. Намира, че въпросът за продоволствието може да бъде уреден само когато трудещият се народ чрез конфискуване всички предмети от първа потреба и равномерното им разпределение между трудещите се вземе в свои ръце делото на продоволствието, когато се социализира банковият капитал и се премахне частният капиталистически интерес в областта на продоволствието, когато трудещият се народ постави под своя контрола цялото производство и организира произвеждането и разпределението на богатата, тъй както диктуват неговите интереси, а не интересите на шепка капиталисти и спекуланти; че това обаче е невъзможно при господството на капиталистическата система и докато политическата власт е в ръцете на градската и селска буржоазия и на финансовия капитал, и затова е наложително въдворяването на съ-

штетската система в управлението на страната и на производството.

IV. Счита, че докато се извърши тая» — слушайте тук, особено г-н председателят — . . .

Председателят: Виждам, виждам, докато се извърши всичко това, ще измрем от глад!

Г. Димитров: «. . .счита, че докато се извърши тая радикална промяна, общината в рамките на капиталистическото общество трябва сѐ пак да поеме прехраната на населението в своите ръце, да направи всичко възможно за облекчение положението на работническите маси чрез ограничаване разюзданата спекулация с храната за народа, като за тая цел:

а) разходите, които биха последвали от това, да легнат изключително върху капиталистическата класа чрез облагане на нейните имоти, капитали и доходи. . .»

Председателят: Сега туй ще го направим ние с вас — лесно е то!

Г. Димитров: Ще го направите! — «. . .б) хлябът с намалена цена да се дава на всички лица и семейства, които се издържат с доход от *собствения си труд* и доходът на които не надминава хиляда лева месечно, ако са сами, 1500 лв. — за двучленно семейство, 2000 лв. — за 3 и 4-членно семейство, 2500 лв. — за семейство с повече членове, а също така и за инвалидите и вдовиците, пенсионерите, неработоспособните вследствие на недъгавост и други причини, ако не експлоатират чужд труд и не принадлежат към семейство, което живее чрез такава експлоатация;

в) дажбата на хляба на всички тия лица и семейства да се увеличи на 800 г минимум дневно, а на занимаващите се с тежък физически труд — на 1000 грама;

г) доставката и разпределението на предметите от първа потреба да се извършва от общината чрез кооперациите на трудещите се маси;

д) да се създадат специални обществени трапезарии, които да приготвят на трудещите се и техните семейства доброкачествена храна по нейната костуема стойност.

V. Подчертава, че за да се приложат и тия палнативни мерки по продоволствената проблема, необходимо е:

а) общината да има стопанска, данъчна и финансова автономия. . .»

Б. С. Маждраганов: Там е въпросът.

Г. Димитров: «. . . и б) управлението на общината да се намира в ръцете на представителите на самите трудещи се и бедстваващи маси, защото общината без такава автономия и управлявана от партните на капиталистите, bankerите и спекулантите, не ще бъде в състояние да направи и това минимално облекчение на продоволствената криза за широките слоеве на населението»*.

Господа! Вие чухте нашия дневен ред. Той е достатъчно ясен и изчерпателен и дава отговор абсолютно на всички въпроси, само че отговорът, който дава, не ви уйдисва по гайдата. Това разрешение обаче. . .

Председателят: Има много хубави работи, ама затрупани с фантастични пожелания. Съжалявам, че реалност няма.

Г. Димитров: Това разрешение на въпроса, господа, което даваме чрез нашия дневен ред, е именно най-реалното, и аз обръщам внимание особено на междинните между нас, на г-да широките и на г-да радикалите.

Председателят: Междинни!

Г. Димитров: Да, междинни, защото те желаят винаги по своето положение да бъдат тампон между нас и вас.

П. Ралев: Не ни приписвайте работи, за които няма те право.

Г. Димитров: Извинете, г-н Ралев, ако Вие сте на особено лично мнение, ще го кажете в пресата или другаде. Аз говоря за партията ви и групата. Тези, които мислят, които желаят да бъдат един такъв тампон, да бъдат средина, да заемат златната среда, могат да разберат и трябва да разберат, че днес времето на златната среда е отдавна вече минало — надясно или наляво, отсам барикадите или оттатък барикадите! И новият дори, ако щете, германски преврат⁶⁶ иде да докаже това, или открита буржоазна диктатура ще има, или диктатура на народа, диктатура на труда! Там се опитаха широките социалисти — тамошните, разбира се — да държат средата, да кастрят по-малко капитала, но да пречат от долу на на-

* Вж «Продоволственият въпрос и Комунистическата партия» — в. «Работнически вестник», № 205, 20 март 1920 г. (Ред.)

рода сам да вземе властта в ръцете си — доживяха г-дата Тирпица и Капа и всевъзможни отявлени крайни представители на крайната германска консервативна буржоазия. Е, добре, там се разпалва гражданска война с това. Как ще се развият събитията, то е един друг въпрос, нашата надежда е, че в края на краищата това не може да бъде друго, освен германският народ да подаде ръка на руския народ и цяла Европа да бъде действително под шака на истинското народовластие, на истинското самоуправление на народите. Но както и да се развива това събитие там, господа, за нас тук при разглеждането на всекидневните въпроси едно е необходимо като поучение. То е, че тази среда, която вие поддържате, е невъзможна! Вие си правите илюзии, че можете с кандърми, със споразумяване, със спогаждания да добиете някакви малки дребни отстъпки за масите. Това няма да стане, то не става, защото реалната ви политика. . .

Председателят: То ще става и става. Вие сами правите компромиси.

Г. Димитров: . . . и реалното разрешение на въпросите, за които вие говорите, не води към нищо друго. Ето ви от 1914 до 1920 г., шест години досега, не става нищо друго, освен да се изостря продоволствената криза, да расте смъртността особено в столицата. Тази реална политика е добра за bankerите, спекулантите и имотните в София, но я питайте «Коньовица», «Подуяне», «Ючбунар», еврейската махала и пр. крайни квартали, които са три четвърти от града, да ви кажат какво значи за тях тази реална политика. Та, господа, истинската реална политика в случая то е действуването радикално, действуването смело и право към целта. Напипвайки раната, ампутирайте гнилото; давайте възможност да живее здравото, унищожавайки туй, което трябва да си отиде, и създавайки живот на това, което е бъдещето на трудещите се маси.

Председателят: Това проповядва и г-н Стамболийски, само че — кое е гнило?

Г. Димитров: Господа! Ние не си правим илюзии, че големият продоволствен въпрос, както и редица други големи въпроси, ще ги разрешим тук ние с вас. Не си правим тия илюзии не защото една община няма правото

да се произнася и решава и не защото тя не трябва да използва едно подобно право, а защото знаем, че вие единия дори глас, който имате в повече от опозицията — като допускам, че другите господа, които са в опозиция, биха били с нас по този въпрос, което е още съмнително, — дори оня един глас го използвате, за да разрешавате математически, аритметически големите социални въпроси. Е, добре, ние знаем хубаво как те ще бъдат решавани. Вашите дни в този Общински съвет са прочетени.

Председателят: Нашите?

Г. Димитров: Вашите. Като Общински съвет, в който вие претендирате да имате болшинство, вие сте едnodневка. Вие ще си отидете и тук ще трябва да дойдат представители на трудещия се народ. И ще дойдат. Ще дойде Комунистическата партия и срещу нея ще дойде очевидно централната власт, тричленна комисия, но за да дойде народът след това да каже: «Не е ли вече време да изпеем последното «алилуя» на лъжливата буржоазна демокрация и да установим нашата собствена, истинска власт, властта на трудещия се народ!» (Ръкопляскане от комунистите.)

3. ПРОТИВ ПОСЕГАТЕЛСТВАТА ВЪРХУ ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ И ГРАЖДАНСКИТЕ СВОБОДИ

Станаха известни изяснения по предложенията, които ние правим*. Правят се възражения, че не могат още сега те да бъдат разгледани. Кметът желае непременно да бъдат поставени на дневен ред за следующото заседание. Всичко това го разбирам, но това, което не може да се разбере, не трябва да се допуска, то е начинът, по който председателят на съвета иска да минава тези въпроси. Ние настояваме съветът да се произнесе днес ли да се разгледат тези въпроси или да останат за следующото заседание. Какво опонирате, защо не приемате, защо правите обструкция, защо губим време, защо смесваме тоя въпрос с въпроса за измирането на кравите и говедата. Та кой е за това? Ако по другия въпрос, както отта-

* Вж настоящия том, с. 95—96. (Ред.)

тък настояват, считате, че трябва известни проучвания, и такъв случай нека остане той за следующото заседание. Това бихме могли ние сами да приемем, да се постави на дневен ред за следующото заседание, но по един въпрос, какъвто е въпросът за легитимациите, който сам г-н помощник-кметът счита ясен и за който той докладва по същество на работата, защо съветът да не се произнесе веднага? Защо да зависи решението от наличността или липсата на кворум за едно следующо заседание? Въпросът е много спешен. Аз не мога да се съглася с г-н помощник-кмета, че до 28 март даже те ще успеят да снабдят всички граждани с легитимации. Не е вярно, това не може да бъде направено. Най-сетне, дори да бихте го направили като Постоянно присъствие, вие бихте били длъжни сами да сезирате съвета с този въпрос: трябва ли в София да се искат от гражданите тези легитимации за самоличност? Кой закон предвижда това, кой закон допуска това ограничение на личната свобода? Най-сетне, нима вие можете спокойно да затворите три-четири важни учреждения на общината, за да издавате легитимации никому непотребни освен на тъмните полицейски банди. . .

Председателят: Моля!

Г. Димитров: . . . за никакъв ред и законност са непотребни, защото 40 години България е живяла и в ред, и в спокойствие, без да има тези легитимации и тази стара руска система на легитимиране във всяка улица, във всяко заведение. Вие не направихте протест, вие оставихте сума хора да губят по цели седмици, да им се вземат рушети, за да им се услужва, да бъдат отрупани със задължения по тази работа. И сега казвате: «Въпросът е свършен, ликвидиран.» Как ликвидиран? Съвсем не е ликвидиран. Този въпрос трябва да бъде разгледан и по него ние настояваме да бъде взето решение за отменяване на тази полицейска мярка. И ако от горе искат на всяка цена да я прилагат, съветът трябва да заяви, че гражданите, които на 28 март няма да имат легитимация, не са отговорни, не са нарушили никоя наредба. Никой няма право да посяга на тях, защото общината не е имала техническата възможност да издаде такива легитимации. И понеже въпросът е спешен и, от друга страна, ясен, г-н председателю, считам, че толкова такт би трябвало да

има в ръководството на съвета, щото съветът веднага да се занимае с този въпрос. Няма да отнеме много време. Нашето предложение е достатъчно ясно. Приемате го — добре, не го приемате — направете свое предложение, нека съветът се произнесе по този въпрос.

Във връзка с това трябва да подчертая, че от наша страна никой няма намерение да уморява кравите и говедата на общината. Вашата политика — по нея ще говоря и после, по прехраната — тя води към уморяване не само на говедата и кравите на общината, ами на гражданите в София. Ние не желаем да бъдат отложени въпроси, които трябва да бъдат разгледани. Този въпрос за храната на добитъка може да бъде разгледан, никой не ви пречи на това. Отговорността за това вие ще понесете сами. Но не смесвайте него с тази спешност, която ние тоже искаме. Въпросът, който ние повдигаме, е спешен и трябва да бъде разгледан.

Прочее предложението за протест против разтурянето на Пловдивския общински съвет и арестуването на Постоянното присъствие и на съветниците, понеже считате, че се нуждае от проучване, макар според мене да е свършено ясен — знаете го от в. «Пряпорец»*, от в. «Мир»** и др. — нека остане за следующото заседание. Предложението за легитимациите обаче да бъде разгледано и решение по него вотирано още в днешното заседание***.

Публикува се за първи път по текста на стенографския протокол от заседанието

* Вж в. «Пряпорец», № 64, 22 март 1920 г. (рубриката Хроника — «За пловдивската община»). (Ред.)

** Вж в. «Мир», № 5951, 17 март 1920 г. (рубриката Хроника). (Ред.)

*** Предложението на Г. Димитров не е прието. (Ред.)

ДАЙТЕ ХРАНИ НА ОБЩИНИТЕ!

Правителствената преса разпространява мръсната и подла клевета, че комунистическите общински съвети отказвали да поемат прехраната на населението в своите общини. Тая дръзка клевета е нужна на органите на дружбашко-народняшкото правителство, за да компрометира дейността на комунистическите съвети и да оправдае престъпното посегателство върху комунистическите общински съветници, които се арестуват и разкарват из участъците от полицията.

Арестуването на пловдивските комунистически общински съветници начело с кмета др. Гълъбов е един безпримерен скандал в нашата политическа история. Само едно изгубило пусулата насилническо правителство, което чувствува подровена почвата под нозете си, може да се реши на такава една брутална мярка, на такова нахално посегателство. Да се арестуват без никакви законни основания половината общински съветници на един град като Пловдив, да се докарат като престъпници под стража в столицата и да се хвърлят в затвора — това е една провокация не само спрямо пловдивските граждани, но спрямо целия български народ. Но това престъпление и тая провокация са толкова по-възмутителни, че те се оправдават с една мръсна и подла клевета като тая, че Пловдивският комунистически общински съвет отказал да поеме прехраната на населението в общината.

Не комунистическите общински съвети отказват да поемат прехраната, а дружбашко-народняшкото правителство отказва да даде в кредит сумите, необходими за

закупуването на храни от общините, и основаният от същото правителство консорциум отказва да достави на общините исканото от тях количество храни по нормираните цени.

Съгласно закона правителството е длъжно да отпусне нужните кредити на нуждаещите се общини, а консорциумът е длъжен да достави на общините по нормираните цени необходимото за изхранване на населението им количество храни. Но дружбашко-народняшкото правителство не отпуска кредити или отпуска незначителни такива, които далеч не са достатъчни. Консорциумът не е направил нищо нито да събере, нито да достави храни на общините. *Днешното правителство не направи абсолютно нищо, за да осигури прехраната на народа; в своето престъпно безгрижие по прехраната то надмина всичките си предшественици.*

То извърши само едно: с консорциума повдигна неимоверно цените на житото и брашното. Днес, след такава изобилна реколта, българският народ, особено в градовете, се храни с чер долнокачествен хляб, съвършено недостатъчен и по-скъп отвсякога. Но като не организира събирането на храните и причини тяхното неимоверно поскъпване, *правителството постави в тежко критическо положение прехраната на градските общини.*

Градските общини, а още повече селските, не разполагат почти с никакви средства, за да поемат сами прехраната на населението. Техните финанси са разорени и баталясани от управлявалите ги досега буржоазни котерии, те са потънали в дългове и дори редовните си служби не могат да издържат. Откъде ще намерят общините, при тия условия, средства, възлизащи на милиони левове, които са необходими да закупят храни на цени два, три и четири пъти по-скъпи от нормираните — защото държавата не им ги доставя? Отде ще намерят общините средства да покрият грамадните дефицити, които ще произлязат от разликата между цената на хляба, който те трябва да раздават на населението по нормирани цени, и цената на житото, което те могат да намерят и закупят само ако платят за него цени два, три и четири пъти по-големи от нормираните?

Правителството умишлено, с една безпримерна пре-

стъпна умисъл оставя градските общини изложени на глад. Но комунистическите общински съвети въпреки всичко не се отказват от прехраната на населението и правят всичко, което е възможно при наличните средства и сили, за да осигурят насъщния хляб на населението. Те ще прибегнат и до крайните мерки на своята общинска програма — конфискацията и общественото разпределение на храните между работническите и селските организации, синдикати, кооперации и съвети, — ако правителството продължава своята престъпна политика на игладняване народа. Сам трудещият се народ ще потърси пътища да се избави от глада и той ще ги намери, като подкрепи решителната политика на комунистическите общински съвети.

Усилията на правителството да компрометира сега, пред изборите, комунистическите общински съвети и чрез тях — Комунистическата партия, ще се разбият на прах. Възмутителният и скандалният жандарски поход срещу комунистическите общински съвети ще се обърне срещу правителството. Целият народ в градовете и селата ще отговори на тая дръзка провокация на 28 март, като се сплоти под развятото червено знаме на Комунистическата партия.

*И «Работнически вестник»,
№ 203, 18 март 1920 г.
Без подпис*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ЖИЛИЩНАТА НУЖДА

В избирателната борба работническите маси поставят на разглеждане и *присъда* всички въпроси, които повдига тяхното съществуване днес. В редицата на тия въпроси на първо място продължава да стои жилищната криза: «Законът за облекчение на жилищната нужда»⁶⁷ никак не облекчи тази нужда. Това е закон, който колкото постановления има, толкова и обратни решения допуска. Изселването на дошлите след мобилизацията се допуска, ако «общественият интерес» не налага оставянето им. Този «обществен интерес» налага и заселването на нови лица, и откриването на нови учреждения. С «обществения интерес», със «справедливостта», с «обществената полза», с «общественото положение» Законът за облекчение жилищната криза фактически става закон за *влошаване още повече жилищната криза*. «Общественият интерес» и пр. в днешното буржоазно общество са капиталистическите интереси, справедливост, полза и пр.

Примери за това има много. . . * Правителството образува своя жандармерия и намира, че е от «обществена полза» да ангажира за тая жандармерия също много помещения.

По същия начин се разрешават и всички други въпроси в свръзка с приложението на закона. «Общественото положение» на семействата и лицата определя числото на стаите им и големината на помещенията им над определените от закона средни норми. Но така е било и фак-

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

тически досега. *Буржоазията и бюрокрацията според «общественото си положение» разполагат с удобни и обширни помещения, а работническите маси, малоимотните сръждани и дребните чиновници и служещи се душат в тесни и нехигиенични помещения. Законът прочее нищо не изменя в това отношение.*

Наемите според закона се нормират от жилищните комисии съобразно с увеличението на дохода на болшинството наематели, данъчните тежести и *справедливостта*. Но доходът на болшинството наематели, на работниците, се определя от разносните за тяхното съществуване: храна, облекло, наем и пр. Ако сега този доход е номинално увеличен малко, той далеч не достига горните разноси за нормално съществуване на работническите маси; при голямата скъпотия той фактически е намален. Но тази истина не интересува буржоазния законодател. *Законът мери да задоволи богатите домопритежатели, да санкционира безжалостното ограбване от тях на бедните наематели.* Наемите на всички, които досега се ползуваха от Закона за наемите⁶⁸, *се повишават най-малко със 150 и 200%*, а ще могат да се повишават още повече съобразно буржоазната «с п р а в е д л и в о с т». Жилищната комисия в столицата вече е решила вдовиците-домоприжателки да повишават наемите повече от определената норма.

Законът за облекчение жилищната нужда оставя незасегнат монопола върху местата и сградите на капиталистите-спекуланти. А това дава възможност на домопритежателите да заобикалят гъвкавите постановления на закона и да се налагат. Фактически големите домопритежатели продължават да прибират големи разбойнически пасми от своите наематели и *непосредственият договор между домопритежателя и наемателя е, който се прилага, независимо от всички норми на закона.* Законът за жилищната нужда отново посочва *пълната неспособност на буржоазната «реформа» да облекчи положението на работническите маси.*

Жилищната нужда е едно характерно явление на капиталистическото общество. Още преди войната тя съществуваше и растеше заедно с притока на населението в големите градски центрове и със спекулацията, която

вършеше буржоазията с незастроените градски места. Всяко прокарване на улици, павирането им, водоснабдяване, канализация, електрическо осветление и пр., всяко благоустройствено мероприятие, вършено със средствата на народните маси, притежателите на места и сгради използваша, за да повишават цените и наемите им. Резултатът беше изтласкването на бедното работно население в крайните квартали, където то живее натъпкано в тесни, тъмни и влажни стаи, сред нечистотия, кал и смрад, без осветление, канализация, вода и т. н. Заедно с това — и тази е втората страна на жилищната нужда — наемите се увеличават постоянно и стигат баснословни размери, като поглъщат голямата част от работническата заплата. От хубавите, удобни и хигиенични жилища може да се ползува само една шепа охолна буржоазия и бюрокрация.

Но тази жилищна криза достигна страшни размери през войната и днес, след нея. Маса бежанци дойдоха да увеличат населението в градските центрове. Строителното дело съвършено спря и още не е възобновено поради скъпите материали и поради лесните печалби, които буржоазията смъква на пазара. Но тя няма и нужда да строи, защото и сега тя прекрасно се обогатява със спекулацията на градските места и къщи и с нечувано високите наеми. Жилищното тегло стана непоносимо. Пролетариатът живее в един жилищен ад, ограбван материално, терзан морално от отвратителните отношения на домопритежателите, убиван физически, далеч от слънце, във влага и смрад. Стая с 200 и повече лева наем, 2 стаи с 400 лева, апартаменти с 1000 и повече лева наем са обикновено явление в столицата. Но в такива стаи бедното население не може да отиде — за него са крайните и далечни квартали, дето то боледува, гине и се изражда.

Буржоазните партии с нищо не облекчиха страшното жилищно тегло на бедното работно население, защото те не искат да посегнат на интересите на големите домопритежатели и на доходната спекулация на буржоазията с местата и сградите. Това се доказва и със сега действащия «Закон за облекчение жилищната криза».

Само Българската комунистическа партия, партията на работническите и селски трудеци се маси, се застъпва за облекчението и премахването на жилищното тегло. Тя

настояваше и настоява за днес да се суспендира правото на домопритежателите за неограничено разпореждане със стаята, да се реквизираат излишните и служещи за лукс стаи и помещения и равномерно да се разпределят между нуждаещите се, да се експроприират празните места в градовете и да се пристъпи към постройката на общински и държавни жилища, които да се дават на достъпни наеми: да се намалят сегашните наеми. Но Българската комунистическа партия издига и своето максимално искане, което единствено ще разреши жилищната криза чрез премахване капиталистическия монопол върху земята и къщите, превръщането им в обществена собственост, предаване жилищните помещения в разпореждане на работническите съвети в градовете и правилното разпределение на квартирите и стаите между всички. Тогава ще се извърши едно преселение на работните множества към буржоазните квартали, към слънцето, към хигиената, към здрав, удобен и спокоен подслон за тях.

Но това разрешение на жилищната криза може да се извърши, когато работническата и малоимотните маси овладееят политическата власт и наложат своето съветско управление. За това разрешение на жилищния въпрос и на всички въпроси, които тормозят днес живота на работническото мнозинство, ние каним всички работници, дребни стопани, служещи и чиновници да се наредят в редовете на Комунистическата партия и на 28 март да гласуват за нейните лозунги и с нейната бюлетина, за близката ѝ пълна победа.

И. «Работнически вестник»,
№ 205, 20 март 1920 г.
Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

23 март 1920 г.

1. ПРОТИВ САБОТИРАНЕТО НА РАБОТАТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ ОТ ПРЕДСТАВИТЕЛИТЕ НА БУРЖОАЗНИТЕ ПАРТИИ

Господа! Както знаете, на дневен ред от толкова време вече в заседанията на Общинския съвет е въпросът за продоволствието на града. Изтъкна се от всички страни, че този въпрос е важен и неговото разрешение в един или друг смисъл не търпи никакво отлагане. Въпреки това обаче ние сме длъжни да констатираме пред съвета, с изричното желание да се протоколира и да се подчертае в протоколите с дебела линия, че няколко заседания досега не стават по липса на кворум, което се дължи на отсъствието на намиращите се в София съветници от буржоазните партии—не говоря за тези, които са по агитации в свръзка с изборите, — бихме оправдали тях; говоря за тези, които са в София. А от поканите, които са подписани от съветниците в София, може всеки да провери и да се убеди, че наистина, ако биха се явили тези господа от десницата, кворум във всяко заседание тук може да има и досега въпросът можеше да бъде изчерпан, след което трябваше да дойде въпросът за жилищната нужда, тоже важен, тоже поставен на дневен ред. Има, значи, едно саботиране на заседанията на Общинския съвет и на въпроса за прехраната и за продоволствието на града от страна на самите буржоазни партии в Общинския съвет. Аз констатирам това, подчертавам това, желая да се протоколира, както казах, и от името на нашата група протестирам против това отнасяне на буржоазните представители по въпроси, които тъй непосредствено, жизнено интересуват работните маси в столицата. Толкова повече ние протестираме против това ваше поведение, господа,

и на вашите колеги, като се има предвид обстоятелството, че твърде често, чрез вашите партийни вестници и чрез другите, които пишат с хонорари на вашите партии и на правителството, се пускат измислиците, че комунистите, поради много говорене и поради занимаване на съвета с различни въпроси, ставали причина да не могат да бъдат разрешавани належащите въпроси, които са поставени на дневен ред. Изтъква се съвършено ясно, документира се от нас самите, че причината за бавното разглеждане на въпросите в съвета, причината за безплодното на днешния Общински съвет не е у нас, комунистите, ами е у вас, болшинството, което днес управлява и ръководи работите на Общинския съвет. За нас и за масите, които ние представляваме сега в този съвет, това е едно ново доказателство, че Общинският съвет в днешния си състав е един негоден съвет, недееспособен съвет и че вместо общински съвети, които, когато се управляват от буржоазните партии, са негодни да работят или когато се управляват от Комунистическата партия, биват разтуряни брутално от централната власт, време е да дойде друго едно управление, управление на самите трудещи се маси, управление в ръцете на работническите и селски съвети, избирани по друг начин, контролирани непосредствено от масите и очевидно представляващи пълна гаранция за дееспособност и правилно разрешение на всички въпроси, които интересуват и засягат масите. Протестирайки против поведението на болшинството в Общинския съвет, ние още веднъж от своя страна настояваме съветът да ускори и да разреши въпросите, които са поставени на дневен ред, и да не протака работата по един подобен скандален начин.

Председателят: Това, което Вие протестирате, се बेдежи. Аз сам искам да обърна вниманието на съвета, че има начини, по които може да се заставят съветниците да идват.

Г. Димитров: Това е Ваша работа.

Председателят: Чл. 45 казва: «Когато някой общински съветник отсъствува без законна причина три пъти наред, Общинският съвет налага 20 лв. глоба и ако след това не дойде, счита се, че е уволнен.» Желаете ли съветът да наложим глоба на отсъстващите? Аз предлагам,

понеже г-н Димитров протестира, да се наложи глоба на всеки, който е отсъствувал три пъти, и ако и след това отсъствува, ще се уволнява.

Г. Димитров: Трябваше да го направите. То само ще документира това, което казваме ние. Господата ще платят глобата и пак няма да се явяват.

Председателят: После нека се извиняват. Отсъствували са повече от три заседания г-н Сакаров, г-н Евтим Николов, г-н Мулетаров от ваша страна.

Г. Димитров: Те са въвн от София.

Председателят: Ще си представят причините. . . г-н Георги Данаилов. . .

Г. Димитров: Да се глобят намиращите се в София и отсъстващи по неуважителни причини.

Председателят: Законът не прави разлика. Щом не може някой да присъствува, трябва да иска отпуск. Добре, че правите този протест.

*

Г. Димитров: Когато аз повдигнах този въпрос, не предполагах, че оттам ще се прави някаква диверсия. С диверсия няма да се занимаваме. Фактът е друг. Дали Вие ще глобите съветници, които умишлено отсъствуват, отсъствуват без уважителни причини или не, то е друга работа, то не е най-същественото в случая. Има Закон за градските общини, нека се приложи спрямо тези, които отсъствуват по неуважителни причини. Но важното, което констатираме ние тук, е това, че тези господа са длъжни да се явяват и ако не искат да се явяват, да си вървят.

Председателят: Аз сезирам съвета.

Г. Димитров: Той ще плати 20 лв. глоба и пак няма да дойде.

Председателят: Ако не дойде след това, счита се уволнен. Аз предлагам да се постъпи съгласно чл. 45: всички съветници, които не са дошли три пъти поред, да се глобят.

С. Прулов: С изключение на онези, за които е известно, че са по агитация.

Председателят: Никакви изключения.

С. Прулов: Г-н кмете! Нали Общинският съвет ре-

шава да се глобят те или не? Е, добре, ние предлагаме да бъдат глобени само тези, които са тук, в София, и не се явяват, а останалите да не бъдат глобени.

Председателят: Г-н Прулов! Законът не прави никаква разлика. Тези, които отсъствуват по болест, по инитация, ще представят причините си и глобата ще се отмени. Те трябваше да поискат отпуск.

Г. Димитров: Не са поискали отпуск, понеже знаят, че систематически отсъствувате.

2. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ПО ОРГАНИЗИРАНЕТО НА ПРЕХРАНАТА В СТОЛИЦАТА*

Председателят: Г-н Димитров, Вашето предложение е дълго. Да го чета ли?

Г. Димитров: То е дневен ред и трябва да се чете.

Председателят: (К ъ м Г. Д и м и т р о в.) Прочетете си го. То е цял трактат.

Г. Димитров: Понеже се касае за възстановяване на това, което стана. . .

Председателят: Четете!

Г. Димитров: . . . става нужда да се прочете още веднъж**. Нашият дневен ред има следующото съдържание: (Ч е т е.) Софийският общински съвет, като изслуша доклада на продоволствената комисия и станалите разисквания по въпроса за продоволствието на столицата, взе следното решение:

«1. Констатира, че породената от капиталистическата обществена и производствена система продоволствена криза, усилена от империалистическата война до необикновени размери, продължава и днес все повече да се изостря, като тежките ѝ последици падат всецяло върху трудещите се маси, че господстващите класи, ръководейки се от своя интерес за леки и големи печалби, не само не предприемат нищо сериозно за възстановяването на разстроеното от войната производство и за облекчение на продоволствената криза,

* Преди предложението на Г. Димитров са прочетени предложенята на К. Битолов и Л. Коен. (Ред.)

** Предложението е прочетено в заседанието на 18 март 1920 г. (вж настоящия том, с. 133—135). (Ред.)

но и техният банков капитал, натрупан чрез ограбване на трудещия се народ, се пласира почти изключително в областта на масовата консумация, организира спекулата с предметите от първа потреба и се превръща в един двигател за все по-голямото поскъпване на живота и за организираното изгладняване на населението; че цялата тяхна продоволствена политика в лицето на сегашните правителства, проявена чрез няколкото закони по продоволствието от 1914 до 1920 г.⁶⁹, се е вдъхновявала само от желанието да се осигурят големи печалби на едрите производители и на спекулантите за сметка на гладувания народ; че новият Закон за търговията със зърнени храни и за прехраната⁷⁰ се явява венец, а тая грабежническа продоволствена политика представлява от себе си един компромис между селската буржоазия и градските банкери и спекуланти и като дава вид, че обезпечава по-евтин хляб чрез общините за работническите и малоимотни маси, всъщност само гарантира възможността за по-нататъшната спекулация с предметите от първа потреба и осигурява високи цени на зърнените храни за сметка на общините и държавата, т. е. при сегашната данъчна система — за сметка на самите маси;

2. Заявява, че тоя закон налага на общините задължения, които те, лишени от свободата да следват една стопанска политика, съобразна с интересите и нуждите на тяхното трудещо се население, поставени в пълна зависимост от централната капиталистическа власт, отрупани с непоносими дългове от миналото, не са в състояние задоволително да изпълнят, като доставят достатъчно и евтин хляб за това население; че законът обаче биде създаден с участието на буржоазните партии в камарата, които сега управляват и Софийската община и те нямат правото да искат днес общината да се откаже и дезертира от задължението да организира прехраната на столицата;

3. Намира, че въпросът за продоволствието може да бъде уреден само когато трудещият се народ, чрез конфискуване всички предмети от първа потреба и равномерното им разпределение между трудещите се,

вземе в своите ръце делото на производството, когато се социализира банковият капитал и се премахне частният капиталистически интерес в областта на производството, когато трудещият се народ постави под своя контрола цялото производство и организира производството и разпределението на богатата тъй, както диктуват неговите интереси, а не интересите на шепата капиталисти и спекуланти; че това обаче е невъзможно при господството на капиталистическата система и докато политическата власт е в ръцете на градската и селска буржоазия и на финансовия капитал и за това е наложително въдворяването на съветската система за управлението на страната и на производството;

4. Отчита, че докато се извърши тая радикална промяна, общината в рамките на капиталистическото общество трябва все пак да поеме прехраната на населението в своите ръце, да направи всичко възможно за облекчение положението на работническите маси чрез ограничаване разюзданата спекулация с храната на народа, като за тая цел: а) разходите, които биха последвали от това, да легнат изключително върху капиталистическата класа, чрез облагане на нейните имоти, капитали и доходи; б) хляб на намалена цена да се дава на всички лица и семейства, които се издържат от доход от собствения си труд и доходът на които не надминава 1000 лв. месечно, ако са сами, 1500 лв. — за двучленно семейство, 2000 лв. — за тричленно и четиричленно семейство, и 2500 лв. — за семейство от повече членове, а също така и на инвалидите, вдовиците, пенсионерите и неработоспособните, вследствие на недъгавост и други причини, ако не експлоатират и ако не принадлежат към семейства, които живеят чрез такава експлоатация; в) дажбата на хляба на всички тия лица и семейства да се увеличи 800 гр. минимум дневно, а на занимаващите се с тежък физически труд — 1000 грама; г) доставката и разпределението на предметите от първа потреба да се извършва от общината, чрез кооперациите на трудещите се маси; д) да се създадат специални обществени трапезарии, които да приготвят на трудещите се и тех-

ните семейства доброкачествена храна по нейната ко-
стуема стойност;

5. Подчертава, че за да се приложат тия палпа-
тивни мерки по продоволствената проблема, необхо-
димо е: а) общината да има стопанска, данъчна и
финансова автономия, и б) управлението на общината
да се намира в ръцете на представителите на самите
трудещи се и бедстващи маси, защото общината без
такава автономия и управлявана от партиите на ка-
питалистите, bankerите и спекулантите, не ще бъде в
състояние да направи това минимално облекчение на
продоволствената криза за широките слоеве на на-
селението.»*

Господа! Две думи само, няма да държа реч.

Председателят: Нямате думата.

Г. Димитров: Към предложениия дневен ред, който
биде разкритикуван от страна на широките социалисти⁷¹,
аз има да кажа само две думи.

К. Батолов: Нямах право.

Председателят: Вие ще отговорите на г-н Ралев, след
това той ще иска да Ви отговори. Сега вотираме, не мо-
же това да стане.

Г. Димитров: Не отговарям нему, осветявам днев-
ния ред.

Б. С. Маждраганов: Ясен е.

Председателят: Свършиха се дебатите.

Г. Димитров: Нашият дневен ред не съдържа абсо-
лютно никакво противоречие, за каквото се прави алюзия.
Дневният ред, напротив. . .

А. Аса: Ние разбираме тази работа, нали го проче-
тохте?

Г. Димитров: . . .дневният ред има принципиална и
конкретна страна.

Председателят: Ще гласуваме, нямате думата. Ако
имате нещо да добавите, а не да обяснявате, защото се
обясни достатъчно.

Г. Димитров: Ако за този дневен ред вие там няма

* Предложението е публикувано във в. «Работнически вестник», № 205,
20 март 1920 г. (Ред.)

да гласувате, това го напълно разбирам. Една дълбока пропаст лежи между вас и нас, една дълбока пропаст лежи между двете класи, които ние представляваме*.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* При гласуването предложеният от комунистическата група дневен ред не е приет. (Ред.)

КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ И СЛУЖЕЩИТЕ*

На 23 март вечерта софийската комунистическа група на държавните и общински служещи⁷² съвместно с техническата, санитарната и учителската групи устрой публично събрание, масово посетено от хиляда и повече държавни и общински служещи. Отличната и ентузиазизирана реч на др. Г. Димитров върху «Комунистическата партия и служещите» бе изслушана с внимание и бурни одобрения. Другарят оратор изтъкна, че в големите демонстрации на 24. XII. в повечето места взеха участие и държавните и общински служещи из учрежденията. В този ден цялата държавна машина бе спряна. Административният пролетариат напусна своята робска психология и намери в себе си сили, за да излезе на открит протест и открита борба против своите господари и експлоататори. И в 55-дневната героична стачна борба на работниците по транспорта и мините административните държавни служещи в много места взеха участие и стачкуваха по 10—15 и повече дни.

Дружбашко-народняшкото правителство с най-дивашки преследвания и насилия и масови уволнения иска да изкорени комунизма из държавните учреждения. Но то не е направило нищо за подобрене тяхното положение. Напротив, скъпотията се увеличава, спекулацията взема още по-широки размери. Девизът на правителството е: свободна търговия с всичко, покачване цените на всички предмети. Жилищната нужда също така стои открита.

* Резюме от реч, произнесена на 23 март 1920 г. пред голямо публично събрание в София. (Ред.)

Маса семейства на работници, служещи и бедни граждани живеят в подземия, тавани, дупки или съвсем без подслон и измират от студ, глад и болести, когато цели етажи и къщи се обитават само от малочислени семейства на банкери, спекуланти и бивши министри, а други многобройни помещения служат за вертепи на удоволствия и разврат на празната и паразитна буржоазия.

Днес борбата е между гнилото капиталистическо общество, защитавано от всички буржоазни партии, и трудещия се народ, който се бори под знамето на Комунистическата партия за новия строй, за осъществяването на комунизма. Борбата е между капитала и труда. Среден път няма! Междинните дребнобуржоазни партии радикали и широки ще бъдат смазани и изгубени в тоя голям исторически двубой. Тяхната политика е само предателство и позорно служене на властващите буржоазни партии. В голямата стачна борба общоделството и радикализмът окончателно се опозориха. «Неутралитетът» между държавното наемничество вече е погребан. Водителите на «Конфедерацията на труда»⁷³ и на отделните «неутрални» съюзи — широки и радикали, позорно измениха на борбата, станаха стачкоизменници и детективи на правителството, продадоха и провалиха стачката, за да спасят своите места.

За работниците и служещите на държавата, окръжията и общините днес пътят на борбата за подобрене тяхното положение и за окончателното освобождение е ясен: той е само под знамето на комунизма, в редовете на мощното многохилядно работническо комунистическо движение. Но не стига само съчувствие към комунизма, а здрава комунистическа организация на цялото държавно и общинско наемничество. Без здрава и сплотена организация на цялата маса няма успешна борба, няма победа!

Срещу нечувания терор, заплашвания, мошеничества, безразборни арести, уволнения и пр. трудещият се народ и служещите най-добре ще отговорят, като гласуват на 28 март с червеновинената бюлетина. И ние не се съмняваме, че всички мизерно живущи служещи, а такива са $\frac{1}{10}$ от целия персонал, ще гласуват с нея — само с нея! Но това не е достатъчно. Днешната изборна борба не е последната и решителна наша борба. Правителството иг-

рае днес с последните си козове, а за нас тая борба е само предварителна схватка. Да се готвим за по-решителни борби, да стягаме организациите, да издигаме съзнанието на масата, да я възпитаваме в дисциплина и решителност, да я готвим и за задачите на утрешния ден, когато завладеем политическата власт!

*В. «Служац», № 6,
5 април 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Служац»*

ТЕРОРЪТ В ЦЯЛАТА СТРАНА

Сведенията от цялата страна говорят, че терорът пред изборите е станал повсеместен и е достигнал до чудовищни размери. Много стотини наши агитатори са арестувани, бити, влачени от един град в други, полицията е плъзнала по всички села, заплашва и тероризира населението, арестува, бие, изнудва, насилва; в градовете, специално в столицата, се вземат най-обширни полицейски и военни мерки, забраняват се всякакви събрания, всяко движение из улиците след 9 часа се забранява, въвежда се фактически обсадно положение. Правителството прави всичко, за да изнасили волята на народа и да опорочи изборите.

.....*

Комунисти, съчувственици на комунизма, избиратели! Използвайте докрай свободите и правата на конституционния парламентарен режим! Нека нашите врагове подроят почвата под основите на своето господство — те работят за собственото си сгромолясване. Напред смело в борбата! На 28 март народните насилници и узурпатори трябва да получат един още по-съкрушителен удар!

И „Работнически вестник“,
№ 210, 26 март 1920 г.
Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Унищожено от цензурата. (Рсд.)

ПРОТИВ ОТЛАГАНЕ РАЗГЛЕЖДАНЕТО НА ВЪПРОСА ЗА ПОСЕГАТЕЛСТВАТА ВЪРХУ ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ И ГРАЖДАНСКИТЕ СВОБОДИ

Изказване в Софийския общински съвет

27 март 1920 г.

Председателят: Заседанието е второ и се отваря на основание чл. 45 от Закона за градските общини.

На дневен ред са два въпроса. Първо, предложенията на г-н Георги Димитров да се протестира по арестуването на съветниците от Пловдивския общински съвет и, второ, да се протестира против мерките на полицията за издаването на легитимациите в свръзка с тия неудобства, които се причиняват на гражданите, а може би и с това, което стана, след като се направи това предложение.

Председателят: Г-н Г. Димитров! Кое предложение желаете да се гледа по-рано?

Г. Димитров: Съветът има решение по това, няма защо да го изменяваме. Решението на съвета беше да се гледа най-напред Пловдивският случай.

(След изказването на Хр. Филипов).

Г-н Филипов има право, като твърди, че и двата въпроса*, които повдига нашата група, са извънредно важни и заслужават всичкото внимание на съвета. Обаче въпреки съображенията, които той приведе, аз, от името на нашата група, не бих могъл да се съглася с неговото предложение за отлагане на въпросите за едно следно заседание. Първо, затова, защото макар и известни съветници да отсъствуват сега от днешното заседание, решението,

* Хр. Филипов, безпартиен, прави предложение разискването на въпросите за легитимациите и разтурянето на Пловдивския общински съвет да се отложи до завръщането на отсъстващите общински съветници. (Ред.)

косто съветът има да вземе, ще го вземе при участието на партийните групи, които съставляват този Общински съвет, и следователно вотът, който ще се даде по предложенията, които ние правим в съвета по тези два въпроса, ще бъде вот на партийните групи, независимо от числото на съветниците, които отсъствуват.

Х. Фархи: Две партийни групи отсъствуват, радикалите и либералите.

Д-р Д. Папазов: Три партийни групи отсъствуват.

Г. Димитров: Господа! Партиите имат възможност да се произнесат върху въпроса. Че утре вероятно правителството ще даде нови доказателства за своята насилническа политика и че съветът би имал основание в идущото заседание толкова повече да протестира и против тях, аз напълно вярвам. То е в курса на всичките действия, които правителството предприема, за да изнуди волята на избирателите. Обаче когато повдигаме въпроса именно за тези насилия, извършени особено спрямо общинската автономия, както и по въпроса за издаване легитимации, и едно стеснение на личната свобода на гражданите, ние наем, че има значение да се протестира в съвета тъкмо сега, преди още да са станали изборите. Та Общинският съвет може ли да гледа хладнокръвно и спокойно на това, което става в последно време, и да остави да мине 28 март, т. е. да станат изборите при това положение, и тогава чак да протестира? Ако ние повдигаме този въпрос, то не е само за да констатираме извършените факти, не е само за да посочим на известни насилия, но в същото време Софийският съвет да излезе със своя протест и да осъди една подобна насилническа политика. Вие разбирате, господа, че ако отлагането на разглеждането на тези въпроси, както г-н Филипов се опита да направи това, е без основание, то, от друга страна, необходимостта още сега да се протестира против арестуването на пловдивските общински съветници. . .

Г. Атанасов: На сопотненските⁷⁴.

Г. Димитров: . . .против насилията на правителството, тая необходимост е неотлагаема.

Ето защо от името на нашата група аз настоявам съветът да се занимае още сега с въпроса за Пловдивския съвет и във връзка с това със систематическите посегател-

ства върху общинската автономия и, на второ място, с въпроса за легитимациите и с ограниченията на личната свобода на гражданите, във връзка с тези нощни нападения на жилищата, каквито досега в такава степен не са правени никога.

Съображенията, че някои съветници са ангажирани в избирателната агитация, са съображения, които тоже не могат да се вземат под внимание. Партиите са, които организират изборната борба, а партиите са извън нас. Ние за себе си можем да кажем, че сме напълно готови и чакаме спокойно 28 март и няма защо да правим такива улеснения на тези господа, които се чувствуват неготови и мислят, че в два-три часа ще могат да се подготвят. Много са закъснели те. Настоявам да се разгледат тези въпроси още сега.

Председателят: Аз разбрах, че г-н Филипов прави предложение заседанието днес да се отложи, а не въпросите. Защото по отношение тези два въпроса ние сме гласували те да се разгледат първи и по спешност. Щом се отложи едно заседание по някои причини, това решение си остава в сила. Аз така разбирам предложението на г-н Филипова за вдигане заседанието днес, вследствие на това, че няма достатъчно съветници, и вследствие на това, че след един и половина часа ще останем може би само 5—6 души, тъй като г-да съветниците, поне отчасти, са заети с работа по изборите. Ето защо аз разбирам, че предложението е за отлагане заседанието, за вдигане заседанието и отлагане въпросите за вторник.

Г. Димитров: Точно тъй разбираме и ние предложението на г-н Филипова, обаче ние сме против това вдигане на заседанието*.

Публикува се за първи път по текста на стенографския протокол от заседанието

* При гласуването се приема предложението на Хр. Филипков. (Ред.)

НА БОРБА И ПРОТЕСТ С ЧЕРВЕНОВИНЕНАТА БЮЛЕТИНА!

Полицейският предизборен терор на дружбашко-народняшкото правителство бързо достига най-високата си точка. Насилническата власт подхвърля българските граждани на бесни, чудовищни, невиждани и нечути преследвания. И това става не само в дълбоката провинция, в отдалечените краища на страната, където единствени господари са свирепите полицаи, околийски началници, пристави и стражари, водени от дружбашките кандидати. Не, това се върши в столицата, в центъра на политическия живот на страната.

Дружбашката полиция в столицата заповяда в един кратък срок всички граждани в столицата да се снабдят с лични карти, за да намери повод да арестува пред изборите и в деня на изборите всички, които не са могли да изпълнят тая средновековна полицейска наредба. По нареждане на министъра на вътрешните работи тя обяви усилено военно положение, обяви столицата в обсада, забрани всяко движение из улиците след 9 часа. Два дни преди изборите тя арестува всички граждани по домовете им от 9 часа вечерта, за да ги подхвърли сега на едно невиждано, престъпно, брутално преследване.

От миналата нощ е организиран един нечут хунски поход на дружбашката полиция против цялото софийско население. От полунощ големи въоръжени полицейски отдели нахълтват в домовете на гражданите, предприемат обиски, арестуват всички, които не са успели да се снабдят с лични карти, тероризират и брутализират софийските граждани.

Какво гони правителството с тия полицейски скандали? То иска да сплаши будното работно столично население ли? То иска да го закара с полицейски бич на урните, за да гласува за него, за дружбашките насилници, за техните съюзници — народняшките чорбаджии ли? Суетни усилия! Възмутителните нощни похождения и изстъпления на дружбашката полиция, на дружбашко-народняшкото правителство не ще уплашат никого. С тях побеснялата реакция само ще повдигне още повече възмущението, погнусата, протеста на пролетариата и малоимотните маси в столицата, както повдига повсеместния протест и борба на трудещото се население в цялата страна. *Полицейският терор на правителството показва, че то се чувства слабо, че глинени са стълбовете на неговата власт.* Толкова по-зле за него! Трудещото се население в столицата ще устои на своя пост още по-твърдо, по-спокойно, ще съедини по-решително своите усилия с тия на целия работен народ за провалянето на тази реакция, която иска да се крепи върху стражарския калъч.

Работници, служещи, занаятчии, възмутени софийски граждани! Запазете спокойствието си и твърдостта си! Въоръжете се с по-голяма решителност в голямата и яростна избирателна борба! Вдигнете се на протест против вандалските полицейски издевателства на дружбашко-народняшкото п р а в и т е л с т в о! Въпреки всичко упражнете своето избирателно право съзнателно и твърдо! Борбата е между труда и капитала, между освобождението на работния народ и диктатурата на банкрутиралата буржоазия. Терорът на дружбашко-народняшката реакция не трябва да спаси буржоазните партии от вашия сплотен удар. Те всички ръкопляскаат на този терор против вашата борба, против Комунистическата партия, макар че те по котерийни съображения протестират уж против тоя терор, с който днешното правителство продължава тяхната система на управление.

Работни народе! Мъже на труда! Утре вие ще отидете да гласувате. С високо съзнание и желязна воля преодолейте всички препятствия, всички провокации на властта и отидете спокойно, решително и твърдо към избирателните урни! Българската комунистическа партия ви води в тази голяма избирателна борба. Тя ви праща своя

братски поздрав и пожелание да победите. Комунистическата победа в днешните решителни избори е една стъпка към вашето освобождение, към обществото на труда, към *обществото, в което ще управляват тези, които работят, и в интереса на поробените, онеправданите, гладуващите, избиваните, терзаните, но освободените хора на труда.*

Утре е ден на борба и протест!

На борба и протест против бясната полицейска реакция!

На борба и протест против насилническото и окървилено капиталистическо общество!

На борба и протест против дружбашко-народняшката буржоазна реакция!

На борба и протест против всички буржоазни партии!

На борба и протест под знамето на Б ъ л г а р с к а т а к о м у н и с т и ч е с к а п а р т и я!

На борба и протест с червеновинената бюлетина!

И. «Работнически вестник»,
№ 211, 27 март 1920 г.

Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ВЪПРЕКИ ВСИЧКО, ПОБЕДАТА Е НАША!

(Триумфът на трудещия се народ
над вилнеющата реакция)

Комунистическата партия излиза и от тая тежка борба с една голяма и бляскава победа. Тя устоя твърдо и непоколебимо на бесния щурм на вилнеющата реакция и не само отблъсна всички удари, насочени срещу нея, но сама нанесе още един силен удар върху своите врагове. Властващите бандити, слепи оръдия на реакционната и контрареволуционната буржоазия, които бяха се запенили да удушат и смажат Комунистическата партия, получиха такава оглушителна плесница, от която дълго не ще могат да се опомнят.

Трудещият се народ, който се бори под знамето на Комунистическата партия, даде на 28 март бурен израз на своето накипяло възмущение против народните узурпатори и насилници. Той с желязна дисциплина отблъсна всички мръсни и подли провокации, всичките престъпни подвизи на полицейското тъпоумие на дружбашко-народняшкото правителство; но също тъй с желязна непреклонна воля той устоя докрай на борческите позиции и извоюва нова почва, изтръгна и завладя нови позиции от своите врагове.

Дружбашко-народняшкото правителство мобилизира всичките сили на реакцията, тури в ход всички насилия и беззакония, извърши всички възможни и въображаеми изборни мошеничества, унищожи най-елементарните политически свободи, потъпка най-цинично и най-вандалски неприкосновеността на личността и жилището, затъна до шия в престъпления — и пак не успя да постигне своите пъклени цели, да смаже Комунистическата партия. То

сметели само дълбокото, неугасимото, растящото възмущение на целия трудещ се народ, то прибави към позора си на едно правителство, което удави в кръв борбата на стачкуващите за хляб и свобода транспортни работници, още по-големия позор на едно правителство, което с най-ширите средства на полицейския вандализъм дръзна да опорочи волята на народа в законодателните избори.

Сведенията, които печатим по-долу, говорят най-красноречиво за мощния подем на революционното комунистическо движение на българския пролетариат и малоимотните класи. Но добитите бляскави резултати, повсеместното увеличение на гласовете, подадени за Комунистическата партия, далеч не изразяват истинския неин ръст. Безогледният и бесният терор на правителството превърнаха общото избирателно право и парламента в една демократическа форма, която прикрива най-грубата диктатура на властующите котерии и на капиталистическата класа. Произведените на 28 март избори не бяха свободен израз на народната воля, а един организиран насилнически поход с всичките средства на най-бесния терор и най-подлите мошеничества, за изнасилване, за потискане, за фалшифициране волята на народа. Добитите от правителството гласове са изтръгнати със заплашвания, насилия, измами, подкупи, мошеничества и обещания; те са изтръгнати с полиция, войска, военно-полеви съдилища; те са изтръгнати с полицейско-милитаристическа диктатура. Ако при тия условия въпреки всичко Комунистическата партия излиза от изборната борба с едно грамадно увеличение на гласовете в сравнение с предишните законодателни избори, произведени само преди осем месеца (на 17 август 1919 г.), това именно увеличава толкова повече значението на тая наша победа, това доказва неувдържимия победен устрем на Комунистическата партия.

По неувдържимият победен устрем на Комунистическата партия приближава края на прогнилата лицемерна буржоазна парламентарна демокрация и доказва растящата привързаност на трудещия се народ към новата работническа демокрация, неговата растяща зрелост да посме сам съдбините в ръцете си с работническите и селските Съвети. Банкрутиралата буржоазия направи и привиди всичко, за да компрометира буржоазния парламент

и изборите, от които изхожда парламентът; тя превърна парламентарния режим в маска на своята класова диктатура. Но с това тя сама сече клона, на който стои, тя доказва желязната и жизнената необходимост за освобождението на работническата и малоимотните класи, които съставляват подавяващо мнозинство от народа, от съветската система на управлението, чрез които тия класи ще вземат политическата власт, ще установят своето господство, ще осъществят комунизма и ще премахнат разделението обществото на класи.

Старите буржоазни котерии, окончателно изгубили довернето на народа след шестгодишните катастрофални войни, се опитаха след войните да закрепят разклатеното си класово господство и да продължат. . . * буржоазно-монархически режим чрез помощта на «левите» партии. Най-напред те повериха полицейския калъч на широките «социалисти», които произведоха първите законодателни избори, като се надяваха, че чрез тия верни псета и слепи оръдия ще успеят да смажат Комунистическата партия. Но останаха дълбоко измамени: широкополицейската котерия успя на власт да се компрометира окончателно и безвъзвратно, но да смаже Комунистическата партия далеч не беше задача по нейните сили. Напротив, тая котерия се разби в гранитната скала, в неуязвимата мощ на нашата партия.

Неуспяла да постигне своите пъклени, злодейски и безумни планове чрез широките полицаи, банкрутиралата буржоазия ги натири — след като ги използва и опозори — и повери полицейския калъч на други свои верни псета и слепи оръдия, на дружбашите. Под властта на дружбашите се произведоха вторите законодателни избори. Но и вторият опит на банкрутиралата буржоазия не само остана напразен, но излезе още по-нешастен за нея — Комунистическата партия излиза от новата борба с грамадно увеличение на своите гласове, с нови увеличени сили, с още по-голяма непобедима мощ.

Тъй печално и позорно се завърши ролята на «левитите» — да спасят разклатеното господство на буржоазията те не успяха; напротив, още повече подрониха основите

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

на това господство и сами се демаскираха като оръдия и агенти на буржоазната реакция, сами се провалиха, изгубиха и онова доверие, което несъзнателните народни маси имаха в тях.

Ине сме пред една нова страница на класовите политически борби в нашата страна. Буржоазията изхаби последните си политически оръдия — «левите». Тя изхаби и последните си легални оръжия — изборите. Тя прибегна вече към унищожение на общинските съвети, тя изразява парламента в прикритие на своята брутална класова диктатура. Буржоазията сама руши легалните основи на своето господство; единствената опора на нейното господство остава явното и грубото насилие, белият терор.

Комунистическата партия, излязла с увеличени сили, обгоряла и калена в тежките борби, е изпълнена със светли надежди и гледа смело на бъдещето. Тя знае, че терорът на буржоазията е последният отчаян напън на една класа, осъдена от историята на загиване. Победното знаме на Комунистическата партия се издига все по-високо и скоро то ще се забие над последната крепост на буржоазията, централната политическа власт!

И. «Работнически вестник»,
№ 212, 29 март 1920 г.

Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

1 април 1920 г.

1. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 45 ОТ ЗАКОНА ЗА ОБЩИНИТЕ

От името на нашата група аз бях този, който повдигнах въпроса за привличане, тъй да се каже, под известна отговорност пред Общинския съвет тези, които систематически отсъствуват от заседанията на съвета, като същевременно са в София*. Вие си спомняте много добре, тогава аз настоявах изрично, че само спрямо тези, които са в София и отсъствуват, следва да бъде приложен чл. 45 от закона⁷⁵, дори ако щеше някои други мерки съветът да предприеме спрямо тях, за да бъдат редовни.

Д-р Н. Сакаров: Четох протокола, точно така е.

Г. Димитров: Казах, че някои общински съветници са във от София и не по търговия или частна работа, а по агитация. Ние считаме участието в изборната борба като една много уважителна причина за отсъствието на тези наши колеги. Следваше още тогава г-н кметът да си вземе бележка, понеже знаеше, че Кандев, Мулетаров, Данаилов, Сакаров и някои други са по агитация, да не бъде приложен спрямо тях чл. 45, да не става нужда сега да дебатирате и г-н кметът да отменява своите заповеди за глобяване и да става смешен. Г-н кметът е проявил малко прекалено усърдие и не остава, освен да поправи грешката си, като се констатира, че отсъстващите по агитация са отсъствували по уважителна причина и следователно чл. 45 спрямо тях не може да бъде приложен**.

Председателят: Това е и моята мисъл.

* Вж настоящия том, с. 148—151. (Ред.)

** Предложението на Георги Димитров е прието. (Ред.)

Г. Димитров: Трябваше да го направите по-рано, за да не се губи време сега.

Председателят: Така се постъпва навсякъде, дето има ред.

Г. Димитров: Нямайте никакво основание да подмятате, че ние, които повдигнахме въпроса, се отмятаме от вашето решение. Ние не се отмятаме, ами Вие не сте го разбрали. Въпреки нашия протест Вие почнахте сега заседанието в 4 ч и 30 м. Ние губим времето си зарад Вас, съветът не работи зарад Вас, въпреки това, че нашата група е винаги тук, на мястото си. Ето това е истината и няма защо да подмятате, че ние сме се измятали. Ние настояваме на него и сега, ние желаем съветът да работи. И когато работи, той доказва, че е безсилен, доказва вашата партия, вашата политика, вашето безгрижие и скоро ще настъпи моментът да си отидете вие и една друга система на управление да настъпи.

2. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА ПРИЕМАНЕ ПРОТЕСТ НА СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ ПРОТИВ РАЗТУРЯНЕТО НА ПЛОВДИВСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

В цялата система на насилия, предприети от правителството за осигуряване изборния му успех на 28 март, едно от най-важните негови средства за тая цел бе посегателството върху общинската автономия на ония съвети, които са опозиционни на правителството, и главно върху комунистическите общински съвети. Правителството, в лицето на вътрешното министерство, чрез своите полицейски органи седмица преди избора посегна на един Общински съвет, какъвто е Пловдивският. По един брутален начин, във време на заседаването на съвета, полицията нахлу в общинския дом, арестува кмета, помощниците и другите комунистически съветници, подкарва ги под силен конвой за София, докарва ги по етапен ред в V полицейски участък, оставя ги там, държи ги досега, разкарва от Пловдив до София и от София до Пловдив кмета на Пловдивската община, един от арестуваните, и на мястото на така брутално разтурения Общински съвет в Пловдив назначава една тричленна комисия да управлява общи-

ната. Първата басня, с която Вътрешното министерство, правителството поиска да обясни този колосален произвол, това страшно посегателство върху общинската автономия, небивало досега и в най-мрачните епохи на миналото — трябва да го констатирам, — беше, че Пловдивският комунистически съвет е отказал да поеме прехраната на населението, и понеже е засегнат един такъв жизнен интерес на гладуващото население в Пловдив, Министерството на вътрешните работи се е счело в своето право да отстрани тоя съвет и да постави една тричленна комисия, която би могла да осигури прехраната на населението. Господа! Сами сигурно вече знаете добре, че това е една колосална официална лъжа на правителството, на Вътрешното министерство, която чухте и в неговото комюнике*, прочетено преди малко. Пловдивският комунистически съвет бе решил преди това да поеме прехраната на града и не само бе решил, ами бе пристъпил към доставката на храни, бе доставил известно количество, бе организирал разпределението на хранителните продукти, бе уредил изработването и изпичането на хляба за населението в Пловдив и тъкмо в момента — то е интересно, — когато се е обсъждал въпросът за подробностите на организиране прехраната на града, тъкмо в тоя момент нахлува полицията, задига кмета, помощниците и съветниците и осуетява възможността да се осигури прехраната на града чрез Общинския съвет.

На второ място, пушна се друга една басня, която се съдържа в това прословуто комюнике, което би правило чест на всеки селски пъдар, а не на един министър на вътрешните работи, а не на някое официално учреждение.

Председателят: Моля, малко по-прилично говорете.

Г. Димитров: Господа! За крайно неприличните дела, за които се касае, аз не намирам прилични думи да ги квалифицирам.

Председателят: Може да бъде пъдар или каквото и да е, ама е министър на България, такъв пост заема и трябва да му се даде приличното, като на министър на България.

* Вж «Арестуването на общинските съветници в Пловдив» — в. «Мир», № 5953, 19 март 1920 г. (Ред.)

Д-р Н. Сакаров: Ти го защитаваши!

Председателят: Не споря, че не е пъдар, но не е прилично.

Г. Димитров: Казва се, господа, в комюникето, че Пловдивският общински съвет си е позволил за една стачка на държавни служещи и работници* да разпилее богатството на Пловдивската община, и се посочва обстоятелството, че близо половин милион лева съветът е гласувал и дал за поддръжка на стачниците, които се борят против държавата. От наша гледна точка, от гледна точка на Комунистическата партия, която представлява огромното трудещо се мнозинство в нашата страна и тези държавни и общински служещи и работници, които имат право да се борят за по-добро съществуване, не би било никаква грешка и престъпление един комунистически Общински съвет, избран от трудещия се народ, да отпусне средства за поддръжане на борещите се. Истината обаче е, че Пловдивският общински съвет не е имал възможността не 500 хиляди лева, ами дори няколко хиляди лева да отпусне за поддръжката на стачниците.

Председателят: Защото няма бюджет, естествено.

Г. Димитров: Никакви средства прочее не са отпуснати. И това е втората колосална лъжа на Министерството на вътрешните работи.

На трето място, помъчиха се да обяснят разтурянето на съвета и арестуването на съветниците и кмета с това, че Пловдивският общински съвет разпространявал тревожни слухове за вътрешна революция, за някаква война със Съветска Русия. Има ли нужда да се опровергават подобни работи, господа? Та всякъде биха могли да кажат това, всекиго биха могли да обвинят, че разпространява тревожни слухове, но за това има ред, може да се установи и се предвижда в наредбите и законите да бъдат предадени под съд по съответния ред и канал тези лица, които разтревожават населението. Това обаче в случая не е направено, с никакви съдебни актове това не е констатирано, никаква предварителна проверка не е направена и никакво постановление на съдебния следовател не е имало, никакво постановление на прокурор не е имало,

* Става дума за Транспортната стачка 1919—1920. (Ред.)

за да бъдат те задържани, арестувани, задигнати от Пловдив и пр.

И най-сетне, това, което няма в комюникето, но което *post factum** се мъчат да намерят и установят, то е финансовата ревизия, която след разтурянето на съвета, след назначаването на тричленна комисия, след докарването на Общинския съвет тук, в V полицейски участък, е била учредена. Финансов инспектор ревизира делата на Пловдивския общински съвет. И дадоха едно тоже официално комюнике, мисля, във в. «Пробуда» или в друг вестник — намерили 15 дена след арестуването на Пловдивския общински съвет извършено голямо престъпление! То се заключава в това, че Пловдивската община си позволила да разпродаде дърва на бедното население на по-евтини цени от коштуемите. Това, което една община е длъжна да стори непременно — една нейна социална функция е това: дърва, хляб и други продукти от първа потреба да даде на една достъпна цена на населението, като понесе сама тя известни тежести, известни загуби, известни материални рискове — това се вменява като престъпление на Пловдивския общински съвет. И аз се интересувам по силата на кой закон биха могли да бъдат съдени пловдивските общински съветници, които на законно основание, със законно решение са продали на по-евтина цена дърва, за да могат бедните пловдивски жени да имат топливо през най-студените дни на зимата. Най-сетне Законът за прехраната предвижда тоже това. Та общините ще бъдат натоварени сега да дават хляб на по-евтини цени и да понесат милиони лева загуба тъкмо за тая цел.

Пловдивският общински съвет, на второ място, според тази бележка на финансовата ревизия си позволил да вземе едно помещение, което било на някакъв еврейски или не зная точно какъв клуб, и да го превърне в помещение за службата на самата община, както ние би следвало да направим с нашето Градско казино, което е собственост на общината и което не трябва да бъде вертеп — или нещо друго кажете, за да не бъде прекъснат пак за неприличния език, — а трябва да бъде едно помещение на Общинския съвет, за неговите заседания, за

* *Post factum* (лат.) — късно. (Рсд.)

политически събрания, за просветително-културни цели и пр. Коего ние бихме били длъжни да направим непременно, направил го е Пловдивският общински съвет. Това било тоже едно престъпление, за което той трябва да бъде съден.

Но, господа, дори да има някои констатирани нередовности, за които пловдивските съветници биха могли да бъдат теглени под съд, пита се: трябваше ли да бъде разтурен съветът, преди да бъдат констатирани тези нередовности, може ли да се оправдае едно подобно разтуряне и арестуване, преди да е имало нещо констатирано, установено, като са бравирани всички закони и наредби, които гарантират що-годе известна автономия на общините, и тогава се назначава една финансова ревизия? Ясно е, че съветът в Пловдив бе разтурен не за това, че има констатирани някакви нередовности, закононарушения и престъпления, а защото поискаха да отстранят нашия Общински съвет, за да могат да предприемат една хайка спрямо избирателите и агитаторите на Комунистическата партия в Пловдив, да внесат страх у избирателите, у бедните маси, една депресия психологическа навсякъде, в села и градове в този окръг и да осигурят своя изборен успех. Съветът биде разтурен без, както казах, предварителна ревизия, съветът биде разтурен, без да се произнесе за това Окръжният съд, както чл. 34 от Закона за гражданските общини⁷⁶ изрично предвижда. Няма определение на Окръжния съд, няма възбудено следствие против съветниците, няма даване под съд, за да има право Окръжният съд да каже: толкова и толкова съветници от Пловдивската община са подведени под съдебна отговорност, те ще бъдат съдени — право ли, криво ли, ще бъдат съдени — и докогато се произнесе съдът по тяхното дело, постановяваме разтуряне на Пловдивския общински съвет. Такова определение няма, царски указ няма за това определение на Окръжния съд.

В. Мулетаров: Съдът е отказал.

Г. Димитров: Нещо повече, тъкмо Пловдивският окръжен съд, сезиран с този въпрос не от Министерството на вътрешните работи, а по друг път, се е произнесъл, че няма абсолютно никакво основание за разтурянето на съвета, че той не го счита фактически разтурен и че съве-

тът трябва да бъде възстановен в своите права и функции. Едно страшно потъпкване на общинската автономия, както виждате, едно безобразно държане спрямо избранниците на народа, нещо, което, повтарям да кажа, в миналото никога не е ставало в такава степен. И тъкмо от това правителство, което претендира да пази законността на страната, тъкмо от партии, една от които се счита народовластническа по призвание, по минало и по история, а друга, каквато е Народната, която на път и кръстопът разправя все за мир, за законност и за ред, тъкмо от това правителство ние имаме бруталното посегателство върху Пловдивския общински съвет, върху автономията на този съвет.

Но, господа, пловдивският случай не е единствен. По същия тоя начин се разтуря Общинският комунистически съвет в Сопот, по същия тоя начин се разтуриха съветите в маса села в страната. Аз няма да отнемам вашето време да ви изброявам с десетки случаи на арестувани кметове и помощници от комунистически съвети в разните окръзи, на арестувани комунистически съветници, на бити и пребити кметове, помощници и съветници от Комунистическата партия, а между тях очевидно и от други опозиционни партии тук-там. В Берковско това са няколко комунистически общини, във Фердинандско — тоже няколко, в Троянско, в Тетевенско, в Пазарджишко, Брацигово специално и цяла редица други места, съвети неконституирани още и предстоящи да се конституират тъкмо пред избора биват арестувани, разкарвани, бити, отнема им се възможността да влязат в своите права като общински съветници. По тоя начин, господа, правителството се опитва да изтръгне общините из ръцете на техните естествени законни управители в тоя момент, там, дето съветите бяха в ръцете на Комунистическата партия, и да ги употреби, както винаги, като един инструмент за осигуряване на своя изборен успех. Няма никакво съмнение, че това се направи с цел да се упражни давление върху избирателната маса, да се изнуди избирателната воля. Ние имаме сега всичките, хилядите доказателства, че изборите на 28 март не изразяват истинската воля на българския народ, чрез тия избори се извърши една колосална фалшификация на избирателната воля на тру-

люците се маси в градове и села, че тези насиллия, този терор, тези фалшификации и мошеничества, които се извършиха, този ужас, който бе употребен от властта, от царявата, от правителството срещу Комунистическата партия и срещу избирателните маси, които вървят с нея, показват само, че ние имаме един резултат от изборите, който далеч не представлява истинската, действителната воля на огромното мнозинство от българския народ.

Ние считаме, че Софийският общински съвет не може да отмине спокойно тези факти. Защото с това, извън всичко друго, се създава един крайно опасен прецедент за отношението между централната власт и общинските съвети. От името на огромното мнозинство на софийските граждани ние искаме Общинският съвет, дори в тоя си състав, в който е сега, да издигне гласа си на протест срещу извършеното посегателство срещу общинската автономия, срещу тоя вандализъм към общински съветници, кметове и помощници и да настоя с всичките си сили да бъде гарантирана общинската автономия и правата на общинските съвети.

В тоя смисъл ние предлагаме по случая следния дневен ред: (Ч е т е.) «Софийският общински съвет, като ние предвид, че комунистическият общински съвет в Пловдив е разтурен от полицейските власти и заменен с тричленна комисия тъкмо в навечерието на законодателните избори, без да е правена предварително ревизия на делата му, без да са констатирани и установени каквито и да е нередовности и закононарушения и без определение на Окръжния съд, както изрично предписва Законът за градските общини, чл. 34; че кметът, помощниците и неколцина от съветниците му са грабнати насилствено и брутално от общината в момента, когато са действували съгласно волята на мнозинството от пловдивското население, което ги е избрало, и когато са изпълнявали своите обществени и законни обязанности; че те са арестувани и докарани в София в V полицейски участък, без дори да е възбудено против тях съдебно преследване и без да има постановление от съдебните власти за арестуването им; че същото са направили полицейските власти с комунистическия общински съвет в Сопот и с комунистическите и други опозиционни съвети в множество села, все с цел да

се упражнява давление върху изборителните маси и да се изнуди тяхната воля в полза на правителствената коалиция.

Счита: тези действия на правителството и неговите полицейски органи за фразантно потъпкване на общинската автономия и крайно опасни за бъдещите отношения на централната власт и общинските съвети.

Протестира решително против произволното и явно незаконно разтуряне на Пловдивския общински съвет и против вандализма, извършен спрямо Постоянното присъствие и съветниците му, както и против насилията, извършени спрямо други общински съвети, и настоятелно иска да се създадат необходимите гаранции на пълната автономия на общинските съвети.»*

Вторият въпрос отделно ще го гледаме. Това е, което ние предлагаме от наша страна в случая.

.. .
**

Господа! Фактите, които дават основание и които задължават нас да протестираме против тая бруталност на централната власт спрямо общинската автономност, са тъй ясни, тъй очевидни и тъй установени, щото не дават никакво място да се допуща някакъв условен протест, какъвто г-да народняците, ако съдим от думите на г-н Фархи, искат. С «ако» тук не може да се действува или вие сте убедени, че тия факти съставляват едно страшно потъпкване на общинската автономия и в този случай се протестира, или не сте убедени в достоверността им, и в този случай няма никакъв протест. Ние поддържаме, че фактите са установени, съвършено ясни.

Х. Фархи: Ами вие го казвате.

Г. Димитров: Ние го казваме.

Х. Фархи: Длъжни ли сме да вярваме?

Г. Димитров: Ние го казваме, ние го установяваме с подробни данни пред вас, ние го доказваме с официалното комюнике на самото министерство, печатано и във в. «Мир», и в други вестници. Никакво съмнение не може да има повече. Може ли да твърдите върху базата на това комюнике на правителството, че е имало основание за

* Вж в. «Работнически вестник» (рубриката Софийски общински съвет), № 218, 5 април 1920 г., с. 2. (Ред.)

** Съкратени пререкаания. (Ред.)

разтурянето на Общинския съвет в Пловдив и за арестуването на общински съветници? Може ли? Очевидно — не! Да няма никакви други доказателства, други факти, то е достатъчно! И от това се изхожда тук. Значи не може да става въпрос дори за някакво съмнение в достоверността на тези основни факти. Те трябва да се смятат като установени, като положителни и следователно имаме всичкото основание и всичкото задължение да протестираме. Ние считаме обаче, че протестът, който трябва да направи Софийският общински съвет, трябва да бъде ясен, решителен и категоричен. В този смисъл дневният ред на г-н Филипова търси едно примирение и една средна линия тук в съвета, която да обедини болшинството на съветниците, но този дневен ред не постига своята цел. Едва ли биха се намерили думи, изрази, едва ли би се намерил начин достатъчно силен, за да протестира Общинският съвет против това, което се извърши в Пловдив или спрямо други общински съвети. С този начин, по който г-н Филипов иска да ликвидира с въпроса, ние не можем да се съгласим не защото мотивировката на неговия дневен ред не е издържана от юридическо гледище. . .

Л. Коен: И от политическо.

Г. Димитров: . . .но защото от политическо гледище тя куца, не издържа критика. Тая мотивировка тъкмо там, дето трябва да бъде силна и ясна, както и положението, което трябва да изхожда от нея, не отговаря на нуждите на момента, на борбата за общинска автономия, на тая борба против централната капиталистическа власт от общините, които трябва да се управляват сами.

Ето защо, господа, не се касае до усилването на дозата на известни фрази, не се касае до усилването на фразата, а се касае до същността на протеста. Аз не искам да влизам в подробности, но най-сетне трябва да се разбере, че наистина има една разлика между нашия протест, който се касае до същността на общинската автономия, и вашия протест, който вие бихте желали да направите и който се отнася до формалната демокрация. Господа! Тазва разлика съществува между нас. Тя съществува, защото една пропаст лежи действително между класите, които ние представляваме. И право се забележи тук в един апостроф, че голяма част от вас в душата си вътрешно-

но се радват на това, което се прави спрямо комунистическите общински съвети. И не само се радват. Ние четем с месеци вече подстрекателствата на в. «Мир»*, един от официозите на правителството, срещу Комунистическата партия — да бъде поставена тя във от законите, да бъдат нейните съветници арестувани и нейните депутати изгонени. Когато един орган като «Мир», официоз на правителството, подстрекава постоянно. . .

Х. Фархи: Да ги изхвърли, като убие доверието на народа в тях; да обясни на народа, че не са те, които защищават неговите интереси и които ще спасят страната.

Г. Димитров: . . . как няма да бъдат тия представители на тая партия доволни от бруталитета, за извършването на който те намериха такива удобни оръдия, каквито са земеделските министри, които карат през просото и които, като бъдат инструментирани от страна на Теодор Теодорова, в борбата против комунистите могат да вървят бясно, без да се спрат.

Х. Фархи: Ако не бяхме ние, господ да ви пази.

Г. Димитров: Ясно е, господа, че вашият протест се отнася повече до формите, до нарушението на формалната демокрация. Нашият протест се отнася до същността на работата, до производите на една власт, която не само до изборите правеше това, но която ще продължи и след изборите да го прави, защото сега се подготвя разтурването на Варненския, на Плевенския и на Русенския комунистически съвети и на комунистическите съвети в цялата страна.

Е, добре, вие казвате, че комунистическият дневен ред е партизански, необективен. Да се обясним на тази тема, да не прикриваме същността зад фразите, разликата, която съществува, да не се потулва с известно желание само да намерим допирни точки, които не съществуват в живота. Е, добре, когато ние казваме «Пловдивският комунистически общински съвет», казваме това, което е. Този съвет биде разтурен, защото е комунистически.

Х. Фархи: Той е общински, не е комунистически.

* Вж «Опасността от диктатура» — в. «Мир», № 5898, 12 януари 1920 г.; «Комунистите заблуждават» — № 5925, 14 февруари 1920 г.; «Атенатът» — № 5940, 4 март 1920. (Ред.)

Г. Димитров: То се знае, че е комунистически общински съвет.

А. Асса: Ако беше демократически?

Г. Димитров: Ако беше демократически, бихме казали, че е такъв. Когато ние казваме, че тези насилния са насочени предимно към Комунистическата партия, не казваме ли една истина? Вземете хронологията на всички арести, побоища, насилния и т. н.

А. Асса: За нас не могат да съществуват демократически, комунистически и т. н. съвети; за нас съществуват навсякъде общински съвети.

Председателят: (З в ъ н и.) Моля Ви се, г-н Асса.

Г. Димитров: Съществува това, което е. Ние наричаме нещата с техните собствени имена. Дали ще пишем «комунистически» или само «Пловдивски», то е едно и също, то се знае. Когато ние подчертаваме, че комунистическият Общински съвет в Пловдив е разтурен, че комунистическият Общински съвет в Сопот е разтурен по този скандален начин, когато казваме, че комунистическите общински съвети, както и другите опозиционни съвети в мнозинството си са тоже разтурени, подчертаваме това действително положение, което съществува. Борбата, господа, между вас и земледелците е това, което беше преди изборите. Вие сега ще влезете в друга фаза: да се споразумявате, да се пазарите. Но нашата борба ще продължава. Борбата за вас беше за изкопчването на колкото е възможно повече мандати от едната или другата страна, но след изборите ще продължи тъпкането на общинската автономия в лицето на комунистическите общински съвети. Един съвет като Софийския трябва да каже своята дума ясно, решително против това потъпкване автономията на съветите, макар съветите да са в ръцете на Комунистическата партия.

Щом е така, дневният ред на г-н Филипov, който в своята мотивировка от юридическо гледище е добре издържан, подробен е — по-подробен е от нашия, няма никакво съмнение, макар че у нас основните линии са добре отбелязани — не задоволява, не изразява това, което трябва съветът да изрази от политическа гледна точка и по същността на работата.

Сега ние не се съмняваме, че вие бихте предпочели

един дневен ред като този на г-н Филипова. Нещо повече, ако имаше по-умерен от него, по-мек, г-да народняците биха се още повече радвали.

А. Асса: Ние казахме, че ще го усилим.

Г. Димитров: Но, господа, това нас не ни задължава да гласуваме един подобен дневен ред. Ние предлагаме и ще гласуваме този дневен ред, който изразява истински протеста на мнозинството на софийските граждани, на трудещия се софийски народ, и искаме да останем и в този случай верни нему. Ако вие не гласувате за нашия дневен ред, гласувайте за този дневен ред, за който обичате — то ще покаже, че протестирате, но протестирате лицемерно, протестирате половинчато, не протестирате така, както трябва. И затова, ако г-да широките социалнисти биха желали да се спрат само върху тия думи «комунистическият Пловдивски общински съвет», аз бих се съгласил да ги махна.

Д-р Н. Сакаров: Аз бих даже приел да кажете «арестуването на пловдивския комунистически кмет».

Г. Димитров: Моля, господа, касае се за разтурянето на Пловдивския общински съвет, той е комунистически. Всичко друго ще остане.

Д-р Н. Сакаров: И ще го гласуваме.

Г. Димитров: И няма никакво съмнение, че този, който иска да изразява волята на протестиращия софийски трудещ се народ, трябва да гласува. Че на г-н Фархи, на г-н Панов, на г-н Пипева и на други господа, партийте на които участвуват в сегашното правителство и които носят напълно отговорност за всички тия безобразия, които са извършени в изборите, е навярно неприятно гласуване на нашия дневен ред, това го разбирам. Това обаче е едно ново изобличение за вас, господа, които представлявате в Общинския съвет партии, способни да вършат подобни насилия, нарушения на закона, потъпкване на общинската автономия и ограничение личната свобода, на избраниците народни и противоречие пълно между думите и делата ви.

Х. Фархи: Въздушни кули!

Г. Димитров: Не въздушни кули, а груби факти, г-н Фархи. В събота вечерта, когато няма възможност никой да ви отговори, никой да обясни работата, вие излязохте

и «Мир» да се обявите против извършените нощни хунски претърсвания*.

Председателят: То е вторият въпрос.

Г. Димитров: То е вторият въпрос, аз го свързвам мимоходом. — Ето ви вашата велзевулщина и лицемерие като партии. Вие не излязохте открито да кажете веднага истината, ако вие бихте поддържали, че действително това е едно нарушение на законите и действително нещо, което трябва да бъде заклеймено като престъпление. Не, вие го поддържахте, като вярвахте, че това ще намали гласовете на една голяма опозиционна партия.

3. ПРОТИВ ЗАДЪЛЖИТЕЛНОТО ЛЕГИТИМИРАНЕ ПРЕДИ ИЗБОРИТЕ И ПРОИЗВОЛИТЕ НА ПОЛИЦИЯТА

Нашето второ предложение, господа, се отнася тоже до извършване насилия във връзка с изборите и има за основа преди всичко полицейската наредба за задължителното легитимиране на софийските граждани, от една страна, както и нощните претърсвания на жилищата в София преди изборите, от друга страна. И едното, и другото няма нужда да бъде обновявано и подробно мотивирано след това, което вече се каза по първото наше предложение. Аз трябва да прибавя само, че съветът, като протестира против тая полицейска наредба за легитимиране, както и като протестира против нахлуването на полицейските органи в жилищата на гражданите нощно време, без съдебно предписание, без представители на общинската власт, без законен повод за обиск, без закон, без да има всичките условия за извършването на един законен обиск — като протестира против всичко това, в същото време във връзка с извършените насилия за фалшифициране избирателната воля при законодателния избор на 28 март, мене ми се струва, съветът трябва да заяви, че тези избори не изразяват истинската народна воля, преди всичко що се касае специално за столицата на страната. Не изразяват именно поради това, че изборите се произведоха при изключителни условия, при един режим на насилия, на терор, на преследвания, на арести

* Вж «Свобода, ред и законност» — в. «Мир», № 5960, 27 март 1920 г.

и пр. и пр. — работи всеизвестни нам. Съветът трябва да поиска според нас отменяването на тая полицейска наредба за задължително легитимиране на гражданите и в същото време даването под съд. . .

Председателят: Второто да, първото се изпълни.

Г. Димитров: . . .наказване на всички виновници за извършените насилния над софийски граждани във връзка с изборите.

Съдържанието на дневния ред е следното: (Ч е т е.) «Софийският общински съвет, като констатира, че полицейската заповед за снабдяване всички граждани от 18 до 60-годишна възраст с легитимации за самоличност, е едно посегателство върху личната свобода, осветена от основния закон на страната; че тая полицейска мярка, предприета тъкмо преди изборите, бе насочена очевидно против опозиционните на правителството избиратели и агитатори, което се доказва и от късия срок за снабдяване с легитимации, както и с отказа на Министерството на вътрешните работи да удовлетвори уважителното искане на Постоянното присъствие да се продължи срокът до след изборите; че с хиляди граждани, работници и служещи бяха принудени да изгубят по цели дни, за да се снабдят с въпросните легитимации; че предприетите от полицията през нощта на 25 март претърсвания на жилищата, без да има предписание на съдебните власти, без установения представител на общинската власт, както това изрично изисква законът, е едно брутално потъпкване и представлява венеца на бясната насилническа изборна кампания на правителството —

Реша: 1) Протестира против потъпкването на личната свобода и жилищната неприкосновеност на софийските граждани; 2) Заявява, че с извършените насилния и закононарушения от полицейските власти се попречи на свободното и правилното проявяване на избирателната воля в изборите на 28 март; и 3) настоятелно иска отменяването на полицейската наредба за задължително легитимиране на гражданите и наказанието на виновниците за извършените противозаконни претърсвания в жилищата и насилния във връзка с изборите.»

Това е нашият дневен ред, господа!

(След изказвания на Хр. Филипов и Б. С. Маждраганов.

Господа! Има, както виждате, два дневни реда фактически: единият е нашият и другият — на г-н Филипова, който обединява другата страна. По отношение на дневния ред, който предлага г-н Филипов, аз бих могъл да кажа същото това, което казах за първия дневен ред. От юридическа гледна точка той е добър. Г-н Филипов, както се вижда, е добър адвокат, добър юрист и ако тук се касаеше за една апелативна или касационна жалба, това би имало цена.

Председателят: Защо имате тенденция да обиждате?

Г. Димитров: Г-н Филипов действа като адвокат, а тук, в Общинския съвет, ние действаме като политици и като представители на известни партии и класи. Разликата между мене и г-н Филипов е именно тук. Той наистина има щастливо положение за вас да представлява от себе си не партия даже, а една независима група⁷⁷, която няма определена програма и не води една политика, и затуй би могъл да служи като едно съединително звено, с което сте често пъти в известни спорове и недоразумения по някои въпроси. И това той прави и сега. Вие ще се съгласите, господа, че претърсването, което се извърши в жилищата, и това принудително легитимиране на софийските граждани, противозаконно, безобразно, скандално трябва да бъде наречено, е във връзка с цялата система на изборни насилия, с цялата система на фалшифициране волята на българските избиратели, за изнудване на избирателната воля. Как може да не се констатира това, когато ние протестираме? Как може да не се заклейми като едно голямо престъпление спрямо волята на българския трудещ се народ? И тогава г-н Коен не би имал никакво основание да възрази на силните, но точни, прецизни изрази в един подобен дневен ред. Дневният ред трябва да изразява, както и предишният наш дневен ред, същността, реалността на един могъщ протест на възмутеното мнозинство от софийските граждани. Това ние правим, това с нашия дневен ред става. И затова ние настояваме именно този дневен ред да бъде приет. Той изразява най-ясно възмущението и протеста на масите в столицата; той, от друга страна, протестира решително срещу това, което е извършено; той, от трета страна, посочва и какво би следвало да се направи сега, за да бъдат

гарантирани свободите и правата на българските граждани. Общинският съвет би следвало такъв дневен ред да гласува, а той пак се залови за каучуковия дневен ред на г-н Филипова, който за нас не е непонятен, но не постига целта си, господа.

Що се касае до бележките на г-н Коена, че ако би трябвало да спорим за стилистика и граматика, за салонен и конвенционален език, аз ще се съглася да заменя една фраза с друга, но г-н Коен не прави добре — не е въпрос за нотации, — когато не постъпва праволинейно и откровено. Вие не сте против фразата, вие всъщност сте против съдържанието на тая фраза. Вие се приближавате към г-н Сарафов*, от друга страна, който желае да ви каже, че изборите например в София станали при пълна законност и ред.

Б. С. Маждраганов: Тъй станаха.

Г. Димитров: А-а-а! Тъй станаха! Да не отварям тази скоба, защото не е достатъчно да бъде оставен избираателят последния ден що-годе да гласува, щом сте го тероризирали със седмици. Да! Такъв избор не може да бъде наречен свободен, щом си предупредил избирателите, че ако отидат без легитимация, ще бъдат откарани в участъка. Аз констатирах случаи, когато** избиратели не са отишли да гласуват, защото не са имали легитимации и са мислили, че ще бъдат арестувани.

Б. С. Маждраганов: Г-н Димитров! Няма хора без легитимации, освен тия, които не благоволиха да дойдат да си ги получат.

Г. Димитров: Не успяхте да раздадете на всички.

Б. С. Маждраганов: Успяхме.

Г. Димитров: Ние знаем тези работи по-добре от Вас, г-н Сарафов, и знаем кои останаха без легитимации. Ние турихме цялата наша група на разположение, за да бъде снабдена масата с легитимации, но имаше такива, които останаха без легитимации. Е, добре, може ли за един подобен избор да се каже, че е законен, свободен, че той е едно проявление на волята на избирателите? Софийският общински съвет, първият съвет на нашата страна, трябва да каже високо думата си. Е, добре, из-

* Сарафов е второто име на Б. Маждраганов. (Ред.)

** Думата е пропусната в стенографския протокол. (Ред.)

бра се едно ново Народно събрание, но то — макар ние като Комунистическа партия да излязохме по-силни във всяко отношение и да имахме един резултат добър сравнително — бихме заявили ние, и съветът би трябвало да заяви, че е едно Народно събрание, което не изразява истинската воля на българския народ. Тая воля е фалшифицирана, тая воля е изнудена с насилие, с терор, с всички възможни безчестия и изборни машинации. Това кога друг път ще го кажем, ако не днес. То липсва в днешния ред на г-н Филипова, а е абсолютно необходимо да се каже, защото само претърсването и легитимирането е една брънка на цялата верига на насилия от една власт на потискане на трудещите се маси и за фалшифициране и избирателната воля на българския народ. И понеже това е така, господа, аз не намирам никакво разумно основание, въпреки внимателно да слушах г-н Филипова и бележките на г-н Коена, да направим какво да е изменение в нашия дневен ред: нито точка, нито запетая не можем да изменим, и не от амбиция, не от желание нашата група да се яви отделно и в последните подробности и фрази от всички вас, а защото скъпй за същността на работата и за достойнството и могъществото на един протест, който съветът би трябвало да изрази от името на мнозинството от софийските граждани. Щом е така, не остава нищо друго, освен този дневен ред да бъде приет* от ония господа, които истински сериозно се възмушават от извършените насилия, без да държат за граматиката, за стилистиката и за салонния език, както обича да прави г-н Коен.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* Проектът на комунистическата общинска група за протест на Общинския съвет по повод предизборните насилия на правителството не е приет. (Ген.)

182 000 ИЗБИРАТЕЛИ И 49 ДЕПУТАТИ ЗА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ

Официалните сведения на Министерството на вътрешните работи идват да потвърдят бляскавата победа на Комунистическата партия в изборите на 28 март. Тия сведения, които ние печатим по-долу, показват, че гласовете, подадени за нашата партия, от 43 273 в 1914 г. са се увеличили на 118 671 в 1919 г. и са достигнали 181 525 в 1920 г. За осем месеца, от 17 август 1919 г. до 28 март 1920 г., числото на комунистите-избиратели се увеличи с 62 000. В общинските избори, на 7 декември м. г., тяхното число беше кръгло 140 000, в окръжните избори на 25 януари т. г. тяхното число се увеличи с нови 20 000 и достигна кръгло 160 000; на 28 март т. г. Комунистическата партия спечели нови 22 000 избиратели и достигна кръгло 182 000 комунисти-избиратели.

Тоя бърз, но правилен, последователен, безспирен ръст на комунистите-избиратели е най-красноречивото доказателство и за непрестанния, сигурния и трайния ръст на Комунистическата партия. Напразни останаха всички прокобоявания на нашите зловни врагове. От десет години насам след всяка изборна победа на Комунистическата партия те предсказваха и сега предсказват нейното близко проваляне. Безпомощни да отрекат успехите на нашата партия и чувствувайки своето жалко безсилне, враговете ни винаги са се утешавали и сега се утешават с това, че нашите успехи се дължали на временни, случайни, проходящи причини и че в следните избори нашата партия щяла да се провали. Уви, за не-

и участие на враговете ни всички нови избори са носели и носят само нови победи на Комунистическата партия и нови разочарования на буржоазните котерии. Комунистическата партия не изпуска нито педя от почвата, веднъж извоювана, напротив: тя завоюва във всяка изборна борба все нова почва, последователно отнема една след друга позициите на своите врагове и с разветви победни шамена върви напред и все напред!

Напротив, буржоазните партии показват едно тъкмо обратно развитие. Те се увеличават и надуват на власт, а щом бъдат изхвърлени от властта, намаляват и изпоставят. Всичките буржоазни партии на власт получават повече от 300 000 гласа и имаха големи парламентарни болшинства — така беше с Демократическата партия в 1908 г., с Народната и цанковистката партии в 1911 г. и с либералната коалиция в 1914 г. Но същите тия партии в опозиция получават едва няколко десетки хиляди гласа и парламентарните им групи се намаляват до неузнаваемост или съвършено изчезват.

Тоя факт доказва по най-несъмнен и най-красноречив начин, че силата на буржоазните партии се дължи изключително на властта, т. е. на ония средства за насилие, за подкупване, за мошеничество, за икономическо давление и т. н., които богатството и държавата дават в ръцете на управляващите буржоазни партии. Тоя факт доказва също тъй, че буржоазните партии са щабове без армия; че те са без всякаква организация и се състоят от бюра, които прибират несъзнателните маси на власт и ги изгубват, щом изпуснат властта от ръцете си; че буржоазните партии представляват имотните класи, които съставляват незначително малцинство от народа, една шепка капиталисти, едри земевладелци, банкери, предприемачи и търговци. Единствената партия, която представлява народното мнозинство, състоящо се от работническата и маломотните класи, е Комунистическата партия. И тя е партията, която единствено притежава здрава, бойна, съзнателна, дисциплинирана и постоянно засилваща се организация, организация на най-многобройните класи в обществото, на работниците и на маломотните граждани и селяни, на трудещия се народ.

Дружбашката котерия добива в изборите на 28 март

тъкмо толкова гласа, колкото и Радославовата коалиция доби в 1914 г. (първата 346 000, втората 345 000 гласа). Но докато в 1914 г. общото число на гласоподавателите е било 769 000, на 28 март 1920 г. тяхното число е 893 000. А това означава, че за д р у ж б а ш к и я съюз на власт е гласувала относително по-малка част от избирателите, отколкото за Радославовата коалиция на власт. Няма никакво съмнение, че когато д р у ж б а ш и т е бъдат изринати от властта, те ще се смъкнат и изпосталеят до жалките размери, които всички буржоазни партии добиват в опозиция. Но и гласовете, които дружбашкият съюз има днес, далеч не достигат дори половината от общото число подадени гласове. Това е едно поражение за диктаторските замисли на дружбашките властници. Ако те със страшния изборен терор не добиха болшинство от гласовете в изборите, това доказва, че при свободни избори и без властта те не ще добият нито четвърт от това, което спечелиха на 28 март.

С гигантски, твърди и сигурни крачки се засилва Комунистическата партия и върви безспирно към окончателната победа. Но изборите и парламентът не са единствените, не са последните и не са най-главните средства за нейната освободителна борба. Тя ще използва тия средства, докогато буржоазията си служи с тях. Но колкото повече буржоазията погазва собствения си конституционно-парламентарен режим, разтурва общинските съвети, произвежда избори с терор, свежда до нула ролята на парламента — толкова повече трудещият се народ ще прибегва до все по-нови и по-мощни средства за самозащита и борба.

*В. «Работнически вестник»,
№ 216, 2 април 1920 г.*

Без подпис

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ВЪЗХОДЪТ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ

Българската комунистическа партия отбелязва едно постоянно, бързо и повсеместно засилване на своето влияние. Никакви преследвания, никакви насилия, които всички буржоазни правителства от войната насам насочиха с растяща сила против нея, не смутиха и не спряха нейния бърз ход и постоянното ѝ развитие. Засилването на Комунистическата партия след войната представлява една непрекъсната възходяща линия, завършекът на която не може да не бъде завладяването на политическата власт и пълното реализиране на комунистическите идеали. Четиритях избори, които се произведоха от войната насам, отбелязват възходящата мощ на нашата партия. Всъщност засилването на комунистическото движение е още по-голямо от това, което изборите показват — всички избори се произведоха при военно положение. Тия на 25 януари особено станаха при пълна обсада на страната, при масови арести на наши другари стачници и др. и без никаква агитация — единствен и абсолютен разпоредител в цялата страна бяха дружбашко-народняшките властници и оранжевата им армия. Но комунистическото движение разкъсваше и продължава да къса всички прегради, прегазва своите многобройни врагове и гордо върви по своя път към окончателната си победа. Ето няколко цифри за гласовете, които са подадени за Комунистическата партия в някои градове и села през 4-те избори след войната:

	На 17. VIII. м. г.	На 7. XII. м. г.	На 25. I. т. г.	На 28. III. т. г.
София	3758	6031	5940	7608
Варна	2613	3849	3947	4287
Русе	1450	3224	3021	3168
Сливен	2752	3340	—	3446
Плевен	1959	—	2411	2504
Пловдив	2111	—	2717	2745
Ямбол	1119	1613	1424	1729
Шумен	1120	1824	1859	1991
Бургас	1428	1502	1043	1808
Хасково	700	969	953	1043
Видин	718	954	—	1074
Самоков	926	1074	—	1100
Дупница	821	1014	—	1184
Троян	632	895	740	1400
Свищов	205	607	915	1061
Лом	628	867	947	1094
Кюстендил	549	885	—	943
Т. Пазарджик	—	630	—	953
Ловеч	625	803	681	840
Враца	—	507	656	822
Габрово	660	575	627	893
Карнобат	518	664	564	822
Е. Джумая	453	490	578	752
Севлиево	410	529	—	738
Провадия	170	189	356	744
Търново	361	477	—	682
Тетевен	364	422	—	581
Г. Оряховица	281	389	—	551
Панагюрище	380	408	—	501
Перник	416	512	—	544
Петрич	204	265	—	401
Г. Джумая	177	379	338	483
Разград	221	448	—	469
Казанлък	269	262	268	428
Свиленград	298	364	—	390
Фердинанд	169	151	239	318
Трън	181	202	192	298
Червен бряг	120	148	—	246
Пирдоп	191	168	207	229
Попово	206	199	233	250
Никопол	198	174	—	277
Стралджа	192	245	—	262
Етрополе	169	195	—	218
Копривщица	158	173	—	183
Орханлие	60	80	—	113
Б. Слатина	123	137	—	183
Луковит	79	71	100	172

Забележка: За някои от градовете в таблицата не разполагаме с цифри за гласовете им в някои от изборите.

Кръгло Комунистическата партия е получила на 17. VIII. — 120 хиляди гласа, на 7. XII. — 140 хиляди, на 25 януари — 160 хиляди, а в последните избори на 28. III. — *повече от 180 хиляди гласа*. Бързо и сигурно тя отива към окончателната си победа. Но многохилядните комунистически избиратели и целият комунистически работен народ знаят, че последната решителна борба, която ще даде властта в ръцете на работническите и селски съвети, ще се води не пред избирателните урни.

И. «Работнически вестник»,
№ 216, 2 април 1920 г.
Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

5 април 1920 г.

1. ЗА ОСИГУРЯВАНЕ НА ПО-ШИРОКА ПУБЛИЧНОСТ НА ЗАСЕДАНИЯТА НА СЪВЕТА

Господа! Съгласно Закона за градските общини заседанията на общинските съвети са публични, с изключение на ония заседания, за които по законни причини Общинският съвет сам е решил да бъдат при закрити врата. Публичността на заседанието от законодателя, а и от практиката винаги се е схващала като една публичност, която трябва да даде възможност на членовете на общината, на избирателите, които са дали доверието си на Общинския съвет, когато пожелаят, непосредствено да следят разискванията и решенията на своя Общински съвет. Нашите заседания тоже досега са се смятали в тая зала публични, при отворени врата. Тая публичност обаче е ограничена и недостатъчна поради тактически причини, поради неудобствата на помещението, в което заседаваме, поради обстоятелството, че в тая малка част от залата на Общинския съвет, определена за публика, могат да се съберат най-много 10—20 души. Всичките ония софийски граждани, които биха пожелали да следят нашите разисквания и нашите решения, нямат възможност да сторят това поради липсата на място, поради големите неудобства, които биха изпитали, ако биха дошли тук, в нашата зала. По тая причина нашата група и по-рано на няколко пъти повдига въпрос за преместване заседанията на Общинския съвет в друго помещение, в една зала, дето би имало достатъчно място не само за нас, съветниците, но и за тая публика, която се интересува от нашата работа. Така или иначе предложението на комунистическата група в миналата извънредна сесия биде

отхвърлено, с една уговорка обаче, че когато тоя въпрос би бил повдигнат за една редовна сесия, каквато е сегашната, Общинският съвет би гласувал, би решил заседанията да стават в друго помещение, тъй както гласи и нашият правилник, чл. 14:

«Съветът заседава в нарочно за това определена зала в Общинското управление. По решение на съвета заседанията могат да стават и другаде, в по-обширни помещения.»

Предвид обстоятелството още, че в редовната сесия, която сега се откри, ще бъде разгледан бюджетът на Софийската община, който въплъщава в себе си цялата политика на общината, който обгръща всичките въпроси, с които общината трябва да се занимава, който засяга всичките разностранни интереси на софийското население, ние считаме, че разглеждането на бюджета, на такъв един извънредно важен въпрос в настоящия момент трябва да стане при една най-широка публичност. И заради това от името на комунистическата група правя предложение заседанията на Общинския съвет в тая редовна сесия, както и в другите бъдещи — по-специално в тая редовната, — да стават в друго помещение. Съветът да удължи Постоянното присъствие да намери още днес или утре такова помещение. Дали това ще бъде Градското казино, което би трябвало да бъде на наше разположение за подобни цели, или това ще бъде друго помещение, или това ще бъде клубът на Радикалната или клубът на Демократическата, или клубът на Народняшката, или друга някоя партия, за нас е абсолютно безразлично. Необходимо е една зала, в която биха се събрали повече хора, които биха се интересували да следят разискванията и решенията на Общинския съвет.

Ето защо, преди да се пристъпи към дневния ред в днешното заседание, аз моля г-н председателя на съвета да постави на гласуване предложението на нашата група за преместването заседанията на Общинския съвет в друго помещение, считайки, че нито от негова страна, нито от наша страна, господа съветници, оттатък би могло да се направи каквото и да е резонно възражение на това наше предложение, което ние сега повтаряме.

Прочее бих желал то да бъде гласувано.

Председателят: Предложението ще се постави на дневен ред за утре.

Г. Димитров: Това е неправилно.

Председателят: То не е поставено на дневен ред.

Г. Димитров: Моля! Ако аз повдигнах един въпрос, за да се включи в дневния ред на редовната сесия, и ако по него съветът би трябвало да се произнесе, да се занимае или не, тогава нашият председател е прав, той ще каже: «Слагам този въпрос на дневния ред за следното заседание.» Но когато аз правя едно предложение, което е извън дневния ред на редовната сесия, но което се отнася въобще до нашите разисквания и нашите заседания, то не може да бъде оставено за следното заседание. Това предложение веднага би трябвало да бъде обсъдено, преди да се пристъпи към работата въобще по дневния ред и съветът да се произнесе. Съветът ще каже да или не! Съветът може да бъде съгласен. Най-после, за нещастие, той може да не бъде съгласен. Така трябва да се процедира. То е правилното и аз моля г-н председателя да не прави излишни затруднения за обсъждането на това предложение, което инак е свършено ясно за целия съвет, и то би могло без всякакви разисквания да бъде прието или отхвърлено, понеже е дебатирано вече в нашия съвет. Неправилно е да се иска поставянето му на дневен ред, защото не се касае до една точка от дневния ред, а се касае просто заседанията на Общинския съвет тук или другаде да стават. Това предложение се отнася и за днешното заседание. Как ще го отлагате за утре? Сега, още днес трябва да решим — тук или другаде да заседаваме. Наместо да се постави на дневен ред, следвало би — правилното, парламентарното е, г-н председателю, веднага да сезирате съвета с това наше предложение. Един вот е необходим. Ако най-сетне болшинството не е съгласно, то ние ще си теглим заключението от това и всеки, който се интересува от този въпрос, всеки ще направи заключение за себе си. Но аз считам, че съветът в своето болшинство би се примирил с мисълта за необходимостта от широка публичност на нашите разисквания и решения и това наше предложение трябвало би да бъде прието.

Председателят: Аз съм длъжен да повторя, че всяко

предложение не може да бъде гласувано инцидентно. То се поставя на дневен ред и по него се дебатира. Следователно вашето предложение ще бъде поставено на дневен ред за следующето заседание.

Г. Димитров: Вне разбирате, че има два вида предложения.

Председателят: Има, но всичките се поставят на дневен ред.

Т. Данаилов: Досега имаше цяла редица предложения, които са поставяни на гласуване веднага.

Председателят: Няма да ме учите. Всяко предложение се поставя на дневен ред.

Г. Димитров: Вне сезирайте съвета, нека кажат господата какво мислят; сега още да бъде разгледано.

Председателят: Има думата г-н Батолов.

К. Батолов: Не е прав г-н Димитров, като иска още сега да се разгледа. Вашата мотивировка е несъстоятелна в този смисъл: Вне казахте, че в миналата сесия разгледахме и дебатирахме въпроса. Щом искате да се вземе решение по един въпрос, той трябва да бъде поставен на обсъждане, а никой въпрос не може да се постави на обсъждане, докато не е поставен на дневен ред. По силата на правилника съветът трябва да вземе решение. Щом се вземе решение, въпросът трябва да бъде обсъден, а за да бъде обсъден, той трябва да бъде съобщен на господата съветниците.

Г. Димитров: Ако председателят би запитал съвета желае ли да се занимае или не с въпроса, то е правилното. Тогава вдигнете ръка и кажете: не желаем.

Председателят: Поставя се на дневен ред.

Г. Димитров: Аз констатирам, че кметът не постъпва съгласно парламентарната практика. Какво правите с нашето предложение?

Председателят: Ще се постави на дневен ред за утре със спешност.

Г. Димитров: Веднага в началото на заседанието да бъде разгледан — да констатираме това, защото и утре ще ни изиграете някоя игра.

Председателят: Следующето заседание.

В. Мулетаров: Ще мобилизирате силите си тогава.

Г. Димитров: Ние ще видим дали вашата коалиция ще гласува за това предложение.

2. ПО БЮДЖЕТОПРОЕКТА НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

Господа! Че има наистина много силни умове в нашия Общински съвет, едно доказателство е във всеки случай народняшката група, която по всеки въпрос цяла взема думата и винаги различни мнения изказва. Умовете наистина са много силни и затова ние губим толкова време съвсем напразно. Ако господата от другата страна не скъпят своето време, нека позволят нам да ценим нашето. Аз протестирам от името на нашата група против това ръководство на нашите заседания, което отнема страшно много времето на съветниците. Защото ако г-н кметът бе останал верен на това мълчаливо или явно споразумение, което е постигнато в бюджетарната комисия, ние можехме да имаме чисто и просто внасяне на бюджетопроекта в заседанието на съвета, препращането му в бюджетарната комисия и повръщане сетне за генерални и подробни дебати. Ние изгубихме цяло заседание, за да слушаме разсъждения, които нямаха в случая никакво значение, само затова, че ръководството на нашия съвет не е на мястото си, не съобразява какво трябва да се направи и прави само обструкция тъкмо тогава, когато трябва да се работи. . .

Б. С. Маждраганов: Е-е-е!

Г. Димитров: . . . една безумна, една нелепа обструкция.

Председателствующ д-р Д. Папазов: От кого се прави тази безумна обструкция?

Г. Димитров: Тази безумна обструкция правите вие, които ръководите сега Общинския съвет като негово болшинство.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Моля Ви се, когато има две предложения, от едната и от другата страна, не намирате ли, че трябва да се обяснят? Аз мисля, че не съм дал повод, за да чуете. . .

Г. Димитров: Вие искате да подражавате на г-н Калинков ли? Него няма да надминете въпреки желанието си, в това отношение той е ненадминаем. . .

...*

Аз съм длъжен да констатирам нашето общо възмущение против този начин на ръководене работите на съвета. Постоянното присъствие в лицето на кмета и своите помощници е длъжно да внесе бюджет в Общинския съвет. Ето, имаме един бюджет скърпен тъй или инак. Всички призивате, че този бюджет, както той е внесен в нашия съвет, не може да бъде приет, не бива тъй да бъде приет. Тоя бюджет не отговаря на действителните нужди на общината, на столицата. Той е просто една подигравка с най-належащите нужди на населението. Вие сами дори не се решавате сериозно да пристъпите към неговото разглеждане сега. Ето г-н Филипov, г-н Карев, г-н Коен — да не изброявам другите съветници от вашето болшинство, от коалицията⁷⁸ — нямат кураж да пристъпят към подобно сериозно разглеждане.

Л. Коен: Аз не съм в коалицията.

Г. Димитров: Господа! То е едно доказателство, че с този бюджет не се отговаря на най-належащите нужди, едно доказателство от ваша страна, господа, като болшинство, което управлява днес общината, за неспособност, за безсилне.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Значи, политика започнахме сега, вместо да говорим нещо, което трябва да се върши.

Г. Димитров: Оставете ме да свърша, най-сетне. Вие, като говорихте, декламирахте един час да Ви слушаме.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз за политика не говорих.

Г. Димитров: Оставете да кажем нашето мнение, да кажем защо общината не трябва да постъпи тъй, както постъпи. Това е едно доказателство за пълно безсилне да представите един бюджет, който би задоволил що-годе нуждите на населението.

Щом е така, какъв е изходът? Г-н Калинков казва: «Посочете вашия контрапроект.» Сериозно ли говорите? Който управлява, той трябва да представи бюджетопроект, той трябва да го даде.

Д-р Г. Калинков: Ето го.

* Съкратени пререкания. (Ред.)

Г. Димитров: От общинските съветници от опозиционните групи и респективно от нас вие какво можете да искате? Не бюджет да ви представим, не ние да ви изработим бюджет за управление. Когато ние бихме взели Постоянното присъствие и при съществуващите закони, ще му търсим колая как да управляваме. Сега вие сте длъжен да сторите това. Наша задача, наш дълг като представители на трудещите се маси в столицата е да кажем както в бюджетарната комисия, така и тук: когато вие зачертавате разхода за една болница, то е престъпление; когато вие зачертавате разхода за поправка на улиците в крайните квартали, престъпление вършите; когато зачертавате 6 милиона за просветата, вършите стократно престъпление!

Председателствующ д-р Д. Папазов: За крайните квартали няма нищо зачертано.

Г. Димитров: Наша длъжност е да посочим тези нужди.

Т. Данаилов: Какво има предвидено за крайните квартали?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Туй, което има за центъра.

Г. Димитров: Длъжност на Постоянното присъствие, на управляващото болшинство е, докато то е управляващо болшинство, да намери средства и ако не е в състояние да намери, ако Законът за градските общини му свързва ръцете, да заяви публично, че то не може да управлява общината. Ето кое трябва да направите. Но вашият изход е много прост — като в мирово съдилище отвод правите.

Б. С. Маждраганов: И в Окръжния съд, и в апелативния съд се прави отвод.

Г. Димитров: Тук не се касае отвод да правите на комунистическата група, защото вие сте в положение на обвиняем. Вие сте управлявали 40 години наред общината и сте докарали до това дередже работите, щото сега виждате, че най-необходимите нужди не можете да удовлетворите. Значи такъв отвод е неуместен. Бюджет ние няма да ви представим. Бюджет правим в Плевенската, Русенската, Сливенската, Бургаската⁷⁹, Варненската общини, почти в цялата страна в градовете, защото тези общини са в ръцете на Комунистическата партия. Но ко-

гато вие управлявате тук, да искате от нас ние да ви пригответим бюджета, да ви кажем отде да вземете приходи, това е съвсем неуместно и това няма да получите. Ние ще ви посочим наистина, за да изобличим вашата лицемерна политика, ние ще ви посочим, за да разкрием истинските причини, поради които следвате една подобна данъчна и финансова политика, какво собствено би могло да се направи, отде биха могли да се вземат приходи, как общината би могла да има не 34, но 70 милиона годишен доход за покриване на своите разходи. Бихме могли да направим това, ще го направим и в бюджетарната комисия, и в пленума, но няма да ви представим бюджетопроект, защото не сме Постоянно присъствие, не сме управление на Софийската община.

Но вие казвате: «Законът на градските общини ни свързва ръцете, посочено е в него точно какви приходни източници може да има една община и извън тези рамки не може да се излезе.» «Излезе ли се, това е болшевизъм, това е болшевишки бюджет» — крещи г-н Калинков, който като испански бик се бои от червеното, като чуе «болшевизъм», изгубва равновесието на ума си. А до него неговият колега Петко Теодоров сам предлага един допълнителен болшевишки бюджет — редовният бюджет няма да бъде болшевишки, но допълнителният бюджет може да бъде болшевишки.

К. Батолов: Благопожелателен се разбира той.

Д-р Г. Калинков: Той се нарича благопожелателен.

Д-р Н. Сакаров: Пожелателен бюджет в закона няма и ако направиш такъв, пак ще пострадаш.

Г. Димитров: Законът за градските общини, ние сме казали отдавна, действително връзва ръцете на Общинския съвет, но по Закона за градските общини могат наистина да се намерят известни приходи повече от тези, които вие сте намерили. Върху почвата на този закон могат да бъдат увеличени облаганията върху известни имотни слоеве на населението повече, отколкото е тука, макар и недостатъчни. Но този закон не допуска да се направят такива облагания, които биха дали големи доходи, без да увредят интересите на масите, на бедствующото население. Затова е необходимо изменение на Закона за градските общини.

Д-р Г. Калинков: Дайте да го заменим.

Г. Димитров: Казвате: «Съществува, трябва да се съобразяваме с него.» Питам аз, сериозно ли се говори? От 1912 година, откато Софийският общински съвет е пропорционален⁶⁰, откато представители на разните политически партии са влезли, нали всяка година туй ни проповядват. Нали всяка година туй ни възразяват: «Законът за градските общини ви пречи.»

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ама аз тогава не бях съветник, Вие бяхте. Какво сте направили?

Г. Димитров: Да Ви каже и г-н Калинков, пък и онзи, който е в Централния затвор, захаросаният*, да видите какво сме правили заедно с другите, не само ние, как сме си били гърдите да доказваме необходимостта да се измени Законът за градските общини.

Д-р Г. Калинков: Не можем да го изменим, от нас не зависи. Това зависи от камарата.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Защо не действувате в камарата?

Г. Димитров: Господа! При всички годишни бюджетни ние посочваме, че общината отива към пълно финансово забатачване. Тя банкрутира финансово.

Д-р Г. Калинков: Не е истина. Знаете ли какво значи банкрут? Вие юридическите термини не знаете. Не знаете какво е банкрут.

В. Мулетаров: Много точно употребява термина.

Г. Димитров: Аз не съм юрист-софист, аз не съм адвокат и бих желал в Общинския съвет, ако би могло, да няма юристи и моите другари, които са юристи, сами биха съжалявали, че са адвокати.

Д-р Г. Калинков: Аз не съм адвокат.

Г. Димитров: Те съжаляват, че са адвокати, когато са общински съветници. Защото вие имате една закостеняла юридическа психология, имате един склад на юридически схващания, които не ви позволяват да схващате тези работи така, както трябва.

Д-р Г. Калинков: На Мулетарова кажете.

Г. Димитров: Благодарение на Комунистическата

* Става дума за бившия столичен кмет Ради В. Радев, осъден на 24 юли 1918 г. от Софийския военнополови съд за злоупотреба и незаконна търговия със захар. (Ред.)

партия, на марксизма, на една друга идеология монте другари са убили в себе си до една голяма степен това, което представлява юристът, а вие само юристи си оставате. Аз казвам, че когато употребявам термина «банкрутира», правилно го употребявам, без да съм юрист.

Д-р Г. Калинков: Сега да взема Търговския закон⁸¹ и ще Ви докажа, че не разбирате термина. (С м я х.) Общината не е дори фалит, а камо ли банкрут. Нека каже Мулетаров.

Г. Димитров: Вам ви трябва само един синдик* да ликвидирате окончателно — да се изразим на юридическия ви език и на езика на самия живот.

Е, добре, господа, изтъкваме това години наред — то не е за пръв път, — 10 години поред се повтаря цялата тази история и когато посочваме това тук, нам се възразяваше: «Как така законът пречи, не е възможно, не е попустимо.» През това време вие управлявахте.

Д-р Г. Калинков: А вие бяхте в камарата 30 души и нищо не можахте да направите. Аз ли тука ще направя?

Г. Димитров: Имаште болшинство в Народното събрание. И народняци, и цанковисти, и демократи заедно с другите, и либерали⁸², които тоже имаха тук болшинство и управляваха 3—4 години Софийската община, всички партии се изреждахте през това време и имаште всичката възможност да измените Закона за градските общини. Пещо повече, 3—4 изменения, доколкото паметта ми не ме лъже, се направиха през този период по Закона за градските общини. Измениха се дори дневните на общинските съветници в комисиите от 10 на 20 лв. и някои други изменения се взеха.

Д-р Г. Калинков: Бъдете добросъвестен — измениха се и 5 пункта, с които се дадоха приходи на общините.

В. Мулетаров: Ами косвените данъци?

Г. Димитров: Тъкмо това е едно доказателство, че камарата, която е имала болшинство, едно или друго, буржоазно, ваше, значи е имала възможност да изменява Закона за градските общини.

Та се поставя сега въпросът: защо Законът за градските общини не биде изменен тъкмо в тази област, да

* Синдик (от гръц.) — назначено от съд лице да завежда сметките на неплатятелен длъжник. (Ред.)

се развържат ръцете на общините, сега не да губим време и не да се мъчим да търсим приходи въпреки закона, ами да действуваме на законно основание, да обложим капиталите, имотите и доходите на капиталистическата класа.

Х. Фархи: Изглежда, че тъкмо затова не се е изменил законът.

Д-р Н. Сакаров: При последното изменение на Закона за градските общини на камарата, по предложение тъкмо на Яблански, пропадна облагането на празните места.

Г. Димитров: Тъй че, господа, ако се криете зад Закона за градските общини, такъв, какъвто е, то е само едно прикритие за вас. За нас и за масите вече е ясно, че не Законът за градските общини пречи. Друго нещо пречи. То е, че не желаете да посегнете върху привилегиите и печалбите на капитала. Да обложите своята собствена класа вие не желаете. Всички данъчни тежести искате да стоварите върху масите в бъдеще, както е било досега. По тая причина вие не сте наклонни към никаква сериозна данъчна реформа в тая посока, каквато ние предлагаме толкова години поред. Недейте се кри само зад Закона за градските общини, защото ако само той пречеше, щяхте да го измените, както изменихте някои пунктове, щяхте да дадете бюджетна, данъчна автономия. Не я дадохте.

Сега г-н Калинков казва: «Ама министър на полицията* е един човек на селото, селото е против града; какво ще се интересува за града това правителство?» Така ли е фактически, господа? Вие дадохте повод за едни дебати политически, по-полезни за нас в края на краищата. Трябва да се знае и констатира, че в законодателните избори на 28 март, в това голямо съревнование между селската и градската буржоазия, между селската буржоазия, представлявана от Земледелския народен съюз, от тази управляваща земеделска клика, и градската буржоазия, представлявана от демократи, народняци и цанковисти, в това съревнование селската буржоазия не можа да изнесе пълна победа, не можа да добие едно окончателно пълно, абсолютно болшинство в Народното

* Министър на вътрешните работи и народното здраве е Александър Димитров. (Ред.)

събрание, за да налага своята диктатура селската буржоазия както би желала, в ущърб в известна степен на градската индустриална, финансова и търговска буржоазия, до момента, когато биха се споразумели тези две крила на българската буржоазия. Щом това е така — а тази истина трябва да помни всеки, който се занимава с политика, — в Народното събрание, когато Земледелският съюз има 110 депутата и може би по-малко, една група народняшка, макар и малочислена, една група на цанковистите, макар и малочислена, една група демократическа от 24 или 26 души. . .

Председателствующ д-р Д. Папазов: Вие се отклонявате от бюджета, Вие политика развивате. Ако е за политика, да определим един месец извънредна сесия.

Г. Димитров: Аз искам да посоча какво значение има гласуването на един друг бюджет. И Вие говорихте.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз говорих по бюджета. Ако не разбирате, питайте другарите си.

Г. Димитров: Г-н председателствующ! Аз мисля, че и Вие бихте научили малко нещо от тази работа — извинете!

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз благодаря от такова нещо. От такава политика да ме пази господ!

Г. Димитров: Е, господа, при това положение, хомогенен или коалиционен, няма никакво съмнение, че бъдещият кабинет, който ще се яви в Народното събрание, ще зависи до голяма степен от другите буржоазни групи. Щом е така, пита се: ако народняци и цанковисти, както и демократи, които ще имат решаващо значение по много въпроси в камарата, при решаването на големите въпроси, макар да са малочислени групи от градската буржоазия, биха желали, както вие тук декларираше лицемерно, да следват една политика на изменение на сегашната данъчна и финансова общинска система, нима няма да го наложат на министъра на полицията Александър Димитров? Ще го наложат непременно. Не е там министърът на полицията Димитров, който ще бъде решаващият фактор в случая. Нещо повече, той е казал: «Искате изменение на Закона за градските общини — нас не ни интересува, буржоазия или пролетариат, правете каквото искате; за нас са важни повече селата.» И ще дадат тая

автономия. Ако има някой, който да бъде против автономията на градските общински съвети, това ще бъдат не толкова земеделците, това ще бъде не толкова селската буржоазия в България, колкото градските банкери, индустриалци, търговци, градските капиталисти, тези, които вие представлявате в Народното събрание и които вие представлявате тук, в Софийския общински съвет.

Д-р Н. Сакаров: Съгласно закона той ще каже, че представлява целия град.

Г. Димитров: Не го подсещай, да не пощръкле.

Д-р Г. Калинков: И вас представляваме.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Една политическа реч за демагогия.

Г. Димитров: Току-що се беше поуспокоил, сега ще го накараш да пощръкле. — Сега, г-н Батолов веднага казва: «Вие можете да съставите действително един бюджет, в който да има преходни пера съгласно закона и извън Закона за градските общини, непосочени в Закона за градските общини, но какво ще стане? Министерството на вътрешните работи ще зачертае това, което не е съобразно със законите, и за да балансира само бюджета, ще изхвърли може би най-същественния разход — за увеличение на заплатите. Както за г-н Батолова, така и за г-н Калинкова, така и за г-н Папазова, който с такъв възторг и патос свърши своята реч, съвсем не играе такава решающа роля мотивът да се защитят чиновниците и служещите, да се подобри някак си и тяхното положение. В случая се изтъква веднага този мотив, за да се покаже, че по никакъв начин не бива да се бута системата, върху която е изграден сега бюджетът, тя трябва непременно да остане в интерес на общинските чиновници и служещи. Господа! Оставете служещите, те няма да пострадат.

Д-р Г. Калинков: Г-н Димитров! Служещите още сега искат заплатата за Великден.

Г. Димитров: Искат, разбира се, имат право да искат.

Д-р Г. Калинков: От мене искат още днес да им дам пари. Като нямам бюджет, как ще им дам? Ще гладуват на Великден.

Г. Димитров: Искат и имат право да искат. — Ако вие бихте събрали служещите и им кажете: «Господа! За м. април по тази и тази причина няма да получите

увеличение, може би и за м. май няма да получите увеличители, но за м. юни и след това ще има тук един Общински съвет, който би могъл да схване вашите нужди по-бързо и да увеличи значително вашата заплата. . .»

Х. Фархи: Само за кого?

Г. Димитров: Какво биха казали те? Съвсем не биха се залагали с вас. А вие, които бихте казали, че няма време за опит да се прокара един бюджет малко по-друг, веднага би трябвало да отговорите: къде бяхте през февруари, къде бяхте през началото на тая година? Вие бихте могли, ако желаете сериозно, да пригответе своя бюджет не сега, не преди 3 седмици, а още през януари, февруари.

Д-р Г. Калинков: На 4 февруари дойдохме на власт.

Г. Димитров: Щом като дойдохте, имахте всичката възможност да пригответе един бюджет веднага, а не през март и април.

Д-р Г. Калинков: Позволете и аз да Ви пресека. През януари представих бюджета. Тогава казахте, че не може да заседава старият съвет, понеже бил бламиран от народа. През извънредната сесия веднага турих на дневен ред бюджета и цял месец работихме.

Г. Димитров: Имахте февруари, имахте март — имахте два месеца, не работихте и чакахте последния момент.

Д-р Г. Калинков: През ден, през два заседавахме.

Г. Димитров: То е установена практика на всички постоянни присъствия. Това могат да засвидетелствуват старите съветници тук. Винаги сте ни поставяли пред свършени факти и в последния момент винаги казвате: «Бързайте, защото чиновниците ще останат без заплата.»

Д-р Г. Калинков: Това не е истина. Два месеца работихме бюджета.

Г. Димитров: И миналата година беше така.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да не бяхте отишли по агитации, да бяхте останали тук.

Д-р Г. Калинков: Извинете, г-н Димитров, сега като съветник имам право да Ви пресичам, защото Вие постоянно пресичате другите. Аз направих това, което не ставаше миналите години: преди да сезирам съвета, сезирах

бюджетарната комисия, за да го подготви. Трудът отиде* на вятъра.

Д-р Карев: Вие го развалихте. (Г л ъ ч к а.)

Г. Димитров: Г-н председателствующ! Заседание ли ръководите или частни разговори водите? Нали имаме заседание? Искаме, когато имате председателството, да бъдете на мястото си.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Питат ме и аз трябва да отговоря.

Г. Димитров: Аз подчертавам, че възраженията, които се правят нам, когато искаме този бюджет да мине на нова сметка в бюджетарната комисия, да бъде обсъден отново, да бъдат изслушани и други предложения и, най-сетне, той сам да съдържа както разходи, така и приходи, които да отговарят на нуждите на населението, макар да не са съобразени напълно с нормите на Закона за градските общини, са несъстоятелни. Това ние искаме не защото трябва да се прокара току-така тук, а защото сме уверени, че само по тоя път в днешния момент би могло да се наложи на сегашното правителство или на друго правителство, или на Народното събрание разширяване на общинската автономия. То е един въпрос на борба на заинтересованата община и на заинтересованите трудещи се маси с централната власт. В тая борба вие не желаете да участвувате — знаем! Понятно защо. Казах, вие не желаете изменение на Закона за градските общини, което води към облагане на капитала.

Д-р Г. Калинков: Желаяем.

Г. Димитров: Това е лицемерие. Ние искаме да поставим въпроса ребром. И вие, като управляващо болшинство, ако нямате куража да го заявите пред софийското гражданство, да го заявите открито: «Господа! При тая данъчна система, при това облагане, което почти не засяга имотните, не засяга капиталите, доходите и имотите в София, ние не можем да направим нищо сериозно нито в областта на социалната политика, нито в благоустройството, нито в просвещението» — ако нямате кураж да го кажете вие, ние сме тук да поставим Общинския съвет пред необходимостта да каже това открито и пред насе-

* В стенографския протокол — «излезе». (Ред.)

лешнето, и пред централната власт, и пред правителството, и пред Народното събрание, и пред гражданите. Ето защо ние настояваме бюджетът да отиде в бюджетарната комисия, без да бягаме от общи дебати. Аз с готовност бих приел предложението на г-н Петко Теодоров за общи дебати, но това би било излишно, защото после пак ще правим общи дебати. Само за спестяване на времето ние искаме да отиде бюджетопроектът в бюджетарната комисия. В бюджетарната комисия трябва да се знае, че няма да се стои на тая мъртва точка, на която е застанал и н кметът.

Д-р Г. Калинков: Ако остане на тая мъртва точка?

Д-р Н. Сакаров: Тогава бюджетарната комисия внася проекта.

Г. Ангелов: Къде бяхте Вие да участвувате във всички заседания?

Д-р Н. Сакаров: От 13 заседания в 11 съм участвувал.

Г. Димитров: В дебатите Вие сами поставихте въпроса така — аз го подхващам веднага, — да се дадат директиви на бюджетарната комисия. Ние не губим нищо от това. Защото вярно е, че ако се събере бюджетарната комисия и излезе тази каша, която е станала по-рано, нищо добро, никаква полза няма да има.

Д-р Г. Калинков: Дайте си ръката!

Г. Димитров: Ние казваме, че комисията, като се занимае отново с бюджета, ще има мандат, ще има право от наше име, като съвет, да потърси не само приходи, които са точно съобразни със закона, но и приходи, които биха могли да се прокарат при изменение на съответния Закон за градските общини и съобразно тези приходи и в размера на действителните нужди на града и на населението да състави бюджета.

Г. Ангелов: Под риск да бъде заличен.

Г. Димитров: Под риск да бъде заличен. Защото тоя бюджет ще го афишираме пред масата и ще искаме целият трудещ се народ да каже своята дума, да видим кое правителство, кое Народно събрание ще може тогава да брашира волята, интересите, нуждите на населението. Ние не искаме да се разправяме само в канцеларините, само в кабинетата на кмета и на министъра на полицията.

Д-р Г. Калинков: Има голяма разлика между министъра на полицията и кмета.

Г. Димитров: Като общински съвет трябва да действувате от името на населението в София и да кажете: «Това е в рамките на Закона за градските общини, но то не стига; има друго, прибавяме го, искаме го, настояваме на него.» Ето правителството свиква Народното събрание на 15, от 20 може да почне що-годе да работи, нека правителството да внесе веднага проект и да развърже ръцете на градските общини. И тогава това да би могло да стане, да видим вас, и Фархи, и Калинков, и Петко Теодоров, и другите да кажете открито: «Не законът пречи, ами интересите на капитала пречат, кесията пречи.»

Х. Фархи: Не е чудно отчасти и това да е вярно.

Г. Димитров: Да се демаскирате, да падне маската ви, да бъде ясна вашата политика и да разбере цял народ, че не Законът за градските общини формално ви връзва ръцете, ами това, че имате интереси капиталистически, противни на мнозинството от народа, и затова не може да се състави един друг бюджет, затова не могат да се прокарат известни сериозни реформи, затова не може да се сблекчи положението на масите.

Затова, господа, от името на комунистическата група модифицирам до известна степен предложението, което се направи от г-н Сакарова⁸³ и от моя другар Мулетаров⁸⁴; след тези дебати, които станаха тука — беше желателно да чуем г-н Филипова и г-н Карева, които са подкрепили съобсепното становище. . .

Б. С. Маждраганов: Стиснително разходите.

Г. Димитров: . . .но след тези дебати, които станаха, Общинският съвет псвърща бюджета в бюджетарната комисия, като ѝ дава право при преглеждането на приходите и разходите на бюджета, тъй представен от кмета, да ги обсъди с оглед на приходоизточници, които законът предвижда, както и на други приходоизточници, които биха могли да се намерят, и да посочи приходи извън предвидените в Закона за градските общини, с предположението, че ще бъдат прокарани при съответното изменение на Закона за градските общини, в тоя дух да се коригира бюджетът и тогава в съвета, когато бъде внесен той. . .

Д-р Г. Калинков: Не императивно, непременно да приемем такива приходи. Ами ако ги отхвърлим?

Г. Димитров: Господа! Ако бюджетарната комисия в своето болшинство откаже, тогава тоя въпрос ние ще го дебатираме наново в съвета и ще бъде въпрос на вот тук. Очевидно неговото гласуване в пленума на съвета ще бъде по-благоприятно от гледната точка, която ние поддържаме, отколкото в комисията. Защо? Защото комисията, която се състои от няколко членове, не е съставена пропорционално на числеността на разните групи. Г-н Коен е там като представител на група, макар и че е сам, и ние имаме един представител*, макар да сме девет души, и широките имат един**, макар да са 5 души. Във всеки случай, ако комисията не се съобрази с волята, която изказваме, тогава ще повдигнем на нова сметка въпроса и пленумът ще има да реши, при едно друго съотношение на силите, малко различно от това на бюджетарната комисия.

Ето защо, господа, считам, че могат да се приключат тези разисквания, които станаха именно по тоя начин: общите дебати да почнат, след като комисията отново внесе в съвета бюджета така или иначе.

Това е, ксето имах да кажа: да се изпрати бюджетопроектът в бюджетарната комисия с правото тя да потърси всички приходи.

С. Прулов: Това право комисията има.

Х. Фархи: Г-н Димитров! Съгласете се с едно! . . .

Д-р Н. Сакаров: Само ти не си се изказал от вашата група. Я се изкажи и ти!

Х. Фархи: . . .като се призна, че този въпрос отново ще се разисква в съвета, да вземем едно решение a priori*** е съвсем безцелно. Но друго нещо. Аз мисля комисията да има предвид и Вашето становище, и становището на г-н Петко Теодоров⁸⁵, и становището на г-н Коен⁸⁶, и като има предвид всички тези схващания, да изработи едно ново схващане.

Д-р Г. Калинков: Аз исках да кажа, че комисията няма императивен мандат непременно да потърси приходи

* Васил Мудетаров. (Ред.)

** Никола Сакаров. (Ред.)

*** A priori (лат.) предварително. (Ред.)

ди извън закона. Аз ще поддържам пак своето в самата комисия, а с мене и другите.

Г. Димитров: Комисията има най-широки права. Съветът дава право на комисията да състави един подобен бюджет, какъвто говорим ние. Ти имаш нужда от един намордник, ако можем да ти турим. Но не може сега, ще дойде после!

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

СТЯГАЙТЕ ОРГАНИЗАЦИИТЕ, ИЗДИГАЙТЕ СЪЗНАНИЕТО СИ!

Комунистическата партия извоюва бляскави успехи в четири избора последователно. От 44 000 гласа, колкото тя имаше в 1914 г., тя ги увеличи последователно: на 17 авг. м. г. 120 000, на 7 дек. м. г. 140 000, на 25 януари т. г. 160 000, на 28 март т. г. 182 000 гласа. Никоя буржоазна партия не е постигала такова последователно, бързо и сигурно увеличение на своите сили. Само Комунистическата партия, благодарение на своята здрава организация, на своята непримирима и упорита борба, на своите революционни принципи и тактика, можа да върви във всички избори през последните десет години все към нови и по-големи успехи, от победи към победи.

Но Комунистическата партия никога не е заспивала върху лаврите на своите победи. Тя няма да направи това и сега. Победите на Комунистическата партия са само нови крачки към нейното засилване, те са само епизоди от нейната непрекъсната, неуморна и упорита борба, която няма да се завърши до пълното тържество на комунистическия идеал. Както всяко свое поражение — защото Комунистическата партия не се страхува и от пораженията, които при известни условия са неизбежни, но които за нея всякога са временни и преходящи, — тъй и всяка своя победа нашата партия използва за подготвяне на бъдещите си борби и победи. Така и след бляскавите успехи в избирателния период, който преживяхме последните осем месеца, Комунистическата партия веднага с всички сили се отдава на нова трескава работа за събиране и сплотяване на силите си, за тяхното политическо

и идейно издигане, за бързото увеличение на своята организационна и политическа мощ.

Работата на Комунистическата партия не се завършва със спечелването на стотини хиляди избиратели. Напротив, най-трудната, но най-необходимата и най-плодотворната нейна работа се започва на следния ден подир изборите. Тя се състои в сплотяването на повоспечелените рекрути в комунистическите политически и професионални организации. Комунистическата партия не се нуждае от случайни и временни пришълци в изборите. Нейната задача е да спечели напълно и безвъзвратно всички свои избиратели, да ги направи постоянни, съзнателни, предани и въодушевени борци за нейното велико освободително дело. Комунистическата партия трябва веднага да тури на работа старите си кадри, за да привлече в своите политически и професионални организации всички работници и малоимотни, гласували за нея на 28 март, обучи и дисциплинира в организациите си новите рекрути, да повдигне тяхното комунистическо съзнание и да подготви от стотините хиляди комунистически избиратели една нова, съзнателна, дисциплинирана, мощна и непобедима армия на освободителното комунистическо дело.

Комунистическите организации и групи по градове и села трябва веднага да напрегнат всичките си сили, за да стегнат редовете си, да привикнат към редовно изпълнение на задълженията си всички членове на организациите и групите, да изпълнят своите задачи комитетите, настоятелствата и контролните комисии, като събират редовно вноските, пращат редовно отчети на окръжните и Централния комитети, бдят най-щателно за дисциплината на партийните членове. Само бързото и здраво стягане на организациите и групите ще направи възможно привличането в тях на нови хиляди работници и малоимотни и тяхното идейно издигане, тяхното приобщаване с тактиката и принципите на партията, тяхното дисциплиниране и подготвяне на предани и сигурни борци.

Комунистическата партия трябва да използва временното относително политическо затишие, настанало след изборите, за да стегне своите организации, да издигне съзнанието на членовете си, да организира и просвети нови десетки хиляди работници и малоимотни. Времето

с скъпо и нито ден не трябва, не може да бъде пропуснат напразно. Тъкмо големите изборни успехи на Комунистическата партия налагат бързото стягане и развитие на нейните организации; тъкмо разширението на движението прави необходимо задълбочаването на комунистическите принципи в широките народни маси, вървещи под шамето на партията.

Комунистическата партия трябва неуморно и трескаво да работи за своето вътрешно изграждане и засилване, за своето идейно издигане. Нейният буен ръст изисква напрежението на всичките организаторски и агитационни сили. Пред партията се отварят нови изгледи, нови хоризонти, пред нея се поставят нови трудни, по-велики задачи. Тя трябва да намери и тя ще намери в себе си енергия и ентузиазъм, за да преодолее всички трудности, да победи всички спънки и в един кратък период, като мобилизира, просвети, обучи и дисциплинира всички нови сили, спечелени в изборната борба, да се яви в близките големи политически борби с още по-грамадна, непобедима мощ.

Ние не знаем какво ни готви утрешният ден. Капиталистическият режим е в пълно разложение, а буржоазните правителства и партии са неспособни да спрат неговото разложение. Напротив, те със с в о я т а насилническа и грабителска политика увеличават бедствията и страданията на трудещите се маси; със своето полицейско тъпоумие те правят още по-дълбоки сътресенията, кризите, които раздрусват издъно днешното общество. Ние не знаем кога изострящата се стопанска и политическа криза, кога растящата мизерия и глад, кога непоносимите мъки ще разразят урагана на народното недоволство. Това много повече зависи от нашите врагове, които с вързани очи, слепешката, безумно тласкат капиталистическото общество към катастрофата. Но ние трябва да бъдем готови; ние трябва да се подготвим с нашата стомилиардна масова организация, като една дисциплинирана, високосъзнателна и мощна политическа армия, за да се хвърлим в решителния момент с всичките си сили в борбата и да поведем трудещия се народ към неговото окончателно освобождение. Комунистическата партия е единствената организирана и съзнателна сила; тя е единстве-

ната партия, която посочва изхода от днешната анархия и разруха*; тя е единствената армия, която носи на знамето си един нов идеал и разкрива пред народите светлите хоризонти на едно велико бъдеще; и тя се готви, за да изпълни в решителния час, който сами враговете ѝ ускоряват, своята велика историческа мисия!

*В. «Работнически вестник»,
№ 219, 6 април 1920 г.
Без подпис*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

* В «Работнически вестник» — «разтуча». (Ред.)

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

8 април 1920 г.

1. ЗА ПУБЛИЧНОСТТА НА ЗАСЕДАНИЯТА НА СЪВЕТА

Аз констатирам, че у вас няма желание за една пълна публичност на нашите заседания — зная го от миналото и сега. Много съжбялявам, че представителят на Радикалната партия*, който би трябвало да бъде за тая широка публичност, може да предлага такова каучуково разрешение на въпроса. Как може да се предлага такова нещо: или ще заседаваме в тази зала, както я виждаме. . .

Л. Коен: Тая зала може да се разшири толкова, че да бъде удобна за публиката.

Г. Димитров: Потърсете, за да видите колко е чурук Вашата позиция и как помага на тези, които бягат от светлината.

Л. Коен: Само това, което Вие говорите, е здраво!

Г. Димитров: Вие имате чурук позиция и винаги ставате на страната на ония, които искат тъмнина, а не светлина. Господа! Въпросът е поставен съвсем ясно, дебатираме няколко пъти тук, намираме се при туй положение: малка зала, неудобна за една публичност, каквато е необходима. Ние правим предложение заседанията в тая редовна сесия, както и в бъдеще, да стават в зала, тая или друга, но достатъчна за всички тези, които се интересуват от нашите разисквания и решения. Като знаем, че тая зала не може да бъде приспособена за нуждите на една подобна публичност — за това се иска време, условия и средства, а може би и няма да се окаже фактически възможно едно подобно разширение тук, — на-

* Л. Коен предлага съветът да вземе решение за разширяване на заседателната зала. (Ред.)

шето предложение е ясно и определено — задължава се, натоварва се Постоянното присъствие още утре до деня на разглеждането на бюджета на общината за 1921 г. да направи необходимото, за да намери друго помещение. Градското казино ли ще бъде, училище «Екзарх Йосиф» ли ще бъде, Девическата гимназия ли ще бъде — казах миналия път и сега го подчертавам, — клубът на Демократическата партия ли ще бъде. . .

Председателят: Не клуб на партия. Клубът на Демократическата партия няма да бъде.

Г. Димитров: . . . аз ви правя дори тази концесия, за да ви кажа, че за нас, за масата, не е важно кое помещение ще бъде, важно е да има възможност за тях, които се интересуват, да могат спокойно да седнат, да слушат и спокойно да виждат най-сетне какво става в този съвет. Няма да бъде клубът на Демократическата партия, казвате. . .

Председателят: Няма.

Г. Димитров: . . . както не приехте да бъде друго едно помещение, клубът «Георги Кирков», на няколко крачки оттук, едно помещение много удобно.

Л. Кандев: Салонът на Иванчо Гърчев.

Г. Димитров: Кое помещение ще бъде, то е друг въпрос. Вие сте длъжни да го намерите. Една община като Софийската, която има толкова милиона годишен бюджет и решава толкова важни въпроси, не може да не намери в София помещение за заседанията си при една по-голяма публичност. Възражението, което прави г-н кметът, че ако оттук се излезе и се заседава другаде, има маса неудобства, като допускам, че 50% от него е вярно. . .

К. Батолов: 100%.

Г. Димитров: 50% — . . . все пак ясно е, че тия неудобства могат да бъдат преодолени, както ги преодолява например докладчикът по Отделението на трамваните и осветлението при общината, който от «Шарения мост»* носи своите документи и доклади, за да докладва тук. Така, най-сетне, и началникът на финансовото отделение или секретарят на общината, или началникът на социалните грижи, наместо да идва тук, ще отиде до

* Днес «Львов мост». (Ред.)

«Екзарх Йосиф», до Градското казино или до друго някое помещение. Тези неудобства могат да бъдат преодолени, стига да има добра воля да се даде публичност на нашите заседания. Затова не може да се постави въпросът така, както г-н Коен го поставя. Това, което казва г-н Сакаров, трябва да бъде ясно, прецизно изтъкнато и не в тая форма, в която той го казва, не да се дава възможност на Постоянното присъствие да проучи, да търси, та намерили, не намерили, най-сетне да докладва тук, да мише разглеждането на бюджета и да свършим с това, че помещението не се намерило, а съветът задължава Постоянното присъствие да намери помещение.

Председателят: За което ще ни докладва — може да не одобрите.

Г. Димитров: Да, ще докладва. 1000 лв. ли, 2000 лв. ли, 3000 лв. ли, 5000 лв. ли, вие ще кажете, но трябва да намерите помещение. То е волята на съвета, то е волята на гражданите. София иска да знае какво става тук, гражданите трябва да имат възможност да следят.

Д-р Н. Сакаров: «Трябва да намери» е същото, което аз казах.

Г. Димитров: Да не се отварят никакви врати, за да се избегне от нашето предложение.

Д-р Н. Сакаров: Няма врати и прозорци: трябва да намери!

Г. Димитров: Ние искаме Постоянното присъствие да бъде задължено да намери.

Д-р Н. Сакаров: И аз казвам «да намери».

Г. Димитров: Ако не намери, ние ще му посочим и е длъжно да намери.

Председателят: Посочете сега.

Г. Димитров: Казахме, Градското казино, училище «Екзарх Йосиф» — ще ви посочим 10 места, само и само за да ви покажем, че вие не желаете да се разреши въпросът. Да не влизаме в излишни спорове по това — въпросът е ясен, — ние настояваме на своето предложение: не да се чака разширението на тая зала, приспособленето на тая зала, а веднага да се потърси друга зала за нашите заседания. Постоянното присъствие да направи това още утре, вдругиден, преди великденските празници, преди разглеждането на бюджета.

Председателят: На празника трябва да си почине Постоянното присъствие. Няма да работя на Великден, няма да търся тогава здания.

Г. Димитров: Тази работа Постоянното присъствие чрез своите органи може да я свърши, когато пожелае. Ние предлагаме съветът да натовари Постоянното присъствие, да го задължи да стори това. Ето кое е нашето предложение. Това решение ще се отнася не само за редовната сесия, но за всичките сесии и заседания, защото ако един въпрос за вас не е важен, ако вие мислите, че по него публика не би се явила, то още не значи, че няма да се яви. Една част от софийската публика се интересува от едни въпроси, друга част от други, трета част от трети — трябва да се знае, че всичките разисквания тук, в заседанията на съвета, представляват интерес за по-широк кръг публика. Публичността на заседанията трябва да бъде осигурена за всичките сесии, редовни и извънредни, на съвета и затуй решението, което ще вземем тук в редовната сесия, трябва да се отнася и за другите сесии. Помещението ще бъде използвано по-удобно и за другите сесии.

Това е предложението, което правим, и моля да бъде гласувано.

Председателят: Които приемат предложението. . .

Х. Фархи: Искам думата. . .

Председателят: Имате думата.

. . . *

Х. Фархи: . . . Аз правя предложение, г-н кмете, в този смисъл: да се натовари една комисия, в която да бъдат представлявани по възможност всички течения, която да има за цел да проучи въпроса в най-кратък срок. . .

Д-р Н. Сакаров: А, комисия!

Б. С. Маждраганов: Все Постоянното ли присъствие ще товарим?

Х. Фархи: Още по-голяма гаранция е, ако Общинският съвет проучи въпроса. . . ** да проучи дали е възможно разширяването на този салон в най-кратък срок и само

* Съкратени пререкания. (Ред.)

** Многоточнето е в стенографския протокол. (Ред.)

ако това не бъде възможно, да прибегне към жилищната комисия, за да се намери някое по-широко помещение.

Г. Димитров: Казиното ще се вземе и свършена работа. Прибегнете към жилищната комисия и тя ще ви улесни да го направите. Това е обществена нужда.

Председателят: Има три предложения.

Д-р Н. Сакаров: Моето предложение, струва ми се, се схожда с това на г-н Димитров, да се намери помещение. Ако ще комисия, ако ще Постоянното присъствие — както се нареди, да го намери този, който може; г-н Фархи, ако знае, той да го намери.

В. Мулетаров: Но във всеки случай идното заседание да бъде в друга зала.

Д-р Н. Сакаров: Щом турите в тая комисия 20 души, нищо няма да се свърши. 4—5 души стигат.

Х. Фархи: Аз искам да влезе един представител на комунистите, за да видят, че не може.

Л. Кандев: Ние казваме, че може.

Б. С. Маждраганов: В комисията го кажете.

Председателят: Г-н Димитров! Желаете ли да се гласува за комисия?

Х. Фархи: Аз поддържам моето предложение.

Г. Димитров: Предложението за комисия значи да се обсъжда тепърва въпросът, а тук ние го обсъждаме и решаваме, г-н кмете.

Председателят: Предложението на г-н Димитров, поддържано от г-н Сакаров, е да се натовари Постоянното присъствие да намери едно здание за публични заседания на съвета, като се има предвид и това, което каза и г-н Коен.

Л. Кандев: Няма «това, което казва г-н Коен».

Председателят: Най-напред ще опитаме.

Г. Димитров: Намерете помещение и свършено.

Председателят: Още сега Ви казвам, че ако натоварите Постоянното присъствие да търси помещение, ще търсим такова до общината.

Л. Кандев: Казиното.

Председателят: Които приемат това предложение на г-н Димитров, да си вдигнат ръката. Болшинство, приема се.

2. ЗА ГРАЖДАНТЕ, КОИТО СЛЕДВА ДА ПОЛУЧАТ ХЛЯБ ПО НАМАЛЕНИ ЦЕНИ

При дебатите по въпроса за прехраната разгледахме и въпроса за нормите, по които трябва да се разпределят гражданите на категории за получаване хляб, респективно тези, които ще получават хляб на по-евтина цена. В нашето предложение* по въпроса имаше специален пункт. Аз ще го възпроизведа сега съвсем накратко. Ние настояваме на него, ние считаме, че с евтин хляб съгласно закона ще трябва да се ползват всички софийски граждани, които живеят чрез своя собствен труд, не експлоатират никого и които, като живеят по този начин, като се издържат по този начин, не получават, ако са сами, по-голям доход от 1000 лв., ако представляват двучленно семейство — доход по-голям от 1500 лв., за 3- и 4-членно семейство — 2000 лв., и за семейство с повече членове — 2500 лв. месечно. Към това прибавяме и онези, които като вдовици, пенсионери и инвалиди нямат никакви доходи от експлоатация на чужд труд или не принадлежат към семейства, които живеят чрез такива доходи — тоже да получават хляб на по-евтина цена. С една реч, тези, които по доход са към категориите, които изброих, и към тях всички лица, инвалиди, пенсионери, вдовици, бедни, кажете, които не принадлежат към семейства, експлоатиращи чужд труд. Всички тези граждани според нас имат право да получават хляб на по-достъпна цена и на тях това улеснение трябва да бъде направено, макар то да обрмени общината и държавата с известни много по-големи средства, отколкото тези, които биха се явили като загуби, като дефицити, в случай че категорията на тези лица би била ограничена, както е в проекта на комисията. Предложението, което се направи от страна на комисията, не отговаря, според нас, на действителните нужди на огромната маса от населението в София и затова ние настояваме на предложението, което нашата група направи още при гласуването на въпроса за прехраната.

(След изказването на Д. Папазов.)

* Вж настоящият сб., с. 133-136. (Гл.)

Искам думата. Въпросът не е окончателно изчерпан и ние кметът напразно се дразни според мене. Ние гласуваме известни норми за разпределението на гражданите на две категории: едни, които ще получават евтин хляб, и други, които ще получават хляб на костуема цена. Във връзка с това могат да се повдигнат няколко други въпроса за попълването на тази градация, за нейното усъвършенствуване, бих казал аз, за да попаднем точно на лицата, които би следвало да получават евтин хляб, и да не влязат онези, които могат да платят хляб на по-висока цена. Когато това се напомни за един пункт от протокола на комисията. . .

Председателят: Който падна.

Г. Димитров: . . .който в общото гласуване. . .

Председателят: Не е в общото, защо изопачавате?

Д-р Н. Сакаров: Отделно, но за целия протокол.

Б. Луков: С приемането на вашето предложение той няма значение.

Председателят: Моля ви се, ако правите ново предложение, да!

Г. Димитров: Гласува се наистина. Аз сам за себе си трябва да призная, ние не обърнахме особено внимание върху гласуването на този пункт, защото, господа, считаме, че целият протокол на комисията никой не го поддържа тук. Тъй разбрахме. Той пада аслъ и чакаме последователно да се явят новите предложения, които съществът с болшинство би усвоил. Аз виждам, че предложението, което направихме и което има болшинство, което се прие, това предложение на нашата група може да бъде действително допълнено от едно подобно предложение, каквото се прави от другата страна*, и да се приеме, че тези, които имат движимости и недвижимости на стойност повече от 150 хиляди лева, те сигурно по един или друг път, по една или друга форма имат възможност да платят по-скъп хляб. Щом е така, аз се чудя как председателят на съвета не иска да го гласува. Във всеки случай ние можем да направим ново предложение.

Председателят: Може 20 да направите, но на решени въпроси няма да позволя да се връщаме.

* От страна на представителите на буржоазните партии. (Ред.)

(Става от мястото си и тръгва да излезе. Възражения от комунистите.)
Давам 10 минути отдиш.

(След отдиша.)

Председателят: (З в ъ н и.) Заседанието продължава. Има думата г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: Господа! Аз изтъкнах, че към гласуваното предложение на нашата група уместно е да се прибави прибавката, която се отнася до граждани, имащи известни имоти на голяма стойност, които би трябвало по тая причина да получават хляб на по-високата цена. Наистина, съветът гласува предложението за имоти на стойност по-голяма от 150 хиляди лева, както гласи протоколът на комисията. Това предложение не се прие. На това основание, формализирайки се, нашият председател иска въобще това предложение да не се гласува на нова сметка.

Председателят: Тъй.

Г. Димитров: Като оставям настрана право ли е или не това, от името на комунистическата група аз правя ново предложение, щото всички лица, живущи в София, които имат имоти на стойност по-висока от 145 хиляди лева, движими или недвижими, да не получават хляб по евтина цена.

Д-р Н. Сакаров: 155 хиляди, малко е 145 хиляди.

Г. Димитров: Това предложение прочее като ново предложение трябва да бъде гласувано.

К. Батолов: За недвижимите имоти кажете по коя оценка?

Г. Димитров: За недвижимите имоти по най-новата оценка — такава беше предложението, за друго дума не може да става. Това е законната оценка.

К. Батолов: Изрично да се каже движими и недвижими имоти по най-новата оценка.

Г. Данаилов: Значи библиотеки, мебели и пр.!

Г. Димитров: Ценности.

Г. Данаилов: Кажете ценности тогава.

Г. Димитров: Можем да направим тази концесия да освободим библиотеката на г-н Данаилова, ако това му е толкова скъпо. Не се касае до библиотеки. Следовател-

по недвижими имоти и ценности, приближаващи стойността 145 хиляди лева, лишават от право на ползуване с по-сигни хляб. Това е предложението.

*

Председателят: Конто приемат предложението на г-н Димитров, моля да си вдигнат ръката. Приема се.

Д-р Н. Сакаров: Аз предлагам да бъде 149 хиляди лева.

Председателят: Свършено е, Вашето предложение пада, понеже се прие това на г-н Димитров. Предложението на г-н Димитров е прието с болшинство.

Д-р Н. Сакаров: Вне правите основна грешка. Аз правя предложение за 149 хиляди лева, в които влизат стойността на недвижимите имоти и ценности. Това, което каза г-н Батолов, за мене няма значение. Аз не приемам това «или».

Г. Димитров: И едното, и другото е еднакво, какво спориш? Недвижими имоти и ценности и недвижими имоти или ценности е едно и също. Да се обясни, то е много мена работа, така е и според текста на протокола на комисията.

Председателят: Предложението на г-н Димитров е прието.

Г. Димитров: Да се разберем. То ще бъде прието, както ние го разбираме, ако е прието — нали и между нас и отгатык няма разлика в това отношение. Касае се до това: едно лице може да има само имот за 145 или 149 хиляди лева — лишават се; може да има имот за по-малко от 149 хиляди, а да има ценности в същото време, които правят тази сума 149 хиляди лева — ще бъде лишено; може да няма недвижими имоти, а да има ценности за 140 и толкова хиляди лева — пак да бъде лишено. Значи «и» и «или» е все едно. Ясно ли е? Така ли се гласува?

Председателят: Така.

Г. Димитров: В свръзка с това, г-н председателю, вне свършихте с това, нали? От името на нашата група аз подчертавам онзи пункт от декларацията, от нашия шевен ред по въпроса за прехраната, че когато общината

* Съкратени пререкаания. (Ред.)

се заангажира да организира прехраната на населението и когато Общинският съвет сега приема едни норми при близително такива, каквито ние предложихме още в онова заседание*, ние считаме, че с това въпросът съвсем не се свършва, нито окончателно благоприятно се разрешава за общината и за населението. Разходите и дефицитите, които ще последват неминуемо от това за Софийския бюджет по нашия дневен ред, които, подчертавам сега и в това заседание, трябва да бъдат понесени чрез едно обложение на имотните класи в столицата.

Председателят: Това е нов въпрос.

Г. Димитров: Стар е.

Председателят: Днес на дневен ред този въпрос не е поставен.

Г. Димитров: Ние предложихме това още тогава. Аз сега искам да изтъкна, че Общинският съвет не би бил последователен, ако би се задоволил само с това, да приеме едни норми за по-широк кръг хора, които да се ползват с евтин хляб, а цялата тази тежест да падне само върху общината и по сегашната данъчна система, фактически да падне върху тези бедни и малоимотни маси на столицата. То е съвсем неправо. От това следва заключението, че нашият Общински съвет трябва да подчертае още в днешното заседание, че приемайки тези норми за даване по-евтин хляб, той настоява да бъде разширена и установена окончателно автономията на общинските съвети, за да има възможност да обложи имотите, капиталите и доходите по такъв начин, щото тези разходи да се понесат не от бедствующите маси.

Председателят: То не е предложение, то е Вашата декларация, която ще се има предвид.

Г. Димитров: Това е една декларация, която ние предлагаме да бъде гласувана от Общинския съвет.

Председателят: Това не може.

Г. Димитров: Може. Вне бягате следователно от единственото правилно разрешение на въпроса.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския протокол
от заседанието*

* На 18 март 1919 г. (вж настоящия том, с. 133—136). (Ред.)

ПРАЗНИКЪТ НА ТРУДА ИДЕ!

Само три седмици ни отделят от великия празник на труда — Първи май. Неговото отпразнуване тая година трябва да стане по-бляскаво, по-величествено от всеки друг път. Тазгодишният Първи май съвпада с едно колосално разширение и задълбочаване на пролетарската освободителна международна революция. Историческите победи на руската Червена армия и сломяването на противоруската контрареволуция закрепиха окончателно първата Социалистическа съветска република. Вълните на революцията заляха Германия и там пролетариатът днес руши из основи буржоазното господство, крепено цяла година с кръв и желязо от широките социалпатриоти⁸⁷, и изгражда зидовете на Германската съветска социалистическа република. Във всички капиталистически страни трудещите се маси се организират и борят под знака на възхода на комунистическата революция. Българският съзнателен пролетариат стои в първите редове на революционната борба за тържеството на Всесветската съветска република и комунистическото общество. Тазгодишният празник на труда трябва да бъде една мощна манифестация на великото значение на историческия момент, който преживява поробеното от капитала човечество, и една поразяваща враговете ни проява на революционната готовност на българския пролетариат — *крепко, солидно, тясно сплотен в кадрите на Българската комунистическа партия.*

Празникът на труда иде! Да мобилизираме нашите

сили, да стегнем нашите организации, да се подготвим всестранно за неговото бляскаво и достойно отпразнуване!

*В. «Работнически вестник»,
№ 221, 9 април 1920 г.
Без подпис*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ДО ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО НА РАБОТНИЧЕСКИЯ ПЕЧАТАРСКИ СЪЮЗ*

София, 12 април 1920 г.

Другари,

Малкото дни, които ни отделят от *Първи май*, трябва да се използват най-широко за подготовка на едно напълно достойно отпразнуване на тоя международен празник на труда.

От 1889 г. насам Първи май винаги е бил празник на класовата борба на пролетариата и ден за манифестация на интернационалната пролетарска солидарност. Днес обаче, когато в най-голямата европейска страна, Русия, пролетариатът е господар на положението и чрез своята социалистическа Съветска република решително извършва коренното преобразование на обществото, когато Германия е в процеса на своето болшевиизиране, когато във всички други страни пролетарската борба се води вече не за дребни придобивки, а направо за завладяване на политическата власт и прокарване диктатурата на пролетариата във формата на работническите и селски съвети, *Първи май* добива *извънредно историческо и революционно значение*. Той се превръща в истински празник на *международната пролетарска революция*.

За нас, в България, след преживените тежки борби, след опитите на контрареволуционната буржоазия да смаже комунистическото работническо движение, тазгодишният Първи май има едно по-специално значение. Българският комунистически пролетариат трябва да покаже, че въпреки всичко той стои твърдо на своите борбе-

* Окръжно на СК на ОРСС № 6. (Ред.)

ски позиции, че неговата готовност за борба е толкова по-голяма, че вярата му в тържеството на международната пролетарска революция не е нито на йота разколебана, че неговите сили не само не са намалени, а, наопаки, стократно са увеличени и калени.

Това, което се манифестира в голямата изборна борба на 28 март⁸⁸ чрез червенувинената бюлетина в тъмната стаичка, предстои още по-могъщо да се прояви на Първи май — чрез *масовото напускане работата от всички трудещи се*.

Професионалните организации прочее във всяко място, под ръководството на местните работнически съвети и в споразумение с партийните организации и групи, трябва да положат всички усилия, щото напускането на работата на Първи май да бъде възможно по-масово и в майското празненство да участвуват под една или друга форма (в зависимост от местните условия) всички мъже и жени на труда.

Празнуващите работници и работнички също така трябва да си спомнят на Първи май и за ония няколко хиляди транспортни работници, които станаха жертва на голямата стачка по железниците и пощите* и днес се намират в крайна мизерия. Един *материален израз* на класовата пролетарска солидарност на Първи май ще бъде даването на помощи за фонда «Защита и борба» — *за облекчение участта на пострадалите другари*. Нека всеки според средствата си направи максималното пожертвование за тая цел. Ония работници и работнички, които по *непреодолими* причини ще останат на работа през деня на Първи май, *трябва да пожертвуват цялата си първомайска надница за фонда «Защита и борба»*.

Едновременно с всичко това както агитацията за отпразнуването на Първи май, така и самото празненство трябва да бъдат използвани най-усърдно за *привличането в редовете на професионалните съюзи всички неорганизиранни работници и работнички*, а така също и за *разпространението на комунистическия печат и литература*.

И от празнуването на Първи май освободителното дви-

* Транспортната стачка (декември 1919—февруари 1920 г.). (Ред.)

жене на българския пролетариат трябва да излезе във всяко отношение засилено и по-добре подготвено за предстоящите решителни борби.

*

Съгласно решението на Синдикалния комитет XII конгрес на Общия работнически синдикален съюз ще стане на 28 и 29 август 1920 г. Свикването на синдикалния конгрес отделно от партийния конгрес се наложи от нуждата да има повече и по-спокойно време за обсъждането на въпросите на синдикалното движение, които с оглед на бъдещите задачи на работническите синдикати се нуждаят от специално разглеждане и изчерпателно изяснение.

Дневният ред на синдикалния конгрес ще бъде допълнително определен и оповестен.

Всички ръководни органи на професионалните съюзи нека още отсега се загрижат за организационното затягане на своите секции и за всестранното засилване на съюзите си, за да бъдат последните представени на конгреса напълно редовни и максимално засилени.

С другарски комунистически поздрав

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на окръжното*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

14 април 1920 г.

1. ЗА УЧАСТИЕТО НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ОБЩИНСКА ГРУПА В КОМИСИЯТА ПО ПРЕХРАНАТА

Общинският съвет поема прехраната според решението, което взе*. То означава, че управлението на общината в лицето на Постоянното присъствие и болшинството, което поддържа това Постоянно присъствие, поема организацията на прехраната. Да се иска една комисия от съвета с представителство от всички групи, които съставляват Общинския съвет, да вземе в ръцете си прехраната и тая комисия да организира всичките подробности по организацията на прехраната на населението, е свършено безсмислено, безпредметно и според нас неприемливо. Отговорността за организиране на прехраната и за изпълнение на Закона за консорциума и прехраната на населението в случая пада и трябва да падне върху тях, които управляват самата община и които имат в своите ръце всичките органи на общината за изпълнение на решенията и постановленията на закона. Общинският съвет според нас може да направи само едно, то е да конституира една комисия по прехраната, която комисия от негово име и в състав от представители на всички партийни групи да упражнява необходимата контрола при организирането на прехраната, да дава мнение върху начина, по който трябва да се уреждат известни въпроси, и да бди очевидно доколко е възможно да бъдат задоволени нуждите, интересите на населението. Всички въпроси остават да бъдат изчерпани и разрешавани в пленума на съвета, а що се касае до изпълнението на работата,

* На същото заседание — 14 април 1920 г. (Ред.)

то е дело на Постоянното присъствие или на общинските съветници, назначени от съвета като помагачи, като сътрудници на Постоянното присъствие. За такива членове на съвета говори окръжното на дирекцията*. Подобни членове, които се ангажират с организирането на прехраната на населението при тия условия, при тази система, нашата група не може да даде. Ако ние управляваме общината, ако имаме в ръцете си общинската власт, в случая не ще съмнение, ние ще наредим с наши доверени хора цялата организация. Да вземем участие и в една комисия, която е просто орган на изпълнителната общинска власт, то би значило или всичките протоколи на тая комисия да подписваме при особено мнение, там, дето не сме съгласни, а комисията няма да дискутира, а трябва да действа, трябва да изпълнява тези решения, би трябвало нашите хора, които влезат в тази комисия, да я напуснат, щом не са съгласни с ония въпроси, които има да се разрешават по прилагането на тая система по прехраната на населението. Ето защо Постоянното присъствие би следвало да си посочи членовете, които ще организират прехраната, и то заедно със своите сътрудници из своята среда; ако някои партийни групировки желаят да вземат участие, нека го направят — то не се отнася до нашата партийна група. Ние настояваме за образуването на една общинска комисия, избрана от съвета, която да упражнява необходимия контрол. Това е нашият възглед по образуването на комисията.

Х. Фархи: Избягване от работа.

Г. Димитров: Не избягване от работа, а непоемане на чужда отговорност.

В. Мулетаров: Чуждите ризи ние ще перем!

Председателят: Ще се държи един протокол, че Общинският съвет не желае да се образува тази комисия. Да се забележи това в протокола.

Г. Димитров: Не се касае до комисия, а се касае до съветници, които вие ще посочите.

... **

* Окръжно № 1540—22 от 28 януари 1920 г. на Дирекцията за социални грижи и обществена предвидливост по организиране прехраната на столицата. (Ред.)

** Съкратени изказвания на други участници в заседанието. (Ред.)

Аз искам думата за едно обяснение, което трябва да се има предвид, за да се избягнат излишните спорове и недоразумения.

И г-н Батолов, и г-н Сарафов не биха ни отнемали времето с известни упреци спрямо комунистическата група, ако бяха последователни на фактите, известни на миналия съвет, известни и на тоя съвет, и на решенията, които се взеха, ако нямаше желание непременно сега, когато те като едно управляващо болшинство са турнати малко натясно, да стоварят кривите дърва на чужди плещи. Защото, господа, още в миналия съвет от името на нашата група аз заявих, че няма да участвуваме във всички ония комисии, които представляват чисто и просто делегация на кмета, делегация на Постоянното присъствие. Защото като делегати на Постоянното присъствие ние има да изпълняваме вместо кмета, вместо Постоянното присъствие само известни изпълнителни, административни и други функции. Ние обаче сме една опозиционна група в съвета, която принципиално се различава от Постоянното присъствие, от управляващото болшинство. Ние сме една принципиална опозиция на управлението на общината, ние му нямаме доверието и много понятно е, че ние не можем да бъдем делегати на Постоянното присъствие в тръжни комисии, в приемателни комисии и в други комисии, каквито и да са, които се назначават от Постоянното присъствие. Ако бихме приели да сторим това, както беше в 1912 г. при Общинския съвет, избран за пръв път по пропорционалната изборна система, нашите другари приемаха да правят това, ние ще изпаднем в положението, в което е изпаднал г-н Занков напоследък. Един от мотивите, които ни накараха да скъсаме с предишната практика да бъдем назначавани в комисии, е и този: ако ние бихме искали да действуваме независимо като делегати на Постоянното присъствие в тези комисии, ръководейки се от своята програма, от своите начала, морал и разбирания, неизбежен е конфликтът с кмета, с Постоянното присъствие. Тогава питам се, защо да изпадаме в положението, в което Занков е изпаднал, в което изпаднаха и други съветници. При кмета Радев често ставаше това и сме се разправяли. Много понятно е това.

Л. Коен: Ще дойде съветът и ще го турни в респект.

Г. Димитров: Кмета го поддържате вие, господа, не ниждам да сте го респектирали досега.

Л. Коен: От вас зависи да го респектирате, а не да му улеснявате работата.

Б. Луков: Вие го улеснявате.

Г. Димитров: Имайте търпението да слушате. Ако можете въобще да разбирате тия работи, вие ще видите, че сме нълплно прави и че вие дори като една опозиционна група бихте могли да постъпите така в дадения момент, ако няхахте други съображения.

Л. Коен: Стойте на поста си.

Г. Димитров: Ние не приемаме да изпълняваме изпълнителни функции на едно Постоянно присъствие, което следва, което води една политика, противоречаща на интересите на масите. То е съвсем понятно, то е толкова естествено. Ние обаче не се лишаваме от правото си да контролираме, да изпълняваме един обществен контрол като избраници, като представители на трудещите се маси. Като опозиция затуй сме тук — преди всичко да упражняваме контрол върху това, което става в Общинския съвет. Е, добре, във всички тези комисии, които се назначават от Постоянното присъствие, ние не участвуваме. Г-н Батолов беше много на мястото си според мен, когато се стараеше да докаже, че тук от наша страна, от името на нашата група е направено противно изявление.

К. Батолов: Не е така. Не сте ме разбрали тогава.

Г. Димитров: На второ място, ние не можем да участвуваме — казах го в миналия Общински съвет — и в ония комисии, които се избират от Общинския съвет, ако те са учредени не съгласно нашите разбирания и схващания.

К. Батолов: Г-н Димитров! Това нещо не е казвано, сега за пръв път го чуваме.

Г. Димитров: Ако ние не сме се по принцип изказали против учредяването на една подобна комисия, каза ви се тук. Представете си, че Общинският съвет избира една комисия да поздрави Негово величество царя. То е възможно.

К. Батолов: Има протокол, ще го четете.

Г. Димитров: Г-н Батолов, ако искате да разберете работата, слушайте. Има български цар. Вие избирате

една комисия, която да поздравя Негово величество царя. Та длъжна ли е комунистическата група да ви представи съветник за член в тази комисия? Изгубили ли сте си ума?! Ние сме против нейното избиране и делегат не ви даваме за нея. Да ви покажа втори случай. Вие избирате една комисия, която да устрои някакво особено патриотическо, националистическо тържество по случай «Св. Кирил и Методий» или друго нещо.

Позволете тогава на комунистическата група да се изкаже против това, като остане вярна на своята програма, на своята политика, вярна на своите избиратели и да ви каже, че е против такава комисия и против участието в нея. Как можете да ни обвинявате в непоследователност, когато отказваме да участвуваме в такава комисия? Това е толкоз ясно.

К. Батолов: Примерите са напълно сполучливи, но това няма нищо общо с прехраната на населението.

Г. Димитров: То е толкова понятно, толкова ясно.

К. Батолов: Ама примерите са толкова несполучливи.

Г. Димитров: Напълно сполучливи са.

К. Батолов: Какво общо имат с прехраната на населението?

Г. Димитров: Аз ще дойда и там. Аз отказах в миналия съвет да участвувам в наборната комисия. За това аз имах съображения, които ги посочих. Нито законът, нито волята, нито интересите на нашите избиратели могат да ни наложат да участвуваме в известни комисии, които считаме, че не трябва да съществуват, и в които считаме, че ние не можем и не трябва да участвуваме. Така стои въпросът. Но се слага практически сега въпросът за прехраната. Не се касае за финансова комисия, която ще проучва финансови преписки, не се касае за бюджетарна комисия, която ще прегледа бюджета на Постоянното присъствие, а се касае до една комисия, която ще организира дадена работа, ще организира доставката на брашно, изработването му на хляб, даването този хляб на населението. Касае се до една изпълнителна функция на общината. В тая комисия, господа, ние отказваме да участвуваме. Не защото, както ни се подмята много недоброръчително от г-н Филипова например — позволете този израз, — «бягате от отговорности, затуи

не искате да вземете участие». Ние не бягаме от тази отговорност, няма защо да бягаме, ние постоянно сме в положение да отговаряме там, гдето трябва да се отговаря. Ние можем да кажем нещо повече, запазвайки всичката скромност, която нам подобава, повече отговаряме пред опасностите на политическата борба, отколкото всеки друг у нас. Ако ние се боим от отговорности, ние отдавна бихме дезертирали от тези постове. Никой не може нас да обвинява в страх от отговорности. Ние се излагаме на опасности почти всеки ден, животът ни е в опасност — това, което няма за никой от вас, управляющите сега.

Председателят: Моля!

Г. Димитров: Не се касае до страх от отговорност, но до съвсем друго. Касае се до това: ние предложихме един дневен ред по въпроса за прехраната. Ние посочихме как би могло и как би трябвало да се организира още днес прехраната на населението. Гласувахте ли този дневен ред? Прие ли го Общинският съвет? Това, което г-н Сарафов разправя там — разправя го със своята къса памет, — не отговаря на действителността. Вие отказахте да гласувате нашия дневен ред, защото и по принцип, и конкретно не бяхте съгласни с тая програма, която ние предложихме. Вие гласувахте дневния ред на г-н Батолова, доколкото си спомням. Вие имахте едно болшинство с един глас, той се прокара, а той е в противоречие с нашия дневен ред. Вие завчера приехте едно наше предложение за нормите на раздаването хляб, но то е само част от нашия дневен ред. Вие не приемате това, което е най-същественото. Питам ви аз, когато вие това не приемате, когато болшинството стои на друго становище по организирането на прехраната на столичното население, как можете да ни кажете: «Вие бяхте за поемането на прехраната, вие непременно трябва да участвувате в комисията»? Трябва да нямате нито грам логика във вашето мислене, за да поддържате подобни работи тук. Нашият дневен ред не биде приет; биде приет вашият дневен ред. Какво следва от това? Следва: Постоянното присъствие, партияте, които представляват болшинство, да продължат реализирането на тая програма, която болшинството на съвета гласува. По тая причина ние не участвуваме в тая работа. По тая причина ние казваме: трябва да има

една общинска комисия, която да обсъди въпроса, която да упражнява контрола от името на съвета — там ще участвуваме. Ние няма да се нагърбим с организирането на прехраната по една основа, която не е наша, една програма, един път, който не е наш. . .

Б. С. Маждраганов: Защо?

Г. Димитров: . . .една програма, която води към пълен фалит. И затова вие сте разтревожени сега, защото се намирате в една задънена улица. Господа! Законът е ваш, а не наш — с всичките недостатъци на един ваш класов закон.

Председателят: Питам вашите колеги: какво значи «ваш» и «наш»? Законът е от парламента, какво говорите, закон «наш» и «ваш». Това е юридическа глупост.

Г. Димитров: Г-н кмете, я ме оставете, защото ако аз Ви отговоря, ще Ви платя с лихвите барабар.

Председателят: Нямате право да говорите «наш» и «ваш» закон.

Г. Димитров: Вие ще мълчите и ще ръководите заседанието. Недейте говори глупости и безобразия. Само едно обикновено тъпоумие не може да разбере тази работа, че законът е на тия, които го гласуват, които го създават. Ако сте толкова тъпоумен, г-н кмете, аз не съм крив.

Председателят: Вие не разбирате, не сте юрист. Г-н Мулетаров е юрист, нека Ви каже.

В. Мулетаров: Точно това е и моята мисъл.

Х. Фархи: Може ли друга да бъде!

Г. Димитров: Че законите на страната са задължителни за всички, това няма защо да го казва кметът, то е всеизвестно, но че Законът за прехраната е гласуван не от нас в Народното събрание и че не изразява нашата воля, нито волята на тия огромни трудещи се народни маси, които гласуват за комунистическата група, че той е един закон, който се гласува в Народното събрание от земеделци и народняци, поддържани от демократи, от цялата буржоазия, и то е ясно. Тоя закон е ваш закон.

Г. Данаилов: Не е вярно, Вие не сте прав, Вас Ви немаше тогава, ние бяхме против тая система за прехраната на общините. Трябваше да бъдете там. И Сакаров беше против тая система.

Г. Димитров: Вие си направихте споразумение за консорциума.

Г. Данаилов: Не е вярно, нямаше Ви там, за да знаете.

Г. Димитров: Вие направихте концесия на другите и получихте концесии и вие, демократите.

Г. Данаилов: Фактически това не е вярно, така както казвате. Законът не е създаден от демократите. И оння (с о ч и о б е д и н е н и т е с о ц и а л и с т и), и аз се борихме против него, доколкото силите ни позволяваха.

Г. Димитров: За Вас лично не говоря. В Демократическата партия има 99 течения. Аз говоря за партията като цяло.

В. Мулетаров: Защо се смеете, г-н Данаилов?

Г. Данаилов: Весели работи приказвате. Искате да плача ли?

П. Теодоров: Г-н Данаилов, справедливо трябва да говорим. Демократическата партия в $\frac{3}{4}$ беше за закона. Четете «Пряпорец», той не дава мнение против закона за консорциума. И когато г-н Чапрашиков писа статия*, Ляпчев му отговори с уводна статия. Когато Паскалев писа от Габрово статия**, Ляпчев също така му отговори***. Трябва да бъдем справедливи и коректни, когато обсъждаме въпросите. Г-н Сакаров, към когото апелирам, трябва да потвърди моите думи.

Г. Данаилов: Едно обяснение. Г-н Теодоров не знае работата. Смятам се засегнат в случая и ще отговоря. Не е въпрос за Закона за консорциума такъв, какъвто е. Вярно е, че народняците го създадоха — той е умът на народняците! Но то е друг въпрос — да го оставим настрана. Въпросът е, как е наредена прехраната на общината по този закон. И по този въпрос се борихме, колкото можяхме. Ние гласувахме против него. Г-н Кънев предложи — Петко Теодоров не знае работата — дневен ред срещу консорциума и срещу този начин на търгуване. Какво пише г-н Ляпчев аз не зная. Какво казва Демократическата**** партия там трябва да се знае.

* Вж Чапрашиков Ал. «По Закона за търговията със зърнени храни» — в «Пряпорец», № 299, 26 декември 1919 г. (Ред.)

** Вж Паскалев П. «Износът на храните и държавата» — в «Пряпорец», № 248, 4 ноември 1919 г. (Ред.)

*** Вж «Икономическото дружество и дебатите по износа на храните» — в «Пряпорец», № 251, 7 ноември 1919 г. (Ред.)

**** Думата е пренесена в стенографския протокол. (Ред.)

В. Мулетаров: Недейте се отказва от собственото си дете.

Г. Димитров: Аз не говоря за професор Данаилов лично, аз говоря за Демократическата партия, за народняците, за цанковистите, за земеделците, които поддържаха закона, едните като автори, другите като сътрудници.

Г. Данаилов: Разделете това дело.

Г. Димитров: Че вие във всички подробности не сте били съгласни, то е ясно, но не е най-същественото там.

Л. Кандев: (Към г-н Данаилов.) Това е ваш закон.

Председателят: Г-н Кандев! Съгласете се, че в България не може да има «наш» и «ваш» закон. Най-елементарни работи не знаете.

Г. Димитров: Г-н кмете! Вие полемизирате ли, или ръководите заседанието?!

Д-р Д. Папазов: Аз не зная да има закон на Демократическата партия, закон на народняците и пр. Щом излезе от парламента, той е закон за цялата страна. (Глъчка.)

Г. Димитров: Г-да съветници! Предлагам на Общинския съвет да посочи друг за председател, защото сегашният такъв има голяма охота да говори, да полемизира, когато другите говорят.

Председателят: Вие говорите достатъчно.

Г. Димитров: Говоря, обаче Вие ми пречите. Вие искате да свърша, нали? Вашата работа е да ръководите заседанието.

Председателят: Бележки аз мога да Ви правя, а Вие ще слушате.

Г. Димитров: Бъдете председател на мястото си и не скандалете и Вас, и целия съвет.

Председателят: (Звъни.) Бележки и упътвания от Вас не желая.

Г. Димитров: Защото заслужавате. Вие трябва да ни дадете възможност винаги да говорим, както трябва.

Председателят: Аз Ви давам достатъчно възможност.

Г. Димитров: Вие говорите глупости и вършите глупости. Г-да съветници! Г-н Петко Теодоров констатира —

и за пръв път може би добросъвестно — една работа, която трябва да се отбележи в отговор на г-н Данаилова.

Председателят: То не е важно.

Г. Димитров: Голяма част от демократическите депутати поддържаха тая инициатива за Закона за консорциума. Че вие в известни подробности не бяхте съгласни, то е друг въпрос, но то не е най-същественото.

II. Теодоров: С една забележка измениха всичко.

Г. Димитров: Всички буржоазни партии поддържаха в камарата този закон, това е истината. В този смисъл ние именно казваме, че той е ваш закон.

II. Теодоров: Той е един компромис.

Г. Димитров: Той е един компромис между селската и градската буржоазия, както аз изтъквах и друг път. Той е един компромис между чорбаджиите в селата и банкерите и търговците в градовете. Той е един компромис, но един компромис, от който много има да теглят общините и масите. И понеже дотам докарахте работата, какво остава? Остава да продължавате без наше участие, без да искате вашата отговорност да стоварвате на нашите плещи. Ние не бягаме от нашата отговорност, но ние не искаме да поемаме чужда отговорност.

Работата е много ясна, за да бъде експлоатирана от чиято и да е страна и да се знае, че в подобни комисии, както и в тая комисия, ние отказваме да участвуваме не защото бягаме от отговорност или от работа — защото в Пловдив, Варна, Русе, Плевен и почти цяла България нашата партия е, която организира с всички рискове и с всички тежести прехраната. И тук ние бихме поели организирането на прехраната, ако бяхме болшинство, и не бихме искали вие да влизате в комисията, бихме я уредили сами.

Х. Фархи: И без да се облагат капиталите?

Г. Димитров: Но ние ще покажем на масите веднага кой пречи да се организира прехраната, какво трябва да се направи, за да се даде действително доброкачествен и свтин хляб, кому трябва да се паднат разходите. Ние няма да можем като вас да заровим главите си в пясъка като камилското птиче и да чакаме манна от небето да падне, а бихме дигнали сами трудещите се маси на решителна борба. Така е в Плевен, така е в Бургас, така е и

в цялата страна. А че централната власт ще разтури тия съвети, добре, нека заповяда, нека продължава по този път. Толкова по-скоро ще дойде краят на буржоазната държава и диктатура.

Ето защо, господа, още веднъж подчертавам, нашата позиция е напълно последователна, а вашето затруднено положение, в което се намирате, не трябва да го извинявате с туй, че ние отказваме да участвуваме в комисията. Ние не поемаме вашата отговорност, каквото сте дробили — това сърбайте! Не можете ли да сложите мандата си пред нас в съвета и пред масите в София и да кажете най-после: «Докато не се приеме дневният ред, тая програма на Комунистическата партия, не може да се разреша прехраната.»

От десницата: А-а-а!

Г. Димитров: Това е истината.

Х. Фархи: Много казано.

Л. Коен: Не може ли да мотивирате по-обстойно — какви задачи давате на онази комисия?

Г. Димитров: Една комисия, която ще контролира качеството на хляба, правилността на раздаването му и пр., която ще контролира целия този апарат по прехраната на населението, която ще бъде един обществен контрол. Съвършено ясно е това!

Д-р Д. Папазов: (Възр а з я в а н е щ о.)

Г. Димитров: Досега комисията изучаваше въпросите. Съгласно окръжното на дирекцията се изисква да се назначи една комисия, която да организира и изпълнява работата. Ние казваме: в тая комисия не участвуваме — изложихме защо. Може да искаме съветът да избере една друга комисия от съветници на всички партийни групи, която от името на съвета и когато съветът не заседава, не е в сесия, да има възможност да контролира действията на органите по прехраната, да гарантира, доколкото от нея би зависило, правилността, редовността в изпълнението на работата. Това е то, което ние можем да направим. В такава една комисия ние не можем да участвуваме. Другото обаче е, както ясно виждате, съвършено последователно. И от принципална, и от практическа гледна точка ние не можем да участвуваме.

2. ЗА КОНТРОЛ ВЪРХУ ОРГАНИЗАЦИЯТА НА ПРЕХРАНАТА В СТОЛИЦАТА

Ние направихме предложението и аз поддържам това предложение от нашата група. Касае се за комисия от страна на съвета, която да упражнява този контрол върху организацията на прехраната. Че това е необходимо, няма какво да се спори. Със самия факт, че Вие предоставяте на Общинския съвет да върши този контрол, признавате, че контролът е необходим.

Председателят: Както винаги.

Г. Димитров: Общинският съвет в своята цялост не може да извършва контрол в такива важни случаи в най-големи подробности, а няма никакво съмнение, че в случая се касае до въпрос извънредно важен, до работи, по които може да стават нередовности и може да се допуснат злоупотребления по зла воля и могат да се направят ошущения по немарливост независимо от Постоянното присъствие, въпреки него или дори с негово участие. Всичко е възможно! Щом е така, интересите на населението в София биха били толкоз повече гарантирани, колкото съветът има по-голяма възможност да упражнява непосредствено и всекидневно контрол върху целия този апарат за прехраната на населението. Съветът сам в своята цялост не би могъл да върши тая работа, той трябва да създаде от своята среда една специална комисия, която да контролира; нейната задача ще бъде да следи уредбата, организацията на прехраната на населението. Един от големите въпроси, който веднага се повдига и който ще бъде постоянно на дневен ред и в Постоянното присъствие, и в съвета, и в комисията, това ще бъде въпросът за качеството на хляба. Аз съм сигурен, господа, че в това отношение ще се вършат много нередовности и много злоупотребления; работата може да се стигне дотам, че голяма част от софийските бедни семейства да предпочитат да купуват хляб по-чист на по-висока цена, отколкото да вземат евтиния хляб, който ще им дава общината.

Г. Данаилов: Ние нямаме две качества хляб.

Г. Димитров: Вие нямате две качества, но фактически имате.

Г. Данаилов: То е друг въпрос.

Г. Димитров: То е същият въпрос, г-н Данаилов, защото дори сега при долнокачествения хляб на фурните има семейства, които ще предпочитат да купуват белия хляб на по-висока цена. Тъй ще стане. И понеже е необходим един ефикасен постоянен контрол от страна на съвета, ние настояваме да бъде избрана една комисия непременно с участието на партийните групи, която няма да се бърка в изпълнителната работа, възложена на Постоянното присъствие, комисия, която ще има правото, мандатът от страна на съвета да контролира непосредствено във всичките подробности работите по прехраната и да прави своите доклади, да изнася своите мнения тук, в съвета. Дайте възможност за този контрол, защо бягате от този контрол, за да не допуснете съветът чрез своя една еманация — комисията, да има възможност непосредствено да следи? Или предполагате, че ще се явят много големи неприятности за вас, ако има една подобна контролна комисия?

К. Батолов: А бе, не е за това.

Г. Димитров: Вие казахте по-рано, че ние бягаме от отговорност. Казах, че не е вярно.

Г. Данаилов: След като избягахте вие, не остава, освен да избягаме и ние подобно на вас.

Г. Димитров: Казахте, че бягаме от работа, отговорих ви, че не е вярно, и вие вече разбирате, че е така, че действително не е вярно. Аз ви питам, на какво основание вие бихте отказали да изберете една комисия за контрол? Кой е резонът, по който искате да избегнете тая контрола? Ето защо, без по-нататъшни разpravии, ние желаем предложението на нашата група да бъде поставено на гласуване, да се избере една комисия за упражнение контрол по прехраната на населението.

Председателят: Едно малко обяснение. Постоянното присъствие както в цялото управление паралелно със себе си не допуска никаква специална контролна комисия, тъй и в случая не приема никаква контролна комисия, която само ще му пречи.

Г. Димитров: Няма да му пречи.

Председателят: Не приемаме никаква контролна комисия. Елате в комисията заедно да организираме пре-

храната — това разбирам, — но само да контролирате и да бъркате, това не желая.

В. Мулетаров: Няма да бъркаме.

Председателят: Не приемам контролна комисия. Ето, съветът е контрол.

Т. Атанасов: Съветът ще гласува.

Г. Димитров: Моля да се разбере.

С. Прулов: То се касае да бламираме.

Г. Димитров: Вие недейте се спира на работи, които не съществуват в случая.

Х. Фархи: Има ли за трамваите специална комисия, която контролира? — Това не Ви пречи да правите интервюта във всяко заседание.

Г. Димитров: Недейте изкривява предложението, което правим от нашата група. То е: не да се бъркаме в изпълнителните функции на Постоянното присъствие в областта на прехраната, както и другаде, не да вземаме едни и други решения — вие му давате мандат, то има право да решава, нека решава, — но комисията, избрана от съвета по наше предложение, ще има правото непосредствено да следи за целия процес на изпълнение на работата от Постоянното присъствие.

Х. Фархи: Това значи контрол.

Г. Димитров: Тя ще бъде един особен орган, който ще повдига въпроси тук, в съвета, ще докладва, ако е необходимо, за това, което става, и ще изпълнява от името на съвета една контролна функция. Това не е блам на Постоянното присъствие, ако Постоянното присъствие е на мястото си, което не допуска злоупотреби. Тя е комисия на съвета. Тъй че не се касае до намеса във вашите изпълнителни функции, а до един контрол.

Председателят: Казахме: Постоянното присъствие в този смисъл, който предлагате, контролна комисия не приема.

Г. Димитров: Значи се страхувате от контрола.

(След изказването на С. Прулов.)

Предложението, което правим ние, би могло да бъде гласувано още сега, без да имаме нищо особено против, ако комисията би разгледала въпроса и би внесла един правилник подробен, изработен за случая; основните по-

ложения, по които би трябвало да стане един избор по секции, биха могли още сега, веднага, да бъдат посочени. Участвуват например в избора всички мъже и жени.

Г. Данаилов: Този, който е подал декларация — има мъже, има и жени.

Г. Димитров: Моля. — В избора на тези подкомисии в секциите участвуват всички мъже и жени, очевидно, които са подали декларации — за тях се касае, които са подали декларации. Ето едното положение. Второто положение. Подкомисиите се избират за всички секции 26, те могат да бъдат 5, 6, 10-членни, веднага би могло да се реши още тук, без да се протака много. Какво ще вършат? Да проверят точността на декларациите, които са подадени. Окончателно няма да съставят списъка. Окончателното съставяне на списъка ще стане с участието на представители на финансовата власт в общата общинска комисия, в която ще бъдат събрани тези декларации от отделните подкомисии. Значи подготвителната работа по съставянето на списъците за даването на евтин хляб ще бъде извършена от подкомисиите в отделните секции. Ако съветът възприеме предложението, както го прави комунистическата група, то може да се реши сега, без да се внася отново в Общинския съвет. Натовазва се общата комисия да изработи правилник в тоя именно дух. Това са подробности, които няма да противоречат на решението на съвета, но това не е вече туй, което предлагаше г-н Фархи, или туй, което предлагаше някой от групата на широките — подкомисиите да бъдат съставени от представители на партийните групи в секциите. Принципът, който би трябвало да се прокара и който в подробности би трябвало да бъде изработен от общата комисия, той е: гражданите и гражданките, подали декларации за евтин хляб, се събират в отделните секции на общи граждански събрания и избират от своята среда специална комисия, която бива натоварена да провери точността на декларациите и имотното, доходното състояние на всички, да се произнесе по тях и събраният по този начин материал в общата комисия с представителя на финансовата власт се проверява за приготвянето на окончателния списък. Подробностите по това, колко души трябва да има във

всяка комисия и пр., това да се направи от общинската комисия в правилника, който ще бъде приготвен, без на-ново да бъде сезиран Общинският съвет. Ето така моди-фицираме предложението на нашата група и настояваме да бъде гласувано.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

19 април 1920 г.

I. ЗА УЧАСТИЕТО НА ОБЩИНСКИТЕ РАБОТНИЦИ И СЛУЖЕЩИ В ПРАЗНУВАНЕТО НА ПЪРВИ МАЙ

Г-н председателят на съвета, както и други път е правил това, си позволява да окарикатурява предложенията, които се правят от наша страна, за да предизвика по-лесно тяхното проваляне в Общинския съвет. Това е една стара политика. Във всеки случай това не може да се допусне в този случай.

Председателят: Моля, какво е предложението разбрахме от речта Ваша* и на г-н Мулетаров.

Г. Димитров: Г-н председателю! Нашето предложение е писмено; то е мотивирано**.

Председателят: Вие искате да обявим Първи май за празник на революцията.

Г. Димитров: Имахме случай да изслушаме тези господа, които говориха по нашето предложение. Аргументи формални и аргументи по същество чухме, и едното и другото, нали? Няма никакво съмнение, че ние не си правим илюзията, че ще можем да убедим вас да станете комунисти-революционери и да се наредите под нашето знаме на Първи май. Недейте ни смята толкова наивни. Вие, представителите на капиталистическата класа. . .

А. Асса: Ние, които представляваме фактически болшинството.

Г. Димитров: . . . вие, представителите на капиталистическата класа, на софийската буржоазия, революцио-

* Комунистическата общинска група предлага Първи май да бъде обявен за празник и на общината. (Ред.)

** Речта на Г. Димитров не е запазена в стенографския протокол от заседанието. (Ред.)

нери няма да станете. Но не се касае до това, господа, не се касае до вас, нито до г-н Филипова, нито до г-н Данаилова, нито до който и да е от вас тук — да ви направим в този момент тук привърженици на комунистическата програма, привърженици на съветската власт, привърженици на пролетарската диктатура и на социалната революция. Не се касае до това, защото би било наивно, смешно, глупаво — касае се до друго. Софийското трудещо се население, казахме ние, ще празнува 1 май като свой празник на труда, на братството между народите, на борбата за своето собствено освобождение от игото на капитализма. Е, добре, това трудещо се население, което ще празнува 1 май, има право да очаква и общината да затвори своите канцеларии, учреждения, предприятия на неговия собствен празник.

А. Асса: Защо?

Г. Димитров: Защото това е мнозинството на населението в столицата. Господа, от името на това трудещо се население, което ние представляваме. . .

Х. Фархи: Пък ние от името на останалото население, което също представляваме.

Г. Димитров: . . . ние правим предложение. . .

Х. Фархи: И ние правим предложение.

Г. Димитров: . . . ние поставяме прочее въпроса за затваряне предприятията, учрежденията, институтите на общините с изключение на ония, които са абсолютно необходими за прехраната на населението. Ако би могло технически дори и тези няколко души чиновници по прехраната на 1 май да не работят, толкова по-добре! То е работа, която може веднага да се установи, работа, която може с комисия да се уреди, но във всеки случай Общинският съвет е, който е длъжен да реши, че общината празнува на 1 май, че целият неин персонал е освободен от работа.

А. Асса: Това не е ли налагане?

Г. Димитров: Господа! Никому няма да се наложи насила да отиде в редовете на манифестацията.

А. Асса: Налагат да не работим.

Г. Димитров: Касае се за нас, за трудещия се народ. И представете си, ако вие с един-два гласа не бяхте случайно повече — едно аритметическо мнозинство, ако не

беше нашата изборна система и зависимост икономическа или стопанска, то се знае, че в София ние щяхме да имаме едно болшинство в съвета, че Постоянното присъствие щеше да бъде наше, София щеше да бъде една червена комуна. Е, добре, тогава щеше да става въпрос да бъде обявен този празник като празник на общината. Та в Русе, Варна, Бургас, Сливен, Плевен, та в цяла редица градове, пък ако щете и в цяла редица червени селски комуни това е станало! Кой закон забранява това, коя централна власт е в състояние да попречи на това? То е работа вътрешна, на самата община, на Общинския съвет. Е, добре, вие сте аритметически числено с един-два гласа повече от нас — то е един резултат на едни минали избори, ама то още нищо не означава. Вън в населението, сред масите, вие сте малцинството имотни, ние представляваме трудещото се мнозинство и затова казваме: това предложение трябва да бъде гласувано.

Но, господа, срещу него се прави декларация на Постоянното присъствие. Аз искам да ви покажа с две думи само колко големи са практическите неудобства дори, ако най-сетне тъй се свърши работата с вашия вот тук. Ще кажете: «Който желае, може да напусне.» Питам директора на трамваите и осветлението: технически как ще стане тази работа? Ще стане така. Той иска трамваите да функционират на 1 май, юзината да работи на 1 май, той ги обявява за предприятия, които на 1 май трябва да бъдат тъй, както на 30 април. Тогава една част, голямата част, няма никакво съмнение, трамвайни работници не отиват на работа, работници от осветлението не отиват на работа. Явяват се отделни лица. Та той с тях ли ще продължава, да пусне една-две трамвайни коли? Та той с този ли малък персонал ще кара юзината? И това е за всяко друго предприятие, за всеки друг институт на общината. Дори от тази гледна точка, очевидно е, трябва да бъдем наясно, начисто: на 1 май трамваите ще работят ли, юзината ще работи ли, другите предприятия на общината ще работят ли, кои институти ще работят? С нашето предложение въпросът се разрешава изчерпателно, без да стават комунисти-революционери, като сте даже контра-революционери, каквито сте фактически, от г-н Коен до г-н Фархи оттатък, на цялата маса. И затова, без да от-

немам повече време, ние настояваме предложението да бъде гласувано.

Възражението, което се прави от г-н кмета, че това не може да се гласува, защото комунистите смятат този празник за празник* на революцията. . .

Председателят: Разбира се.

Г. Димитров: . . . а той тук за революция не може да гласува. . .

Председателят: Мулетаров така предлага.

Г. Димитров: . . . господа, много е смешно, ако то не е просто една умишлено налагана диверсия. Нашето предложение — ще го прочета пак — гласи: (Ч е т е.) «Имайки предвид, че 1 май е традиционният празник на труда, на мира, на братството между народите и на борбата за освобождаването на трудещото се човечество от политическата и икономическа диктатура на малцинствата — владетели на големите капитали и едрата собственост; имайки също така предвид, че трите четвърти от населението на София се състои от мъже и жени на труда, физически и интелектуален, и че върховна длъжност на общината е във всички случаи да изразява интересите, волята и тежненията на това трудещо се население, Софийският общински съвет постановява: 1 май се обявява и за празник на общината; в тоя ден нейните учреждения и предприятия, с изключение на тези по прехраната, ще бъдат затворени.» — Касае се за тая година, касае се за събота, господа, че за идущата година вие няма да бъдете тук и от вас тоя вот няма да зависи, аз мога да подпиша с две ръце. Идущия май ще има червена комуна в София — с най-голяма сигурност може да се каже това.

Председателят: Или пък Вие в затвора, ние вън от затвора.

Г. Димитров: Е, добре, това предложение прочее трябва да бъде гласувано. Няма препятствия да не бъде гласувано. Ако го отхвърлите, ваша работа е. Каза се от нашия другар Мулетаров: пак ще бъдат затворени предприятията, пак масата ще излезе да празнува, само че след това вие ще искате да залавяте един или други като инициатори, само че след това ще има спор за едно

* Думата е пропусната в стенографския протокол. (Ред.)

или друго, само че след това ще губим цяла редица заседания да се борим с вас да защитим правата на тези, които така или иначе ще се увредят вследствие майската манифестация.

К. Батолов: Това няма да стане.

Г. Димитров: А ние искаме това да се избегне. Толкова повече че вие желаете да се работи, а не да се спи. Е, добре, дайте тази възможност радикално да се разреши въпросът да бъде празнуван 1 май тази година*.

2. ЗА ПРАВИЛНО РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ХЛЯБА С НАМАЛЕНИ ЦЕНИ

Господа! От името на нашата група аз има да припомня на Постоянното присъствие пред съвета, че въпросите, свързани с организацията на прехраната, не могат тъй инцидентно да бъдат решавани, както това се прави. Ако има толкова спешни въпроси, които трябва веднага да бъдат разрешени, когато се представя в днешното заседание този списък от въпроси, най-малкото, което трябва да бъде направено от Постоянното присъствие, то беше този списък с известни кратки разяснения, написани на пишуща машина, да бъде даден на г-да съветниците заедно с поканата преди заседанието, за да има възможност да се проучат известни работи, да се установи становище и тогава да се решат въпросите. Този начин, експромто**, инцидентно да бъдат повдигнати въпроси доста важни, ние не одобряваме и бих желал — настоявам — в бъдеще Постоянното присъствие да не процедира по въпроса за прехраната по такъв начин.

Председателят: Ще Ви отговоря. Има някои въпроси, по които тъй ще постъпваме, но има и въпроси толкова спешни, по които веднага, сега в заседанието ще ви сезирам.

Г. Димитров: Това, което се е изработило отзарана или снощи?

Председателят: В събота постъпи писмото — отзарана изработихме това, в празничен ден не работим.

Т. Данаилов: За прехраната ще работите.

* Предложението не е поставено на гласуване. (Ред.)

** Експромто (лат.) — без подготовка. (Ред.)

Председателят: Колкото е възможно ще правим, но имайте предвид, че се касае за прехраната.

Г. Димитров: Инак вие поставяте нас в това положение да кажем: правете каквото знаете, не поемаме никаква отговорност, трошете си главите! Ние не бихме желали ника да преминават тези въпроси. Трябва да има предварително осветление в кръга на възможността, за да може действително всяка група да вземе своето становище едновременно, а не г-н Папазов да ни казва сега, че първа по втората точка ще дава допълнителни обяснения, нещо, което трябваше да се направи по-рано.

Що се касае до повдигнатите въпроси от гледна точка на предложението, където ние бяхме направили за разпределението на гражданите по категории* на получаващи хляб на евтина цена и други — на костуема цена, ние бихме разделили всички тези, които се засягат тук в повдигнатите въпроси, на няколко категории. Първо: държавните учреждения, болниците и други, които сами се грижат за доставка на хляб на лицата, които там се лекуват или работят. На тези учреждения хлябът да бъде даван по костуема стойност. Държавата прочее в случая ще поеме загубата, която би произтичала от разликата между костуметата стойност на хляба и намалената му цена. Такъв е случаят с държавните болници, които се предвиждат тук в първия пункт. Такъв е случаят с легациите на другите държави — разбира се, нека си поемат те загубата. Такъв е случаят със Зоологическата градина, ако бихме я считали наравно с другите държавни учреждения, и ако е дворцова — нека представи своите работи, за да видим как е по-точно: ако дворецът се грижи за нея, нека плати по костуема стойност хляба на своя персонал. С една реч, едно принципиално решение трябва да се вземе, което да важи за всички отделни конкретни случаи. То е, че в държавните учреждения, каквито и да са те, дето продоволствие с хляб се върши от самите учреждения за персонала, хлябът ще се дава по костуема цена, и не по намалена цена.

На второ място се повдига въпрос за частните болници, клиники и санаториуми като частни учреждения, като

* Вж настоящия том, с. 133—136. (Ред.)

частни предприятия. И в случая, според мен, като частни капиталистически предприятия те тоже трябва да си плащат хляба на костуема стойност. Едно възражение би могло да се направи веднага, че в някои частни клиники, в някои частни санаториуми отиват хора, които у дома си при своя доход и според нашата наредба биха получили евтин хляб. Но това са изключения. Тези хора отиват обикновено в държавни болници и те се лекуват безплатно. Тъй че, на второ място, частните болници, клиниките, санаториумите и прочее плащат хляба на костуема стойност.

На трето място идат благотворителните заведения, разбира се, не техният управителен персонал от всевъзможни госпожи и господа, които правят спорт и спекулират с благотворителността, а питомците, както е казано и тук: «питомците на фонда за сираците, безплатните трапезарии и пр.» — самите тия бедни нещастни деца, които там са приети за отглеждане и възпитание, и те трябва да получат. . .

Председателят: Те аслъ се издържат повече от общината.

Г. Димитров: Моля — . . . то се знае, хляба на намалена цена, като обаче градим от всичките злоупотребления, които са възможни — да получат евтин хляб лица, които не принадлежат към категорията на питомците, защото имали сме случаи да изнасяме в нашия Общински съвет много случаи от областта на тая буржоазна благотворителност, дето захарта, млякото и пр. се получаваше от дамите, заведующи тия благотворителни дружества, облаги известни се получаваша под формата, че се прави някаква благотворителност на бедните и нещастни деца.

Третият пункт от този дневен ред по прехраната за днес, в днешното заседание, е и въпросът за руските бежанци⁸⁹. Руските бежанци, като категория някаква, за която трябва да се грижи общината, не съществуват и в никакъв случай не може да се отпусне хляб на евтина цена за тях. Ако Славянското благотворително дружество⁹⁰ или което да е друго учреждение, някоя корпорация би се грижила за тези бивши дворяни и пр. от Русия — да плаща костуемата цена. Ако някои руски бежанци,

като работници, като служещи, като инженери, ако щете, и пр., са дошли и започнали да работят в София и със своя собствен труд изкарват прехраната си, в такъв случай тях ще ги засегнат ония норми, които имаме за нашите софийски граждани. Те могат да получат хляб според дохода си, ако влязат в категорията на тези, които нямат достатъчен доход — ще получат хляба на евтина цена. А само затова, защото някой си е руски бежанец, нищо не работи и има доход 400 лв. дневно, за да гуляе, да му се дава евтин хляб, очевидно това не може! Що се касае до третия пункт: «руски бежанци», той се заличава и отделните лица от тях ще могат да получават хляб на евтина цена само ако са трудещи се и отговарят на нормата, която установихме.

На четвърто място идват учащите се. Това са студенти, ученици, студентки, ученички, които не принадлежат на софийски семейства и които следователно не могат да бъдат разпределени по категории според нашите норми. Ние считаме, че всички учащи се, като учащи се не могат да ползват привилегията за по-евтин хляб. И там трябва да се види кои от тях са състоятелни, според дохода, който имат семействата им, според дохода, който могат да имат те — богати наследници например, ще бъдат лишени от правото на евтин хляб. Спрямо учащите се въобще в държавни и частни учебни заведения трябва да се приложи същият този принцип, който прилагаме въобще спрямо другите граждани на София. Никаква особена привилегия!

К. Батолов: Не сме в състояние да проверим.

Г. Димитров: Те ще представят от своите общинни удостоверения, ще удостоверят своето имотно състояние и след това ще получат.

Същото би трябвало да се каже за пенсионерите. Ако те нямат доход по-голям от определения в нашите норми, ще получават евтин хляб, но ако имат, ще си получават хляба по костуметата цена. Самият факт, че са пенсионери, не им дава право да се ползват от тази привилегия.

Към учащите се трябва да прибавим и тези, които следват духовни училища — Семинарията и Духовната академия. И те все пак са учащи се, макар да са бамбаш-

ка*. Ние не можем да правим никаква разлика между тях и другите. Разликата, която може да се направи, тя е тази, в случай че Духовната семинария представлява от себе си един пансионат, издържан от държавата.

Председателят: Такъв е.

Г. Димитров: В такъв случай Духовната семинария ще бъде причислена към ония учреждения, които сами се грижат за хляба на своите питомци.

Посочват се на 12-о място тук, в този списък, железничарите, които се числят към Софийската дружина. Това е съвсем неясна работа. Доколкото ние знаем, те се числят към войсковите части и всяка войскова част се грижи за своя състав, снабдява го с хляб. Очевидно на това основание, на което войниците, миньорите и други такива получават хляб, на същото основание ще получават и железничарите. Сигурно по някакво недоразумение е вмъкнато това.

К. Батолов: То е стара работа, когато бяха мобилизирани.

Г. Димитров: Ако се касае за семейства на такива, които живеят тук, те ще си получават на общо основание.

В. Мулетаров: Като другите семейства.

Г. Димитров: Да, не може да се прави никаква разлика. Най-важен въпрос от всички тези остава въпросът за предградията на София. Имаме Красно село, Надежда, Малашевци преди всичко и може би други някои места, дето тоже има известни селища, които в трите си четвърти, ако не изцяло, се състоят от чиновници, служещи и работници, работещи в София. Те живеят там, защото са тежки жилищните условия на града, защото тук не са могли да намерят жилища, или там са намерили по-евтини такива. От туй, че те живеят там, следва ли да се формализираме по закона и да казваме: понеже тези предградия на София засега представляват административни единици, числящи се не към Софийската община, а към известни селски общини, ние се отказваме да се грижим за снабдяването им с хляб; нека направи това за Надежда — с. Връбница, за Красно село — с. Бояна, за Мала

* Бамбашка (тур.) — осбен. (Ред.)

Мешци — селската им община. Ние стоим на становището, Господа, че този въпрос така не може да бъде разрешен, първо, затова, защото тенденцията трябва да бъде да се направят пътят за сближаването, за включването на всичките тези предградия в рамките на Софийската община. Отдавна този въпрос е повдигнат в Общинския съвет, това е една необходимост! Това са части от софийското население, което само живее в известни предградия. Правилното е те да бъдат включени в рамките на Софийската община и административно. Това и ще стане в бъдеще, сигурно. Според проекта, който се работеше навремето, който в много отношения очевидно има преимущества, не само тези предградия, но и околните села, като Княжево, Бояна, Панчарево, цялата котловина около София трябва да се включи в една обща община. Докогато това стане обаче, хората, които живеят там: железничари, чиновници, служещи, работници и пр., не могат да бъдат лишавани от хляба, който Софийската община ще дава.

Г. Ангелов: Те получават оттам.

Г. Димитров: Сега въпросът се поставя веднага практически. Връбница трябва да организира прехраната и на Надежда, но е една селска община, която нищо не прави и не е годна да направи. Боянската община е в същото положение, Малашевци — също.

Г. Ангелов: Една поправка. Дирекцията е отпуснала брашно за Връбнишката община и Надежда се продоволствува от нея.

Г. Димитров: Защо сте поставили тогава този въпрос? По искането на хората?

Д-р Д. Папазов: Персоналът, който иде при нас, го поставя.

Г. Димитров: Нашите сведения говорят, че в Малашевци не получават хляб — селото не дава, вие тоже не признавате.

Г. Ангелов: Длъжно е да даде селото.

Г. Димитров: Ние считаме, че тези предградия могат да бъдат включени, що се касае до трудещите се техни кметли, които по нормите, изработени от Общинския съвет, имат право да получават хляб на по-евтина цена. Те могат да бъдат включени да получават хляб оттук. И

това да бъде едно предрешение на въпроса въобще за включването на тези предградия към Софийската община. Ако Общинският съвет би отхвърлил това, той не може да се дезинтересира от въпроса за снабдяването на това население с хляб и трябва да се иска на всяка цена Районният комитет да продължава да дава хляб, както досега, ако селските общини не са в състояние да го направят. Аз зная, че те няма да го направят, те считат тези хора за чужди, антагонизъм се насажда изкуствено. Софийският общински съвет, за който са гласували тези хора, поспеже са избиратели от софийски секции, не може да се дезинтересира и да каже, като вдигне ръце: «Аз не мога да понасям и дажбата за тези 500 или 1000 души.»

Г. Ангелов: Не са гласували за Софийския общински съвет.

Т. Атанасов: Има и такива, които са гласували.

Г. Димитров: Не познавате тези места сигурно. Повечето от тях, ние знаем това положително, имали сме случай да правим справки по избирателните секции, гласуват тук, защото работят тук.

Г. Ангелов: Нито гласуват тук, нито данъци плащат тук.

Г. Димитров: Знам за данъците. И това е най-сериозното възражение. Но искам да кажа, че тези хора не могат да бъдат оставени без грижа от Софийската община. Те имат право да поискат от нас хляб. Ние стоим на становището, че те трябва да бъдат включени в кръга на онези граждани, които Софийската община ще продоволствува с хляб, макар с това да се увеличат загубите, които биха произтекли от разликата между костуемата цена и цената на по-евтиния хляб.

Та се открива въпросът, както във всички случаи, където разрешаваме даване на евтин хляб, големият въпрос, кой да плаща загубите, отде да се покрият загубите? Този въпрос ние го повдигнахме по-рано, настояваме на него и сега. Тези загуби трябва да бъдат понесени от имотната класа на нашата столица. Тя има достатъчно средства, трябва да ги даде. Може да ги даде и трябва да се направи всичко в тази насока чрез Народното събрание, чрез вашите партни, които имат известно решително влияние върху управлението на страната и ще го

имат в бъдеще, да се измени Законът за градските общини, да се придобие необходимата бюджетна, административна и финансова автономия, за да се покрият тези големи разходи и загуби чрез облагане имотите, капиталите и доходите.

Тъй гледаме ние на въпроса, що се касае до всички тези случаи, по които се иска вотът на съвета за получаване на хляб на по-евтина цена или на костуемата стойност.

Вторият пункт от този протокол или дневен ред, как да го наречем в случая, е да се даде право на Постоянното присъствие да закупува брашно — типове по наредбата.

С. Прулов: Да почакаме, да видим какви обяснения ще даде г-н помощник-кметът.

Д-р Д. Папазов: Да свършим по първия пункт.

Г. Димитров: Ако трябва да се купува и ако може да се купува по-евтино от предвидената норма, следва ли, че трябва да се иска разрешението на съвета? То се нас, че трябва да се купи. Та и без търг, по доброволно съгласие трябва да купите.

Но тук се повдига големият въпрос — за качеството на хляба. Не е работата там, да се купи само на по-ниска цена! Корекция известна ще се яви непременно, но ако има голяма смес, ако това, което би се купило, е недоброкачествено, то в такъв случай всъщност би било по-скъпо от определените норми. Ние бихме желали да се осигури най-доброкачествен хляб за цялото онова население, което ще получава на евтина цена хляба си. Евтината цена да не бъде причина за долно качество на хляба.

Г. Ангелов: Костуемите цени са 3,74 лв., нормата на консорциума е 3,74 лв., но дирекцията на нас ни го дава 4 лв. Ние казваме тук: «Цена, по-ниска от тая на дирекцията», не от костуемата на консорциума.

Д-р Д. Папазов: Г-н Димитров говори за качеството.

Г. Ангелов: Качеството е същото онова, което ще ни дават. Определен тип.

Л. Кандев: Да не са трици?

Г. Ангелов: И трици има.

Г. Димитров: Като се решава да се дава хляб на евтина, достъпна цена на населението, да не става това причина населението да бъде тровено с един недоброка-

чествен и нездрав хляб — нещо, което ние предвиждаме, че ще стане — по много признаци може да се заключи, че това ще стане. Затова ние настояваме да има една комисия за контрол в това отношение, затова и днес считаме, че тази комисия е абсолютно необходима, че трябва да бди над органите на прехраната, над целия този голям апарат, който ще доставя брашно, ще определи качеството на хляба, ще има фурните в ръцете си, ще дава директивите в това отношение, над които трябва да бъде упражняван един контрол постоянен, непосредствен, всекидневен контрол от общински съветници, отговорни пред самото население. Този контрол вие отхвърляте. . .

Л. Кандев: И широките го не щат.

Г. Димитров: . . . с болшинство, очевидно с широките, но този контрол става толкова по-необходим, когато дохождаме до въпроса конкретно сега.

Е. Николов: Най-необходимо става да участвувате в организацията на производството.

Г. Димитров: По този принципален въпрос ние се изказахме.

Е. Николов: Там отидете. По-ефикасно е да участвувате в самата комисия, а не да дезертирате от нея.

Б. Луков: И вие не участвувате.

Е. Николов: Ние сме логични, имаме съображения, а вие едното искате, другото не щете.

Г. Димитров: Ще дойда и на това, че широките не са в комисията. Трябва да се удивляваме още на това, че широките не са влезли още в Постоянното присъствие.

Е. Николов: Само знаете демагогия да правите, а като дойде за работа, вас ви няма.

Г. Димитров: То е вашата логика, аслъ там трябва да отидете, за да контролирате най-добре. Ние говорим, господа, за един обществен контрол.

С. Прулов: Защо демагогствувате? Какъв обществен контрол изпълнявате вие? Ще вършат контрол, които имат право да го вършат. Един контрол, който имате възможност всеки ден да вършите. Когато искахте контрол над 30-милионния бюджет, който упражнява общината, защо не искате контрол тук?

Г. Димитров: Вие спасихте Постоянното присъствие миналия път.

С. Прулов: За какво спасение говорите? Ако е въпрос за спасение, сложете на дневен ред въпрос за доверие да видим кой ще го спаси.

Г. Димитров: То беше въпрос на доверие миналия път. — Всички общински съветници имат право да контролират общинските служби. — Така е. Но никой общински съветник не би могъл да извършва онази контрола, която в случая е необходима, ако няма специален мандат от Общинския съвет, ако няма нужните права в това отношение.

С. Прулов: Вне в качеството си на общински съветник имате мандат.

Г. Димитров: Е, приказки разправяте! 10 години сме тук и знаем как се упражнява тази контрола. Това говорете на новите съветници, които нямат хабер, на мене недейте говори, защото съм ходил по фурните и таваните.

С. Прулов: В качеството на общински съветник сте длъжен и да контролирате, имате мандат на контролор.

Г. Димитров: Знам това, но говоря за една специална контрола.

С. Прулов: Не искам да поверя това право на контрола никому, искам да го запазя за себе си, няма да го дам никому.

В. Мулетаров: Кой ти отнема това право? Никой не ти го отнема.

С. Прулов: Там е всичкият въпрос, че не само го отнемате. . .

Г. Димитров: Искаме да усилим тази контрола.

С. Прулов: Усилването става, като контролират 30 души, а не 5 души.

Г. Димитров: Въпросът е съвсем ясен. Ако беше все същото да контролират общински съветници, или една комисия да бъде натоварена специално с този мандат, със специални права да контролира прехраната, Постоянното присъствие би приело това без всякакъв спор. Самият факт, че Постоянното присъствие правеше миналия път въпрос на доверие, това доказва, че има една разлика между контрола на отделните съветници и тоя на комисията.

Е. Николов: Това е негово схващане.

Г. Димитров: Вне подкрепихте неговото схващане.

Председателят: Защо говорите по въпрос, който е изчерпан? Няма да гласуваме по него. Свърши се.

Г. Димитров: Аз само изтъквам от наше име, че въпросът за качеството на хляба е един от най-важните въпроси по прехраната. Когато общината поема доставката на хляба, когато тя ще снабдява голяма част от населението с по-евтин хляб, тя трябва да даде всички гаранции, че този хляб ще бъде доброкачествен, а няма да бъде от кал, от трици и всевъзможни боклуци, както беше в миналото и както може да бъде сега. Аслъ сега имаме вече едно влошаване и това влошаване може да отиде още подалеч. И от тая гледна точка ние подчертаваме още веднъж голямата необходимост от специална контрола от страна на Общинския съвет, независимо от тая контрола, която отделни общински съветници могат да правят.

Председателят: Този въпрос е свършен.

Г. Димитров: Той за Вас е изчерпан, той не съществува даже. По всички въпроси, които се повдигат в свръзка с въпроса за прехраната, винаги ще изтъкваме това. И когато утре дойдат да се оплакват за злоупотребленията и безобразията, които ще почнат да текат, тогава на нова сметка ще дойдем до тази необходимост.

Е. Николов: За да участвуват в организацията — тая необходимост.

Г. Димитров: Защо ще участвувате вие, питам аз?

Е. Николов: Защото сме логични.

Г. Димитров: Какво сте логични?

Е. Николов: Щом като искате контролна комисия, по-добре участвавайте в организацията.

Г. Димитров: Недейте бяга от въпроса. Вие спомогнахте на Постоянното присъствие, за да избегне специалния контрол. Това е истината! Нека го знае целият град, нека го знаят всички. Това е истината!

Е. Николов: Вие знаете само да критикувате.

Г. Димитров: Ние ще вземем организацията на прехраната в свои ръце само когато имаме управлението на общината в свои ръце, а сега сме тук за контрол.

Е. Николов: Кой ви пречи? Девет души сте, не един!

Председателят: Девет контролора имате.

Г. Димитров: Що се отнася, господа, до въпросите, които се повдигнаха по този списък на Постоянното при-

състояние, ние се установяваме на точките, които аз изтъкнах. Ние правим тези предложения и за тях ще гласуваме.

А що се касае до качеството на хляба, ние настояваме това качество да бъде добро и цените, на които ще бъде купувано житото или брашното, в никой случай да не играят роля за влошаване качеството на хляба. За тази цел ние настояваме на нашето предложение, да има една специална контрола от страна на Общинския съвет.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ЗА ШИРОКА ПУБЛИЧНОСТ ПРИ РАЗИСКВАНЕ НА ВЪПРОСА ЗА ПРЕХРАНАТА В ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ

Изказване в Софийския общински съвет

22 април 1920 г.

Аз напомням решението на Общинския съвет да заседаваме в Градското казино*.

Председателят: Щом се почнат дебатите по бюджета.

Г. Димитров: Щом се почнат дебатите по бюджета и щом се яви достатъчно публика, прибавих аз още тогава. Понеже и въпросите, които се разглеждат сега преди бюджета, предизвикват достатъчно интерес — доказателство за което е публиката, която присъствува в днешното заседание — аз настоявам да се изпълни решението на съвета и идущото заседание на Общинския съвет да бъде в Градското казино.

Председателят: Не мога да приема това. Въпросът е свършен, защо се повтаря 20 пъти? Като се отворят дебатите по бюджета, ще преместим заседанията в Казиното.

Г. Димитров: Толкоз повече че из средата на Постоянното присъствие, както се вижда, се дават сведения на репортьорите на вестниците, че заседанията стават в Градското казино. Публиката знае прочее, че ние заседаваме нашироко, а между това продължаваме заседанията тук, в това помещение. Ето защо, ако г-н кметът счита, че е необходимо ново решение, нека съветът се произнесе още сега, но ние считаме обаче, че ново решение за случая не е необходимо, решение има, трябва да се изпълни само.

Към това трябва да прибавим, че дебатите по бюджета

* Решението е взето в заседанието на 8 април 1920 г. (Ред.)

ще започнат късно. Комисията не е довършила своята работа и скоро няма да я довърши и по тая причина Постоянното присъствие се принуждава да иска $\frac{1}{12}$ ⁹¹; тя ще мине така или иначе в една или друга форма. Бюджетните дебати ще закъснеят твърде много. Преди това има цяла редица въпроси, с които съветът трябва да се занимае, въпроси от голямо значение, по които трябва да се даде най-широка публичност, и очевидно да се отлага изпълнението на решението на заседанията в Градското казино до бюджетните дебати е съвършено неуместно и с нищо неоправдано, освен ако се желае да се бяга от по-широка публичност. Понеже съветът взема принципиално решение, остава само да се изпълни. Предлагам прочее, ако г-н кметът настоява на противното, в днешното заседание съветът да се произнесе в смисъл идущото заседание на съвета да се проведе в Градското казино.

Председателят: Съветът не може да се произнася по един въпрос постоянно.

Г. Димитров: Няма да загубим време — гласувайте и свършено.

Председателят: Решение има — щом се почнат дебатите по бюджета. Свършена работа. По 20 пъти няма какво да решаваме една работа.

Г. Димитров: Решението помните много добре. . .

Председателят: Свършено. Няма да Ви дам думата.

Г. Димитров: Искате ли да ви позволим да работите? Заявявам Ви от името на нашата група, че няма да ви оставим да минете по-нататък на дневния ред, няма да ви оставим да работите, докато не решите тоя въпрос.

Председателят: Има решение на съвета, аз съм длъжен да го уважавам.

В. Мулетаров: Точно върху туй решение говорим.

Председателят: Има думата г-н Сарафов.

Г. Димитров: Моля ви се, почакайте, млади човече.

Б. С. Маждраганов: Аз не вземам думата от Вас, мене ми се дава думата от г-н председателя.

Г. Димитров: Не е ликвидиран този въпрос, който ние повдигаме.

Председателят: Ликвидиран е.

Г. Димитров: Г-н кметът може да си спомни, ако въобще може да си спомня добросъвестно, че решението

на съвета се отнася до бюджетните дебати, но и до онния въпроси. . .

Председателят: Които ще следват след бюджета.

Г. Димитров: . . . които ще следват след бюджета, които биха предизвикали достатъчно интерес, за да има публика. Те могат да следват бюджета, могат и да предшествуват бюджета — зависи! Сега предшествуват бюджета по ваша вина, т. е. по вина на вашите хора, че бюджетарната комисия не се събира редовно, поради което не може да свърши досега бюджета, да почнат сега бюджетните дебати, а сте принудени очевидно да сезирате съвета с въпроса за $\frac{1}{12}$ и да отложите бюджета може би след 15 дена или месец. Щом е така, има въпроси прочее, които щяха да следват бюджета и които сега предшествуват бюджета, и понятно е в духа на изпълнението на туй решение, съветът да се произнесе, ако кметът противодействува на това сега, идущото заседание да бъде в Градското казино.

Председателят: Желаете ли да губим напразно време.

Г. Димитров: Респектирайте групите в съвета, особено силните, от които има значение работата в съвета. Аз Ви моля прочее, поставете на гласуване или съгласете се да направим идущото заседание да стане в Градското казино. Ако не, заявявам ви, 9-те души комунисти, без да бъдат подкрепени от никого, няма да ви позволят да минете към никакъв друг дневен ред.

Председателят: Добре, не го поставям на дневен ред, защото въпросът е решен. Правете, каквото щете.

Б. Луков: Идущото заседание къде ще бъде?

Председателят: Тук.

Б. Луков: Я гледай, ще бойкотирайте решенията на съвета.

Г. Димитров: Аз очаквам другите групи в съвета да вземат думата и да се произнесат за широка публичност ли са или не, а не да мълчат.

А. Асса: Няма всеки ден да ни тероризирате.

Г. Димитров: Бягате от един вот на съвета, защото сте в меншество, защото вашите хора ги няма. Дайте тогава отдиш, пратете, викайте ги с автомобили. Господа! Аз настоявам съветът да се произнесе по този въпрос или

Постоянното присъствие да свика идущото заседание в Казиното.

А. Асса: Докато не се постави на дневен ред, няма да се произнесе.

Председателят: Решението на съвета е дебатите по бюджета да се произведат в Казиното. Нямайте думата, моля Ви се, седнете си.

Г. Димитров: Няма да ви позволим тогава да работите.

Председателят: Заседанието се вдига вследствие на вашата обструкция.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ЗА ОСИГУРЯВАНЕ ПУБЛИЧНОСТ НА ЗАСЕДАНИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ

Изказване в Софийския общински съвет

24 април 1920 г.

В миналото заседание на Общинския съвет от името на комунистическата група аз напомних за изпълнението на решението, взето в Общинския съвет, за заседаване вън от тая зала, именно в Градското казино*. По ваше тълкуване решението на Общинския съвет се отнасяше не само до дебатите по бюджета, но и за всички по-важни въпроси, които биха интересували един по-широк кръг от софийските граждани, и за заседания на съвета, на които би се явила достатъчно публика, както сам г-н кметът заявяваше. Аз настоявах в миналото заседание съветът да се установи и да задължи Постоянното присъствие днешното заседание на Общинския съвет именно да стане в Градското казино, първо, поради това, че публика има достатъчно, която се интересува от въпросите, поставени на дневен ред в съвета, второ, поради това, че въпросите, които се слагат на разглеждане сега, преди бюджета, са извънредно важни и предизвикват най-широк обществен интерес, и, трето, поради това, че наместо редовния бюджет се слага на разглеждане, във всеки случай на решение от съвета, $\frac{1}{12}$ от бюджета на миналата година. Аз извън това казах — във вестниците се афишира, че заседанията стават в Градското казино.

К. Батолов: Интересно е кои вестници.

Г. Димитров: В органа на народняците — остане другата преса, която дава неточна информация за това, което става в камарата на Общинския съвет — в органа

* Вж настоящия том, с. 264—267. (Ред.)

на народняците*, в органа на демократите**, които претендират да дават много точни сведения, има същото това съобщение за заседанията на съвета в Градското казино. Няма причини г-н кметът да сложи този въпрос, ако е на противно мнение, пред съвета, за да се произнесе той дали идущото заседание да стане именно в Градското казино и по-нататък другите да стават там или не. Вие си спомняте, които присъствуваха тогава, че г-н кметът, вместо да изпълни решението на Общинския съвет или най-малко веднага да сезира съвета с въпроса, който повдигнахме ние, произволно, по един съвсем брутален начин вдигна заседанието и избяга с книжката. От името на комунистическата група аз протестирам най-енергично против този начин на водене заседанията на Общинския съвет, против това скандализиране нашите заседания. Вън от това, г-да съветници, от името на комунистическата група аз настоявам и днес за изпълнението на решението на Общинския съвет за най-широка публичност на неговите заседания. И понеже при всичките досегашни дебати по този въпрос никой сериозно възражение от никоя страна не можа да направи и понеже сам г-н кметът, председателят на съвета, бе заявил, че въпросът е уреден технически, че работата в това отношение е готова, че помещение има, че Градското казино е дори ангажирано, не остава нищо друго освен съветът още днес, ако пак продължава кметът да бъде на противно мнение, да реши следното заседание да стане в Градското казино и всичките заседания в бъдеще да стават там или на по-широко място, преди още да дойдат дебатите за бюджета. Миналия път казах, че поради това държане на кмета, поради това бламиране решенията на Общинския съвет, поради това провокиране на нашата общинска група, която е най-голяма в този Общински съвет, ние бяхме принудени да защитаваме своите права, които сме получили като помощници, като избраници на една голяма част софийски граждани, да прибегнем към недопускане в Общинския съвет да се пристъпи към разглеждане на кой да е въпрос, преди да се реши окончателно повдигнатият от

* В. «Мир». (Ред.)

** В. «Пряпорец». (Ред.)

нас въпрос, решен веднъж в Общинския съвет. По повод на това именно кметът вдигна заседанието. От името на Комунистическата партия предупреждавам не само него, а и вас, които представлявате болшинство с един глас — засега не зная поведението на широките социалисти, инак вие сте само с един глас, — ако вие имате намерение да управлявате общината, ако вие имате намерение да работите в духа на собствената ви програма и политика, вие сте длъжни да вземете мерки да обуздате своя кмет и Постоянното присъствие и да го турите в рамките на правилника, който Общинският съвет е гласувал, и решенията на съвета да бъдат изпълнявани. Тогава вие ще имате гарантирана една спокойна работа от наша страна. Инак ние действително ще прибегнем към средствата, които имаме на разположение да накараме и него, и вас да респектирате всеки наш закон и наше основателно искане. Трябва да прибавя, че откакто заседаваме в този съвет, ние сме дали безброй доказателства, че не желаем да спъваме работата ви. Ние упражняваме една принципиална опозиция, ние упражняваме една принципиална критика, ние разглеждаме въпросите от принципиално гледище и не бихме желали да се израждат нашите взаимни борби в лични разправии, които отнемат само времето. Вие сте едно болшинство, макар и с един глас, вие управлявате и носите отговорността за управлението. В това отношение няма какво да ви бъркаме, но когато вие позволявате на нашия кмет да си служи с провокаторска политика спрямо нашата партия, всяко заседание, всеки ден, тогава ще се съгласите, че имаме всичкото основание от наше име и от името на нашите избиратели да направим това, което е по нашите сили, за да не допуснем това скандализиране на Общинския съвет и главно на нашето участие в съвета. И затова, за да се ликвидира с въпроса, настояваме: още сега от името на Постоянното присъствие и на самото болшинство да се декларира, че в идущото заседание това решение ще бъде вече изпълнено. Ако това не желае да направи Постоянното присъствие, да съгласува още днес въпроса, да видим тези господа, които мислят да се държат независимо и претендират, че независимо се държат по повечето въпроси и само от една класова принципиална гледна точка са гла-

сували за това Постоянно присъствие — а такъв е случаят с г-н Коен, г-н Филипов и г-н Карев. . .

Л. Коен: Аз не съм гласувал за Постоянното присъствие.

С. Прулов: Това е факт.

Л. Коен: За този състав не съм гласувал и казвам истината, а Вие твърдите противното.

Б. Луков: Вашият предшественик гласува.

Г. Димитров: Когато ставаше изборът, нямаше физическа възможност да се види това.

Л. Коен: Протоколът може да се прочете и да се види.

Председателят: Г-н Коен, това Вие не можете да кажете, защото гласуването става тайно. Вие не знаете кой за кого ще гласува.

Л. Коен: Аз зная от човека, който е гласувал преди мене.

Председателят: Не го знаете.

Г. Димитров: Господа! Моето впечатление и сведенията, които имам от своите другари, бяха, че всички вие, които стоите от оная страна, очевидно сте гласували за това Постоянно присъствие и затова то има възможност да стои там и да управлява. Един глас само не достига. И ако г-н Коен каже, както сега казва, че неговият предшественик не е гласувал за това Постоянно присъствие, и прибави: «Аз не поддържам това Постоянно присъствие», помести си и стола малко към нас и дойде до своя едноименник и еднородник, какво би следвало? Постоянното присъствие веднага да си отиде.

Л. Коен: Вие не щете да управлявате.

Г. Димитров: То е друг въпрос.

Л. Коен: Заповядайте, вземете мястото, ще Ви поддържам.

Г. Димитров: Моята мисъл е там, че един глас е, който решава тук въпросът. Е, добре, аз казвам така: тези господа, които не влизат непосредствено в управляващата коалиция, не принадлежат непосредствено към народняци и демократи, които сега управляват общината, но които, като представители на софийската буржоазия под една или друга фирма, под една или друга форма гласуват за Постоянното присъствие или го поддържат по принципалните, големите въпроси, по въпросите за

бюджета, по въпросите за управлението на общината и пр. Ние бихме искали да видим дали те не биха проявили поне тази независимост, когато се касае въпросът до публичността на заседанията на съвета и дали, ако сега наново се гласува решението, което ние взехме за заседания в Градското казино, няма г-н Сакаров, г-н Коен и т. н. да гласуват заедно с нас идущото заседание да бъде там. Г-н кметът избяга, вдигна си книжата и избяга, защото нямаше нужното болшинство, защото сигурно разчиташе, че ако тогава бъде сондиран съветът, ще се получи положително решение. Е, добре, сега болшинството е мобилизирано, всички сте тук, мисля, че никой не отсъствува, пълна е мобилизацията, аз настоявам на нова сметка съветът да бъде сондиран, макар че ние считаме, че решението на съвета е ясно.

Въпросът за публичността, господа — свършвам с това, — е от капитално значение. Въпросът за публичността според нас стои над всички други въпроси. Това е въпрос за обществената контрола, за правилното ръководене работите на съвета, то е въпрос най-сетне за участие на заинтересованите маси в нашата работа по един косвен път. Зарад туй този въпрос трябва да бъде ликвидиран. Ние предлагаме той да бъде ликвидиран с изпълнение на решението, което съветът взе.

Аз моля още веднъж от наше име да не ни се създават излишни провокации, защото на тези провокации ние сме готови да платим с лихвата стократно.

Председателят: Г-н секретар! Прочетете стенографските протоколи, за да установим истината.

Подсекретар Влайков: (Прочита стенографския протокол № 38 от 19 април 1920 година, страница 1—3.)

Г. Димитров: Съвършено право. Главното съображение да искаме ние тази публичност във от тази тясна зала беше. . .

Председателят: Съгласен съм, г-н Димитров, с това, но то е друг въпрос.

Г. Димитров: . . . беше, че бюджетните дебати трябва непременно да станат във от тази зала. Но, казахме, извън бюджетните дебати има и други въпроси — важни, големи, по които масата се интересува. Те трябва тоже да

се разискват в друга зала на по-широко място. Но понеже предстоеше бюджетът веднага, още в другото заседание, да бъде разгледан, ние казахме: не само бюджетните въпроси, но и всички други въпроси, които следват след бюджета.

Председателят: Съвършено вярно.

Г. Димитров: Какво става сега? По една или друга, или трета причина — няма да влизам в обсъждане на подробностите, — вместо да пристъпим към големите дебати по бюджета, вие се явявате с предложение за $1/12$ *, ние туряте на дневен ред въпроса за прехраната, вие туряте отговора на питането за тези червиви, вредни маслини, които изтровиха софийското население, и пр., големи обществени интереси, които трябваше да следват бюджета, а сега го предшествуват. Затуй мисля, че в духа на взетото решение идущото заседание трябва да стане там. Именно стенограмите, които цитира г-н кметът, идат да покажат, че заседанието трябва да стане там — днешното заседание трябваше да стане там! И ако миналия път бяхме потърсили веднага стенограмите, вместо да бягаме, щяхме още тогава да решим, че заседанието трябва да бъде там.

Аз мисля, че въпросът е съвършено ясен и той не е само на кмета, а на съвета и на партийните групи, които участвуват в съвета. Очаквам те да се произнесат и да вземем едно окончателно решение, за да бъде изпълнено го веднага.

Г. Атанасов: Винаги, когато се прави шашарма в съвета, така е.

Председателят: Аз съм длъжен, млади господине, да уважавам и да респектирам решенията на съвета. Решението на съвета е, щом се открият дебатите по бюджета, и всички след него въпроси ще трябва да бъдат разгледани в по-голяма зала. Явява се ново обстоятелство, че пакъсняхме с бюджета. Искате да се пререшни — то е друг въпрос. Но докогато аз имам такова решение, не мога да не го изпълня. Изменете решението.

Г. Димитров: Дори да бъде така, що не дадохте миналия път възможност да се измени решението?

* $1/12$ от бюджета за 1919 г. (Ред.)

Председателят: Понеже настоявате непременно да се пререша този въпрос. . .

Г. Димитров: Вашето своеволие е непоносимо, невъзможно.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографски
протокол от заседанието*

ПО ИЗБОРА ВЪВ ВРАЧАНСКАТА КОЛЕГИЯ

Реч в Народното събрание

27 април 1920 г.

Господа народни представители! С разтурянето на XVIII обикновено народно събрание⁹², както е известно, земеделските министри преследваха две цели. Първата цел бе да добият едно абсолютно свое болшинство в XIX обикновено народно събрание, за да могат сами, като представители на селската буржоазия в България, да управляват нашата страна, и втората цел бе да бъдат изгонени от българския парламент представителите на Комунистическата партия или най-малко да бъдат значително намалени. Изборната борба за XIX народно събрание се превърна в един политически двубой между Земеделския народен съюз и Българската комунистическа партия, между Земеделския съюз като защитник на буржоазния строй, като защитник на капиталистическата частна собственост, на един режим на експлоатация и потисничество на народните маси, и Комунистическата партия, като представителка на трудещите се маси, като техен защитник. . . (С м я х в з е м л е д е л ц и - т е.)

Министър Н. Атанасов: 28 адвокати имате там на банките.

Г. Димитров: . . .като носители на един нов обществен строй, на един режим на обществена собственост, на едно ново общество и на едно производство без капиталисти, без експлоататори, без спекуланти, без гешефти, на едно производство и едно общество, господа народни представители, организирано върху принципа: «Който не работи, да не яде, който не работи, няма право да

управлява!» (Ръкопляскане от комунистите.)

Министър д-р Р. Даскалов: Георги Попов например.

С. Даскалов: Този принцип искаме ние, а не вие — адвокатите.

Г. Димитров: Г-да народни представители! През изборния период борбата бе главно, ако не единствено, в градове и села между Земледелския съюз и Комунистическата партия. Това и министрите съобщаваха постоянно в своите интервюта. Вие си спомнете интервюто на г-н министър-председателя във в. «Утро» от 10 март*, в което той в отговор на запитването на кореспондента:

«Как върви изборната борба»,

— изрично казва:

«Изборната борба върви много добре, има отлично настроение в полза на Земледелския съюз.»

Министър д-р Р. Даскалов: Съвършено вярно.

Г. Димитров:

«В тая борба ние ще победим, успехът ще бъде грамаден. Отлично се знае, че борбата се води между нас и комунистите; това е борба на живот и смърт на двете организации, това не бива да го скриваме. Ние не ще се церемоним с комунистите.»

— и по-нататък следват заканите.

Н. Ковачев: Както и вие няма да се церемоните с нас, г-н Димитров.

Г. Димитров: Г-да народни представители! В този политически двубой Българската комунистическа партия влезе със своите могъщи идейни оръжия. В градове и села срещу нашите политически противници, срещу буржоазните партии в цялата страна ние излязохме със своите идеи, със своите принципи, с нашата комунистическа програма. Срещу тия идеи, тия принципи, тая програма на комунизма нашите политически противници отговаряха не с идеи, не с принципи, не с програми. Вие всички, г-да народни представители — целият народ е свидетел за това, — знаете, че срещу нашата програма, срещу на-

* Вж «*Стамболийски и комунистите*» — в. «Утро», № 3198, 11 март 1920 г. (Ред.)

ните идеи и нашите принципи — идейни аргументи, идейни оръжия от тая страна (с о ч и з е м л е д е л ц и т е) ние никъде не чухме и не видяхме. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.) Земледелският народен съюз, неговите идеолози, неговите водачи, неговите министри и кандидати за министри бяха идейно безсилни. И защото срещу комунизма те нямаха идейни оръжия, затова прибягнаха към тази система, г-да народни представители, на произвеждане избори, която беше характеризирана с толкова много факти от тази трибуна. Срещу идейните принципи, срещу програмата на Комунистическата партия ние имахме всички сили и средства на държавната машина. . .

Някой от земеделците: Къде?

Г. Димитров: . . . на насилието, на терора, на подлостта и на мошеничеството. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.) Господа! Часове би трябвало да имам на разположение, за да изнеса не басни, разкази и повествования, а официални документи, изходящи от министри, окръжни управители и околийски началници, за да ви покажа какъв брой закононарушения, престъпления, насилния, тероризирания над избирателите се извършваха от тази страна (с о ч и м и н и с т р и т е), за да получат болшинство в изборите на 28 март. Изнесоха се част от тия факти. Нека ми бъде позволено само няколко такива документи, още по-характерни, да посоча за попълване на картината.

К. Томов: Г-н председателю! Да се забележи, че г-н Георги Димитров говори като депутат от Врачанския окръг, и ако се касира изборът му във Врачанската колегия, той не може да приеме друг мандат от Софийската колегия.

В. Коларов: Ново дружбашко мошеничество.

К. Томов: Така, защото говори като избран от Врачанската колегия.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Веднага след обявяването датата на изборите, 28 март, Калоферската земеделска дружба се обръща с едно тайно писмо под № 4 до околийския началник в гр. Карлово, в което изрично казва: (Ч е т е.)

«Г-н началник! Понеже се научаваме, че по другите градове са затворени политическите клубове на социалистите съгласно царския указ»

— разбира се, такъв не съществува,

«а тези в града ни не са затворени, което обстоятелство им дава възможност да се събират всяка вечер и да настройват съмнителниците си враждебно към правителството, то молим Ви, наредете да бъдат затворени веднага посочените вече клубове и да се осуетяват от властта всякакви техни събрания.»

Слушайте по-нататък вие, които говорите за влияние на кмета в с. Остров. (Продължава да четете.)

«Предстоят изборите и нам е от голямо значение да имаме усилена стража, която да ни съдействува, за да можем да задушим противниците си. Днес в Калофер имаме за кмет тесняк. Председател Мирчо Минчев, секретар Христо Пулиев.»

Х. Ветовски: Това го смучете от пръстите си — няма никакъв документ.

Г. Димитров: Господа! Това е официален документ, оригиналът на който, ако искате, може да ви бъде представен веднага. Това е текстът му.

Министър д-р Р. Даскалов: Дайте оригиналния документ.

Г. Димитров: Господа! Вие, които оспорвате туй, излезте да докажете противното. Писмото съществува.

*
Вие, господа, от тази страна (сочите земеделците) нямате никакъв срам и свян. Аз не очаквах да се възмутите от тия безобразия, аз очаквах да си мълчите, когато се изнасят тези документи от тази трибуна.

Х. Ветовски: Каквито и да било те, нали?

Г. Димитров: Вие сте длъжни да слушате. Но по-нататък, господа! Ломският околийски началник изпраща до председателите на земеделските дружби в своята околия тоже окръжни, оригиналният екземпляр на които тоже имам на ръка. Ето ви текста. Първото окръжно: (Четете.)

* Съкратени пререказания. (Ред.)

«Тайно, много бързо. До председателите на земеделските дружби в околията. Господа! Дойде ли някой агитатор и иска да устрои събрание, от която и да е партия, *особено от Комунистическата партия*, по никои начин не му позволявайте да устрои събрание, а най-грозно го изругайте и го изпъдете от селото.»

Министър д-р Р. Даскалов: Дайте документа.

Г. Димитров: Слушайте по-добре, г-н Даскалов, бележете, ако се интересувате. Аз мога да кажа, че вие сами инспирирахте тия престъпления.

И. Гетов: Кой ги инспирира в Търново?

Г. Димитров:

«Представете ми от всяка дружба по един съюзен борец, т. е. най-способния от вас, за да бъде назначен за таен полицейски към управлението, който по време на агитацията си да има власт (орган на полицията) и да може да арестува всеки, който му пречи, за 24 часа. Околийски началник Захарн Попов.»

Второто окръжно: (Ч е т е.)

«Ломски околийски началник. № 43, 3. III. 1920 г., Лом. До г-да председателите на земеделските дружби в околията. Запазете в абсолютна тайна настоящото окръжно. Не оставяйте събрание, устроено от някой демагог. . . непосетено от вас и да не му изразите. . . Опит: ли се да демагогствува. . . и да вулгарничи. . . не оставяйте го да продължава, а му разтурете събранията, изхвърлете го най-позорно оттам и по един вулгарен начин го изпъдете от селото.»

От демократите и радикалите: Ц-ц-ц!

Д-р Й. Фаденхехт: Вулгарен! (С м я х [в] л е в и ц а т а.)

Г. Димитров:

«Убеден съм, че ще употребите всичко и ще вземете всички гласове от селата. . . Свършвам и горещо апелирам към всички ви и ви поздравявам. Околийски началник Симеонов.»

— негов заместник.

Т. Цеков: Изпълняват Закона за свободата на събранията⁹³!

Г. Димитров: Господа! Околийските началници в

другите места действуваха по същия начин — да не привеждам нови цяла редица подобни данни.

Министър д-р Р. Даскалов: Привеждайте!

Г. Димитров: Това беше система в цялата страна. Вследствие на това имахме масови арести на опозиционни агитатори, главно комунисти, извършени по заповед на самия министър на полицията. Някога в Стамболово време се знаеше, че под претекст, че някой политически противник псувал царя, той може веднага да бъде арестуван, бит хубаво и тогава освободен. Сега беше непопулярно да казват, че псуваш царя, сега намериха нещо по-популярно за новото време, когато царете не са на особена почит; сега вече ти казват: *критикуваш законопроекта за трудовата повинност* или критикуваш правителството, или критикуваш г-н Райко Даскалов, или г-н Александър Димитров! За това арестуваха и разкарваха из цялата страна агитатор, един кандидат на Българската комунистическа партия, един представител на тази партия*.

Х. Ветовски: Щом лъже.

Г. Димитров: Маса побонща, г-да народни представители, се нанесе най-зверски на известни агитатори, за да се окаже давление върху избирателните маси. Тия арести бяха станали толкова много, щото, както се загатна тук в една от нашите речи, инспекторът на Обществената безопасност, който бе отишъл по агитация в Белоградчишко да организира война против Комунистическата партия там. . .

К. Томов: Да хване конекрадите.

Г. Димитров: . . . телеграфира следното: (Ч е т е.)

«До началника на Обществената безопасност. Изпращаните лица в отделението ще стоят до 29 март сутринта и ако не мога да стигна дотогава, връщайте ги обратно, за да не престоят, понеже повторно ще ги викаме. Разбираш ме, нали, защо?» — пита инспекторът от там, от Белоградчик, своя заместник в Обществената безопасност в София —

«19 март 1920 г. Инспектор Христов.»

К. Томов: (С о ч и к о м у н и с т и т е.) Образуват банди, грабят населението там. Това са те.

* Камен Тошев. (Ред.)

В. Коларов: Ловите конекрадци!

Г. Димитров: Господа! Ако това не е терор, ако това не е посегателство върху свободата на българския избирател, ако това не е ограничение на възможността да се прояви избирателната воля на масите у нас, та кое може да се нарече тогава терор?

Но има нещо повече. Вие посегнахте безогледно върху общинската автономия в нашата страна. Маса общински съвети, избрани още на 7 декември 1919 г., и до 28 март не бидоха утвърдени, защото са комунистически.

К. Томов: Питайте окръжните съдилища, г-н Георги Димитров. Не можете да обвинявате правителството за това, защото не само вашите съвети, но всички съвети в България не бяха утвърдени.

Г. Димитров: Защото са комунистически общински съвети, затова не бяха утвърдени. А повечето от тях след 28 март, на 29, на 30 март и на 1 април, и сега вече се утвърждават — същите тия съвети, за които се казваше, че имало някакви нередовности.

К. Томов: Окръжните съдилища са виновни.

Г. Димитров: Това беше, за да бъде управлението на тези общини взето от комунистически постоянни присъствия. Там, дето вече бяха установени комуни селски, както във Врачански окръг и на много други места, задигаха кметове и помощници, съветници се арестуваха, разкарваха ги, биеха ги и по този начин им се отнемаше възможността да изпълняват своите задължения като мандатори на избирателите си там. Най-яркият пример в това отношение е пловдивският случай: комунистическият общински съвет в Пловдив начело с кмета и помощниците си бе задигнат оттам в момент на заседание, обсъждайки въпроса за организиране прехраната на пловдивското население. С жандармерия го вдигат и го докарват в София, в Обществената безопасност, и оттам — в V полицейски участък, без никакъв съдебен акт, без никакво съдебно определение и без никакво следствие. Трябваше сетне Министерството на вътрешните работи да търси под дърво и камък някакво обвинение против Пловдивската комуна; суетно търси и досега, но и до този момент не намери нищо сериозно. Пловдивските комунистически съветници бидоха държани до вчера в V участък. Освободиха

ги, но не ги пускат да се върнат в Пловдив, защото Пловдивският общински съвет не е разтурен от съда, защото те с право биха отишли и биха поискали да поемат управлението на общината, защото са избраници на пловдивското работническо население. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.) Ето го г-н министъра на вътрешните работи, организатор на тия полицейски походи против общинската автономия, нека той да каже какви са основанията за това посегателство. Няма ги. Една смисъл имаше, една цел се гонеше — да се отнеме възможността на тия комунистически съвети да функционират във време на избора, да се постави 3-членна комисия в Пловдив, за да снабдява с избирателни книжки хора, които нямат право да избират и да се борят така против Комунистическата партия.

Но върхът, г-да народни представители, на цялата тая кампания от страна на правителството срещу Българската комунистическа партия стигна, изрази се, вплътн се в един документ, който представлява уникум в политическата история на България. Това е тъй нареченото апокрифно окръжно, издадено от името на Българската комунистическа партия, напечатано в печатницата на «Земледелско знаме». Аз моля да се протоколира и да се подчертае в стенограмите това. . .

От земледелците: Е-е-е!

Г. Димитров: . . . защото тук Омарчевски и Даскалов зад гърба ми оспорват, че това апокрифно окръжно е дело на Земледелския съюз. Е, добре, ето какво се казва в това тайно окръжно, издадено от самите земледелци и напечатано в тяхната собствена печатница: (Ч е т е.)

«Тайно. Българска комунистическа партия (тесни социалисти). До секретарите на градските и селски комунистически групи»

— от името на Централния комитет на Българската комунистическа партия, от наше име,

«Другари! Дребнобуржоазното и насилническо правителство на така наречените земеделски дружбаши». . .

К. Томов: Това е ваш език.

Г. Димитров: Това е ваш език вече — . . .

«се приготвява да извърши един страшен атентат над Българската комунистическа партия. По покана на американските капиталисти». . .

К. Томов: Създават само шум около вас.

Г. Димитров: . . .

«начело с техния представител Уилсън буржоазните правителства в целия свят са решили да приравнят Комунистическата партия с анархистическата и да се борят чрез нелегални и брутални средства с нея.

Българското правителство най-охотно се е присъединило към това съзаклятие и се готви да извърши ужасен терор над нас, особено сега, след атентата срещу кръвопийника Прудкин и този в «Одеон». То е организирано така наречената оранжева гвардия⁹⁴, раздало е пушки и бомби». . .

Министър д-р Р. Даскалов: Това е ваш език. (С м я х у з е м л е д е л ц и т е.)

В. Коларов: Не ви е срам, вие и сега се солидаризирате с авторите на това мръсно писмо!

Министър д-р Р. Даскалов: Това услужва на вас. Това е ваше дело.

Г. Димитров: Оставете да се чуе този документ, г-н министре, цяла София да чуе, да види вашия позор. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.)

От земледелците: Ей-й-й!

Министър д-р Р. Даскалов: То е ваше дело. За пръв път го слушам и виждам, че е ваше дело.

Някои от комунистите: Ще видите чие дело е.

Г. Димитров: (П р о д ъ л ж а в а д а ч е т е.) . . .

«раздало е пушки и бомби на най-доверените си лица във всяко село». . .

Някой от земледелците: Това не е вярно.

Министър М. Турлаков: У Иван Ганев ги търсете.

Г. Димитров: . . .

«и им е дало инструкции да унищожат в една нощ всичките привърженици на Комунистическата партия. Вън от това то е решено да прокара един закон, чрез който да обяви за обществени и държавни всички имоти на нашите привърженици, а неизбитите от тях да мобилизира и да ги обяви в плен за две години.

Като бързае да ви съобщим за това мръсно съзаклятие над нашата партия, ние ви поканваме да вземете веднага следните разпореждания:»

— слушайте сега!

«1) Всички списъци на членовете на комунистическата група в селото си да унищожите така, че да няма никаква следа, също и другите книжа на организацията.»

(С м я х у з е м л е д е л ц и т е.)

Министър д-р Р. Даскалов: Значи, такива разпореждания издавате!

Г. Димитров:

«2) Всички абонати на «Работнически вестник» да пишат по ред на няколко броя от него, че не желаят да го получават, и да го върнат чрез общината.»

Министър д-р Р. Даскалов: Много са се уплашили!

Г. Димитров:

«3) По-видните наши другари от групата преди деня на изборите една седмица и след тях една да гледат да не бъдат в селото си, а да се крият около него.»

Министър д-р Р. Даскалов: Сами сте си издавали наредби и сами сте ги изпълнявали. Камен Тошев каза, че това сте правила!

Г. Димитров: Аз се срамувам да Ви гледам на този министерски стол, след като Ви зная друг в Централния затвор⁹⁵.

Министър д-р Р. Даскалов: Аз ви казвам, че това е ваше дело. Камен Тошев каза, че това са правила ваши хора — че са се крили. Мене ме изненадва това нещо.

Г. Димитров: Седнете и слушайте сега. (Ч е т е.)

«4) Всички ония, които са давали досега гласа си за нашата партия, да разгласят, че я напускат, и да почнат привидно да я ругаят.

Молиме ви най-настоятелно да прочетете всичко на другарите от цялата комунистическа организация и веднага да пристъпите към предохранителните и спасителни мерки, които ви посочваме.

София, 10 март 1920 г.

С комунистически поздрав: Централен комитет на Българската комунистическа партия.»

А. Кундалев: Ти де се криеше?

Г. Сокуров: Туй е тъкмо вашият език. Какво се сърдите?

Г. Димитров: Това окръжно, казах и подчертавам още веднъж, е напечатано в печатницата на «Земледелско знаме».

Министър д-р Р. Даскалов: Интересна би била една анкета по това писмо, за да се открие кой го е писал. Ако го е писал земеделец, той трябва да е бил много глупав.

Г. Димитров: Изпратени са били куриери в разни околии из провинцията да разнесат това окръжно. То е било изпратено от околийските началници, от околийските управления до всичките села, предполагайки, че има навсякъде комунистически групи, когато на много места няма, и в много места тия окръжни са получени поради туй, че няма комунистическа група, от даскали, широки или тесни или какви да са; заинтересували се те, отварят и намират това окръжно от Централния комитет на Комунистическата партия.

В. Коларов: И понеже не са знаели адреса на нашите групи, адресирали писмото: «До секретаря на комунистическата група» в село еди-кое си.

Г. Димитров: Когато няколко дена след 10 март почват да текат тия окръжни, от разни места пристигат запитвания каква е тая мистификация, какво е това мошенничество, защото никъде не са повярвали, че Централният комитет може да издаде такова окръжно. Тогава Централният комитет отправил следната телеграма до всичките околийски пунктове в страната, където има станции: (Ч е т е.)

«Разпратеното до секретарите на комунистическите групи тайно окръжно без номер, с дата 10 март 1920 г., от името на Централния комитет на Българската комунистическа партия е възмутителна измама и фалшификация на нашите противници. Разгласете това на всички околни селски групи. Партията участвува най-енергично в избирателната борба. Поканваме всички другари неуморно и безстрашно да бъдат на своя борчески пост. Въпреки всичко комунизмът ще победи!»

Тая телеграма-опровержение на апокрифното окръжно била приета в телеграфо-пощенската станция, за да бъде изпратена по предназначение, но по заповед от дирекцията, по заповед на самия министър, казаха след това, телеграмите са били спрени.

Министър М. Турлаков: Никаква телеграма, нито окръжно не съм виждал до завръщането си.

Г. Димитров: И едва в четвъртък или петък, преди 28 март, е даден ход на тия телеграми, които са стигнали на 28 и на 29.

Министър М. Турлаков: От изборната агитация се върнах на 27 в 11 ч.

Г. Димитров: Кой е дал заповед да се спрат тия телеграми? Може би Вашият заместник?

В. Коларов: А защо са забавени телеграмите в Софийската телеграфо-пощенска станция? По чия заповед е извършено това второ престъпление?

Министър М. Турлаков: Ще Ви кажа.

Г. Димитров: Няма никакво съмнение, че това е едно политическо мошеничество, организирано от нашите противници от Земледелския съюз, от самото правителство, защото в неговата собствена печатница е печатано това окръжно и е разпространено от околийските началници; от органите на властта е донесено до всички пунктове.

Министър Н. Атанасов: Вие спряхте телеграфната служба на цяла България за два месеца и говорите за чест!

Г. Димитров: Всички на ваше място, г-да министри, които ценят своето министерско достойнство малко повече от вас, биха се срамували, а вие се смеете и подигравате с това извършено от ваши хора мошеничество.

Министър д-р Р. Даскалов: Ако е мошеничество, действително че е за съжаление.

Г. Димитров: Господа! Цялата тая кампания на насилия, на терор, на подлост и мошеничество над Българската комунистическа партия предизвика възмущение дори във вашата собствена среда, в средата на Българския земеделски съюз. Такъв бе най-напред случаят с председателя на дупнишката ви Околийска дружба, който излезе с отворено писмо⁹⁶ да ви изобличи, да заяви,

че поведението и делата на Земледелския съюз и особено на неговите министри са в пълно противоречие с програмата, проповядвана толкова години наред, с обещанията, дадени на българските избиратели, и че той, разочарован от Българския народен земеделски съюз, намира единствена партия на трудещите се Комунистическата и минава към нея.

Х. Ветовски: Защото бе изключен.

Г. Димитров: Преди да бъде изключен, председателят на дупнишката земеделска дружба направи това публично изявление, но за своята доблестна постъпка в случая, следвайки убеждението си, той трябваше да плати скъпо.

А. Оббов: Той е човек, който носи пет присъди; затова е изключен от редовете на организацията.

Г. Димитров: Председателят на дупнишката земеделска дружба, г-да народни представители, вследствие на това свое публично изявление биде арестуван, биде докаран в София и след като бил малтретиран, е бил изпратен на истиндак* пред самия министър, . . .

Министър А. Димитров: Когато го докараха в София, аз го пуснах. Лъжеш. Никакъв истиндак не е имало.

Г. Димитров: . . . за да го изследва и да му внуши, че през изборите не трябва да пречи на неговия съюз.

Министър А. Димитров: Не е истина.

Г. Димитров: Самият военен прокурор го е съветвал да подпише едно опровержение, за да се спаси от готвещото му се, разбира се, от ваши собствени хора, убийство в Дупница.

Министър А. Димитров: Вне два пъти излязохте с такова писмо. И при първия избор направихте това. Не ви е срам!

Г. Димитров: Е, добре, г-да народни представители, опозиционното крило на Земледелския съюз, в лицето на в. «Земледелска правда» на г-н Драгиев и други като него хора на левицата⁹⁷, които са още в съюза, даде в предвечернието на изборите една присъда за Земледелския съюз, в която присъда се констатира израждането, падението на Земледелския съюз и неговите министри. Тази статия завършва така: (Ч е т е.)

* Истиндак (тур.) — разпит. (Ред.)

«Днес съюзът е разнебитен в основите си. Той е в плен у хората с вълчи властнически апетити, с грандомания и покварен характер. Българският народ от тях едва ли може да очаква подобрение на хала си. Те са безсилни, те са немощни да творят.»*

Министър д-р Р. Даскалов: Кой им плаща в «Земледелска правда»?

Г. Димитров: И най-сетне: (Ч е т е.)

«От бивши шпиони на Радославова, от търгаши с народното доверие нищо добро не може да се очаква.»

Господа! Редакторът на «Земледелска правда» веднага след това бе арестуван, малтретиран и заплашван, че ще му бъдат претрошени ребрата, ако продължава по този начин да изнася своите възгледи, своите оценки за земеделските министри.

Министър А. Димитров: Все пак е жив и продължава да пише със същия език.

С. Златев: Защо не е бил арестуван Драгиев, когато казваш, че Драгиев го е писал?

Г. Димитров: Въпреки всички средства на насилване и терор, на измами и фалшификации, на всичко това, което се изложи тук в подробности с документи. . .

Министър д-р Р. Даскалов: Вашите издадоха писмо в Плевен, че Александър Димитров бил. . .

Г. Димитров: . . . въпреки всичко това, г-да народни представители, земеделските министри не постигнаха в изборите на 28 март нито едната цел, нито другата цел. Те не се явиха с абсолютно болшинство в Народното събрание, те, които се пъчеха преди изборите, че могат да имат най-малко 140 депутата, че комунистите могат да бъдат най-много 20 души — даже 20 няма да бъдат, тъй се казваше във всекидневните министерски интервюта⁸⁸, а се явиха със 108 депутата, без абсолютно болшинство. Така те не постигнаха първата цел, с която разтуриха XVIII народно събрание, но те още по-малко постигнаха втората цел, за която разтуриха камарата. Българската комунистическа партия, преследвана, ругана, клеветена, изложена на най-големия терор, който познава политиче-

* Вж «Сила или безсилне» — в «Земледелска правда», № 62, 18 март 1920 г. (Ред.)

ската история на България, не само не намали гласовете си, но ги и увеличи: от 118 хиляди гласа, които получи на август 1919 г., тя получи 181 хиляди на 28 март 1920 г. Депутатите — представители на Комунистическата партия, не са по-малко, а станаха кръгло 50 души в тоя момент, когато Българският земеделски народен съюз, използвайки цялата власт, служейки си с всички насилия и други средства, от всички подадени гласове има ства 39%, докато Радославов имаше в камарата си 44%. Цялно проваляне, морално и политическо поражение претърпя Земеделският съюз в изборите на 28 март. (Ръкопляскане от комунистите.)

С. Панайотов: Блажени верующите!

Г. Димитров: Господа! Това, което не можахте да постигнете в изборите, това, което не ви даде българският народ, защото разбра какво представлява от себе си Земеделският съюз, защото народовластническата маска се смъква и се смъква все повече и повече и в последното село, и в последната колиба, това, което народът ви откиза, вие сега чрез касирането на комунистическите депутати тук искате да го добиете. Вашата политика на насилие, на терор, на подлост и мошеничество вие сега я пренасяте вътре в парламента спрямо Комунистическата партия. Защото, господа, вие преследвате същата цел. Искате касирането на Врачанската листа, ще искате навярно, както сега се издадохте, касирането на Варненската, навярно утре и на други. Защо? Защото ви трябва не 108, а 115—116 депутата.

Министър д-р Р. Даскалов: Нямаме нужда.

Г. Димитров: Защото искате едно изкуствено аритметично увеличаване на депутатите си в парламента. . .

Министър д-р Р. Даскалов: Нямаме нужда.

Г. Димитров: . . . вие прибягвате към касиране на нашите листи. Но, господа, каза се и аз трябва да подчертая: кой от вас може да отрече, че ако има листи, регистрирани за избора на 28 март, които заслужават да бъдат касирани поради опорочаване във всяко отношение, това са листите на Земеделския съюз? Ако вие бихте искали да спазите тъкмо законните изисквания, ще трябва да установите заедно с нас в такъв случай, че и вашето избиране във всички избирателни колегии е опорочено с

тия разпореждания на околийски началници и скръжни управители, с моралния терор, упражняван от същите министри, че ще вземат имотите на комунистите, че ще ги изгонят във от България.

Министър д-р Р. Даскалов: Това не е заплашване, това е нашата програма. На дело ще направим това.

Г. Димитров: С всички тия средства очевидно се опорочават листите на Земледелския съюз. Най-редовно са избрани представителите на българския трудещ се народ.

Господа! Ако вие бихте имали куража не да касирате отделните листи, а да разтурите на нова сметка Народното събрание, да произведете нови избори, след като в тая избирателна кампания си изхабихте до последен грам моралния кредит, ние бихме искали да видим какво ще представлявате в новата камара.

Министър д-р Р. Даскалов: Ще се видим пак.

Г. Димитров: Вие изядохте три четвърти от вашия морален капитал, вие отивате към пълно проваляне сред селските маси.

Министър д-р Р. Даскалов: Само от Вашия ум не се плашим.

Г. Димитров: И ако сега прибегвате към касиране на отделните листи и към такова увеличение на своите мандати, към създаване на изкуствено болшинство в парламента, то е, защото вие се страхувате след това, което извършихте, да излезете на нова сметка пред народа. . .

Министър д-р Р. Даскалов: Не. Борбата за нас е живот.

Г. Димитров: . . . толкоз повече че вашите реформи, с които много се хвалите, тепърва ще почнат.

Министър д-р Р. Даскалов: Да.

Г. Димитров: Ние ще ги видим.

Министър д-р Р. Даскалов: Те ще говорят вместо нас. Ние няма да отиваме да говорим, а те ще говорят.

Г. Димитров: Законът за трудовата повинност⁹⁹, г-н министре, и Законът за поземлената собственост¹⁰⁰, и цялата ви данъчна система, която ще трябва да се реализира. . .

Министър д-р Р. Даскалов: И законът за обществената собственост, за комунизма!

Г. Димитров: . . . всичко това ще дойде дотам, щото колосът, тъй наречен Земледелски съюз, да се смъкне до едно нещастно джудже в средата на българския народ. (Ръкопляскания от комунистите.)

Г. Сокуров: Напразно се горещите, г-н Димитров.

Г. Димитров: Вие сами със своите дела отивате там. С касирането, ксето подготвя тук правителството на Земледелския съюз — защото то е, няма никакво съмнение, негово дело, — поставя корона върху всички скандали и престъпления, извършени през време на изборите. (Ръкопляскане от комунистите.) И господата от тук сами идат да кажат, че те не само са достойни ученици на Радославова. . .

Министър-председател А. Стамболийски: На Ленина!

Г. Димитров: . . . но според мене те надминаха своя даскал д-р Радославов!

Министър-председател А. Стамболийски: Даже Ленина!

Г. Димитров: По престъпления и закононарушения вие, като управляващи, в своето оскандаляване пред народните маси надминахте всички досегашни управления.

Министър-председател А. Стамболийски: По това още не сме стигнали Ленина и Троцки. Още не сте тръгнали за Русия. Откакто русите бягат оттам, вие трябваше с параходи да бягате за там.

Г. Димитров: Г-н министър-председателю! Кой ще бяга от България, оставете близкото бъдеще да каже. Но аз съм сигурен, че когато Ви потърсят, няма да Ви намерят. (Ръкопляскане от комунистите.)

*

Г. Димитров: Напразни са усилията от тази страна (сочил земеделците) да се установи тук, в Народното събрание, че касирането на нашата врачанска листа се дължи на някакви законни причини. Такава причина не съществува; това се установи.

К. Томов: Оставете закона настрана.

Г. Димитров: Но, господа, в същото това положение се намира сега и листата на Земледелския съюз, както установяват документите, които се изнесоха преди малко.

* Съкратени пререкания. (Ред.)

Един кандидат в листата на земеделците е тоже длъжностно лице в момента на избирането му, 28 март.

Министър д-р Р. Даскалов: Дал си е оставката.

Г. Димитров: Би следвало от това — ако те са логични и последователни — да се касира и листата на Земеделския съюз. Очевидно, че това намерение те няма, нито биха могли да го имат. Намерението на Земеделския съюз е ясно за всички и аз съм убеден, че нито един от земеделските депутати не се съмнява нито за момент в това. Всеки от вас разбира много добре колко е безобразно, колко е позорно касирането на една листа, за която са дадени 16 хиляди гласа.

От земеделците: Е-е-е!

Г. Димитров: Но вие го правите само заради това, защото то се иска от правителството; правите го затова, защото ви казват, че без болшинство няма да имате хомогенен кабинет.

Министър д-р Р. Даскалов: Ние съжаляваме, че сме принудени да касираме избора на тези хора.

От комунистите: А-а-а! Фразни!

Г. Димитров: Правите го затова, г-да народни представители, защото имате кандидати за министри, защото искате хомогенен кабинет и защото, ако вие не бихте си докарали едно подобно болшинство чрез касирането на комунистически депутати, в такъв случай ще трябва и в бъдеще да споделяте облагите и плячката от властта с тези господа там от центъра — нещо, което е вам неудобно и неприятно.

Министър-председател А. Стамболийски: Ние сме по-симпатични. Както тези (с оч и з е м л е д е л ц и т е), така и онези (с о ч и ц е н т ъ р а) ще ни поддържат.

Г. Димитров: Касирането на нашата листа, г-да народни представители, се дължи само на тази причина, на никаква друга, и просто недостойно и недостолепно е да се изнасят тук други съображения, с които да се аргументира необходимостта от унищожение на комунистическата листа. Фактът си остава факт и този факт е, че вие искате просто да отнемете правото на представителство в това Народно събрание на повече от 16 хиляди комунистически избиратели във Врачанския окръг, че вие по един раз

бойнически начин ограбват пет депутатски мандата на Българската комунистическа партия.

Министър-председател А. Стамболийски: Не ни трябва вашите гласове и мандати.

Г. Димитров: Вие ще искате след това тези хора, които са гласували за Българската комунистическа партия. . .

Министър д-р Р. Даскалов: Теглете им греха вие.

Г. Димитров: . . . тези, които следователно са дали своя вот за програмата на комунизма, да бъдат лишени от парламентарно представителство, за да можете вие да увеличите своите мандати, своята сила в Народното събрание. Този факт, г-да народни представители, вие не сте в състояние да прикриете с нищо. Този факт ще отиде в цялата страна, той ще се занесе и до последната селска колиба, за да се доразкъса вашата пародовластническа маска и да изпъкне Земледелският съюз такъв, какъвто е — една партия. . .

Министър-председател А. Стамболийски: Болшевишка!

Г. Димитров: . . . една политическа котерия, по-право на селските чорбаджии, на селските лихвари и думбази.

Министър д-р Р. Даскалов: Като Георги Попов и Габровски — работници, маломотни! На Георги Попов горите, и лозята на другите ще ги приберем.

Някой от комунистите: Вие ли ще ги приберете?

Министър д-р Р. Даскалов: Да, да, ще ги приберем и ще ги дадем на маломотните.

Г. Димитров: Е, добре, вие можете да касирате нашия избор, но това съвсем няма да оправдае поведението на вашето правителство, това съвсем няма да увеличи кредитите на нашия Земледелски съюз; това съвсем няма да покаже, че тези заклинания, които се отправят от тази страна (с о ч и м и н и с т р и т е) постоянно, имат някакъв резон, че те са нещо сериозно, нещо народоползено. Когато министърът на земледелието ви казва: «Ние ще отнемем имотите на комунистите», чувствава ли той като човек, който е свършил по политическа икономия и носи докторат, колко несериозно говори в този момент? Когато се касае за стопански реформи, когато се касае

за известно преобразование в собствеността, та това не се отнася до г-да земеделците по убеждение, до комунистите по убеждение, но това е едно преобразование, което щесрине основите на целия стопански живот в страната.

Министър-председател А. Стамболийски: Ще го направим.

Г. Димитров: Е, добре, Българската комунистическа партия ратува за това — да отнеме собствеността не на отделни лица, защото служили на известни политически убеждения.

От земеделците: А-а-а!

Министър д-р Р. Даскалов: Значи, ние отиваме там, а вие бягате.

Г. Димитров: Българската комунистическа партия е за едно коренно преобразование в имотните отношения: трудещите се сами да владеят инструментите на производството и земята, трудещите се сами да използват резултата от своя труд.

Министър д-р Р. Даскалов: Това е нашият девиз от 20 години насам, а вашият е друг.

Г. Димитров: Вие не правите нищо друго освен една диверсия.

Министър д-р Р. Даскалов: Подир 10 дена ще гласувате ли тук за тази политическа диверсия, когато ще посегнем върху имотите на чокоите, когато ще посегнем върху имотите на Георги Попов и ще ги дадем на малоимотните? Ние искаме да знаем. (Ръкопляскане от земеделците.)

Г. Димитров: Дайте реформата — ще видим.

Министър д-р Р. Даскалов: Вие мислите, че ние си играем тук на орехи ли? Ние ще прокараме реформата и вие тогава ще се изложите — вашите маски ще паднат.

Г. Димитров: Много бързате, г-н Даскалов.

К. Томов: Три пъти си сменяха фирмата като еврен.

В. Коларов: Трябваше да посегнете върху банките, в които сте акционери.

Министър-председател А. Стамболийски: И върху тях ще посегнем.

В. Коларов: Вие бяхте и в миналото Народно събрание — оставихте капиталите на банките да избягат вън от България.

Министър-председател А. Стамболийски: Вас ще ви пратим да ги гоните. (С м я х.)

Председателствующ Х. Манолов: (З в ъ н и.)

Г. Димитров: Ние очакваме вашите реформи. В тия случаи тук няма нищо сериозно. Те показват колко несерiously се мисли върху цялото реформено дело на Земледелския съюз и на земеделското правителство.

Но, господа, касирането, което вие мислите да извършите, е едно обстоятелство — трябва да го заявя от тая трибуна, — от което не сме ние, които в последна сметка ще има да изгубим. С този акт на нова сметка, още веднъж вие ще посочите истинския вид на вашия собствен парламент, на основите на тъй наречената буржоазна демокрация.

Н. Георгиев: Щом парламентът е наш, какво търсите още тук?

Г. Димитров: Господа! И последната илюзия в останалите още некомунистически градски и селски работни маси по отношение на парламентаризма ви ще падне. Всички ще има да се убедят, че с вашите собствени дела, с вашите насилия в парламента, с лишението от парламентарно представителство на трудещите се маси, които вървят под знамето на комунизма, вие сами доказвате необходимостта от една друга система на управление на нашата страна. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.)

Д-р Й. Фаденхехт: Хората са виновни, а не системата.

Г. Димитров: Вие сами задръствате пътищата, по които могат да бъдат добити известни подобрения, известни преобразования в днешното общество, вие тласкате прямо трудещите се маси към окончателно отказване от парламентарна система на буржоазията, към възприемане напълно на съветската система, системата на непосредственото участие на трудещите се в управлението на производството и на страната.

Някой от земеделците: Както в Русия!

Д-р Й. Фаденхехт: Тя ще бъде пак българска съветска система. Същите насилия, само че от другата страна; това ще е разликата. Пак ще бъде управление на насилнието — нищо друго.

Г. Димитров: И, г-да народни представители, от това не Българската комунистическа партия ще изгуби. Това само ще опровергае всички брътвежи на буржоазните идеолози в последно време по отношение на комунизма.

*

Г. Димитров: Господа! Всичките апострофи на г-да министрите показват само, че те нямат какво да противопоставят на програмата на Комунистическата партия, че срещу принципа на социализацията въобще на частната собственост те могат да противопоставят само подобни смешни и глупави изобретения за отнемане имотите на един или двама души в България. Господа! Касае се за нещо много по-сериозно от тези умотворения на г-н Даскалова и на г-н Стамболийски. Касае се до изваждане страната от едно положение крайно непоносимо, касае се до социализацията на частната собственост, касае се до едно коренно преобразование в управлението на страната и на самото производство. Вне, господа от Земледельския съюз, които в своите насилни вън от парламента, с касирането на нашите листи тук, в парламента, се стремят да запушите развитието на Българската комунистическа партия, да спрете нейния победоносен ход напред, вне правите своите сметки съвършено погрешно, вне правите своите сметки без кръчмаря в случая, както е било винаги с вашите сметки.

Министър д-р Р. Даскалов: Кой е кръчмарят?

Г. Димитров: Не, господа, вне не ще можете със своя бесен донкихотски поход против комунизма да спрете трена на историческото развитие; този трен би ви премазал и отхвърлил настрана, но той ще изведе трудещия се народ до обетованата земя на комунизма въпреки всичко.

Министър-председател А. Стамболийски: Този трен ще падне в батака, без да го бутаме ние.

Г. Димитров: Това, което правите вне вътре и вън от парламента, показва, че вне се стремите да поставите 200 хиляди близо привърженици на комунизма вън от законите, да ги третирате по един изключителен начин. Това само изостря процеса на това преобразование. То само прави този процес по-болезнен, то само форсира, ускорява

* Съкратени преказания. (Ред.)

вашето собствено падение, падението на българската буржоазия.

Министър-председател А. Стамболийски: Радвайте се тогава на нашите мерки.

К. Томов: Колкото по-зле, толкова по-добре!

Г. Димитров: Вие сами, г-да народни представители, със своите собствени дела, със своите собствени престъпления пишете обвинителния си акт пред истинския съд на българския народ, вие подготвяте още отсега своята собствена присъда, когато утре този народ вземе сам властта в ръцете си и наложи своята собствена диктатура на труда.

Министър-председател А. Стамболийски: По-напред ще произнесем вашата присъда.

Г. Димитров: Е, добре, комунизмът ще победи, комунизмът въпреки всичко ще победи! Неговата окончателна победа няма да се реши в тоя прогнил насилнически и полицейски парламент, тая победа ще бъде решена във, в недрата на живота, в големите борби за освобождението на българския народ. (Ръкопляскане от комунистите.)

*Стенографски дневници,
ЛХ ОНС, I НС, 7 з.,
27 април 1926 г.
с. 183—191*

*Публикува се по текста
на Стенографски дневници*

ДОЛУ ПОЛИЦЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ — ДА ЖИВЕЕ СЪВЕТСКОТО УПРАВЛЕНИЕ!

Реч на др. *Георги Димитров*, произнесена на 27 април т. г. в Народното събрание по предложението за касиране на 5-тях касирани вече комунистически народни представители от Врачански окръг

Др. Г. Димитров: (Изпратен от трибуната със силни аплодисменти от комунистическите депутати.) С разтурянето на бившата камара Земледелският съюз и неговото правителство преследваха две цели: 1. Да добият в новото Народно събрание абсолютно мнозинство, и 2. Да бъдат изгонени от парламента комунистите или най-малко да бъде значително намалено тяхното парламентарно представителство. Изборите се превърнаха в един политически двубой между Земледелския съюз, представител на селската буржоазия и защитник на частната капиталистическа собственост, и Българската комунистическа партия, представителка на трудещия се народ, носителка на обществената собственост, на една нова производствена и обществена организация, почиваща върху принципите: *който не работи — не трябва да яде, не трябва да управлява!* (Ръкопляскания от комунистите.)

В своите нескончаеми интервюта сам министър-председателят заявяваше, че изборната борба е една борба на живот и смърт между Земледелския съюз и Комунистическата партия, и прибавяше, че Земледелският съюз ще има грамадна победа, като се заканваше, че ише ще бъдем затрити. В тоя голям политически двубой Комунистиче-

ската партия излезе със своите могъщи идейни оръжия, с комунистическите принципи и лозунги, с програмата на комунизма. Нашите противници обаче ни противопоставиха не принципи и идеи. Наопаки, те манифестираха пълното свое идейно безсилие, те документираха пред целия народ своя окончателен идеен фалимент. И заради това те прибегнаха до насилието, терора, подлостта и мущеничествата, използвайки най-безогледно огромната машинария на държавната власт. Моите другари изнесоха от трибуната част от хилядите изборни произволи, престъпления и машинации, извършени от земеделските «народовластници». Часове биха били необходими, за да се изложи всичко това тук. Ще посоча само още няколко характерни факти за попълняне картината. (Другарят оратор цитира отправеното от карлоферската земеделска дружба писмо № 4 до карловския околийски началник, с което се иска да се затвори нашият клуб, защото, според писмото, с «царски указ» били затворени навсякъде нашите клубове.) Вие, господа, които говорите за упражнено от наша страна влияние чрез кандидата ни кмет в с. Остров — продължава другарят оратор, — слушайте: в писмото по-нататък се иска докарването на *силна стража*, за да се смажат комунистите в изборите! Ломският околийски началник пък разпраща до председателите на земеделските дружби в околията тайни писма, с които им вменява в дълг да разтурят събранията на опозиционните агитатори, главно комунистическите, да изгонват ораторите, главно комунистическите, и да тероризират избирателите. Той иска от дружбите по един изпитан член за всяко село, за да го назначи за полицаи, та да има право да арестува комунистическите агитатори и избирателите за по 24 часа. (Чете самото писмо.) Така постъпваха околийските началници и в другите места. Това беше система. В Белоградчик отива инспекторът на полицията, той арестува наши другари и ги препраща в София, като телеграфира до началника на Обществената безопасност, че тия лица трябва да бъдат задържани до 29 март, докато се произведат изборите, и тогава да бъ-

дат освободени. (Ч е т е т е л е г р а м а т а.) Все по същите съображения вие посегнахте с брутална безогледност и върху автономията на редица общини, завладени от Комунистическата партия. (Т у к д р. о р а т о р и з р е ж д а с л у ч а н т е з а р а з т у р я н е т о н а н а ш и т е ч е р в е н н и к о м у н и в С о п о т, К л и с у р а, К а л о ф е р, П л о в д и в и п р.)

Но върха на изборните скандали на земеделското правителство представлява известното апокрифно окръжно, издадено от Постоянното присъствие на Земеделския съюз, уж от името на нашия Централен комитет. Това окръжно е уникум на мошеничество в българската политическа история. Това писмо, което аз моля да бъде отбелязано с тлъсти букви в протоколите, е *отпечатано в печатницата на Българския земеделски съюз*. (Д р у г а р я т о р а т о р ц и т и р а ц я л о т о с ъ д ъ р ж а н и е н а о к р ъ ж н о т о.) Това окръжно биде разпратено от околийските началници до всички села, дето има или се предполага, че има наши групи. Когато се получи известие от нашите комунистически групи за това апокрифно окръжно, ЦК разпрати телеграми до последните, за да опровергае тая възмутителна фалшификация. (Ч е т е т е л е г р а м а т а.) Но по заповед на министъра на пощите и телеграфите телеграмите на ЦК бидоха спрени. (М и н и с т ъ р Т у р л а к о в о т к а з в а д а е д а в а л п о д о б н а з а п о в е д; д р у г а р и т е Г. Д и м и т р о в и В. К о л а р о в н а с т о й ч и в о г о п и т а т: к о й т о г а в а з а п о в я д а с п и р а н е т о н а т и я т е л е г р а м и? М и н и с т ъ р њ т м ъ л ч и; м н о з и н с т в о т о с е с м е е; в ъ з г л а с и о т к о м у н и с т и т е: П о з о р!) Вие се смеете и подигравате, вместо да се червите от своя позор. Това показва, че сте лишени от всякакви скрупули и че далеч сте надминали във всяко отношение вашия доскорошен даскал, д-р Василий Радославов! (Р њ к о п л я с к а н и я о т к о м у н и с т и т е.)

Ала въпреки всичко нито едната, нито другата цел, за която разтурихте бившата камара, не успяхте да постигнете. Не добихте болшинство. Получихте едва 39% от всички гласове, когато дори Радославов в своята камара имаше 44%. Още по-малко успяхте да смажете кому-

низма. Наопаки. Комунистическата партия увеличи своите гласове от 118 000 на 182 000 и се яви с 50 депутати. В тая борба вашият съюз претърпя пълно морално и политическо поражение. (Р ъ к о п л я с к а н и я о т к о м у н и с т и т е.)

И днес това, което българският народ не ви даде, вие искате с касирания на комунистически листи, с мароджорство да си го вземете. Вие искате да си доставите мнозинство, като изгонвате от камарата комунистически депутати. Но кой не знае сега, че ако има листи, които трябва да бъдат касирани, това са листите тъкмо на Земледелския съюз? Вашите избори са опорочени, вие стоите тук по силата на терора, на подлостта и мошеничеството. Вие сте не народни, а *полицейски избраници*. Нямате болшинство. Тогава разтурете и това Народно събрание, излезте на нови избори. Не, вие няма да имате този кураж, защото ще получите още по-силен ритник от трудещия се народ! Вие парадирате с вашите реформи, но вашите реформи носят само разорение за производителните класи в села и в градове. Тоя колос, наречен Земледелски съюз, ще се обърне скоро в едно нещастно джудже. От него ще останат само две-три дузини *нови милионери*. (Р ъ к о п л я с к а н и я о т к о м у н и с т и т е.) С предстоящото касиране на комунистите вие ще поставите само корона на досегашните си престъпления. Напразни са усилията ви да оправдаете това с някакви законни причини. Такива не съществуват. В собствената ваша листа има също един кандидат, който в деня на изборите е бил председател на тричленната комисия в с. Койнаре — случай, идентичен с нашия в Остров. Това се установи тука с официални документи, които изнесе нашият другар Розов. Защо не искате тогава касирането и на своята листа? Прочее с нищо не ще можете да прикриете факта, че единствената ви цел в случая е да отнемете правото на представителство на 16 000 комунистически избиратели от Врачанската колегия и по един разбойнически начин да ограбите техните 5 депутатски мандата. (Ш у м и н р е в.) Тоя факт ще се разнесе по цялата страна, той ще стигне и до последната селска колиба, за да се доразкъса окончателно вашата фарисейска «народовластническа» маска. И последните български работници и бедни

селяни ще се убедят, че вие не сте друго освен една политическа котерия на селските чорбаджии и изедници. (Н о в р е в; м и н и с т ъ р Д а с к а л о в н е р в н о а п о с т р о ф и р а и с е з а к а н в а, ч е щ я л д а с ъ з д а д е з а к о н з а к о н ф и с к а ц и я и м о т и т е н а к о м у н и с т и т е.) Вие няма да увеличите кредита си със законите, че ще посегнете върху малките имоти на селяните-комунисти. С това само доказвате, че сте едно оръдие на едрите землевладелци и на капитализма. Вие дори не чувствувате колко сте смешни, когато срещу искането на Комунистическата партия за конфискация на големите богатства и за социализация на едрата собственост излизате с такива глупашки диверсии. (Д р. В. К о л а р о в к ъ м м и н и с т ъ р Д а с к а л о в: З а т о в а л и в и е т ъ ъ х р а б р о с п а с и х т е м и н а л а т а г о д и н а о т о б л а г а н е к а п и т а л и т е н а а к ц и о н е р н и т е д р у ж е с т в а ?)

Вие ще касирате нашата врачанска листа. Ще касирате и други комунистически листи. Касирайте — на добър ви час! Не сме ние, които ще изгубим от това. Ще се опровергаят още веднъж по най-очевиден начин брътвежите на буржоазните идеолози — за солидността на парламентарния режим и за възможността чрез него трудещият се народ да прояви истинската своя воля. Ще се затвърди окончателно убеждението сред масите, че вие сте узурпатори на техните правдини и свободи. Ще паднат и последните илюзии спрямо буржоазната политическа демокрация и ще се разбере от всички трудещи се неизбежната необходимост от съветска система на управление, при която единствено е възможно истинското народовластие! Със своите насилия — вън и вътре в парламента, вие сами режете стъблото, на което се крепи буржоазната наредба. С бесния си донкихотски поход против Комунистическата партия вие не ще спрете процеса на историческото развитие, което води неминуемо към премахването на днешния режим на експлоатация и робство, към тържеството на комунизма. Ще направите само по-болезнен този процес, ще изострите още повече съществуващата дълбока стопанска, социална и политическа криза, от която тъй много страда народът на труда. Но тъкмо с това вие пишете сами обвинителния си акт пред бъдещия народен съд! (Р ъ к о п л я с к а н и я о т к о м у н и с т и т е.)

Ще касирате. Ще продължите своята насилническа политика спрямо трудещите се маси. Е, добре! *Тренът* на историческото развитие нито вне, нито които и да са други, ще можете да спрете. Той ще ви прегази или отхвърли настрана като жалки твари и пак ще закара трудещия се народ до обетованата земя на комунизма! (Ръкопляскания от комунистите.) Въпреки всичко комунизмът ще победи! Само че неговата окончателна победа ще се реши не в буржоазния прогнил, насилнически и полицейски парламент, а във от него — в недрата на самия живот в градове и села, дето Земледелският съюз подобно на другите буржоазни партии под тежестта на своите престъпления *загива*, а Комунистическата партия се дига до степента на една непобедима сила! (Бурни одобрения от комунистите.)

И. «Работнически вестник»,
№ 240, 8 май 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ЗА ОБЯВЯВАНЕ НА ПЪРВИ МАЙ ЗА ПРАЗНИК НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

Изказване в Софийския общински съвет

29 април 1920 г.

Г-н председателю! Искам думата по това предложение*.

Председателят: Приема ли се съветът по спешност да се занимае с въпроса за Първи май? Приема се.

Има думата г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: Ние направихме едно предложение по въпроса, гласува се, сега дайте ми думата.

Председателят: Моля Ви се, г-н Димитров. Аз онзи ден заявих, че Постоянното присъствие споделя гледището: на Първи май да празнува всеки, който иска, само не може да се прекрати движението на трамваите, баните и осветлението.

Г. Ангелов: И прехраната.

Председателят: Г-н директорът обеща, че ще нареди службата да не се прекратява, другите чиновници са свободни да празнуват. Обаче ние, Постоянното присъствие, ще бъдем на работа и нужните служби ще се изпълняват. Да обявим друго не можем.

Г. Димитров: Прочее тая декларация от името на Постоянното присъствие ще я имаме предвид. Когато от страна на нашата група се повдигна въпросът за отпразнуването на Първи май в Общинския съвет, той се постави не само в зависимост от това, че ония служещи, чиновници и работници на Софийската община, които биха желали на Първи май да празнуват, ще имат свободата,

* Предложението на комунистическата общинска група Първи май да бъде обявен за празник и на Софийската община (вж настоящия том, с. 248—252). (Ред.)

без да носят каквито и да било последици за това, без да имат никаква отговорност поради тоя факт, но в същото време нашето предложение се отнася и до това, че самата Софийска община като община ще трябва да признае и на себе си тоя празник на труда, който е празник най-малко на $\frac{3}{4}$ от населението на столицата. Първи май е един международен празник на труда, един празник, който по традиция, историческа и политическа, се празнува от 1889 г.; той е празник на труда, празник на мира, празник на братството между народите, празник на борбата за освобождението на трудещото се човечество от диктатурата — икономическа и политическа — на малцинството владетели на големите капитали и едрата собственост на всички страни. Като такъв празник, г-да съветници, той се празнува ежегодно. Неговото значение тая година е много по-голямо от всеки друг път. Първи май т. г. има значение като един празник на обновлението на цялото човечество, на възраждането на поробеното трудещо се човечество, като един празник на тези коренни, големи исторически преобразования, които се започнаха с Русия и които продължават със своето влияние да заливат цяла Европа, целия свят, за да се завършат най-сетне с една велика всесветска социалистическа република; тоя празник трябва да бъде отпразнуван и ще бъде отпразнуван в нашата страна и специално в столицата от всички трудещи се. Е, добре, Общинският съвет, който представлява населението в столицата и има върховната длъжност, според нас, във всички случаи да изразява волята, интересите и тежненията на грамадното мнозинство от столичното население, това грамадно мнозинство, няма никакво съмнение, са хора на труда — физически, интелектуален, това грамадно мнозинство, то е, което иска празнуването на Първи май безпрепятствено във всяко отношение. И затова ние считаме, че Софийският общински съвет е длъжен да приеме следното предложение: (Ч е т е.) «Имайки предвид, че Първи май е традиционният празник на труда, на мира и братството между народите и на борбата за освобождението на трудещото се човечество от политическата и икономическа диктатура на малцинството владетели на големите капитали и едра собственост, имайки също така предвид, че $\frac{3}{4}$ от населе-

нието на София се състои от мъже и жени на труда, физически и интелектуален, и че върховен дълг на общината е във всички случаи да изразява интересите, волята и тежненията на това трудещо се мнозинство, Софийският общински съвет постановява: Първи май се обявява и за празник на общината. В този ден нейните учреждения и предприятия, с изключение на тия по прехраната, ще бъдат затворени.» Възражението, което може да се направи в случая. . .

Председателят: Само прехраната ли, г-н Димитров? Ами трамваите, осветлението, баните?

Г. Димитров: . . . то е това, което още в началото на своята декларация ни напомни г-н кметът. Той счита, че трябва да бъдат осигурени трамваите на столицата, че трябва да работят по осветлението, защото през този ден няма да има никаква нужда от осветление, но ще има нужда от двигателна електрическа енергия за различните индустриални и други предприятия. Ако, господа, учрежденията или органите на общината, на които е поверена грижата за снабдяване с хляб столичното население, наистина би следвало на Първи май да работят, колкото това е абсолютно необходимо, колкото часа е необходимо, за да има хляб — което изключение ние правим сами в нашето предложение, — то това не може да се каже за трамваите, това не може да се каже и за двигателната електрическа енергия, която би била необходима и на Първи май. Господа! Ние ще спрем трамваите за един ден — а те бяха спрени не по наша вина, не по вина на трудещите се маси в столицата за близо месец и нещо — от 24 декември, чини ми се, до края на януари. Помните тези събития? Ние ще спрем електрическата двигателна енергия на Първи май, ние ще затворим и баните на Първи май за един ден — и те ще празнуват, както всички други институти, учреждения и предприятия на общината. Това, което е от елементарна, от първа потреба за софийското население, то е хлябът, който общината трябва да достави. Е, добре, тя ще го достави и тя ще го достави с персонала си, който е абсолютно необходим за целта в тия часове, всички други ще бъдат освободени; всички други следователно ще трябва да бъдат свободни на Първи май, да празнуват Първи май, считайки, че

Първи май е празникът на огромното мнозинство от столичното население, че той е празникът на Софийската община. Аз съзирам, че тези формални съображения, които биха се изтъкнали от Постоянното присъствие и от другата страна, не са същинските възражения, които нам могат да бъдат направени. Няма защо да се изразява друго. Аз очаквам то да се направи от противната страна. То е, как ние комунистите тук, евентуално със съдействието на широките социалисти, да заставим представителите на софийската буржоазия да решат заедно с нас Първи май да бъде официален празник за Софийската община. Господа! Това възражение вие бихте могли да направите, вие бихте могли да го обосновавате от ваша гледна точка, както обичате. Едно обаче е несъмнен факт: болшинството на София, това е трудещото се население, него ние представляваме и дори тогава, когато аритметически тук по число още не сме едно пълно болшинство и защото това е така, имаме всичкото основание да настояваме общината да даде прием на тези тежненния и идеали, които има трудещата се маса на столицата, и никакви възражения от ваша страна за противното никого не биха били в състояние да убедят. Ето защо от името на комунистическата общинска група настоявам да бъде гласувано това наше предложение*, което изчерпва въпроса и което разбирам, че няма да срещне никакво противодействие от тая страна (с о ч и о б е д и н е н и т е с о ц и а л и с т и) и вероятно може да има вашия вот против. Ние считаме обаче, че изпълняваме своя дълг в случая към трудещите се маси в столицата.

Публикува се за първи път по текста на стенографски протокол от заседанието

* Предложението не е поставено на гласуване. (Ред.)

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

30 април 1920 г.

1. ПО ДОСТАВКАТА НА МАТЕРИАЛИ ЗА ТРАМВАЙНАТА И ЕЛЕКТРИЧЕСКАТА МРЕЖА В СОФИЯ

Аз считам, господа, че въпросът за тая доставка е в свръзка с експлоатацията на трамванте, от една страна, и, от друга страна, с въпроса за ликвидацията въобще на тия две предприятия¹⁰¹. Общинският съвет не е достатъчно осветлен върху положението на предприятията в този момент. Наложил се секвестър*, както се знае, чрез представителството на съглашенските власти в полза на концесионерите, на двете предприятия, секвестър, който спъва просто общинската експлоатация на тях, и секвестър, който поставя в невъзможност развитието им. Очевидно е, че общината, когато се ангажира с една подобна голяма доставка, която по сведенията, дадени тук, се вижда, че е наложителна, то трябва да се знае в какво положение се намира въпросът за ликвидацията на тия две предприятия в този момент и какви последици би имало за общината доставянето на подобни материали, когато не знаем утре какво точно именно ще стане с тия предприятия. Преди да се гласува доставката на тия материали, аз считам, че от страна на Постоянното присъствие на общината е необходимо да се дадат тия осветления пред Общинския съвет, и моля те да бъдат дадени.

2. ПРОТИВ ФАЛШИФИКАЦИИТЕ ПРИ СЪСТАВЯНЕТО НА ИЗБИРАТЕЛНИТЕ СПИСЪЦИ В СТОЛИЦАТА

Господа! Изтъква се, че списъците, които са представени за одобрение в съвета, не е имало възможност тех-

* Секвестър (лат.) — възбрана върху имот или вещь, ограничаване правото на лице да се ползува от имота си; запов. (Ред.)

нически другояче да бъдат съставени освен тъй, както са съставени. Няма защо този факт да го отминаваме, трябва да се констатира, че това е така, и да се теглят от това консеквенциите*. В свързка с този въпрос обаче се повдигат и редица други въпроси и преди всичко въпросът за редовността на целия изборителен списък на столицата. Изнесе се фактът, че той е неточен, непълнен, има повторение на имена, има имена на измрели изборители, има според нашите сведения редица злоупотребления, извършвани в миналото при съставянето на изборителните списъци. Никой обаче тук — затова и взех думата от името на нашата група — не изтъкна действителните причини, поради които се намират изборителните списъци на Софийската община в това състояние. Защо това е така? Та няма общината нямаше персонал, не можеше да има персонал навремето още, от години да уреди точен изборителен списък за София. Та няма кметствата, кметовете и техните помощници не са схванали значението на тая работа? Та няма в закона не е изрично предвидено какво е необходимо да се направи, за да има един точен изборителен списък? Всичко това е известно, ясно е, ясно е било на всички, които са управлявали. Но има нещо друго, има друга една по-дълбока причина, поради която съществува тая анархия в изборителните списъци. То е, че буржоазните управляващи партии и в София, и в цялата страна не са имали интерес да съставят точни списъци, че винаги са се ползували от това положение да злоупотребяват с изборителното право на множество от софийските граждани, че тъкмо тези, които са имали право да бъдат изборители, не са вписвани нарочно, умишлено, правени са хиляди спънки и в деня на предвечерието на изборите са вписани хора обикновено, които нямат право да избират, всевъзможни мъртви души са добивали изборително право, с чужди карти и с чужди съдебни решения е гласувано и така са съставени списъците за отделни избори. Така най-сетне имаме този изборителен списък, който днес не представлява абсолютно никаква точност. Това е то причината, поради която списъкът се намира в такова едно състояние.

* Консеквенция (лат.) — следствие, заключение. (Ред.)

Фактите, които се изнесоха тук от членовете на комисията*, от самия началник на отделението**, от господата, които говореха от другата страна, идат само да изобличат напълно това отношение на управляващите буржоазни партии към изборителните права на софийските граждани. И аз се ползвам от случая да го констатирам, да го подчертая това изобличение и да поискам, както съм искал това в миналото, да бъдат съставени точни списъци, да се вземат всички мерки, щото съгласно изборителния закон всички тези, които имат право да гласуват за общински съветници, за окръжни съветници, за народни представители, да го добият, да бъдат гарантирани изборителните права на всички софийски граждани, имаещи по закона това право, и да се тури точка на съществуващото досега злоупотребиение. Очевидно под една или друга форма трябва да бъде извършена една щателна ревизия на съществуващите изборителни списъци от една комисия, избрана от Общинския съвет или чрез даване право на представителство на отделните партии.

Що се касае до този списък, който сега се предлага, няма никакво съмнение, че с него не може да се постъпи другояче, освен да бъде приет сега тъй, както е представен. Прямо него като допълнителен списък към целия е необходима ревизия, която трябва да бъде извършена.

Още по-скандално е, когато виждаме положението с тъй наречените семейни книги; и там същата небрежност не, но същото престъпно отнасяне. И нека не се казва, че не е възможно уреждането на старите семейни книги, ако не с оригинални документи, с цяла редица други данни, които трябва да бъдат събрани, и общината ще трябва да разполага с всичките данни, необходими за гражданското семейно състояние на всички членове — жители на общината. Това би могло да се направи, трябва да се направи и когато се касае за персонала и за средства за тая работа, няма никакво съмнение, че комуни-

* Комисия за съставяне на изборителните списъци в състав: Б. С. Маждраганов — председател, и членове: Ас. Господинов, А. Асса, Н. Г. Панов и С. Г. Коен. (Ред.)

** Началникът на Изборното отделение Матей Христов. (Ред.)

Ститическата група ще даде всичкото свое съдействие. Ние ще искаме обаче от кметството, от Постоянното присъствие да ликвидира с това престъпно отнасяне както спрямо едната работа, така и спрямо другата работа, искаме точност и редовност в списъците и семейните книги, да се даде възможност да бъдат избягвани злоупотребленията, вършени в миналото.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ДЕКЛАРАЦИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ГРУПА В СОФИЙСКИЯ ОКРЪЖЕН СЪВЕТ*

10 май 1920 г.

Изборите за окръжни съветници, произведени на 25 януари т. г., не изразяват истинската и свободно проявена воля на трудещите се маси в Софийския окръг. Както всички избори след демобилизацията, така и тези бяха произведени под режима на военното положение и драконовската политическа цензура на печата. Но особено изборите за окръжни съветници бяха един уникум на цялата политическа история на България. Под управлението на «народовластническото» дружбашко правителство, подпомагано от народняците и цанковистите, изборите се произведоха при усилено военно положение в цялата страна и обсадно положение на столицата; всякакви събрания на открито и закрито бяха запрети (телеграма № 385 от 17 януари на Министерството на вътрешните работи) под страх на «най-енергично преследване и предаване на военносъдебните власти за наказание» (заповед № 87 от 17 януари на столичното градоначалство); въпреки изричността на чл. 41 от Избирателния закон¹⁰², два набора (41 и 42) бяха мобилизирани, а също бяха мобилизирани и стачкуващите железничари и телеграфопощенски служещи, които в окръга наброяват много хиляди избиратели. Извън това организирана бе особена дружбашка армия, рекрутирана от най-покварените елементи на селата; насилията над отделните граждани достигнаха своята кулминационна точка; арестите и побоищата в участъците спрямо комунистическите агитатори и

* Прочетена и обоснована от Г. Димитров в заседание на съвета. (Ред.)

избиратели се практикуваха масово и безогледно. Дори в самия ден на изборите край самите урни биваха арестувани маса избиратели, под предлог че те били железничари и стачници.

Също така дружбите на Земледелския съюз бяха облчени в особена официална власт и те действуваха като някакъв полицейско-насилнически институт.

Явно е, че при така произведените насилнически избори, извън другите условия на капиталистическата система, волята на трудещия се народ не можеше свободно да бъде проявена и провъзгласените и заседаващи тук съветници на управляващите тогава партии са не народни, а полицейски избраници.

От името на трудещите се маси комунистическата група в Софийския окръжен съвет най-решително протестира против бруталното потъпкване волята на избирателите в окръжните избори и против политиката на насилия и терор спрямо трудещия се народ, която политика се прояви също и в законодателните избори и продължава да се следва досега, дори и в парламента, с противозаконно касиране на комунистическите и други опозиционни народни представители и *счита*, че сегашният Окръжен съвет в своето болшинство няма нито законното, нито моралното право да урежда делата на Софийския окръг, че при тоя си състав той, както и Постоянната комисия, която би произлязла от него, ще бъдат пак, както и в миналото, гнезда на корупция, афери и гешефти, а не институти за уреждане на стопанските и културни интереси на окръга.

От друга страна, днешната организация на окръжните съвети е нагодена да бъдат те само инструмент на класово-капиталистическата държава. Като такива, без автономия, в пълна зависимост от централната власт, с ограничена инициатива и без достатъчни финансови ресурси, днешните окръжни съвети не могат да изпълняват дори ония задачи, които законът им възлага.

Окръжните съвети ще бъдат един истински народополезен и самоуправителен институт, когато се организират на *съветски начала*, когато се превърнат в *съвети*, избирани и непосредствено контролирани от работниците и малоимотните селяни и граждани, когато ще съставля-

ват част от общата управителна система на съветската социалистическа република в България.

Изхождайки от всичко това, представителите на Българската комунистическа партия в Софийския окръжен съвет считат за своя длъжност да заявят още при неговото конституиране, че те не могат да влизат в каквото и да е споразумение с партиите на капитала, на градската и селската буржоазия, нито да участвуват под каквато и да е форма в буржоазно-полицейското управление на окръга. Запазвайки своята пълна независимост, те ще използват участието си в Окръжния съвет за защита интересите на трудещите се маси в духа на комунистическата програма и за всестранната подготовка на тия маси да прокарат истинското народовластие чрез управлението на работническите и селски съвети.

*В. «Работнически вестник»,
№ 246, 15 май 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

14 май 1920 г.

1. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ОБЩИНСКА КОМИСИЯ ПО СНАБДЯВАНЕТО НА БЕДНОТО СТОЛИЧНО НАСЕЛЕНИЕ С ЕВТИН ХЛЯБ

Господа, списъците, които се докладват, както си спомняте, бидоха изработени с участието на представители на всичките партии по решение на съвета. Ние искахме тогава хората, които ще направят проверката по декларациите, да бъдат непосредствено избрани от заинтересованите граждани. Това не се прие. Така или инак ние имаме списъци, изработени с участието непосредствено на представители на партиите, които са представени в съвета. Трябва да се предполага следователно, че проверката на декларациите е станала при непосредствения контрол на представителите на тези партии. За нашите хора, за нашите представители знаем положително, че са употребили всички усилия, за да се констатира точно истината по отношение материалното положение на всички тези, които са декларирали, че искат хляб на ниска цена. Поради това ние ще гласуваме за списъците тъй, както са представени тук.

В свръзка с това обаче се повдига въпросът, който повдига г-н Панов. Щом Министерството на вътрешните работи не е утвърдило решението на Общинския съвет за нормите, по които трябва да бъдат определени богатите и бедните граждани на столицата, тогава следва ли да се занимаваме с въпроса за приемането на списъците.

Н. Панов: Не го поставям така въпроса.

Г. Димитров: Не се касае за тези, които живеят в София, а за жителите на Надежда, Красно село или другаде, за които решихме, ако работят в столицата, да получават и те хляб на евтина цена от Софийската община.

Касае се въобще до неутвърждаването на протокола на Общинския съвет по въпроса за даването хляб на евтина цена. Господа, ние считаме, че неутвърждаването на този протокол е едно само по себе си законно нарушение от страна на Министерството на вътрешните работи. Този протокол не съставлява абсолютно никакво противоречие с което и да е постановление на закона, както се изтъкна при специалните дебати и следваше прочее да бъде утвърден. Фактът, че не е утвърден, не може да попречи на Общинския съвет да продължава да действа по-нататък в духа на взетото решение. Хората трябва да получават хляб. Въпросите по прехраната трябва да бъдат уреждани. Очевидно поради този произвол на Министерството на вътрешните работи по отношение нашето решение не могат да бъдат спрени всичките тия функции, които се налагат от нуждите на населението в София по прехраната. Затова гласуването на списъците в съвета, въпреки неутвърждаването на нашия предишен протокол, ще означава утвърждаване на онова решение, което бяхме взели и което не е утвърдено от Министерството на вътрешните работи. Ние сме пред факта на нашето решение. То е валидно, то има сила, то има да се изпълнява и в духа на това решение трябва да бъдат гласувани и списъците, по които ще се раздава хляб. Ето защо не трябва да се свързва приемането на тези списъци с въпроса за неутвърждаването формално на оня протокол, който предвижда категориите на бедните и богатите.

Вторият въпрос, който имах предвид да повдигна, е, че има 200—300 декларации, които са проверени не от тези комисии, с участието на представители на разните партии, а непосредствено от комисарствата. Казахме защо на сведенията на комисарствата ние не се доверяваме въобще и в много случаи напълно. От друга страна, ще се явяват всеки ден нови декларации на лица, които сега идат в София, и на другите, които не са се снабдили с право да получават хляб от Софийската община и следователно техните декларации трябва да бъдат прегледани. А кой трябва да прави тази проверка, кой ще се признае занапред, след като тази комисия, която сме натоварили да състави общия списък за правото да получават известни граждани хляб на по-евтина цена, е свършила

тая работа? Очевидно е, че се налага образуването на една специална комисия от Общинския съвет при Бюрото за прехраната, която комисия ще трябва да бъде сезирана с всички тези декларации поне веднъж седмично и тя именно от името на съвета да се произнася и да включва в този списък лица, които не са сега включени, които имат право да получават евтин хляб, както и да прави известни промени, които биха се наложили от промяната на материалното положение на едно лице, което може да бъде по-добро, отколкото нашите норми предвиждат, и няма да има правото да получава в бъдеще хляб на евтина цена. Понеже законът предвижда тези списъци да бъдат гласувани от Общинския съвет — той отговаря за тях, — то в такъв случай тази комисия ще трябва да прави своите доклади тоже в заседанията на Общинския съвет и тук да бъдат потвърдени нейните решения.

Прочее от наша страна предлагаме тая комисия, която вече беше избрана, или нова подобна комисия из средата на Общинския съвет да разгледа тези декларации, да се произнесе по тях, да вземе решение и да прави своите доклади по тях пред Общинския съвет.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Тогава, г-н Димитров, не искате ли да формулирате Вашето предложение?

Г. Димитров: Касае се до това: една комисия — петчленна нека бъде, за да има представители от по-големите групи, която ще има да проверява декларациите, които наново ще постъпят тук, която, от друга страна, ще има да проверява и всички рекламации, които биха били направени по отношение на съставения списък, която ще прави всички поправки, изменения и допълнения на общия списък по прехраната, за което ще докладва в Общинския съвет.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Господа, аз мисля, че по отношение на комисията няма никой нищо против. Само по отношение на числото мисли ли някой, че трябва да бъде увеличено с повече, или пет членове да останат, за да дам въпроса на гласуване? — Тогава тези,

* Съкратени изказвания на други участници в заседанието. (Ред.)

които приемат предложението на г-н Георги Димитров за тази комисия, която трябва да бъде петчленна, да си вдигнат ръката. Приема се и това предложение на г-н Димитров.

Преминаваме към следующата точка от дневния ред.

Г. Димитров: Назначете членовете на комисията.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Да, трябва да изберем комисията. Как мислите, кои трябва да бъдат членове на комисията? Дали трябва да ги изберем от състава на по-раншната комисия по прехраната и те помежду си да си изберат. . .

Л. Кандев: Всяка група да си посочи тук лице. От нашата група ще има един човек.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Димитров? От вашата група кого ще посочите?

Г. Димитров: Сами Коен.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Теодоров! От вашата група кого ще посочите?

П. Теодоров: Фархи.

Г. Димитров: Филипов.

Х. Филипов: Заявявам отсега, че не мога да участвувам в комисията. В толкоз комисии съм назначен.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Асса, г-н Занков.

С. Прулов: От нашата група нека бъде г-н Господинов.

Председателствующ д-р Д. Папазов: То нищо не значи, впоследствие може да се заменят тези лица.

И така, в комисията ще влизат г-дата Сами Коен, Х. Фархи, Аврам Асса, Георги Занков и Асен Господин — без г-н Филипов, който се отказва.

2. ПРЕДЛОЖЕНИЕ ЗА СЪЗДАВАНЕ НА ПОСТОЯННА ОБЩИНСКА КОМИСИЯ ЗА КОНТРОЛ НА ДЕЙНОСТТА ПО ПРЕХРАНАТА

Трябваше г-н Папазов като председател на съвета сега в случая да няма тази слабост да обяснява ясните въпроси, които често пъти със своите обяснения само замъглява и забърква, а да дава думата поред, за да се обяснят тия въпроси окончателно и се вземат решения. Два въпроса фактически се повдигат тук и заслужават

нашето внимание. И двата са съществени. Първият е как да става закупуването, което съветът е решил. Цитира се протоколът на Общинския съвет, с който е взето решение за закупуване. Господа! Обясненията, които се дават сега от председателствующия, не отговарят на мисълта и духа на решението на съвета. Нито на мисълта и духа на закона в случая. Очевидно е, че самото Постоянно присъствие, което и сега спори, няма ясно представление за работите. . .

Б. С. Маждраганов: Има, г-н Димитров!

Г. Димитров: . . . а има да организира такава важна област, каквато е прехраната на София. Или нямате ясно представление, или има нещо друго, което ви кара да не бъдете единодушни по този въпрос.

С. Тодоров: Там е работата.

Г. Димитров: Господа! Касае се за закупуване по доброволно съгласие. Ние бяхме против, ние не гласуваме за това. Съветът обаче реши. Е, добре, ще се закупува по доброволно съгласие, което значи пак чрез търг, чрез тръжна комисия, но не по онзи начин, който се изисква по закона за обикновения търг, с едномесечен срок, с обявления из цялата страна, за да знаят всички желаещи да участвуват в този търг. Дава се право на Постоянното присъствие чрез своята тръжна комисия да закупува по доброволно съгласие при онази конкуренция, която би се явила по ония места, където би се намерило брашно, без да се прибегва до формалностите и сроковете, които законът предвижда за обикновените търгове по доброволно съгласие. Г-н Папазов, който обича много да осветлява, не се е осветлил по един много елементарен въпрос: разликата, която съществува между закупуването по доброволно съгласие и закупуването по стопански начин. Тия са две неща различни. Ако по стопански начин вършите, тогава ще нагласите работата както намерите за добре. Ваша е отговорността, ще купите, където намерите. Между четири очи можете да направите това, но когато ще закупувате по доброволно съгласие, то не е още по стопански начин на закупуване.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Затуй назначихме комисия.

Г. Димитров: Г-н Папазов е дипломиран доктор-юрист и трябваше да знае това. Знае ли го или не, то е

друг въпрос, но по този начин не трябва да бъде поставен въпросът. Следователно закупуването ще стане по доброволен начин, както е решено, чрез тръжна комисия. Пита се в тая тръжна комисия ще участва ли непосредствено онзи, който завежда прехраната, който в лицето на г-н Герасим Ангелов организира цялата тая работа? Той ще участва ли? Той мисли, че по стопански начин ще стане тази работа. Не е вярно. По стопански начин няма да стане. Ако той участва в тази тръжна комисия, няма да участва в приемателната комисия, защото този, който закупува, трябва да даде право на друга комисия да провери дали закупуването може да се приеме, дали отговаря на интересите на общината, дали отговаря на изискванията на поемните условия и пр. Как може — право се изтъкна — г-н Герасим Ангелов да председателства комисията, която закупува, а също така той да председателства комисията, която приема закупеното? Де е гаранцията? Ако беше стопански начин, прав е, той може сам лично да закупи и да приеме, той отговаря. Но когато е въпрос за търг по доброволно съгласие, за тръжна комисия, той трябваше да знае, че не е правилно. Няма защо да спорим, ясен е въпросът. Но се повдига според нас и друг един важен въпрос, т. е. наново се повдига въпросът, който повдигнахме, ако помните, още в първите наши решения по прехраната. По пътя на практическия опит и г-н Ралев, от широките социалисти, дохожда до идеята, че извън Постоянното присъствие, което е натоварено да организира прехраната на населението, и извън специалните органи, които има общината за тая цел, необходима е една комисия из средата на Общинския съвет, която да може непосредствено да упражнява контрола върху всичките тия функции по прехраната. Тая комисия прочее очевидно ще носи известна отговорност за работата, тая отговорност, която г-н Ралев сам, като назначен член в приемателната комисия или в покупателната комисия, е счел, че е много голяма за него да я понесе като член в комисията. И наистина, извън тръжната комисия, която може да бъде при Постоянното присъствие извън приемателна комисия при Постоянното присъствие, в която ще участвуват съветници и в която ние няма да участвуваме, ние не бихме желали да участву-

ваме, трябва да има друга комисия за контролиране прехраната. И тогава господата от тая страна и от тая страна биха могли да следят непосредствено как става закупуването, приемането и използването на закупеното брашно, как става раздаването на хляба, че в 10 фурни се дава брашно вчера и завчера, което мирише на газ, и хлябът не може да се яде, как могат много подобни работи да стават, които ние констатираме днес по прехраната. Е, добре, господа, нека разделим въпроса. В такъв случай ще бъдем свършено наясно.

Първият въпрос е Постоянното присъствие да закупува по доброволно съгласие, както е решил вече съветът, чрез комисия, в която не участва заведующият прехраната или самото Постоянно присъствие, а да закупува, да приема чрез специални комисии и вторият въпрос е да има една специална контролна комисия от Общинския съвет по цялото дело на прехраната. Нашият другар загатна* — и аз бях подчертал — на тая контролна комисия очевидно ние бихме могли да възложим и проучването на всички онези въпроси по прехраната, които ще бъдат докладвани и представени на разрешение в съвета. Тя ще извърши контрола, от една страна, но, от друга страна, като еманация на Общинския съвет тя би могла да бъде натоварена и с проучването на всички тези въпроси предварително, що се отнасят до прехраната и които ще бъдат слагани на дневен ред за разрешение. Тя би могла да има една двойка функция — да проучва въпросите и да контролира делото на прехраната. Когато направихме предложение за тая контролна комисия, вие не гласувахте, вие всички се обявихте против, защото я сметнахте за блям на Постоянното присъствие. Г-да широките социалисти не гласуваха, под предлог че всеки съветник може да бъде контрольор.

С. Луков: Както всъщност става.

Г. Димитров: Но, господа, сам г-н Ралев от опит може да каже, че не е така. Ние можем да контролираме във всяко отношение, ние имаме право да наблюдаваме всичките функции и служби в Общинския съвет, но без известни общински съветници да имат специален мандат

* Брайко Луков. (Ред.)

от съвета и без да са натоварени със специални решения на съвета с тая цел не бихме могли да имаме мандат и право да отидем навсякъде и да извършим оная контрола, която би трябвало да се извърши.

С. Прулов: Ако позволите една дума.

Г. Димитров: Свършвам. — Обявиха се тези против контролната комисия, които според нас биха желали безконтролно да уреждат делото на прехраната, които биха желали да не се надниква в известни тъмни странички в тая работа. А такива има и ще има, очевидно. Ние, които говорим от името на масите на столицата, сме заинтересовани такава контролна комисия да съществува и настояваме на нова сметка съветът да се произнесе по този въпрос, понеже се повдигна вече с предложението, което г-н Ралев направи, което е предишното наше предложение.

Аз поддържам, преди да минем по-нататък на дневния ред, да бъде поставено на гласуване и приемане това предложение; образуването на една общинска комисия от средата на всички групи, които са представени тук, за контрол по делото на прехраната. Тъй формулирам нашето предложение и настоявам да бъде гласувано. Моля г-н председателствующият да не разяснява моето предложение.

К. Батолов: Защо?

С. Тодоров: Защото ще го замъгли.

Г. Димитров: Защото аз го обясних. Той трябва да го постави на гласуване. Ако не го приемете, добре, защото хората въвн от съвета ще знаят да оценят тоя отрицателен вот на съвета, защото управляющите сами трябва да желаят тая контрола, а не да бягат от нея, както бягаха досега.

Прочее, моля да бъде гласувано това наше предложение.

(След изказванията на П. Теодоров и П. Ралев.)

Г. Димитров: Какви хитрости проявявате сега! Чакайте да се разберем. Защо собствено правите тези диверсии? Първото и съществено предложение в случая е да има по делото на прехраната една постоянна общинска комисия с представителство на всички общински групи, която да упражнява контрол върху делото на прехраната.

Председателствующ д-р Д. Папазов: То е друг въпрос.

Г. Димитров: Гласувате ли туй предложение? Поставете го на гласуване.

Х. Фархи: То е гласувано по-рано и падна.

Г. Димитров: То е едно предложение отделно, което може да се тури на дневен ред.

Х. Фархи: То е гласувано и падна. Пак ли ще го поставяте сега?

Председателствующа д-р Д. Папазов: Вярно, съветът се произнесе по него.

Г. Димитров: Всичките дебати, които станаха тук, водят към това, съветът да се произнесе приема ли такава комисия или не.

Х. Фархи: Произнесе се вече.

Г. Димитров: Това решение не ни задължава.

Председателствующа д-р Д. Папазов: То е поставено на гласуване още когато заседавахме отгатък.

Г. Димитров: Поставете на гласуване предложението, което се направи*, и недейте разсъждава, защото сте председател. Дайте възможност на съвета със своето мнозинство да реши. Това искаме ние. Другото, Ралевото, е един втор въпрос. Дали сам той ще бъде или г-н Фархи, или някой друг, и там ние можем да кажем: Господа, можете да съставите една комисия от 1—2—5—10 души, от колкото обичате; тези, които биха желали да участвуват, те ще участвуват; ще направите търг и ще приемете. Ние, представителите на Комунистическата партия, искаме да си запазим правото на едно непосредствено наблюдение на това, което се върши по прехраната, на един контрол чрез една такава комисия. Това искаме; няма да ни дадем 1—2—5 чиновника да правят търгове. Правете ги, но искаме да бъдат редовно правени и дайте възможност да упражняваме контрол дали се правят редовно или не. Не се касае г-н председателят да каже кой да бъде нашият член в тръжната или приемателната комисия. Касае се до друго, до учредяването на една постоянна комисия по делото на прехраната, която, като разглежда въпроса по прехраната, в същото време да контролира цялото това дело. Тая комисия да се състои от представители на всички групи. Има ли някой против? Има.

* Предложението на Георги Димитров не е гласувано. (Ред.)

3. ЗА ПРОПОРЦИОНАЛНО ПРЕДСТАВИТЕЛСТВО В ОБЩИНСКИТЕ КОМИСИИ

В миналото заседание на съвета от нашата група се направи предложение, както въобще всичките тези важни комисии, които ще следва да бъдат избирани, трябва да бъдат съставени по преценка на пропорционалността въз основа на същия принцип, по който е съставен нашият съвет. Комисията е еманация на съвета и би следвало очевидно групите да бъдат представени в комисии според своята численост. Този принцип би трябвало да бъде приет, освен в случай, когато по взаимно споразумение бихме се съгласили една комисия в даден случай, по даден въпрос да бъде по-малочислена. Това е възможно, както направихме преди малко за тази комисия, която се избра.

Ето защо, господа, ние считаме, че преди всичко съветът трябва да гласува предложение за пропорционалния състав на комисията и след това да бъдат посочени лицата, които ще бъдат представени от всички други. Като казвам, че комисията трябва да се състои от число, пропорционално на числото на членовете на разните групи на съвета, в същото време трябва да кажа, че в комисията трябва да бъдат представени всички партии, макар и да имат един представител. Ние бихме желали и радикалите, които имат само един, да имат представител в комисията, и либералите да имат един представител.

Н. Панов: Значи целият съвет да бъде в комисия?

Г. Димитров: Не, целият съвет няма да бъде, а само един или двама представители от всяка група. Тия, които имат представителство тук, да бъдат застъпени в комисията, но тия, които имат повече съветници, да бъдат застъпени пропорционално на своята численост, затуй защото ще се вземат разни решения, които ще се вземат в съвета и които идат като решения на комисията и до известна степен са предрешени в комисията. Ето защо тия комисии трябва да съответствуват на това съотношение на силите, които има в самия съвет. Ако вие турите, както правехте досега, по един член от всяка група, ние сме 9 души — един, либералите само един — един, радика-

лите само един — от всички групи по един. Досега в комисиите вне съставляват едно болшинство спрямо нашите 9 души, което тук, в съвета, нямате. Тук е едно, отношението в комисията е съвсем друго. Такъв е случаят с бюджетарната комисия. Там са прокарани известни решения, които в съвета ще бъдат отхвърлени, а има работи, които бюджетарната комисия не е приела и тук ще бъдат прокарани, защото там не е запазено съотношението на силите, което е в самия съвет. Ето защо комисията, която е важна, която сега ще се избере, както и комисията по прехраната, която отказвате да изберете, и много други комисии трябва да се съставят по принципа на пропорционалността. Никакви възражения не могат да се направят.

К. Батолов: Големии комисии — малко работа, това е най-силното възражение.

Г. Димитров: Да бъдат 12, да бъдат 13 — наместо 7, пак, ако вне се явите там, работата ще върви, ако не се явите, кворумът може да се определи $\frac{1}{3}$ — явят ли се те, да имат право да работят, както практикувате в малките комисии, дето от пет души само трима ако се явят, и от 8 души само 4 ако се явят, — те решават. Тук би могло да се направи същото. Така че, ако една група като нашата според своя състав би имала право да се представи от трима души, не е длъжна и тримата да прати. Тя може да прати един-двама, според случая, но групите трябва да имат право да бъдат представени в тези комисии с такова пропорционално число, с каквото участвуват в съвета. Работата е свършено ясна. Това наше предложение стана причина за един инцидент и кметът е дигнал заседанието, както обикновено прави — взема книгите и избягва. Ние се ползуваме от случая да подчертаем на нова сметка това наше предложение и да искаме то да бъде гласувано и когато бъде гласувано, тогава да се посочат лицата, които ще участвуват. Веднага може да се направи сметка колко и кои лица ще участвуват според тяхното число. Съветът е пропорционален, тези комисии трябва да бъдат пропорционални. Само ония комисии, за които ние бихме се споразумели, те ще бъдат по-малочислени. Въпросът е ясен и аз моля да гласувате предложението, което сме направили миналия път.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Георги Димитров повдига един въпрос. . .

С. Прулов: Ние сме тук и чуваме, седнали сме и го слушаме, знаем какво приказва.

Д-р Н. Сакаров: Какво коментираш какво е казал, той си казва хубаво.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз ще сложа този въпрос на дневен ред.

Д-р Н. Сакаров: Недей коментира.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Защо досега всичките комисии, които се избраха, са били с по един член от всяка една група?

С. Коев: А комисията по списъците?

Председателствующ д-р Д. Папазов: Понеже днес се прави предложение комисните не само днес, а и за в бъдеще да бъдат по някаква си пропорция, този въпрос ще го сложа на дневен ред за разискване в идущото заседание.

С. Прулов: Сега с това ли ще се занимаваме? Гласувайте, та да се върши работа.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Постоянното пришествие няма нищо против това предложение.

Г. Димитров: Гласувайте тогава предложението, което се прави. Нямайте нищо против, пък не гласувате предложението.

Д-р Н. Сакаров: Що коментираш? Подлагай на гласуване.

Г. Димитров: Слушай предложението и гласувай. Предлагаме тая комисия, която ще се избере, да бъде пропорционално съставена.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Само за тази?

Г. Димитров: И другите комисии трябва да бъдат тук съставени. Или, за да избегнем споровете с Вас, гласувайте сега това предложение за тази комисия.

Председателствующ д-р Д. Папазов: За тази комисия специално или и за други?

Г. Димитров: За тая само.

(След изказванията на П. Теодоров и Н. Сакаров.)

Г-н председателю, аз констатирам работите, каквито са. Всички ги виждат, нали? Пет пъти формулирах това

дяволско предложение. Вие все още не можахте да го предадете, както трябва, за да се гласува. Формулирам го за шести път днес. То се състои в това: комисията, за която сега се касае — понеже за нея ще гласуваме, — ще се състои от представители на всички партии, представени в Общинския съвет без изключение — по един; всички по-големи групи пропорционално на своята численост ще бъдат представени в тая комисия. Какво ще се получи тогава?

А. Господинов: Общият брой на комисията?

Г. Димитров: Общият брой на членовете на комисията ще зависи именно от това. Почнете от групите, които са с един представител: един цанковист, един радикал, един кореняк, един от либералната коалиция. . .

А. Асса: Това не е право, защото те са отделни либерални партии.

Г. Димитров: Те се обединяват.

Г. Занков: От либералната коалиция един.

А. Асса: Това не е право, защото виждате колко се обединяват.

Б. С. Маждраганов: Много зле са обединени.

Г. Димитров: Какво спорите, чия кауза защитавате, г-н Асса?

Б. Луков: Ама те нека го кажат.

Г. Димитров: Да започна наново: един представител има либералната коалиция, това заяви Занков, хората се обединяват, представляват един блок — генадиевисти¹⁰³ — един, цанковисти — един, радикали — един, кореняци — един, всичко — 5 души. Тогава идат народняците. Искате двама, нали?

П. Теодоров: Ние не щем двама, ние искаме един.

Г. Димитров: Демократите двама, нали? — Широки-те — тоже двама! Кажете тогава тези 9 комунисти колко да бъдат? Нека бъдат трима! Ще получим колко — 13 души, нали? Ето ти състава на комисията.

П. Теодоров: Е, добре, ние, народняците, се отказваме, демократите също се отказват.

Г. Димитров: Приемете принципа на пропорцията, пък се откажете всички. Ето това искаме да приемете. Нали е ясно, г-н председателю, сега? Гласувайте!

Председателствующ д-р Д. Папазов: Тъй, както е

формулирано предложението от г-н Георги Димитров за пропорционалност, обаче пропорционалност в ония размери, както ги каза, пет от групите да имат по един представител, три от групите да имат по двама и една — трима, — тъй както е предложението на г-н Димитров, които са за него, да си вдигнат ръката. Болшинство, приема се.

Сега трябва да кажете кои лица именно ще бъдат назначени. Нека г-да комунистите най-напред кажат кои лица избират. Да вървим поред. За другите знаем, които имат по един, няма какво да ги питаме — той влиза в състава на комисията. Трима души искате, г-н Димитров. Кои ще бъдат?

Г. Димитров: Ламби Кандев, Самн Коев и Брайко Луков.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ОБЩАТА ТРАНСПОРТНА И РУДНИЧАРСКА СТАЧКА

Общата стачка по железниците, пощите, телеграфите и мините не беше една *обикновена* професионална борба. Пред нея например железничарската стачка от 1906 г.¹⁰⁴ се явява играчка. Сегашната стачка бе един извънредно важен епизод от *класовата борба* между пролетариата и буржоазията у нас. Тя създаде *цяла епоха* в освободителното движение на българския пролетариат. Грамадни са, от друга страна, нейните *поуки*. Самите те вече са едно *истинско завоевание* както за непосредствено участващите в борбата работници, така и за целия пролетариат и представляват *ценен* капитал за бъдещите работнически борби.

На първо място, стачката разкри и за последните работници и служещи, които все още се поддаваха на *разцепническата* политика на буржоазните партии и специално на широките социалисти, *неизбежната нужда от една единна класова организация на транспортния пролетариат, вървяща неуклонно по пътя на комунистическото работническо движение.*

Срещу сплотената буржоазия и нейната военно-полицейска държава наложително е пролетариатът от всички производства и професии да бъде *класово* обединен в *единни* професионални организации и в *единна* политическа партия под знамето на комунизма.

Цялото развитие на стачката по-нататък означаваше *пълен банкрут* на политиката на тъй наречения *неутралитет* на професионалните организации, който следваха Железничарският и Телеграфо-пощенският съюзи и Ло-

комотивната организация и който ги превръщаше в инструмент в ръцете на разните политически кариеристи. Тая политика на неутралитет даде своите последни *отровни* плодове чрез извършеното в стачката предателство, което коства грамадни жертви на борещите се работници.

Едновременно с това стачката и свързаните с нея събития нанесоха последния смъртоносен удар върху *блокарската тактика*. Цялата дълбока пропаст, която разделя двете борещи се на живот и смърт обществени класи (буржоазията и пролетариата), се разкри пред работническите маси във всичката си пълнота и премахна и последните илюзии досежно възможността на граждански мир и сътрудничество между класите. По този начин се *доунищожиха*, и то *завинаги*, основата, на която почиваше широкосоциалистическата партия сред работническото движение у нас.

Най-сетне стачката показва съвършено нагледно *безсилието* на професионалната борба при днешните изострени класови противоречия и големи класови стълкновения и под режима на започналата вече международна пролетарска революция, когато историческото развитие поставя пред народите дилемата — *да загинат под господството на капитализма или чрез завладяването на политическата власт и налагането на пролетарската диктатура да се спасят и заживеят нов живот*. Тука вече всяка по-значителна професионална борба, особено на транспортните работници и рудничарите, неизбежно се превръща в класова политическа борба и необходимостта от завладяването на политическата власт от страна на пролетариата за коренното преобразование на съществуващата капиталистическа обществена и производствена организация изпъква на *преден план*.

От друга страна, петдесет и пет дневната стачка и съпровождащите я събития бяха една *прекрасна проба* и за жилавината на организацията на цялото комунистическо движение, за неговата издръжливост и класова и политическа зрелост. Разкритите от тая голяма борба *слабости и празноти* в организацията, методите и средствата на движението толкова по-лесно и своевременно ще могат да бъдат поправени и попълнени. Неизчерпаем е урокът, който тя даде на комунистическия пролетариат

за организираност, сплотеност, високо комунистическо съзнание, желязна революционна дисциплина, избягване провокациите на буржоазията и властите, непреувеличаване на своите сили и неподценяване силите на противника и правилно схващане задачите на всеки даден момент в освободителната борба.

И въпреки грамадните жертви, които понесоха борещите се транспортни работници и рудничари, както и цялото комунистическо движение, трябва все пак да бъдем доволни, че тая проба се яви именно сега, а не тъкмо в предвечерието на решителното настъпление на пролетариата за завладяването на политическата власт, когато не би имало нито време, нито сили да се премахнат съществуващите недостатъци, които биха могли да причинят съдбоносни последици за пролетарската революция в нашата страна.

В. «Служац»,
№ 11, 21 май 1920 г.
Подпис: Г. Димитров

Печата се по текста
на в. «Служац»

ПРОТИВ ПРЕВРЪЩАНЕТО НА 24 МАЙ В НАЦИОНАЛИСТИЧЕСКИ ПРАЗНИК

Изказване в Софийския общински съвет

21 май 1920 г.

Ако общината вземе официално участие в това празнуване — имайте търпение само една минута, — тогава не се касае за един частен комитет, културен или какъвто и да е, който организира празнуването, а това е едно празнуване, в което общината официално участва. В такъв случай, няма никакво съмнение, съветът е, който трябва да каже своята дума. Защото, господа, не се касае само до един национален и исторически празник, не се касае до чествуването паметта на Св. Кирил и Методий равноапостоли, които са имали своята историческа заслуга някога, но се касае до един политически акт, който искат да извършат сега в името на една войнствена програма, с която българският народ, който толкова години много е теглил досега от войните, не е солидарен и не желае да се солидаризира.

Ето защо, г-н председателю, касае се до това: общината като официално учреждение не може да излезе с програма, с апел и пр. за празнуване на Св. Кирил и Методий. Ако има някакъв частен комитет, който иска това да направи, ако той сам го направи, нека си носи своята отговорност. Ако има кой да го последва, да го последва. Ако има кой да отиде, нека да отиде. Но вие като община или Общински съвет или онези като Училищно настоятелство да задължат децата да отидат да се наредят под знамето на едно националистическо войнствено празнуване, вие като община да искате гражданите да отидат да празнуват един ваш празник, нямате право.

Председателят: Всяка година се празнува така тържествено.

Г. Димитров: Вие като общински съветник и като частно лице бихте могли сами да празнувате който искате празник. Празнувайте го 100 пъти, тържествено го празнувайте. Но да ангажирате общината и $\frac{3}{4}$ от гражданите на София, които са против тая политика — нямате право.

К. Батолов и А. Асса: Това не е вярно!

Г. Димитров: И затова от името на общината. . .

Някой от съветниците: Сменете Постоянното присъствие.

Г. Димитров: . . . ние настояваме да не се издава никакъв официален апел и никаква програма за празнуване. Оставете на културните, които са всъщност свършено безкултурни комитети, тям оставете тези работи. Недейте ангажира общината и софийското население. Това ви каза нашият другар*, това казвам аз и подчертавам. Недейте ми възразява по начин, който уронва престижа на самия Общински съвет. Вие не можете да се поставите над него и да кажете: «Каквото и да правите сега, колкото и да протестирайте тук, в съвета, празненството ще стане, общината го афишира, организира и пр.» Това не можете да го казвате и ако искате да стане, сложете въпроса на дневен ред и нека съветът ви реши с болшинство. А докато не сте направили това, нямате право да издавате никакъв официален акт за този празник.

Председателят: Имате думата, г-н Петко Теодоров, моля Ви, ограничете се по дневния ред.

П. Теодоров: По дневния ред. Но ще ми позволите да кажа нещо и по това, което каза г-н Георги Димитров.

П. Ралев (К ъ м п р е д с е д а т е л я.): Той отговаря на питане. Така не можете да давате думата. И аз тогава искам да говоря. Какво е това? Който стане, говори каквото ще. Ще ми позволите да говоря по питането и на мене. Ако той не говори, и аз няма да говоря.

Г. Димитров: Има предупреждение и протест, в които вие трябва да се вслушате и за които трябва да държите сметка.

* Ламби Кандев. (Ред.)

П. Теодоров: Обявявате се против един празник на просветата.

Г. Димитров: Не се касае до празник на просветата, а празник на шовинизма, който счупи главата на българския народ. Българската буржоазия няма да поумнее. Само гробът ще я поправи. Две катастрофи ви докара тая политика и вие искате още да я продължавате.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ПО САБОТИРАНЕТО НА РАБОТАТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ ОТ УПРАВЛЯВАЩОТО МНОЗИНСТВО

Изказване в Софийския общински съвет

10 юни 1920 г.

Аз искам думата преди дневния ред по друг въпрос. Дайте ми думата.

Председателят: Имате думата.

Г. Димитров: Господа! Сегашният състав на Общинския съвет, както вече много пъти се изясни, се оказва крайно неудобен за имотните класи на столицата, които са навикнали от 40 години насам Софийската община да се управлява непосредствено само от техни представители. В тоя състав на съвета има девет души комунисти, една значителна опозиционна група, която не позволява да бъдат претрупани въпросите тъй, както в миналото, която упражнява непосредствен контрол върху това, което се върши в съвета, и която, от друга страна, упражнява давление върху хода на дебатите и решенията на съвета. Извън тази група от девет души комунисти има няколко души опозиционни съветници, които често пъти поддържат предложенията на комунистическата група, както беше случаят в бюджетарната комисия при изработването на тазгодишния бюджет.

Вследствие на това правят се всички усилия, за да бъде досегашният Общински съвет разгонен и на негово място да бъде поставена една временна тричленна комисия, която да управлява както си иска, или по-точно — да управлява по внушение на Министерството на вътрешните работи и точно по желанието на имотните в столицата. За да се улесни тъкмо това намерение, да бъде разтурен Софийският общински съвет, господата от управляващата коалиция, едва съставляващи половината от сегаш-

ния състав, правят всичко, за да документират недееспособността на съвета. Те умишлено саботират важни заседания на Общинския съвет, както това констатираме много пъти досега, те умишлено саботират работата в разните комисии, както беше случаят в бюджетарната комисия. Те биха желали да се даде да се разбере в цял свят, тъй да се каже, че този състав на съвета е негоден да работи, че той нищо не може да решава, че той следователно трябва да бъде разгонен, че трябва да бъде поставена тричленна комисия и да се подготви апаратът за новите избори, които биха дали един резултат не вече такъв, както сегашният — да има девет души комунисти — ами, както искат господата домопритежатели в своите протестни събрания: да дойдат най-много двама комунисти тук!

Ние констатираме, че самите господа от управлящата коалиция систематически се стремят да компрометират работата на Общинския съвет и най-новото доказателство, господа, беше миналото заседание от тая трета извънредна сесия на Общинския съвет. Трябваше на 8 т. м. да бъде открита сесията. Извън нас, девет комунисти, тук бяха от широките двама, беше либералният представител, радикалният представител и от управлящата коалиция само г-н кметът и, мисля, един съветник и едва ли след като се вдигна заседанието по липса на кворум, тогава дойде, струва ми се, г-н Филипков. Господа! Та кого бихме могли да убедим, оная ли многобройна публика, която присъствуваше на тая скандална сцена, бихме могли да убедим, че това е случайно, че двамата помощници на кмета. . .

От комунистите: Тримата.

Г. Димитров: . . . или тримата, ги няма собствено по някоя основателна причина? Кого бихме могли да убедим, че всички останали съветници в управлящата коалиция тоже не се явиха, с изключение на един? С това, че са болни, всички се разболели тежко, на легло, или някои особени, неизвестни, наложителни причини са ги задържали? Явно е, няма никакво съмнение, че отлагането на заседанието на 8 т. м. бе уговорено предварително.

К. Батолов: Това не е вярно.

Г. Димитров: Не се желаше то да стане. И това е

смисълът на това саботиране на заседанието на Общинския съвет.

Ние, господа, не можем да отменим с мълчание този факт, както и многобройните факти, ние не можем да отменим с мълчание това поведение на управлящата коалиция, която иска просто да бъде разтурен съветът, за да минат тия облагания на имотите, капиталите и доходите, които се прокараха в бюджетарната комисия. Вне всички желае общината да се управлява от тричленна комисия, но по никой начин по един бюджет като този, който шо-годе успя да се прокара в бюджетарната комисия и който предвижда 200 милиона лева тежест върху имотните класи, и защото това не желае, стараете се да докарате до разтуряне Софийския общински съвет.

Аз вземам думата от името на Българската комунистическа партия, за да регистрирам един протест в протоколите на съвета и публично пред софийските граждани именно по тоя повод. Протестът има следното съдържание: (Ч е т е.)

«На 8 юни т. г. трябваше да се открие третата извънредна сесия на Софийския общински съвет, в която предстои да се разглежда бюджетът на общината за 1920—1921 г. и проектът за отдаване под наем общински места за постройка на жилища. Въпреки този извънредно важен дневен ред не можà да се открие и първото заседание не стана по липса на кворум, защото от цялата управляюща коалиция, състояща се от 15 съветници, беше се явил само кметът и един съветник. Отсъстваха дори и помощниците на кмета. Деветте комунистически съветници бяха по местата си, от пет широкосоциалистически съветници присъстваха двама; присъстваха също радикалният и либералният съветници. Ако само един от помощниците беше се явил, числото на присъстващите щеше да стане 16 души и заседанието можеше да се състои, за да се пристъпи веднага към работа. Неявяването на помощник-кметовете и на съветниците от управлящата коалиция не бе никак случайно. Тъкмо наопаки, ние сме длъжни да констатираме, че управлящата коалиция в съвета, както в много други случаи по-рано, умишлено саботира поважни заседания с цел да послужи на готвещото се разтуряне на Общинския съвет, за да не могат да се прокарат

предвидените в бюджета по настояване на комунистическата група облагания върху имотните класи в столицата.

От името на трудещите се маси, интересите на които ние застъпваме в Софийския общински съвет, ние, представителите на Българската комунистическа партия, най-решително протестираме против това поведение на управлящата коалиция и против пъклената замисъл чрез разтуряне на съвета, за да се премахнат предвидените облагания на големите капитали и доходи и заедно с това да се осуети належащото увеличение на заплатите на общинските служещи и работници и подобрене положението на трудещите се маси в областта на жилищната нужда, благоустройството и хигиената в крайните квартали, общественото здраве и просветното дело.»

Понастоящем този протест да се включи в съкратения официален протокол на днешното заседание на Общинския съвет.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографски
протокол от заседанието*

БОРБАТА НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ГРУПА В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ В ЗАЩИТА НА ТРУДЕЩИТЕ СЕ*

На 13 т. м. др. *Георги Димитров*, комунистически общински съветник в столичната община, даде пред едно многолюдно работническо събрание в Работническия дом отчет за енергичната борба, която води в столичната община комунистическата общинска група за защита интересите на работниците и трудещите се малоимотни маси. Специално той се спря на лютата опозиция, която буржоазното болшинство в съвета — от народняци до широки социалисти — прави по повод разглеждането *новия бюджет на общината*. Постоянното присъствие предложи за идната година един бюджет, скърпен по стар калъп, в който данъчните тежести в трите им четвърти падаха отново върху работническите маси. В бюджетопоекта на Постоянното присъствие не се предвиждаха никакви увеличения в заплатите на общинските служещи, никакви суми за оздравяването на крайните работнически квартали и за училищата. Комунистическата общинска група излезе със свой бюджетопоект, предвиждащ нови приходни ресурси от облагането на имотните експлоататорски класи. С жестока борба тя *успя да наложи множество съществени изменения в бюджетопоекта на Постоянното присъствие, целящи да прехвърлят главната данъчна тежест върху имотните*. Собствениците, спекулантите, банкерите и др. паразити са в тревога. Те употребяват всички усилия да *п р о в а л я т т ъ ѝ изработения бюджет*. Но преди това последната им надежда е в червения

* Резюме от речта на Г. Димитров, произнесена на 13 юни 1920 г. (Ред.)

молви на министъра на вътрешните работи. Но тоя кой е против тях. И буржоазните съветници саботират работата на съвета. Те не се явяват на заседанията му, пречат и заплашват с оставка, с което целят да оставят на втори план бюджета. *И те прередиха дневния ред*, като сега бързат да раздадат най-добрите общински места под вид на наем (от Горни Лозенец, около Семинарията и пр.) – на богати бездомници. Ние, представителите на работническия народ, заключи другарят оратор, *ще се противопоставим с всичката си енергия на тоя хайдутлук*. Борбата е изнесена навън. Бъдете будни на постове с другари и другарки! Гответе се за *окончателното изтръгване на общината* из хищните ръце на експлоататорското паразитно малцинство.

Утре даваме предложенията на нашата общинска група по бюджета.

В. «Работнически вестник»,
№ 269, 15 юни 1920 г.

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

ПРОТИВ ИЗПРАЩАНЕТО НА ДЕЛЕГАЦИЯ ОТ СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ НА СОКОЛСКИЯ СЪБОР В ПРАГА

Изказване в Софийския общински съвет

14 юни 1920 г.

Председателят: По повод писмото, което миналия път съобщих за командировка на представители на общината на Соколския събор в Прага¹⁰⁵, кой иска да вземе думата?

Г. Димитров: Искам думата.

Председателят: Имате думата.

Г. Димитров: Г-да съветници! Касае се за една покана, която. . .

Председателят: Позволете, г-н Георги Димитров! Аз моля г-н Кандев да отпечати нашето комюнике във вашия вестник, защото в много вестници не е напечатано.

Г. Димитров: Като става дума за комюникето, аз още веднъж трябва да подчертая от името на нашата група, че ние не споделяме тази редакция, в която е направен протестът¹⁰⁶ и публикуван. В същото време трябва да заявим, че този протест трябва да се счита не от целия съвет, тъй както е публикуван, а само от групите, които са солидарни с него, извън нас.

Сега по въпроса, който е сложен на дневен ред. Както знаете, касае се за една покана, отправена към Софийския общински съвет, респективно към кмета, за изпращане на делегация на Соколския събор в Прага.

Известно е, господа, че в борбата си срещу пангерманизма¹⁰⁷ руският империализъм си служеше дълги години с една политическа идеология, наречена славянофилство¹⁰⁸, старайки се чрез тая идеология да държи славянските нации под своето влияние и толкова по-лесно да ги употреби като оръдия в борбата си срещу германския импе-

риализъм. Какви бяха последиците за разните народи и специално за българския народ от тая славянофилска политическа идеология, както и от завоевателната политика на руския империализъм, това е всеизвестно, за да няма нужда по този повод подробно да се установява в Софийския общински съвет. И аз трябва да подчертая само, че както руският империализъм банкрутира, пропадна, претърпя страшно непоправимо поражение в световната война и във Великата революция на руския народ*, така също и тая политическа идеология, славянофилството, окончателно банкрутира.

Едно нещастно продължение на тая банкрутирала политическа идеология днес се явява инициативата за този Соколски събор в Прага, който би следвало да послужи като едно ново средство за сплотяване на славянофилските елементи за обединението на славянските нации вече против Съветска Русия, против най-голямата, великата славянска нация, която има една особена форма на управление и която смъкна ярема на капитализма и империализма от своите плещи. Има положителни данни — а това нещо няма нужда защо подробно да се доказва, — че самият този Соколски събор в Прага, на който канят представители от всички славянски нации — разбира се, извън Русия, сега се инспирира от агентите на международната контрареволуция срещу Съветска Русия и срещу революционните народни движения в разните славянски страни. Това се явява просто като една брънка от общата система на борба срещу революцията на руския народ и срещу революцията на трудещите се маси във всички страни. Само поради това даже, без да влизам в каквито и да е подробности, ние решително се противопоставяме на изпращането на каквато и да е делегация на този Соколски събор, на каквото и да е солидаризиране с тая инициатива от страна на Софийската община и от името на софийското население.

Но ние не можем да се задоволим, господа, само с факта на едно отричане да бъде пратена подобна делегация, само с факта на едно разобличение истинските намерения, истинските цели на този Соколски събор. Ние

* Великата октомврийска социалистическа революция 1917 г. (Ред.)

се ползуваме от случая в същото време да покажем, че докато в Чехословашко агентите на съглашенската контрареволуция се опитват да хвърлят целия народ в една война срещу Съветска Русия, докато се опитват да употребят новата Чехословашка република като оръдие за смазване на болшеvizма във велика Русия, наред с всички други средства, употребени за тая цел, най-голямата част от самия чехословашки народ, чехословашкият пролетариат, най-здравата част на чешката нация, се обявява против тази политика и сигурно днес няма нищо общо с инициативата за Соколския събор и с политиката, която се преследва чрез него. Една Комунистическа партия в Чехословашко¹⁰⁹ все повече и повече се развива и расте. Тя застава начело на трудещите се маси в Чехословашко тъй, както Комунистическият интернационал¹¹⁰ в Москва застава начело на трудещите се маси във всички страни.

От друга страна, ние се ползуваме от случая също така да искаме да се изразят именно по този повод горещите симпатии, които трудещото се население на столицата храни към Съветска Русия, тяхната адмирация към героичните борби на руския народ против всесветския империализъм, която борба, известно е вече, не е само борба за запазване на Съветската социалистическа република, но е в същото време една борба за разчистване пътя към окончателното освобождение на поробеното човечество.

Нещо повече, ние се ползуваме от този случай да поискаме да се настоя пред българското правителство да спре всяка поддръжка, давана на руските контрареволуционери, тези бивши палачи и сегашни врагове на руския народ, и да се направи всичко за по-скорошното влизане в мир със Съветска Русия. От друга страна, да се уреди възможността за изпращането на една делегация на Софийската община, на масите на населението в столицата на Съветска Русия — Москва, за осведомяване върху истинското положение на тази страна и за подпомагане и заздравяване на отношенията между руския и българския народ.

В този смисъл, господа, ние правим и специално предложение и трябва да кажем, че Софийският общински съвет и българският народ няма да отправят своите очи

към Прага или към столиците на съглашенския империализъм, а трябва да отправят своите погледи към Москва — огнището на Комунистическия интернационал, огнището за освобождението на цялото трудещо се човечество.

И аз предлагам да се гласува по този случай едно конкретно предложение: (Ч е т е.)

«Софийският общински съвет, като отхвърля поканата да изпрати свое представителство на Соколския събор в Прага, който се явява продължение на старата банкрутирала славянофилска завоевателна политика, и се инспирира от агентите на империалистическата контрареволуция срещу Съветска Русия и революционните движения на трудещите се маси в славянските страни, изразява най-горещите симпатии на трудещите се маси в столицата към великия руски народ, както и тяхната адмирация към неговата герончна борба, против всесветския империализъм, която борба се води не само за запазване на Руската съветска социалистическа република, но и за разчистване пътя за пълното освобождение на цялото поробено трудещо се човечество. Изказва тоже своите симпатии към пролетариата в Чехословашко, който поддържа делото на руската революция.

Настоява пред българското правителство да прекрати всяка подкрепа на руските контрареволуционери, тези бивши палачи и сегашни пъклени врагове на трудещия се братски руски народ, като същевременно направи всичко необходимо за сключване на мир между България и Съветска Русия и за установяване на редовни стопански отношения с Руската съветска федеративна социалистическа република. Иска от правителството да уреди възможност за изпращане на един делегат на Софийската община в Съветска Русия за осведомление върху истинското положение на тази страна и за подпомагане и заздравяване на братските отношения между руския и българския народи.»*

Това е то.

...**

* Публикувано във в. «Работнически вестник», № 271, 17 юни 1920 г. под заглавие «Комунистическата група в Софийския общински съвет и Соколският събор в Прага». (Ред.)

** Съкратени реплики. (Ред.)

Господа! Преди всичко трябва да констатирам по повод предложението на нашата група, умнишлено се смесват няколко работи, за да се покаже, че това предложение е неуместно и че то не трябва да бъде гласувано и че, обратното, трябва съветът да гласува да бъде поблагодарено за поканата, която е отправена от Прага, и дори, ако е възможно, да се прати делегация.

Нищо обидно не може да има в отказа на една подобна покана и напразно се силят господата от другата страна върху този аргумент. Не се касае до едно тържество истински народно на Чехословакия, а се касае за едно празненство на чехословашката официална държава, на чехословашката буржоазия и едно тържество, което има политически характер, което е свързано с борбата против Съветска Русия, с борбата против революционното движение в самото Чехословашко. И когато ние отказваме да приемем една подобна покана, когато ние отхвърляме желанието да се изпрати една специална делегация на това тържество, то с това ние не нанасяме никаква обида на трудещия се чехословашки народ, а само отхвърляме да се солидаризираме с инициативата и с политиката на чехословашката буржоазия.

Нам се говори тук особено много за славянофилството. Е, господа, защо се забравят историческите факти? Първият и големият, крупният исторически факт е, че България биде освободена не поради славянофилската идея.

П. Теодоров: То значи, че не знаете как се е развивала историята на Русия, какво е писал Аксаков.

Г. Димитров: Тези работи не се нуждаят от потвърждение. Само г-н Петко Теодоров може да има цинизма да ги оспорва. България е била освободена вследствие на една война завоевателна от страна на руския царизъм, на руския империализъм. Касаеше се да се създаде Задунайска губерния на Балканския полуостров. Кой това не знае, кой има смелостта сега, след 40 години, да го отрича?

П. Теодоров: Тия 40 години го потвърждават.

Г. Димитров: Само един тепегъз действително като г-н Петко Теодоров — нека ми позволи той туй изражение, — който не държи сметка за никакви факти, документи, за оная грамада документи и факти, които можаха

да се узнаят особено след разбиването на железните каси на Външното министерство в Петроград от болшевиките¹¹¹ . . .

П. Теодоров: Само за това сте способни.

Д-р Д. Папазов: Тъкмо това е невярно.

Г. Димитров: . . . само един човек, който не държи сметка за всички тези документи, би могъл да твърди противното. Българският народ може да храни признателност за своето освобождение към ония паднали руски герои на бойното поле. . .

П. Теодоров: Пратени от кого?

Г. Димитров: . . . но тези паднали герои и руският народ нямат нищо общо със завоевателната политика на руския царизъм. Славянофилството е нанесло само пакост на балканските народи, и специално на българския, и не в името на славянството може да се направи нещо днес, но в името на цялото трудещо се човечество под знамето на Комунистическия интернационал. Когато ние говорим за Балканска съветска социалистическа република със сърби, гърци, румъни и турци, вие оттам се подсмивате. Ние обаче говорим за една историческа необходимост, за нещо неизбежно, за единственото, което може да създаде гаранция за пълната свобода и независимост на малкия български народ, претърпял две големи катастрофи. Ние очакваме спасението на българския народ не от славянофилството, което докара катастрофи, поражение и нещастие на народа ни, не от пангерманизма, не въобще от монархизма, българският трудещ се народ очаква своето пълно освобождение от днешното робство от развитието и тържеството на международната революция, тържеството на Съветска Русия, нейното заздравяване, от разпространението на нейното дело по цяла Европа и в целия свят. Ето къде лежи и залогът за пълното освобождение на българския народ и на всички поробени народи във всички страни.

Ние правим, господа, предложение не само да се отхвърли поканата, която е отправена към съвета, но още да се каже нещо друго, именно, ние желаем в Общинския съвет не една политика славянофилска, не една политика завоевателна, не една политика контрареволуционна, чийто израз е тая покана, ние желаем в Общинския съвет

да противопоставим друга политика, политиката на братството между народите, политиката на една интернационална солидарност, политиката на обединението на цялото трудещо се човечество. Тая политика се изразява в нашето предложение. Когато искаме да приветствуваме Съветска Русия, когато приветствуваме героично борещия се руски народ срещу всесветския империализъм, когато, от друга страна, настояваме българското правителство да спре всякаква поддръжка на руските контрреволюционери и когато най-сетне искаме да бъде уредена възможност за отиването на една специална делегация на Софийската община в Съветска Русия за осведомяване относително истинското положение на тая страна и подпомагане заздравяването на отношенията между руския и българския народ. . .

Г. Данаилов: Когато ни поканят.

Г. Димитров: . . . На вашата политика ние противопоставяме една друга политика. И аз питам г-н Батолова и г-н Коена, кое е несериозното в случая? А бих питал в случая г-н Петко Ралев и широките, кое е неуместното в случая? Ако бихме били буквоеди да се държим само в точките и запетаите, може да повдигнем така въпроса. Но, господа, касае се за нещо много по-съществено от точките и запетаите и от буквоедството и формалистиката ви. Когато една подобна политика се прокарва в съвета, във всеки случай се ангажира Общинският съвет, ние имаме право като представители на една маса, която другояче мисли и чувствава, да противопоставим другата политика. Това право ние имаме и това право ние използваме и не може очевидно да ни се възразява по този начин, по който ни се възразява. Желанието да се избяга от един вот на това предложение, което ние правим, крне други, по-далечни и дълбоки съображения — не са те формални!

К. Батолов: Една дума да ви кажа.

Г. Димитров: Господа! Съвсем понятно ми е мене за г-н Батолова и за г-н Коена като буржоа, а не като израелтянин, и за г-н Занкова. . .

Г. Данаилов: Той е между вас, той ви съединява.

Л. Коен: Аз стоя тук като радикал и нищо повече.

Г. Димитров: . . . и като буржоа. — Мене ми е съв-

сем понятно и за г-н Батолова, и за г-н Коена, и за г-н Занкова като буржоа — и дребният буржоа очевидно — да настояват едно подобно предложение да не бъде гласувано, защото те са решително против завързването сношения със Съветска Русия, те са решително против завързването на едни отношения мирни и стопански между българския и руския народи.

Председателят: Говорете по предложението за утре и вдругиден какво да правим. Защо говорите по това?

Г. Димитров: За г-н Петко Теодоров тоже е ясно. Неговото славянофилство и неговото русофилство изпъкват налице. Какво собствено е то? Вие бяхте русофил и славянофил, докато руският цар със своите сателити и дворяни тъпчеше и мачкаше руския народ. Днес, когато руският народ се е освободил от царския режим, днес, когато руският народ е счупил вече тия окови, които го оковаваха, когато той е сам господар на себе си и когато сам той нарежда своите съдбини, вие не сте вече русофили. Е, добре, вие сте русофили само дотогава, докато можете да бъдете с руските контрареволуционери и с палачите на руския народ.

Г. Данаилов: Сега сме русофили, по-рано не сме били.

Г. Димитров: Ако само този резултат би се постигнал от нашето предложение тук, в съвета, ние бихме били доволни. Едно пълно демаскиране настъпва в самия съвет и от тая страна (с оч и д е с н и ц а т а), и оттатък (с оч и ш и р о к и т е с о ц и а л и с т и), защото зад формални съображения вие криете истинските свои намерения. Ние поставяме въпроса съвършено ясно: отхвърляме поканата на Пражкото кметство за една подобна делегация на Соколския събор, по съображенията, които изтъкнах. Това е едно политическо тържество, една политическа манифестация, която е в разрез с интересите и схващанията на българския трудещ се народ. Софийската община не може да праща делегация.

В същото време ние искаме с нашето предложение да подчертаем една друга политика, която трябва да бъде усвоена от България и българския народ в случая. Тая политика е политиката на ориентация в полза на Съветска Русия, вървене заедно със Съветска Русия като една централна ос, около която ще се сплотяват и обеди-

няват народите на всички страни и чрез тържеството на която Съветска Русия се осигурява освобождението на всички поробени нации в цял свят и обединението на всички разкъсани племена и се създава едно общо човешко голямо общество.

Ето защо, господа, ние настояваме това предложение, което направихме, да бъде гласувано. Никакви формални съображения не могат сериозно да се навеждат против гласуването. Господата, които са на противно мнение, имат всичката възможност да вдигнат ръка против него. Но да се избегне от вот на подобно предложение по формални съображения, то е явно дезертърство и от тая страна, и от тая страна, да се произнесат по един въпрос от кардинално значение за София и за цялата страна. Този случай имаме днес, по него правим това предложение; утре, ако бихме имали друг случай, пак ще го направим, както правим в камарата и ще го правим дотогава, докато българският трудещ се народ би бил в състояние да го наложи в нашата страна.

Прочее, нека предложението бъде поставено на гласуване и господата, които не са съгласни за един мир със Съветска Русия, за братство с руския народ, за прекратяване поддръжката на руските контрареволуционери, нека гласуват против, да ги види София, да видят всички отношението на партиите към Съветска Русия*.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

* Предложението на Георги Димитров не е гласувано. (Ред.)

ПО НАРУШАВАНЕТО НА ЧЛ. 47
ОТ ЗАКОНА ЗА ГРАДСКИТЕ ОБЩИНИ
ОТ ПРЕДСТАВИТЕЛИ
НА БУРЖОАЗНИТЕ ПАРТИИ
В ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ

Изказване в Софийския общински съвет

15 юни 1920 г.

Господа! Изтъкна се от наша страна, че въпросът, който подлежи да бъде разгледан от Общинския съвет, има две страни: едната обществена и другата лична. Няма никакво съмнение, че доколкото се отнася до облекчаването на жилищната нужда, касае се до един въпрос от голямо обществено значение, но доколкото се отнася до раздаване на места на отделни лица, били те общински съветници, чиновници или други, въпросът е и личен. Чл. 47 от Закона за градските общини¹¹² визира тъкмо такива случаи, когато Общинският съвет е лично заинтересован по даден въпрос, независимо дали той е за място, или е за заплата, или за нещо друго, за някаква облага, своя, на жена си, роднините си, близките си. По чл. 47 от Закона за градските общини той няма право да участва в заседанията при разискването на въпроса и при неговото разрешение. То е толкова ясно, щото не беше нужно да се вземе думата от г-н Папазов и с всичкия си юридически авторитет тук да иска да обори това ясно постановление на закона.

Господа! Чл. 47 от Закона за градските общини, както и целият закон, не е наш, не е комунистически. Против този закон ние водим борба, искаме да го изменим основно, както цялото ви законодателство и цялата ви държавна и обществена система. Но когато се касае до едно постановление на вашия собствен закон, ние ви напомняме сега: съобразете се с него, теглете консеквенциите от чл. 47. Какво особено има при повдигането на този въпрос,

което се прави от наша страна, господа? Поканваме ви да се съобразите със своя собствен закон, който вие толкова много пазите във всички случаи, когато ние бихме искали да се заобиколи в полза на трудещите се маси. Съобразете се с чл. 47! Защо е тогава туй дразнене и скачане оттам (с о ч и ш и р о к и т е) и оттам (с о ч и д е с и и ц а т а). Как си обяснявате туй трогателно единомушие между широките и г-н Папазов?

С. Прулов: Че не искаме да ви допуснем да грабите местата.

От комунистите: А-а-а!

С. Прулов: Недейте рева, защото това е истината.

Г. Димитров: Господа! Това трогателно единомушие не е случайно. Не е случайно, че защитници на д-р Папазовия син, който ще вземе място по тези поемни условия, се явяват г-н Прулов и неговият приятел.

Д-р Д. Папазов: Протестирам, това не е вярно.

С. Прулов: Аз заявявам, че поемните условия не му дават право да вземе място. Какво го усукваш?

Г. Димитров: Дразненето, което се проявява от двете страни, показва колко нечиста кауза защитават те.

С. Прулов: Дълбок психолог!

Г. Димитров: Ето нà, господа, ние сме девет души комунисти, и ние сме съветници, то и до нас се отнася, и ние да си теглим консеквенциите. Ние заявяваме, че нито един от нас, нито някой от нашите близки ще вземе място. Заявяваме го. Заявете го вие също!

Б. С. Маждраганов: Ваши приятели.

Г. Димитров: Господа! Вие това не заявявате, тоя кураж нямате, защото вашите имена фигурират в тези списъци.

Е. Николов: Какво от туй? Ние сме членове на строителни кооперации и свършена работа. Това го знае цял свят, само Георги Димитров не го знае.

Г. Димитров: Разкрийте списъка на кооперация «Жилище» и намерете № 77. На тоя номер е записано името на общинския съветник Асен Господинов, широк социалист. . .

С. Прулов: Какъв ужас!

Г. Димитров: . . . бивш главен секретар на Вътреш-

ното министерство и в качеството на такъв общински съветник.

Н. Лазаров: Къде е злото от това?

Г. Димитров: В същия този списък на № 85 фигурира г-н Евтим Николов, който тъй много псува комунистите сега и реве.

Е. Николов: Преди всичко аз не съм дал лична карта, но това не е важно. Фигурирам и свършена работа. Какво от туй?

Г. Димитров: Та това е синът на г-н Папазов. . .

Д-р Д. Папазов: Разберете, че не е вярно.

Г. Димитров: Недейте ни кара да ровим всички списъци, за да ви покажем, че най-малко четвърт от съветниците, ако не всички извън нас, трябва да си отидат.

Е, добре, господа, какво се горещите тогава?

Теглете си консеквенциите от чл. 47, вземете си шапките, идете си и оставете нас, които не сме в нищо заинтересовани, да решаваме въпроса съгласно закона. Господа! Ще останат и тези от вас, които не са лично заинтересовани.

А. Асса: Вие имате Ваши приятели. Ние и такива нямаме.

Б. Луков: Цялата кооперация «Солидарност» е ваша.

А. Асса: Не е демократическа.

Г. Димитров: Вие сте свободни да решите, както обичате. Вие сте свободни да нарушавате чл. 47 — имате това «право», ако имате болшинство! Щом като такова трогателно единодушие се явява между вас по този въпрос, бихте имали болшинство. Във всеки случай ние повдигаме въпроса тъкмо затова, за да се разкрие и по този път, и по този случай на заинтересованите софийски граждани, че когато оттук тъй много се бърза с това топтанджийско раздаване на места на богатите бездомници, един елемент, решаващ елемент, е и личната заинтересованост на дадени общински съветници.

С. Прулов: А миналата година казвахте: по-скоро раздавайте местата, че ще ги разграбят.

Г. Димитров: Ако вие бихте имали елементарната честност, ако държахте на своя политически и обществен престиж, не трябваше да чакате да повдигаме ние въп-

роса с чл. 47, а сами трябваше да си теглите заключение-то и дори да не се явявате на това заседание.

Т. Атанасов: И да реват.

Г. Димитров: У вас обаче тази честност липсва. Има друго, има един неподобен цинизъм! Вие публично можете да се гаврите тук, можете да викате и крякате тъкмо там, гдето не сте прави. Вместо да си посипете главата с пепел, вие сте готови сега да крещите до бога. Вие обаче не можете, не сте в състояние никого да заблудите, вашата лична заинтересованост в случая е тъй прозрачна, не, ами тъй документирана със списъците на кооперациите, щото работата е съвършено ясна.

Е, добре, господа, ние не искаме да изместваме въпроса и неговия център. Не е тук за нас центърът на въпроса. Ние ще влезем в дискусии, ние ще кажем нашето становище и ще го види целият град. Центърът е другаде. Повдигаме обаче и този предварителен въпрос, за да очистим при разглеждането на въпроса тези от съветниците, които са лично заинтересовани. Или се откажете да вземете места, щом сте записани веднъж, или, което е по-правилното, напуснете заседанията на съвета и съвета. Без вашата лична заинтересованост нека тогава се реши въпросът, тъй както се намери за уместно. Да поставите тъй, както вие искате работата, значи само да защитавате своята лична кауза. Аз подчертавам още веднъж, че въпросът е от голямо обществено значение; той трябва да бъде разрешен не под призмата, не под ъгъла, не под влиянието на някаква лична заинтересованост на отделни съветници или групи.

Оттам ни възразява д-р Петков, мисля, или Евтим Николов: «Как — казва — та ако е така, тогава, когато вие гласувахте за празнуването на 1 май, тоже бяхте заинтересовани.»

Д-р П. Петков: Разбира се, като представители на известни хора.

Г. Димитров: Господа! Има ли нещо — да не кажа голяма дума — по-наивно от това възражение? Ние представляваме класови интереси, ние представляваме партийни интереси, ние представляваме политически интереси, представляваме политически програми, политически идеали!

Е. Николов: Това са обществени интереси на един народ, който тъне в жилищна мизерия и над който вис играете юдинското си хоро.

Г. Димитров: Но Евтим Николов има къща и пак иска място — ето къде е въпросът! Господа! Този народ тъне в жилищна мизерия, но аз констатирам този факт, че Е. Николов, общински съветник от геройската партия*, който има дом, има къща, се е кандидатира за общинско място.

Е. Николов: Какво от туй?

Г. Димитров: Какво от туй? Скандал, позор, безсрамие! Това е то!

Председателят: (Продължително звъни.)

Г. Димитров: Празнуването на 1 май, който е един политически интерес, може ли да се смесва с един личен интерес, какъвто е вземането на място?

Вместо да го купиш от стопанина му, вместо да го заплатиш по 20—30—50 лв., вземаш едно място безплатно. Какъв по-голям личен интерес днес от това?

Д-р Д. Папазов: Как безплатно? Наем ще се плаща.

Г. Димитров: Да, да, 20—30 стотинки наем на метър. Всъщност фактически това е безплатно? Е, господа, какъв по-голям личен интерес от това? Може ли да се прави едно подобно смешение? Въпросът е съвършено ясен и не се нуждае от някаква интерпретация — юридическа или друга. Трябва да се съобразим с чл. 47 от Закона за градските общини.

И това ние настояваме без всякакви усуквания — извинете ме за това изражение — от едната или от другата страна, да си теглите заключението, да си вземете шапките — тези, които са записани в кооперациите — и да си вървите, за да пристъпим към съществуването на въпроса: как, кому и при какви условия да се дадат места и от тези места да излязат къщи за народа, който тъне в мизерия. Не се касае за забогателите милионери през време на войната, които имат пари в банките, не се касае за една шепа капиталисти и собственици на столицата, а се касае за едно облекчение на жилищната нужда.

Ето защо оставете ни на спокойствие без вашите соб-

* Става дума за широкосоциалистическата партия. (Ред.)

ствени лични съвети да решим въпроса по същество. Ето защо аз казвам, че длъжност на г-н председателя, на г-н кмета е — и моля г-н кметът да слуша, когато се говори по този въпрос, — негова длъжност е да се съобрази с чл. 47 от Закона за градските общини: преди съветът да реши, да даде отдых 5 минути и да каже, че при възстановяване на заседанието могат да участвуват само тези, които не са лично заинтересовани в раздаването на местата. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.)

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ПЪЛНОМОЩНО НА СК НА ОРСС

София, 15 юни 1920 г.

Синдикалният комитет на Общия работнически синдикален съюз в България упълномощава другарката Люба Димитрова да представлява съюза на годишния конгрес на Главния раднички савез в Югославия¹¹³, който ще се състои на 23 юни т. г. в гр. Вуковар, както и да конферира с югославянския Синдикален комитет и централните настоятелства на професионалните съюзи.

За Синдикалния комитет
Секретар: *Г. Димитров*

НОВИЯТ СКАНДАЛ В СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

Позорът на полицейските (гешефтарските)
«социалисти»

Софийският общински съвет реши да постави на първа точка от дневния ред на извънредната си сесия въпроса за раздаването на общинските места. Широките «социалисти» дадоха по този случай пълната си подкрепа на буржоазното болшинство, защото «строителният сезон минавал». А всеизвестно е, че сега никой от кандидатите за тия места няма възможност да започне строежа, тъй като само за благоустройството на тия места, по пресмятанията на общинската техническа власт, общината трябва да изразходва не по-малко от 150 милиона лева.

Когато комунистическата общинска група поиска да се раздадат на съветниците списъците на членовете на разните кооперации, които искат да вземат местата, за да узнае съветът на какви «бездомници» ще се раздават местата, широкият «социалист» д-р Сакаров с пяна на уста защитаваше тезата на народняците и демократите, че това не е необходимо: важното било съветът да изработи «добри» поемни условия, по силата на които да става раздаването на местата.

В заседанието на съвета на 15 т. м., преди да се пристъпи към разискванията върху въпроса, др. *Бр. Луков* от името на комунистическата група направи следното предложение:

«Въпросът за жилищната нужда и раздаването на местата е от голям обществен интерес. Но той същевременно е и от личен интерес, защото в него са заинтересовани всички ония лица, които било направо, било като членове на известна кооперация искат да вземат общински места.

Нашата група има положителни сведения, че между самите общински съветници има лица, които лично са заинтересовани по въпроса: едни пряко, защото сами те искат места, други непряко, защото техни близки роднини претендират за тия места.

Съгласно чл. 47 от Закона за градските общини всички съветници, които пряко или непряко са заинтересовани в случая по въпроса за раздаването на общинските места, трябва да напуснат заседанията на съвета, докато се разисква и разреши въпросът.»

Това предложение падна като камък в блато, изпълнено с жаби. От всички страни засъскаха: «Комунистите пак пречат на съвета да работи; тук въпросът е обществен, всички са заинтересовани и чл. 47 от закона тук няма приложение.» Тази беше тезата на народняците, демократите и широките «социалисти» — застъпена от д-р Папазов — народняк и помощник-кмет, К. Батолов — демократ, Ев. Николов и Ас. Господинов — широки «социалисти». Със силна и аргументирана реч др. Г. Димитров отхвърли тая смешна и позорна теза. Със списъците на ръка той установи, че широките «социалисти»: Евтим Николов и Асен Господинов, главен секретар на бившия полицейски министър Кр. Пастухов, са членове на кооперация «Жилище» и като такива искат да вземат по едно общинско място. Има сведения също, че и синът на д-р Папазов е кандидат за общинско място, макар баща му да има разкошна къща. Законът е изричен, тълкуванията на заинтересованите не търпят критика. Тия господа трябва да напуснат заседанието на съвета, за да работи той спокойно. Разкри се, че Ев. Николов притежава собствена къща в София на бул. «Сливница» № 17 и че по наследство от майка си е получил едно празно заграбено общинско място, находящо се при Захарната фабрика, за което място има цяла преписка в общината — от нея се вижда, че той в качеството си на общински съветник е най-живо заинтересован. — Въпреки тия факти широките «социалисти» най-безочливо спореха, че не били заинтересовани.

Времето беше напреднало и съветът не можа да изчерпа въпроса. Разискванията ще продължат в следното заседание.

Многобройната публика следеше с жив интерес фактите, които се изнасяха. На излизане широките «социалисти» бяха посрещнати с възмущение и освирквания в Градската градина. Ас. Господинов, побледнял като платно, едва успя да избяга, а Ев. Николов се скри и избяга през задния вход на казиното. Между публиката имаше и широки «социалисти», които също не скриха своето възмущение и го изразиха високо пред лицето на собствената си група. Между тях беше и В. Нейчев, широк «социалист» и бивш депутат.

За лишен път представителите на полицейския «социализъм» бяха най-жестоко и публично изобличени като членове на една самозабравила се и алчна котерия, която абсолютно по нищо не се различава от другите буржоазни котерии. По цинизъм и мошеничество тя дори държи първо място между всички, както това се разкри публично в съвета.

Б. Р. — В броя си от 16 т. м., на другия ден от това паметно заседание на Общинския съвет, в. «Народ»* даде отчет за работата на същото заседание, без да спомене нищо по въпроса за раздаване местата. Понятно е защо.

Из. «Работнически вестник»,
№ 272, 18 юни 1920 г.
Без подпис

Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»

* Вж в. «Народ», № 120, 19 юни 1920 г. (рубриката «Из Софийския общински съвет»). (Ред.)

ПРОТИВ НЯКОИ ПРОИЗВОЛИ НА КМЕТА НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА

*Питане и изказване в Софийския
общински съвет*

17 юни 1920 г.

Аз съм принуден да отправя едно питане към г-н кмета, поради това че вече няколко пъти получавам оплаквания от неколцина дребни продавачи на пасаж «Св. Никола», които по личната заповед на г-н кмета трябва да бъдат изхвърлени оттам. Доколкото можах да проуча това, те са хора, които изкарват по този начин своето препитание. Никаква пакост не правят никому с това и се касае в случая за една заповед на кмета, която се отнася до пет души подобни продавачи.

Председателят: За всичките се отнася.

Г. Димитров: Нямах да отправя това питане към г-н кмета, ако то беше една обща наредба за целия град и ако известни санитарни и други съображения от обществено значение биха я налагали.

Председателят: Тъкмо това е обща наредба за целия град.

Л. Коен: Навсякъде тротоарите стоят пълни с всевъзможни продавачи. Туй е истината, г-н кмете.

Председателят: То е друго, че някои чиновници не изпълняват заповедта.

Л. Коен: Обиколете целия град — навсякъде тротоарите са пълни с продавачи.

Г. Димитров: Това щях и аз да подчертая. Това ме принуждава да отправя и питането си към г-н кмета. И пред «Панак», и пред цяла редица други сгради тротоарите се използват за различни неща. Там тази наредба на кметството не се прилага и никой досега не се е опитал да я приложи. И «Търговска» улица, и булевард «Донду-

ков», и всички други улици са тоже изпълнени по този начин. Господа! Какъв резон може да има да се иска само махането на тези пет души продавачи на пасаж «Св. Никола», а всички други да бъдат оставени. Това е факт.

Председателят: Не е истина, заповедта е за всички.

Г. Димитров: Моите сведения говорят, че тази заповед, дадена преди всичко за изпъждането на тия пет души, се дължи на обстоятелството, че тъкмо поради тях и около тях е разкрито пред кметството, че някой комисар е искал рушвет, за да останат там.

Председателят: Не е истина, това е лъжа, аз моля да кажете кой кога е искал рушвет, защото от един месец туй се говори и нищо не се установява.

Г. Димитров: Вие ще отговорите после, аз ви правя това питане.

Председателят: Моля, не могат да се обвиняват чиновниците без данни. Кажете кой е искал рушвет, за да го дам под съд.

С. Тодоров: Ваша работа е да търсите. Тъкмо на Вас са съобщили за подобен рушвет.

Председателят: Не са, г-н Коен каза нещо, без да го докаже.

Л. Коен: Имайте търпение, сега ще кажа.

Председателят: Дайте ни доказателства, това са само клевети.

Г. Димитров: Ама, г-н председателю! Вие се дразните напразно. Вие отнемате възможността да се отпрати питане към Вас. Ако влизате в пререкание с мене, слезнете от мястото, което заемате.

Председателят: Не позволявам да клеветите чиновниците.

Г. Димитров: Не се касае за клевети, г-н председателю!

Председателят: Не позволявам, защото няма да прилича на общинско управление. Дайте доказателства — утре ще ги дам под съд.

Г. Димитров: Слушайте да чуете. Вашата гузност е много подозрителна. Там ми се отпрати едно питане именно поради това, защо десетки пъти стават тези разправии около дадени лица. Докато всички други стоят на мястото си, всички други улици, както казах, са пълни с

продавачи. Ясно е пристрастието, което там се явява.

От името на комунистическата група аз настоявам тази работа да се уреди, г-н кметът да даде своите обяснения и да не бъдат преследвани за подобни работи хората, които там с честен труд изкарват прехраната си. Няма никакъв резон подобна наредба, която кметството иска да приложи само по отношение на тези лица. Друго би било, ако то засяга целия град. Друго би било, ако се уредят места, дето да стават тези продажби на дребно. И затова аз настоявам да се оставят на спокойствие тези лица и да не се поддават на заинтересовани комисарни или които и да са други, за да се проследяват дадени отделни личности. Ето защо аз отправям това питане и не бих желал съветът да губи времето си за подобни работи. Недейте създава подобни работи, недейте става причина за подобни разправи, оставете тези лица на спокойствие.

Председателят: Не мога да ги оставя на спокойствие, докато не се отмени заповедта, която е издадена на основание доклад на санитарната власт.

Л. Коен: Това не е вярно, г-н кмете, Вие не знаете заповедта, на която основавате Вашите действия.

Председателят: Вие сам ходатайствахте за тая работа, Вие нямате думата.

Л. Коен: Аз ходатайствах, защото е мое право да ходатайствам. Аз не ходатайствам за лични интереси.

Председателят: Вие ходатайствувате за пет души евреи, Вие сте заинтересован.

Л. Коен: Това е безобразие, г-н кмете. Вие позорите демокрацията на партията, която представлявате.

Председателят: Г-н Георги Димитров действа като съветник, а Вие сте заинтересован.

С. Г. Стаматов: Когато се касае за гласовете на тези евреи, тогава агитирате и Вие.

Г. Димитров: Я, моля ви се, аз искам да зная това дали са вашите обяснения на питането, което отправих, че се касае за евреи. Ама те са софийски граждани.

Х. Фархи: Недейте ни защитава, ние самни ще се защитим. Не бъдете по евреи от евреите.

Председателят: Моля, ще дам обяснение.

Г. Димитров: Аз протестирам против този начин на

държане. Ако за г-н Коена или който и да било адвокат можете да кажете, че защитава лична кауза, за мене и нашата група това не можете да кажете.

Председателят: Вярно, за Вас не.

Л. Коен: И за Коена не можете да кажете това нещо.

Председателят: Нямате думата, Вие сте адвокат на тези евреи.

Л. Коен: Аз съм общински съветник, не съм адвокат.

Л. Кандев: (Към председателя.) Вие не сте ли адвокат?

С. Годоров: (Към председателя.) Той е общински съветник, а Вие сте адвокат.

Г. Димитров: Защото съвършено несправедливо, скандално е да оставите по «Мария Луиза», булевард «Дондуков» продавачи и лица, които продават емиш, които правят повече боклук и от гледна точка на хигиената има по-голямо основание да се вземат мерки и по-скоро да бъдат махнати оттам, а да закачат лицата, които са на пасаж «Св. Никола», които не продават подобни работи, не правят никакъв боклук, ясно е, че някой ги преследва нарочно. Ето на този скандал искам да се тури край. Възражението, че някой адвокат защитава адвокатска кауза, не може да ви спаси, защото тук те са общински съветници и като такива повдигат въпроса. Най-сетне, ако сме принудени по такъв частичен случай да правим въпрос, то е затова, защото не бихме желали подобен скандал да се търпи. Искам да се тури край на този скандал.

Председателят: Аз ще дам ей сега обяснение. Има издадена заповед, приповторена няколко пъти на основание доклад на директора на Санитарното отделение в съгласие с полицията да се очистят тротоарите навред из целия град, като се позволи използването на тротоара там, дето е широк, например при «Панах», срещу известна такса.

С. Коен: И при пасаж «Св. Никола» плащат такса.

С. Годоров: Я кажете каква такса.

Председателят: На пасаж «Св. Никола» водим борба от две години заедно с полицията. Гражданите не желаят по никой начин да освободят тротоара, защото изнасят там стока и продават. Глобявани са 5—6 пъти по 30—40—60 лв. По никой начин не желаят да се подчинят, макар

да се употребяват тези мерки с глоба. Тогава тези граждани, които търгуват там, започнаха да пускат инсинуации, клевети, че комисарите им искали рушвет, ежемесечно възнаграждение и не зная какво си, което не се установи по никой начин, нито не дойде някой да го каже. Резонът на това бил, че щели да го разкарат след това по съдилища. Аз заявих на г-н Коена, че тук няма рушвет, и който каже, че е бил изнуден, без да докаже това, ще бъде даден под съд. Г-н Коен не дойде да ми посочи доказателства.

Л. Коен: Дадено е заявление, а Вие го дадохте на разследване на визираните хора. Как не Ви е срам да давате такива обяснения.

Председателят: Г-н Коен донесе едно заявление, в което се казва, че комисарите малтретирали, обезпокоявали хората. . .

Л. Коен: Повече нещо има казано.

Председателят: . . . с цел за изнудване и т. н. Доказателства няма. Дори избягват да кажат, че са били изнудени да дават рушвет. Не може да бъде установено това нещо.

Л. Коен: Как ще се установи, когато давате на обвинените хора да извършват разследването.

. . . *

Председателят: На питането на г-н Димитров е отговорено и г-н Димитров не е доволен. Ще се тури на дневен ред.

Г. Димитров: Аз не съм доволен от тези обяснения, които даде г-н кметът, защото те потвърждават моите подозрения, че оплакването е за рушвет, и разследването, което г-н кметът е наредил да стане, е неправилно, като е отправил оплакването до тези лица, от които се оплакват.

Председателят: Клеветят. Докато, г-н Димитров, чиновникът е общински чиновник, не позволявам да го клеветите.

Г. Димитров: Най-малко ние можем да клеветим чиновници, които вземаме под наша защита, като експлоатирани наемни хора, но когато един чиновник върши

* Съкратени пререкания. (Ред.)

закононарушение, ние искаме това да се констатира и той да си понесе отговорността. В случая се касае за обвинение на даден комисар и Вие прашате работата за разследване на самия комисар. Вие тъй сте постъпили.

Председателят: Не, да даде обяснение.

Г. Димитров: И защото той казва, че не е вярно, Вие се нахвърляте върху тъжителите и ги преследвате до девета рода. Туй правите. Така не може. Що се касае до рушветите, които се искат и се взимат, има множество факти.

Председателят: Дайте ги.

Г. Димитров: Бих могъл сега един списък да ви дам за работи, които се отнасят за други неща.

Председателят: Но по този начин, по който постъпвате, не може да се постъпя.

Г. Димитров: На всеки случай ние искаме аслъ установяването на всички тези факти. Ние не говорим голословно и Вие сам като кмет знаете много добре, че комисарският състав е опорочен твърде много в това отношение, било е в миналото така, както е и сега. Няма защо да се залавяме там сега. Но тези хора, дребни продавачи, използват тротоарите на улиците и понеже не правят особена пакост, не правят никакви затруднения, не правят нарушения на общественото здраве, те трябва да бъдат допуснати да използват своята дребна професия, за да живеят. Това е, което се иска. Вашата лична заповед в това отношение не е никакъв закон.

Председателят: Тя е кметска заповед.

Г. Димитров: Тя е кметска заповед, тя може да бъде отменена, за да не стават подобни дебати и губене на време в съвета. Вие сте длъжни да я смените, толкоз повече когато не я разпростирате за «Панах», «Роза», «Мария Луиза», «Дондуков», «Търговска» улица и пр. Как Вие ще допуснете съдържателят на «Панах», на «Континентал» или на което и да е друго голямо заведение в София да използва тротоара на големите улици, а не допускате на пасаж «Св. Никола» малките продавачи да продават?

Х. Фархи: Може да не е по вина на кмета.

Г. Димитров: Но г-н кметът е заинтересован да се приложи тази заповед.

Председателят: Защо?

Л. Коен: Защото съветникът Коен се държи самостоятелно към Вас.

Председателят: Защото Вие сте защитник на тези хора.

Г. Димитров: То е съвсем друга работа, аз ще кажа, че Вие сте лично заинтересован в този случай, Вие проявявате особена заинтересованост, която заключавам от оплакванията, които направиха хората няколко пъти и техните близки съседи: какво е това чудо, тия пет души ги подгонили по личната заповед на кмета, другите стоят на две крачки и никой не ги пита и закача. Следователно има някакъв елемент, който Вас ви е накарал да постъпите така.

Л. Коен: На същия пасаж «Св. Никола» едните може да стоят, другите се махат.

Г. Димитров: Аз съм недоволен от тези обяснения и считам, че целият Общински съвет не може да бъде доволен, нещо повече, целият съвет в болшинството си би бил съгласен да ликвидира с този въпрос, като г-н кметът отмени заповедта си. . .

Председателят: Не мога да я отменя.

Г. Димитров: . . . и уреди въпроса за използването въобще на тротоарите в цялата столица, в центъра и пр. чрез една специална комисия, избрана от Общинския съвет.

Председателят: Това мога да приема.

Г. Димитров: Тая комисия, ако намери, че големите върховни интереси налагат да се забрани на едн-кой си тротоар и пункт да се продава нещо, съветът да реши.

Председателят: Напълно съм съгласен с такова предложение.

Г. Димитров: С една реч, кметът да остави тези лица на спокойствие. . .

Председателят: Не мога да отменя заповедта.

Г. Димитров: . . . дотогава, докато една специално избрана комисия не се произнесе въобще за всички тротоари, за всички улици на града. Това предложение правя, г-н кмете, и моля да бъде поставено на гласуване за ликвидирането на този спор по този въпрос: една комисия, съставена от съвета, да проучи въпроса за използването на тротоарите въобще и да посочи къде и как те

могат да бъдат използвани. Докогато тази комисия не извърши своята работа, тия лица да бъдат оставени на спокойствие.

Председателят: Не може.

Г. Димитров: Вие ще отмените заповедта. Вие сам ще отложите изпълнението на Вашата заповед, докато съветът се произнесе.

Председателят: Няма управление тогава. Няма да я отложа.

Г. Димитров: Ние не влизаме във вашите прерогативи като кмет да давате едни или други заповеди. Не се касае да отменим тази заповед, която Вие издавате като кмет, но понеже Вие имате една заповед, която е предмет на обсъждане и предмет на проучване от тая комисия, ако изберете такава, естествено, елементарно е, Вие сам трябва да пожелаете спирането приложението на тази заповед и спрямо тези пет души.

Председателят: Въпросът се поставя на дневен ред в следующето заседание.

Г. Димитров: Вие бихте могли сега да свършите.

Председателят: Сега не можем, защото аз ще повикам финансовия началник, за да ви обясни защо е нужно да направя това.

Г. Димитров: Това ще обясни на комисията, която ще избере съветът.

Председателят: Според правилника вие сте недоволен от моя отговор. Следователно питането Ви се поставя на дневен ред за следующето заседание.

Пристъпваме към по-нататъшното разглеждане на въпроса за раздаването на местата.

Г. Димитров: До решаването на въпроса тия лица недейте ги закача.

Председателят: Не мога да го направя.

Г. Димитров: Трябва да го направите, защото ще издадете своята лична заинтересованост и дертове.

В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

18 юни 1920 г.

1. ЗА ДАВАНЕ НА ОТПУСК НА ОБЩИНСКИТЕ СЪВЕТНИЦИ

Понеже председателят прави предложение да не се дава отпуск на съветниците, които искат такъв, мисля, че въпросът трябва да бъде изяснен. Ние можем по принцип да разрешаваме отпуск на ония съветници, които имат неотложна нужда за това и особено ако се касае за обществена нужда, да изпълнят някоя мисия, каквато мисля, че искат да изпълнят. Ние не споделяме техния възглед, тяхната политика и това, което ще вършат там, но във всеки случай нямаме никакво право да откажем този отпуск. Аз вземам думата обаче, за да констатирам, че ако г-н кметът прави предложение да не се дава отпуск на тези двама съветници*, то е затуй, защото бяха от десницата. Ако ние поискаме не двама, а 9-те души да отидем в Москва или другаде, с две ръце щяхте да гласувате. (С м я х.) Значи въпросът е ясен.

К. Батолов: Ясен.

Г. Димитров: Ако г-н кметът счита, че без тези двама души няма да имат болшинство при разрешението на бюджета, от една страна, има едно средство, да поканят тези, които искат отпуск, да си дадат оставката, да дойдат техните заместници, но да се прави предложение да не се дава отпуск на господата, които имат това право, е неуместно, защото те имат нужда, и затова ние гласуваме да се даде. А аз бих прибавил, ако желае Петко Теодоров и Батолов и други да отидат на курорт, ние и за тях ще гласуваме. По-добре е без тях тук, в съвета, отколкото с тях.

* А. Асса и Х. Фархи искат два месеца отпуск за пътуване зад граница. (Ред.)

2. ЗА УРЕГУЛИРАНЕ НА АМБУЛАНТНАТА ТЪРГОВИЯ В СОФИЯ

Преди това, мисля, че трябва да свършим с онези въпроси, които миналия път решихме да бъдат на първо място в днешното заседание — въпроса за избиране една комисия от състава на Общинския съвет, която да проучи въпроса за използване тротоарите на софийските улици и да внесе доклад за това в съвета. Дотогава също така съветът да изкаже пожелание кметът да не прилага своите разпореждания за изхвърляне от тротоарите известни продавачи. Аз моля този въпрос да бъде на първо място, за да се свърши с него. Касае се на първо място, избор на комисия и, на второ място, да се внуши на кмета да не изпъжда никого, докато не се разреши въпросът тук.

Председателствующ д-р Д. Папазов: После в днешното заседание ще минем и този въпрос.

Г. Димитров: Той е на първо място сложен — има решение вчера.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Не Ви отказвам, че още днес ще бъде разрешен този въпрос — ще го разгледаме и него, но поред да вървим.

Г. Димитров: То не пречи да пристъпим направо към избор на комисията.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Ще го разгледаме и този въпрос, ако остане време.

Г. Димитров: Ако остане време! А ние вчера решихме на първо място да бъде решен той. Моля Ви се, г-н председателю, аз настоявам сега да го разгледаме преди другите въпроси, както се реши вчера.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Не е решението така.

Г. Димитров: Така е.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Всичките въпроси са от спешност, както са и бедните книжки.

Г. Димитров: Защо спорите сега? Снощи решихме този въпрос да бъде на първо място.

Л. Коен: Няма да отнеме време избора на една комисия.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Заявявам, че подобно решение не е взето.

Б. Луков: Протоколистът да прочете протокола. Как така не е взето?

Г. Димитров: Взето е.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Аз искам да работим. Моля г-н докладчикът да докладва въпроса за бедните книжки.

Г. Димитров: Не може.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Георги Димитров! Искам да вървиме поред, аз не отказвам, че ще го гледаме.

Г. Димитров: Има въпроси, по които ще станат дебати. Няма да остане време за този въпрос. Ако този въпрос не бъде разгледан днес, ще остане за идущия петък, а въпросът е спешен и затова аз казвам: изборът на тази комисия ще трябва да стане на първо място днес, за което се и реши, и тогава да дойдем до правилника и до другите въпроси, които могат да отнемат повечко време. Това е решението на съвета — да не дебатирамс. Аз заявявам, че от нашата група никакви дебати няма да станат.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Няма такова решение.

Подсекретар С. Хаджиев: По-миналото заседание се взе решение на първо място правилника, а във вчерашното заседание се взе решение да се разгледа въпросът за тротоарите.

Г. Димитров: Във вчерашното заседание говорихме, че днес ще бъде първа точка. Вие имате недоразумение. Подсекретарят говори за правилника. Ние говорим за снощното решение, което се отнася за разглеждане на първо място в днешното заседание на този въпрос. Това е протоколирано — може да ви каже човекът — и се касае за избор на комисията. Това има значение за нас, защото трябва да спрем действията на кмета по този въпрос. Хората са изпъдени, пъдят ги от улицата, стават инциденти и скандали. Искаме да избегнем това. Да не остане за идущия петък, защото, ако сега не свършим, трябва да остане в петък. Моля г-н председателят да не опонира на това — просто да пристъпим към избора на комисията.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Г-н Димитров!

Разберете, че има редица въпроси, които е необходимо да се разгледат.

Г. Димитров: Аз зная кое е необходимо и кое не.

...*

Председателствующ д-р Д. Папазов: Има думата г-н Георги Димитров.

Г. Димитров: Значи г-н кметът признава, че трябва да бъде избрана една подобна комисия. . .

Д-р Г. Калинков: Няма нужда — административната комисия.

Г. Димитров: . . .или административната комисия да бъде натоварена да направи тези проучвания. Защото, ако е вярно, че заповедта не е могла да бъде приложена от две години. . .

Д-р Г. Калинков: Привежда се в изпълнение с наказание.

Г. Димитров: . . .и продавачи са изпълнили всичките улици — не е само за пасаж «Св. Никола», а за всички други тротоари, — туй показва, че има нещо друго, по-силно от заповедта на кмета, което заслужава да бъде проучено и да се види по кой начин тази материя би могла да бъде регулирана и за общината, и за ония хора, които трябва да бъдат улеснени. Наистина, извън тези поемни условия има тротоари, които се използват от големите заведения и спрямо които заповедта на кмета не се прилага, няма защо да се доказва; достатъчно е да минете по «Търговска», по «Дондуков» и др. улици, за да видите, че не се касае само за «Панах», а и за други, за «Континентал», за «Леге» и «Търговска», за които нищо не е предвидено в поемните условия. Ясно е, че не е еднакво прилагана тази заповед към всички лица, ясно е, че тия трима, четирима или пет души, които са изгонени от пасажа «Св. Никола» по заповедта на кмета. . .

Д-р Г. Калинков: Постоянно изгонваме всички и пак ще ги изгонваме и ще им съставяме актове и 50 лв. глоба.

Г. Димитров: Аз го констатирам пред целия свят и публично, че въпреки тази заповед от 1919 г., потвърдена в 1920 г., г-н кмете, абсолютно навсякъде по тротоарите продавачите стоят до този момент и че тая заповед

* Съкратени изказвания на други участници в заседанието. (Ред.)

се прилага само по отношение на тези въпросни пет души, за които става дума тук. Аз мисля, че със своето болшинство Общинският съвет не може да бъде тъй равнодушен, когато сам г-н кметът по един подобен начин прилага своята заповед само спрямо тези пет души, и то след като се повдига въпросът в съвета. Кметът иска да покаже, че кметът на столицата е издал заповед и с всичка сила ще я приложи за тези пет души, за които става дума, тъкмо затова, защото комунистите или някой друг повдигат въпрос в съвета. Г-н кметът иска да манифестира своето всеилие тук — това на нищо не прилича, не може да бъде одобрено от съвета. Каква лична кауза, какъв личен престиж може да преследва кметът? Касае се за стотина хора, които продават по тротоарите. Щом като този въпрос ще бъде проучен от административната комисия, в която има представители от всички групи или от друга специална комисия — безразлично, — щом този въпрос ще бъде проучен, елементарно е кметът сам да спре приложението на тази заповед и за тези лица, за които се касае, докато се разреши въпросът окончателно. Комисията и съветът най-после могат да кажат на пасаж «Св. Никола», дето няма многолюдно движение, едн-какви си продавачи могат да останат на еди-кои си улици, а на еди-кои си не може да остане никой. Ако така бъде разрешен въпросът, очевидно и заповедта на кмета ще бъде изменена, тя ще се съобрази с решението на съвета. И понеже е предстоящо едно подобно решение, то аз считам, че г-н кметът сам би трябвало да спре изпълнението на своята заповед за няколко дена.

Д-р Г. Калинков: Не мога да го направя, защото убиваме авторитета на управлението. Ще си изберете друг кмет, който ще отменява всеки ден своите заповеди.

Б. Луков: Приложете я по отношение на всички.

Д-р Г. Калинков: Към всичките се прилага.

Г. Димитров: Но защо правите такива наивни възражения? Та ако авторитетът на кмета е някъде нарушен, накърнен, той е накърнен с факта, че в 99% от случаите дето се продава по тротоарите, тая работа не е изпълнена в продължение на две години, този авторитет е потъпкан.

Д-р Г. Калинков: Аз Ви казах, г-н Димитров, тя се

изпълни в понеделник и вторник, два дена, и в сряда се наруши. За това има глоба.

Г. Димитров: Значи вашият авторитет независимо от това е нарушен! Напротив, запазването на авторитета на общината и нейните заповеди ще бъде гарантирано до толкова, доколкото тези заповеди са приложими, изпълними и отговарят на интересите на мнозинството граждани.

П. Теодоров: Ние не обсъждаме въпроса да се спре ли изпълнението на заповедта, а трябва ли комисия да се избере, или не! Казахме, че не трябва. Какво повече приказвате?

Г. Димитров: Ние Ви чухме Вас, онзи ден говорихте цял час.

П. Теодоров: Това, което Вие разправяте, не е по въпроса.

Г. Димитров: Говорете на кмета. — Аз искам следното: административната комисия или специална комисия да проучи този въпрос.

П. Теодоров: Толкоз, да го проучи, свършено!

Г. Димитров: Това вие приемате, това кметът приема, проучване да стане, ревизия да стане на поемните условия.

Д-р Г. Калинков: Ако е необходимо.

Г. Димитров: Ако е необходимо да се направи дори ревизия на поемните условия, казва кметът, да се произнесе и комисията. Но докогато се произнесе комисията, понеже заповедта е издадена за тази цел и в грамадното число случаи не се прилага по много причини — да не влизам в подробности, — не трябва г-н кметът и спрямо двама-трима-пет души бедняци да я прилага.

Д-р Г. Калинков: Аз спрямо всички я прилагам.

Л. Коен: Не спрямо всички.

Л. Кандев: Казвам ви, че не.

Г. Димитров: Вашата работа прилича на това: спрямо силните — да кажем — спрямо нахалните, спрямо тези, които имат различни пътища да влияят, заповедта остава неизпълнима; спрямо 4—5 души беззащитни бедняци, които не могат да влияят и които не могат да оказват влияние — там вашата власт е в пълна пара, заповедта се прилага и ги изгонвате.

Л. Кандев: Защото били евреи.

Г. Димитров: Това, че са евреи, не може да бъде аргумент, за да бъдат преследвани. Въпросът е ясен. Аз мисля, че г-н кметът не бива да си поставя някаква амбиция в случая. . .

П. Теодоров: Значи вие ходатайствувате пред кмета?

Г. Димитров: . . . няма да бъде приложена тази заповед така стриктно и точно, няма да бъдат изгонени тези хора, докато не се ревизира. . .

П. Теодоров: Не може да се обсъжда такова положение на въпроса, г-н Димитров. Чудя се. Днес не може да бъде обсъдено, миналия път го обсъдихме.

Г. Димитров: Съветът трябва да се произнесе по подобни действия.

П. Теодоров: Вие сега искате от кмета да се отмени заповедта, човекът Ви каза, че не може.

Г. Димитров: Касае се за разумно действие, а не да се вършат скандали, не отделни лица да се преследват или фаворизират.

П. Теодоров: Не е поставено на дневен ред.

С. Коен: Вчера нали го поставихме?

Л. Коен: Г-н Петко Теодоров, може ли такова нещо — за едни да се прилага, а за други да не се прилага една и съща заповед?

Д-р Г. Калинков: Сведенията по този въпрос са следните: на Елиазар Моше има съставени 11 акта, на Аврам Примо има съставени 10 акта с глоба от 20—30 лв., на Начо Стоянов има съставени 13 акта, на Симон има съставени 20 акта, на Йосиф Мушанов — 5 акта, на Леви — 5 акта, на Аврам Исаков — 4 акта, на Яко Леви — 4 акта.

Л. Коен: И на всичките други не се съставяват актове.

Г. Димитров: Колко лица са?

Д-р Г. Калинков: Девет.

Г. Димитров: Къде са те? Всичките на пасаж «Св. Никола» ли са? Има ли съставени актове на тези на «Мария Луиза»? Няма за «Дондуков», за «Търговска», за «Сплендид» и пр. и пр. — за тях няма съставени актове! Ето вашето пристрастие. Това искаме да констатираме.

Л. Коен: На същата улица пасаж «Св. Никола» има трима-четирима дюкянджии в този момент.

Д-р Г. Калинков: Тези господа 9—10 души си имат дюкяни на пасаж «Св. Никола»; съставят им се актове, глобяват се, махнат се, един-два дена ги няма, след туй пак идват. Понеже живеят там и постоянно нарушават заповедта и не можеш да ги изхвърлиш от дюкяна, махнат ги през деня, но на сутринта пак ги изнасят. Тези господа, за които Вие ходатайствувате, и г-н Коен — те са пет души без дюкяни и са дошли от други дюкяни и са се настанили на сергии.

Г. Димитров: И си плащат таксата.

Д-р Г. Калинков: Не им позволяваме.

Л. Коен: На тази улица има и сега сергиджии, не дюкянджии.

Д-р Г. Калинков: Аз им предложих да турят сергии, дето са всичките; «не непременно на пасаж «Св. Никола», дето тротоарът е половин метър, за да убият авторитета на кметството». Ето каква крива кауза защитавате вие (с о ч н к о м у н и с т и т е) и Вие, г-н Коен, който дойдохте при мене да защитавате. . .

Л. Коен: Вие нямате чувство на правда. Как можете да обиждате?

Е. Николов: Вие завиждате на Димитров.

Л. Коен: Г-н Евтим Николов, Вие трябва да се срамувате от това.

Г. Димитров: Безобразници, имате къща и искате място.

Д-р Г. Калинков: Ако Вие безпристрастно защитавате тези хора, не остава, освен да ги посъветвате да изпълнят заповедта на кмета и да отидат на сергии на площада, но за пасаж «Св. Никола» не може да отменят заповедта.

Г. Димитров: Аз заявявам, че не защитавам някаква лична кауза и никого не познавам от тези хора.

Д-р Г. Калинков: Вярвам.

Г. Димитров: Най-малко ние, Комуннистическата партия и Вие като кмет, трябва да го засвидетелствувате — правим това. Нито аз, нито тия девет души са дошли пред Вас да ходатайствуват за когото и да е. Други може, ние не правим лична политика и персонална кауза не защитаваме. И ако вземам думата, то е, защото се върши едно пристрастие, един скандал спрямо отделни лица и

не е право и не бива да се допуска това спрямо бедни хора, които с това изкарват своята прехрана. Ето защо ние протестираме. На същото място стоят други в този момент и са направили сергии, спрямо тях не се съставят актове.

Д-р Г. Калинков: Съставят се по 20 акта.

Г. Димитров: Вие съставяте на тези, а на другите не! Вие ни четете за тия няколко души актове, а за другите нямате. Защо? Тя е обща Ваша заповед, универсална за целия град. Затуй казвам, въпросът се пренася в административната комисия, това едно, и, второ, докато не се разгледа въпросът окончателно, спрете същата тази хайка, докато се види какво ще стане по-нататък.

Д-р Г. Калинков: Не мога, аз няма да отменя заповедта. На такива заповеди на съвета няма да се подчиня. Чл. 72 от Закона за градските общини¹¹⁴ ми дава право за административните функции да издавам заповеди.

Г. Димитров: Аз бих желал да вдигнете целия град.

Д-р Г. Калинков: Вие сте способни революция да вдигнете. Заповядайте, за една дребна работа да правим въпрос.

Г. Димитров: Аз казвам друго, използвайте своята общинска власт и изгонете всичките пред «Панах», изпъдете всичките сергиджини.

Д-р Г. Калинков: Това е дадено на търг, разберете.

Г. Димитров: Вие ни четете заповед за четири души само.

3. ПРОТИВ ПОЛЗУВАНЕТО НА БЕЗПЛАТНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ ОТ СОФИЙСКАТА БУРЖОАЗИЯ

Предложението на кмета по чл. 1* има за задача, що се касае за лекуване на болните, за даване медицинска помощ, всичките разноски при днешните условия да бъдат поети от общината. Господа! Подобно предложение ние няма да гласуваме, за него ние не можем да гласуваме, защото богатите граждани на София, софийската буржоазия, която печели, трупа богатства и увеличава тия богатства чрез експлоатиране на трудещите се маси, която из-

* Кметът Г. Калинков предлага с безплатна медицинска помощ да се ползува цялото софийско население, без оглед на имотното състояние. (Ред.)

ползува по един или друг начин общинската, както и държавната власт за свое забогатяване, тая богата имотна класа на столицата има възможност да си плаща и лекарската, и аптечната помощ; тя може да плаща и си заплаща сега. . .

Л. Кандев: И ще си заплаща.

Г. Димитров: . . . за един-двама-трима домашни лекари, каквито често пъти си държат тия хора, без да ляга това върху плещите на общината. Крайните квартали, трудещите се маси следователно с таксите, с данъците, които ще плащат, с тежестите, които ще понасят, няма защо да бъдат задължени да плащат за лекуване, за медицинска помощ на софийската буржоазия, на имотните класи в столицата. Ние сме длъжни да се грижим за общественото здраве на мнозинството в Софийската община, но преди всичко за това огромно мнозинство, което изкарва прехраната си чрез своя труд, защото и с това, което изкарва, едва се поддържа, и следователно, ако трябва да се лекува, плаща от залька си, от това, което е най-необходимо, което трябва да бъде употребено за издръжката на семейството или на главата на семейството.

Ето защо ние се обявяваме против това предложение и настояваме да бъде гласувано предложението, което се направи от нашата група: първо, право на* безплатна медицинска помощ, лекари и лекарства имат ония граждани, ония семейства, доходът на които не превишава нормите, които гласувахме тука. Тия норми биха могли да бъдат увеличени, не не и намалени. Те не могат да бъдат премахнати, за да се включи и г-н Гешев, и едикой си, и едикой си от столицата.

П. Теодоров: Ако желае.

Г. Димитров: Но, разбира се, това не би трябвало да стане и затова общината би трябвало да поеме грижата за безплатна медицинска помощ на тая огромна маса, без да включва имотните класи на столицата. Те сами да се грижат за своето лекуване, те сами да плащат.

По това съображение ние се обявяваме против предложението на г-н кмета.

Публикува се за първи път по текста на стенографския протокол от заседанието

* Думата е пропусната в стенографския протокол. (Ред.)

ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ, ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ

21 юни 1920 г.*

Д р у г а р и,

С изтичането на месец юни се завършва първото полугодие от текущата съюзна година. Приключването на всички данни и сметки за състава, дейността и финансите на професионалните съюзи за полугодията ще стане на 20 юли т. г.

По този случай Синдикалният комитет реши — времето до 20 юли т. г. да се използва от професионалните съюзи (централните настоятелства на съюзите, професионалните секции и техните настоятелства), както и от местните работнически съвети *при възможното най-голямо напрежение, при ангажиране на всички техни сили и при пълното съдействие и на партийните дейци във всяко място*, в следната посока:

1. Да се издирят всички престанали поради нередовно плащане на членските вноски членове на професионалните секции и да се *възобнови* членството им.

2. Да се приложи напълно решението на тазгодишния партиен конгрес¹¹⁵ досежно грижите на партията за професионалните организации, което гласи: «Конгресът счита за крайно необходимо всички партийни организации и групи, както и отделните партийни членове да окажат най-широко съдействие за разрастването на професионалните съюзи и да обърнат специално внимание на Съюза на земеделските работници, *като не допускат да имат в своята среда градски или селски наемници, които не са*

* Окръжно на СК на ОРСС № 8. (Ред.)

професионално организирани.» Съгласно това решение не бива да остане нито един член на партията (в партийна организация или група), който е работник или служещ, без да бъде и член на съответната професионална организация.

В места, дето няма и не може да има професионална секция, такива партийни членове трябва да се запишат за членове на съответните професионални съюзи направо при централните им настоятелства.

3. Да се привлекат в редовете на професионалните организации всички засегнати от нашата агитация работници и работнички, които още не са организирани, като се направят постоянни и редовни членове.

4. Да се обърне особено сериозно внимание на *организирането* на работничките, като за тая цел се иска и съдействието на *женските комунистически комитети*¹¹⁶.

5. Дето известни по-рано съществуващи професионални секции по една или друга причина са разформирани през време на голямата транспортна стачка и последвалите я събития, да се положат всички усилия за *възобновяването* им, както и да се предприемат необходимите мерки за образуването на нови секции в ония професии, дето няма още такива, а би могло да се образуват.

6. Да се съберат *членските вноски* от всички работещи членове *включително и за месец юни*, като не се остави да има нито един нередовен в това отношение синдикален член.

7. Да се положат големи грижи за *вътрешното заздравяване* на професионалните секции, за укрепване в тяхната среда на една *желязна пролетарска дисциплина* и за установяването на най-редовни сношения между настоятелствата на професионалните секции и централите на техните съюзи, като се направи невъзможно проявление то на самоволни действия от отделни членове, групи членове и от самите секции особено в областта на *стачната борба*, обявяването и ръководенето на която при сегашните извънредно тежки условия трябва да бъде *строго централизирано* в ръцете на централните настоятелства на съответните професионални съюзи и Синдикалния комитет.

8. Да се доизградят връзките на професионалните организации с цялата работническа маса от техните производствени области и отделните предприятия чрез *системата на десетниците*.

9. Да се усили разпространението на «Работнически вестник», «Ново време» и комунистическата литература (особено новата) в средата на синдикалните членове.

Едновременно с това Синдикалният комитет, в споразумение с централите на професионалните съюзи, като взе предвид *колосалната нужда* от материални средства за издръжката на големите стачни борби с добре организираната капиталистическа класа, реши — да се вземат *бързи мерки* за попълнянето на *боевия фонд* при Синдикалния съюз «Защита и борба», като преди всичко през същия период — до *20 юли т. г.*, се направи и следното:

1. Всички работещи синдикални членове, които още не са платили годишната редовна вноска от по 2 лв. за тоя фонд, *непременно да я изплатят за 1919 и 1920 г.*

2. *Всички работещи синдикални членове до същата дата (20 юли т. г.) да внесат и една извънредна вноска от 5 лева за фонда.*

3. *Неповърнатите досега листове за събиране помощи по фонда да се повърнат на Синдикалния комитет заедно със събраните по тия листове суми.*

Професионалните съюзи, секциите и членовете на които не изпълнят това решение, *ще бъдат лишени от представителството в предстоящия конгрес.*

Д р у г а р и,

Синдикалният комитет е убеден, че ще обърнете най-сериозно внимание на настоящото окръжно и ще направите всичко необходимо, щото първото полугодие да се приключи при пълно заздравяване и числено нарастване на професионалните съюзи, при абсолютна редовност на всички синдикални членове и при най-точно изпълнение на възложеното им задължение спрямо боевия фонд на нашето синдикално движение, за да може след това още по-успешно да се продължи работата за издигането на професионалните съюзи, по *численост, здравина, дисциплина и боева готовност* на оная висота, която налагат техните големи днешни и утрешни задачи във връзка с

революционната борба за завладяването на политическата власт от пролетариата, за прокарване на пролетарската диктатура чрез съветската система и за новото комунистическо революционно и производствено строителство.

След големите борби и тежки изпитания, които преживя движението особено през първото полугодие, главните наши сили днес трябва да бъдат концентрирани в областта на разрастването и заздравяването във всяко отношение на синдикалното движение, без което е немислимо сигурното тържество на комунистическата революция в нашата страна.

Приемете, другари, нашите горещи комунистически поздрави!

За Синдикалния комитет

Секретар: *Г. Димитров*

*Публикува се за първи път
по текста на оръжното*

ДО УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ
НА РАБОТНИЧЕСКОТО
КООПЕРАТИВНО ДРУЖЕСТВО
«ОСВОБОЖДЕНИЕ»;
ДО ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО
НА РАБОТНИЧЕСКИЯ
ПЕЧАТАРСКИ СЪЮЗ*

София, 22 юни 1920 г.

Д р у г а р и,

Вследствие оплакванията на Печатарския съюз до-сежно лошото положение на персонала в печатницата, както и на Управителния съвет, че персоналът в го-лямата си част е непродуктивен и недисциплиниран, Синдикалният комитет натовари една специална коми-сия, състояща се от другарите: Драгой Коджейков, Жеко Димитров и Тодор Цветков, която да проучи щателно и обективно едните и другите оплаквания и да докладва пред комитета резултатите от своите проучвания.

Въпросната комисия направи своя доклад в заседа-нието на Синдикалния комитет на 21 юни т. г. Комисията констатира:

1. Че производителността на труда в кооперативната печатница е изобщо по-слаба в сравнение с другите печат-ници, което се дължи преди всичко на зависещи от работ-иците субективни причини и, на второ място, на недо-статъчно добрата техническа организация на работата в печатницата, както до известна степен и на особения характер на тая работа;

2. Че дисциплината и другарските отношения в са-мата работа всред персонала са напълно компрометиран;

3. Че заплатите на работниците от печатницата са при-близително равни със заплатите на ония в другите печат-

* Писмо-отговор на СК на ОРСС. (Ред.)

ници, но те ще се окажат по-ниски, като се вземе под внимание повишението, което в някои печатници се прави вече и предстои да се направи почти във всички други печатници;

4. Че правилникът, който урежда отношенията между работниците и управлението, систематически е нарушаван от работниците; в единични случаи и управлението не го е точно спазвало, какъвто е случаят с несвоевременното повишение на заплатите, както и при наемането на някои нови работници;

5. Че напоследък Печатарският съюз е отказал да даде на печатницата нужните нови работници, а е направил и невъзможно, щото управлението само да наеме такива и

6. Че управителят на печатницата, др. Бельо Георгиев, с много допринесъл за изострянето на отношенията между работниците и управлението със своето нетактично, грубо и често капризно държание.

Като изслуша доклада и заключенията на комисията и като взе предвид обстоятелството, че в кооперативната печатница, както и в другите отдели на кооперацията¹¹⁷ (като едно дело на цялото комунистическо движение) въпросите, отнасящи се до положението на персонала, в никакъв случай не могат да се разрешават с методите на професионалната борба, които имат място и приложение само в частните капиталистически предприятия, а всички възникнали спорове и недоразумения ще се уреждат *изключително по пътя на взаимното споразумение* между професионалните организации на персонала в разните отдели на кооперацията, от една страна, и Управителния съвет на кооперацията, от друга, при посредничеството, когато това е наложително, на централните инстанции на движението (Централния комитет на партията и Синдикалния комитет), Синдикалният комитет реши да препоръча настоятелно следното:

1. Правилникът на печатницата да се ревизира така, щото да се установят точно условията на работата и отношенията между управлението и персонала, като и двете страни се съобразяват напълно с неговите постановления;

2. Да се учреди един специален технически съвет в

печатницата, състоящ се от фактора* на печатницата, един делегат на Управителния съвет, един представител на работниците, измежду най-старите и опитни такива, и един делегат на печатарската организация извън кооперативната печатница, добър специалист и техник в производството. Тоя технически съвет да определи нормата на продуктивността на работниците; да се грижи за възможното максимално увеличение на тая продуктивност, да следи за точното прилагане на правилника и за поддържане необходимата дисциплина в работата. На техническия съвет да се възложи и правото да посочва за отстранение от печатницата на всички негодни, непродуктивни, недобросъвестни и недисциплинирани работници. Техническият съвет обаче не може да си присвоява управителни функции в печатницата, които са изключителна компетентност само на управлението и Управителния съвет на кооперацията;

3. Да се ревизират сегашните заплати на работниците, като се изравнят с пазарните цени на труда в печатарското производство и по възможност бъдат с няколко пункта по-високи, за да се привлекат и задържат в печатницата най-добрите технически и продуктивни сили. При определянето на категориите на заплатите трябва да се има предвид не само прекараното в професията време, но и продуктивността, качеството на работата, сръчността, професионалната интелигентност и пр.

Като се има за основа тоя критерий, заплатите, които кооперацията определя на специални длъжностни лица, на техници и специалисти в другите свои отдели извън печатницата, могат да бъдат по-големи, без с това да се дава каквото и да е основание на печатарския персонал и неговата организация за претенции и недоволства.

4. Печатарският съюз да упражни всичкото свое влияние върху персонала на печатницата за възстановяване липсващата сега дисциплина в работата и за увеличение продуктивността на труда, като не взема под своя защита ония работници, които не искат или не могат да се съобразяват с нуждите на работата в печатницата.

5. Печатарският съюз да достави веднага на коопе-

* Фактор (лат.) — технически ръководител в печатница. (Ред.)

рацията необходимото число подходящи работници, като не свързва въпроса за заплатите, които управлението ще им определи, със заплатите на сега работещите работници, които биха подлежали на ревизия, ако Управителният съвет на кооперацията усвои гледището на Синдикалния комитет по този въпрос.

6. Управлението не бива да допуска по никакъв начин неговите представители да влагат личен елемент и своето променливо настроение в отношенията към персонала, както по-рано е бил случаят с др. Б. Георгиев.

Синдикалният комитет счита, че на тая база е единствено възможно уреждането на съществуващите сега спорове и на ония, които биха възникнали в бъдеще, по един благоприятен за кооперацията и персонала начин, и иска да вярва, че тя ще бъде възприета както от Управителния съвет на кооперацията, така и от Печатарския съюз, за да се организира добре работата в печатницата, да се пречисти персоналът, като се отстрани неподходящият елемент, да се увеличи продуктивността на труда и да се издигне печатницата до положението на едно образцово предприятие, което трябва да служи на комунистическото движение, а не да му пречи и да го компрометира, както до голяма степен, за жалост, е било в миналото и е в настоящия момент.

Специално от Печатарския съюз и неговите членове в печатницата, Синдикалният комитет иска да окажат най-широко съдействие за постигането на тая цел и да докажат на дело, че ненапразно претендираме да сме способни да организираме производството несравнено по-добре от частния капитал.

Приемете, другари, нашите комунистически поздрави!

За Синдикалния комитет

Секретар: Г. Димитров

*Публикува се за първи път
по текста на писмото*

ПРОТИВ ПОСЕГАТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ ОТ СТРАНА НА ПРАВИТЕЛСТВОТО

Изказване в Софийския общински съвет

22 юни 1920 г.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Има предложение за минаване чисто и просто на дневен ред. Които са за това предложение. . . (В ъ з р а ж е н и я о т к о м у н и с т и т е.)

Г. Димитров: Има две предложения: едното е нашето, да се мине на дневен ред, но с протест спрямо това вмешателство на министъра на вътрешните работи* против това писмо, и другото е да се мине просто на дневен ред. Кое предложение е по-изчерпателно.

Д-р П. Петков: Второто.

Г. Димитров: Очевидно второто — минаваме на дневен ред и протестираме. Дайте прочее на гласуване предложението на комунистическата група. То е предложение първо за гласуване и ако пропадне, гласувайте второто, защото и нашето предложение означава минаване на дневен ред.

Х. Филипов: Не бяхте тук, Вас Ви нямаше, не знаете какво беше.

Г. Димитров: Протестираме против действията на министъра на вътрешните работи. Ето защо по въпроса за гласуването на предложението г-н председателят трябва да си вземе бележка: гласува се най-напред онова предложение, което е по-изчерпателно, и понеже в случай нашето е такова, то трябва да се гласува по-напред.

Х. Филипов: Тъкмо обратното, Батоловото предложение е изчерпателно.

* Александър Димитров. (Ред.)

К. Батолов: Г-н Димитров не е прав. И нашият правилник предвижда, когато има няколко предложения, от които едно е за минаване чисто и просто на дневен ред, гласува се първото.

Г. Димитров: Изчерпателното се гласува.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Има ли предложение за минаване чисто и просто на дневен ред, то е първо. Така е в камарата, така е в целия свят. Ето нашия правилник, г-н кметът ще ви намери съответния член, ще ви го прочете.

Г. Димитров: Няма такава неща в правилника.

К. Батолов: Чакайте бе, джанъм, недейте бърза.

В. Мулетаров: То е същността на въпроса.

К. Батолов: Хайде сега, правилникът не струва, него да заменим.

Г. Димитров: Защо бягате от един вот на това предложение? Гласувайте против.

*

Председателствующ д-р Д. Папазов: (Ч е т е.) «Чл. 43. Предложение за минаване на дневен ред, което може да се направи от някого, има първенство по повод запитване. . .»

К. Батолов: Разбра ли, г-н Мулетаров?

В. Мулетаров: Това е по запитване.

К. Батолов: Какво от туй?

В. Мулетаров: Изричен е текстът.

Г. Димитров: Това е въпрос за план на Постоянното присъствие просто, с помощта на широките искате да извършите едно заблуждение на целия свят. Г-н Батолов ще трябва да знае. . .

С. Прулов: А вие с помощта на вашите шарлатани саботирате съвета.

Г. Димитров: Членът, който цитирате от правилника, се отнася до питання и запитвания, отправени към Постоянното присъствие, респективно кмета — гласуване, което има смисъл на блам и доверие. Знаете какво значи това. Ако тогава би се направило предложение за минаване чисто и просто на дневен ред, а не за гласуване на доверие или не, правилникът осигурява Постоянното

* Съкратени пререкания. (Ред.)

присъствие в такива случаи, като предвижда само гласуване на предложението за минаване на дневен ред. Г-н Батолов, Вие я разбирате тая работа. Онези може би не я разбират и понеже я разбирате, затуй не би трябвало да поддържате това; друга теза можете да поддържате, но не можете да искате да се приложи чл. 43, който се отнася до питания и запитвания, който е създаден в правилника изрично, ясно за спасение на Постоянното присъствие от случайно бламиране, инцидентно слагане. Този е смисълът на този член. Е, добре, господа, тук се касае за нещо друго, касае се да се парира, да се отбие един удар на Министерството на вътрешните работи срещу дейността на Общинския съвет по един въпрос извънредно важен, по който въпрос се води една демагогична отвратителна и около който се гони едно разграбване на общински имот, с което самият министър на вътрешните работи е ангажиран извънредно силно.

Е. Николов: Вие сте ангажирани.

Г. Димитров: И плод на неговата ангажираност и заинтересованост в случая е и това писмо, изпратено на Общинския съвет, едно скандално писмо, защото ако министърът на вътрешните работи се интересува от съдбата на въпроса за раздаването на местата, ако се интересува от дейността на съвета по отношение разрешението на жилищната нужда, няма нищо друго, освен да се отнесе към кмета и да поиска сведения за това, което стана. И когато министърът на вътрешните работи си позволява да предписва на съвета — не на кмета, но на съвета! на едно изборно учреждение, един съвет, избран от масите, от народа, това не означава нищо друго освен едно доказателство, че той е заинтересован, той е ангажиран в разграбването на местата. Тези, които мислят, че чрез съвета не успяват, или мислят, че няма да успеят да вземат хубави места около Горни и Долни Лозенец, Семинарията и пр., искат да го направят чрез министъра на вътрешните работи. Та тези, които са по-стари съветници, не знаят ли това от миналото? Колко пъти прокарани наши решения след борба са унищожавани с червения калем на министъра на вътрешните работи от тези ходатайства, и именно зад гърба на съвета. . . Колко пъти частни интереси са защищавани в ущърб на интересите на общината?

С. Прулов: Това по дневния ред ли е? Г-н председателю! Или ще пазите ред, или дайте мястото на друг!

Г. Димитров: На широките социалисти знаем, че е много неприятно.

С. Прулов: Омръзна ни да слушаме, там е всичкият въпрос. В седем години ни омръзнахте.

Г. Димитров: За тяхно удоволствие една дума не бих казал, един атом от енергията си не бих дал тук, в съвета. Аз го говоря за съвета, говоря за стенографите, говоря за публиката, говоря за София, говоря за утрешните борби, които ще имаме с всички вас.

С. Прулов: Ще ги имаме и ще докажем какво сте вършили.

Е. Николов: Вие ще се криете по таваните.

Г. Димитров: Касае се да се отбие едно посегателство върху общинската автономия. Касае се да се осуети един план или да се реагира срещу един план на министъра на вътрешните работи да бъдат разграбени и раздадени общинските места не за задоволяване жилищната нужда, а за създаване няколко стотини нови собственици на вили и големи сгради, забогатели през време на войната.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Това не е въпрос на дневен ред. Недейте се отклонява.

Г. Димитров: И затова, г-н председателю и г-да съветници, предстои съветът да гласува не едно предложение, на първо място, за минаване чисто и просто на дневен ред. Защото то се знае, че ще минем на дневен ред.

К. Батолов: Не се знае.

Г. Димитров: То се знае, че е поставен на дневен ред въпросът за раздаване на местата, то се знае, че нашият другар Сидер Тодоров ще завърши речта си, чакаме и другите господа, които много крещят във от съвета, да видим какво ще кажат. Това се знае, по него спор няма, на дневен ред ще се мине и без вашето предложение. По това, което трябва съветът да каже, то е: одобрява ли това действие на министъра на вътрешните работи, или не. Това трябва да кажете, от този вот вие не трябва да бягате. И ние го заявяваме като комунистическа група, представители на масите, че ние не одобряваме този акт, ние протестираме срещу него. Извършен от този министър на вътрешните работи или вчера от г-н Пастухов, или утре

от някой друг министър на българската буржоазия, ние протестираме решително, ние искаме съветът сам да има автономията, свободата да реши въпроса тъй, както той разбира, а не както биха му предписали от Министерството на вътрешните работи. Въпросът, прочее, се касае до това, да кажете: одобряваме или не, протестираме или не?

С. Прулов: Ние няма да чакаме вие да ни кажете.

Г. Димитров: Ето защо, г-н председателю, аз Ви каня, без да губите време и оттам сили на съвета, да поставите на гласуване на първо място предложението на нашата група, както е: съветът, като изслуша писмото на министъра на вътрешните работи, протестира против това посегателство срещу общинската автономия и против туй вмешателство в работите на съвета — и минава на дневен ред очевидно.

Х. Филипов: Това, второто, го нямаше.

Г. Димитров: Ама то се разбира. Трябва ли да губим времето си?

В. Мулетаров: Добре, тургаме го.

Х. Филипов: Г-н Батолов го турни по-рано.

Г. Димитров: Г-н Филипов! Трябва ли Вас лично да убеждавам, че гласуването на един подобен протест значи минаване на дневен ред? Минаване на дневен ред е очевидно. На кой дневен ред? На разискването на въпроса по същество. Ние не прекращаваме своите дебати, не считаме, че тези поемни условия са окончателни за нас, ние си запазваме свободата да работим по-нататък върху тези въпроси и да решим тъй, както разбираме.

Още веднъж, прочее, моля и каня г-н председателя да не отнема времето ни и да постави на гласуване нашето предложение. И тогава ще видим — това, което трябва да се знае от всички, — че вие, като не гласувате този протест, мълчаливо фактически се солидаризирате, а ония отиват още по-далеч, теоретизират това солидаризиране с делата на министъра на вътрешните работи.

...
*
Председателствующ д-р Д. Папазов: Конто приемат

* Съкратени изказвания на други участници в заседанието. (Ред.)

предложението да се мине на дневен ред, като се изкаже протест. . .

Г. Димитров: Те са две самостоятелни предложения, които се различават дълбоко едно от друго, ясно е! Гласувайте едното, гласувайте второто. Първото, нашето предложение, гласи: «Съветът, като изслуша писмото на министъра на вътрешните работи, протестира против неговото вмешателство в работата на съвета и нарушаване на общинската автономия и минава на дневен ред.»

Председателствующ д-р Д. Папазов: Понеже съдържа пак преминаване към дневен ред, то е същото, което казвам.

Г. Димитров: Гласувайте го.

Председателствующ д-р Д. Папазов: Добре, които приемат това предложение, тъй както е направено, да си вдигнат ръката. Болшинство.

*Публикува се за първи път
по текста на стенографския
протокол от заседанието*

ЗА ДАВАНЕ ГОДИШНО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ НА НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ

Реч в Народното събрание

23 юни 1920 г.

Г-да народни представители!

Предложението, което се направи за увеличаване дневните пари, засяга един въпрос, около който досега в нашата страна твърде много се е демагогствувало от мнозина. От името на нашата партия аз трябва да подчертая, че ние в миналото и сега сме далеч от тая демагогия по този въпрос. Ние сме на становището, което аз имах случай като член на бюджетарната комисия да развия в самата комисия по въпроса за дневните пари на народните представители. Това становище е, че народните избраници трябва да имат всичката материална възможност да се занимават с мандата, който народът им поверява, и да не бъдат принудени да отклоняват своето внимание от странични неща. За тая цел депутатите би трябвало да получават годишно възнаграждение, което да обезпечава тяхното съществуване, и да служат на народа. За депутати като г-н Теодор Теодоров и много други очевидно и това, което се плаща, е твърде много. Те не служат на народа, а са против народа.

От комунистите: Вярно!

Т. Теодоров: Не дай боже да служим ние като вас — той би отдавна пропаднал.

Г. Димитров: Аз говоря за народните представители като представители на народните маси. . .

Т. Теодоров: Виждате вашите как служат на руския народ.

Г. Димитров: . . . които не са материално обезпечени, за да изпълняват достойно, съвършено независимо, не-

повлияни от никого и от никакви страни своя депутатски мандат. И затова в бюджетарната комисия поддържах да бъде прието моето предложение за годишно възнаграждение на народния представител. Това предложение се отхвърли. Г-н Теодоров си спомня, че то бе гласувано там, но биде отхвърлено.

Наистина предложението за увеличението на дневните пари в този размер, в който то днес се иска. . .

Т. Теодоров: В комисията не е гласувано туй. Когато аз говорих да не би да мислите да правите това, казаха, че няма такова нещо. Нищо не е гласувано. Ето председателят на комисията е там, да ви каже.

Докладчик К. Илиев: Гласува се, г-н Теодоров. Гласувахме предложение за годишно възнаграждение.

Г. Димитров: Г-н Теодоров обича да извъртва фактите винаги, даже когато се касае до дребни неща. Той би трябвало да си спомни, ако неговата памет е добре — а председателят на комисията е тук и той би могъл да потвърди, — че в бюджетарната комисия моето предложение за годишно възнаграждение се гласува.

Т. Теодоров: Да, това е вярно.

Г. Димитров: Туй казвам аз.

Т. Теодоров: Но предложение за увеличение на дневните пари не е правено.

Г. Димитров: Предложение за увеличение на дневните пари, както казах, не бе направено от никого в комисията. Прави се тук. Пречи ли на Народното събрание да се занимае с едно предложение, което се прави тук? От формална и практическа страна има ли някаква спънка? Очевидно няма. Щеше да бъде желателно авторите на туй предложение да го направят там и преди всичко там да бъде обсъдено и решено, но нали не са го направили — кураж ли са нямали, други съображения ли са ги заставили, не е важно, — правят го тук, в парламента, поне сме длъжни да се занимаем с него и да кажем своята дума.

Т. Теодоров: И да дойдат тук да го развият, а не да го дават на председателя — кой го чул, кой не го чул!

Г. Димитров: Аз исках да заявя, че след като нашето предложение в бюджетарната комисия за годишното възнаграждение на народните представители биде отхвър-

лено, след като едно подобно предложение би било отхвърлено и тук, ние без колебание бихме гласували за увеличение на дневните пари.

Т. Теодоров: Аз зная това.

Г. Димитров: Ние бихме гласували за увеличението на дневните пари на народното представителство тъкмо по тези съображения, по които искаме и годишното възнаграждение на депутатите. Ние бихме желали под една или друга форма народните представители на трудещите се маси, изходящи преди всичко от Комунистическата партия, да бъдат обезпечени със средства за изпълнение на своя депутатски мандат.

Т. Теодоров: Със средства от държавата.

Г. Димитров: Защото, господа, представителите на истинския трудещ се народ не са банкери, не са акционери, а за г-н Теодоров и такива като него десетки и дюзини в България много лесно е да не получават никакви пари; те биха могли да защитят аристократическия си принцип — депутатският мандат да бъде почетен и безплатен.

Т. Теодоров: Не поддържае това. Не ни приписвайте неща, които ние не поддържае. Това е непочтено. Аз не съм за намаление на вашите дневни. Аз съм против увеличението им всяка година.

Г. Димитров: Защото не представлява никаква трудност за банкерите, за акционерите, за спекулантите, за гешефтарите в нашата страна да не разчитат на дневните пари. Те получават милиони. Те са обезпечени и използват държавната власт за натрупване на богатства. Г-н Теодоров не разчита на своя депутатски мандат, той разчита на министерския пост, за да използва държавната власт, както и други като него.

Т. Теодоров: Министерските постове ще ги използват най-безобразно вие, ако бихте поели властта.

Г. Димитров: Ние трябва да ви заявим открито, че дневните пари, които се плащат на народните представители, са недостатъчни.

Т. Теодоров: Да не мислите, че онези, които стават министри в буржоазната държава, са като вас, т. е. отиват, за да охранят своята класа, за да обират държавата и съотечествениците си, за да съсипват държавата. Всич-

ки, които идват тук, идват с намерение да служат на народа, а не да го ограбват.

Председателят: (З в ъ н и.)

Г. Теодоров: А вие идете да го ограбите. Програмата ви е да го ограбите и да го ограбите за касата си, за себе си. Ние идваме тук да служим на този народ. (С м я х у к о м у н и с т и т е.) А вие идвате да го ограбите.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Недостатъчният размер на дневните пари е толкова очевиден, че по това и спор не може да става. Сравнете размера на дневните пари от 1910 и 1912 г., и по-рано, когато бяха 20 лв., с техния размер сега, който е 100 лв., в сравнение с поскъпването на живота най-малко 10 пъти, за да разберете каква стойност имат тия 100 лв. Г-н Теодоров, който ни говори за валутата много често, би могъл да направи това и г-н Ляпчев, който тоже обича твърде често да говори за валутата, може да направи това — равняват ли се 100-те лева, получавани сега, на онези 20 лв., които получавахме в 1912 г.? Ако бихме дали равна стойност на тези 20 лв., дневните пари би трябвало да бъдат днес не 100, а 200 лв.

Г. Теодоров: Подир туй, като падне левът на 5 ст., ще искаме 20 пъти да се увеличи размерът на дневните от 1912 г.

Г. Димитров: Г-н Теодоров и в бюджетарната комисия, и тук проявява своето известно буржоазно лицемерие и един недостижим цинизъм. В бюджетарната комисия, г-да народни представители, председателят на Народната партия, г-н Теодоров, с най-голяма горещина, каквато рядко се е виждала — днешната му далеч не надминава тая, която той прояви в бюджетарната комисия — настояваше за икономии — икономии и икономии да се правят — бюджетът да се приключи без никакви дефицити.

Г. Теодоров: Или с възможно по-малки.

Г. Димитров: Чиновниците може да гладуват, народът може да мре от епидемии, за г-н Теодоров това не е важно, това няма значение; едно нещо е важно за него — да няма дефицити. Г-н Теодоров и неговата партия и въобще буржоазните партии, които докараха България до този финансов погром. . .

Т. Теодоров: Вие го докарахте повече, отколкото аз. Аз се борих против Радославова, а вие ме ядохте най-много, когато аз говорех против него. Вие ме прекъсвахте тогава, както ме прекъсвате и днес. Аз съм бил против Радославова, а вие бяхте за Радославова. Аз гласувах и влязох в блок против него, а вие никога не дойдохте.

Н. Габровски: Вие му дадохте доверие да управлява. Гробари на България сте вие.

Т. Теодоров: Вие докарахте Парвуса¹¹⁸ тук да говори, че България трябва да отиде с Германия, а сега не ви е срам. Аз и тогава виках, както и днес, против онези, които искат да вкарат България във война.

Г. Димитров: Свършихте ли, г-н Теодоров, защото аз имам думата?

Т. Теодоров: Помнете историята. Защото не съм аз, а вие, които бяхте в съгласие с Генадиева, в съгласие с Радославова. За да ви спрат някои преследвания, бяхте готови да мечете покрай тях.

Г. Димитров: Вие кривите историята.

Т. Теодоров: Достатъчно е, дето доведохте Парвуса, един платен германски агент, провокатор, да държи реч на българския народ, че трябва да отиде с германците. Не ви е срам да говорите, че аз съм причината!

Председателят: (З в ъ н и.) Моля Ви се, г-н Теодоров, нямате думата.

Т. Теодоров: (К ъ м Г. Д и м и т р о в.) Не Ви е срам.

Председателят: Моля г-н Теодоров да си седне на мястото.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Трябва да бъдем много доволни от тия изявления на г-н Теодоров.

Т. Теодоров: Ами писмото на Киркова за «англо-пезевенците»? Ами тържеството за успеха на Радославова? Забравихте ли ги?

Г. Димитров: Г-н Теодоров сам си дава своята фотография на един банкрутирал държавник. (Р ъ к о п л я с к а н е о т к о м у н и с т и т е.) Вие ме спасявате от необходимостта да говоря за Вас и за Вашата партия. Вие сами говорите против себе си и против партията си.

Т. Теодоров: Какво? Вижте какво правят вашите другари и учители. . .

Председателят: Моля Ви се, г-н Теодоров.

Т. Теодоров: . . . на кой хал докарахте вие милионен народ! И след това имате сурата да ни учите и нас какво да правим. Пази боже да вземаме урок от вас. Вижте се.

Председателят: Моля, г-да квесторите. (Квесторът В. Драганов отива към Т. Теодоров.)

Г. Димитров: Г-да народни представители! Т. Теодоров с най-голяма горещина в бюджетарната комисия пледираше за икономии. Аз бях този, който от името на Комунистическата партия му заявих веднага, че не сме ние, които бихме се обявили против възможните икономии — нека се направят те непременно, — но добавих какви икономии са възможни и икономииите, които г-н Теодоров предлага, до какво биха довели и по кой начин действително нашата страна би могла да излезе от този финансов непоправим батак, в който г-н Теодоров, включая и другите буржоазни партии вкараха страната. Г-н Теодоров настояваше да се направи икономия, откъде мислите, г-да народни представители, вие, които не бяхте в бюджетарната комисия, които няхахте непосредствено случай да се полюбувате на тия финансови изкуства на г-н Теодоров? «Народното събрание колко разсилни има?» Осем. «И тия осем разсилни стърчат само и стърчат много некрасиво, стърчат много неелегантно.»

Т. Теодоров: Това не е истина. Това е окарикуатуряване на една моя мисъл.

От комунистите: Лъжеш!

Т. Теодоров: Аз говорих, че не бива да се увеличава бюджетът на Народното събрание, защото виждам, че има увеличение на персонала — не говорих само за разсилните, а за всички.

Председателят: Моля Ви се, г-н Теодоров. Моля г-да квесторите да помолят г-н Теодоров да си седне на мястото.

Г. Димитров: «Защо са осем души разсилни в Народното събрание, в залата? Да бъдат четири или седем.»

Т. Теодоров: Вие сте лъжец. Вие окарикуатурявате моята мисъл по този начин.

Г. Димитров: Недейте приказва на хората така. Вие се явявате като стар, дърт лъжец в този момент. (Рък опляскане от комунистите.)

Т. Теодоров: Имаше един кредит за увеличаване възнаграждението на разсилните — говорих изобщо, а не започнах от разсилните. Говорих и за стенографите, говорих за всички.

Г. Димитров: Г-да народни представители! Да отидем по-нататък. «Защо са тук например известни кредити, които се искат за лекуване на болните, за разширение на болничното дело — това е необходимо да се зачертае. Какви са тези кредити за училищата — да се зачертаят» и пр. подобни икономии, които прави г-н Теодоров. Това не само предизвикваше смях, но беше за нас, бюджетарната комисия, една прекрасна илюстрация за пълния финансов банкрут не само на държавата, но и за моралния и финансов банкрут на нейните държавници. Г-н Теодоров минава за най-добрия им идеолог финансист, той беше за мене терк на това дередже, до което са стигнали буржоазните управници и държавници на нашата страна. Е, добре, господа, аз питам г-н Теодорова, кой е за икономии големи и кой е против увеличението на дневните пари. . .

Т. Теодоров: Вие сте същите агенти-провокатори, както бяхте в Радославово време, провокатори на всяко зло. И видите ли, че тук (с о ч и з е м л е д е л ц и т е) ще направят някоя грешка, потривате ръце и гледате да ги насърчите. Вие сте фаталните за България хора, на вас се дължи всичкото злощастие на днешния момент. Без да управлявате, вие подклаждате огъня на междуособиците.

Председателят: Правя Ви бележка, г-н Теодоров. Вразумете се. Почитайте Народното събрание и себе си.

Г. Димитров: Питайте г-н Теодорова, като член на тогавашния кабинет, защо се дадоха 20 милиона лева злато на американците¹⁹, а не се дадоха на Народната банка, питайте го по-нататък защо в бюджетарната комисия той не поиска да бъде изхвърлен кредитът от 10 000 000 лв. за преследване на разбойниците, защо не поиска да бъде намален кредитът от 350 милиона лева, който се дава за военни нужди?

Т. Теодоров: Аз говорих за нуждата от кредит за разбойниците, като казах, че те не са по горите, а са другаде.

Някой от комунистите: Ти си един от тях.

Г. Димитров: Питайте г-н Теодорова защо той в бюдже-

тарната комисия и тук, в пленума на Народното събрание, не настоява да се правят икономии например от даването на известни парични помощи на руските контра-революционери, голяма част от които просто гуляят и развратничат в столицата — той там вдигна и двете си ръце за този кредит. Той поддържаше и много, и много други работи, например да се направят икономии от заплатите на служещите в Народното събрание, да се намали числото на разсилните, да се направят икономии от дневните пари на народните представители.

Председателят: Г-н Димитров! Времето Ви изтече.

Г. Димитров: Аз зная, господа, че ако е имало някой от Народното събрание, откак влизаме тук по пропорционалната система за народни представители, ако е имало някой, казвам, който пръв да е отивал при счетоводителя — той може да ви засвидетелствува — да си получи дневните пари, това беше г-н Гендович, милионер в София, а вторият беше г-н Теодор Теодоров, също милионер.

Т. Теодоров: Това е мръсна лъжа. Вие трябва да знаете, че ние три години получавахме по 20 лв., когато вие всички получавахте по 50 лв.

Л. Кандев: А после дадохте заявление, че искате да ви се плаща 50 лв.!

Т. Теодоров: Не сме подавали и няма да подаваме.

Председателят: Г-н Теодоров! Моля Ви се! Моля г-да квесторите да вразумят г-н Теодоров.

Т. Теодоров: Питайте счетоводителя и той ще ви каже, че депутатите от Народната партия получаваха три години по 20 лв. вместо 50, когато вие всички, освен радикалите, получавахте по 50 лв.

Л. Кандев: Никаква полза от това.

Т. Теодоров: Никаква полза, това е вярно, не ви направихме по-морални, отколкото сте, но недейте казва, че сме ходили първи да получаваме дневните си пари. То не е вече обида, то е грях. Това е едно безобразие да се инсинуира по такъв начин. Питайте счетоводителя, че ме е викал три пъти.

Председателят: Моля Ви се, г-н Теодоров!

Т. Теодоров: Как не Ви е срам да говорите и да ме приравнявате с някоя други като Вас?

Председателят: Моля г-да квесторите да обуздаят г-н Теодоров.

Г. Димитров: Г-н Теодоров не ме остави една минута да направя своето заключение.

Т. Теодоров: Това не е начин на разсъждение.

Г. Димитров: Не ни стига дразнението в комисията, а трябваше и тук. Ако на г-н Теодоров и на неговите приятели милионери им се вижда, че могат да продължават своята любов и патриотизъм към българския народ, след като му докараха толкоз пакости и разорения, нека се откажат от дневните пари.

Т. Теодоров: Същото казваше и Йордан Йонов. Ето го Йордан Йонов второ издание, поправено, допълнено и обезобразено! (С м я х в з е м л е д е л ц и т е.)

Г. Димитров: Г-да народни представители! Ние поддържаеме предложението за едногодишно възнаграждение на народното представителство; ние считаме, че това би трябвало да се направи. Ако това предложение бъде отхвърлено, нашата група ще поддържа предложението за увеличение на дневните пари, без да се смущава от демагогията, която иска да направи г-н Теодоров. Г-н Теодоров е твърде закъснял, поне най-малко 20 години закъснял за новото време, в което ние живеем.

ПОДГОТВИТЕЛНИ
МАТЕРИАЛИ

РЪКОПИСНИ БЕЛЕЖКИ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

1. Положението на 1919 и 1920

- дезорганизация и паника сред буржоазията
- стихийното движение на масите
- отстъпчивостта на буржоазията
- 8-часовият работен ден. *
- Бюрото на труда
- *непосредствената задача* — *завладяване политическата власт*
- дневните интереси на заден план

2. Днешният момент

- съвземане на буржоазията — *нападение*
- раните от войната
- увеличение *експлоатацията*
- упорити борби против експлоатацията
- систематическа подготовка на пролетарска революция

3. Професионалните съюзи

- всекидневна защита на интересите
- работно време, заплати
- трудови закони

* Неразчетен текст. (Ред.)

4. Методи

- или стачки, или нищо
- систематическо давление
- обща политическа стачка

5. Всяка професия трябва да се организира

- партийните членове

1. Положението на 1919 и 1920 г.*

- дезорганизация и паника всред буржоазията
- стихийното движение на масите
- отстъпчивостта на буржоазията
- 8-часов работен ден.**
- Бюрото на труда
- *непосредствена задача — завладяването на политическата власт!*
- дневните интереси — на заден план

2. Днешният момент

- буржоазията се съвзе и бързо се организира
- минава в настъпление
- стоварят раните от войната върху трудещите се маси
- увеличение работата или намаляване заплатите
- *упорита борба против експлоатацията*
- *систематическа подготовка на революция*

3. Професионалните съюзи

- защита интересите на масите
- работното време, заплати, хигиена и обноски
- прилагане Закона за труда¹²⁰
- грижи за безработните

* Втори вариант на бележките. (Ред.)

** Неразчетен текст. (Ред.)

1. Нормативите на 1919 и 1920:

☆ П.М. - Б.К.П. ☆
ПАРТИЯТА
482.22

- безправност и самонавреден диктатор
- сити евокаго дименсе и мисле
- опудотребора на мушкетар
- 8 часов. рел. тек. 8 минути данд
- Бисеро на ружа.
- ниво на ф. јатна - забодба на мисли
- древна импреси на јатна Бона.

2. Димитров мисли

- букурестка и сибра и Бисо сакменто
- иницијала и катодизам
- субјект. релација и лиска вису рел. на
- убитие релација, самонавред
- Зодора сора - чарл есина рел. на
- интернационална поддршка на релација

3. Бројдремативације

- зампа импресија на мисли
- ред. вр.; јадна; туман; елени
- спонтане релација на ружа
- иницијала Бисеро

4. Коридор

- сржака до судина судина!
- пред сржака
- само-важност добротам
- иницијала на
- фракција судина!
- през судина
- през судина
- през судина

5. Не била да се ордан профан

- Бисеро мисли!

4. Методите

- стачката *последно* средство!
- преди стачката
 - *най-различно* давление
- чрез солидарността на работниците
- *изнасяне на фактите публично*
- чрез общината
- парламента

5. *Не бива да се остави професия неорганизирана!*

- партийните членове!

*Публикува се за първи път
по текста на ръкописа*

РЪКОПИСНИ БЕЛЕЖКИ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

21—25 март 1920 г.*

18**

I. Отново на избори

- 17 август—7 декември—25 януари
- тези месеци само просъществува камарата
 - Защо се разтури? *Да избегне комунистическата опасност!*
- Комунистическата партия — Да се осигури пътят на.***
не се бои от борбата

II. Срещу създадените бедствия —

- какво се направи от година и половина?
- управляваха *демократи и радикали*, после *народняци, демократи, радикали, земледелци и широки социалисти*.
- най-после *земледелци, народняци, прогресисти*¹²¹
- *спекулацията на блока*
само лицата и *фирмите други!*

Вместо. . .***

- когото *развеждат из улиците спекул.****
- *жилищната нужда* — няма *реквизирани къщи, строежи*

* Вляво на полето със син молив са отбелязани датите 21 март 1920 г и по-долу 25. III. 1920 г. (Враца) саморъчно от Г. Димитров. (Ред.)

** В оригинала допълнително нанесено от Г. Димитров. (Ред.)

*** Неразчетен текст. (Ред.)

- натрупване домопритежателите
- *прехраната*. . . *
- *. произведен
- *свободна търговия!*
- *финанси*
 - косвени данъци
 - 1 милиард дефицит
- *няма възстановяване на производството!*
- *кризата изострена, мизерията увеличена*
- *болести и смъртност*
- *умиранията превишават ражданията*
- *18—24 януари 1915 г.*
81 раждания — 35 умирения
- *раждания 65, умирения 108!*

III. Спасяват капиталите и касите на буржоазията

- *бясната реакция*
- *Закона за събранията*
- *Закона за учителите*¹²²
- *жандармерията*
(3 милиона лева)
- *тая политика*. . . **
- *вместо хляб — куришуми; вместо култура — поли-*
цейски участъци
- *вместо просвета* . . . *
- *Пълното проявление на тая реакционна политика*
през декември. . . * *да унищожат Комунистическата*
партия.

*Публикува се за първи път
по текста на ръкописа*

* Неразчетен текст. (Ред.)

** Задраскано от Г. Димитров. (Ред.)

СПИСЪК НА КНИГИ

2 април 1920 г.*

1. Анархизъм и комунизъм
2. Империализъм
3. Борьба рабочих в Америки
4. Системы избирательного право
5. **
6. Основни начала на политическата икономия
7. Первый всероссийский съездъ
8. Karl Liebknecht

*Публикува се за първи път
по текста на ръкописа*

* Дата на документа. (Ред.)

** Неразчетен текст. (Ред.)

КОНСПЕКТ
 НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ
 ЗА РЕЧТА МУ
 В НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ
 ПО ИЗБОРА
 ВЪВ ВРАЧАНСКАТА КОЛЕГИЯ,
 ПРОИЗНЕСЕНА НА 27 АПРИЛ 1920 г.

- I. Двете цели
- *сами* да имат болшинство представителите на селската буржоазия
 - комунистите да бъдат изгонени или значително намалени
- II. Политическият двубой
- между *Земледелския съюз* и *Комунистическата партия* (интервюто на Стамболийски)
- III. Срещу идеите и пропагандата на комунизма
- насилия, терор, подлост и мошеничества
 - *Калоферската дружба*
 - *Ломският околийски началник*
 - арести — ... и др.
 - телеграмата. . .
 - комунистическият Общински съвет
 - апокрифното окръжно
 - нашите телеграми спрени
- IV. Възмущението сред Земледелския съюз
- председателя на Дупнишката дружба (Васев)
 - арестуван и малтретиран, докаран в София
 - («Земледелска правда») арестуван редакторът

- V. Н и т о е д н а т а , н и т о д р у г а т а ц е л н о с т и г н а т и — 108 депутата
 — 39% от гласовете — Раб. 44%
 — Бляскавата победа на комунистите!
 — тръгнаха като *аслани*, върнаха се (. . .)* според
 . . .

VI. К а с и р а н е т о

- представлява непостигнатите две цели —
- поставя се *корона* на *извършените скандали*
- *учениците надминаха учителите си*
- сам Радославов би им позавидял!

VII. Н а п р а з н и у с и л н я

- да се прикрие истината. . .
- кои земеделски депутати не са. . .
- кога в страната ще разберат факта, че вие отнемате представителството на 16 000 избиратели по *разбойнически начин*
- ограбват *комунистическите мандати*

VIII. Н е с м е н и е , к о н т о щ е з а г у б и м !

- истинският лик на парламентаризма (*«израз на народната власт»*)
- *последните илюзии падат*
- сами доказват пред масите необходимостта от революция и от съветска система

IX. Н я м а д а с п р е т е

- със своите бесни донкихотовски походи против комунизма
- тропота на комунистическото развитие, който отива неотменно към тържеството на комунизма
- когото господ иска да погуби — взема му ума
- историческото развитие. . .

Публикува се за първи път по текста на конспекта

* Със звездичка са отбелязани многоточията на Г. Димитров; останалите многоточия са на мястото на неразчетен текст. (Ред.)

П Р И Л О Ж Е Н И Е

ДО ХІХ ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ, ІІ РЕДОВНА СЕСИЯ*

София, 7 март 1920 г.**

МОТИВИ

ОТ ПАРЛАМЕНТАРНАТА ГРУПА НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НЯКОИ ЧЛЕНОВЕ ОТ ИЗБИРАТЕЛНИЯ ЗАКОН

Господа народни представители!

Съвременното капиталистическо производство не се задоволи само с работната сила на мъжа. Разкъсало връзките на старото патриархално семейство, унищожило и подчинило изцяло дребното занаятчийско и земеделско производство и дребна търговия, засилващо непрекъснато мизерията всред народа, комуто са забранени всички плодове на днешната цивилизация, то хвърли в своя водовъртеж децата и жените. За последните то отвори вратите на фабриките и работилниците с толкова по-голяма охота, защото децата и жените, изначало лишени от съпротивителната сила на работническите синдикални организации, които засягаха главно работниците-мъже, представляваха от себе си обект за безгранична и алчна експлоатация на капитала.

Модерната държава сама и тя не закъсня, служейки на интересите на капитала, да използва на свой ред в администрацията и в държавното производство работната сила на децата и жените.

Всред всички съвременни така наречени цивилизовани народи днес жената наравно с мъжа участвува със своя труд във всички области на икономическия живот, както и във всички държавни, окръжни и обществени учреждения.

* Законодателно предложение на Комунистическата парламентарна група за даване избирателни права на жените. (Ред.)

** Дата на документа. (Ред.)

В това отношение нашата страна не прави никакво изключение. Според преброяването от 1905 г., общо взето, срещу 1 222 317 мъже, които участвуват в производството и разните професии, стоят 884 469 жени, заети в същото производство и професии. Разбира се, тия данни на статистиката са много остарели. Оттогава насам положението е променено в голяма степен в полза на жените, които нахлуха и продължават да нахлуват в производството, учрежденията — частни и държавни, и вземат участие в най-тежките работи, каквито са тия по строежа.

В цяла една огромна производствена област — земеделнието, у нас жената-работничка на село от стари времена работи еднакво с мъжа. Нейният труд е двоен: заедно с работата на полето тя урежда сама и своето семейно домакинство. През време на войните пък, когато мъжете бяха по разните бойни полета, единствено на работата на селската жена нашият народ дължеше средствата за съществуване, дължеше своя живот. Няма защо да подчертаваме и това, че хилядите жени както в града, така особено в селата, останали вдовици поради загубването на своите мъже в последователните разорителни войни, трябваше сами да поемат грижата не само за уредбата на домакинствата си, но да поемат и тежкия товар за тяхната издръжка и ръководене на стопанството.

Не по-добра участ на жената-работничка бе приготвил животът в нашите градове. Минаха времената, когато жената на работника, на занаятчията, на дребния търговец и държавния служител не се грижеше за своята прехрана и за тая на семейството си. Един грамаден брой деца, момичета и жени на пропаднали дребни занаятчийски отдавна намериха място в индустрията. Грамаден брой селски дъщери и жени из балканските области намират и търсят препитание по мини, фабрики, железопътни линии и в други области за приложение на труда в градовете. Последните войни засилиха мизерията и всред градското малоимотно и работническо население, из чиято среда излиза жената, принудена да се хвърли в борбата за живот във всички области на труда. В печатници, книговезници, шивачество, тухларници, бонбонени и захарни фабрики и пр. и пр. децата и жените участвуват отдавна. А в тютюневата и текстилната индустрии жените-работнички са

подавялющо мнозинство. Тъкмо затова още през 1905 г. нашият законодател се видя принуден да се загрижи за създаване на една специална закрила за труда на децата и жените¹²³.

Държавата свободно пък е отворила вратите на училищата и на всички свои учреждения за приложение женския труд.

Следователно жената участвува в земледелието, индустрията, търговията, транспорта, както и във всички държавни учреждения. От друга страна, когато се касае до слагане върху плещите на народа ни данъчни тежести за издържане на днешната държавна машина, както и за изплащане на нейните колосални задължения, то държавата също не прави никаква разлика между мъже и жени. Последните носят еднакво тежкия товар на растящите преки и огромни косвени данъци. Тя дори не пощади жените от принудителния безплатен труд по Закона за трудовата повинност.

Ако обаче капиталистическото общество е принудено с една все по-растяща стръв да се хвърли върху ограбването на работническия труд, то се стреми това да извърши без каквито и да е противодействия. Само след дълги и често кървави борби работниците в цивилизованите страни можаха да извоюват легално съществуване на своите организации и след дълги и тежки борби те можаха да изтръгнат от владеещите класи правото да имат глас в държавата, да придобият изборни права. Обаче доскоро тъй нареченият във всички модерни конституции народен суверенитет, народно върховенство, изразяващо се във всеобщото избирателно право, беше празен звук, защото владеещите класи под народен суверенитет разбират не само подчинението на масите в служба на своите интереси, но и отстраняването със закон на половината от цял народ от всяко участие в обществения и политически живот. Под народ доскоро болшинството конституции разбираха само възрастното мъжко население, а възрастните жени бяха приравнени с децата и отстранени от участие в политическите борби, макар в тях да са ангажирани интересите, животът и бъдещето на работните маси. Тая аномалия и тая неправда, чрез която се отрича у жената, у нашата майка и дъщеря съ-

ществуването на политическа душа, така ако можем да се изразим, възбужда сред народа такова огорчение, учудване и протест, каквито сигурно е възбуждала нявга грижата на известния църковен вселенски събор да разреши родения в средата му спор около въпроса, дали и жената подобно на мъжа има човешка душа.

Тая върховна неправда днес вече не намира никакво оправдание. Аргументите за естественото малолетство на жената възбуждат вече усмивка. Пък и цяла редица държави промениха или изтълкуваха своите конституции, в смисъл че и на жената се отвориха вратите на обществените и политически борби. До войните от 1914—1918 г. се брояха на пръсти държавите, които бяха признали правата на жените: Нова Зеландия (1893), Финландия (1906), Норвегия (1907), Австралия (1893—1908). Обаче тия войни тъкмо поради престъпната лудост на владеещите капиталистически клики и тъкмо поради огромните разрушения и много милиони човешки жертви пробудиха в масите повече от всеки друг път чувството на човешкото достойнство и независимост. Цял ред политически революции и народни вълнения дойдоха да променят нещо в старата капиталистическа държавна сграда. В Германия (1913 г.), в Англия (1918 г.), Канада, Летония, Армения, Грузия (1918), Австрия, Естония, Полша, Швеция, Чехословашко (1919 г.) и пр. се признаха правата на жените. Великата руска революция*, която от политическа се превръща в социална, изравни в обществения и политическия живот мъжете и жените. Последните днес в Русия имат не само достъп до най-високите постове на републиката, но дори носят тежестите на полицейската служба** и тая в Червената армия на Руската социалистическа федеративна съветска република.

Всестранното участие на жените във всички области на живота наложи признаването на техните политически права още днес. Работническата класа отрича всички видове робства и подчинения. Още днес в своята класова борба и класови организации тя е изравнила участието на двата пола и не прави никаква разлика между мъжете и жените. Работническата класа знае много добре, че

* Великата октомврийска социалистическа революция 1917 г. (Ред.)

** Народната милиция. (Ред.)‡

нейното социално освобождение няма да настъпи, ако в борбите за него не участвуват еднакво и жените, тя знае също, че и самото освобождение ще бъде осакатено и провалено, ако то не донесе не само унищожението на класовите, националните и расови робства и вражди, но и унищожението на самото женско неравенство и поробване.

Законодателят в България се е опитал да разбере необходимостта от участие на жената в обществения и дори политическия живот. Така още първият Закон за защита на женския и детския труд от 1905 г., както и сменилият го Закон за хигиената и безопасността на труда в съответните членове 17 и 25, алинея 4, признават, че при избирането на работнически представители в нявгашните комитети по труда и при избирането на сегашните помощник-работнически инспектори жените и мъжете имат еднакво право на глас. Според Закона за народната просвета (чл. 97) жените добиха право да бъдат избирани за членове на училищните настоятелства. Тия дадени от законодателя у нас права на жените обаче са крайно недостатъчни и ограничени. Жените имат съществен интерес не само да се ползват от дадените им вече макар и оскъдни права в някои закони, но те имат интерес като равноправни гражданки на страната да участвуват за развиването на цялото нейно законодателство, което може да стане само с признаването на тяхното политическо равноправие. В ред области, като тая на социалното законодателство, на болничното и просветно дело, участието на жените в законодателството е от съществено значение. Политическата борба е естественото продължение на икономическата борба. Ако жената е принудена и е допусната да навлезе във всички области на труда, то ней никой не може с основание да отнеме правото да защитава своите икономически интереси чрез средствата на политическата борба, ней никой не може да отнеме правото да се бори еднакво и навред с мъжа за социалното освобождение на днешното човечество от кървавото и жестоко иго на капитала.

Водима от ред подобни съображения, Българската комунистическа партия в лицето на своята парламентарна група вече неведнъж в Народното събрание е повдигала въпроса за признаване политическото и гражданско рав-

ноправие на жените чрез съответно изменение в Избирателния закон¹²⁴. Така още в XVII обикновено народно събрание нашата парламентарна група внесе законодателно предложение с обширни и основателни съображения за правото на жените, публикувано в «Работнически вестник» от 13 март 1918 г.* Това предложение остана неразгледано поради нежеланието на тогавашното парламентарско мнозинство да го постави на дневен ред. За същата цел групата ни внесе в камарата през есента на 1919 г. второ законодателно предложение, публикувано в «Работнически вестник» от 2 декември 1919 г.** , което също не биде поставено на дневен ред. За трети път групата ни внесе през м. март*** 1920 г. законодателно предложение, което макар отпечатано и раздадено на народните представители, не биде също така разгледано, въпреки че в партийната програма на тогавашното и днешно парламентарско болшинство и на днешния хомогенен кабинет на БНЗС да фигурира искането да се признаят права на жените.

Съзнавайки нуждата от едно изменение в Избирателния закон, което не противоречи на Конституцията, която в своите членове 60 и 86¹²⁵ не прави разлика в гражданските и политическите права на гражданите поради техния пол, и като става изразител на исканията на жените-комунистки, на пролетарските селски и градски жени и на самата работническа класа, парламентарската група на Българската комунистическа партия внася в XIX обикновено народно събрание за приемане следния проект:

ЗАКОН

ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НЯКОИ ЧЛЕНОВЕ ОТ ИЗБИРАТЕЛНИЯ ЗАКОН

§1. Чл. 2 се изменя така: Избиратели са всички български граждани, без разлика на пол, които са навърши-

* Вж «*Политическите права на жената*» — в. «Работнически вестник», № 232, 13 март 1918 г. (Ред.)

** Вж «*Предложение от парламентарната група на БРСДП (т. с.) по Законопроекта за изменение и допълнение на някои членове от Избирателния закон*» — в. «Работнически вестник», № 122, 2 декември 1919 г. (Ред.)

*** В стенографския протокол погрешно — «май». (Ред.)

ли 20 години и се ползват с граждански и политически права.

§2. Чл. 46 се изменя така: Избираеми за народни представители, окръжни и общински съветници са всички български граждани, без разлика на пол и народност, които са навършили 20 години и са книжовни.

§3. Към чл. 186 се прибавя нова алинея: Употребените в Избирателния закон думи: избиратели, избираеми, кандидат, учител и пр., изразяват лица от двата пола.

Внася парламентарната група на Българската комунистическа партия:

Йор. Йорданов, Т. Саралиев, Х. Хасанов, д-р Н. Сакаров, д-р Н. Сапарев, В. Поптомов, А. Атанасов, Д. Анастасов, Д. Благоев, Г. Радев, В. Мулетаров, Ст. Бакърджиев, Г. Димитров, Д. Коджейков, Т. Булев, Е. Марковски, д-р Данчев, д-р Н. Максимов, Л. Дончев, Ст. Манов, Л. Кандев, С. Цъстов, В. Власковски, Т. Луканов, Т. Цеков, М. Соколов, Хр. Кабакчиев, Н. Пенев.

Публикува се за първи път по текста на предложението

В ПОДКРЕПА НА ПОСТРАДАЛИТЕ ОТ СТАЧКАТА

Партийният съвет на Българската комунистическа партия в заседанието си на 29 февруари т. г., като взе предвид, че поради Общата стачка на транспортните работници и рудничарите останаха без работа голяма част от най-добрите измежду тях, а други се намират в затворите, изложени и едните, и другите на крайна мизерия, и че комунистическият пролетариат не може да остави тия героични борци без поддръжка,

Р е ш и:

1. Поканва партийните организации и групи да положат всички възможни усилия съвместно с професионалните организации да настанят на вакантните места, които биха се открили в тяхната местност, останалите без работа стачници;

2. Подкрепяйки отпращения от Общия работнически синдикален съюз апел за събиране помощи за фонда «Защита и борба» специално за материалното подпомагане на пострадалите и останали без работа стачници, апелира най-горещо от своя страна към всички членове на Българската комунистическа партия и нейните съмишленници в градове и села да правят максимална пожертвувателност в случая, а партийните организации и групи да отделят част от доходите на устройваните от тях вечеринки, утри и пр., като при възможност устройват такива и специално за целта.

Партийният съвет е убеден, че организираният под знамето на комунизма пролетариат няма да остави и

глад, лишения и отчаяние своите най-достойни другари борци — неговата гордост — и че той ще сподели и последния си залък с тях и бедствующите им семейства.

Класовата пролетарска солидарност, проявена тъй великолепно през време на самата стачна борба, следва прочее още по-бляскаво да се прояви и в тоя случай сега — за благо на освободителното движение на работническата класа и напук на работническите врагове!

От Партийния съвет

*Л. «Работнически вестник»,
№ 195, 9 март 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ПОЗИВ

КЪМ ГРАДСКИТЕ И СЕЛСКИТЕ ПРОЛЕТАРИИ, МАЛОИМОТНИ И УГНЕТЕНИ

София, 15 март 1920 г.*

Работници, малоимотни граждани
и селяни!

Сред безпримерен полицейски терор, при засилено военно положение и драконовска цензура на 28 март ще се произведат изборите за ново Народно събрание.

В изборната борба се състезават две сили: силата на *капитала*, представлявана от партиите крепителки на днешното окървавено, гладно и гнило общество, от една страна, и силата на *труда*, олицетворявана от борците за новото комунистическо общество, от друга страна.

Наистина, партиите на капитала са много, но по какво се различават те днес помежду си? Техните котерийни сметки и взаимни ежби днес отстъпват на задно място пред заплашително издигащата се вълна на народното негодувание и те бързо се обединяват за спасяване застрашеното** владичество на капитала. От дружбашко-народняшко-цанковистката коалиция до партиите на дребнобуржоазния радикализъм и социалпатриотизъм — всички котерии днес викат в един глас: *комунизмът — это опасността! Да смажем комунистите!*

Чудно ли е тогава, че народняшките византийци злобно съскат против комунистите, че дружбашките министри люто се заканват да ги унищожат и изкоренят и че цялата градска и селска буржоазия тържествува, когато комунистите се преследват и поставят във от законите? *На-*

* Дата на документа. (Ред.)

** В «Работнически вестник» — «застрашителното». (Ред.)

силието, вандализмът, убийството, погазването на всяка законност — это единствените средства за борба на буржоазията против растящата сила на комунизма.

Работници, малоимотни граждани и селяни!

Сплотените в омразата си към комунизма буржоазни партии се обръщат към вас за подкрепа в борбата си срещу него.

Те крещат до бога, те са открили ураганен огън против комунистите. Но с това те целят единствено да отвлекат вниманието ви от своите грозни престъпления и да заглушат изобличителния глас на комунистите.

Ала не ще успеят.

Последствията от техните разбойнически и кървави дела се чувствуват тъй силно и болно от вас, че вие ни за една минута не ще забравите техните банкрутирали и опозорени автори. А гласът на комунизма е тъй мощен, че и през най-адската буржоазна канонада той ще достигне до вас и ще възбуди вашата борческа енергия.

Когато разпадените защитници на днешния капиталистически «рай» и разпадените гръмоносци против комунистите се обърнат към вас, то вие ги запитайте:

Кой застави народа да води 6 години (1912—1918) война, която му струва половин милион убити и сакати и половин милион вдовици и сираци?

Кой продаде народа веднъж на руския цар, втори път на германския император и по тоя начин го изложи на две страшни катастрофи, последствията от които са пълното му икономическо разорение и политическото му робство?

Кой хвърли български земи и граждани под чуждо иго и кой причини обезлюдването и съсипването на Македония?

Кой заложи 150 хиляди български войници в чужбина, много от които още гният в пленническите лагери?

Кой стовари върху плещите на народа един чудовищен дълг от двадесет милиарда лева — повече, отколкото струва българската земя?

Кой стана причината да запустее земята и изгине добитъкът на земеделеца, да се разори производството,

да се съсият железниците и пътищата и да се спъне по-нататъшното икономическо развитие на страната?

Кой бе причината за теглото на народа на фронта и в тила, кой разстрелваше нещастните войници, малтретираше техните семейства?

Кой в тоза време, когато се лееше изобилно кръв по бойните полета, ограбваше държава и народ, спекулираше и контрабандираше, трупаше милиони и основаваше банки?

Отгде е богатството на хиляди търговци, фабриканти и едри земевладелци, градски капиталисти и селски думбази, министри, депутати и тилови герои?

Вместо отговор обаче вие ще чуете само хули и клевети, даже и заплашвания по адрес на комунистите. Но за вас не може да има никакво съмнение, че всички буржоазни и дребнобуржоазни партии сега са върли врагове на комунистите, носят отговорността за страшните народни бедствия и че единствено комунистите се бориха против войната и немилостиво бичуваха кървавото и разбойническо дело на буржоазията.

Д р у г а р и ! Р а б о т н и ц и !

След примирието всички господарски партии, стреснати от народното негодувание, викнаха в един глас: Не, повече тъй не може да се върви, трябва коренни реформи, за да се излекуват дълбоките рани на българския народ!

Ала оттогава мина година и половина. Всички тия партии в разни коалиции управляваха страната. Управляваха най-първо демократите и радикалите, после същите в коалиция със Земледелския съюз, широките «социалисти», народняците и цанковистите, а днес управлява дружбашко-народняшко-цанковисткият съюз.

Попитайте ги как те «реформираха» България и как «изцериха» раните на бедстващия народ? Днес раните зяят по-страшни, бедствията са по-големи!

Попитайте ги какво направиха за наказанието на виновниците за народните катастрофи? Погромниците са на власт днес!

Попитайте ги какво направиха за отнемането хайдушките милиони на bankerите и гешефтарите? Техните бо-

гатства днес са по-големи, банките днес са по-силни! Чудно ли е, че е тъй, когато управляващите партии са партии на капиталистите и чорбаджиите, когато техните първенци сами са банкери и гешефтари?

Не само ограбеното не отнеха, но не посмяха даже и да обложат с чувствителни данъци гешефтарската буржоазия. Вместо нея — обложиха с тежки косвени данъци пак бедните работни маси!

Попитайте ги *какво направиха за премахването на спекулацията, контрабандата и пладнешкото обирание на народа?* И днес всички спекуланти и обирници се ползват с високото покровителство на властта!

А скъпотията ограничиха ли?

А немотията намалиха ли?

Положението на градските и селски пролетарии и малоимотни подобриха ли?

Днес е много по-скъпо от всеки друг път, и от ден на ден скъпотията и оскъдицата растат. Немотията е много по-голяма и всекидневно се увеличава. Положението на градските и селски работни маси е много по-тежко и от ден на ден се влошава. Животът за тях става вече непоносим.

А в туй време една глутница от капиталисти, спекуланти и гешефтари, закрилени от властта, доограбват и последния имот на бедстващия народ, изсмукват и последните сили от изтощената му снага.

Буржоазията.*

не може да намери средства за плащане държавните дългове и води страната към финансов банкрут. Тя не може да ръководи повече стопанското развитие на страната и да достави работа и хляб на работните маси. Тя няма повече средства за училища, болници и други културни предприятия. Тя е погълнала или прахосала всичкото богатство на народа.

Остана само *трудът* на изнемощелия народ. Към него напътно посягат днес дружбашко-народняшките чорбаджии. Със *задължителната работа* и с *пътната тежба* те замишляват да превърнат работниците и бедните селяни в *ангариджии* на капиталистическата класа.

* Унищожено от цензурата. (Ред.)

Но за да успеят, подобно на турските султани те имат нужда от много *жандари*. И едничката голяма «реформа» на дружбащите, тия послушни ратаи на капиталистите и чорбаджиите, е създаването на една многобройна жандармерия, която се отличава със защитата привилегиите на капиталистите и bankerите и с безмилостното преследване и изтезаване на комунистите и на бореците се за хляб и свобода работници, държавни служещи и бедни селяни.

**Работници и малоимотни граждани
и селяни!**

Песента на буржоазното общество е изпята. То върви бърже към своята гибел. Буржоазията банкрутира окончателно. Тя изигра вече своята историческа роля. Тя няма вече никаква творческа програма. Само с военно положение и цензура, с най-брутални насилия и беззакония тя се опитва още да задържи властта си над трудещите се маси.

Но не ще успее!

Комунизмът е единственият изход от днешния пъкъл. Той е днес надеждата на всички угнетени и експлоатирани от целия свят. Неговият исторически час вече удря. Миллиони работници и селяни се нареждат под неговото освободително знаме.

Комунизмът означава *смъкването от властта на капиталистическите търтеи и думбази и преминаването на властта в ръцете на организирани в Съвети работници и малоимотни селяни. Само който работи, той има право да управлява!*

Комунизмът означава *национализирането на банките, отнемането от ръцете на капиталистите, фабрикантите и едрите земевладелци средствата за производство и превръщането им в задружна собственост на трудещия се народ.*

Комунизмът означава *въоръжението на трудещия се народ, работническа и селска милиция, за защита на труда от всяка експлоатация и всяко потисничество.*

Комунизмът означава *конфискуване от ръцете на банките, гешифтарите и едрите земевладелци всички хранителни и други припаси и справедливото разпределение произведенията на обществения труд между трудещите се. Само който работи, той има право да яде!*

Комунизмът означава *обществено организиране на*

всичките клонове на производството от самите работници и селяни, развитие на производителните сили и произвеждане на изобилни богатства за задоволяване всички материални, духовни и културни нужди на трудещото се общество.

Комунизмът означава сговор между всички народи, край на войните, изчезване на политическото и национално робство, право на всеки народ да се самоуправлява и да бъде господар на своята земя и на своя труд. Той означава унищожение на военните дългове.

Работници, малоимотни граждани и селяни!

Заканите, които фалиралата буржоазия отправи към комунистите, терорът, който дружбашко-народняшкото правителство упражнява спрямо тях, се отнасят до вас. Комунизмът — това е *учението за освобождението на работните маси от игото на капитала*, комунистите — това сте *вие всички съзнателни работници и селяни*.

На 28 март искат да ви сплашат и тероризират, за да ви обковат в нови вериги.

Ще позволите ли това?

Ще се поддадете ли на шарлатански обещания и лъжи?

Не, вие не ще сторите това. Касае се за вашия живот, за вашата свобода, за вашия труд и за вашето бъдеще.

В сегашното историческо време, когато старите общества се събарят и нови се издигат, дигнете си високо челата, сплотете се под развятото комунистическо знаме и викнете гръмовито:

Долу капиталистическата кървава и гладна наредба и нейните крепители!

Да живее комунизмът и Българската съветска социалистическа република!

Нека след бляскавите победи на 17 август, 7 декември и 25 януари Комунистическата партия на 28 март изнесе още една по-бляскава победа, която ще бъде едно стъпало по-горе към пълното и близко тържество на комунизма!

Централен комитет на Българската комунистическа партия:

**Благоев, Қоларов, Кабакчиев, Димитров,
Луканов, Пенев**

ПРОТЕСТЪТ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ ПРОТИВ ПРАВИТЕЛСТВЕНИЯ ТЕРОР

София, 17 март 1920 г.*

Централният комитет на Комунистическата партия отправил до министър-председателя и министъра на вътрешните дела следния протест:

Преди няколко време Шуменското комендантство арестува неколцина комунисти, между които помощник-кметът на Шуменската община Папазов, би ги до смърт с торбички пясък и след това ги освободи. Срещу злодеите не бидоха взети никакви мерки.

Преди две седмици тайната полиция грабна от Шумен кандидата за народен представител Хюсню Хюснов, докара го в София, дето го държа скрит една седмица и след това обратно откара в Шумен, дето го освободи, но постави под полицейски надзор.

Преди една седмица полицията грабна от Берковица Камен Тошев, бивш народен представител и сега кандидат за такъв, и по заповед на министъра на полицията го докара в София. В съставения против него акт е написано, че критикувал Закона за задължителната работа¹²⁶. Камен Тошев и досега се държи из участъците.

Научаваме се, че в Луковит бил арестуван поради изборната агитация бившият народен представител и кандидат за такъв Бърдаров.

В Дупница е арестуван бившият председател на земеделската околийска дружба, а сега комунист Васев, и докаран пак в София.

От Ракита бидоха докарани девет души селяни-комунисти и след няколко дни отведени в Луковит.

* Дата на внасяне на протеста в Бюрото на Народното събрание. (Ред.)

От градове и села непрестанно пристигат оплаквания за единични и групови арести на комунисти и комунистически агитатори, които се разкарват от град на град, а някои и жестоко изтезават.

Полицията обаче посяга и на общинското самоуправление. На петнадесети март пловдивската жандармерия обсадила Общинското управление, арестувала кмета, помощниците и цялата общинска комунистическа група, които под силен конвой на 16. III. докараха в София. Общината е разтурена с полиция, а пловдивските народни избраници са откарани далеч от съдебните власти, на които би трябвало да се предадат, ако те бяха извършили някакво престъпление.

Всичко това свидетелствува за една небивала в нашата страна терористическа система за спечелване законодателните избори от правителството на селските чорбаджии и градските капиталисти. По този начин те се надяват да смажат най-опасния си противник — Комунистическата партия.

Някога Стамболов бе поставил над законите своето «вътрешно убеждение», но народната вълна го помете. Радославов с полицейски насилия и шайкаджийства си докара едно послушно болшинство, ала днес той няма куража да обитава сред българския народ¹²⁷.

...*

Централният комитет на Българската комунистическа партия протестира високо против полицейския атентат срещу Пловдивската община, против систематическия терор и беззакония на органите на властта из цялата страна и настоява най-енергично всички незаконно арестувани да бъдат освободени и всички насилия, беззакония и преследвания спрямо комунистите — преустановени. Той иска също наказанието на всички провинени органи на властта. Всичката отговорност за извършените от тях престъпления пада върху правителството.

Централен комитет:

*Благоев, Коларов, Кабакчиев,
Димитров, Луканов, Пенев*

ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ

Синдикалният комитет разпрати до всички местни работнически съвети V-ото си окръжно от 7 март т. г. заедно с листове за събиране помощи по фонда «Защита и борба». Окръжното е в повече екземпляри и трябва да се раздаде на всички функционери на професионалните секции. Листовете да се предават на настоятелствата на секциите. Събраните суми заедно със самите листове да се изпращат направо и без закъснение на Синдикалния комитет.

Ония местни работнически съвети, до които не е достигнало окръжното, да съобщят на Синдикалния комитет, за да им се изпрати наново.

От Синдикалния комитет

*В. «Работнически вестник»,
№ 202, 17 март 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ЗА СИНДИКАЛНОТО ЕДИНСТВО*

Днес всеки непредубеден и непокварен работник, частен и държавен, който се интересува що-годе от работническото движение, който следи живота и борбите на работническата класа у нас и по целия свят, идва до заключението, че работническото синдикално движение трябва да бъде единно, и то под знамето на комунизма. Това се потвърждава от факта, че всеки ден комунистическото синдикално и политическо движение бързо се засилва. У нас същото: политическото движение на работниците и малоимотните расте всеки ден със стотици и хиляди. Синдикалното движение, колкото спънки и да среща то, също се закрепва и засилва. В същото време «неутралните» общоделски организации бързо се разлагат. Фанатизирани оръдия на буржоазията успяват да задържат една малка част организирани работници във от комунистическите организации.

За да изясни още веднъж въпроса за синдикалното единство и улесни преминаването на работници от чужди организации в нашите редове, комитетът на Общия работнически синдикален съюз излезе със следната декларация**:

«По повод отправените от много места запитвания до Синдикалния комитет досежно условията, при които могат да се приемат в редовете на комунистическите професионални съюзи желаещите да преминат в нашето движение работнически професионални ор-

* Декларация на СК на ОРСС. (Ред.)

** Публикувана в «Работнически вестник», № 205, 20 март 1920 г. (Ред.)

ганизации, дружества, групи и отделни членове, числящи се досега към тъй наречената «Конфедерация на труда», Синдикалният комитет в заседанието си на 17 март т. г., като подчерта пълната си солидарност с «Декларацията на партийния съвет на Българската комунистическа партия по обединението и сплотяването на работническите сили в България»* и желаейки всячески да улесни и ускори възстановяването и на синдикалното единство във всички професии, реши да направи следното изявление:

1. Комунистическите професионални съюзи са готови да приемат в своята среда всички професионални организации, дружества, групи и отделни членове, които възприемат комунистическите принципи на синдикалното движение — класовата борба, пролетарската диктатура и съветската система, както и единството между професионалните организации и Българската комунистическа партия.

2. При преминаването на подобни организации, дружества и групи ще се зачита досегашното членство на техните членове, както и произтичащите от него членски права съгласно уставите на комунистическите професионални съюзи.

3. По същия начин ще се постъпи и в случаите, когато преминават отделни членове, без да се третираат те като новопостъпващи в съюзите членове.

4. Сливането на преминаващите организации, дружества или групи със съответните секции на нашите професионални съюзи ще се прокламира в общи събрания на всички членове, в които събрания ще се изберат и нови ръководни тела, като се има предвид в тях да бъдат избрани и съответното число членове из средата на преминаващите организации, дружества или групи.

Като обявява горното, Синдикалният комитет горещо апелира към всички работнически професионални организации, дружества, групи и отделни работници, стоящи досега извън комунистическото синдикално движение и усвоявайки вече неговите принципи, да побързат да се сплотят с комунистическите професионални съюзи, а на ръководните органи на последните настъп-

* Вж в. «Работнически вестник», № 191, 3 март 1920. (Ред.)

телно препоръчва, имайки за ръководно начало посочените по-горе условия, да отстранят всички спънки от личен и страничен характер, за да се установи пълното синдикално единство под знамето на комунизма.»

София, 18 март 1920 г.

Синдикален комитет:

*Г. Димитров, Н. Пенев, Др. Коджейков,
Антон Иванов, Ж. Димитров, Сидер
Тодоров, Т. Ненков, Ал. Георгиев,
Л. Мартинов*

*В. «Телеграфопоценски вестник»,
№ 2, 1 май 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Телеграфопоценски вестник»*

ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РАБОТА УВОЛНЕНИТЕ СЛУЖИТЕЛИ, ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПОЩЕНЦИ

*Питане до министъра на железниците
и пощите**

София, 24 март 1920 г.**

След прекратяването на стачката по железниците и пощите на много места началниците на отделните служби, гари и станции, за да възстановят движението и съобщението, са повикали част от стария персонал на работа, като са му казали, че заповедите за назначаването му на служба ще последват. Тия повикани на работа чиновници, служещи и работници по горните ведомства, ето че повече от два месеца как работят и нито заповеди за назначаването им има, нито им се плаща нещо за изработеното време. Нещо повече, съобщава им се на тия хора едва сега да напуснат работата, без да им се плати нещо. Известен ли е тоя факт на министъра и мисли ли той, че трябва да се издадат заповеди за назначаването на тия хора на работа и да им се плати за работеното от тях време, тъй като те досега са работили по заповед на респективните им началници?

Докога мисли министърът да възстановява службата по железници, пощи и телеграфи с лица неопитни, негодни и бивши престъпници, уволнени като такива, които и сега продължават старите си престъпления да вършат по заеманите от тях служби и смята ли министърът, че именно интересът на службата му налага да държи във от железниците и пощите всичкия оня опитен персонал и с дока-

* Питането не е разглеждано от Народното събрание. (Ред.)

** Дата на оригинала. (Ред.)

зана в течение на дългата му служба добросъвестност, който и досега още стои неназначен, въпреки повелението на разума и нуждите на службата?

Народни представители:

Ал. Атанасов

Н. Пенев

Г. Димитров и др.

*Публикува се за първи път
по текста на питането*

ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И НАСТОЯТЕЛСТВАТА НА ТРАНСПОРТНИТЕ СЕКЦИИ

Синдикалният комитет поканва всички местни работнически съвети, настоятелствата на транспортните секции и всички други групи и организации, които още не са изпратили сметките за приходите и разходите по стачката на транспортните работници за своите места, *да сторят това най-късно до 10 април т. г.* Сметките трябва да бъдат щателно проверени от контролните комисии на транспортните секции и специален делегат от местния работнически съвет (справка, окръжно IV от 19. II. т. г.).*

Това е крайно необходимо, за да може да се приключи общата сметка за приходите и разходите по стачката в цялата страна.

Нека се има при това предвид, че на ония транспортни секции, които не представят такива сметки в казания срок, няма да се изпращат никакви суми за подпомагане на неприетите на работа и пострадали техни членове.

От Синдикалния комитет

*В. «Работнически вестник»,
№ 215, 1 април 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

В ЗАЩИТА НА СТАЧНИЦИТЕ

Парламентарната група на Българската комунистическа партия внесе в защита на стачниците железничари и пощенци следния

ЗАКОНОПРОЕКТ ЗА АМНИСТИРАНЕТО НА ОСЪДЕНИТЕ И ПРЕСЛЕДВАНИТЕ ВЪВ ВРЪЗКА СЪС СЪБИТИЯТА НА 24 ДЕКЕМВРИ 1919 г. И СЛЕД ТОВА

Световната война, подготвена и предизвикана от буржоазията и нейните «леви» оръдия, разстрон от основи сегашния обществен ред. Производството и размяната са изпаднали в едно все по-засилващо се хаотично състояние.

И докато виновниците за всичко това продължават да го използват за нови обогатявания, многобройните народни и работни маси затъват във все по-голяма и застрашаваща съществуването им мизерия.

За да се противопоставят на скъпотията, спекулата, глада, болестите и другите обществени бедствия, народните мнозинства влязоха в борба с класата на капитала и държавата.

В разгара на тези борби се извършиха действия, които се квалифицират от заинтересованите власти като престъпления. Така например бяха забранени и впоследствие преследвани по съдебен ред всякакви събрания, митинги, демонстрации и стачки.

Всички онези, които отстояваха свързани с това права,

бяха неоснователно обявени и преследвани като престъпници.

Не по-розово е и положението на държавните чиновници, служещи и работници, към които съвременната държава се отнася с най-голямо пренебрежение.

Затова те из всички страни отпочнаха решителни борби за подобрене на своята участ. Това става и у нас. В първите редове на борбата бяха наемниците от транспорта, мините и училищата. Ала вместо да бъдат чути и удовлетворени техните справедливи искания, те бяха посрещнати от властващото правителство и буржоазията с провокации и бруталности, които неминуемо доведоха до стачката с всички нейни преки и странични резултати.

И правителството отиде още по-далеко — за да премахне законно борещите се, то прибегна до такива военнополіцейски и съдебни насилия, каквито не се срещат в историята на никоя друга работническа борба у нас и в чужбина.

Поради стачката на чиновниците, служещите и работниците по железниците, пощите, телеграфите и телефоните министърът на войната ги мобилизира с една тайна инструкция от 1919 г., като я провъзгласи за закон с указ № 58 от 29 декември 1919 г., т. е. във време, когато Народното събрание беше в сесия.

Основани на този тъпчещ чл. 47 от Конституцията¹²⁸ указ, военнополовите съдилища осъдиха много от стачниците, други са под съд, трети под следствие и останалите подлежат на преследване всички, защото не са се явили «своевременно» в казармите и оттам на... работа!

Някои от осъдените изтърпяват из затворите наказанията си. Грамадна част са вече свободни и на работа, ала всякога под опасността да бъдат отново хвърлени в затворите.

Очевидно е, че така създаденото от противоконституционния указ положение ще трябва да се поправи.

Друго. В процеса на голямата борба беззаконно действащите власти наложиха на стачниците и други законноотбранителни действия, които се окачиха и тре-

тираха от военнополовите съдилища за престъпления.

И, трето. Миньори, учители, други държавни служители, работници из частните предприятия и отделни лица подкрепиха законната борба на стачниците чрез събрания, митинги, демонстрации и др. конституционни средства.

За властта и военните съдилища обаче това бяха все поводи за преследвания, дела и скандални присъди.

Следователно както към стачниците, така и към всички, които са ги подкрепили, се извършиха и вършат най-въпийщи беззакония и неправди.

Ето защо ние внасяме за узаконение следното положение:

ЗАКОН ЗА АМНИСТИЯ

Член единствен. Амнистират се всички чиновници, служещи и работници — мъже и жени — по железниците, пощите, телеграфите, телефоните, мините, пристанищата и др. държавни ведомства, както и всички окръжни и общински служещи, които са осъдени, подсъдими, привлечени и непривлечени още от следствените власти за престъпление поради несвоевременното им явяване при мобилизацията, въз основа указ № 58 1919 г. и указа от 6. I. 1920 г., или отказване да изпълняват заповеди на началството като мобилизирани, или поради отклоняване от служба в качеството им на военнослужещи; поради участието им в стачката, демонстрациите, събранията и митингите от 21. XII. 1918 до днес.

Амнистират се за същите престъпления и в казаните случаи военнослужещи от 41 и 42 набори, заварени на служба или мобилизирани вследствие стачката и без да са били чиновници, служещи и работници на държавна, окръжна или общинска служба.

Амнистират се така също и всички други лица, които са осъдени, подсъдими, привлечени и подлежащи на привлечане под отговорност от следствените власти за престъпления поради пряко участие, съучастничество, помагачество и подбuditелство и опит: 1. При организирането, свикването, ръководството на събранията, митингите, демонстрациите, стачките; 2. При мобилизиране на стачкуващите и войниците от 41 и 42 набори; 3. При въроръ-

жено или невъоръжено стълкновение с властите; изобщо при всички конфликти с последните, които имат връзка с поменатите събития в горния период от време.»

Вносител:

(следват подписите на 44 комунистически народни представители).

*В. «Работнически вестник»,
№ 234, 29 април 1920 г.*

*Печата се по текста
на в. «Работнически вестник»*

ПОЗИВ

КЪМ ТРУДЕЩИЯ СЕ НАРОД В БЪЛГАРИЯ

София, 10 май 1920 г.*

Работници, малоимотни селяни
и граждани!

От три недели насам вне сте свидетели как дружбашките управници, министри и депутати — представители на селските думбази, кръчмари и лихвари, погазват правата на българските избиратели, като лишават последните от техните избраници. След като бидоха касирани листите на комунисти и цанковисти от Врачански окръг — първата с петима народни представители**, втората с един — на 3 май, бидоха касирани листите на комунисти и демократи от Пловдивския окръг, първата с четирима***, втората с трима народни представители. Във Врачански окръг без представители в Народното събрание бяха останали 16 000 гласували за комунистическата и 6000 гласували за цанковистката листа; в Пловдивски окръг числото на лишените от представители е 15 000 за комунистите и 9200 за демократите. Но дружбашките управници не ще спрат тук; те вече прокараха решение за анкетиране избора на комунистическите народни представители за Плевенска, Търновска и Русенска колегия, а министрите им дадоха да се разбере, че след това ще дойде ред и на други комунистически листи.

Ясно е, че това безсрамно гаврене с изборното право на трудещите се маси се предприема, за да се постигне

* Дата на документа. (Ред.)

** Георги Димитров, Павел Ив. Пурчев, Димитър М. Пандов, Трендафил Розов и Камен Тошев. (Ред.)

*** Владимир Димчев, Александър Пеев, Пенчо Дворянов и В. Коларов. (Ред.)

целта, която дружбашките управници си бяха поставили, когато преди два месеца тъй брутално разтуриха XVIII народно събрание, което бе съществувало едва 6 месеца. Необходимо беше да се произведат нови избори и като се извършат всички насилия на работници и малоимотни в градове и села, като се приложат всички доставяни от властта престъпни средства за фалшифициране техния вот, да бъдат те лишени от комунистическо представителство в парламента, или поне представляващите ги комунистически избраници да бъдат сведени до едно незначително число. Но наред с това трябваше да се постигне и не по-слабо възделяваната чисто котерийна цел на дружбашките думбази и лихвари, именно да си осигурят достатъчно болшинство в камарата, при което да могат състави свой хомогенен кабинет и по тоя начин да запазят единствено за себе си всичките облаги от властта.

Дружбашите на 28 март извършиха едни избори, които нямат равни на себе си в нашата страна по насилията, изтезанията и дивите заплашвания, вършени от агентите на властта над широките работнически маси в градове и села, по мошеничествата, фалшификациите и гаврата над техните изборни права, осветени уж от буржоазната Конституция и закони.

Няма околия, град и село, където работници и малоимотни, членове и съчувственици на Комунистическата партия, че даже и кандидати за народни представители, да не са били разкарвани, затваряни, зверски бити, даже осакатявани; никъде комунистическата реч не можеше да се изкаже свободно. Посегна се над комунистически общини, изгониха се от тях комунистическите съветници (какъвто е случаят с Пловдив, Сопот и др.), за да бъдат настанени вместо тях тричленни комисии от верни на правителството дружбашки и така по-успешно да се фалшифицира вотът на трудещите се маси. Правиха се безкрайни пречки, заплашвания над всички други комунистически кметства и т. н. Отличи се и военното правосъдие: гаранциите, определяни като средство за неотклонение за арестуваните комунисти, стигаха невъзможни размери. Върши се против комунисти и техни съчувственици, против пролетарии и малоимотни всичко, което е могло да роди дружбашката бруталност и народняшката подлост.

Но въпреки всичко това на дружбашката котерия не бе съдено да постигне през изборната борба двойката си цел — да лиши от представителство революционния пролетариат, както и да добие сигурно свое болшинство в камарата — средство за пълно заграбване на властта. Българските работещи маси от градове и села смутиха вилнеющите дружбашки управници, накараха да изпаднат в ужас и градските буржоазни партии, като дадоха бляскаво доказателство за своята дълбока преданост към освободителното дело на комунизма и без да се поколебават пред циничните посегателства над свободата, над здравето и живота им, биха буржоазията с подадените за комунизма 182 000 гласа.

Така при поставената цел за задушаване критиката на комунизма в камарата и за заграбване на властта дружбашите продължиха и в самата камара с още по-голяма настырвеност мрачното дело на погазване правата на народа.

Затова се предприеха касиранията на комунистически и други кандидатни листи, като не само отделни постановления на законите, но изобщо цялата прехвалена буржоазна законност се погазва и потъпква по най-циничен начин.

Така цялата наша врачанска листа се касира, всички петима наши избраници биват лишени от мандата си, защото един от тях (другарят Пурчев) приел да стане кмет на една селска община два дни след като подал кандидатурата си за народен представител.

Пловдивската листа биде к а с и р а н а, 15 084 получени за нея бюлетини бидоха унищожени, четирмата наши избраници — лишени от мандата им затова, че друг наш другар (Пенчо Дворянов) бил кмет на селска община, макар той да си е дал оставката в установения от закона срок, а именно преди изтичането на десет дена от публикуване указа за изборите.

Още по-нахални ще бъдат изнасилванията на буржоазния закон за изборите и изобщо на буржоазната законност, които дружбашите ще трябва да извършват, за да могат да маскират новите готвени от тях насилствени, незаконни изгонвания на комунистическите представители от Народното събрание.

За тая брутална гавра с избирателните права на де-

сетки хиляди работни пролетарии и малоимотни, комунистическата парламентарна група енергично протестира в Народното събрание*.

Смисълът на тая гавра, вършена от тия, които прокараха Закона за задължителното гласоподаване¹²⁹, е да се поставят пролетарии и малоимотни в положението на безправни и безропотни роби, назначени да понасят само тегоби и повинности, без право да кажат своята дума за начина, по който искат да се наредят съдбините им.

Но глас на протест против издевателствата над изборните права се надава днес и от страна на опозиционните буржоазни и дребнобуржоазни партии и от техните парламентарни групи. Но буржоазията има свои чисто класови поводи за недоволство от днешните парламентарни бруталности на дружбашкото правителство, които поводи нямат нищо общо с никакви надкласови съображения за потъпканите «народни» и «избирателни» права. И наистина, през цялото течение на изборната борба буржоазните партии, дори до най-«левите», не само че не се възмутиха и не протестираха против жестокостите и вандалщините на властта, вършени против комунистите, а, напротив, те в своите вестници и събрания всячески подстрекаваха и насърчаваха дружбашката бясна власт да върши своите насилия над пролетарии и малоимотни, като открито искаха, щото Комунистическата партия да се постави вън от законите. А народняци и цанковисти в него време, неизхвърлени още от министерството**, вземаха най-ревностно участие в нагласяването и приложението на подлостите и насилията.

Насилнето се квалифицираше като закононарушение, като посегателство над демокрацията и конституционните свободи само в редките случаи, когато котерийните интереси на дружбашите поискаха, щото то да засегне и някой демократически, радикалски или друг буржоазен агитатор. Така и на българска почва се достави излишно доказателство, че демокрацията регулира отношенията само на различните слоеве на буржоазията и че за потиснатите пролетарии и малоимотни тя не съществува; спрямо тях буржоазията познава само своята класова диктатура.

* Вж настоящия том, с. 275—297. (Ред.)

** Министерство на вътрешните работи и народното здраве. (Ред.)

Протестът на буржоазията е предизвикан, първо, от това, че дружбашките издевателства, вършени в камарата, трябваше по необходимост да засегнат — макар и не тъй чувствително — и някои буржоазни партии и, второ, и главно, от това, че извършените в камарата дружбашки посегателства против комунистическите избиратели и избраници са твърде брутални, груби, дебелашки и като така очевидни за всекиго. Не е едно и също да се тероризират избиратели по градове и села и — да се изгонват избраници из камарата при съвсем очевидно тъпчене постановленията на закона. Така вършените посегателства означават брутално рушение на буржоазния парламент, вършено публично от самия него, и то от самата буржоазия.

Днешните дружбашки вилнения в парламента носят в себе си опасността да се свърши окончателно с легендата за всемогъщието на парламента за това, че той е уж удобен инструмент за прокарване на все по-широки и по-дълбоки реформи и за достигане по този начин чрез него, по път «еволуционен» до пълно обновяване на обществото. А пък поддържането на тая легенда в средата на потиснатите и експлоатирани маси е дело твърде потребно и ценно за буржоазията, особено при днешната острота на класовата борба.

Протестът на буржоазията прочее далеч от да има за цел да осигури правата на потиснатите и експлоатираните, има за цел да улесни класовата борба, да стабилизира господстващата класова позиция на буржоазията против тия потиснати и експлоатирани, поддържайки у тях казаното пакостно схващане за парламента.

Борбата на дружбашите против останалите буржоазни партии, която те водят твърде безогледно, е борба за осигуряване най-големия пай от облагите на властта в полза на селската буржоазия. Градската буржоазия е недоволна от тая дружбашка алчност. Но пред опасността на крепнещия комунизъм последната е принудена да полага грижи да не би безскрупулните дружбашки бързо и преждевременно да се изхаят и станат негодни за възложената им мракобесна борба против комунизма. В тия си грижи буржоазните партии достигат до последните граници на сервилността и самоуниженето.

Прочее въпреки враждите между буржоазните партии

всички те се оказват единодушни против потиснатите и експлоатираните и против тяхната класова политическа организация — Комунистическата партия.

Насилията против изборителните права на пролетарии и малоимотни, вършени преди изборите и вътре в камарата, са всъщност дело общо на цялата буржоазия и съставляват проява на нейната класова диктатура — диктатура на едно нищожно дърмоедско и експлоататорско меншество над преодоляващото болшинство от работещи и малоимотни. Доколкото тия насилия срещат опозицията на известни буржоазни партии, тя има за цел само да посочи на необходимостта в тоя момент за буржоазията от забулването тая диктатура под маската на фалшивата буржоазна демокрация. Крайният резултат обаче — лишаването десетките хиляди комунистически изборителни от глас и представителство, се вътрешно горещо поздравява от целокупната буржоазия.

Пред рушачия сам себе си буржоазен парламент работниците и малоимотните трябва с толкова по-голяма енергия, сплотени здраво, чрез комунистическата преданост и дисциплина под революционното знаме на комунизма да продължат борбата си за завоюване държавната власт и за тържеството на упражнявана от работнически и селски съвети пролетарска диктатура, която за разлика от днешната буржоазна е такава на трудещите се, т. е. на най-голямото болшинство, против нищожното изчезващо меншество от експлоататори.

И така, напред, на работа за засилване на борческите комунистически партийни и синдикални организации, за въдворяване в тях високия дух на революционната преданост и най-строгата комунистическа дисциплина, осветяван от дълбокото пролетарско класово съзнание!

Напред за тържеството на пролетарската и социална революция, за тържеството на комунизма!

*Централен комитет на Българската
комунистическа партия*

*Парламентарна група на Българската
комунистическа партия*

ДО КОНГРЕСА НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА РАБОТНИЧЕСКА ПАРТИЯ НА ЮГОСЛАВИЯ*

20 юни 1920 г.**

Драги другари,

Българският пролетариат, организиран под знамето на Комунистическата партия, въпреки дълбоката пропаст, изкопана от войната, и през всички препятствия, издигани от господстващите класи между двата братски народи, подава на сръбските другари своята братска ръка в името на общите интереси, общите задачи и общия идеал.

Българският народ, както и всички балкански народи, дълги години бе оръдие на великите империалистически сили, за осъществяване на техните завоевателни планове и поуката, която се доби с цената на толкова жертви, е, че единственото спасение на балканските народи е във *Федеративната съветска република*, която ще бъде съставна част от великия братски съюз на *съветските републики от цял свят*.

За постигането на тази цел и в своята непрестанна и непримирима класова борба Българската комунистическа партия е давала и дава скъпи жертви.

Истинските неприятелни на народа — господстващите класи в страната — са си поставили за задача да унищожат Комунистическата партия, но тя, издигайки открито революционните лозунги на своята програма, излезе още по-силна и многобройна — единствената партия в страната, която по дух и дисциплина има огромно влияние

* Поздравление до II конгрес на Социалистическата работническа партия на Югославия от ЦК на БКП. (Ред.)

** Дата на прочитането на приветствието. (Ред.)

върху широките народни маси, най-доброто доказателство за което са последните общински, окръжни и парламентарни избори.

Българската комунистическа партия стои на становището на III интернационал за диктатура на пролетариата и за съветска власт като единствена форма на власт, която дава възможност за установяване на пролетарската диктатура, и смята, че сегашният исторически момент неумолимо налага на съзнателния и борчески пролетариат от всички балкански страни смело и решително да вървят по същия път и да се освободят завинаги от последните остатъци на социалпатриотизма и центристката нерешителност, колебливост и малодушие.

В момента, който преживяваме, онзи социалист, който се колебае, който още живее с предразсъдъците на буржоазната демокрация, който се бои да застане смело на становището на III интернационал, който избягва да издигне лозунга за диктатура на пролетариата и за съветска власт, не е никакъв марксист, никакъв революционер. Той служи на буржоазната контрареволуция, макар и несъзнателно.

Нашата партия очаква, че югославските комунисти ще направят всичко възможно, за да се осъществи Балканска комунистическа федерация като една от най-здравите части на III интернационал. Тя е убедена, че това е единственият начин балканският пролетариат да стане един участък на общия революционен фронт и достойно да изпълни историческата си задача — пълна победа и осъществяване на комунизма.

Изпращайки своите топли братски комунистически поздрави на II конгрес на Комунистическата партия на Югославия, ние извикваме:

Да живее Балканската социалистическа федеративна република!

Да живее III интернационал!

БЕЛЕЖКИ

¹ *Единадесетият конгрес на ОРСС* се провежда на 28 май 1919 в София, непосредствено след I конгрес на БКП (т. с.). Той определя задачите на работническите синдикати в новата революционна епоха. Присъствуват 186 делегати. Дневен ред: 1. Отчет за дейността на ОРСС за периода 1915—апр. 1919 — прочетен от Ж. Димитров. 2. Доклад на Контролната комисия на ОРСС — М. Хлебаров. 3. Предстоящите задачи на синдикалното движение — Г. Димитров. 4. Изменения в Устава на ОРСС — Др. Коджейков. По обсъдените проблеми са приети съответни резолюции. Резолюцията по реферата на Г. Димитров отхвърля решително политическия неутралитет на българските профсъюзи и поставя като непосредствена задача пред тях подготовката на работническата класа за премахване на капиталистическата система и установяване на пролетарска диктатура под ръководството на Комунистическата партия. Конгресът избира за членове на Синдикалния комитет: Г. Димитров (секретар), Ж. Димитров (помощник-секретар), Ан. Иванов, Т. Ненков, С. Тодоров, Л. Мартинов, Др. Коджейков, Н. Пенев и Ал. Георгиев; за допълнителни членове — Я. Иванов, П. Митев и Ст. Стойков. В състава на Контролната комисия влизат: М. Хлебаров, Ив. Костадинов, Т. Цветков и Ал. Иванов. — 23.

² *Английски трейдъниони* — професионалните съюзи в Англия, възникнали в края на XVIII в.; най-масовата организирана сила в страната. Конгресът на английските трейдъниони е колективен член на Лейбъристката партия. Десните лидери на трейдънионите са проводници на опортюнизма в работническото движение. Те отричат необходимостта от създаване на революционна пролетарска партия и фактически ограничават задачите на работническото движение в рамките на профсъюзната борба. Спъват изграждането на единство на работническата класа и разгръщането на класовата борба. Следват курс на реформизъм и класово сътрудничество с монополистичната буржоазия. В годините на Първата световна война 1914—1918 мнозин-

ството от водачите на трейдunionите заемат социалшовинистични позиции и подкрепят лозунга за запазване на «граждански», «промишлен» мир в страната. — 25.]

- ³ *Първият интернационал* (Международно дружество на работниците) е първата международна организация на пролетариата, основана на международно работническо събрание в Лондон (28 септ. 1864). Негови създатели и ръководители са К. Маркс и Ф. Енгелс — основоположници на научния комунизъм. Автор на двата програмни документа — Учредителния манифест и Устава на Първия интернационал, е К. Маркс. В тях са развити най-важните програмни и тактически положения на марксизма, както и организационните принципи на пролетарската революционна организация. Висш орган на Първия интернационал е конгресът, а между конгресите — Генералният съвет.

Първият интернационал възниква и се развива в периода на утвърждаването на капитализма в редица страни, в условията на подем на демократичното и работническото движение през 60-те години на XIX в. Той изиграва историческа роля за разпространението на научния социализъм, за свързването му с работническото движение и за създаване на пролетарски партии.

В условията на политическа реакция и полицейски терор в Европа след поражението на Парижката комуна 1871 Първият интернационал прекратява съществуването си. През 1876 официално е разпуснат по решение на Филадельфийската конференция. — 28.!

- ⁴ Георги Димитров има предвид *Първата световна война 1914—1918* — империалистическа война между двете коалиции на капиталистическите държави — германо-австрийския блок (Централни сили) и Антантата, предизвикана от крайното изостряне на противоречията между тях за преразпределение на света, на колоните и на сферите на влияние. Войната избухва на 15 (28) юли 1914 между Австро-Унгария и Сърбия. Към края в нея участват 34 държави с население 1,5 млрд. души (75% от населението на Земята).

България влиза във войната на 1 (14) окт. 1915 на страната на Централните сили. Мобилизирани са три армии, достигнали в края на войната обща численост 885 175 души (17% от населението), процент, който не е познат в нито една от воюващите страни.

Военните действия завършват с пълно поражение на Централните сили. По време на войната загиват 9,5 млн. души и са ранени 24 млн. души. Окончателните условия за победените страни са изработени на Парижката мирна конференция 1919—1920. Мирният договор с България е сключен на 27 ноем. 1919 в парижкото предградие Ньойи при крайно несправедливи условия. Недалновидната политика на българската буржоазия довежда страната до втора национална катастрофа. — 28.]

⁵ *Германските синдикати* водят началото си от времето на революцията през 1848—1849. През юли 1848 са създадени Общ германски работнически съюз и Братски съюз на работниците, които през 1849 се обединяват. През 50-те години на XIX в. синдикалните съюзи в Германия са забранени със закон.

Създаването на първите политически организации на работническата класа, т. нар. «айзенахци» и «ласалианци», през 60-те години на XIX в. съвпада с нов подем в синдикалното движение. Айзенахците начело с А. Бебел присъединяват намиращите се под тяхно ръководство синдикати към Първия интернационал. По същото време ласалианците създават Общогерманско обединение. До сливането на двете партии (1875) синдикалното движение в Германия е разединено. Въведеният през 1878 Изключителен закон против социалистите осуетява обединяването на двете синдикални организации. След отменяването му (1890) започва период на бързо разрастване и укрепване на професионалното движение. На 14—18 март 1872 в гр. Халберщат се провежда първият общогермански синдикален конгрес, на който са представени 303 519 организирани работници.

В последните години на XIX и началото на XX в. синдикалното движение в Германия попада под влиянието на реформизма, който в навечерието на Първата световна война господства в германската социалдемократия. На 2 авг. 1914 се провежда профсъюзна конференция, която решава да се прекрати стачната борба и обявява т. нар. «граждански мир». По време на войната профсъюзите сътрудничат на правителството в организирането на военното производство, съдействуват при провеждането на мобилизацията, при прокарването на Закона за трудовата повинност и пр. — 29.

⁶ *Генерална синдикална комисия (ГСК)* — ръководен орган на германското синдикално движение, създаден на общогерманския конгрес на профсъюзите в гр. Халберщат (14—18 март 1892). За председател е избран Карл Легин. От конгреса в Кьолн (1905) попада под влиянието на опортюнизма в работническото движение, отхвърля генералната политическа стачка, провежда тактика на класово сътрудничество и неутралитет на синдикалното движение. По време на Първата световна война 1914—1918 е на социалшовинистични позиции. На 2 авг. 1914 призовава германските работници да подкрепят правителството, обявява се за «граждански мир», против стачките и за прекратяване на класовата борба. С това ГСК извършва открито предателство по отношение на германската работническа класа и в голяма степен съдействува за продължаването на войната, за забавянето на революционния процес в Германия и в Западна Европа. — 29.

⁷ *«Граждански мир»* (във Франция — «Свещено единство», в Англия — «Мир в промишлеността») — лозунг, издигнат от буржоазията по време на Първата световна война 1914—1918

и възприет от социалшовинистите на Втория интернационал. По същество означава прекратяване на класовата борба по време на войната, подкрепа на своите империалистически правителства и открито класово сътрудничество с империалистическата буржоазия. Центристките групи на социалдемократическите партии, макар и да не се изказват за прекратяване на класовата борба, фактически поддържат този лозунг. Непримирима борба против политиката на «граждански мир» водят болшевиките, които под ръководството на В. И. Ленин издигат лозунга за превръщането на империалистическата война в гражданска.

В България лидерите на широкосоциалистическата партия поддържат политиката на «граждански мир», под предлог че войната има справедлив за страната характер, тъй като България воюва за осъществяването на своите национални идеи. БРСДП (т. с.) категорично се обявява против войната и гласува в Народното събрание против военните кредити. — 30.

⁸ Георги Димитров има предвид *Американската федерация на труда* (АФТ) — профсъюзно обединение в САЩ, основано през 1881 първоначално като «Федерация на организиралите профсъюзи на САЩ и Канада», от 1886 — АФТ. От 1909 е член на Международния синдикален секретариат. Изградена е на цеховия принцип и обединява предимно работническата аристокрация. Реформистското ръководство на АФТ (начело със С. Гомперс — до 1924 неин почти несменяем председател — от тук названието *Гомперсова федерация на труда*) отрича принципите на социализма и класовата борба, проповядва класово сътрудничество и защитава капиталистическите порядки в САЩ, заема крайно враждебни позиции към Съветска Русия. През 1945 лидерите на АФТ се обявяват против създаването на Световната федерация на профсъюзите (СФПС), впоследствие активно участвуват в основаването на реформистката Международна конфедерация на свободните профсъюзи. През 1955 АФТ се слива с Конгреса на производствените профсъюзи, в резултат на което се създава профсъюзното обединение Американска федерация на труда — Конгрес на производствените профсъюзи. — 30.

⁹ *Френските синдикати* възникват през 60-те години на XIX в. и бързо се разрастват. След поражението на Парижката комуна (1871) настъпва известен застой в развитието им. Около 1876 започва период на подъем. До 1890 са създадени 1006 професионални съюза със 139 692 членове. През 1886 се провежда национален синдикален конгрес, на който се учредява общ център — Национална синдикална федерация. През 1895 в синдикалното движение настъпва разкол. Обособява се втори център — Обща конфедерация на труда. Двете профсъюзни централи съществуват самостоятелно до 1902, когато се сливат в Обединена обща

к о н ф е д е р а ц и я н а т р у д а , в която към 1913 членуват около 592 000 работници.

До началото на ХХ в. френското синдикално движение стои на позициите на класовата борба. В началото на века води борба с милитаризма, организира редица големи стачки, завоюва огромен авторитет сред масите. След това в него надделява влиянието на анархосиндикализма и реформизма. Неговите водачи признават само икономическите форми на борба и отричат ръководната роля на пролетарската партия в синдикалното движение. В периода на Първата световна война 1914—1918 застават на позициите на империалистическата буржоазия и водят политика на т. нар. «граждански мир». Със своята опортюнистическа линия и социалшовинистична позиция по въпросите на войната профсъюзните водачи във Франция съзнателно обезличават синдикалното движение и открито го поставят в услуга на империалистическата политика на френската буржоазия. — 30.

- ¹⁰ *Анархосиндикализъм* (с и н д и к а л и з ъ м) — дребнобуржоазно опортюнистическо течение в работническото движение, появило се през 80-те години на ХІХ в. Намира се под идеологическо и политическо влияние на анархизма. Анархосиндикалистите отричат необходимостта от политическа партия на работническата класа, обявяват се против политическата борба на работниците и против диктатурата на пролетариата. Погрешно разглеждат профсъюзното движение и икономическата борба като единствен път към социализма, при който общественото производство трябва да се ръководи от профсъюзите. Подценяват ролята на общата политическа стачка и се отнасят враждебно към въоръженото въстание. В миналото анархосиндикализъмът е широко разпространен сред работническото движение във Франция, Италия и Испания. Победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 значително намалява влиянието на анархосиндикализма в международното работническо движение. В съвременните условия анархосиндикалистките идеи все още имат влияние сред някои слоеве на работническата класа и сред част от дребнобуржоазната интелигенция в някои страни. — 30.

- ¹¹ Началото на организираното *синдикално движение в Русия* е свързано с Първата руска революция 1905—1907. Още в самото начало побеждава болшевишката линия за най-тесна връзка на синдикалните организации със Социалдемократическата партия, като болшевиките ръководят най-масовите синдикални организации. Опитите за обединение на синдикалното движение са осуетени от настъпилния след преврата на 3 юли 1907 период на реакция. До 1907 в Русия излизат около 100 професионални вестници и списания. След 1907 руското синдикално движение се развива в условия на нелегалност, като съчетава легалните и нелегалните форми на борба. В условия на нелегалност продължават своето съществуване около 95 професионални

организации. След избухването на Първата световна война под влияние на Болшевишката партия руските профсъюзи се обявяват против войната, провеждат линия на бойкот на военната промишленост, борят се за превръщането на империалистическата война в гражданска. — 31.

¹² *Синдикалното движение* в Италия води началото си от 1849. В борбата за защита на икономическите си интереси работниците създават първите браншови обединения — т. нар. «палати на труда». През 1900 на I национален конгрес е основана Федерация на палатите на труда, която обединява 80 палати (организации). Паралелно съществуват и т. нар. «национални профсъюзни обединения». През 1906 двете организации се обединяват в Общонационална федерация на труда (ОКТ) — най-голямото профсъюзно обединение в Италия. През 1913 в ОКТ членуват 327 302 работници. Италианското синдикално движение се развива под идейното и организационно ръководство на Социалдемократическата партия. По време на Първата световна война 1914—1918 синдикалното движение споделя социалшовинистичните възгледи на Италианската социалдемократическа партия, в която водеща роля имат десните сили. — 31.

¹³ Отнася се за *Общия работнически синдикален съюз* (ОРСС) — първата класова революционна професионална организация на работниците в България; основан на учредителен конгрес в Пловдив (21—22 юли 1904), състоял се непосредствено след XI конгрес на БРСДП (т. с.). Партийният конгрес подкрепя инициативата за обединяване на синдикатите в общ съюз и се изказва за създаване на тесни идейни и организационни връзки «между партията, от една страна, и проектирания общ съюз на българските синдикати — от друга, като се запазва пълната негова автономия». Съгласно приетия от учредителния конгрес устав ОРСС има за задача «да обединява работническото синдикално движение върху почвата на класовата борба, за защита на материалните и духовните интереси на труда». Съюзът се ръководи от Синдикален комитет, членовете на който заедно с членовете на ЦК на БРСДП (т. с.) образуват *Общ работнически съвет* — израз на връзките между партията и синдикалното движение. По места се изграждат местни работнически съвети, в които се включват по един представител на настоятелствата на работническите синдикати и членовете на Местния партийен съвет. ОРСС стои решително на позициите на класовата борба и международната работническа солидарност, води борба против опортюнизма в работническото движение. Участва активно в международното профсъюзно движение и е един от основателите и дейните членове на Профинтерна (1921—1937). Забранен от фашистката власт след разгрома на Септемврийското антифашистко въстание 1923 по силата на ЗЗД (1924). Продължава да работи полулегално до апр. 1925. Секретари на ОРСС са Г. Кирков (1904—1909), Г. Дими-

тров (1909—1923), който от 1905 до 1909 е деловодител и член на Синдикалния съвет и на Общия работнически съвет,¹¹ и Жеко Димитров (ноем. 1923—апр. 1925). — 31.

- ¹⁴ Става дума за *Главния работнически съюз на Сърбия (ГРСС)* (Г л а в н и р а д н и ч к и с а в е з) — централна синдикална организация в Сърбия. Основан през юли 1903 едновременно със Сръбската социалдемократическа партия (ССДП) на I работнически конгрес в Белград. От 1904 членува в Международния синдикален секретариат. По време на Първата световна война 1914—1918 сръбските синдикати са на интернационалистически позиции. През апр. 1919 по решение на последния конгрес на ГРСС в Белград синдикалното движение в Югославия се обединява в Главен работнически съюз на Югославия. Печатен орган на ГРСС (едновременно и на ССДП) е в. «Радничке новине».

Между ГРСС и ОРСС съществуват тесни връзки, които се изразяват във взаимни гостувания, обмяна на опит, общи акции за подпомагане морално и материално на борбите на работническата класа от двете страни. За тези добри взаимоотношения голяма заслуга има Г. Димитров, който поддържа лични контакти с най-изтъкнатите дейци на ССДП и ГРСС — Д. Туцович, Др. Лапчевич, Т. Кацлерович, П. Павлович, Бл. Брачнац и др. След войната тези връзки се разширяват и задълбочават. — 31.

- ¹⁵ *Синдикатите в Румъния* възникват в края на XIX и началото на XX в. През 1906 е създадена Генерална комисия на румънските профсъюзи, която се ръководи непосредствено от Румънската социалдемократическа партия. До 1914 Генералната комисия обединява над 10 000 работници. След избухването на Първата световна война Румънската социалдемократическа партия и профсъюзите заемат интернационалистическа позиция, организират борбите на трудещите се против войната и политиката на буржоазното правителство.

Между румънските синдикати и ОРСС съществуват тесни организационни и приятелски връзки. Георги Димитров участва неколкостранно като представител на ОРСС и БКП в конгреси на румънските синдикати. — 31.

- ¹⁶ *Опортионизъм* — враждебна на марксизма-ленинизма теория и практика в работническото движение, която се изразява в приспособяване или подчиняване на класовите интереси на пролетариата на интересите на буржоазията.

Появява се едновременно с научния социализъм и организираното работническо движение в «мирния», домонополистичен период от развитието на капитализма. В периода на империализма постепенно става господстващо течение във Втория интернационал.

В областта на теорията се проявява като ревизионизъм и догматизъм, а в практиката като ликвидаторство и сектантство. Съществува в две форми — десен и ляв. Д е с н и я т , о п о р -

т ю н и з ъ м е съвкупност от реформистки теории и съгласителска тактика, която води към пряко подчинение интересите на работническата класа на буржоазията. В името на временни и частични отстъпки отхвърля революционната борба, диктатурата на пролетариата и пролетарския интернационализъм. Социална база на десния опортюнизъм е т. нар. работническа аристокрация. «Левият» опортюнизъм се характеризира с ултраволуционна фразеология и авантюристична тактика, която чрез псевдореволюционни актове напая тежки поражения на работническото движение. Проповядва революционно насилие, износ на революция, подтикване на революционния процес. Социална база на левия опортюнизъм са пролетаризиращите се дребнобуржоазни слоеве. Разновидност на опортюнизма е ц е н т р и з ъ м ъ т, който е замаскиран, прикрит опортюнизъм, поради което е много по-опасен за работническото движение от открития опортюнизъм.

След краха на Втория интернационал стига до пълно скъсване с марксизма.

В българското работническо движение опортюнизъмът е представен главно от о б щ о д е л ц и т е, които през 1903 създават широкосоциалистическата Българска работническа социалдемократическа партия. — 31.

- 17 *Система на Тайлър* — капиталистическа система на организация на труда, наречена по името на нейния създател Фр. У. Тайлър (1856—1915) — американски инженер и организатор на производството. Целта на системата на Тайлър (т. нар. т а й л ъ р и з ъ м) е чрез максимално повишаване на интензивността на труда и най-рационално използване на средствата за производство да се увеличи капиталистическата печалба. Като подчертава положителните черти на тази система, които могат да се използват с успех и при социалистическия начин на производство, В. И. Ленин посочва, че тайлъризмът «съединява изтъненото зверство на буржоазната експлоатация с редица най-богати научни завоевания в анализа на механичните движения в трудовия процес». — 33.

- 18 *«Синдикален неутралитет»* — основен принцип в дейността на общоделските синдикати, провъзгласен официално на учредителния конгрес на Свободния синдикален съюз (авг. 1904). Най-изявените представители на теорията за «синдикалния неутралитет» и «свободния синдикализъм» в България — Я. Сакъзов, Пл. Янулов и Ас. Цанков, се обявяват против идейните и организационните връзки между социалдемократическата партия и синдикалното движение, но на практика БРСДП (о) ръководи свободните синдикати. Реформистите считат, че синдикатите трябва да водят само икономическа борба за защита на непосредствените интереси на работниците. Организационен неутралитет пропагандират и анархолибералите, които се обявяват против ръководната роля на партията по отношение на синдикалните организации.

Опортюнистическата теория за «синдикален неутралитет» е по същество отрицание на марксистката постановка за партията като висша форма на пролетарска организация и авангард в политическата и икономическата борба на работническата класа за постигане на крайната цел — социализма. От страниците на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време» Д. Благоев, Г. Георгиев, Г. Кирков, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Димитров, Т. Петров разкриват дребнобуржоазната природа на «синдикалния неутралитет» и вредата му за работническото движение. — 38.

¹⁹ *Широки социалисти* — членове на реформистката Българска работническа социалдемократическа партия, която се оформя след X конгрес на БРСДП (1903) от отстраненото от партията опортюнистическо течение на общоделците. Тя обхваща предимно занаятчийски и дребнобуржоазни прослойки от града и селото, част от интелигенцията, държавни служители и незначително число от индустриалния пролетариат. Поддържа като своя идейна платформа общоделството, което е българска разновидност на ревизионизма и опортюнизма в международното работническо и социалистическо движение. Общоделците прилагат тактиката на класово сътрудничество с буржоазията и разединяват работническото движение, участвуват в буржоазни блокове и правителствени коалиции против интересите на трудещите се. През 1908—1909 към широкосоциалистическата партия се присъединяват отстранените от БРСДП (т. с.) центристски групи на анархолибералите и прогресистите, след което започва да се нарича БРСДП (обединена). По време на Първата световна империалистическа война 1914—1918 БРСДП (о) застава на социалшовинистични позиции и влиза в блок със съглашенофилските буржоазни и дребнобуржоазни партии. Тя посреща враждебно Октомврийската революция 1917. Лишена от здравя връзки с работническата класа, БРСДП (о) губи политическото си значение и изпада в дълбока вътрешна криза. В нея се оформя левица, която през 1920 се влива в БКП. БРСДП (о) се ангажира с военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 и чрез свой представител участвува в правителството на Ал. Цанков. При подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 ръководството ѝ отхвърля предложението на ЦК на БКП за изграждане на единен работнически фронт в името на работническо-селско правителство.

В годините на фашистката диктатура десните лидери на широкосоциалистическата партия продължават своя антикомунистически курс, а някои от тях сътрудничат на фашизма. През 30-те и началото на 40-те години отделни дейци на партията на широките социалисти и главно формираното се ляво течение от млади социалисти вземат участие в народнофронтовското и отечественофронтовското движение, ръководено от БКП. След победата на 9 септ. 1944 здравите сили овладяват ръководството на партията (авг. 1945). Десницата се обособява като опозицион-

на на ОФ партия под името БРСДП (о) и влиза в блок с опозиционния БЗНС (Никола Петков). През 1948 отечественофронтовската БРСДП се влива в БКП, като приема нейната програма и организационните ѝ принципи. През 1947 БРСДП (о) престава да съществува. — 39.

²⁰ Става дума за организираната от БКП *масова протестна демонстрация на 24 дек. 1919* в цялата страна. В деня на откриването на Народното събрание чрез масово напускане на работата и устройване на събрания и демонстрации трудещите се изразяват недоволството си от тежкото икономическо положение, политическия гнет и експлоатацията и се обявяват срещу възвличането на страната в антисъветските авантюри на империалистите. Въпреки мирния характер на демонстрацията правителството я забранява. В навечерието на акцията е обявено военно положение и са забранени всякакви събрания. В градовете са съсредоточени многобройни военни и полицейски сили, към които се присъединява и т. нар. «оранжева гвардия» на БЗНС. Въпреки мерките на правителството акцията е проведена в цялата страна. На редица места при опита на властта да осуети акцията стават кървави сблъсквания с полицията и войската: дадени са жертви в Плевен, Стара Загора, Хасково, Чирпан, Пазарджик и другаде.

Георги Димитров участва активно в подготовката и провеждането на протестната демонстрация, поуките от която анализира в брошурата си «Поражение и победа» (вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 379—414). — 43.

²¹ Отнася се за едноседмичната *обща политическа стачка*, обявена на 29 дек. 1919 по решение на ЦК на БКП и Синдикалния комитет на ОРСС в подкрепа на Транспортната стачка 1919—1920. Същевременно се издигат искания за подобряване на материалното положение на трудещите се, за възстановяване на потъпканите от буржоазията политически и граждански свободи, за преустановяване помощта за белогвардейските контра-революционери, отменяване решението на правителството за преследване и уволняване на държавните и други служители заради участието им в стачната борба. Общата политическа стачка обхваща много индустриални центрове. Наред с фабричните работници стачкуват и хиляди служещи от държавните и общинските учреждения. Докато в провинцията стачката има масов характер, в София е ограничена от дезорганизаторската дейност на широкосоциалистическите профсъюзни лидери. По време на борбата стопанският живот на страната е парализиран, а функционирането на държавния апарат затруднено. На 3 ян. 1920 стачката е прекратена организирано.

Георги Димитров дава висока оценка на стачката (вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 397—399). — 43.

²² Георги Димитров има предвид *Транспортната стачка (дек. 1919—февр. 1920)* — обща стачка на работниците и служители-

те в железниците и пощите от цялата страна. Предизвикана е от силното влошаване на положението на транспортните работници и други слоеве от населението след Първата световна война. Коалиционното правителство на Ал. Стамболийски отхвърля исканията на транспортните работници за подобряване на материалното положение и условията на труда.

Стачката започва на 25 дек. в Горна Оряховица, където има най-многоброен транспортен пролетариат и е постигнато споразумение за единодействие между секциите на транспортните професионални организации. След тях се вдигат на борба транспортните работници в Стара Загора, Русе, Велико Търново, Варна и др. На 27 дек. стачката обхваща цялата страна.

ЦК на партията смята, че обстановката в страната е неблагоприятна за успешния изход на борбата. Но изправен пред неотстъпчивостта на правителството и пред спонтанно и решително надигашите се транспортни работници, решава партията да възглави стачката. На 27 дек. 1919 ЦК на БКП и Управителният комитет на Съюза на транспортните работници прокламират обща транспортна стачка в цялата страна. Освен железничарите в стачката се включват телеграфо-пощенци, пристанищните работници и трамвайните работници в София. Борбата на стачниците се подкрепя от цялата работническа класа в страната.

ЦК на партията възлага на В. Коларов, Г. Димитров и Н. Пенев да осъществяват общото ръководство на стачката. Създава се Централен стачен комитет при Съюза на транспортните работници. Широките социалисти от своя страна изграждат Акционен комитет, в който влизат представители на ръководените от тях организации. Двата комитета действуват паралелно, но между тях няма единодействие, което се отразява неблагоприятно на стачната борба. Ръководителите на широкосоциалистическата партия се опитват да се споразумеят с правителството зад гърба на стачниците.

На 29 дек. 1919 по решение на ЦК на партията в страната е обявена едноседмична обща политическа стачка в подкрепа на транспортния пролетариат.

Правителството обявява всички железничари, телеграфо-пощенски и телефонни служители за мобилизирани и предприема сурови мерки срещу стачниците. Въпреки терора стачката продължава 55 дни. Пронизволно и без съгласуване с другите организации на 17 февр. ръководителите на Локомотивната организация обявяват, че прекратяват борбата, а на следващия ден ги последват ръководителите на Конфедерацията на труда. Управителният съвет на Съюза на транспортните работници е принуден да обяви прекратяването на стачката (19 февр.).

Разединението между Комунистическата партия и БЗНС, както и враждебното отношение на правителството към стачката предопределят нейния неуспех. За изхода на борбата неблагоприятно се отразяват липсата на единно стачно ръководство и предателското поведение на широкосоциалистическите водачи.

Транспортната и общата политическа стачка са едно от най-острите класови сблъсквания на българския пролетариат с буржоазията в условията на настъпилата обща криза на капитализма. За пръв път Комунистическата партия ръководи такава масова стачна борба и обща политическа стачка, обхващала цялата страна. Това я обогатява с нов, значителен опит, който по думите на Г. Димитров е «ценен капитал за бъдещите работнически борби» (вж Съч. Т. 9. С., 1985, с. 412). — 43.

²³ *Анархисти* — привърженици на дребнобуржоазно, враждебно на марксизма-ленинизма обществено-политическо течение, което се обявява срещу всяка държавна власт, за абсолютна свобода на личността. Оформя се през 40-те—началото на 70-те години на XIX в. Идеология е на разоряващата се, бунтарски настроена дребна буржоазия и на лумпенпролетарските слоеве. Най-голямо влияние има в страни със слабо развит капитализъм и с преобладаващо дребностоково производство (Италия, Испания, Русия, Швейцария, някои латиноамерикански страни и пр.). В основата на анархисткия мироглед стои буржоазният индивидуализъм и субективизъм. Анархистите считат държавата за главен източник на социални неправди; не разбират ролята на едрото производство за развитието на обществото; привърженици са на дребната частна собственост; отричат необходимостта от класова пролетарска партия и от организирана политическа борба на пролетариата срещу буржоазията; обявяват се решително против диктатурата на пролетариата.

В България анархистките идеи проникват преди Освобождението (1878), но по-широко разпространение добиват в началото на XX в. През 90-те години се създават първите анархистки групи и кръжоци. Със своите погрешни теории и тактика анархизмът в България нанася вреда на революционното движение. — 43.

²⁴ Става дума за *Първата руска буржоазнодемократична революция 1905—1907*, предизвикана от изострянето на противоречията между системата на самодържавието и стремежите се към обновление на обществения живот класи и прослойки: търговско-промишлената буржоазия, селячеството, пролетариата, интелигенцията. Неуспешната за Русия война с Япония (1904—1905) също допринася за задълбочаването на кризата. Движещи сили на революцията са пролетариатът (революционен авангард), селячеството и част от радикално настроената буржоазия.

Революцията преминава през два етапа: от ян. до дек. 1905 и от ян. 1906 до 3 юни 1907. За първия етап са характерни масовото стачно движение в цялата страна, бунтове в армията и флотата, селски движения, активизиране на националноосвободителното движение в Средна Азия и Кавказ. Кулминационен момент е Декемврийското въоръжено въстание в Москва,

и други градове (1905) и възникването на органите на революционндемократичната диктатура — Съвети на работническите, селските и войнишките депутати. Тактиката на болшевиките се определя от решенията на III конгрес на РСДРП и обоснована в книгата на В. И. Ленин «Две тактики на социалдемократията в демократическата революция». Правителството се опитва да съчетае потушаването на революционните акции с обещания за реформи. Въвеждането на някои буржоазнодемократични свободи води до открито преминаване на едрата буржоазия в лагера на контрареволуцията. Създадени са нови буржоазни партии — октябристи, кадети и др., което неутрализира умерената буржоазия, допуска се известна свобода на печата, на публични събрания, на организации.

След разгрома на Декемврийското въоръжено въстание настъпва вторият етап в развитието на революцията, който се характеризира със спадане на общественото движение в страната. Стачната борба (около 2 млн. стачкуващи) и национално-освободителното движение не стихват. Консолидацията в контрареволуционния лагер и отслабването на натиска на революционните сили позволяват на царизма през 1907 да се разправи с масовото движение на пролетариата, селяните и национално-угнетените народи. На 3 юни 1907 II Държавна дума е разпусната и е извършен държавен преврат, който слага край на революцията. Първата руска революция подготвя почвата за нови класови битки и изиграва ролята на генерална репетиция за Великата октомврийска социалистическа революция 1917. — 44.

²⁵ *Октомврийската общоруска политическа стачка 1905* е важен етап в развитието на Първата руска революция (1905—1907). Започва в Москва на 19 септ. като икономическа, но в началото на октомври прераства в политическа. Тя обхваща най-големите промишлени центрове на Русия и в средата на октомври се превръща в общоруска, с около 2 милиона участници. Непосредственото политическо ръководство на стачката се осъществява от Болшевишката партия, която прилага успешно тактиката за постигане на единодействие на революционните сили за борба против царизма. В хода на стачката се създават нови форми на политическа организация на пролетариата — Съветите на работническите депутати. Под напора на масовото движение правителството се отказва от свикването на Булгинската дума. На 17 окт. е публикуван манифест на Николай II, с който за пръв път в царска Русия се въвеждат известни буржоазнодемократични свободи. Въпреки ограничения характер на реформите това е първата значителна победа на революцията. Около 25 окт. стачката е прекратена.

Октомврийската общоруска политическа стачка демонстрира силата на руския пролетариат и дава мощен тласък на селското движение преди Декемврийското въстание. Тя обогатява световното революционно движение с нова форма на борба — масовата политическа стачка. — 44.

²⁶ Става дума за *Обединения общ работнически синдикален съюз (ОБОРСС)*, създаден през юли 1908 чрез сливането на общоделския Свободен общ работнически синдикален съюз и синдикатите при анархолибералския Работнически социалдемократически съюз «Пролетарий». Обединението се извършва на основата на т. нар. «синдикален неутралитет», чийто привърженици (Я. Сакъзов, Ас. Цанков, Ил. Янулов и др.) отхвърлят необходимостта от идейни и организационни връзки между социалдемократическата партия и синдикалното движение. През март 1909 се провежда обединителен учредителен конгрес, който приема Устава на ОБОРСС. Обединеният синдикален съюз стои на реформистки позиции и води постоянна борба с ОРСС. В стремежа си да наложи обединение на синдикалното движение в България на основата на «синдикалния неутралитет» прибъгва до помощта на Международния синдикален секретариат. В годините на войните (1912—1913 и 1915—1918) в редовете на ОБОРСС настъпва разединение. Разногласията между съществуващите още от създаването му две течения — десноопортюнистическо и левоцентристко — се задълбочават и през май 1919 се стига до разцепление. Десницата (около в. «Работническа борба») се слива през дек. с. г. със Съюза на съюзите в Конфедерация на труда. Левицата (около в. «Работническа защита»), под чието влияние е СК на ОБОРСС, през септ. 1920 се присъединява към ОРСС. — 45.

²⁷ Георги Димитров има предвид *Българския железничарски съюз (БЖС)* — професионална организация, създадена на 1 февр. 1907 чрез сливането на Железничарския съюз (основан през 1905 от привърженици на широките социалисти, радикалдемократите, демократите и други буржоазни партии), Свободната железничарска организация и Софийския железничарски синдикат на «пролетарците» (анархолибералите). Учредителният конгрес (3—7 юли 1908) приема Устава на БЖС. Отначало съюзът стои на реформистки позиции; привърженик на «свободния синдикализъм», «синдикалния неутралитет». Печатен орган — в. «Железничарско съзнание» (1907—1913). През 1909 влиза в реформисткия Съюз на съюзите. Между ръководителите на БЖС — членове на широкосоциалистическата, Радикалдемократическата, Демократическата и други дребнобуржоазни и буржоазни партии, се води непрекъсната борба за надмощие. През 1910 ръководно влияние имат широките социалисти. На 15 септ. 1910 радикалдемократите се отцепват и образуват Български железничарски неутрален съюз (БЖНС) с печатен орган в. «Железничарски глас» (1910—1913). На 1 ноем. 1913 БЖС и БЖНС отново се сливат. Като печатен орган на обединения БЖС започва да излиза в. «Железничарска борба» (1913—1934). Реформисткият характер на съюза не се променя. БЖС е разтурен след Деветнадесетомайския преврат 1934. — 45.

²⁸ *Телеграфо-пощенски съюз (ТПС)* — синдикална организация на телеграфо-пощенските служители, създадена от привърженици

на широките социалисти на 9 юли 1908 в противовес на Телеграфо-пощенския и телефонен синдикат, ръководен от тесните социалисти. Учредителният конгрес е свикан на 5 апр. 1909. Печатен орган — в. «Телеграфопощенска защита» (февр.—ноем. 1908). Съюзът поддържа общоделската тактика на «свободен синдикализъм» и «синдикален неутралитет». Поставя се в услуга на държавата. През 1909 влиза в Съюза на съюзите, чрез който държавните служители се отдалечават от работническите организации. — 45.

- ²⁹ *Локомотивната организация (ЛО)* е създадена на 5 окт. 1913 след отделянето на локомотивния персонал (машинисти, огняри, локомотивочистачи и др.) от Българския железничарски съюз (БЖС). На 11 май 1914 в София се провежда учредителният конгрес на организацията, който приема устав и утвърждава името — Организация на локомотивния персонал по БДЖ. Според устава целта на организацията е всестранното подобрене положението на нейните членове и тяхното културно издигане. ЛО се обявява за «независима» от политическите партии. Печатен орган — в. «Локомотив» (1914—1920, 1929—1934). През юни 1924 се обединява с БЖС. — 46.
- ³⁰ Георги Димитров има предвид професионалните съюзи, които влизат в състава на *Обединения общ работнически синдикален съюз (ОБОРСС)* (вж бел. № 26). — 46.
- ³¹ *Работническият печатарски съюз (РПС)* е първият професионален съюз в България, изграден под ръководството на БРСДП (т. с.) на учредителна конференция на 27 юли 1907. Инициативата за създаването му принадлежи на Работническият печатарски синдикат в София, чийто секретар е Г. Димитров. В РПС се включват групите от Плевен, Варна, Кюстендил и Враца. За председател на Централното настоятелство е избран Г. Димитров, който е и пръв редактор на в. «Печатар». Съюзът влиза в ОРСС. На 18 февр. 1909 от него се отцепват група прогресисти, които се вливат в реформисткото Типографско работническо дружество. В края на 1910 и началото на 1911 РПС ръководи стачката на печатарите в почти всички софийски печатници. След Първата световна война към съюза се присъединяват печатарски работници, напуснали общоделските синдикати. Разтурен през 1924 по силата на ЗЗД. — 48.
- ³² Става дума за конференцията на Синдикалния комитет на ОРСС и централните настоятелства на професионалните съюзи, състояла се на 2 март 1920 в София. Конференцията анализира състоянието на професионалното движение след Транспортната стачка (дек. 1919—февр. 1920) и набелязва мероприятия за по-нататъшното организационно укрепване на професионалните съюзи, за оказване помощ на участниците в стачката и др. Приема специална Директива по стачките (вж настоящия том, с. 50—56). — 48.

³³ *Съюзът на транспортните работници в България (СТР)* е създаден на учредителен конгрес в София (6 март 1911) чрез обединяването на Железничарския синдикат, Телеграфо-пощенския и телефонен синдикат и Съюза на пристанищните работници. В работата на конгреса участвуват Д. Благоев, Г. Кирков и Г. Димитров. Конгресът решава вестниците «Железничар», «Телеграфопощенски вестник» и «Пристанищен работник» да продължават да излизат като органи на съюза и същевременно да се издава периодично бюлетин на съюза. За секретар на Управителния комитет е избран Драгой Коджейков. СТР влиза в състава на ОРСС. Поставя си за цел да защитава интересите на транспортните работници в България на основата на класовата борба. Г. Димитров подпомага непосредствено дейността на съюза, който става най-многобройната работническа професионална организация в страната. От май 1911 членува в Международната транспортна федерация. Съюзът оказва помощ или непосредствено ръководи стачните борби на транспортния пролетариат (общата стачка на пристанищните работници в Бургас през септ. 1911, стачката на пристанищните работници във Варна през юни—юли 1912, Транспортната стачка 1919—1920 и др.). След 1919 дейци на съюза поддържат радиовръзките на ЦК на БКП с Коминтерна. От приемането на ЗЗД (1924) до Априлските събития 1925 СТР работи полулегално, след което прекратява съществуването си. — 49.

³⁴ *Българската комунистическа партия (БКП)* е създадена като Българска социалдемократическа партия (БСДП) по инициатива на Димитър Благоев на учредителния конгрес, състоял се на връх Бузлуджа на 20 юли (2 авг.) 1891. От 1894 се нарича Българска работническа социалдемократическа партия (БРСДП). В БРСДП се оформят две течения: революционно-марксистско — начело с Д. Благоев, и реформистко-опортюнистическо — възглавявано от Янко Сакъзов. Борбата между революционните марксистки и опортюнистите се задълбочава и изостря, като засяга всички въпроси на организацията, теорията и практиката на социалистическото и работническото движение. Д. Благоев и неговите съратници Гаврил Георгиев и Георги Кирков довеждат борбата против общоделните до пълно организационно скъсване с тях, утвърдено от X конгрес на БРСДП в Русе (1903). Това е ярка изява на нейната революционна марксистка същност. БРСДП, известна след 1903 като партия на тесните социалисти, е близка, родствена на Болшевишката партия. Тя посреща с възторг победата на Октомврийската революция 1917 и разгръща широка дейност за популяризиране на нейните лозунги. Под влияние на идеите на Октомврийската революция БРСДП (т. с.) започва да се превъоръжава с ленинизма, става една от съоснователките на Комунистическия интернационал и за разлика от много други партии влиза в него без разцепление. На своя XXII конгрес (1919) се преименува в Българска комунистическа партия (тесни социалисти). Кон-

гресът приема Програмна декларация в духа на ленинизма.

В периода на следвоенната революционна криза (1919—1923) БКП все повече се утвърждава като авангард на трудещите се в борбата срещу настъплението на капитала и израства като първостепенна политическа сила в страната. Под нейно непосредствено ръководство работят ОРСС, БКМС и други масови организации. Партията е организатор и ръководител на внушително стачно движение срещу експлоатацията, глада и скъпотията, застава начело на борбата за изгонването на белогвардейците-врагелници от България. През 1919 и 1920 тя завоюва големи изборни успехи и парламентарната ѝ група заема второ място (след БЗНС) по брой на депутатите. През дек. 1919 тя спечелва изборите в 22 градски и 65 селски общински съвета.

В борбата против настъплението на буржоазната реакция БКП прави практически стъпки за единие с БЗНС, но все още не оценява по ленински демократичните организации като свои съюзници. По време на военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 ЦК на БКП заема позиция на «неутралитет» и непамена в развиващите се събития. С помощта на Коминтерна партийното ръководство преодолява погрешната деветоюнска тактика и се ориентира към сплотяване на антифашистките сили за борба против фашистката диктатура. През септ. 1923 БКП организира и ръководи първото народно антифашистко въстание в света. Поради редица обективни и субективни причини въстанието завършва с неуспех, но то е преломен момент в ленинизацията на партията. През 1924 със ЗЗД БКП е обявена извън законите и е принудена да работи в условията на нелегалност, като продължава идейното, стратегическото и тактическото си превъоръжаване с ленинизма. Под непосредственото ръководство на БКП се създават легални работнически организации — Независимите работнически професионални съюзи (НРПС) (1925), Работническата партия (РП) (1927), Работническият младежки съюз (РМС) (1928) и др. След преврата на 19 май 1934 тези организации са поставени извън закона. След VII конгрес на Коминтерна (1935) партията преодолява лявото сектантство и приема новия, Димитровски курс за обединяване на всички демократични и антифашистки сили в единен фронт за борба срещу фашизма. По решение на ЦК на партията (1938) РП и БКП се сливат в Българска работническа партия (БРП). След започването на Втората световна война БРП мобилизира трудещите се за борба против въвличането на България във войната. В деня на вероломното нападение на хитлеристка Германия над СССР (22 юни 1941) ЦК на БРП възприема курс на въоръжена борба против монархофашизма. През 1942 по инициатива на Г. Димитров и под ръководството на партията се създава Отечественият фронт (ОФ), който обединява всички патриотични и демократични антифашистки сили на народа. В страната се разгръща партизанско движение. През пролетта на 1943 се поставят основите на Народоосвободителната въстаническа армия (НОВА). БРП орга-

низира и ръководи Деветосептемврийското народно въстание 1944, което с решаващата помощ на Съветската армия премахва монархофашистката диктатура, установява народно-демократична власт (по своята същност — диктатура на пролетариата) и открива пътя за построяването на социализма в България.

След 9 септ. 1944 партията, която вече се нарича БРП (к), ръководи борбата за укрепване на народната власт, участието на българския народ във войната за окончателния разгром на фашистка Германия и социалистическото преустройство на страната.

Големите успехи, които БКП постигна в социалистическото изграждане на страната, се дължат на нейната последователна марксистко-ленинска политика, на безкористната помощ на КПСС и СССР, както и на сътрудничеството ѝ с останалите страни от социалистическата общност.

БКП е съставна част на международното комунистическо и работническо движение, с определени приноси в неговата теория и практика. В съвременните условия тя отстоява твърдо принципите на пролетарския и социалистическия интернационализъм и води непримирима борба за запазване чистотата на марксизма-ленинизма. — 52.

³⁵ Георги Димитров има предвид проведените на 25 ян. 1920 избори за окръжни съветници. БКП участва в тях под лозунга за превръщане на общинските съвети в органи на трудещия се народ. За кандидатите на партията гласуват над 140 000 избиратели, а около 20 000 бюлетини са обявени за недействителни. — 58.

³⁶ *Съюзът на земеделските, горските, лозарските и градинарските работници* е създаден като професионална организация на селскостопанския пролетариат в България в началото на юни 1919 на конференция на делегатите на селските партийни групи, присъствували на I конгрес на БКП (1919), и на членове на Синдикалния комитет. Влиза в състава на ОРСС. За създаването и укрепването на съюза непосредствена помощ оказва Г. Димитров. За секретар е избран Петър Георгиев, по-късно Асен Бояджиев. Печатен орган — в. «Селски вестник» — орган на ЦК на БКП за селото. Първият редовен конгрес е проведен от 25 до 28 септ. 1920 в София. Съюзът установява връзки с професионалните организации на селскостопанските работници в балканските страни, Съветския съюз, Чехословакия и отчасти с Франция. Участва в работата на Международния комитет за организация, пропаганда и дейност сред земеделските работници във всички страни, основан през юли 1921 в Москва. През 1919—1923 съюзът организира и ръководи борбите на селскостопанския пролетариат за подобряване условията на труда в селското и горското стопанство. Разтурен е през 1924 по силата на ЗЗД. — 60.

- ³⁷ *Народняци* — членове на Народната (народнишката) партия — буржоазна консервативна партия, основана на 3 юни 1894. Нейни лидери са Константин Стоилов и Ив. Евстр. Гешов. Изразява интересите на едрата търговско-банкерска, промишлена и земевладелска буржоазия. Вътрешната ѝ политика е реакционна, а външната е ориентирана към Русия и Антантата. Управлява самостоятелно през 1894—1899; през 1911—1913 заедно с Прогресивнолибералната партия; след Първата световна война участвува в няколко коалиционни правителства. През 1920 се слива с Прогресивнолибералната партия в Обединена народнопрогресивна партия, която през авг. 1923 влиза във фашисткия Демократически сговор. — 67.
- ³⁸ *Демократи* — членове на Демократическата партия — буржоазна политическа партия, основана през 1896 от лявото крило на старата Либерална партия. Основател и неин водач до 1902 е Петко Каравелов. До началото на XX в. е предимно дребнобуржоазна партия, но постепенно се превръща в представителка на средната търговско-индустриална буржоазия. Провежда политика на буржоазен реформизъм и демагогия към работническата класа. Главна политическа фигура след 1902 и дългогодишен неин лидер е Александър Малинов. Самостоятелно или в коалиция с други буржоазни и дребнобуржоазни партии участвува в управлението на страната (1901—1902, 1908—1911, 1918 и 1931—1934). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 част от нея начело с Андрей Ляпчев влиза във фашисткия Демократически сговор. В началото на 1924 крилото на Ал. Малинов излиза от сговора и минава в опозиция на фашистките сили. След Деветнадесетомайския преврат 1934 Демократическата партия е разтурена, но запазва своето влияние и връзки. Проявява се като опозиционна на фашизма партия и участвува в Народния фронт. Същевременно води антикомунистическа политика. Възстановена след 9 септ. 1944; до разтурянето ѝ през 1947 тя действа като опозиционна на Отечествения фронт партия. — 67.
- ³⁹ *Радикалдемократическа партия* — дребнобуржоазна политическа партия, образувана през 1905 от обособилата се в Демократическата партия фракция на младодемократите начело с Найчо Цанов и Т. Г. Влайков. Обхваща част от градската дребна буржоазия и дребнобуржоазна интелигенция. Обявява се в защита на буржоазнопарламентарния строй. Участвува в правителството на Ал. Малинов (юни—ноем. 1918) и на Теодор Теодоров (ноем. 1918—авг. 1919). Външната ѝ политика е русофилска и аптантофилска. През 1922 се преименува Радикална партия и се присъединява към Конституционния блок (1922—1923). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 се разцепва, като дясното ѝ крило влиза на 10 авг. с. г. в Демократическия сговор. Лявото крило начело със Стоян Костурков минава в опозиция и през 1931—1934 участвува в управлението на Народния блок. В навечерието на преврата на 19 май

1934 в Радикалната партия се оформят три крила: Радикална партия начело със Ст. Костурков, Радикална партия начело с проф. Г. П. Генов и малобройната Прогресивнорадикална партия. През ян. 1938 крилото на Костурков влиза в споразумение с Петорката, БРП и БЗНС «Пладне» за участие в парламентарните избори. През 1945 крилото на Ст. Костурков се присъединява към Отечественния фронт, а десните радикали съществуват за кратко време като опозиционна Радикална партия (обединена). През 1949 Радикалната партия се саморазпуска и кадрите ѝ се вливат в ОФ. — 67.

⁴⁰ *Социалреформизъм* (реформизъм) — опортюнистическо, враждебно на марксизма-ленинизма течение в работническото движение, възникнало в последната четвърт на XIX в., което отрича необходимостта от революционно преустройство на капиталистическото общество и по същество подменя класовата борба на работническата класа за диктатура на пролетариата и социализъм с буржоазен парламентаризъм и осъществяване на частични социални реформи, които не засягат основите на капитализма. Главното в социалреформизма е идеята за класово сътрудничество. Социална основа на социалреформизма са дребнобуржоазните слоеве, т. нар. работническа аристокрация и профсъюзната бюрокрация. След смъртта на Енгелс (1895) постепенно става господстваща идеология на Втория интернационал. — 70.

⁴¹ Става дума за управлението на либералната коалиция начело с д-р В. Радославов. Първият кабинет е съставен на 4 юли 1913, но правителството не получава мнозинство в парламентарните избори. Вместо да подаде оставка, В. Радославов с подкрепата на цар Фердинанд разтуря новозбрания парламент и провежда нови избори през февруари, които спечелва с терор и насилия. Управлява до 21 юни 1918. Радославовата коалиция изразява интересите на ориентираната към Германия и Австро-Унгария част от българската буржоазия. Правителството на Радославов в съгласие с монарха подготвя включването на България в Първата световна война на страната на Централните сили. Участието на България във войната завършва с втора, още по-тежка национална катастрофа.

Радославовият режим се характеризира с беззакония, корупция, облагодетелствуване на партийните партизани и груб административно-полицейски произвол. — 73.

⁴² Георги Димитров има предвид *Закона за определяне продажната цена на състните и други предмети от първа необходимост през време на обществени кризи и бедствия*, приет от XVII обикновено НС на 29 юли 1914 и обнародван в «Държавен вестник», № 180 от 12 авг. с. г. Законът дава право на общинските съвети (с участието на финансовите власти) по време на обществени кризи и бедствия, причинени от неурожай, наводнение, мобилизация, война и др., да определят продажните цени

(на едро и на дребно) на всички хранителни и др. продукти от първа необходимост, както и цените на наемите и заплащането на труда. Началото и краят на обществената криза за отделен район или за цялата страна се определят с царски указ по решение на Министерския съвет. Законът задължава всички търговци да спазват определените от специални общински комисии цени и в случай на нарушения предвижда наказателни мерки: глоби, реквизиране на стоки от общината и др. — 74.

- ⁴³ *Законът за стопански грижи и обществена предвидливост* е приет от XVII обикновено НС на 4 авг. 1916 и обнародван в «Държавен вестник», № 180 от 29 авг. с. г. Влиза в сила през авг. 1916. С него се заменя Законът за обществена предвидливост от 29 юли 1914. По силата на новия закон е създаден Комитет за стопански грижи и обществена предвидливост. Комитетът, избран от Народното събрание, се занимава не само с въпросите на прехраната, но има и по-широки пълномощия — право да урежда вноса и износа на стоки, да милитаризира определени производства. Въпреки големия административен апарат, с който разполага, комитетът не изпълнява предназначението си. През апр. 1917 е реорганизиран в Дирекция за стопански грижи и обществена предвидливост, подчинена непосредствено на Министерския съвет. — 74.
- ⁴⁴ Става дума за *Дирекцията за стопански грижи и обществена предвидливост (ДСГОП)*, създадена през апр. 1917 като орган на Министерския съвет за урегулиране икономиката на страната. Дирекцията създава свои местни комитети, които изкупуват и разпределят зърнените храни, нормират цените на предметите от първа необходимост, разпределят индустриалните суровини между предприятията. В ДСГОП работят учени икономисти, финансисти и др. от всички партии. След войната дейността ѝ е ограничена. През 1928 е разтурена. — 74.
- ⁴⁵ *Българският земеделски народен съюз (БЗНС)* е основан през 1899 като професионално-просветителска организация. На своя VII конгрес (1905) съюзът приема дребнобуржоазна политическа програма, която разглежда селяните като единно съсловие. Основната членска маса на БЗНС са бедните и средните селяни, но поради съсловния принцип на изграждане в редовете му влизат и богати селяни. В годините на войните (1912—1918) разширява влиянието си и става най-масовата партия в страната. През окт. 1919 БЗНС образува коалиционно правителство с Народняшката и Прогресивнолибералната партия; през март 1920 спечелва парламентарните избори и съставя еднопартиен кабинет начело с Ал. Стамболийски. Земеделското правителство провежда редица демократични реформи, които засягат интересите на едрата буржоазия, но не ликвидират икономическото ѝ господство. Отношението на БЗНС към БКП е колебливо и противоречиво. По инициатива на БКП между партията и БЗНС е постигнато известно единнодействие в борбата сре-

щу настъпленето на реакцията, но то скоро е прекъснато. Разединението между комунисти и земеделци позволява на реакцията да извърши военнофашистки преврат на 9 юни 1923 и да събори земеделското правителство.

По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 се слагат основите на бойния съюз между БКП и БЗНС. След Априлските събития 1925 много от водачите на лявото крило на съюза са избити. БЗНС изпада в криза и се разцепва на няколко крила и групи. След Деветнадесетомайския преврат 1934 е забранен. Двете основни крила на съюза — БЗНС «Врабча I» и БЗНС «Ал. Стамболийски» («Пладне»), са в опозиция на монархофашизма. Те участвуват в създадения от партията широк Народен антифашистки фронт (1936—1939). БЗНС «Ал. Стамболийски» участвува в изграждането на Отечествения фронт (1942—1944). Леви сили в БЗНС се включват във въоръжената антифашистка борба (1941—1944).

След 9 септ. 1944 БЗНС е главен съюзник на БКП в управлението на страната. Десните, антикомунистически сили в БЗНС, обединявани от Г. М. Димитров (Гемето), правят безуспешен опит да наложат реакционен курс на съюза, но са изключени от него. Останалите реакционни сили начело с Н. Петков създават опозиционен БЗНС, който през лятото на 1947 е разтурен. През 1948 съюзът отхвърля съсловния принцип и се преустройва, като приема програмата за изграждане на социализма в България и признава ръководната роля на БКП в обществено-политическия живот. — 75.

⁴⁶ *Варненската комуна* е създадена на 29 дек. 1919 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. От избраните общински съветници 12 души са комунисти, 8 — от буржоазния блок. За кмет е избран Д. Кондов. Комуната осъществява редица социално-икономически мероприятия, които засягат интересите на буржоазията и облекчават тежкото положение на трудещите се в града. Въведено е прогресивно-подоходно облагане, крайно нуждаещите се граждани се подпомагат с парични средства, отопление, храна, безплатни лекарства и медицинска помощ. За борба с безработицата и скъпотията са създадени общински предприятия. Комуната открива учителски стол, безплатна обществена пералня, полага грижи за благоустрояването, здравеопазването и хигиенизирането на града, открива училища в някои крайни квартали, родилен дом, аптеки, амбулатории и др. Разтурена е през май 1921. Дейността на комуната получава висока оценка от ЦК на БКП и одобрението на трудещите се от града. — 79.

⁴⁷ *Шуменската комуна* е създадена през ян. 1920 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. 1919. Кметове са последователно Ст. Янев и Кр. Арнаудов. Комуната осъществява редица мероприятия в интерес на трудещите се в града — взема мерки за осигуряване на прехраната,

въвежда намалени цени на хляба за бедните граждани и прогресивно-подоходно разпределение на общинските налози и такси; увеличава данъците на заможните; облага акционерните дружества; организира бюро за социални грижи. За разрешаване на жилищния въпрос е приет специален правилник, който облекчава бедните при закупуване на общински места за строеж.

През окт. 1921 срещу комуната е заведено дело по неверни обвинения в злоупотреба и на 6 ян. 1922 е разтурена. — 79.

- 48 *Плевенската комуна* е създадена на 26 дек. 1919 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. За кмет е избран Ив. Кантарджиев. Комуната осъществява редица мероприятия за подобряване положението на трудещите се; въвежда прогресивно-подоходно облагане; създава зеленчукова градина и общински магазин; открива общинска аптека; осигурява безплатни лекарства и медицинска помощ, храна и облекло за крайно нуждаещите се, ученически пособия на бедните ученици; подобрява материалното положение на учителите, организира курсове за ограмотяване. Комуната подпомага материално общинския театър и актьорите, утвърждава средства за строителство на нов театър. Полага грижи за благоустройството на крайните квартали. През 1921—1922 участва дейно в организираната от БКП акция за подпомагане на гладуващите в Съветска Русия. Мероприятията на Плевенската комуна се посрещат враждебно от буржоазията и правителството и на 30 юни 1921 с решение на Окръжния съд е разтурена.

На 5 ноем. 1922 комунистите отново спечелват общинските избори. За кмет на втората Плевенска комуна е избран Ив. Зонков. Тя продължава започнатото дело и въпреки ожесточената борба срещу нейните мероприятия съществува до военноплашият преврат на 9 юни 1923. — 79.

- 49 *Пловдивската комуна* е обявена на 22 дек. 1919 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. В новозбрания Общински съвет има 11 комунисти и 9 представители на останалите политически партии. За кмет е избран д-р Н. Гълъбов. Комуната се обявява в защита на стачкуващите железничари и телеграфо-пощенски служещи и им оказва морална и материална подкрепа. Общинският съвет провежда своите заседания публично, с което се дава възможност на трудещите се да въздействуват при вземането на решения и да контролират дейността на съвета. На специална комисия е възложено да анкетира делата на бившите буржоазни управници. Извършва се прелом в социалната, здравната и просветната политика на общината. Комуната поема изхранването на бедните и безработни граждани, пристъпва към осигуряване на безплатна медицинска помощ. Предвиждат се редица мероприятия за подобряване на санитарното дело и медицинското обслужване, изработен е план за преустройство на учебното дело в града на трудови начала. На 15 февр. 1920 по време

на заседание на съвета съветниците комунисти са арестувани и откарани в София. Формален повод за този произвол е клеветническото обвинение, че комуната уж отказва да поеме прехраната на населението и че подпомага парично стачкуващите работници. БКП провежда широка протестна акция против незаконните действия на властта. След 57-дневен арест съветниците комунисти са освободени, но комуната е разтурена. — 79.

⁵⁰ *Сливенската комуна* е обявена след успеха на местната партийна организация в общинските избори на 25 септ. 1911. Въпреки терора на властта партията получава 1282 гласа и 8 мандата в Общинския съвет срещу 10 за управляващата коалиция (народняци и прогресивни либерали), 1 демократ и 1 широк социалист. През авг. 1912 Постоянното присъствие на общината минава в ръцете на партийните представители и за кмет е избран д-р Йордан Данчев. В общинските избори през авг. 1915 партията спечелва 12 мандата, а през дек. 1919 — 16 от всичко 20. Сливенската комуна съществува 11 години и въпреки военновременните трудности постига успехи в политиката си в защита на трудещите се маси: създава бюро за социални грижи и бюро за безработни, предприема общинско строителство за намаляване на безработицата, предвижда мерки за ограничаване спекулата с хранителни и други стоки от първа необходимост, издава редица задължителни правилници в защита на работниците. Поради липса на общинска автономия буржоазната опозиция и централната власт затрудняват и провалят редица мероприятията на комуната, като откриването на общински магазини, увеличаването на таксите и налозите за предприемачите, фабрикантите и собствениците на едри земеделски стопанства. На 31 ян. 1923 комуната е разтурена по решение на Сливенския окръжен съд. — 79.

⁵¹ *Цанковисти* — членове на Прогресивнолибералната партия, наречена по името на нейния водач Драган Цанков. Първоначално е фракция на умерените либерали в Либералната партия, от която се отцепва през 1884. През ноем. 1899 е наречена Прогресивнолиберална партия, от дек. с. г. ръководството ѝ се поема от д-р Стоян Данев. Изразява интересите на търговско-лихварската и земевладелската буржоазия. Неоднократно участва в управлението на страната: през 1901—1903 и 1913 съставя еднопартийни правителства, а през 1901, 1911, 1913 и 1919—1920 участва в коалиционни правителствени кабинети. Външната ѝ политика е ориентирана към Русия. По интереси и разбирания се доближава до търговско-финансовата и индустриалната буржоазия, групирана около Народната (народняшка) партия, с която през 1920 се обединява в Обединена народнопрогресивна партия. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 новообразуваната партия влиза във фашисткия Демократически сговор. — 80.

⁵² Става дума за *Българското икономическо дружество (БИД)* —

обществена организация на представители на дребнобуржоазната и буржоазната икономическа мисъл. Създадено през 1895 в София с цел «да проучва икономическото положение на страната и да намира средства за подобриенето му». По-късно в него влизат и политици от почти всички буржоазни партии, като Ив. Евстр. Гешов, Ст. Данев, А. Ляпчев, А. Тошев; социалисти — Н. Сакаров, И. Янулов и др. Икономистите са представени от К. Попов, Г. Данаилов, Д. Мишайков и др. Обявява се за стопанска независимост на страната от големите индустриални държави, за въвеждането на протекционизма. По инициатива на Икономическото дружество са приети редица закони, улесняващи стопанското развитие на страната. Дружеството се обявява против заема, сключен през 1914 с Германия, и особено против преминаването на мина Перник в ръцете на германския финансов капитал.

БИД открива клонове в Пловдив, Русе и Плевен. Издава «Списание на Българското икономическо дружество» (1896—1948, 1949).

Икономическото дружество отхвърля марксистката политическа икономия. Преустановява дейността си през 1948. — 80.

⁵³ Става дума за *изборите за общински съвети и училищни настоятелства*, произведени на 7 дек. 1919 от коалиционното правителство на Ал. Стамболийски. БКП разгръща активна предизборна кампания, разяснява своята общинска политика, разобличава буржоазията и мобилизира трудещите се да гласуват за кандидатите на партията. Изборната борба се води в условията на терор и насилия. Полицията напада и затваря партийните клубове в редица градове, арестува много комунистически дейци. Въпреки това на 7 дек. БКП извоюва внушителна победа в цялата страна. За нейните кандидати са подадени около 140 000 гласа, избрани са повече от 2500 общински съветници. В 22 града (Пловдив, Варна, Бургас, Русе, Плевен, Шумен, Дупница, Сливен, Ямбол, Ловеч, Лясковец, Калофер, Нова Загора, Троян, Котел, Сопот, Берковица, Айтос, Карнобат, Разлог, Банско и Брацигово) и в 65 села кандидатите на БКП печелят болшинството гласове и са създадени общински комуни. Избрани са 510 партийни училищни настоятели, в 21 града и в 71 села са образувани самостоятелни училищни настоятелства. В Софийския общински съвет отново е преизбран Г. Димитров, а общинската партийна група наброява 10 души (при двама в предишния Общински съвет). — 81.

⁵⁴ Става дума за парламентарните избори за XVIII обикновено НС, произведени на 17 авг. 1919. Въпреки терора на правителството БКП завоюва големи успехи. Тя получава 119 395 гласа и 47 депутатски места. В редица градове (Пловдив, Варна, Русе, Плевен, Стара Загора, Бургас, Ямбол) партията получава най-много гласове, а на някои места повече от всички други партии, взети заедно. В сравнение с изборите през 1914 БКП постига увеличение със 76 144 гласа. Това е най-големият изборен ус-

пех на партията до този момент. Резултатите от парламентарните избори са забележителни и с това, че $\frac{2}{3}$ от подадените гласове са за БКП и левите, дребнобуржоазни партии (БЗНС, широкосоциалистическата и Радикалдемократическата партия), което е пръз на голямото олевяване на народните маси. — 83.

⁵⁵ Георги Димитров има предвид управлението на Народнолибералната партия с министър-председател Ст. Стамболов (1887—1894). Стамболовският режим се отличава с потъпкване на демократичните права на народа и безогледно нарушаване на Конституцията. Предизборният терор и фалшификациите са превърнати в обичайна практика. Компрометирал се напълно с антидемократичната си насилническа политика, Стамболов губи всяка обществена подкрепа и е принуден да подаде оставка, която княз Фердинанд приема. Режимът на Стамболов е синоним на антидемократично и антиконституционно управление. — 86.

⁵⁶ На 15 февр. 1920 по време на заседание на Пловдивския комунистически Общински съвет общинските съветници са арестувани и откарани в София, където са задържани до 13 май с. г. На 20 март Пловдивската комуна е разтурена от централната власт и е назначена тричленна комисия. Срещу комунистическия Общински съвет е възбудено съдебно преследване, под предлог че е разходвал неправилно общински средства за социални нужди.

Разтурянето на Пловдивската комуна е част от поредицата репресивни мерки на земеделското правителство, целешни ограничаването на общинската автономия и на растящото влияние на БКП. — 92.

⁵⁷ Георги Димитров има предвид *Ньойския мирен договор 1919* — несправедлив, империалистически договор за мир, наложен на България от силите на Съглашението след поражението ѝ в Първата световна война 1914—1918. Подписан на 27 ноем. 1919 в парижкото предградие Ньойи от министър-председателя Ал. Стамболийски и от ръководителите на делегациите на държавите-победителки. Влязъл в сила на 9 авг. 1920. По силата на договора от страната са откъснати територии с обща площ 11 278 кв. км, населени с българи. На Сръбско-хърватско-словенското кралство (от 1929 — Югославия) са предадени Цариградска околия, част от Кюстендилското крайще, 18 села от Трънско и Знеполско и 8 села от Кулско. С Гърция се потвърждава границата по Букурещкия мирен договор 1913, по силата на който тя присъединява Егейска Македония със Сяр, Драма и Кавала. България загубва Западна Тракия, която първоначално се предоставя под окупацията на съглашенските сили (от 1920 преминава в границите на Гърция), Южна Добруджа отново се дава на Румъния. Политическите клавзи на Ньой-

ския договор задължават България да се откаже от всички права над отнетите от нея територии. Българското население, навършило 18 години, е задължено в срок от 2 години да определи своето поданство; декларираните българско поданство се задължават в срок от 12 месеца да напуснат родните си места. Същевременно въпросът за българските малцинства в съседните балкански държави не е уреден. По силата на военните клаузи на България е отнето правото да има своя наборна армия; общият брой на българската армия, рекрутирана само чрез доброволно постъпване, не може да надминава 33 000 души. На България се забранява да притежава военни кораби, подводници, военна и морска авиация и др. Страната е обременена и от тежки репарационни задължения, възлизащи на 2250 милиарда златни франка за срок от 37 години, с 2% лихва върху общата сума за първата, и с 5% за следващите години. Наред с това България се задължава да предаде на своите съседи (съюзници на силите-победителки) 70 825 глави добитък, 50 000 тона каменни въглища и транспортни средства. Контролът по изпълнението на задълженията за репарациите се възлага на междусъюзническа комисия със седалище София, а разходите и разходите по нея се изплащат от България. Като неразделна част от договора по искане на гръцкото правителство е наложена т. нар. конвенция за «доброволно изселване» на малцинствата между двете страни, която впоследствие е използвана от управляващите среди в Гърция за насилствено изгонване на българското население от родните места и за обезбългаряване на Западна Тракия.

Мирът диктат поставя България в тежко и унищително положение, във външнополитическа изолация, превръща я във второстепенна сила на Балканите. Ньойският мирен договор утвърждава в междубалканските отношения политика на вражда и заграбване на чужди земи и възпрепятствува установяването на принципите на добросъседство и взаимно сътрудничество между балканските народи. Той губи сила след избухването на Втората световна война (1939). — 100.

⁵⁸ *Съглашение (Антанта, Тройно съглашение)* — империалистически блок на Англия, Франция и Русия, оформил се през 1904—1907 в противовес на Тройния съюз (империалистически блок на Германия, Австро-Унгария и Италия). В хода на Първата световна война 1914—1918 към Съглашението се присъединяват и други държави (САЩ, Япония, напусналата Тройния съюз Италия и др. — общо 25 държави), воюващи срещу Германия и нейните съюзници. И двата блока възникват в резултат на борбата между империалистическите държави за преразпределяне на света в обстановка на все по-изострящи се] противоречия между тях. След победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 Русия отпада от блока. Империалистическите страни от Съглашението организират въоръжена интервенция срещу младата съветска държава. Провалът на контрареволуционната интервенция за-

дълбочава противоречията между участниците в Съглашението и то се разпада. — 100.

⁵⁹ *Славбюро* (С л а в я н с к о б ю р о) — белогвардейски шпионски център в Париж, създаден след Октомврийската революция 1917. Занимава се с подривна дейност срещу Съветска Русия. — 105.

⁶⁰ *Законът за градските общини* е приет от IV редовна сесия на IV обикновено НС и обнародван в «Държавен вестник», № 69 от 19 юли 1886. До края на 1914 Народното събрание гласува II закона за неговото изменение и допълнение, а някои от постановленията му се отменят с Избирателния закон от 1897 и със Закона за общинските палози от 1900. Тези изменения и допълнения обаче не засягат нито един от членовете на закона, с които се определят зависимостта на общинските съвети (относно бюджета, администрацията, социалната политика и пр.) от местните и централните органи на държавната власт.

През март 1915 парламентарната група на БРСДП (т. с.) внася в XVII обикновено НС проект за изменение и допълнение на Закона за градските общини с цел да се гарантира автономията на общинските съвети. Чл. 1 от законопроекта гласи: «Общините са юридически лица. Те се грижат сами за своите интереси и за самоуправлението си. Във вътрешната си уредба, както досежно управлението си, тъй и във всичко, засягащо благоустройството, хигиената, здравето, безопасността, просветата, възпитанието, икономията, финансите им и защитата на труда, те са напълно автономни и пълновластно се разпореждат от всички въпроси от изброените области. Решенията на съветите им, както и ония, взети чрез референдум направо от народа, са окончателни и не подлежат на изменение от централната власт.» Предложеният от БРСДП (т. с.) законопроект не е приет. — 110.

⁶¹ *Русенската комуна* е обявена на 19 дек. 1919 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. За кмет е избран Ростислав Блъсков, а след неговата смърт — Руско Попхристов. Комуната насочва вниманието си към решаването на най-жизнените материални и културно-битови въпроси на града — за прехраната, топливото, водоснабдяването, хигиената, облекчаването на жилищната криза, благоустрояването, активизирането дейността на общинския магазин, борбата срещу скъпотията и др. Въвежда прогресивно-подходното облагане, бори се против спекулата, организира земеделско стопанство, железаро-дърводелска работилница, обущарска работилница, магазини за хранителни и промишлени стоки, фурни, аптеки, бани и др. За най-бедните граждани е въведена безплатна медицинска, аптечна и акушерска помощ. На всички ученици от основните училища и прогимназиите се дават безплатни учебници. Увеличават се заплатите на артистите. Обсъждането и решаването на най-важните въпроси се отразява в

Общинския вестник. Дейността на комунистическия общински съвет в Русе се посреща враждебно от буржоазията. На 21 юли 1921 комуната е разтурена. — 113.

⁶² Има се предвид *Унгарската съветска република*, провъзгласена на 21 март 1919 в резултат на революционния подем, обхващал страната след Първата световна война и под влияние на Великата октомврийска социалистическа революция 1917. На 31 окт. 1918 в Унгария започва обща стачка, която прераства в буржоазнадемократична революция. Властта преминава в ръцете на либералната буржоазия, която влиза в коалиция със Социалдемократическата партия. Новото правителство не осъществява нито едно мероприятие в интерес на работническата класа и селяните. Това предизвиква недоволство сред трудещите се маси; образуват се съвети на работническите и войнишките депутати.

Под ръководството на Унгарската комунистическа партия (УКП), създадена през ноем. 1918, се разгръща масово революционно движение за установяване на съветска власт. Буржоазията се опитва да спре развитието на революцията с репресии. В страната се създава революционна ситуация. На 20 март 1919 кабинетът на Кароли подава оставка. Лидерите на Социалдемократическата партия влизат в преговори с намиращите се от февр. 1919 в затвора ръководители на Комунистическата партия с предложение да образуват съвместно правителство. На 21 март е постигнато споразумение за обединение на двете партии в Унгарска социалистическа партия, провъзгласена е съветска република и е сформирано правителство от комунисти и социалдемократи. По настояване на влизащите в правителството комунисти започва коренно преустройство на страната.

Империалистическите държави от Антантата организират икономическа блокада, а през апр. 1919 — военна интервенция срещу Унгарската съветска република. Получила подкрепа отвън, унгарската контрареволуция се активизира и формира армия. Десните лидери на Социалдемократическата партия започват да сътрудничат с международния империализъм. На 1 авг. 1919 обединените сили на интервентите и вътрешната контрареволуция смазват съветската република и възстановяват властта на буржоазията и едрите земевладелци.

Въпреки че просъществува само няколко месеца, Унгарската съветска република има историческо значение за развитието на унгарското и на международното работническо движение. Унгария е първата страна след Русия, в която е установена съветска власт. — 122.

⁶³ Има се предвид организираният в театър «Одеон» атентат (19 февр. 1920) срещу руския кадет Петър Рис — яростен противник на Съветска Русия. Буржоазната преса и правителството се опитват да припишат атентата на Комунистическата партия и да го използват като повод за преследвания срещу БКП. — 123.

- ⁶⁴ Става дума за убийството на буржоазния политически деец Михаил Такев в Пещера на 24 ян. 1920. Като част от борбата си против БКП буржоазията разпространява легендата, че убийството е дело на комунистите. ЦК на БКП излиза с декларация, в която отхвърля с възмущение инсинуациите на буржоазната преса. В декларацията се подчертава, че победата на комунистическия идеал ще се постигне не с убийства на отделни лица, а само чрез организираната масова борба за завладяването на политическата власт. Посочва се, че индивидуалният терор и политическите убийства са «всекидневната практика» на буржоазията, а преследванията, на които е подложена БКП, са най-убедителното доказателство за това. — 123.
- ⁶⁵ Отнася се за атентата на 31 ян. 1915 в Градското казино в София, организиран от русофилски кръгове с цел да се създадат предпоставки за ориентирането на България към Русия и другите държави от Съглашението. По-късно буржоазията се опитва да свърже атентата с Комунистическата партия, за да я дискредитира пред масите. — 125.
- ⁶⁶ Става дума за неуспелия контрареволуционен преврат в Германия, известен като *метеж на Кап* (1920), организиран от монархистите, юнкерите и най-реакционните кръгове на банковия и промишления капитал. Начело на метежа застават едрият земевладелец В. Кап, генералите Е. Лудендорф, В. Лютвиц и др. Заговорниците си поставят за цел да свалят възглавяваното от социалдемократите коалиционно правителство, да унищожат буржоазнодемократичната република и да установят открита военна диктатура. Метежът започва на 10 март 1920; на 13 март метежниците завземат Берлин и В. Кап се провъзгласява за канцлер. Метежът е ликвидиран за 5 дни от трудеците се, ръководени от Германската комунистическа партия и левите сили в Социалдемократическата и Независимата социалдемократическа партия. Завръщайки се в Берлин, правителството потушава революционното движение. В резултат на свързаните с метежа събития авторитетът на опортюнистическите лидери на германската социалдемократия спада; същевременно се ускорява процесът на олевяване на работническата класа. — 136.
- ⁶⁷ *Законът за облекчение на жилищната нужда* е приет от XVIII обикновено НС на 5 ян. 1920 и е публикуван в «Държавен вестник», № 233 от 20 ян. с. г. За облекчаване на жилищната нужда законът предвижда да се създадат специални жилищни комисии, съставени от жители на дадената община и назначени от съответния Окръжен съд. Жилищните комисии водят на отчет всички години за обитаване помещения. В тяхната компетенция влиза и определянето на наема, като за основа служат средните цени за 1915. Допуска се увеличение на наемите 150% за жилищата и 200% за други помещения от средния им наем за 1915.

Законът за облекчение на жилищната нужда е едно от прогресивните мероприятия на правителството на БЗНС. Той значително ограничава възможността на градската буржоазия да се обогатява за сметка на жилищната криза; насочен е срещу незаконно натрупаните по време на войната недвижими градски имоти.

Отделни членове от закона дават възможност за спекулации с него за котежийни цели и за увеличаването на корупцията. Законът за облекчаването на жилищната нужда още повече изостря противоречията между земеделското правителство и градските буржоазни кръгове. — 144.

- 68 Става дума за *Закона за наема на здания през време на войната*, приет от III редовна сесия на XVIII обикновено НС на 22 март 1917 и обнародван в «Държавен вестник», № 79 от 12 апр. с. г.; остава в сила до 13 апр. 1922. С него се допълва Законът за мораториума от юли 1914 по въпросите на взаимоотношенията между собствениците на здания и наемателите. Новият закон предвижда задължително продължаване на всички договори за наем до 3 месеца след общата демобилизация, като в този срок се забранява увеличаването на наема. За военнослужещи с доход до 1200 лв. годишно заплащането на наема се отсрочва за същия срок. — 145.

- 69 Георги Димитров има предвид *Закона за определяне продажната цена на състните и други предмети от първа необходимост през време на обществени кризи и бедствия* (1914), *Закона за обществена предвидливост* (1915) и *Закона за стопански грижи и обществена предвидливост* (1916). — 152.

- 70 Става дума за *Закона за търговията със зърнени храни* (Закон за Консорциума), приет от XVIII обикновено НС на 19 яном. 1919 и обнародван в «Държавен вестник», № 200 от 5 дек. с. г. С него се цели да се постави под контрол износът на зърнени храни чрез създаването на т. нар. Консорциум от Народната и Земеделската банка, Централната кооперативна банка, Общия съюз на земеделските кооперации и Съюзната кооперативна банка. Вътрешната търговия със зърнени храни е предоставена на свободната търговия, но с редица ограничения за частните търговци.

Законът за търговията със зърнени храни е част от програмата на БЗНС за ограничаване скъпотията и спекулата, за изгласване на едрия капитал от стопанския живот чрез премахване неговото посредничество при реализацията на селскостопанската продукция. Законът за Консорциума засяга интересите както на едрия капитал в България, така и на съглашенските капиталисти. По искане на съюзническата контролна комисия на 16 авг. 1921 е отменен и е възстановена системата на свободната търговия. — 153.

- 71 В заседанията на съвета се разисква въпросът за поемането на

прехраната на населението от Софийската община. От името на широките социалисти П. Ралев отхвърля предложения от Постоянното присъствие дневен ред и предлага общината да не се ангажира с прехраната, тъй като ограниченията на общинската автономия не ѝ дават възможност да търси нови приходи, с които да покрие разноските по прехраната. — 153.

- ⁷² *Социалдемократическата организация на държавните, окръжните и общинските служещи* е създадена през пролетта на 1909. В работата на учредителния ѝ конгрес (27—29 март) участва Д. Благоев; в изказването си той я определя като професионална организация с обществено-политически характер, която не трябва да влиза в състава на ОРСС, а да бъде под прякото ръководство на БРСДП (т. с.). Първият редовен конгрес на организацията се провежда през апр. 1910. От името на ЦК на БРСДП (т. с.) и на Синдикалния комитет на ОРСС в работата му участва Г. Димитров. Организацията води борба за класовото осъзнаване на служещите и за приобщаването им към революционното работническо движение. Печатен орган — в. «Служащ» (1909—1919). През 1919 се преименува Комунистическа организация на държавните, окръжните и общинските служещи. В началото на 1920 влиза в състава на ОРСС. Разтурена през 1924 по силата на ЗЗД. — 156.
- ⁷³ *Конфедерация на труда* — профсъюзно обединение, създадено през дек. 1919 чрез сливането на десницата в Обединения общ работнически синдикален съюз (около в. «Работническа борба») със Съюза на съюзите. Стои на реформистки позиции. Под влияние е на широкосоциалистическата партия. — 157.
- ⁷⁴ На 17 март 1920 полицията арестува солотските комунистически общински съветници, под предлог че подстрекават към революция гладуващото население. Управлението на общината е заето незаконно от местната земеделска дружба. Разтурянето на Солотската комуна е една от проявите на предизборния терор, насочен срещу БКП. (По-подробно вж в. «Работнически вестник», № 209 от 25 март 1920, с. 2.) — 161.
- ⁷⁵ Георги Димитров има предвид *чл. 47 от Закона за градските общини*, който постановява, че съветът не може да решава никакъв въпрос, ако не присъствуват на заседанието повече от половината от членовете му. Ако след първата покана членовете не се съберат в изискваното число, поканват се повторно, в този път колкото души и да дойдат на заседанието, решават окончателно поставените на дневен ред въпроси. Когато някой общински съветник отсъства без законни причини три пъти наред, Общинският съвет му налага глоба до 20 лв., а ако и след това продължава да отсъства, счита се, че е в оставка, и се уволнява. — 170.

- ⁷⁶ Чл. 34 от Закона за градските общини постановява, че Общинският съвет се разтуря, преди да изтече срокът за който е избран от княза (царя) по представяне от министъра на вътрешните работи, само когато половината и повече общински съветници си дадат оставката или бъдат отстранени по искане на прокурора и с определение на Окръжния съд, поради даването им под съд, и няма възможност да бъдат заменени с други. — 175.
- ⁷⁷ Георги Димитров има предвид т. нар. «кореняци» — независима група, близка до Демократическата партия, представляваща интересите на «коренните» жители на София. Техен представител в Софийския общински съвет е Хр. Филипov. — 185.
- ⁷⁸ Отнася се за представителите на буржоазните партии в Софийския общински съвет. — 199.
- ⁷⁹ Бургаската комуна е обявена на 31 ян. 1920 след победата на местната партийна организация в общинските избори на 7 дек. 1919. От избраните 16 общински съветници — 9 са комунисти. 5 от буржоазния блок и 2 широки социалисти. За кмет е избран Петър Житаров. Комуната осъществява важни мероприятия в интерес на трудещите се — възстановява загребени общински имоти, прехвърля данъчните тежести върху буржоазията, облага с допълнителни налози акционерните дружества, раздава общински места за строеж на бедните, създава бюро «Социални грижи», чрез което отпуска помощи на безработни и бедни граждани, полага грижи за благоустрояване на крайните квартали и пр. През авг. 1921 Бургаската комуна е разтурена. — 200.
- ⁸⁰ Пропорционалната избирателна система осигурява на всяка партия или групировка от партии места в съответния представителен орган пропорционално на подадените за нея гласове. За определяне резултатите от гласуването се установява т. нар. избирателна квота (минимум гласове, необходими за получаването на един депутатски мандат). В условията на многопартийност пропорционалната избирателна система отразява по-точно и по-вярно от мажоритарната система действителното съотношение на политическите сили. В България пропорционалната избирателна система е въведена през 1909 — най-напред за общинските съвети (вж «Държавен вестник», № 32 от 11 февр. 1909). В изборите за народни представители се прилага частично (експериментално) за Търновски и Пловдивски окръг в началото на 1911 (вж «Държавен вестник», № 36 от 17 февр. 1911), а през 1912 нейното действие се узаконява за всички избирателни околии в страната (вж «Държавен вестник», № 65 от 20 март 1912).

БКП се отнася положително към въвеждането на пропорционалната избирателна система, която дава възможност за влизането на комунисти в представителните органи. Същевре-

менно тя критикува остро опитите на управляващите буржоазни партии да ограничат резултатите от прилагането ѝ по пътя на терора и фалшификациите. — 202.

- ⁸¹ *Търговският закон* е приет от I редовна сесия на IX обикновено НС и е обнародван в «Държавен вестник», № 114, 29 май 1897. Между 1897—1907 многократно е изменял и допълван. — 203.
- ⁸² Отнася се за представителите на трите либералски партии в Софийския общински съвет — Либералната партия (радослависти), Народнолибералната партия (стамболовисти) и Младолибералната партия (тончевисти). — 203.
- ⁸³ Никола Сакаров, представител на широките социалисти в Софийския общински съвет, предлага разглеждането на проектобюджета да се отложи, за да могат съветниците да го проучат по-внимателно. — 210.
- ⁸⁴ Васил Мулетаров счита, че представеният в съвета проектобюджет е съставен некомпетентно, поради което предлага да бъде върнат в бюджетарната комисия за преработка. Настоява да не се съкращават разходите по благоустройството на крайните квартали, под предлог че няма средства. — 210.
- ⁸⁵ Петко Теодоров, представител на Народната (народняшка) партия в Софийския общински съвет, предлага проектобюджетът да се обсъди от съвета, след което бюджетарната комисия да се съобрази с направените предложения при преработката на проекта. — 211.
- ⁸⁶ Леон Коси, представител на Радикалната партия в Софийския общински съвет, предлага да не се дебатират по проектобюджета в съвета, тъй като в бюджетарната комисия са представени всички партийни групи и те ще могат да изкажат мнението си в самата комисия. — 211.
- ⁸⁷ Георги Димитров има предвид предателската роля на десните лидери на Германската социалдемократическа партия след Ноемврийската революция в Германия 1918 (по-подробно вж в бел. № 66). — 227.
- ⁸⁸ Става дума за резултатите от произведените на 28 март 1920 парламентарни избори, в които БКП получава 184 616 гласа — т. е. около 30% повече в сравнение с изборите през 1919, и застава на второ място след БЗНС. Този факт свидетелствува за порасналото ѝ влияние сред широките слоеве на народа. — 230.
- ⁸⁹ Георги Димитров има предвид избягалите от Русия след Октомврийската революция 1917 руски помещници, дворяни и буржоа, както и останките от разбитите белогвардейски армии. Той се

обявява против грижите, които българската буржоазия полага за материалното им осигуряване. — 254.

⁹⁰ Георги Димитров има предвид създаденото през 1899 в София *Славянско дружество*. Според устава дружеството си поставя за цел да подпомага «нуждающите се славяни — лица или колективности, особено по време на общи и извънредни бедствия; работене за поддържане културни връзки на братска солидарност между славянските народи». Между основателите му са проф. В. Златарски, П. Мандушев, Д. Яблански, К. Спиротов и др. Негови председатели последователно са: Ил. Куртев, Ив. Вазов, Ст. Костов и С. С. Бобчев. Печатни издания: си. «Славянски глас» (1902—1940), «Славянска библиотека» и «Славянски календар». Освен установяването на културни връзки с другите славянски народи дружеството има и благотворителна дейност. След Илинденско-Преображенското въстание 1903 то организира събирането на помощи за българските бежанци и се опитва да привлече вниманието на световната общественост към съдбата на поробеното българско население в Македония и Одринска Тракия. По време на Руско-Японската война 1904—1905 открива подписка за помощи на ранените руски войници и заедно с Българския червен кръст изпраща санитарна мисия в Далечния изток. След Октомврийската революция 1917 Славянското дружество полага грижи за руските бело-емигранти. — 254.

⁹¹ Под $\frac{1}{12}$ се разбира част от годишния бюджет, определен за разходване в рамките на 1 месец. В случая, тъй като Общинският съвет все още не е гласувал нов бюджет за 1920, се налага всеки месец да се гласуват по $\frac{1}{12}$ от стария (за 1919) за посрещане най-неотложните месечни разходи. — 265.

⁹² XVIII обикновено НС е избрано с изборите от 17 авг. 1919. В него БЗНС не получава мнозинство и не успява да създаде хомогенно правителство. На 16 февр. 1919 Върховният съюзен съвет на БЗНС взема решение за разтурянето на XVIII обикновено НС. С този недемократичен акт се цели да се осигури мнозинство в парламента и съставянето на самостоятелно земеделско правителство съгласно съсловната идеология на БЗНС. — 275.

⁹³ *Законът за гарантиране свободата на събранията* е приет от XVIII обикновено НС на 29 ноем. 1919; утвърден е с Указ № 362 от 3 дек. 1919 и публикуван в «Държавен вестник», № 198 от 3 дек. 1919. Законът предвижда наказания от 3 до 5 години затвор за ония, които чрез «сила, заплашване, подстрекателство, викове. . .» се опитват да разтурят събрание. Ако събранията се разтурят, се дава горна граница 5 години. На дела от такъв характер законът дава предимство пред всички други дела. — 279.

- ⁹⁴ «Оранжева гвардия» — въоръжени отряди, създадени официално през юнем. 1922 с окръжно № 8 на Постоянното присъствие на БЗНС под името «Земледелска народна гвардия», фактически съществува от 1919. За главнокомандуващ е назначен Райко Даскалов. — 283.
- ⁹⁵ През 1918 Георги Димитров и Райко Даскалов са едновременно в Софийския централен затвор за активна антиправителствена и антивоенна дейност. — 284.
- ⁹⁶ Георги Димитров има предвид К. Васев — секретар на земеделската дружба в Дупница (дн. гр. Ст. Димитров), който в бр. 196 на в. «Работнически вестник» от 9 март 1920 публикува декларация, че е разочарован от БЗНС, който според него изразява интересите на едрите земевладелци и спекулантите. В знак на протест той напуска съюза и преминава в БКП, която счита за единствен представител на малоимотните и безимотните земеделци. — 286.
- ⁹⁷ В случая Георги Димитров нарича Димитър Драгиев представител на «левицата» в БЗНС, за да засили ефекта от изнесените факти за предизборните фалшификации на правителството. Всъщност Драгиев е водач на опозиционното дясно крило в Земеделския съюз. — 287.
- ⁹⁸ Имат се предвид поредицата от интервюта на Ал. Стамболийски в пресата преди парламентарните избори на 28 март 1920, в които той самоуверено заявява, че БКП едва ли ще получи 30, а може би и 20 мандата. В действителност партията получава 50 мандата (вж в. «Работнически вестник», бр. 218 от 5 апр. 1920). — 288.
- ⁹⁹ Законът за трудовата повинност е приет от XIX обикновено НС на 28 май 1920 и обнародван в «Държавен вестник», № 50 от 14 юни 1920. Според него всички български граждани, навършили 20 години (за мъжете) и 16 години (за девоиците), подлежат на задължителен обществен труд. Освободените по различни причини се облагат с данък според имотното им състояние. Освен редовната, законът предвижда и временна трудова повинност за българските граждани от 20 до 50 години; свикването на временната трудова повинност става по решение на Министерския съвет в извънредни случаи.
- Законът за трудовата повинност е една от главните реформи на БЗНС. За прилагането му е учредена Главна дирекция на трудовата повинност. По места са изградени окръжни трудови бюра. За престъпления по закона са предвидени наказателни мерки (затвор до 3 години).
- Против закона за трудовата повинност се обявяват буржоазните партии, от една страна, и БКП — от друга. Партията не оценява демократичния характер на тази реформа на земедел-

ското правителство и го характеризира като консервативен и връщане към средновековната ангария. — 290.

- ¹⁰⁰ Става дума за *Закона за трудово-поземлената собственост*, приет от XIX обикновено НС на 25 апр. 1921 и обнародван в «Държавен вестник», № 31 от 12 май 1921. С него се премахва едрата поземлена собственост, като се ограничава притежанието на земя до 300 дка за стопаните, които сами обработват земята си, и до 100 дка на семейство и 40 дка на лице за ония, които не я обработват. С тази мярка земеделското правителство се стреми да закрепни дребното земевладение. — 290.
- ¹⁰¹ Става дума за спор между Белгийското дружество (G-te Anonyme des Tramways Electriques de Sofia) — собственик на предприятието за електрическото осветление и трамваите в София, и Софийската община, която по време на Първата световна война 1914—1918 влиза във владение на предприятието. След войната по силата на Ньойския мирен договор 1919 България плаща обезщетение на дружеството, което представлява 75% от приходите, и предприятието се оказва в невъзможност да се издържа само. Между Софийската община и дружеството се води дело за откупуването на предприятието, но през 1920, докато се реши неговата съдба, общината е принудена да финансира покупката на различни материали за поддръжката на машините и съоръженията. — 308.
- ¹⁰² Според *чл. 41 от Избирателния закон* пет дни преди избора и в самия ден на избора избирателите както общо от цялата околия, така и от всяка община поотделно не могат да бъдат мобилизирани от властта за пътна повинност, военни упражнения или други задължения. Ако ли са свикани по-напред, те трябва да се разпуснат в този срок.
- В случая със свикването на запасните в навечерието на изборите нарушаването на закона от правителството е очевидно. — 312.
- ¹⁰³ Става дума за едно от крилата на Народнолибералната партия, т. нар. «генадиевисти», наречени по името на техния лидер Никола Генадиев. През 1907 се оформят два центъра в партията: един начело с Добри Петков, и друг — с Н. Генадиев. По време на Първата световна война 1914—1918 генадиевистите за разлика от останалите либерали стоят на просъглашенски позиции. До ноем. 1920 двете крила съществуват като две отделни партии, след което се обединяват в Националлиберална партия. — 327.
- ¹⁰⁴ Става дума за *общата железничарска стачка (20 дек. 1906—31 ян. 1907)*, избухнала стихийно и продължила 42 дни; тя е най-масовата стачка в България по това време (участвуват около 4000 души). Преди обявяването ѝ железничарите изпращат до Народното събрание специална петиция, подписана от

3000 работници и служители. Правителството на Народнолибералната (стамболовистка) партия в отговор на петицията прокарва: Закон за отнемане правото на държавните служители да стачкуват, Закон за лишаване от пенсия за участие в стачки, Закон против правото на свободно издаване на работнически вестници и др. БРСДП (т. с.) и ОРСС се обявяват в защита на справедливите искания на железничарите. Работническият железничарски синдикат, ръководен от партията, участва в стачката, но не и в нейното ръководство, в което влизат общоделци. Стачката завършва с незначителен успех. — 329.

¹⁰⁵ На 3 май 1920 Президиумът на Общинския съвет на Прага изпраща до Софийския общински съвет покана за участие в VII ссколски събор, който е посветен на освобождението на Чехословакия от австро-унгарско господство. На 11 юни писмото е прочетено в Софийския общински съвет. — 341.

¹⁰⁶ В писмо до Софийския общински съвет министърът на вътрешните работи Ал. Димитров обвинява съвета, че умишлено протака раздаването на празните места в София, предвидени за строеж. Писмото и обвиненията на Ал. Димитров предизвикват възмущението на общинските съветници. По този повод е гласуван специален протест и е издадено официално комюнике. — 341.

¹⁰⁷ *Пангерманизъм* — реакционна крайно шовинистична доктрина, издигната в края на XIX в. от най-агресивните представители на германската буржоазия и юнкерството, които се стремят да установят световна хегемония на Германия чрез максимално териториално разширение на германската империя (присъединяване на Австрия, завладяване на славянски и други земи) и преразпределение на колонните. Пангерманистите са вдъхновители на германския империализъм — главен подпалвач на Първата световна война 1914—1918. След войната пропагандират политика на реванш и подготовка на втора световна война. Някои от характерните за пангерманизма черти (крайният национализъм, расизмът, антисемитизмът) го правят идеен предвестник и едно от идеологическите оръжия на германския фашизъм. — 341.

¹⁰⁸ *Славянофилство* — едно от направленията в руската общественно-политическа мисъл от средата и края на XIX в. Славянофилите се обявяват против крепостното право, но са за запазване на самодържавието. Издигат идеята за самобитното историческо развитие на Русия поради наличието на патриархалност, консерватизъм и пр. Идеализират обществения строй на древна Русия и селската община; развиват религиозно-идеалистическа философия. Във външнополитическите си възгледи стоят на позицията на реакционния панславизъм за обединението на всички славяни в една държава под скиптъра на руското самодържавие. Видни представители на славянофилството са И. С.

и К. С. Аксаков, И. В. и П. В. Киреевски, А. С. Холцков, Ю. Ф. Самарин, В. А. Черкаска и др. — 341.

¹⁰⁹ Георги Димитров има предвид *Чехословакката комунистическа партия*, създадена през май 1921 на основата на формиралото се през периода 1919—1921 ляво крило в Социалдемократическата партия начело с А. Запотоцки, Б. Шмерал и др. ЧКП възприема принципите на ленинизма, бори се за изграждането на единен фронт, организира масовите революционни прояви на трудещите се. — 343.

¹¹⁰ *Комунистически интернационал* (Коминтерн, Трети интернационал) — международна революционна организация на пролетариата, създадена през март 1919 на учредителен конгрес в Москва по инициатива и при непосредственото участие на В. И. Ленин; присъствуват представители на 35 комунистически партии и групи, на леви социалдемократически организации от Европа и Америка. Изграден е върху идейните, тактическите и организационните основи на марксизма-ленинизма. Комунистическият интернационал обединява и ръководи комунистическото движение. Продължител е на делото на Първия интернационал и на най-добрите традиции на Втория интернационал.

По време на Първата световна война 1914—1918 след краха на Втория интернационал В. И. Ленин издига лозунг за образуване на нов, III интернационал. На Циммервалдската (1915), на Кинталската (1916) конференция и на други международни форуми болшевиките сплотяват останалите верни на пролетарския интернационализъм сили, пропагандират възгледите си за войната, мира и революцията. След преминаването на мнозинството на Циммервалдското движение на десни позиции те сключват с него и предлагат да се създаде нов интернационал. След победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917 започват да се оформят комунистически партии и леви течения. Новосъздаденият Трети интернационал им оказва голяма помощ в борбата срещу остатъците и проявите на социалдемократизма, против опортюнизма и ревизионизма, в определянето на революционната им линия, в идейно-политическото им укрепване, за превръщането им в партии от нов, ленински тип.

Коминтернът оказва съществена помощ на комунистическите партии за изясняване на характера и особеностите на революционния процес в отделните страни, в разкриване на перспективата и пътищата на неговото развитие, в разработване на проблемите, свързани с националноосвободителното движение, аграрния въпрос, въпроса за съюзниците на пролетариата в революцията. Седмият конгрес на Коминтерна (1935), по доклад на Георги Димитров, разработва тактиката за единния работнически и Народния антифашистки фронт за мобилизиране на всички прогресивни сили в света в борбата срещу фашизма и войната. По време на Втората световна война насочва кому-

нистическите партии към организиране на всенародна въоръжена борба срещу фашизма и хитлеристките окупатори.

След укрепването на марксистко-ленинските партии в отделните страни ръководството на международното комунистическо движение от един център престава да бъде необходимо и целесъобразно. Като преценява, че Коминтернът е изпълнил своята историческа роля, през май 1943 Президиумът на ИККИ взема решение за разпускането му, което е одобрено от всички комунистически партии.

БКП е една от основателките и най-дейните секции на Коминтерна. Тя влиза в него като цяло, без разцепление. Неини делегации присъствуват на всички негови конгреси и пленуми. Видни дейци на БКП са избирани на най-високи ръководни постове. От 1922 до 1943 В. Коларов е член на ИККИ, а през 1922—1924 — негов генерален секретар. Г. Димитров е кандидат-член (от 1924) и член на ИККИ (от 1935), а през 1935—1943 е генерален секретар на Коминтерна. С помощта на Коминтерна БКП се утвърждава като партия от нов, ленински тип, организатор и ръководител на българския народ в борбата за социализъм и комунизъм. — 343.

- 111 Георги Димитров има предвид публикуването от съветското правителство на всички тайни договори на царското и Временното буржоазно правителство на Русия и правителствата на Англия, Франция, Италия, Япония, Австро-Унгария и други империалистически държави. През дек. 1917—февр. 1918 е издаден «Сборник от секретни документи на Министерството на външните работи» в 7 книги, които включват 100 договора и др. материали. Публикуването на тайните договори изиграва значителна роля за разкриване на империалистическия характер на Първата световна война 1914—1918. — 346.
- 112 Според чл. 47 от Закона за градските общини никой общински съветник не може да присъствува и да взема участие в заседание на съвета, в което се разискват въпроси, отнасящи се до лични и на жена му интереси, или до интересите на негови роднини и съдружници, нито пък когато се разглеждат сметките на зависещо от съвета учреждение, в което той членува. — 350.
- 113 Проектираният за м. юни 1920 конгрес на югославските синдикати, на който е упълномощена да присъствува Люба Ивошевич — Димитрова, е отложен поради разногласия между отделните национални синдикални съюзи в Сърбо-хърватско-словенското кралство. Вместо конгрес на 26—28 юни 1920 в Белград се провежда конференция с представители на всички синдикати. Приема се резолюция за обединение на професионалното движение в страната, която е едновременно и платформа на синдикатите. Националните противоречия и настъпването на реакцията в края на 1920 забавят обединителния процес на профсъюзното движение в Югославия. — 356.

114 Чл. 72 от Закона за градските общини задължава всички жители на общината да изпълняват издадените и неотменени заповеди на кмета. — 376.

115 Става дума за *Втория конгрес на БКП*, състоял се на 31 май—2 юни 1920 в София. Присъствуват 742 делегати на 475 организации и групи на БКП.

Дневен ред: 1) Отчет на ЦК — В. Коларов; 2) Отчет на Контролната комисия — Е. Марковски; 3) Вътрешното и международното положение на страната и задачите на БКП — Хр. Кабакчиев; 4) Общинската и окръжната политика на БКП — Т. Луканов; 5) Избор на ръководни партийни органи.

Конгресът набелязва мерки за организационното укрепване и разрастване на партията и на ръководените от нея масови организации. Изобличава буржоазните партии и правителствата, довели България до икономическа криза и втора национална катастрофа. Изразява солидарност с борбата на Съветска Русия срещу вътрешната контрареволуция и империалистическата интервенция. Приветствува създаването на Балканска комунистическа федерация. Конгресът приема Програма на партията за задачите и ролята на общинските и окръжните съвети след победата на социалистическата революция. Партията свързва своята дейност в буржоазните изборни учреждения с максималната програма, с борбата за извоюване на пролетарска диктатура. Задачите на социалистическата революция в страната придобиват непосредствено практическо значение.

В новоизбрания ЦК влизат Д. Благоев, В. Коларов (секретар), Хр. Кабакчиев, Г. Димитров, Т. Луканов, Н. Пенев, Т. Киркова. Избрани са Контролна комисия и Партиен съвет. — 378.

116 *Женски комунистически комисии* — ръководни органи на женските комунистически групи. По инициатива на ЦК на БРСДП (т. с.) в края на 1913 се създава *Централна женска комисия* със задача под прякото ръководство на партията да работи за социалистическата просвета сред работничките и жените от работническите семейства и да съдействува за обединяването на съществуващите в страната женски кръжоци в една организация. В състава ѝ влизат Тина Киркова (секретар), Люба Димитрова и Райна Кандева. Учредителната конференция на женската социалдемократическа организация (юли 1914) решава при всяка местна партийна организация да се създадат женски комисии под контрола и ръководството на партийния комитет, които организират пропагандата и агитацията сред работничките и работническите жени, създават женски просветни групи. В годините на Първата световна война (1915—1918) женските социалдемократически групи изиграват значителна роля в мобилизирането на българските жени за борба против войната, за хляб и мир. Третата конференция на жените-социалдемократки (25—26 май 1919) преименува женската социалдемократическа организация в комунистическа и приема решения,

съобразени с новата революционна епоха. След Септемврийското въстание 1923 и обявяването на БКП по силата на ЗЗД (1924) извън законите, партията търси нови форми и методи на работа сред жените, като използва опита на женските комунистически комисии. — 379.

- 117 Става дума за *Общото работническо кооперативно дружество «Освобождение»* (К о о п е р а ц и я «О с в о б о ж д е н и е») — стопанска организация на комунистическото движение, създадена през март 1919 в София. Първоначално организира отпечатването и разпространението на комунистическа литература и стопанисването на партийните имоти. Впоследствие бързо се разраства и става най-масовата организация, ръководена от БКП. Във всички градове и в много села се създават работнически кооперации с над 70 000 членове. Кооперацията играе важна роля в идеологическата дейност на партията. Кооперация «Освобождение» развива голяма дейност по време на акцията за подпомагане на гладувщите от Поволжието (1921—1922), като закупува 1200 вагона жито и брашно. От 1923 кооперацията е член на Международния кооперативен съюз.

След Септемврийското антифашистко въстание 1923 членовете на кооперацията са преследвани, а имотите ѝ са заграбени. Забранена е през апр. 1924 по силата на Закона за защита на държавата. — 383.

- 118 Става дума за германския социалдемократ Парвус (опортюнист), който на път за Берлин от Цариград се отбива през ян. 1915 в София. С цел да се изясни позицията на Германската социалдемократическа партия по въпросите на войната БРСДП (т. с.) устройва на 11 ян. 1915 събрание, на което Парвус говори. Той развива тезата за «революционната роля» на немската армия, за «прогресивния» характер на войната против руския царизъм и апелира към тесните социалисти да съдействуват за присъединяването на България във войната на страната на Централните сили. Още на 13 ян. 1919 «Работнически вестник», бр. 219, критикува социалшовинистичната позиция на Парвус, а Д. Благоев в статията си «Плеханов и Парвус» посочва: «Като изключим възгледите му върху руския царизъм, всички други възгледи в речта му са противоположни на ония на нашата партия и на най-добрата част от социалдемократията в Германия» (вж Б л а г о е в, Д. Съчинения. Т. 17, с. 9).

По повод посещението на Парвус русофилската преса в България обвинява БРСДП (т. с.), че съдействува за намесата на България във войната на страната на Централните сили, и обявява тесните социалисти за «Радославови агенти».

И след войната буржоазната пропаганда се опитва да изопачава фактите, за да дискредитира БКП. На 14 авг. 1919 «Работнически вестник», бр. 32, публикува статията «Легендата около Парвус», в която с неопровержими факти и документи се разобличават фалсификациите на буржоазната пропаганда около т. нар. «случай Парвус». — 396.

- 119 Георги Димитров има предвид изразходваните средства за покупката на жито от САЩ, когато Теодор Теодоров е министър-председател (28 ноем. 1918—6 окт. 1919). — 398.
- 120 Отнася се за *Закона за хигиената и безопасността на труда*, приет от III редовна сесия на XVII обикновено НС на 5 апр. 1917 и обнародван в «Държавен вестник», № 129 от 15 юни с. г. С него се уреждат хигиената и безопасността на труда в индустриалните, занаятчийските, търговските, строителните и транспортните предприятия. В действителност законът не се прилага, за което свидетелствуват многобройните протести на работническите синдикати пред Министерството на търговията, промишлеността и труда.
- Георги Димитров активно участва в обсъждането на законопроекта, прави конкретни предложения за неговото разширяване и усъвършенствуване в духа на истинското работническо законодателство (вж Съч. Т. 5. С., 1984, с. 435—441). — 404.
- 121 *Прогресисти* — тук Георги Димитров има предвид членовете на Прогресивнолибералната партия (вж бел. № 51). — 406.
- 122 Става дума за *Закона за народното просвещение*, приет от I редовна сесия на XIV обикновено НС на 26 ян. 1909 и обнародван в «Държавен вестник», № 49 от 5 март 1909. — 407.
- 123 Има се предвид *Законът за защита на женския и детския труд*, приет от XIII обикновено НС под въздействието на засилващите се стачки борби на българския пролетариат; утвърден е с Указ № 13 от 25 март 1905 и обнародван в «Държавен вестник», № 66 от 26 март с. г. Законът забранява да се вземат за работници във фабриките, мините, занаятчийските и др. предприятия деца по-малки от 12 години, деца от 10 до 15 години да работят повече от 3 часа в денонощие, а жените от всяка възраст — повече от 10 часа, нощната работа — за момчета под 15 години и за всички момичета и жени. Член 17 от закона предвижда създаването на комитети на труда, чрез които да се упражнява обществен контрол върху приложението му. Макар и твърде ограничен в сравнение с предложения на 21 юни 1902 от социал-демократическата парламентарна група законопроект, БРСДП (т. с.) и ОРСС се борят за неговото прилагане.
- През март 1915 парламентарната група на БРСДП (т. с.) внася в XVII обикновено НС законопроект за изменение и допълнение на Закона за женския и детския труд в индустриалните заведения, който вдига възрастовата граница за използването на детска работна сила на 14 години, забранява наемането за нощна работа на работници под 20 години и на жени от всякаква възраст; предвижда 42-часова непрекъсната почивка и т. н. Предложеният от тесните социалисти законопроект не се поставя на дневен ред за разглеждане от Народното събрание.

Законът за защита на женския и детския труд е в сила до

5 апр. 1917, когато е заменен със Закона за хигиената и безопасността на труда. — 415.

¹²⁴ Борбата на БКП за извоюване на политически права за жените води началото си още от Бузлуджанската програма (1891), в която е записано, че Социалдемократическата партия ще се бори за «всеобщо и непосредствено изборително право на всички, с възраст от 21 г. без разлика на пол и избори». От този момент борбата за равнопоставяне на жените неизменно фигурира във всички програмни документи на партията. Важна роля в това отношение играе партийният печат, на страниците на който многократно се обсъжда въпросът за политическите права на жените и специално за всеобщото изборително право.

В Народното събрание социалдемократическата група внесе редица законопроекти по този въпрос, които обаче са отхвърлени от буржоазните правителства. Първата значителна победа е гласуването от XIII обикновено НС на 22 ян. 1905 по предложение на тесните социалисти Закон за защита на женския и детския труд. — 418.

¹²⁵ Чл. 60 от Търновската конституция гласи: «С политически права се ползват само гражданите на Българското царство, а с граждански права според законите се ползват всички живеещи в царството.

Чл. 86: «Обикновеното народно събрание се състои от представители, избрани направо от народа, по един представител на двадесет хиляди души от двата пола. Представителите се избират за 4 години.

Избирателни са всички български граждани, които имат възраст по-горе от 21 години и се ползват с граждански и политически права.

Избираеми за представители са всички български граждани, които се ползват с граждански и политически права и са на възраст по-горе от 30 години и да са книжовни (грамотни).» — 418.

¹²⁶ Става дума за Закона за трудовата повинност (вж бел. № 99). — 428.

¹²⁷ След Първата световна война бившият министър-председател В. Радославов избягва заедно с цар Фердинанд в Германия, за да избегне от отговорност за втората национална катастрофа на страната. — 429.

¹²⁸ Член 47 от Търновската конституция гласи: «Ако би държавата да се заплашва от някоя външна или вътрешна опасност, а Народното събрание не би могло да се свика, то само в такъв случай князът по представление на Министерския съвет и под обща отговорност на министрите може да издава наредби и да прави разпореждания, които имат задължителната сила като

закон. Такива извънредни наредби и разпореждания се представят за одобрение на първото свикано след това Народно събрание.» — 438.

¹²⁹ *Закон за задължителното гласоподаване* — става дума за изменение и допълнение на някои членове на съществуващия Избирателен закон, гласувани от I редовна сесия на XVIII обикновено НС на 2 дек. 1919 и обнародвани в «Държавен вестник», № 198 от 3 дек. 1919. С тези изменения и допълнения правителството фактически въвежда задължителното гласоподаване. За негласувалите без уважителни причини законът предвижда налагане на глоба от 20 до 500 лв. в полза на общината. Според закона гласоподаването е лично и тайно. То е задължително както за парламентарните избори, така и за изборите за селските, градските и окръжните съвети за всички избиратели, имащи законно право на глас.

Законът за задължителното гласоподаване има за цел да увеличи гласовете главно за БЗНС в ущърб на буржоазните партии, чиито избиратели са политически активни и по принцип упражняват избирателното си право. По същество е прогресивен закон, тъй като привлича към политическа активност широките народни маси. — 444.

ПОКАЗАЛЕЦ НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ*

Заря — всекидневен вестник. Излиза в София от 18 апр. 1914 до 31 дек. 1920 и от 5 март 1929 до 9 септ. 1944. Редактиран от Тр. В. Икономов, Кр. Станчев (1929—1944), Ст. Мавродиев, Ив. Димитров, Сл. Васев (от май 1944). Създаден е със субсидии на руската царска легация в София и в годините на Първата световна война 1914—1918 е с русофилска и съглашенофилска ориентация. След войната се издава от широки социалисти. През 1929 подновява излизането си като един от вестниците на вестникарското акционерно предприятие «Съединени печатници» (собственост на Ат. Дамянов). Макар и непоследователно «Заря» се списва в либерален дух и се разпространява и сред прогресивните обществени среди. От 1935 приема за сътрудници и комунисти. През 1941—1944 се опитва да информира по-обективно за хода на военните действия на Източния фронт, помества и отделни материали с антифашистки характер. — 83.

Земледелска правда — вестник. Излиза в София от 19 март 1919; в Стара Загора — от 1921, и отново в София от 1927 до 1934. Първоначално е орган на парламентарната група на БЗНС, след изключването на Д. Драгиев и привържениците му от съюза — на десния БЗНС «Стара Загора» (драгиевисти). В редактирането му участвуват Ст. Момчев, К. Томов, Ал. Радолов и др. Обявява се за сътрудничество с буржоазните партии в управлението на страната. — 83.

Земледелско знаме — вестник, орган на БЗНС. Излиза от окт. 1902 в Стара Загора първоначално един път седмично, от дек. 1907 — в София — два пъти седмично, през 1913—1914 — три пъти седмично, от апр. 1925 до ян. 1926 — всеки ден. По-късно неколккратно променя периодичността си. Издаването му се прекъсва от 1915 до 1917, от 1923 до 1925 и от юни 1934 до 9 септ. 1944. Уредник — Д. Драгиев, но фактически основател и редактор на вестника е Ал. Стамболийски. Най-близки негови сътрудници са:

* Изработен от К. Прашанова.

Ц. Церковски, Р. Даскалов, Сп. Дупаринов, С. Румянцев. Вестникът стои на позициите на съсловната теория и пропагандира главните политически насоки в дейността на БЗНС — борба за самостоятелна селска власт, против буржоазните партии и личния режим на монарха, против авантюристичната политика на буржоазните правителства. След националната катастрофа през 1918 изразява негодуванието на народните маси срещу виновниците за войната. По време на самостоятелното управление на БЗНС (1920—1923) изобличава опитите на реакционните сили да възстановят политическото си господство, разобличава дясното течение в БЗНС и опитите му да превърне съюза в обикновена буржоазна партия. Заедно с това се обявява против БКП и засилването на нейното влияние в селата. В навечерието на 9 юни 1923 води кампания против Комунистическата партия. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 прогресивната линия на вестника се продължава от единнофронтовските вестници «Защита», «Оранжево знаме», «Народно знаме». От 1925 за известно време е в ръцете на десничарски елементи.

След 9 септ. 1944, и особено след отстраняване на гететовци от ръководството на БЗНС (май 1945), отразява участието на трудещите се селяни в социалистическото преустройство на българското село. — 282, 285.

Зора — всекидневен вестник. Излиза в София от 18 май 1919 до 7 септ. 1944 като издание на акционерното дружество «Български печат». Финансиран е от едрия капитал; между главните му акционери са Д. Крапчев, Ст. Чапрашиков и др. Редактиран е от Д. Крапчев. Отначало вестникът е свързан с Демократическата партия. Отразява идеологията и политиката на българската реакционна буржоазия в периода между двете световни войни. Неотклонно води шовинистична, антикомунистическа, антисъветска пропаганда и подкрепя военнофашистката и монархофашистката диктатура. Външнополитическата му ориентация гравитира към фашистка Италия, а по време на Втората световна война (1939—1944) — към хитлеристка Германия. — 124.

Мир — вестник, орган на Народната (народняшка) партия, а след сливането ѝ с Прогресивнолибералната партия (1920) — на Обединената народнопрогресивна партия. Излиза в София от 22 септ. 1894 до 30 дек. 1944 първоначално три пъти в седмицата, от 1901—четири пъти, а от 1905 — всеки ден. Най-дълготрайният, издаван на добро професионално равнище буржоазен вестник, със значително въздействие върху общественно-политическия живот в страната. От 1899 издаването му се финансира от Акционерното дружество «Мир», в което влат капитални дялове от най-богатите семейства в България. След създаването на Демократическия съговор (1923) вестникът става частно издание на дружеството. Основател и негов пръв главен редактор е К. Стоилов. Редактори са и Д. Кр. Попов, Ив. Пеев—Плачков, Г. Николов, Б. Вазов, М. Маджаров, Т. Теодоров, Ст. С. Бобчев и др. Вестникът изразява интересите и по-

литическите позиции на едрата търговско-банкерска и аграрна буржоазия. Списва се в консервативен, общо взето, в русофилски, по-късно в англофилски дух. Позволява си известна критика срещу личния режим на Фердинанд I. След Великата октомврийска социалистическа революция 1917, и особено след 1923, е с антисъветска и антикомунистическа насоченост. В годините на Втората световна война фактически е трибуна на нефашистката дясна буржоазна опозиция. — 96. 140, 178, 180, 183.

Народ — всекидневен вестник, орган на БРСДП (обединена). Излиза в София от 15 ноем. 1911 до 30 дек. 1934. Редактиран от Я. Сакъзов, П. Величков, Хар. Христов, К. Коларов, Д. Казасов (1920—1923), Кр. Пастухов, П. Джидров, С. Янев, Д. Нейков и др. Има определен опортюнистически характер. Враждебно настроен спрямо БРСДП (т. с.). В навечерието на Балканската война 1912—1913 подкрепя политиката на буржоазното правителство. По време на Първата световна война 1914—1918 е на социалшовинистични позиции. След войната до 1934 е с антисъветска и антикомунистическа насоченост. Враждебно настроен към правителството на Ал. Стамболийски, подкрепя Ал. Цанков. Подновен на 4 окт. 1944 като орган на отечественофронтовската БРСДП. Престава да излиза на 12 авг. 1948 след вливането на БРСДП в редовете на БКП. — 359.

Ново време — обществено-политическо списание, теоретичен орган на БРСДП, от 1903 — на БРСДП (т. с.), от 1919 — на БКП. Излиза от ян. 1897 в Пловдив, от 1903 до 1923 — в София, с малки прекъсвания през 1912—1913 и 1916—1919. До 1910 се издава месечно, от 1911 до 5 септ. 1923, когато е спряно от фашисткото правителство на Ал. Цанков — 2 пъти в месеца. Възстановено като месечен теоретичен орган на ЦК на БКП през ян. 1947. Основател и редактор (1897—1923) е Д. Благоев.

Списание то е неразривно свързано с дълбоко принципната, непримирима борба, която революционните марксистични начело с Д. Благоев водят за пролетарски характер на партията, за чистотата на марксистката теория, против ревизионизма и всички отклонения от марксизма. През войните (1912—1913, 1915—1918) отстоява принципите на пролетарския интернационализъм, осъжда предателството на Втория интернационал. Приветствува победата на Октомврийската революция 1917 и поддържа Съветска Русия. Сътрудници: Д. Благоев, Г. Кирков, Г. Георгиев, Т. Петров, Г. Димитров, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Бакалов и др. Помества трудове на К. Маркс, Ф. Енгелс, В. И. Ленин, Г. В. Плеханов, А. Бебел, П. Лафарг, К. Либкнехт и др.

След 9 септ. 1944 разработва теоретични проблеми на изграждането на социалистическото общество, на науката, изкуството и културата, пропагандира принципите на марксистко-ленинската философия и идеология, води борба срещу буржоазната и дребнобуржоазната идеологическа мисъл, срещу ревизионизма и догматизма в международен мащаб. Играе значителна роля за осъществя-

ването на ленинската априлска линия на партията при изграждането на развитото социалистическо общество. — 380.

Пробуда — информационен всекидневен вестник. Излиза в София от 16 март до 16 авг. 1920. Симпатизира на БЗНС и пропагандира теорията за самостоятелна земеделска власт. — 174.

Пряпорец — вестник, орган на Демократическата партия. Излиза в София от 2 юли 1898 до 29 май 1932 първоначално два пъти седмично, през 1904—1909 — три пъти седмично, през 1910—1928 всеки ден, от 1929 — седмично. Продължение на в. «Знаме». Изразява интересите на търговско-индустриалната буржоазия. От 1913 издръжката на вестника е поета от Акционерното дружество «Пряпорец». Между основателите-акционери са: А. Ляпчев, Н. Мушанов, Р. Маджаров, Сл. Бабаджанов, Г. Данаилов. Главни редактори: К. Арсениев, А. Ляпчев, В. Пасков (1908—1924), Д. Крапчев, Гр. Василев и др. В началния период от съществуването си взема живо участие в борбата против личния режим на Фердинанд I. Спекулира с демократическа фразеология, за да запази влиянието си сред дребната буржоазия. След превръщането му в официоз (1908) пише със симпатия за Фердинанд I, застъпва се за по-широк протекционизъм, за укрепване на националната индустрия. Външнополитическата му ориентация е антантофилска, но по време на войните (1912—1918) подкрепя правителството. След Великата октомврийска социалистическа революция 1917 се списва в антисъветски и антикомунистически дух. Одобрява жестокото потушаване на Септемврийското антифашистко въстание 1923. От 1924 е лична трибуна на А. Ляпчев, чиято група остава в Демократическия сговор. — 96, 124, 126, 140, 239.

Работнически вестник — вестник, орган на БРСДП, от 1903 — на БРСДП (т. с.), от 1919 — на БКП; от 1904 до септ. 1923 едно временно е орган на ОРСС. Издава се по решение на IV конгрес на БРСДП. Излиза от 5 септ. 1897 до 10 септ. 1923 легално, от 27 окт. 1923 до май 1939 с прекъсвания — нелегално. Излиза седмично до 1904, до 1908 — два пъти, а след това три пъти в седмицата; от ноем. 1911 става всекидневник. Отначало е издаван в Казанлък (1897—1898), през 1899 — в Стара Загора, от 1900 — в София. Редактиран от Г. Кирков самостоятелно и в съредакторство с Е. Дабев (1897—1900), от Г. Георгиев (1900—1909), Хр. Кабакчиев (1910—1923), Г. Димитров и В. Коларов (окт. 1923—февр. 1924) във Виена (нелегално). В редакцията участвуват и Т. Петров, П. Георгиев (1918—1923), Ив. Недялков—Шаблин, Гр. Костов (1935—1936), Е. Стайков (1936—1937), Д. Найденов и др. В продължение на две десетилетия Г. Димитров завежда и редактира отдел «Синдикално движение». «Работнически вестник» има изключителни заслуги за популяризирането на социалистическите идеи сред работническата класа, за развитието на революционната марксистка партия в България, за разгрома на опортюнизма и реформизма, за пропагандирането на идеите на Октомврийската

революция 1917 и за ленинизацията на партията. Спира след решението на ЦК на БКП за сливането на БКП и РП в БРП, чийто орган става в. «Работническо дело». — 284, 380, 418.

Утро — всекидневен вестник, основан от Ат. Дамянов. Излиза в София от 1 февр. 1911 до 9 септ. 1944. Редактиран главно от Ст. Д. Танев. От 1918 издаван от основаната от Ат. Дамянов «Банка за търговия, индустрия и книжнина», по-късно от Акционерно дружество «Утро—Заря—Дневник». Информационен, широко разпространен всекидневник, типичен представител на жълтия печат в България. През Първата и Втората световна война е с прогерманска ориентация. Подкрепя буржоазните, по-късно фашистките правителства. — 276.

ПОКАЗАЛЕЦ НА ЦИТИРАНАТА И СПОМЕНАВАНАТА ЛИТЕРАТУРА*

Арестуването на общинските съветници. — «Мир». № 5953, 19 март 1920. — 140, 172.

Атенатите. — «Пряпорец», № 50, 5 март 1920. — 124.

Атентата в «Одеон». — «Мир», № 5940, 4 март 1920. — 180.

Декларация на Партийния съвет по обединението и сплотяването на работническите сили в България. — «Работнически вестник», № 191, 3 март 1920. — 432.

Димитров, Г. Поражение и победа. Общата стачка по железниците, пощите, телеграфите, пристанищата и мините. С., 1920. 52 с. (Ком. синд. библиотека, № 2). — 61.

Един нов атентат върху личната неприкосновеност. — «Работнически вестник», № 201, 16 март 1920. — 94.

Закон за гарантиране свободата на събранията. — «Държавен вестник», № 233, 20 ян. 1920. — 279.

Закон за градските общини. Поправен и допълнен с всички изменения и допълнения до 1 януари 1911 г. С., Държ. п-ца, 1911. 37 с. — 350, 351, 352, 355.

Закон за изменение и допълнение някои членове от Избирателния закон. — «Държавен вестник», № 198, 3 дек. 1919. — 444.

Закон за защита на женския и детския труд. — «Държавен вестник», № 66, 26 март 1905. — 415.

Закон за народното просвещение. — «Държавен вестник», № 49, 5 март 1909. — 407.

Закон за облекчение на жилищната нужда. — «Държавен вестник», № 233, 20 ян. 1920. — 444.

* Изработен от к. и. н. Дечо Мичев.

Закон за обществена предвидливост. — «Държавен вестник», № 54, 7 март 1915. — 74.

Закон за определяне продажната цена на състните и други предмети от първа необходимост през време на обществени кризи и бедствия. — «Държавен вестник», № 180, 12 авг. 1914. — 152.

Закон за трудовата повинност. — «Държавен вестник», № 56, 14 юни 1920. — 290.

Закон за трудовата поземлна собственост. — «Държавен вестник», № 31, 12 май 1921. — 290.

Закон за търговията със зърнени храни и произведения от тях и за прехраната. — «Държавен вестник», № 200, 5 дек. 1919. — 153.

Закон за хигиената и безопасността на труда. — «Държавен вестник», № 129, 15 юни 1917. — 404.

Закнопроект за трудовата повинност. — *Стенографски дневници*, XIX ОНС, I ИС, 5 з., 24 апр. 1920, с. 110—112. — 280.

За Пловдивската община... (Хроника). — «Пряпорец», № 64, 22 март 1920. — 140.

Зиновиев, Г. Комунистическата партия и работническите синдикати. С предг. от Г. Димитров и прил.: 1. Резолюцията на Първия всеруски конгрес през 1918 г. 2. Резолюция на XI конгрес на Общия работнически синдикален съюз в България през 1919 г. С., 1920. 32 с. (Ком. синд. библиотека, № 1.) — 61.

Износът на храните. — «Пряпорец», № 244, 30 окт. 1919. — 239.

Износът и прехраната. — «Пряпорец», № 268, 29 ноем. 1919. — 239.

Из Софийския общински съвет. — «Народ», № 120, 19 юни 1920. — 359.

Икономическото дружество и дебатите по износа на храните (Подпис: Аw). — «Пряпорец», № 251, 7 ноем. 1919. — 239.

Империализъм или социализъм. Прев. от нем. Предг. от Т. Петров. С., Парт. соц. к-ца и п-ца, 1914. 32 с. (Малка библиотека за мислещи работници. Кн. 5). — 408.

Конституция на българското царство. Приета на 16 апр. 1879 г. и изм. на 15 май 1893 и 11 юли 1911 г. С., Държ. п-ца, 1912. 50 с. — 418.

Комунистите заблуждават. — «Мир», № 5925, 14 февр. 1920. — 180.

Комунистическата група в Софийския общ. съвет и Соколския

събор в Прага. — «Работнически вестник», № 271, 17 юни 1920. — 344.

Марковски, Е. Против изгладняването. — «Работнически вестник», № 119 и 120 от 28 и 29 ноем. 1919. — 79.

Маркс, К. и Ф. Енгелс. Манифест на Комунистическата партия. Прев. от рус. [Ив. Кутев]. [Предг. от прев.]. Русе, скоропеч. Спиро Гулабчев, 1891. 91 с. — 28.

Опасността от диктатура. — «Мир», № 5898, 12 ян. 1920. — 180.

Паскалев, П. Износът на храните и държавата. — «Пряпорец», № 248, 4 ноем. 1919. — 239.

По износа на зърнените храни и Дирекцията на СГОП. (Подпис: Аw). — «Пряпорец», № 243, 29 окт. 1919. — 239.

Пловдивските общински съветници. . . (Хроника). — «Мир», № 5951, 17 март 1920. — 140.

Политическите права на жената. — «Работнически вестник», № 232, 13 март 1918. — 418.

Предложение от парламентарната група на БКП (т. с.). По законопроекта за изменение и допълнение на някои членове от Избирателния закон. — «Работнически вестник», № 122, 2 дек. 1919. — 418.

Преображенски, Е. А. Анархизъм и комунизъм. Прев. от рус. [С предг. от] (Г. Димитров). С., 1920. 107 с. (Библ. Комунист. интернационал. № 2). — 408.

Продоволственият въпрос и Комунистическата партия. — «Работнически вестник», № 205, 20 март 1920. — 136.

Свобода, ред и законност. — «Мир», № 5960, 27 март 1920. — 183.

Сила или безсилие. — «Земледелска правда», № 62, 18 март 1920. — 288.

Синдикатите в изборната борба. — «Работнически вестник», № 198, 12 март 1920. — 57.

Солената захар. — «Заря», № 2004, 10 март 1920. — 83.

Стамболийски и комунистите. — «Утро», № 3198, 11 март 1920. — 276.

Търговски закон. — «Държавен вестник», № 114, 29 май 1897. — 203.

Чапрашиков, Ал. По закона за търговията със зърнени храни. — «Пряпорец», № 291, 26 дек. 1919. — 239.

Die Arbeitschaft im neuen Deutschland. Herausgegeben von Friedrich Thimme und Carl Legien. Leipzig, Hirzel, 1915, IV. 232 S. — 30.

Legien, C. Die Gewerkschaften. B: Die Arbeitschaft im neuen Deutschland. Herausgegeben von Friedrich Thimme und Carl Legien. Leipzig, Hirzel, 1915. S. 232 — 29.

Liebknecht, K. Briefe aus dem Felde, aus der Untersuchungshalf und dem Zuchthaus. Berlin, Die Aktion, 1920. 139 S. — 408.

ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ*

Аксаков, Константин Сергеевич (1817—1860) — руски филолог, публицист и историк; един от идеолозите на панславизма. Завършва Московския университет (1835). През 40-те и 50-те години на XIX в. е един от най-видните славянофили в Русия. Възгледите му се опират на идеалистическото схващане, че ходът на историческия процес се обуславя от религиозни и нравствени фактори. По време на Кримската война 1853—1856 пише бележки по Източния въпрос, в които излага цялостно идеята за обединение на славяните под егидата на Руската империя, като за целта се използват националноосвободителните борби на славянските народи. Бележките са първата програма на панславизма. Други исторически трудове: «За основните начала в руската история» (1861), «За древния бит на славяните въобще и на руските в частност» (1852) и др. Автор е на филологически изследвания, стихотворения и драми. — 345.

Анастасов, Димитър (1873—1945) — партнен деец. Един от първите членове на организацията на БРСДП в Русе. Адвокат. Член на Местния партнен комитет от 1902 и дългогодишен негов секретар. Избран е в организационната комисия, създадена с цел да подпомага развитието на местното синдикално движение. Работнически представител в русенския комитет за прилагане на Закона за защита на женския и детския труд. Сътрудничил на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време». Делегат е на редица партийни конгреси (1902, 1905, 1908, 1912, 1914, 1919). От 1912 до 1921 неколккратно е избран за общински и окръжен съветник в Русе. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). Член на Окръжния комитет на БКП (1925—1926) и секретар на Окръжния комитет на Работническата партия (от 1929). — 419.

Ангелов, Герасим — политически деец. Собственик на мелница. Член на Обединената народнопрогресивна партия от 1920. Общински съветник в София (1920—1922); помощник-кмет (1920). От

* Изработен от К. Прашанова.

1922 е председател на Съюза на запасните подофицери. — 83, 209, 257, 258, 259, 304, 320.

Асса, Хаим Аврам (1885—1951) — буржоазен политически деец, активен пропагандатор на ционизма в България. Учител. Член на Демократическата партия. Общински съветник в София (1920—1922). Член на Централната консистория на евреите в България и на ЦК на Ционистическата организация. Редактор на органа на Ционистическата организация в София «Амишпат» («Справедливост») (1910—1919) и на в. «Ашофар» («Тръбата»). Води борба срещу проникването на марксистките идеи сред еврейската младеж. През 1933 се изселва в Палестина. — 154, 181, 182, 248, 249, 266, 267, 318, 327, 333, 352.

Атанасов, Александър (А. А. Петков — Шески) (1879—1925) — партиен деец, юрист. Завършва педагогическото училище в Лом и става първоначален учител. Член на БРСДП. Десен член на Учителската социалдемократическа организация в Лом и Орхание (дн. Ботевград). Делегат на X конгрес на БРСДП (1903), на който подкрепя позицията на Д. Благоев. За пропаганда на социализма сред учениците е уволнен завинаги като учител. Заминава за Женева, където следва право (1906—1910). Присъединява се към партийната група на българските студенти. В Женева има няколко лични срещи с В. И. Ленин и Г. В. Плеханов. След завръщането си в България се установява като адвокат в Русе. През 1919 е един от ръководителите на Русенската комуна. Делегат на I (1919), II (1920), III (1921) и IV (1922) конгрес на БКП. От 1919 до 1923 е член на Окръжния комитет на БКП в Русе и на Партийния съвет. Преподава в първата партийна школа в София. Редактира в. «Към победа» (1919—1921) и в. «Истина» (1923—1924). Сътрудничи в сп. «Ново време», в. «Работнически вестник» и др. издания с псевдоним Шески. Народен представител (1919—1923). По време на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е арестуван. След 1923 работи активно за преустройството на партийната организация на нелегални основи. Убит от засада. — 419, 435.

Атанасов, Недялко (Н. А. Мочуров) (1881—1960) — деец на БЗНС. Учител. Член на БЗНС от 1908. Министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (21 февр.—21 май 1920), управляващ Министерството на търговията, промишлеността и труда (16 апр.—21 май 1920), министър на железниците, пощите и телеграфите (21 май 1920—24 юни 1921 и 14 март—9 юни 1923). Народен представител (1911, 1914—1923, 1938—1939). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 е арестуван. През 1924 емигрира в Югославия. Член е на Задграничното представителство на БЗНС (1924—1925), а след разцеплението на земеделската емиграция — на ръководството на нейното централно крило (1925—1933). В България се завръща през 1933. Член (1933—1934) на ПП на БЗНС-обединен («Александър Стамболийски» — «Врабча 1»). В годините на монархофашизма (1935—1944) заема колеблива позиция по отношение на фашисткото правителство. Един от водачите на групата «Селски глас». След 9 септ. 1944 е деец на опозицион-

ния БЗНС (Н. Петков). По-късно преминава на страната на ОФ. Народен представител (1946—1947). — 275, 286.

Атанасов, Тодор (Т. А. Тодоров — С а н к е т о) (1887—1925) — партиен деец. Юрист. През 1904 организира първата партийна група в Хасково, която през 1910 прераства в организация. Завършва право в Женева (1911). След завръщането си в България е адвокат в София. През 1914 е избран в Местния партиен комитет. Като опитен юрист е включен в комисия за подготовка на предложения за работническо законодателство. Участва като офицер в Балканската (1912—1913) и Първата световна война (1915—1918). От 1919 е член на Окръжния комитет на БКП в София. Председател на Централната комисия при ЦК на БКП за комунистическо представителство в изборните учреждения (1920—1923); редактира бюлетина на комисията, в който се популяризира общинската политика на партията. Сътрудничи на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време». Участва в разработване на проблемите на военната политика на партията. Ръководител е на Военната комисия при ЦК на БКП (1920—1923). Един от основателите на Народния съюз на запасните офицери и подофицери. Съредактор на в. «Народна армия» (1920—1923). Участва активно в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 като член на военнореволюционния комитет. При провал на комитета (21 септ. 1923) е арестуван и жестоко инквизиран. След амнистирането му (апр. 1924) работи за възстановяване на партията на нелегална основа и за укрепване Военната организация на БКП. Разгръща широка дейност за изграждане на единен антифашистки фронт. През апр. 1925 минава в нелегалност; в началото на май е арестуван и след жестоки инквизиции убит. — 81, 88, 97, 161, 245, 258, 273, 353.

Бакърджиев, Стефан Иванов (1881—1952) — партиен деец. Адвокат. В социалистическото движение се включва като ученик в Айтос. Член на БРСДП от 1900. Делегат на VIII конгрес на БРСДП (1901). От 1903 е член на ръководството на Айтоската партийна организация. След 1905 завършва право. Общински съветник в I Карнобатска комуна (1919—1921). Народен представител (1919—1923). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 е арестуван. От 1925 участва в помощната дейност на партията. След 9 септ. 1944 е председател на II състав на Народния съд в Бургас и член на Околийската контролна комисия на БРП (к) в Карнобат. — 419.

Батолов, Константин Добрев (1877—1938) — буржоазен политически деец, дипломат. Завършва право в Париж, след което става адвокат в София. От 1903 е член на Демократическата партия, по-късно е избран в Централното ѝ бюро. Народен представител в XIV (1908—1911), XIX (1920—1923) и XXI (1923—1927) обикновено НС. Кмет на София (ноем. 1910—17 авг. 1911 и 5 септ. 1920—8 юни 1922). Пълномощен министър във Франция (1931—1934 и 1935—1938). Министър на външните работи и изповеданията в кабинетите на К. Георгиев (23 май 1934—22 ян. 1935) и на ген.

П. Златев (22 ян.—21 апр. 1935). Съдействува за възстановяване на дипломатическите отношения на България със Съветския съюз. — 68, 73, 76, 80, 85, 101, 106, 107, 112, 114, 116, 128, 154, 197, 201, 206, 218, 224, 225, 234, 235, 236, 237, 244, 252, 255, 256, 268, 322, 325, 333, 336, 347, 348, 358, 368, 387, 388, 389, 390.

Благовев, Димитър (Д. Б. Николов — Дядо) (14 юни 1856, с. Загоричане, Костурско — 7 май 1924, София) — основоположник на научния социализъм и на революционната марксистка пролетарска партия в България; най-изтъкнатият теоретик на марксизма в България и на Балканите в края на XIX и първата четвърт на XX в. По време на Руско-турската освободителна война 1877—1878 участва в боевете за Стара Загора. След войната заминава в Русия. В Петербург следва естествени науки (1881—1882), от 1883 — право. Основава Партия на руските социалдемократи (1883), известна като *Благоева група*, която е първата социалдемократическа организация в Русия. Издава в. «Рабочий» (от края на ян. 1885), в който е публикувана програмата на Партията на руските социалдемократи. На 16 март 1885 за революционна дейност е екстерниран от Русия. Установява се в София. Заедно с Виктория (Вела) Живкова, с която свързва живота си, започва да издава «Журнал «Съвременний показател»» (1 юни 1885) — първото социалистическо списание в България. Инициатор е за свикването на представителите на социалистическите дружинки в България на сбирка в Търново (21—23 апр. 1891) и на Учредителния конгрес (20 юли/2 авг. 1891) на Българската социалдемократическа партия на връх Бузлуджа. Заедно с Н. Габровски, негов най-близък съратник по онова време, изработва проектите за програмата и устава на партията. От Учредителния конгрес до края на живота си неизменно е избран за член на ЦК на партията. Димитър Благоев ръководи заедно с Гаврил Георгиев и Георги Кирков борбата на революционните марксиста срещу общоделците, която завършва с идейния разгром на опортюнистите и с отстраняването им от партията (1903). Той отстоява пролетарския революционномарксистки характер на партията, като води непримирима борба срещу всички опортюнистически отклонения в нея. При неговото ръководно участие се учредява Общият работнически синдикален съюз (1904).

Като народен представител (избран за пръв път през 1899) отстоява коренните интереси на работническата класа.

Димитър Благоев е последователен патриот-интернационалист. Ръководи делегацията на БРСДП (т. с.) на Първата (1909) и на Втората (1915) балканска социалдемократическа конференция и на Копенхагенския конгрес на Втория интернационал (1910). В Копенхаген участва в срещата на делегатите от марксистката левица, между които е В. И. Ленин. В годините на Първата световна империалистическа война 1914—1918 води борба против социалшовинизма и измяната на лидерите на Втория интернационал. Той отхвърля опитите на Плеханов и Парвус да отклонят партията от нейната интернационалистическа позиция и критикува техните социалпатриотически възгледи (статии «Magister dixit», 1914, и «Плеханов и Парвус», 1915). Обявява се за създаването на нов

интернационал на основата на революционния социализъм и пролетарския интернационализъм. Това го доближава до възгледите на В. И. Ленин и през лятото на 1917 тесносоциалистическата партия се присъединява към възглавяваната от болшевиките Ци-мервалдска левица. Благоев посреща с голямо въодушевление Великата октомврийска социалистическа революция 1917. Под негово ръководство започва превъоръжаването на партията с идеите на ленинизма. БРСДП (т. с.) става съоснователка на Третия, Комунистически интернационал (март 1919), преименува се БКП (т. с.) и приема Програмна декларация в духа на ленинизма. Благоев подкрепя възприетия от ЦК на БКП (5—7 авг. 1923) курс на въоръжено въстание против установената в страната на 9 юни 1923 фашистка диктатура, а след неговото кърваво потушаване се обявява в защита на въстанието и жертвите на белия терор.

Димитър Благоев е основател на теоретичния орган на партията сп. «Ново време» и е негов неизменен редактор от ян. 1897 до спирането му на 12 септ. 1923. Всестранно образован марксист, той е автор на научни изследвания в областта на историята, икономиката, философията, литературознанието. По-важни трудове: «Нашите апостоли» (1886), «Що е социализъм и има ли той почва у нас?» (1891), «Социализмът и работническият въпрос в България» (1900), «Икономическото развитие на България. Индустрия или земледелие» (1903), «Принос към историята на социализма в България» (1906), «Едрата индустрия и работническата класа в България» (1908), «Положението на работническата класа в нашата индустрия» (1912) и др. Редактор е на «Вестник на Учителското дружество» (Видин, 1889—1890), съредактор на органа на БРСДП в. «Работник» (1892—1894) и на сп. «Ден» (Шумен, 1892). Димитър Благоев създава здрави революционни традиции в партията, на които тя се опира и израства като партия от нов, ленински тип. — 419, 427, 429.

Булев, Тодор — партиен деец от Плевенско. Учител. Делегат на XX конгрес на БРСДП (т. с.) (1914) и на IV конгрес на БКП (1922). Народен представител в XIX (1920—1923) и XX (1923) обикновено НС. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 изменя на партията. — 419.

Бърдаров, Петко П. (1878—1963) — партиен и синдикален деец. Обушарски работник от Плевен. Участва в създаването на първите социалистически групи в града. През 1902 е избран за председател на образуваното в Плевен Работническо кожаро-обушарско дружество. Член на просветно-организационната комисия към местната партийна организация (1904). През 1905 за известно време е изключен от партията. Член на Работническия кожаро-обушарски съюз към ОРСС и председател на Централното му настоятелство (1908). Делегат на VIII (1901), XIX (1912) и XX (1914) партиен конгрес и на IX конгрес на ОРСС (1912). Народен представител в XVIII обикновено НС (1919—1920). Участва в Юнското въстание 1923 в Плевен. — 428.

Васев, К. — деец на БЗНС. Председател на Околийската земеделска дружба в Дупница (дн. гр. Станке Димитров). През март 1920 публикува във в. «Работнически вестник» декларация, в която заявява, че е разочарован от политиката на земеделското правителство, напуска БЗНС и преминава в редовете на БКП. — 409, 428.

Ветовски, Христо Ц. — деец на БЗНС. Народен представител в XVIII (1919—1920), XIX (1920—1923) и XX (1923) обикновено НС. — 278, 280, 287.

Вилхелм (Wilhelm) II Хохенцолерн (1859—1941) — германски император и пруски крал (1888—1918). Изразител е на агресивната политика на германското юнкерство и милитаристичните империалистически кръгове. Активно подготвя Германия за Първата световна война. Вдъхновител на интервенцията на германския империализъм в Съветска Русия. В борбата с революционното работническо движение влиза в контакти с опортюнистическата върхушка на германската социалдемократия, широко използва социалната демагогия. По време на Ноемврийската революция 1918 избягва в Холандия и се отрича от престола (28 ноем.). Според Версайския мирен договор 1919 подлежи на съд от Международния трибунал като престъпник и виновник за войната, но холандското правителство отказва да го предаде. До края на живота си остава в Холандия. — 29.

Влайков, Тодор Генчов (псевдоними: *Веселин, Здравко*) (1865—1943) — писател и общественик, редовен член на БАН (1900). Завършва гимназия в София (1885) и следва славянска филология в Московския университет. Под влияние на народническите идеи напуска университета (1888), за да се отдаде на народно-полезна дейност. Учителствува в родния си град Пирдоп (1888—1891). През 1890 основава в с. Мирково, Софийски окръг, първата кооперация в България. През 1891—1892 е гимназиален учител в Търново, през 1892—1894 — училищен инспектор в София. Един от основателите и председател (1898) на Българския учителски съюз. От 1900 е член на Демократическата партия. Заедно с Найчо Цанов е начело на младодемократическата група, която през 1905 се обособява в Радикалдемократическа партия (от 1922 — Радикална партия). Влайков е един от нейните лидери и главен редактор на теоретичния ѝ орган сп. «Демократически преглед» (1902—1928). Дългогодишен народен представител (1901—1908, 1911, 1919—1920, 1923—1931) и общински съветник в София (1911—1919). Председател на Съюза на българските писатели (от 1924). През 1931, разочарован, се оттегля от политическия живот.

Литературното наследство на Влайков е огромно. В своите разкази и повести идеализира патриархалния бит, като разкрива реалистично процеса на разоряване на малоимотните селяни и занаятчии. В други свои произведения пропагандира народническите си разбирания за необходимост от борба против капиталистическите порядки и за запазването на селската патриархална задруга. Най-известни са мемоарите му «Преживяното» (3 ч., 1934—1942). Влайков е един от най-активните български публицисти. — 272.

Власковски, Власи Власков (1883—1959) — партиен деец. Член на БРСДП от 1898. Един от учредителите на партийната организация в Троян (1900) и неин секретар. Секретар на обушарския синдикат в Троян (1906). През 1906—1908 работи като миньор в САЩ и Канада, където участва в работническите борби. През 1910—1911 е отново секретар на Троянската партийна организация. Народен представител (1911, 1913, 1919—1923); в V Велико НС (1911), където е единствен представител на БРСДП (т. с.), се обявява против ревизирането на Конституцията в полза на монарха. Делегат на XVI (1909), XVII (1910) и XX (1914) конгрес на БРСДП (т. с.) и на I, II, III и IV конгрес на БКП. Член на Местния комитет на БКП в Плевен и на Партийния съвет (1919—1923). Пълномощник на ЦК на партията в Ловешка и Троянска околия по организирането на Транспортната стачка 1919—1920. Съветник в Първата (1920—1923) и помощник-кмет на Втората (1932—1933) троянска комуна. В периода на антифашистката съпротива 1941—1944 е ятак на партизаните. През 1942 възглавява нелегалния ОФ комитет в Троян. След 9 септ. 1944 е кмет на Троян (1944—1946). Народен представител (1945—1959), член на Президиума на II НС (1953—1957). — 419.

Габровски, Никола Христов (6 септ. 1864, Търново—11 юли 1925, Търново) — един от основателите на БСДП. Гимназиално образование получава в Русия. Завършва право и социални науки в Женева (1887), където поддържа връзки с руската революционна емиграция. В България се завръща като убеден социалист, но под силно народническо влияние. Отначало е съдия, по-късно учител. От края на 80-те години на XIX в. развива активна обществена дейност. Възгледите си за ролята на интелигенцията като «главен лост» на общественото развитие излага в книгата «Нравствената задача на интелигенцията» (1889). В началото на 1889 основава в София дружество «Нов живот» с безплатно вечерно училище за работници. През 1889 присъства неофициално на учредителния конгрес на Втория интернационал в Париж.

В началото на 1891 се запознава с Д. Благосв и става негов съратник. По това време се ориентира към марксизма. Двамата подготвят проекти за програма и устав на бъдещата марксистка партия в България и организират Търновската сбирка (апр. 1891). Участва в учредителния Бузлуджански конгрес 1891. До 1894 е избран за член на Общия съвет на БСДП. През 1893 е делегат на БСДП на III конгрес на Втория интернационал в Цюрих. До 1903 е делегат на всички партийни конгреси. През 1903 при изгонването на опортюнистите от партията минава на страната на широките социалисти, без да споделя напълно техните опортюнистически възгледи. През 1914 се връща в редовете на тесносоциалистическата партия. Участва в работата на I конгрес на БКП (1919). Организатор е на Търновската окръжна партийна организация.

Габровски е един от първите социалисти, избрани за народни представители — в VIII обикновено НС (1894—1896), след това в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Развива

активна издателска и публицистична дейност. Редактор е на «Българска социалдемократическа библиотека» (1891—1894) и на партийния орган в. «Работник» (1892—1894). Издава в Търново в. «Народен глас» (1894), в. «Освобождение» (1895—1898), в. «Избирателно право» (1899). Сътрудничи на сп. «Ново общество» (1906—1909) и сп. «Съвременна мисъл» (1910—1914), издавани от широките социалисти. Превежда книги на видни социалисти. След Априлските събития 1925 е застрелян от наемен убиец. — 293, 396.

Ганев, Иван (И. Г. Казаков) (1868—1948) — партиен деец. Един от основателите на социалдемократическата организация в с. Енина, Старозагорски окръг (1898). Дългогодишен член на Местния партиен комитет и негов секретар. Делегат на XX конгрес на БРСДП (т. с.) (1914) и на I конгрес на БКП (1919). Общински съветник (1914—1917, 1920—1923) и кмет на I Елинска комуна (1914—1915). Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. На 12 септ. 1923 е арестуван и жестоко инквизиран. След неуспеха на въстанието става член на Демократическия сговор, но не скъсва връзките си с партията. През 1945 е народен обвинител в VI състав на Народния съд в Стара Загора. — 283.

Генадиев, Никола Иванов (1868—1923) — буржоазен политически деец и публицист. Юрист. Завършва право с докторат в Брюксел. Министър на правосъдието (май 1903—ян. 1904), министър на търговията и земеделието (ян. 1904—ян. 1908) и на външните работи (юли—дек. 1913). Политическата му дейност е свързана с Народнолибералната партия, а след разцеплението ѝ ръководи една от фракциите. През 1915 се изказва против участието на България в Първата световна война на страната на Централните сили; обявява се в опозиция на правителството на В. Радославов, във връзка с което е осъден на затвор (1916—1918). След войната участва в създаването на Националлибералната партия. През февр. 1923 формира партията Народно единство. Развива значителна журналистическа дейност. Един от основателите на в. «Балканска зора» (1890—1900). Ръководи органите на Народнолибералната партия в. «Нов век» (1899—1916, 1919), в. «Българска независимост» (1908), в. «Воля» (1918—1920). През 1923 основава в. «Народно единство» (1923—1927). От 1900 до края на живота си почти без прекъсване е народен представител. Убит в София от терористи на ВМРО. — 396.

Гендович, Христо — капиталист, милионер. Народен представител в XVII обикновено НС (1914—1919). Член на Либералната (радославистка) партия. — 399.

Георгиев, Александър — синдикален и партиен деец. Печатарски работник. Дългогодишен член на Централното настоятелство на Работническия печатарски съюз и негов касиер. От 1908 до 1923 е член на Синдикалния комитет на ОРСС. Делегат на XIX (1912) и XX (1914) конгрес на БРСДП (т. с.). — 433.

Георгиев, Бельо — завеждащ издателския отдел на Кооперация «Освобождение» (1920). — 383, 385.

Георгиев, Неделчо (Н. Г. Неделчев) (1876—1925) — деец на БЗНС, учител. Член на БЗНС от 1906. Един от организаторите на земеделското движение в Плевенско. Съратник на Ал. Стамболийски. Дългогодишен член на Управителния съвет на БЗНС. За антимоноархическа дейност по време на Първата световна война 1914—1918 е в затвора, където поддържа контакти с Р. Даскалов, Ал. Стамболийски и Г. Димитров. Народен представител (1914—1923); подпредседател (1923) на XX обикновено НС. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 е отново в затвора, където установява връзки с комунисти и работи за изграждане на единен фронт. Убит по време на Априлските събития 1925. — 295.

Георгиев, Стамат (С. Г. Стаматов) (1884—неизв.) — партиен и синдикален деец. Секретар на Келнеро-готварския съюз (1912—1923). Делегат на XX партиен конгрес (1914). Член на Местния партиен комитет в София (1914—1915) и на Синдикалния комитет на ОРСС (1919—1923). Общински съветник в София (1920—1923). До 1923 е един от редакторите на в. «Келнерски глас». През 1929—1932 е редактор на в. «Текстилен работник» — орган на Независимия работнически текстилен съюз. — 108, 362.

Гетов, Иван — народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Член на БЗНС. — 279.

Гешов, Иван Евстратиев (1849—1924) — буржоазен политически деец, икономист и публицист, banker. Действителен член на БАН (1884), председател на БАН (1898—1924). Завършва финансови и политически науки в Манчестър (1869). След Освобождението (1878) участва дейно в устройването на Източна Румелия. Един от водачите на Народната (Съединителка) партия (до 1883); ръководител и главен редактор на в. «Марица» (1878—1885). Депутат в Областното събрание и негов пръв председател (1879—1880). Член и пръв председател на Постоянния комитет. Директор на финансите (яп. 1882—ноем. 1883). В края на 1883 се преселва в София. Директор на БНБ (1883—1886). Води преговорите и от българска страна подписва Букурещкия мирен договор (1886) след Сръбско-българската война 1885. От 1901 възглавява Народната (народняшка) партия, а след обединяването ѝ с Прогресивнолибералната партия (1920) — Обединената народнопрогресивна партия. Председател на XI (1901) и XV (1911—1913) обикновено НС. Министър на финансите (авг.—ноем. 1886, 1894—1897) и управляващ Министерството на търговията и земледелието (1894—1897). Министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (16 март 1911—1 юни 1913). През 1912 подписва Българо-сръбския и Българо-гръцкия договор, с които се оформя Балканският съюз. Правителството на Гешов води Балканската война 1912—1913. След сключването на Лондонския мирен договор 1913 подава оставка. След Девотоюнския военнофашистки преврат 1923 участва в

Демократическия сговор. Дългогодишен народен представител (1894—1899, 1901—1908, 1911—1923).

Гешов е един от изтъкнатите представители на българската буржоазна икономическа мисъл. Възгледите си излага в студии върху финансовата политика на България («Думи и дела. Финансови и икономически студии», 1899). Автор е на мемоари («Балканският съюз. Спомени и документи», 1915; «Спомени из години на борби и победи», 1916 и др.). — 115, 377.

Господинов, Асен — член на БРСДП (о). Секретар на Кр. Пастухов като министър на вътрешните работи и народното здраве (1919). Един от ръководителите на широкосоциалистическия Акционен комитет по време на Транспортната стачка 1919—1920. — 82, 86, 101, 318, 327, 351, 358, 359.

Гълъбов, Никола Христов (1882—1923) — партиен деец. Адвокат. В социалистическото движение се включва като ученик в Пловдивската гимназия. След завършването ѝ (1902) работи като учител. Участва в Балканската война 1912—1913. През 1914 завършва право в Софийския университет и се установява като адвокат в Пловдив. Известно време практикува при В. Коларов. Развива активна просветна и организационна дейност сред пловдивските работници. Изявява се като публицист. Кмет на Пловдивската комуна (7 дек. 1919—15 март 1920). Член на Окръжния комитет на БКП в Пловдив (1919—1923). Участва активно в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но на 12 септ. е арестуван. Убит в местността «Кемера» край Пловдив. — 441.

Гърчев, Иванчо. — 218.

Данаилов, Георги Тодоров (1872—1939) — буржоазен икономист, юрист, общественик; действителен член на БАН (1901). Един от първите български статистици-демографи. Завършва право в Москва (1895); специализира във Виена, Мюнхен и Берлин (1897—1898). От 1903 е професор по политическа икономия в Софийския университет. Привърженик на умерения протекционизъм. Един от ръководните дейци на Демократическата партия; секретар на Централното ѝ бюро (1918—1923). Народен представител (1908—1911, 1913—1934). След 1923 участва в дейността на Демократическия сговор. Министър на търговията (21 юни—17 окт. 1918) и на обществените сгради, пътищата и благоустройството (15 май 1930—29 юни 1931). След 1934 постепенно преминава на нефашистки позиции. Редактор на «Списание на българското економическо дружество» (от 1902). Автор на «Основни начала на политическата икономия» (1906), «Изследвания върху демографията на България» (1930), «Теория на статистиката» (1931) и др. — 150, 224, 238, 239, 240, 241, 243, 244, 246, 249, 347, 348.

Данаилов, Тодор Атанасов (1887—1959) — партиен деец. Член на БРСДП (т. с.) от 1905. От 1909 е деловодител на ЦК на партията. Делегат на XVIII (1911), XIX (1912), XX (1914) и XXI (1915)

партиен конгрес. Секретар на Местния комитет на Софийската партийна организация (1914—1915). Член на Местния (окръжния) комитет на партията в София (1918—1923). Общински съветник в София (1919—1921). През 1924 е изключен от БКП като ликвидатор. — 92, 111, 123, 125, 128, 131, 132, 170, 197, 200, 252.

Данчев, Йордан Георгиев (1878—1958) — партиен деец и публицист. Юрист. Следва право във Франция, завършва с докторат в Брюксел. През 1901 се завръща в Сливен и става член на местната партийна организация. Застава на страната на революционните марксисти начело с Д. Благоев. Избран е за член на Местния партиен комитет (1903—1923) и на местния работнически съвет, работнически представител в Комитета на труда. Известно време е секретар на партийната организация. Един от организаторите на Текстилният синдикат и на Общия работнически текстилен съюз в България. Редактира и издава «Съюзен бюлетин на българските текстилни работници» (1908—1909). Редактор на в. «Текстилен работник» — орган на Текстилният съюз (1909 — с прекъсвания до 1923). Кмет на Сливенската комуна (20 авг. 1912—14 юни 1915, окт. 1915—апр. 1917). Народен представител (1919—1923). От 1904 до 1922 участва в почти всички конгреси на партията и ОРСС. Един от ръководителите на подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Сливен; арестуван на 12 септ. 1923. През 1923 се установява в Пловдив като адвокат. Продължава членството си в партията и подпомага класовите борби на пловдивския пролетариат. — 419.

Даскалов, Райко Иванов (1886—1923) — политически и държавен деец, един от ръководителите на БЗНС; последователен демократ-республиканец. Близък съратник на Ал. Стамболийски. Член на БЗНС от около 1913. Завършва финанси с докторат в Берлин. От 1914 участва активно в дейността на БЗНС. Сътрудничи в земеделския печат със статии против Първата световна война 1914—1918, по стопански и политически въпроси. Води борба против антинародната политика на цар Фердинанд и правителството на В. Радославов, поради което през 1916 е осъден на затвор. По време на Войнишкото въстание 1918 е освободен и заедно със Стамболийски е изпратен от правителството да уговаря въстаналите войници да се върнат на фронта; Даскалов застава начело на въстаналите войници и на 27 септ. 1918 провъзгласява Радомирската република. След поражението на въстанието преминава в нелегалност, по-късно емигрира в Гърция. През дек. 1918 е амнистиран и през ян. 1919 се завръща в България. По време на управлението на БЗНС участва активно в политическия живот. Член е на Постоянното присъствие и на Управителния съвет на БЗНС. Народен представител в XVIII и XIX обикновено НС (1919—1923). От 6 окт. 1919 до 9 февр. 1923 последователно е министър на земеделието и държавните имоти, министър на търговията, промишлеността и труда, министър на вътрешните работи и народното здраве. Автор е на проекта за аграрна реформа, приет от Народното събрание през 1921. Обявява се за политика на сближение със СССР. От май 1923 е пълномощен министър в Прага. След военно-

фашисткия преврат на 9 юни 1923 разгръща активна политическа дейност срещу фашисткото правителство на Ал. Цанков. Под негово ръководство се създава Задгранично представителство на БЗНС и започва издаването на в. «Земледелско знаме» зад граница. Застрелян от терорист на ВМРО в Прага. — 276, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 285, 286, 288, 289, 290, 292, 293, 294, 296, 302.

Даскалов, Стефан Иванов (1880—неизв.) — деец на БЗНС. Журналист. Народен представител в XIX (1920—1923) и XXIII (1931—1934) обикновено НС. След разцеплението на съюза през 1926 е член на БЗНС — «Врабча I». Член на Постоянното присъствие (1931) и председател на парламентарната група (1933) на БЗНС «Врабча I». Решителен противник на единния фронт между земеделци и комунисти. Редактор (1927—1928) на сп. «Земледелска мисъл» и с прекъсвания през 1927—1932 — на в. «Земледелско знаме». — 276.

Дворянов, Пенчо Рачев (1881—1942) — партиен и кооперативен деец, народен трибун. Член на БРСДП (т. с.) от 1906. Завършва Карловското класно училище (1898), след което е писар в общината на родното си село Дерелии (дн. с. Богдан, Пловдивски окръг). През 1914 е един от основателите на партийната група в селото. Делегат на XX партийен конгрес (1914). Кмет на комуната в с. Дерелии (1919). От 1920 е окръжен партиен организатор. Член на Окръжния комитет на БКП в Пловдив. Делегат на III конгрес на Коминтерна (1921). Избран за народен представител в XIX обикновено НС (1920), но изборът му е касиран от земеделското правителство. Организатор и ръководител на Юнското въстание 1923 в Карловска околия. След неуспеха на въстанието е арестуван и осъден на 5 години затвор. През май 1924 е амнистиран. През 1925 е осъден на смърт, но след обжалване получава по-малка присъда. Освободен след общата амнистия (1926). През 1929 е избран в ръководството на Районния кооперативен съюз в Карловско и застава начело на борбите на розопроизводителите срещу едрите търговци и фабриканти. Интерниран (авг. 1941) в концлагера «Кръсто поле» край с. Еникьой, Ксантийско, където заболява и умира. — 443.

Димитров, Александър (Б р а д а т а) (1873—1921) — един от организаторите на БЗНС. Племенник на Яне Сандански. Завършва Кюстендилското педагогическо училище (1895), след което като учител развива многостранна обществена и просветна дейност сред селяните. Член на БЗНС от 1899. След основаването на съюза прави няколко обиколки из страната и основава много земеделски дружби. Ал. Димитров е един от първите кооперативни дейтели в България. През 1906 за активна политическа дейност е уволнен като учител. Сътрудничи на в. «Земледелска защита» (1899—1902), в. «Земледелско знаме» (1902—1934) и на ежегодното издание на БЗНС — «Земледелски народен календар» (1904—1932). Като народен представител (1908—1921) води борба против личния режим на Фердинанд I, за което е осъден на 6 месеца затвор (1911). Обявява се против участието на България в Първата световна война

1914—1918. По време на войната е в затвора във връзка с Деклознеровата афера. Министър на вътрешните работи и народното здраве (6 окт. 1919—24 юни 1921), министър на войната (24 юни—22 окт. 1921) и министър на железниците, пощите и телеграфите (9 септ.—22 окт. 1921). Привърженик е на активни действия срещу реакционните сили в България; поддържа близки връзки с левицата в македонското национално-революционно движение. Убит от автономисти в Конявската планина. Автор е на няколко повести и брошури. — 118, 204, 205, 280, 287, 288.

Димитров, Жеко (Ж. Д. Джунджулов) (1886—1925) — партиен и синдикален деец, публицист. Близък съратник на Г. Димитров. Член на БРСДП (т. с.) от 1903 или 1904. Един от учредителите на Хасковската партийна организация (1910); участва дейно в борбата срещу общоделството, което има силно влияние в Хасково. Делегат на XVIII (1911), XIX (1912) и XX (1914) конгрес на БРСДП (т. с.). Участва във войните (1912—1918). Член и деловодител на Синдикалния комитет на ОРСС от 1913, от 1919 — помощник-секретар и касиер на комитета. Секретар на Съюза на фабричните и други работници (1913—1924). Участва в работата на II конгрес на Червения интернационал на профсъюзите (1922) в Москва. Избран за общински съветник в София (1919) от името на БКП. Член на Управителния съвет на Кооперация «Освобождение». Организатор на много работнически стачки. Сътрудничи активно на «Работнически вестник». През 1915 и 1921—1923 редактира в. «Фабричен работник». След поражението на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е секретар на Синдикалния комитет на ОРСС на мястото на Г. Димитров и известно време е член на ЦК на БКП. Ръководи възстановяването на разгромените синдикални организации и разработва материали за тактиката и стратегията на профсъюзите в условията на фашистката диктатура. Един от създателите на в. «Работническо единство» (1924). През 1924 посещава неформално Москва, среща се с Г. Димитров и В. Коларов, с които обсъжда проблемите на синдикалното движение в България при новите условия. По време на Априлските събития 1925 е арестуван и зверски убит в Дирекцията на полицията. — 382, 433.

Димитрова, Люба (Любича) Пвощевич (1880, с. Сараново, СФРЮ — 1933, Москва) — деятелка на революционното профсъюзно и на женското социалдемократическо движение в България, пролетарска поетеса и журналистка. Като шивашка работничка се включва в редовете на Сръбската социалдемократическа партия. С идването си в България (1902) се свързва с революционното работническо движение и става член на БРСДП. Сътрудничи в българския и сръбския работнически печат. Л. Димитрова е една от основателките на Софийския шивашки синдикат (1905) и член на Централното настоятелство на Работническия шивашки съюз. От 1909 до 1912 е редактор на в. «Шивашки работник». Тя е една от организаторките на женското социалдемократическо движение в България. През 1914 е избрана за член на Централната женска комисия при ЦК на БРСДП (т. с.). През 1920 е делегат на БКП на Вуковарския

конгрес на Югославската КП, на който подкрепя борбата на марксистското крило срещу централизма. Свързала живота си с Г. Димитров през 1906, тя е вярна негова помощничка и съратничка в продължение на повече от четвърт век. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 споделя с него трудностите на емиграцията в Австрия и Германия (до 1930). През последните години от живота си е в СССР, където известно време работи в Международния аграрен институт. — 356.

Дончев, Логин — партиен деец от Котел. Обущарски работник. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). — 419.

Драганов, Васил Н. — деец на БЗНС. Народен представител в XVIII (1919—1920), XIX (1920—1923) и XX (1923) обикновено НС. — 397.

Драгисв, Димитър (Д. Д. Колев) (1869—1943) — политически деец, един от основателите на БЗНС. Завършва Хасковската гимназия (1886), след което учителствува в родното си село Раднево, Старозагорски окръг. От 1897 е учител в Стара Загора. Развива широка културно-просветна и кооперативна дейност. Като редактор на в. «Справедливост» (1899—1902) защитава интересите на земеделските маси и критикува радослависткия режим 1899—1901. На учредителния конгрес на БЗНС (1899) е избран в Управителния съвет на съюза, на III конгрес на БЗНС (1901) — за подпредседател, а на IV конгрес (1902) — за председател на Управителния съвет. Д. Драгисв е първият редактор (1902—1905) на органа на съюза в. «Земеделско знаме». Народен представител (1902—1903 и 1908—1920) и министър на земеделието и държавните имоти (28 ноем. 1918—6 окт. 1919) в коалиционните кабинети на Т. Теодоров. Представител на десницата в БЗНС. Обявява се против концепцията за «самостоятелна селска власт» и е за съюз и съвместно управление на БЗНС с буржоазните партии. През 1919 е изключен от БЗНС, след което политическото му влияние постепенно спада. Възглавява малочисления БЗНС «Стара Загора» (драгисвисти). Издава в. «Земеделска правда» (1919—1934). Отказва да участва в деветоюнския военнофашистки преврат 1923, но и не предупреждава земеделското правителство за него. След 1923 участва в изборни коалиции с буржоазни партии. — 287, 288.

Енгелс (Engels), Фридрих (28 ноем. 1820, гр. Бармен, Рейнската провинция на Прусия — 5 авг. 1895, Лондон) — един от основоположниците на научния комунизъм, съратник на К. Маркс. Роден в семейството на текстилен фабрикант. От 1842 работи в манчестърската кантора от фирмата «Ермен и Енгелс» и сътрудничи в редактирания от К. Маркс «Рейнски вестник». Изследва условията на живот на английската работническа класа и през 1845 издава книгата «Положението на работническата класа в Англия». През 1844 се среща в Париж с К. Маркс. Между двамата велики мислители се създава безпримерна плодотворна дружба, която трае през целия им живот. През 1845—1846 двамата написват «Немска идео-

логия», където правят основна критика на идеалистическото разбиране на историята и обосновават диалектичния и историческия материализъм. През 1847 Енгелс участва в създаването на «Съюза на комунистите» — първата международна комунистическа организация. Двамата с Маркс през 1848 написват програмата на съюза — «Манифест на Комунистическата партия», в който излагат основните принципи на научния комунизъм. През 1849 Енгелс участва във въоръжената борба в Южна Германия. След поражението на революцията емигрира в Швейцария, оттам в Англия. В своя труд «Селската война в Германия» (1850) и в серията статии «Революция и контрреволюция в Германия» (1851—1852) формулира основните задачи на пролетариата в буржоазнодемократичната революция. От 1850 отново работи във фирмата на баща си и осигурява материални възможности на Маркс да продължи своите научни изследвания върху капитализма. Заедно с Маркс участва в основаването и ръководството на Първия интернационал (1864—1876). От 1869 Енгелс е член на Генералния съвет на Интернационала, а по-късно и негов секретар. Води непримирима борба против дребнобуржоазните течения вътре и вън от него. През 1877—1878 издава блестящия си труд «Анти-Дюринг», а от 1873 до 1882 работи върху «Диалектика на природата», чийто ръкопис остава незавършен и е публикуван за първи път през 1925 в СССР. След смъртта на К. Маркс (1883) Енгелс поема ръководството на международното работническо движение. Подготвя за печат и издава незавършените от Маркс II (1885) и III (1894) том на «Капиталът». Същевременно написва и издава редица трудове — «Произход на семейството, частната собственост и държавата» (1884), «Лудвиг Фойербах и края на класическата немска философия» (1886), «Селският въпрос във Франция и Германия» (1894) и предговор към «Класовата борба във Франция» от К. Маркс (1895). Взема активно участие в създаването на Втория интернационал (1889) и води решителна борба за утвърждаването на марксизма в неговите редици. Проявява жив интерес към социалдемократичското движение на Балканите и в България. През 1893 изпраща писмо до редакцията на сборника «Социалдемократ», в което изразява задоволството си от успехите на българското социалистическо движение. — 28.

Занков, Георги Христов (1886—1949) — буржоазен политически деец и деец на националноосвободителното движение на българите от Македония. Член на Либералната (радославистка) партия (от 1920 — на Националлибералната партия). През Балканската война 1912—1913 е воевода на организирана от ВМОРО чета в тила на турската армия. Народен представител в XVII общинско НС (1914—1919). Общински съветник и помощник-кмет в София (1920—1922). Един от основателите на Илинденската организация в България, член на ръководното ѝ тяло (1923—1924). Участва в редактирането на в. «Илинден» и в. «Пирин». Като привърженик на левията във ВМОРО публикува през 1924 във в. «Илинден» Майския манифест за съвместни действия на всички македонски

революционни сили с балканските комунистически и други прогресивни партии. След разгрома на лявото крило във ВМРО през септември 1924 емигрира и работи за обединяване на левите сили, за сътрудничество с Балканската комунистическа федерация и Коминтерна. Един от основателите на ВМРО (об.) и член на централното ѝ ръководство (1925—1927). Привърженик на безпартийното течение в организацията. През 1931 напуска ВМРО (об.) и се завръща в България. — 234, 318, 327, 347, 348.

Златев, Станьо — народен представител в XVI (1913), XVII (1914—1919), XIX (1920—1923), XX (1923), XXII (1927—1931) обикновено НС. Член на БЗНС (от 1926 на БЗНС «Врабча 1»). — 288.

Иванов, Антон (А. И. Козинаров) (1884—1942) — партиен и синдикален деец. Работник-металник. Член на БРСДП (т. с.) от 1904. До 1907 служи във флота, след което се установява в София. Секретар (1907—1919) и председател (1919—1924) на Централното настоятелство на Металороботническия съюз. През 1910 е избран за член на Синдикалния комитет на ОРСС и става един от най-близките помощници на Г. Димитров. Ръководи редица стачки на софийския пролетариат. От 1910 е член на Местния комитет на Софийската партийна организация. Секретар на Местния и на Окръжния комитет на партията в София (1918—1923). Народен представител (1919—1923). Член на Партийния съвет (1919—1920). От 1921 е член на ЦК на БКП. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923; на 21 септ. е арестуван и съден като член на ЦК и ръководител на Софийския революционен комитет. През 1925 е освободен от затвора и емигрира в СССР. През 1926—1927 е член на Задграничния ЦК на БКП. Член на Изпълкома на Профинтерна (1925—1930). През 1932 завършва Международната ленинска школа в Москва, след което е преподавател в Комунистическия университет на националните малцинства от Запад. През 1935—1937 е секретар на Задграничното бюро на ЦК на БКП и сътрудник на ИККИ. Участва дейно в създаването на интернационалните бригади в помощ на Испанската република (1936—1939) и няколко пъти посещава Испания. През декември 1940 се завръща нелегално в България. На VII пленум на ЦК (1941) е избран за член на Политбюро и секретар на ЦК на БРП. А. Иванов е един от главните организатори на въоръжената антифашистка борба на българския народ (1941—1944). През април 1942 при провала на ЦК и на Централната военна комисия е арестуван. Вследствие на пачовешки инквизиции загубва говора си и за известно време е парализиран. На 23 юли 1942 е осъден на смърт заедно с още 12 членове и сътрудници на ЦК и разстрелян. — 433.

Илиев, Коста — деец на БЗНС. Народен представител в XIX (1920—1923) и XX (1923) обикновено НС. — 393.

Исаков, Аврам — амбулантен търговец в София. — 374.

Йонов, Йордан — народен представител в IX (1896—1899), XIII (1903—1908), XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. Член на Народнолибералната (стамболовистка) партия. — 400.

Йорданов, Йордан (1876—1942) — политически деец, юрист. Политическата си дейност започва като член на БРСДП, от 1903 — на БРСДП (т. с.). Делегат е на редица партийни конгреси. Член на Партийния съвет (1919—1921). Народен представител (1913—1923). Сътрудничи на партийните органи «Работнически вестник» и сп. «Ново време». Представител на БКП в ИККИ (1921—1922). След поражението на Септемврийското антифашистко въстание 1923 напуска БКП и преминава в Националлибералната партия. Става висш държавен чиновник. — 419.

Кабакчиев, Христо Стефанов (2 ян. 1878, гр. Галац, Румъния — 6 окт. 1940, Москва) — деец на българското и международното революционно работническо и комунистическо движение, журналист и публицист; доктор на историческите науки. След Освобождението (1878) семейството му се установява във Варна. Член на БРСДП от 1897. Учи медицина във Франция и право в Швейцария. През 1899 се завръща в страната поради заболяване и завършва юридическото си образование в София. От 1900 сътрудничи на сп. «Ново време» и «Работнически вестник». Става на страната на революционните марксистически начело с Д. Благоев. От 1904 е адвокат в София. Утвърждава се като един от изтъкнатите дейци и теоретици на партията. Участва активно в идейния разгром на опортюнизма в България. От 1905 до 1928 непрекъснато е избран за член на ЦК на партията. През 1910—1923 е редактор на «Работнически вестник». Като делегат на БРСДП (т. с.) участва в работата на Копенхагенския (1910) и Базелския (1912) конгрес на Втория интернационал и в Първата балканска социалдемократическа конференция (1909). От 1914 до 1923 е народен представител. Делегат е на II (1920), IV (1922) и VI (1928) конгрес на Коминтерна. Като представител на ИККИ участва в XVII конгрес на Италианската социалистическа партия и в учредителния конгрес на Италианската КП (1921). Петият конгрес на Коминтерна (1924) го избира за член на Интернационалната контролна комисия. От началото на 1923 е политически секретар на ЦК на БКП. Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но на 12 септ. с. г. е арестуван. Осъден е на 12 1/2 години затвор; през 1926 е амнистиран и емигрира в Австрия, през май 1927 — в Москва. Става член на ВКП (б) (1928). Работи в българското представителство в Коминтерна. Преподава история на БКП и марксизъм-ленинизъм в Международната ленинска школа и в Комунистическия университет за националните малцинства от Запад (КУНМЗ). От 1928 работи в Института «Маркс—Енгелс—Ленин», от 1935 е ст. н. с. в Института по история на АН на СССР. Разработва проблеми от историята на партията и страната. Важни трудове: «Баснята за диктатурата в партията» (1906), «Към Балканска федерация» (1913), «Империализмът и Балканите» (1915), «Спомени и материали от историята на партията на тесните социа-

листи», публикувана със съкращения под заглавие «Христо Кабакчиев. Спомени.» (1955), «Димитър Благоев и партията на тесните социалисти» (1979). — 419, 427, 429.

Калинков, Георги Иванов (1860—1926) — буржоазен политически деец. Член на Демократическата партия. Завършва право в Женева. От 1890 е адвокат в София. Народен представител в XIV обикновено НС (1908—1911). Пълномощен министър в Букурещ (1910—юли 1913). Общински съветник (1901—1903, 1905—1910, 1915—1920) и кмет на София (авг. 1918—септ. 1920). Редактор на неофициалния орган на Демократическата партия в. «Време» (1909). — 88, 92, 198, 199, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 371, 372, 373, 374, 375, 376.

Кандев, Ламби (Л. К. Станчев) (1879—1925) — деец на БКП и на революционното учителско и младежко движение. Завършва педагогическо училище в Лом и става учител. Член на БРСДП от 1900. Един от учредителите (1905) на Учителската социалдемократическа организация и неин секретар (1908—1923). През 1912 по поръчение на партията възглавява новосъздадения Съюз на работническата социалдемократическа младеж, а през 1919—1920 е секретар на ЦК на БКМС. През 1919—1921 е избран за общински съветник и за народен представител. Участва активно в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923, но на 12 септ. е арестуван. След излизането му от затвора работи за възстановяването на партията. Редактор на в. «Учителска искра» (1911—1919), в. «Младежка правда» (1919—1920) и на в. «Учителско единство» (1924—1925). Публикува над 400 статии и студии, в които разработва редица проблеми на марксистката педагогика. Автор на брошурите: «Държавните служаци и социалната демокрация» (1919), «Учебното дело в Руската съветска република» (1919) и «Учителското движение в България» (1924). Убит по време на Априлските събития 1925. — 170, 218, 221, 240, 259, 260, 318, 328, 341, 363, 373, 374, 377, 399, 419.

Кар (Карр), Волфганг (1858—1922) — германски политически и държавен деец. Юрист. Представител на юнкерските кръгове и империалистическата военщина. Министър на земеделието на Прусия (1895) и генерален директор на селското стопанство в Източна Прусия (1906—1920). Принадлежи към консервативната десница в Райхстага. През 1917 заедно с А. Тирпиц основава крайно дясната Отечествена партия (по-късно Немска национална народна партия). С помощта на висши офицери (Лудендорф, Лютович, Сект и др.) през 1920 организира контрареволуционен военно-монархически преврат (т. нар. м е т е ж н а К а п) срещу Ваймарската република. На 13 март се провъзгласява за райхсканцлер и министър-председател на Прусия. След ликвидирането на преврата от революционното движение на пролетариата емигрира в Швеция (18 март 1920). През 1922 се завръща в Германия. Арестуван е за държавна измяна; умира по време на следствието. — 137.

Карев, д-р Никола — общински съветник в София (1920). Лекар. Член на Народнолибералната партия (генадиевисти). — 199, 208, 210, 271.

Кирил и Методий (826/827—869; окт. 815—885), братя — славянски просветители, създатели на славянската азбука, основоположници на българския книжовен език, на старобългарската и на славянската литература. Родени са в семейството на виден византийски сановник. Методий в продължение на 10 години е управител на близката до Солун славянска област. Константин (приел преди смъртта си монашеското име Кирил) учи във висшата Магнаурска школа в Цариград. Като отличен познавач на философията получава голяма известност и прозвището Ф и л о с о ф. Кирил и Методий познават добре езика на славяните от Солунската област, спадачи към българската езикова общност. Въз основа на своите обширни знания върху азбуките на други народи и главно въз основа на гръцката през 863 Константин създава азбука за славяните — г л а г о л и ц а т а. Заедно с Методий и техни ученици превеждат от гръцки на старобългарски език най-необходимите за славянската църква книги. През 863—867 въвеждат във Великоморавското княжество и в Панония славянско богослужение. През 867 на местен духовен събор във Венеция Константин води научен диспут с привържениците на триезичната теория (според която богослужение и книги са допустими само на еврейски, гръцки и латински език) и защитава правото на всеки народ да създава писменост и да извършва богослужение на свой език. В Рим Кирил заболява и умира, а Методий продължава до края на живота си започнатото дело в Панония.

Кирил е творец и на оригинални произведения. Делото на Кирил и Методий е продължено от техните ученици и достига най-голям разцвет в България, откъдето славянската писменост преминава у руси, сърби и румънци и става основа на руската, сръбската, а за дълго време и на румънската писменост и литература. — 332.

Кирков, Георги Йорданов (М а й с т о р а) (15 авг. 1867, Плевен—25 авг. 1919, София) — деец и ръководител на българското революционно работническо и социалистическо движение и на БРСДП (т. с.), талантлив публицист и оратор; един от основоположниците на българската пролетарска литература. Най-близък съратник на Д. Благоев. Роден в семейството на учител-възрожденец. От 1879 до 1886 учи в гр. Николаев, Русия. През 1887 завършва Априловската гимназия в Габрово. От 1892 до 1895 следва картография във Виена, където взема участие в борбите на пролетариата. През 1895 се връща в България и става член на БРСДП. Сътрудници на партийния орган в. «Социалист» (1894—1897), редактиран от Г. Георгиев, и на сп. «Ден» (1891—1896). Заедно с Д. Благоев и Г. Георгиев възглавява борбата на революционните марксисти срещу опортюнистическото течение в партията. Между Г. Кирков и Д. Благоев се установява плодотворна дружба и сътрудничество. По предложение на Кирков IV конгрес на БРСДП (1897) решава да

се издава в «Работнически вестник» и го определя за негов редактор заедно с Е. Дабев.

През 1897—1899 Г. Кирков се оформя като един от най-талантливите български публицисти и сатирици. Литературните си творби подписва с псевдоним *Мастор Гочу Зуляма*, откъдето идва прозвището му — *М а й с т о р а*. Част от фейлетоните му са издадени през 1900 в отделна книга — «Дремиградски смешила».

От 1898 до края на живота си непрекъснато е избран за член на ЦК на партията, от 1905 до 1909 е секретар-касиер на Централния комитет, от 1909 — секретар на партията. Избран е за народен представител в XI (1901), XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. Като депутат проявява изключителна активност; речите му са образец на ораторско изкуство. През 1911—1914 е общински съветник в София. Участва в Балканските войни (1912—1913) като запасен офицер.

Г. Кирков е основоположник на ОРСС (1904). През 1905—1909 е секретар на Синдикалния комитет на ОРСС. Има големи заслуги за израстването на Георги Димитров като пролетарски революционер. Като делегат на БРСДП (т. с.) участва в Шутгартския (1907) и Копенхагенския (1910) конгрес на Втория интернационал и на Втората балканска социалдемократическа конференция в Букурещ (1915). Присъства на конгреса на Сръбската (1909) и Чешката (1909) социалдемократическа партия. С В. Коларов е определен за делегат на III Цимервалдска конференция в Стокхолм (май 1917), но поради отлагането ѝ не присъства на заседанията. Заедно с болшевиките подписва от името на БРСДП (т. с.) възванието на Цимервалдската левица. Посреща с възторг победата на Великата октомврийска социалистическа революция 1917. Възприема и пропагандира нейните идеи и лозунги сред трудещите се. Умира след тежко боледуване. — 396.

Ковачев, Никола Р. — народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Член на БЗНС. — 276.

Коджъйков, Драгой Христов (1881—1979) — партиен и профсъюзен деец, герой на НРБ (1971), герой на социалистическия труд (1964). Член на БРСДП от 1902. Един от основателите на Телеграфо-пощенския синдикат и негов секретар (1908—1910). През 1909 е редактор на в. «Телеграфопощенски вестник». Член на Синдикалния комитет на ОРСС (1909—1923). Участва в Първата балканска социалдемократическа конференция в Белград (1909). Секретар на Съюза на транспортните работници (1911—1925). Народен представител (1919—1923). Член на Контролната комисия на БКП (1919—1924). През 1931 докладва в Москва пред Профинтерна за дейността на НРПС. Деец е на профопозицията на пощенци (1934—1935). Участва в работата на VI пленум на ЦК на БКП (1936). Член на Централната синдикална комисия при ЦК на партията (от 1936). Отговорник на партийното издателство под легалното название «Българска книжнина». Неколкократно арестуван и затварян. През 1941—1943 е интерниран в концлагера «Кръсто поле», край с. Еникьой, Ксантийско. След 9 септ. 1944 участва

дейно в обществено-политическия живот. Член е на Изпълнителното бюро на Централния съвет на ОРПС (1944—1961) и на Централната ревизионна комисия на БКП (1954—1962). Участва в създаването на Профиздат (1945) и е негов ръководител до 1952. Автор е на трудове върху революционното профсъюзно движение и на спомени за видни дейци на партията и синдикалното движение — Д. Благоев, Г. Кирков, Г. Димитров, В. Коларов и др. — 382, 419, 433

Коев, Леон Нисим (1876—1946) — буржоазен политически деец, един от водачите на Ционистката организация в България. Адвокат. Член на Радикалната партия. Завършва право в Софийския университет. Като студент води борба срещу разпространението на марксистките идеи сред еврейската младеж. През 1903 е избран за пръв председател на съюза «Макаби». Редактор е на в. «Сапсенсиа» («Съзнание») (1904—1907). Председател на Софийското ционистко дружество «Д-р Теодор Херцел» и на Еврейската община в София. По негова инициатива и под негово ръководство се създава еврейската банка «Геула», на която е дългогодишен председател. Общински съветник в София (1920—1922). През 1935 се преселва в Палестина. — 80, 82, 83, 101, 103, 110, 127, 179, 185, 186, 187, 199, 211, 217, 219, 221, 234, 235, 242, 250, 271, 272, 347, 348, 360, 361, 362, 363, 364, 366, 369, 373, 374, 375.

Коев, Самуил (Сами) Гавриел (1887—1925) — партиен и синдикален деец. Член на Местния (окръжен) комитет на БКП в София (1918—1923). Общински съветник (1920—1922). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 като сътрудник на ЦК на БКП. Арестуван в началото на септ. 1923; по-късно освободен поради недоказаност на обвинението. Убит в Дирекцията на полицията по време на Априлските събития 1925. — 318, 326, 328, 363, 374.

Коларов, Васил Петров (16 юли 1877, Шумен — 23 ян. 1950, София) — деец на българското и международното революционно работническо и комунистическо движение, един от ръководителите на БКП и НРБ; юрист, публицист, академик (1946). В началото на 1897 създава организация на БРСДП в Свищов и става неин секретар. Завършва право в Женева (1900), където изучава марксизма. През 1900 се завръща в страната и се установява в Шумен. От 1902 е секретар на Шуменската партийна организация. Взема дейно участие в борбата на революционните марксисти начело с Д. Благоев срещу общоделството. По решение на ЦК на БРСДП (т. с.) през 1904 се премества в Пловдив, където ръководи дейността на партийната организация до 1919.

От 1905 до края на живота си непрекъснато е избран за член на ЦК на партията. От 1913 до 1923 е народен представител. Участва в Шутгартския (1907) и Копенхагенския (1910) конгрес на Втория интернационал, където се среща с В. И. Ленин, в Първата (1909) и Втората (1915) балканска социалдемократическа конференция. Присъства като делегат на БРСДП (т. с.) на международната социалистическа конференция в Циммервалд, Швейцария (1915). Заедно с Г. Кирков е делегат на III циммервалдска конференция в

Стокхолм (1917), но поради отлагането ѝ не присъства на заседанията. На I конгрес на БКП (т. с.) (1919) е избран за секретар-каснер на ЦК на партията. От 1921 до 1943 е член на Изпълнителния комитет на Коминтерна, а на неговия IV конгрес (1922) е избран за генерален секретар на ИККИ (до 1924). По поръчение на ИККИ участва в конгресите на Германската КП (1921 и 1923), на Италианската КП (1922), на Чехословашката КП (1923) и др. Заедно с Г. Димитров ръководи първото в света антифашистко въстание през септ. 1923. След поражението му емигрира в Югославия, по-късно — в Австрия. Във Виена В. Коларов и Г. Димитров създават Задграничен комитет на БКП и издават в. «Работнически вестник». В края на 1923 се установява в Москва. През 1926—1927 работи нелегално във Виена, където оглавява Задграничния ЦК на БКП и е редактор на сп. «Комунистическо знаме». От 1928 до 1944 е член на Задграничното бюро на ЦК на БКП. През 1928—1929 ръководи Балканския секретариат на ИККИ. От 1931 до 1940 е директор на Международния аграрен институт в Москва и редактор на сп. «Аграрни проблеми». През 1935 му е присъдена научната степен «доктор на икономическите науки». По време на Лайпцигския процес 1933 с един от ръководителите на международната акция в защита на Г. Димитров. В. Коларов допринася за преодоляване на лявото сектантство в БКП и за утвърждаване на Димитровския курс в партията. В периода на Втората световна война 1939—1945 работи за организирането на въоръжената антифашистка борба на българския народ.

На 9 септ. 1945 се завръща в България. Член е на Политбюро на ЦК на партията. На 15 дек. 1945 е избран за председател на XXVI обикновено НС, а след обявяването на България за република — за председател на Временното председателство на републиката. От 7 ноем. 1946 е председател на Великото НС. От дек. 1947 е заместник-председател на МС и министър на външните работи. Ръководи българската делегация на Парижката мирна конференция 1946 и защитава националната кауза на България. След смъртта на Г. Димитров (1949) е избран за председател на Министерския съвет. — 277, 281, 283, 285, 286, 294, 300, 302, 427, 429.

Кундалов, Ангел Грозков (1879—1924) — деец на БЗНС, един от основателите на земеделското движение в България. Участва в работата на учредителния конгрес на БЗНС (1899) и на конгреса в Пловдив (1907). Създава земеделската дружба в родното си село Ябълково (Хасковско) и редица земеделски дружби в Хасковски окръг. Народен представител (1913—1923); подпредседател на XX обикновено НС (1923). През 1921—1922 е изпращан от земеделското правителство с дипломатически мисии в Турция, Чехословакия, Германия и Швейцария. След Деветоюнския военнофашистки преврат 1923 е един от организаторите на антифашистката съпротива в Хасковско. Заловен и жестоко инквизиран, вследствие на което заболява и умира. — 285.

Кънев, Никола Д. — народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Член на Демократическата партия. — 239.

Лазаров, Никола Иванов (1870—1942) — архитект. Завършва архитектура в Париж (1893). Открива първото частно архитектурно бюро в България (1897—1934). Автор е на проектите на редица обществени и над 60 жилищни сгради в столицата и провинцията. От края на 1920 е член на Националлибералната партия. Общински съветник в София (1920, 1922—1923). — 352.

Леви — амбулантен търговец в София. — 374.

Леви, Яко — амбулантен търговец в София. — 374.

Легин (Legien), Карл (1861—1920) — деец на германското профсъюзно движение, десен социалдемократ, ревизионист. Председател на Генералната комисия на германските профсъюзи (от 1890). От 1903 е секретар, а от 1913 — председател на Международния синдикален секретариат. Депутат в Райхстага (1893—1898, 1903—1918 и 1920). Известен в България с неуспешната си мисия по обединението на революционните и общоделските профсъюзи (1914). По време на Първата световна война 1914—1918 е на социалшовинистични позиции. Провежда политика в подкрепа на буржоазията. Обявява се против Октомврийската революция 1917 и Съветска Русия. Заедно с другите десни социалдемократи се обявява против революционното движение по време на Ноемврийската революция 1918 в Германия. — 29.

Ленин (истинска фамилия: У л я н о в), Владимир Илич (22 апр. 1870, гр. Симбирск, дн. Уляновск — 21 ян. 1924, Горки, дн. Ленинские Горки край Москва) — велик пролетарски революционер и теоретик, продължител на делото на К. Маркс и Ф. Енгелс, създател на КПСС и на съветската държава. През 1891 завършва Юридическия факултет на Петербургския университет. Като студент изучава трудовете на Маркс и Енгелс. Пръв от руските марксистите поставя задачата за създаване на партия на работническата класа от нов тип и възглавява борбата на революционната социалдемократия за осъществяването ѝ. Написва книгата «Какво представляват «приятелите на народа» и как те воюват срещу социалдемократите?» (1894), в която разгромява идейно либералното народничество. Ръководи обединяването на марксистките кръжоци в Петербург в единна организация — Съюз на борба за освобождение на работническата класа (1895), Арестуван (1895) и заточен в с. Шушенское, Източен Сибир (1897). Тук завършва книгата си «Развитието на капитализма в Русия». През 1900—1905 живее в Мюнхен, Лондон, Женева. Заедно с Г. В. Плеханов издава в. «Искра», който изиграва решаваща роля за изграждането на марксистка партия в Русия. На II конгрес на РСДРП (1903) под негово ръководство е създадена Болшевишката партия. Идейните и организационните принципи на партията формулира в трудовете си «Какво да се прави?» (1902), «Крачка напред, две крачки назад» (1904) и др. В «Две тактики на социалдемократията и демократическата революция» (1905) и в др. трудове разработва стратегията и тактиката на болшевиките в буржоазнодемократическата революция. През ноем. 1905 се завръща в Русия. На IV (1906) и V (1907) конгрес на

РСДРП ръководи борбата на революционните марксисти срещу меншевиките. През 1907 е принуден да емигрира (1907 — Швейцария, 1908 — Франция). Води борба против меншевиките-ликвидатори, отзовистите и троцкистите за запазване на нелегалната Болшевишка партия. В «Материализъм и емпириокритицизъм» (1908) отстоява и развива философските основи на марксизма. Ръководи VI (Пражка) общоруска партийна конференция (1912), на която партията скъсва окончателно с меншевиките-ликвидатори. През юни 1912 се премества в Краков, откъдето направлява работата на ЦК и редакцията на в. «Правда». Разработва теорията и програмата на партията по националния въпрос. По време на Първата световна война 1914—1918 живее в Швейцария. В трудовете си «Социализмът и войната», «За лозунга Европейски съединени щати», «Военната програма на пролетарската революция», «Империализмът като най-висок стадий на капитализма» (1916) и др., разработва стратегията и тактиката на болшевиките в условията на войната; издига лозунга за поражение на собственото правителство и за превръщане на империалистическата война в гражданска, обосновава закона за неравномерното и скокообразно развитие на капитализма, в епохата на империализма, прави гениалния извод за възможността за победа на социалистическата революция първоначално в няколко и дори в отделна капиталистическа страна. Води непримирима борба против социалшовинизма на лидерите на Втория интернационал. На Цимервалдската (1915) и Кинталската (1916) международна социалистическа конференция сплотява левите социалдемократи, подготвя условия за създаване на III, Комунистически интернационал.

След Февруарската революция 1917 се завръща от емиграция. През апр. 1917 излиза с историческите Априлски тезиси, в които разработва план за прерастването на буржоазнодемократическата революция в социалистическа. През юли 1917 отново е принуден да мине в нелегалност; пише труда «Държавата и революцията», в който доразвива учението на К. Маркс за държавата и за диктатурата на пролетариата. На 7 окт. се завръща в Петроград, а на 20 окт. по негово предложение ЦК на партията взема решение за въоръжено въстание. Вечерта на 24 окт. (6 ноем.) нелегално пристига в Смолни и поема непосредственото ръководство на въстанието. Вторият конгрес на Съветите (25—27 окт.) провъзгласява съветска власт; съставено е първото съветско правителство начело с В. И. Ленин. След Великата октомврийска социалистическа революция В. И. Ленин разработва теоретично най-важните въпроси на строителството на социализма в Русия. Ръководи борбата против чуждестранната военна интервенция и вътрешната контрареволуция (1918—1920).

По инициатива на В. И. Ленин през 1919 е създаден Комунистическият интернационал. В ««Левичарството» — детска болест на комунизма» (1920) обосновава стратегията и тактиката на международното комунистическо движение. В началото на 1922 заболява тежко. През дек. 1922—март 1923 диктува последните си статии, в които разработва план за построяването на социализма в СССР и очертава перспективите на световния революционен процес,

В. И. Ленин поддържа връзки с революционното работническо движение в България. Той цени високо тесните социалисти, а по-късно и българските комунисти за тяхната преданост към делото на пролетариата, интернационализма и непримиримостта им към опортюнизма. В. И. Ленин има срещи с ръководителите на партията Д. Благоев, Г. Кирков, В. Коларов, Хр. Кабакчиев, Г. Димитров и с други партийни дейци. В редица свои трудове дава оценка на дейността на тесните социалисти като революционни марксисти и интернационалисти на дело. — 103, 291.

Либкнехт (Liebknecht), Карл (1871—1919) — деец на германското и международното работническо движение. Адвокат. Син на В. Либкнехт. От началото на XX в. е един от ръководителите на лявото крило на Германската социалдемократическа партия (ГСДП) и на Втория интернационал. Обявява се против ревизионистите и центристите в партията. Пропагандира идеите на Първата руска революция 1905—1907. Депутат в Пруския Ландтаг (1908), от 1912 — в Райхстага. Бори се срещу германския милитаризъм и империализъм. В книгата си «Милитаризъм и антимилитаризъм» (1907) обосновава теоретично необходимостта от антимилитаристична пропаганда като форма на класова борба, за което е осъден на затвор. Един от основателите (1907) и председател (1907—1910) на Социалистическия младежки интернационал. По време на Първата световна война 1914—1918 заема интернационалистически позиции; противопоставя се на социалшовинизма на десните лидери на ГСДП. На 2 дек. 1914 единствен гласува в Райхстага против военните кредити. Присъединява се към болшевишкия лозунг за превръщане на империалистическата война в гражданска. През 1916 е осъден на каторга. Либкнехт е един от организаторите и ръководителите на революционния Съюз «Спартак». По време на Ноемврийската революция в Германия 1918 заедно с Р. Люксембург е начело на революционния авангард на германските работници и организира издаването на вестник «Die Rote Fahne» («Червено знаме»). Един от основателите на Германската комунистическа партия (30 дек. 1918—1 ян. 1919) и един от ръководителите на въстанието на берлинските работници през ян. 1919. След потушаването на въстанието заедно с Роза Люксембург е зверски убит. — 408.

Лойд Джордж (Lloyd George), Дейвид (1863—1945) — английски политически и държавен деец. Лидер на Либералната партия. Юрист. Избран в парламента за пръв път през 1890. Министър на търговията (1905—1908) и на финансите (1908—1915). В началото на своята дейност се обявява за представител на радикалното крило на либералите, опитвайки се с редица реформи да противодейства на засилващото се недоволство и на политическата активност на работническата класа. В. И. Ленин определя системата на цинична демагогия и измама на народните маси в политическия живот на Англия като «лойджорджизъм». Играе видна роля за насочването на политиката на английското правителство към подготовка на Първата световна война 1914—1918. По време на войната настоява за продължаването ѝ до пълен разгром на Германия. Като министър-председател (1916—1922) се стреми към укрепване пози-

ците на английския империализъм в Близкия и Средния изток и на Балканите, потиска жестоко националноосвободителното движение в колониите. След Октомврийската революция 1917 е сред вдъхновителите на империалистическата военна интервенция и на блокадата срещу съветската държава. На Парижката мирна конференция 1919—1920 е един от авторите на сключените с победените държави договори. Провалът на политиката му в Близкия изток дава възможност на консерваторите да го отстранят от власт (окт. 1922). До края на живота си запазва известно влияние, но въпреки положените усилия не успява да се върне на власт. Залезът на Лойд Джордж отразява упадък на английския либерализъм. — 29.

Луканов, Тодор Станчев (1874—1946) — партиен деец. Юрист. Един от пионерите на социализма в Плевен. Завършва химия (1895) и става учител. Уволнен за социалистическа дейност. Завършва право в Женева (1900), след което е адвокат в Плевен. Утвърждава се като ръководител на местната партийна организация. Делегат е на X партиен конгрес (1903). Участва в борбата на революционните марксистични начело с Д. Благоев срещу общоделството. Член на Централната контролна комисия на БРСДП (т. с.) (1911—1918). Народен представител (1913—1923). За активна антивоенна дейност е осъден (септ. 1918) на 5 години строг тъмничен затвор. Освободен по Закона за амнистията (1919). Първият конгрес на БКП (т. с.) (1919) го избира за член на ЦК; от 1921 е организационен секретар на партията. По време на военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 без знанието на ЦК изпраща телеграма до Плевенската партийна организация (застанала начело на антифашисткото въстание в града), с която ѝ препоръчва да запази неутралитет. Не споделя възприетия от ЦК на БКП на 5—7 авг. 1923 курс към въоръжено въстание и задълго остава противник на Септемврийската линия на партията. През дек. 1923 емигрира в СССР, където през 1924 е приет за член на ВКП (б). В СССР до 1927 работи в представителството на БКП при НККИ и в МОПР, след това в различни съветски учреждения. — 419, 427, 429.

Луков, Брайко (Б. Л. Нейков) (1880—1925) — партиен деец. Юрист. Завършва Пловдивската мъжка гимназия, където негов учител по руски език е Д. Благоев. Участва в ученическа стачка в подкрепа на пловдивските тютюноработници (1900). През 1904—1906 следва право в Женева, където установява връзки с руски социалдемократи. Завърща се в Българския (1906) и продължава образованието си в Софийския университет. За активно участие в борбата на студентите срещу личния режим на цар Фердинанд е изключен. През 1911 отново заминава за Швейцария, където се дипломира. След завръщането си е стажант-адвокат в кантората на В. Коларов в Пловдив. Избран е за общински съветник. Член е на Местния партиен комитет. Преследван от полицията, Луков се преселва в София. Участва в Междусъюзническата (1913) и в Първата световна война (1915—1918). От 1919 е член на комунистическата общинска група в Софийския общински съвет. При под-

готовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 е сътрудник на ЦК на БКП; арестуван в началото на септ. 1923 и за известно време е в затвора. След освобождаването си заминува за Египет. През 1924 се завръща в България и продължава политическата си дейност като сътрудник на ЦК на БКП. Убит по време на Априлските събития 1925. — 87, 88, 113, 223, 235, 260, 266, 271, 327, 328, 352, 357, 370, 372.

Ляпчев, Андрей Тасев (1866—1933) — буржоазен политически и държавен деец. Един от лидерите на Демократическата партия и на Демократическия сговор. Следва финансови и стопански науки в Цюрих, Берлин и Париж. Дългогодишен народен представител (1908—1911, 1913—1920, 1923—1933). Министър на търговията и земеделието (16 ян. 1908—5 септ. 1910) и на финансите (5 септ. 1910—16 март 1911, 17 окт.—27 ноем. 1918) в кабинетите на Ал. Малинов. В коалиционния кабинет на Т. Теодоров е министър на войната (28 ноем. 1918—7 май 1919). През управлението на БЗНС е осъден (1923) като един от виновниците за втората национална катастрофа (1918). От 4 ян. 1926 до 29 юни 1931 е министър-председател на Втория сговористки кабинет и едновременно министър на вътрешните работи и народното здраве. Ляпчев улеснява достъпа на чуждестранния финансов капитал в страната. Съдействува за включването на България в «стабилизационния» план на Финансовия комитет при ОН, с чиято помощ на българското правителство са отпуснати два стабилизационни заема (1926 и 1928). Външната политика на Ляпчевото правителство е насочена към сближаване със съглашенските сили, предимно с Англия. След падането на правителството (1931) и разцеплението на Демократическия сговор Ляпчев застава начело на едно от крилата, което се противопоставя на фашистката програма на Ал. Цанков. — 239, 395.

Маждраганов, Борис Сарафов — общински съветник в София и помощник-кмет (1920—1922). Член на Демократическата партия. — 80, 98, 124, 126, 136, 154, 184, 186, 198, 200, 210, 220, 221, 234, 237, 238, 265, 319, 327, 351.

Максимов, д-р Никола (Н. М. Фратев) (1875—1937) — партиен деец. Лекар. От 1896 следва в Женева, където се запознава с марксистките идеи; през 1898 е приет за член на БРСДП (в студентска група). Завършва медицина в Дрезден (1910), след което се установява в Бургас. Привлечен е в ръководството на местната партийна организация. Един от организаторите на стачката на пристанищните работници (1911), за което е арестуван. През 1912 е избран за общински съветник. През 1919—1923 е член на Окръжния комитет на БКП в Бургас. Многократно е избран за народен представител (1913, 1919, 1920 и поем. 1923). Общински съветник в Бургаската комуна (1920—1921). Делегат на I конгрес на БКП (1919), на който е избран за член на Партийния съвет (преизбран на II, III и IV конгрес). Член на делегацията на БКП на II конгрес на Коминтерна в Москва (1920). При подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 застава на опортюнистически

позиции. След въстанието е един от представителите на дясното ликвидаторство в БКП, заради което през 1924 е изключен от партията. По време на Априлските събития 1925 е арестуван. През 1927 емигрира в СССР. Работи като лекар в гр. Николаев и Одеса. — 419.

Малинов, Александър Павлов (1867—1938) — буржоазен политически и държавен деец. Юрист. Роден в Бесарабия (дп. в УССР). Завършва гимназия в Болград и право в Киев. В България работи като съдия, прокурор и адвокат. Един от ръководните дейци на Демократическата партия, от 1902 — неин лидер. Народен представител (1901, 1908—1934). Министър-председател (16 ян. 1908—16 март 1911) и едновременно министър на обществените сгради, пътищата и съобщенията (до 5 окт. 1910), министър на външните работи и изповеданията (5 окт. 1910—16 март 1911). Възглавяваният от него кабинет провъзгласява независимостта на България (1908). От 21 юни до 28 ноем. 1918 възглавява коалиционния кабинет на демократи и радикали; от 21 юни до 17 окт. е и министър на външните работи и изповеданията. Правителството на Малинов не предприема мерки за своевременно сключване на сепаративен мир със съглашенските държави, с което поема историческата отговорност за втората национална катастрофа на България (1918). Той е един от активните участници в борбата против управлението на БЗНС. През 1922 играе ръководна роля при създаването на Конституционния блок. Участва в създаването на Демократическия съговор (авг. 1923), но в началото на 1924 заедно с група свои съмишленици напуска съговора и остава в опозиция на фашистките сили. Един от инициаторите за създаването на Народния блок и възглавява съставеното от блока правителство (29 юни—12 окт. 1931); едновременно е и министър на външните работи и изповеданията. Председател е на XXIII обикновено НС (1931—1934). След Деветнадесетомайския преврат 1934 постепенно преминава към буржоазната опозиция на монархофашисткия режим. Макар да стои на антикомунистически позиции, Малинов се обявява срещу фашистката реакция в страната. Умира на трибуната на предизборно събрание като опозиционен кандидат в изборите за XXIV обикновено НС. Автор е на спомени: «Под знака на острастени и опасни политически борби» (1934) и «Странички от нашата нова политическа история» (1938). — 126.

Манов, Стефан Василев (псевдоними: Н е ж д а н о в, д-р С п е к т а т о р) (1880—1959) — политически деец, един от ръководителите на троцкистите в България. Адвокат и публицист. Член на БРСДП от 1898. През 1903 се присъединява към широките социалисти. През 1904—1906 следва право в Софийския университет. Редактира студентския лист «Академическа свобода» (1905) и в. «Железничарска защита» (1905—1906); сътрудничи на сп. «Общо дело» (1900—1905) и др. Изключен от университета, продължава образованието си в Женева (1906—1908). След завръщането си в България е адвокат. Участва в редактирането на органа на БРСДП «Работническа борба» (1904—1908) и на «Работническа

България» (1909—1911). Редактор на органа на левницата в БРСДП(о) «Работническа защита» (1914—1920). През 1920 заедно с левницата на БРСДП (о) преминава към БКП. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). След Деветоюнския военнофашистки преврат 1923 се обявява против неутралитета на партията, но след Септемврийското антифашистко въстание 1923 застава на опортюнистически позиции. През 1924 е изключен от БКП като ликвидатор. Участва в създаването на групата «Нов път» (1927). През 1931—1933 възглавява троцкистката група «Освобождение на труда» и е редактор на нейния орган сп. «Освобождение» (1931; през 1932—1933 — в. «Освобождение»). През 1941—1942 е защитник на комунистически дейци в политически процеси, заради което е интерниран (1942—1943). След 9 септ. 1944 е член-докладчик в Народния съд, I състав. През 1945 отново е приет в БКП. — 419.

Манолов, Христо Т. (1886—неизв.) — деец на БЗНС. Завършва Казанлъшката педагогическа гимназия и ШЗО в София. Член на БЗНС от 1919. През 1908—1912 е учител и деец на кооперативното движение. Участва в Балканските (1912—1913) и в Първата световна война (1915—1918). Народен представител (1919—1923); подпредседател (1920—1921) на XIX обикновено НС. Министър на железниците, пощите и телеграфите (21 поем. 1921—9 февр. 1923). От началото на 1922 принадлежи към десницата в земеделското правителство и повежда открита борба срещу Ал. Стамболийски и неговите съратници. През февр. 1923 по предложение на Ал. Стамболийски е изключен от съюза и изваден от състава на правителството. Редактира (1920—1923) в. «Земеделска трибуна». През 1924 е директор на органа на дясното крило в БЗНС в. «Нова ера». Изявен антикомунист и противник на единния фронт. От 1926 е един от ръководителите на десния БЗНС «Оранжев» (Константин Томов); през март 1932 преминава в БЗНС — Георги Марков, а от ян. 1934 е във фашисткото «Народно социално движение» на Ал. Цанков. — 295.

Маринџъстов, Станко Маринов (1875—1945) — партнен деец. Земеделски работник. Основател на социалдемократическата организация в родното си село Брегово (дн. град). През 1909 емигрира в САЩ, откъдето се завръща през 1919. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). Участва в Септемврийското антифашистко въстание 1923. След неуспеха на въстанието е арестуван, но успява да избяга и емигрира в Югославия, по-късно — в Румъния. В България се завръща след 9 септ. 1944. — 419.

Марковски, Еньо Жеков (1873—1923) — партнен деец, един от пионерите на социалистическото движение. Юрист. През есента на 1891 създава марксистки кръжок в Търновската гимназия, а в края на с. г. участва в изграждането на социалистическа дружина в родния си град Шумен. Един от близките помощници на Д. Благоев при издаването на «Българска социалдемократическа библиотека», чийто издателски център през 1892—1893 е в Шумен. Редактор е в първата социалистическа печатница «Основа» (1892—

1893). През 1894—1896 е учител във Варна и Русе и активно се включва в дейността на лявото течение в учителското движение. Редактор е на в. «Учителски другар» (1897) и помощник-редактор (1899—1901) на органа на Българския учителски съюз в. «Съзнание» (1898—1934). Завършва право (1900) в Софийския университет, след което е адвокат в Шумен.

Марковски проявява жив интерес към зараждащото се земеделско движение и е един от докладчиците на учредителния конгрес на БЗНС (1899). Член (от 1902) и секретар (от 1904) на Местния комитет на БРСДП (т. с.). Един от основателите на Учителската социалдемократическа организация (1905). От 1905 до 1921 непрекъснато е избран за член на Контролната комисия на партията.

Автор е на трудове и статии за икономическото положение на страната и за икономическата и социалната политика на партията, подготвя проекта за аграрна акционна програма на партията (нач. на 1923). Народен представител (1919—1923) и общински съветник в Шуменската комуна (1919—1922). Ръководи подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Шуменски окръг. Арестуван на 12 септ. 1923; умира в Шуменската болница. — 419.

Маркс (Marx), Карл (5 май 1818, гр. Трир, Прусия—14 март 1883, Лондон) — създател на научния комунизъм, вожд и учител на международния пролетариат. Роден в семейството на юрист. От окт. 1835 следва право в Боинския, от окт. 1836 — в Берлинския университет. Едновременно изучава философия, история, теория на изкуството. През 1841 защитава докторска дисертация по философия в университета в Йена. Мирогледът му се формира отначало под влияние на левохегелианците. През 1842 е един от редакторите на къюлския «Рейнски вестник». От края на 1843 живее в Париж, където участва в издаването на сп. «Немско-френски годишник» (единствен брой, 1844). Запознава се с революционните традиции на френския пролетариат, с представители на работническите организации, на демократичните и социалистическите кръгове, изучава политическа икономия, утопичния социализъм. Окончателният преход на Маркс от идеализма към материализма и от революционния демократизъм към комунизма се извършва под влияние на класовата борба в Западна Европа и особено на Силезийското въстание в Германия (1844).

От 1844 започва дружбата му с Фридрих Енгелс, която трае през целия му живот. Заедно написват труда «Немска идеология» (1845—1846), в който са заложените основите на диалектическия и историческия материализъм. През 1847 участва в създаването на първата международна комунистическа организация — «Съюз на комунистите». По поръчение на съюза двамата с Енгелс написват програмния документ «Манифест на Комунистическата партия» (1848), в който излагат основните принципи на научния комунизъм. След избухването на буржоазнодемократичната революция във Франция (февр. 1848) редактира «Нов Рейнски вестник» (1848—1849) — орган на пролетарското крило на революционната демокрация. След поражението на революцията и спирането на вестника заминава за Лондон. Тук написва «Класовата борба във

Франция от 1848 до 1850» (1850) и «Осемнадесети брюмер на Луи Бонапарт» (1852), в които прави важни изводи за необходимостта от съюз между работниците и селяните, от разбиване на буржоазната държава като условие за осъществяване на задачите и целите на пролетарската революция и установяването на диктатурата на пролетариата.

Главният научен интерес на Маркс е насочен към политическата икономия. През 1857 започва да пише «Капиталът», първият том на който излиза през 1867 (другите два са подготвени за печат и издадени от Енгелс след смъртта на Маркс). В «Капиталът» Маркс разкрива икономическите закони на капиталистическото общество, доказва научно неизбежността на неговата гибел и победата на комунизма. През 1864 заедно с Енгелс основава Първия интернационал. Като ръководител на Генералния съвет Маркс разработва основните документи на Интернационала; води непримирима борба против опортюнистическите дребнобуржоазни течения в него. След поражението на Парижката комуна (1871) написва книгата «Гражданската война във Франция» (1871), в която разкрива световноисторическото значение на Парижката комуна като форма на диктатура на пролетариата. Теорията на научния комунизъм намира по-нататъшно развитие в труда му «Критика на Готската програма» (1875). Последните години от живота си Маркс посвещава на задълбочена теоретична дейност, подпомага борбата за създаване и укрепване на пролетарски партии в различните страни, критикува опортюнистическите отклонения на някои социалдемократически дейци. — 28.

Мартинов, Лазар (Л. М. Лазаров) (1895—неизв.) — профсъюзен деец. Член на БРСДП (т. с.) от 1918. В социалистическото движение се включва като ученик в Търговската гимназия в Свищов. От 1915 е секретар на Софийската секция на Съюза на търговските служещи към ОРСС. Работи в партийната социалистическа книжарница и печатница (1915—1916). Секретар на Централното настоятелство на Съюза на търговските служещи (1919). Член на Синдикалния комитет (1919—1920, 1923) и на Контролната комисия на ОРСС (1920—1921). През 1923 става съдружник в търговска фирма и се отказва от политическа дейност. — 433.

Механджийски, Александър — търговец от Дупница (дп. гр. Станке Димитров). Член на БЗНС. По време на Първата световна война 1914—1918 забогатява от спекулации с жито, тютюн и др. Виден акционер в Земеделска съюзна банка; един от основателите и ръководителите на акционерните дружества «Плод» и «Брикет». Народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС. През 1918 е изключен от БЗНС. Подведен под съдебна отговорност по Закона за съдене на виновниците за националната катастрофа (1919); освободен след отменянето му (1921). — 115.

Минчев, Мирчо — председател на земеделската дружба в Калोфер (1920). — 278.

Моше, Елизар — амбулантен търговец в София. — 374.

Мулстаров, Васил Христов (1881—1925) — партиен деец. Юрист. В Пловдивската мъжка гимназия участва в марксистки кръжок, ръководен от Д. Благоев. Член на БРСДП (т. с.) от 1903. От 1906 е студент в Юридическия факултет на Софийския университет. През с. г. е един от организаторите на стачката на пернишките миньори. Взема ръководно участие в студентската демонстрация срещу княз Фердинанд (1907), заради което е изключен завинаги от университета. Завършва юридическото си образование във Франция (1909). Работи като адвокат в София. Член на Контролната комисия на БРСДП (т. с.) (1911—1914). Народен представител (1919—1923), общински съветник в София (1919—1923). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. В навечерието му е арестуван заедно с Хр. Кабакчиев, А. Иванов и др. партийни ръководители. Освободен от затвора след въстанието. По време на Априлските събития 1925 е арестуван и след жестоки инквизиции убит. — 83, 87, 88, 150, 170, 175, 197, 202, 203, 210, 221, 233, 238, 239; 240, 245, 248, 251, 256, 261, 265, 387, 390, 419.

Мушанов, Йосиф — амбулантен търговец в София. — 374.

Нейчев, Васил (В. Н. Кънев) (1874—1954) — синдикален и партиен деец. Издател и преводач на социалистическа литература (1900—1905). През 1903 застава на страната на тесните социалисти. Един от основателите на Общия телеграфо-пощенски и телефонен синдикат (1904). Член на Синдикалния комитет на ОРСС (1905—1906). Редактор на в. «Телеграфо-пощенски вестник» (1903—1906). Делегат на XIII конгрес на БРСДП (т. с.) (1906). За опортюнистическа дейност в края на 1906 е изключен от партията и ОРСС. Заедно с прогресистите става член на широкосоциалистическата партия (1908). Редактор на общоделския в. «Телеграфо-пощенска защита» (1908) и отговорен редактор на създадения от Кр. Раковски (с цел обединяване на БРСДП (т. с.) и БРСДП (о)) в. «Напред» (1911). През 1919 е приет за член на БКП. — 359.

Ненков, Темелко (Т. Н. Иглев) (1887—1925) — партиен и профсъюзен деец. През 1903 постъпва чирак в минната ковачница, от 1905 е копач в мина Перник. Като чирак се сближава с работници-социалисти. За активно участие в 35-дневната стачка на пернишките миньори (1906) е уволнен; постъпва на работа във Военния арсенал в София. Завръща се в Перник (1907) и е един от основателите на местната партийна организация (1908), а през следващата година — на Работническия рудничарски съюз (РРС). През 1912 е секретар на партийната организация в Перник, от 1913 до 1924 — секретар на РРС. Ръководи борбата на миньорите за подобряване на условията и заплащането на труда, заради което заедно със свои другари е арестуван и подведен под отговорност за подтикване към бунт (февр. 1919). Под напора на организирания протест арестуваните са освободени. Ръководи делегацията на пернишките комунисти на I конгрес на БКП (май 1919). Народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС.

Под негово ръководство пернишките миньори се присъединяват към Транспортната стачка 1919—1920. След Деветоюнския военнофашистки преврат 1923 многократно е арестуван. Зверски убит след Априлските събития 1925. — 433.

Николов, Евтим (1881—1948) — обществен деец. Член на БРСДП от 1898, от 1903 — на широкосоциалистическата партия. Общински съветник в София от 1911. Народен представител в XVIII обикновено НС (1919—1920). — 150, 260, 261, 262, 351, 352, 353, 354, 358, 359, 375, 388, 389.

Оббов, Александър Христов (1887—1975) — деец на БЗНС. Член на БЗНС от 1904. Завършва лозарското училище в Плевен (1905) и право в Софийския университет (1913). Член на Постоянното присъствие (ПП) на БЗНС (1908—1919), секретар на ПП (1914—1919). Народен представител в XVIII (1919—1920), XIX (1920—1923) и XX (1923) обикновено НС; подпредседател на XVIII обикновено НС. Министър на земеделието и държавните имоти в правителството на Ал. Стамболийски (21 май 1920—9 юни 1923). Един от организаторите на Юнското антифашистко въстание 1923 в Плевенско. През 1923—1936 е в емиграция. Член на Задграничното представителство на БЗНС (1923—1925); след разцеплението на земеделската емиграция (1925) е ръководител на Задграничното представителство на дясното крило. През 1935—1944 е в опозиция на монархофашисткия режим и един от водачите на БЗНС «Ал. Стамболийски» («Пладне»). След 9 септ. 1944 е с неустойчиви политически позиции. Член на ПП на БЗНС (1945—1947) и политически секретар на ПП на БЗНС (1946—1947). Главен редактор (1945) на в. «Земеделско знаме». Министър на земеделието и подпредседател на Министерския съвет (1946—1947). Народен представител във Великото НС (1946—1949). — 287.

Омарчевски, Стоян Иванов (1885—1941) — деец на БЗНС. Член на БЗНС от 1905. Завършва философия (1912) и право (1917) в Софийския университет. Принадлежи към дясното крило на БЗНС. Министър на просветата в правителството на Ал. Стамболийски (май 1920—юни 1923). По негова инициатива е въведено задължително основно образование и е осъществена правописна реформа. Член на Постоянното присъствие (ПП) на БЗНС (1925—1926), а след разцеплението на съюза (дек. 1926) — на ПП на БЗНС «Оранжев» (Константин Томов). Главен редактор (1927—1928) на в. «Земеделско знаме» (оранжево). През 1929 преминава към БЗНС «Врабча I». Един от създателите и ръководителите на БЗНС на недоволните от БЗНС «Врабча I» (окт. 1933—май 1934) — дясна земеделска групировка, опозиционна на управляващия Народен блок. След Деветнадесетомайския преврат 1934 е деец на дясната земеделска група «Орач» (1935—1938). Дългогодишен народен представител (1913—1923, 1927—1934, 1938—1939, 1940—1941). В павечерието на Втората световна война преминава на монархофашистки позиции. — 282.

Панайотов, Станко Йотов — деец на БЗНС. Народен представител (1919—1923, 1927—1931). През 1920—1921 е в състава на парламентарната следствена комисия, която подготвя следствено дело за процеса срещу министрите от кабинета на В. Радославов. От 1927 минава към БЗНС «Врабча I». — 289.

Панов, Никола Г. — общински съветник в София (1919—1920). Член на Народната (народняшка) партия. — 182, 315, 324.

Папазов, Вичо Атанасов (1875—1940) — партиен и синдикален деец. Дърводелски работник. Член на БРСДП от 1898. Дългогодишен секретар (с прекъсвания) на Местния партиен комитет в Шумен. Делегат на IX (1902), XI (1904), XVIII (1911) и XIX (1912) партиен конгрес. Един от основателите на Работническия дърводелски синдикат в Шумен (1906). На I конгрес на БКП (1919) избран за член на Партийния съвет. Избиран за общински съветник; помощник-кмет (1920—1921) на Шуменската комуна. Член на Окръжния комитет на БКП в Шумен (1919—1920, 1922—1924). През ян. 1924 е делегат на учредителния конгрес на Партията на труда. За комунистическа дейност многократно е арестуван и инквизиран. Интерниран в Несебър (1939—1940). — 428.

Папазов, Димитър — общински съветник и помощник-кмет в София (1920—1922). Член на Народната (народняшка) партия (от 1920 — на Обединената народнопрогресивна партия). Подпредседател на Дружеството на домопритежателите в София. — 69, 70, 72, 81, 82, 110, 111, 121, 122, 123, 124, 125, 127, 128, 129, 132, 161, 198, 199, 200, 202, 205, 206, 207, 208, 222, 242, 253, 257, 259, 317, 318, 319, 322, 323, 326, 327, 346, 350, 351, 352, 354, 358, 369, 370, 371, 386, 387, 389, 390, 391.

Парвус (истинско име: Александър Хелфанд) (1869—1924) — германски социалдемократически деец, опортюнист. Роден в Березино, Минска област (дн. БССР). Завършва гимназия в Одеса. Известно време е привърженик на «Народна воля». През 1886 се преселва в Цюрих; запознава се с Г. В. Плеханов и се включва в групата «Освобождение на труда». Следва стопански науки, физика и минералогия в Базел (1887—1891). Преселва се в Германия (1891), където сътрудничи на в. «Die Neue Zeit» («Ново време»), в. «Vorwärts» («Напред») — органи на германската социалдемократия. През 1895—1896 е редактор на «Leipziger Volkszeitung» («Лайпцигски народен вестник») и главен редактор на «Sächsischen Arbeiter Zeitung» («Саксонски работнически вестник»). В 1899 предприема пътуване в Русия, в резултат на което написва книгата «Гладуващата Русия». След завръщането си в Германия основава издателство за прогресивна чуждестранна литература и публикува произведения на М. Горки, Г. Успенски и др. След II конгрес на РСДРП (1903) става привърженик на меншевиките. По време на Първата руска революция 1905—1907 е ръководен деец на петроградските съвети и сътрудник на меншевишкия в. «Начало». През 1906 след 9-месечен затвор избягва в Германия, а през 1910 се заселва за известно време в Турция, където търгува с оръжие. От

началото на Първата световна война е на социалшовинистични позиции. През ян. 1915 пристига в София, за да убеди българските социалдемократи да съдействуват за включване на България във войната на страната на Германия. ЦК на БРСДП (т. с.) категорично отхвърля съветите на Парвус, а Д. Благоев в статията си «Плеханов и Парвус» (1915) остро критикува социалшовинистичната му позиция. Парвус посреща враждебно Великата октомврийска социалистическа революция 1917. — 396.

Паскалев, Паскал (1875—неизв.) — буржоазен политически деец. Член на Демократическата партия. Завършва право в Париж. От 1900 е адвокат в Габрово. Народен представител в XIV (1908—1911), XVII (1914—1919) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Временен член на Централното бюро на Демократическата партия (от септ. 1922). През 1923 преминава в Демократическия сговор. След излизането на Социалдемократическата партия от правителството на Ал. Цанков е назначен за председател на столичната седемчленна общинска комисия, която изпълнява функциите на разтурения на 9 юни 1923 общински съвет (февр.—юни 1924). Кмет на София (14 юни 1924—16 апр. 1925). — 239.

Пастухов, Кръстьо Иванов (1874—1949) — политически деец, един от изявените представители на опортюнизма в работническото движение. Юрист. В социалистическото движение се включва през 90-те години на миналия век. Завършва право в Софийския университет (1895), специализира в Германия (1897—1898), където се запознава с ревизионистичните концепции на Е. Бернщайн. До 1923 е адвокат във Враца. Делегат на конгресите на БРСДП (1896—1902). От 1903 е един от ръководителите на дясното крило на широкосоциалистическата БРСДП. През май 1909 организира в мина «Плакалница» покушение срещу живота на Г. Димитров. Яростен противник на идеите на Октомврийската революция 1917 и на СССР. От 1911 многократно е избран за народен представител. Министър на вътрешните работи (7 май—6 окт. 1919). По негово нареждане полицията разтурва работническите събрания, демонстрации и митинги и се разправя жестоко с участниците и ръководителите им. През периода на фашистката диктатура се противопоставя на единнофронтовското, народнофронтовското и отечественофронтовското движение. След 9 септ. 1944 е един от ръководителите на буржоазната опозиция. Осъден на затвор за антинародна дейност (1946). — 358, 389.

Пенев, Никола (Н. П. Николов) (1879—1955) — синдикален и партиен деец. Член на БРСДП от 1896. Делегат на V (1898) и на X (1903) партиен конгрес. Застава на страната на революционните марксисти. Един от основателите на ОРСС (1904), на Железничарския синдикат (1905) и на Съюза на транспортните работници (1911). От 1910 е член на Синдикалния комитет на ОРСС. Участва в ръководството на Транспортната стачка 1919—1920. Един от редакторите на в. «Железничар» (1906—1920) и на в. «Транспорт» (1920—1925); сътрудници на в. «Работнически вестник» и сп. «Ново време». През 1919—1923 е член на ЦК на БКП. Народен представи-

тел (1920—1923). Арестуван в навечернето на Септемврийското антифашистко въстание 1923; през 1925 е съден по делото срещу ЦК на партията и оправдан. През 1925—1933 е емигрант в СССР, където работи в апарата на МОПР и в Международния комитет за пропаганда сред транспортните работници в света. След завръщането си в България е деец на железничарската профопозиция (1934—1935). От 9 септ. 1944 до смъртта си е член на Централния съвет на профсъюзите. — 419, 427, 429, 433, 435.

Петков, Петко Добрев — общински съветник (1914—1919). Адвокат в София. Помощник-кмет на столицата (от 1915). Член на Народнолибералната партия. — 353, 386.

Пипев, Стефан — буржоазен политически деец. Търговец. Член на Прогресивнолибералната партия (от 1920 — на Обединената народнопрогресивна партия). Народен представител в V Велико НС (1911) и XV обикновено НС (1911—1913). Общински съветник в София (1920—1922). — 353, 386.

Попов, Георги Димитров (1872—1948) — партиен деец. Юрист. Учи в Казанлъшката педагогическа гимназия, откъдето е изключен за социалистическа дейност. Завършва в Кюстендил (1894). Активен пропагандатор на социалистическите идеи и един от основателите на учителска социалдемократическа група в Елхово (1894). Завършва право в Лозана (Швейцария) (1897), след което е съдия и адвокат в Елхово, Варна и Русе. Делегат е на редица партийни конгреси (1900, 1901, 1902, 1903, 1911, 1915). Един от ръководителите на работническото и синдикалното движение в Сливен (1900—1909) и в Ямбол (1909—1919). Член на Местния партиен комитет в Ямбол (1910—1915). Многократно е избран за общински и окръжен съветник. Народен представител (1913—1923) и председател на Кооперация «Освобождение» (1919—1922). След Септемврийското антифашистко въстание 1923 е включен в състава на ЦК на БКП, но скоро е отстранен, тъй като се присъединява към десните ликвидатори. През 1925 емигрира в СССР, където работи в Централния съюз на кооперациите. В България сезавръща през 1936. — 276, 293, 294.

Попов, Захари — околийски началник в Лом (1920). — 279.

Попов, Кирил Георгиев (1870—1927) — български статистик, математик и икономист, чл-кор. на БАН (1919). Завършва Математическия факултет на Висшето училище в София (1895). Професор в Софийския университет (от 1920). Един от създателите на модерно за времето си държавно статистическо учреждение в България. Реорганизира Статистическото бюро в Дирекция на статистиката (1897). Създава Върховен статистически съвет, чийто председател е до смъртта си. Негова е заслугата за разгръщането на статистическите проучвания в областта на демографията, стопанството и социално-културния живот на страната, които се сочат като образцови в международната статистическа практика. Слага началото на издаването на статистически годишници и месечни статистически известия в страната. По-важни трудове: «Кратък

статистически сборник за всички страни в света» (1907), «Стопанска България» (1916 и 1920), «La Bulgarie cooperative» (1924) и др. — 80, 131.

Поптомов, Владимир Томов (1890—1952) — партиен и държавен деец, журналист и публицист. Член на БРСДП (т. с.) от 1918. Завършва педагогическо училище в Серес (дн. Гърция) (1911), след което учителствува в Банско. Един от основателите на социал-демократическата група в Банско. Активен деец на Учителската социалдемократическа организация. През 1913 завършва ШЗО в София и като офицер участва в Първата световна война (1915—1918). Окръжен партиен организатор (1918) в Петрички (дн. Благоевградски) окръг. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). Член на Партийния съвет от Горноджумайски (дн. Благоевградски) окръг (1922—1923). Сътрудничи на в. «Освобождение» (1921—1923), който води комунистическа пропаганда сред емиграцията от Македония, Тракия и Добруджа. Ръководи Септемврийското антифашистко въстание 1923 в Разложка околия, за което е осъден задочно на смърт. Емигрира през 1924. Участвува (окт. 1925) в учредяването на Вътрешната македонска революционна организация (обединена), политически секретар е на организацията и главен редактор (1925—1933) на нейния орган в. «Македонско дело». Сътрудничи на сп. «Балканска федерация». От 1934 работи в апарата на Коминтерна. През 1940—1942 завежда българската редакция при Издателството за литература на чужди езици в Москва. Редактор е в Радио Москва и в нелегалната радиостанция «Хр. Ботев». След 9 септ. 1944 е член на Политбюро на ЦК на БКП; главен редактор на в. «Работническо дело» (1945—1949) и главен секретар на Националния комитет на Отечествен фронт (1949). Министър на външните работи (1949—1950) и подпредседател на Министерския съвет (1950—1952). Народен представител (1945—1952). — 359.

Примо, Аврам — амбулантен търговец в София. — 374.

Прудкин, Антон Марков (1880—1942) — политически деец, антифашист. Баща му е украинец. Завършва търговската гимназия в Свищов и морското училище в гр. Николаев (Русия). С парахода «Борис» на Българското търговско параходно дружество — Варна, превозва оръжие за арменските революционери. Участвува в акции на македоно-одринското националноосвободително движение. През 1903 заминава за Швейцария. Посещава сказки на В. И. Ленин и Г. В. Плеханов, пренася нелегално руски революционни издания до Русия. На 7 ян. 1906 под негово ръководство екипажът на парахода «Борис» обявява първата моряшка стачка. Участвува в Балканската война 1912—1913. На 5 окт. 1915 е арестуван и обвинен, че е оказвал помощ на руската армия; осъден е на доживотен затвор. В затвора се сближава с Ал. Стамболийски. През 1920 е назначен за столичен градоначалник. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 е осъден на доживотен затвор. След Априлските събития 1925 е осъден на смърт. впоследствие присъдата е заменена с доживотен затвор. През 1936 е освободен и се завръща

във Варна. Заедно с Кр. Белев събира сведения за нуждите на съветското военно разузнаване. Участва в осъществяването на презморската връзка на БКП с ВКП (б). Организира бойна група за провеждане на диверсионни акции. На 21 юли 1942 е арестуван. След жестоки никвизиции на 1 авг. 1942 е осъден на смърт и обесен. Автор е на книгите: «Записки на моряка» (1931) и «Когато отивахме на бесилките» (1934). — 118, 283.

Прулов, Соломон — общински съветник в София (1914—1922), помощник-кмет (1918). Член на БРСДП (о). — 82, 150, 151, 211, 245, 259, 260, 271, 318, 321, 322, 326, 351, 352, 387, 389, 390.

Пулиев, Христо — секретар на земеделската дружба в Калофер (1920). — 278.

Пурчев, Павел Иванов (1883—1950) — партиен деец. Член на БРСДП (т. с.) от 1908. Един от основателите на партийната организация в с. Остров, Врачански окръг. Делегат на XX (1914—1919) конгрес на БРСДП (т. с.) в София. Общински съветник (1914—1919). Кмет на Островската комуна (1920). Районен организатор на БКП (1920—1923). Избран за народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923), но изборът му е касиран. Взема активно участие в подготовката и провеждането на Септемврийското антифашистко въстание 1923 като председател на революционния комитет в селото и командир на Островския отряд. Емигрира в Югославия (окт. 1923) и в СССР (от 1925). Един от основателите и председател (1926—1931) на селскостопанската комуна «Димитър Благоев» в Полтавска област, УССР. Завършва Комунистическия университет за националните малцинства от Запад (КУНМЗ) — Москва. Завръща се в България през септември 1936. Интерниран. След 9 септ. 1944 участва в строителството на социализма. — 443.

Радев, Гани (Г. Р. Костов) (1882—1957) — партиен деец. Юрист. Член на БРСДП от 1898 (с прекъсвания). В социалистическото движение се включва като ученик в Сливенската гимназия. Завършва право в Женева (1909). От 1911 е адвокат в родния си град Айтос. През 1911 е един от основателите на партийната група в Созопол и неин секретар до 1912. Секретар на Местния партиен комитет в Айтос (1920) и член на Окръжния комитет на партията в Бургас (1919—1923). Народен представител в XVIII (1919—1920) и в XIX (1920—1923) обикновено НС. Арестуван на 12 септ. 1923 и през апр. 1925. Интерниран в концлагерите «Кръсто поле» (край с. Еникьой, Ксантийско) и «Св. Кирик» (Асеновградско) (февр.—ноем. 1943). През авг. 1944 е представител на партията в Околийския комитет на ОФ в Айтос; от 8 септ. ръководи комитета. След 9 септ. 1944 е председател на I състав на Народния съд в Бургас. Член на Околийския партиен комитет. — 419.

Радев, Ради Василев (1872—1927) — буржоазен политически деец, журналист и публицист. Член на Либералната (радославистка) партия. До 1896 е учител. Един от основателите и активен деец на

Българския учителски съюз (БУС); председател на Управителния му комитет (1896—1897). От 1896 се отдава на журналистическа дейност. Редактор на в. «Учителски другар» (1896—1897), хумористичния в. «Смях и сълзи» (1898), в. «Вечерна поща», в. «Дневна поща» (1924) и сп. «Свобода» (1910). Изявява се и като писател, предимно хуморист. През 1911—1918 е един от видните дейци на радославистката партия. Народен представител в XVI (1913) и XVII (1914—1919) обикновено НС; секретар на парламентарната група на радославистката партия в XVII обикновено НС. Помощник-кмет (1911—1913) и кмет (1915—1918) на Софийската община. След Първата световна война 4 години е в затвора за злоупотреби с продоволствени стоки. — 234.

Радославов, Васил Христов (1854—1929) — буржоазен политически деец, член на Българското книжовно дружество (дн. БАН) от 1884. Завършва право с докторат в Хайделберг (1882). Член на Либералната партия от 1883. От 1884 се отдава на политическа дейност. Лидер на Либералната партия, отцепила се през 1887 от старата Либерална партия. Министър на правосъдието в кабинета на П. Каравелов (29 юни 1884—12 авг. 1886). Министър-председател и министър на вътрешните работи по време на Регентството (12 авг. 1886—28 юни 1887). Министър на вътрешните работи в кабинета на Т. Иванчов (18 ян. 1899—27 ноем. 1901). Многократно избран за народен представител; председател на II (1880—1881) и IV (1884—1886) обикновено НС. Основател и редактор (1888) на в. «Народни права», орган на ръководената от него партия. През 1903 е съден от държавен съд «за измяна на отечеството и за вреди, нанесени за личен интерес». Като министър-председател (4 юли 1913—21 юни 1918) заедно с цар Фердинанд I вълчи България в Първата световна война (1915—1918) на страната на Централните сили. След Солунското примирие (29 септ. 1918) избягва в Германия. След войната е осъден задочно като един от главните виновници за втората национална катастрофа (1918). Умира в Берлин. — 288, 289, 291, 300, 396, 410, 429.

Ралев, Петко Колев (1878—1937) — политически деец. Учител. Политическата си дейност започва като член на БРСДП. Участва в селските бунтове против десетъка (1900). Делегат е на VII конгрес на БРСДП (1900) и на XI (1904) и XII (1905) конгрес на БРСДП (т. с.). Редактор (1905) на органа на Учителската социал-демократическа организация (УСДО) в. «Учителска искра». Изключен от партията като анархолиберал (дек. 1905). Участва в издаването на в. «Учителска искра» (от 1907— «Учителска борба») — орган на отцепилата се от УСДО анархолибералска група «Пролетарий». От 1909 е член на БРСДП (о). Редактира (1912—1927, с прекъсвания) опортюнистическия професионален орган на общинските служители в. «Защита». През 1919 е избран за общински съветник в София. От 1920 е член на БКП; след Септемврийското антифашистко въстание 1923 се оттегля от политическа дейност. — 83, 136, 154, 320, 321, 322, 333, 347.

Розов, Трендафил Христов (1883—1930) — партнен деец. Адвокат.

В социалистическото движение се включва като ученик в Разградската гимназия. Делегат на I (1906) конгрес на Учителската социал-демократическа организация. През 1906—1907 е студент в София и работи в редакцията на в. «Работнически вестник». Завършва право (1911), след което работи в Разград. Работнически представител в Комитета по труда (1912). В края на 1913 по поръчение на ЦК на БРСДП (т. с.) се установява във Враца за укрепване на местната партийна организация. Секретар на Местния (1914—1915) и на Окръжния (1919—1920) партийни комитет. Член на Партийния съвет (1919—1920). Народен представител (1919—1920). През 1920 е избран за народен представител и в XIX обикновено НС, но изборът му е касиран от правителството. През 1920 се завръща в Разград. Като секретар на околийското и градското партийно ръководство в Разград (1921—1925) ръководи подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. Арестуван на 12 септ. 1923 и по време на Априлските събития 1925. Загива при инсценирана от полицията трамвайна злополука. — 301.

Сакаров, Никола Илиев (1881—1943) — политически деец. Икономист. Като студент в Берлин е секретар на Българската студентска социалдемократическа група (1902). На XIV партийен конгрес е определен за делегат на партията на Шутгартския конгрес на Втория интернационал (1907). През 1908 като един от водачите на прогресистите е изключен от партията. Преминува в БРСДП (о). Народен представител през 1913—1923 и 1938—1943. Избран е за общински съветник. През 1919 е приет отново за член на БКП. След Септемврийското антифашистко въстание 1923 застава на ликвидаторски позиции, за което отново е изключен от партията. Управител на Българска земеделска кооперативна банка. Преди и по време на Втората световна война е на антифашистки позиции. — 68, 82, 101, 116, 150, 170, 173, 182, 201, 204, 206, 209, 210, 211, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 238, 239, 272, 326, 357, 419.

Сандов — 85.

Сипарев, д-р Марко Николаев (1883—1968) — партийен деец. Лекар. Завършва медицина в Женев (1912). В Швейцария се включва в социалистическото движение; поддържа връзки с руски революционери-емигранти. Заедно с други български студенти участва в дейността на студентската социалдемократическа група, която е в редовни връзки с БРСДП (т. с.). Сътрудници на българския социалистически печат. От 1912 е лекар в Провадия. Член на ръководството на местната партийна организация (от дек. 1918) и на Околийския комитет на БКП в Провадия (1919—1923). Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). Участва в подготовката на Септемврийското антифашистко въстание 1923. След неуспеха му многократно е арестуван. Един от учредителите на Българо-съветското дружество в Провадия (1940). През 1942—1943 е интерниран в концлагерите «Кръсто поле» (край с. Еникьой, Ксантийско) и «Св. Кирик» (Асеновградско). Участва в установяването и укрепването на народнодемократичната власт. Председа-

тел е на Околнийския комитет на ОФ (от 7 септ. 1944) и кмет на Провадия. — 419.

Саралиев, Трифон Минчев (1888—1923) — партиен деец. Агроном. Член на БРСДП (т. с.) от 1905. Завършва агрономство във Виена. Участва в Балканската (1912—1913), Междусъюзническата (1913) и в Първата световна война (1915—1918). След завръщането си от фронта е секретар на партийната организация в родното си село Килифарево, Великотърновски окръг. Член на Окръжния комитет на БКП във В. Търново (1919—1923). Делегат на I (1919), II (1920), III (1921) и IV (1922) конгрес на БКП. Народен представител (1920—1923) и общински съветник в I Килифаревска комуна (1920—1923). Сътрудничи на в. «Работнически вестник», сп. «Ново време» и др. Автор на брошурата ««Трудовата» поземелна собственост на дружбашите» (1921). Застава начело на Юнското въстание 1923 в Килифарево и на 12 юни загива в сражение. — 419.

Сарафов — вж *Маждраганов*, *Борис*

Симеонов — заместник на околийския началник в Лом (1920). — 279.

Симон — амбулантен търговец в София. — 374.

Соколов, Митко (М. С. Адамов) (1878—1953) — партиен и синдикален деец. Член на БРСДП (т. с.) от 1906. От 1894 е миньор в Перник. Един от най-активните участници, организатори и ръководители на стачните борби на пернишките рудничари. През 1905 се включва в дейността на кръжок за разпространение на социалистическите идеи сред миньорите. Един от основателите на Рудничарския синдикат (1906) и на Пернишката партийна организация (1908); член на нейното ръководство (1912—1921). Делегат на V конгрес на ОРСС (1908). Подсъдим е в процеса срещу ръководителите на Пернишката партийна организация и на местната секция на Работническия рудничарски съюз (1919), след което е уволнен заднинаги от Пернишката мина. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). През април 1924 е арестуван; след 6-месечно следствие е освободен поради недоказаност на обвинението. Член на Районния комитет на Работническата партия в Перник (1927—1930). В периода на въоръжената антифашистка борба (1941—1944) ръководи нелегална партийна група. На 9 септ. 1944 участва в установяването на властта на Отечествения фронт. Помощник-кмет в Перник (1944—1952). — 419.

Сокуров, Георги Т. — народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Член на БЗНС. — 285, 291.

Стаматов, Ст. Г. — вж *Георгиев*, *Стамат*

Стамболийски, Александър Стойменов (1879—1923) — деец на селското движение в България, водач на БЗНС, народен трибун. Участва в учредителния конгрес на БЗНС (1899). През 1900—1902 учи агрономство в гр. Хале (Германия). След завръщането си в България е редактор на съюзния орган в. «Земледелско знаме»

и става фактически водач на съюза. Под негово ръководство е изработена програмата на БЗНС в духа на аграризма и съсловния принцип, приета на VII конгрес (1905). Стамболийски е привърженик на ненаучната съсловна теория, според която главни са не классовите противоречия в обществото, а съсловните — между селското и градското население; на по-голямото съсловие — селското, принадлежи ръководната роля в обществото. Под негово въздействие БЗНС провъзгласява лозунга за «самостоятелна селска власт», която да защитава «общоселските интереси». Обявява се за «трети път» не само против буржоазията и нейните партии, но и против работническата класа и марксистката партия. Като народен представител (избран за пръв път през 1908) води борба срещу монархизма и милитаризма, за което е осъден на доживотен затвор (1915). По време на Войнишкото въстание 1918 е освободен от затвора. На 27 септ. в Радомир България е обявена от Р. Даскалов за република с председател Ал. Стамболийски. След потушаване на въстанието известно време е в нелегалност. След това е включен в кабинета на Т. Теодоров като министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (23 ян.—6 окт. 1919). На 6 окт. 1919 съставя коалиционно правителство от БЗНС, Народната и Прогресивнолибералната партия. От 21 май 1920 до 9 юни 1923 възглавява самостоятелното земеделско правителство. Прави сериозен опит да насочи развитието на страната по демократичен път. Прогресивните реформи на правителството, неговата миролюбива външна политика и готовността му за сближаване с младата съветска държава засилват ненавистта на едрата буржоазия и реакционните сили срещу БЗНС. С военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 земеделското правителство е свалено. Стамболийски е заловен и след жестоки изтезания е убит. — 77, 78, 79, 125, 137, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 409.

Стамболов, Стефан Николов (1854—1895) — политически и държавен деец, редовен член на Българското книжовно дружество (дн. БАН) от 1884. Лидер на Народнолибералната партия (1887—1895). Учи в Духовната семинария в Одеса, откъдето е изгонен за връзките си с руските революционери. Член на БРЦК от 1873. През есента на 1874 е обявен за апостол в България. Един от организаторите и ръководителите на Старозагорското въстание 1875. След неуспеха му преминава в Румъния. Ръководи заседанието на Гюргевския революционен комитет, което решава да се пристъпи към подготовка на голямо въстание в България. Определен е за главен апостол на I (Търновски) революционен окръг. След потушаването на Априлското въстание 1876 се прехвърля в Румъния, където е един от редакторите на в. «Нова България» (1876—1877); участва в ръководството на Българското централно благотворително общество.

След Освобождението 1878 се установява като адвокат в родния си град Търново. Взема дейно участие в движението срещу Берлинския договор (1878—1879). Един от активните членове на Либералната партия, от чиито среди е избран за народен представител (1880—1881, 1884—1894). При разцеплението на партията (1883—

1884) се присъединява към каравелистите. По-късно възглавява крило в Либералната партия, което през 1886—1887 се обособява в Народнолиберална партия (стамболовисти). От 30 юни 1884 до 26 авг. 1886 е председател на IV обикновено НС. Подкрепя каузата на Съединението и участва в Сръбско-българската война (1885). След детронацията на Александър I Батенберг (9 авг. 1886), извършена от офицери-русофили, заедно със С. Муткуров организира контрапреврата (1886). След абдикацията на княза е в регентския съвет (27 авг. 1886—25 юни 1887) и фактически държи в ръцете си цялата политическа власт. Подлага на жестоки преследвания русофилите и допринася за трайното влошаване на руско-българските отношения. Съдействува за избирането на Фердинанд Сакс-Кобург-Готски за български княз. Като министър-председател и министър на вътрешните работи (20 авг. 1887—19 май 1894) установява т. нар. Стамболовистки режим — налага диктаторски методи на управление и ограничава опозиционната политическа дейност. Същевременно прокарва последователни мерки за ускорено капиталистическо развитие на страната. Полагат се грижи за укрепване на индустрията, въвежда се покровителствена политика спрямо българската промишленост, разраства се жп строителство. Във външната политика се стреми да свърже България със западните капиталистически държави и с Османската империя. С крайната си непримиримост към Русия затруднява международното признание на избора на българския княз. Фердинанд приема оставката му на 17 май 1894. Съсечен е на улицата от политическите си противници.

Автор е на около 20 стихотворения и много статии, писани главно през революционния период от живота му. — 86. 429.

Стоянов, Начо — амбулантен търговец в София. — 374.

Тайлър (Taylor), Фредерик Уинслоу (1856—1915) — американски инженер и изобретател. Президент на Американското общество на инженерите-механици (1905—1906). Основоположник е на научна организация на труда (т. нар. система на Тайлър), която се основава на уплътняване на работния ден и рационално използване на средствата за производство и оръдията на труда. В условията на капитализма системата на Тайлър рязко засилва експлоатацията на работническият труд. Автор е на «Управление на производството» (1903), «Принципи на научна организация на производството» (1911) и на около 100 патентовани изобретения. — 33.

Такев, Михаил (1864—1920) — буржоазен политически и държавен деец. Юрист. Участва в Сръбско-българската война 1885 и като юнкер във Военното училище — в детронирането на княз Александър I Батенберг (1886). Завършва право в Париж (1893) и се отдава на политическа дейност. Привърженик на Либералната партия. По-късно е виден деец на Демократическата партия и подпредседател на Централното ѝ бюро. Сътрудничи на в. «Знаме» (1894—1898). Многократно е избран за народен представител (1894—1896, 1901—1903, 1908—1920). Министър на вътрешните работи (16 ян.

1908—5 септ. 1910) и на обществените сгради, пътищата и съобщенията (5 септ. 1910—16 март 1911) в довоенните кабинети на Ал. Малинов. Като министър на вътрешните работи и народното здраве (21 юни 1918—28 ноем. 1919) е един от организаторите на жестокото потушаване на войнишкото Владайско въстание 1918. Убит в родния си град Пещера. — 123.

Теодоров, Петко Иванов (1874—неизв.) — буржоазен политически деец. Минен инженер. Брат на Теодор Теодоров. Член на Народната (народняшка) партия. Завършва Минната академия в Петербург (1892). Участва в учредяването и управлението на акционерните дружества «Балкан», «Софийска банка», «Книжна фабрика» и др. Народен представител в XV обикновено НС (1911—1913). Общински съветник (1914—1922) и кмет на София (февр. 1914—март 1915). Сътрудничи на буржоазния периодичен печат по финансови въпроси. — 83, 88, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 112, 122, 201, 209, 210, 211, 239, 240, 241, 318, 322, 326, 327, 333, 334, 345, 346, 348, 368, 373, 374, 377.

Теодоров, Теодор Иванов (1859—1924) — буржоазен политически деец. Юрист. Следва право в Одеса, завършва в Париж. След завръщането си в България е прокурор в Софийския окръжен съд, член на Апелативния съд и адвокат. Виден деец и лидер на Народната (народняшка) партия (от 1920 — Обединена народнопрогресивна партия). Министър на правосъдието (10 февр. 1896—26 авг. 1897) и на финансите в кабинета на К. Стоилов (26 авг. 1897—18 ян. 1899) и в кабинетите на Ив. Евстр. Гешов и Ст. Данев (16 март 1911—4 юли 1913); министър на външните работи в кабинета на Ал. Малинов (17 окт.—28 ноем. 1918). Министър-председател и министър на външните работи и изповеданията (28 ноем. 1918—6 окт. 1919). След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 влиза в Демократическия съговор. — 78, 123, 125, 180, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400.

Тирпиц (Tirpitz), Алфред фон (1849—1930) — германски военен и политически деец, адмирал (от 1903). През 1892—1895 е началник-щаб на Главното командване на флота. През 1897—1916 е държавен секретар на военноморския флот (морски министър). Играе видна роля в разработването на агресивния политически курс на кайзерова Германия, привърженик е на идеята за създаване на силен военноморски флот, способен да се противопостави на английския в борбата за преразпределение на света. В началото на Първата световна война се обявява за безогледна подводна война и безпощадни въздушни бомбардировки на английските промишлени центрове. През есента на 1917 заедно с В. Кап основава крайнодясната «Отечествена партия» (по-късно Немска национална народна партия), чийто депутат е в Райхстага (1924—1928). — 137.

Тодоров, Сидер — деец на работническото движение. Първоначално е член на БРСДП (т. с.). Делегат на X (1903) и XII (1905) партийни конгреси. През 1905 преминава на страната на анархолибералите и е изключен от партията. Става член на БРСДП (о). Секретар на

Обединения общ работнически синдикален съюз (1911). Участва в редактирането на сп. «Социалистически преглед» и е редактор на в. «Работническа защита». След Първата световна война се връща в редовете на партията. Делегат е на I конгрес на БКП (т. с.) (1919). На XI конгрес на ОРСС (1919) е избран за член на СК на ОРСС. През 1924 е изключен като ликвидатор. През 1930—1934 е в редакцията на в. «Освобождение», орган на троцкистка група. След 9 септ. 1944 отново е приет за член на БКП. — 88, 97, 319, 322, 361, 363, 389, 433.

Томов, Константин (Коста) (1888—1935) — деец на десницата на БЗНС. Завършва Габровската гимназия, след което учителства. По-късно завършва право в Софийския университет. До 1921 е управител на Кооперативната банка. При управлението на БЗНС е министър на вътрешните работи и народното здраве (24 юни—9 ноем. 1921) и на войната (9 ноем. 1921—9 февр. 1923). Поради фракционна борба срещу Ал. Стамболийски е изключен от БЗНС и правителството. След военнофашисткия преврат на 9 юни 1923 е в ръководството на съюза. Работи активно за съглашателство с реакционната буржоазия. През 1926 застава начело на БЗНС «Оранжев», който обединява най-реакционните елементи на БЗНС. Главен редактор на в. «Земледелска правда» (1919—1933), в. «Земледелска отбрана» (1924—1925), в. «Земледелско знаме» (оранжево) (1927—1928; 1931). През март 1931 се обединява за кратко време с дясното крило на БЗНС «Врабча I», ръководено от Г. Марков. През ян. 1933 влиза в «Народното социално движение» на Ал. Цанков. Народен представител в XVIII (1919—1920), XIX (1920—1923) и XXII (1927—1931) обикновено НС. — 277, 280, 281, 282, 283, 291, 294, 297.

Тошев, Камен (К. Т. Димитров) (1876—1948) — партиен деец. Шивашки работник. Един от основателите на социалдемократическата група (1895) и организацията (1896) в Берковица. По време на Балканските войни (1912—1913) е съден за социалистическа дейност. Народен представител (1913—1923). Общински съветник в Берковица (1919—1923) и окръжен съветник. Кмет на Берковската комуна (2 юли 1920—19 септ. 1921). Член на Партийния съвет (1920—1922) — представител на Врачанския партиен окръг. Активно участва в подготовката на Септемврийското антифашистско въстание 1923. По време на въстанието е член на Околийския военнореволюционен комитет в Берковица. След поражението емигрира в Югославия. Съден задочно от фашистката власт. След 9 септ. 1944 е председател на Околийския комитет на Отечественния фронт; от 1946 работи в Околийския комитет на БКП в Берковица. — 284, 428.

Троцки (истинска фамилия: Б р о н щ а й н), Лев Давидович (1879—1940) — руски политически деец, журналист, идеолог и лидер на т. нар. «троцкизъм» — дребнобуржоазно течение в руското и международното работническо движение. Член на РСДРП. От II конгрес на партията (1903) започва активна борба против болшевиките по всички въпроси на теорията и практиката на социалистическата революция. Създава антимарксистка «теория на

перманентната революция», която пренебрегва ролята на обективните условия за развитието на революционния процес. Обявява се против Лениновата постановка за възможността социалистическата революция да победи първоначално в една или в няколко страни. Характерни за Троцки са авантюризмът в политиката, безпринципното фракционерство и пренебрежението към партийната дисциплина, прикрити с ултареволуционна фразеология. В годините на реакцията (1907—1910) е ликвидатор. През 1912 организира Августовския антипартиен блок, който обединява всички опортюнисти; изключен от партията на VI (Пражка) партийна конференция (1912). Приет отново в партията на VI конгрес на РСДРП (б) (юли—авг. 1917). След Октомврийската революция 1917 като народен комисар на външните работи се противопоставя на сключването на Бресткия мир 1918, с което поставя Съветската република в крайно тежко положение. Възглавява опозицията в профсъюзната дискуссия (1920—1921). От 1923 повежда ожесточена фракционна борба против ленинската програма за построяване на социализма. През 1926—1927 възглавява троцкистко-зиновиевския антипартиен блок. През 1927 отново е изключен от партията, изгонен от СССР (1929) и лишен от съветско гражданство (1932). Продължава антисъветската си дейност в Турция (1929—1933), Франция (1933—1935), Норвегия (1935—1937) и Мексико.

През септ. 1938 изключени от комунистическите партии троцкистки групи от 11 страни основават IV интернационал, който от 50-те години се разпада на враждуващи фракции, откъснати от работническото движение. Съществуващите и сега в някои страни троцкистки групи водят борба против страните на реалния социализъм и световното комунистическо движение, тласкат масите към авантюристични действия. — 103, 291.

Турлаков, Марко Иванов (1872—1940) — деец на БЗНС, един от водачите на дясното му крило. Завършва гимназия в Стара Загора (1890) и в продължение на 18 години е учител. Учи в Софийския университет (от 1910). От 1907 заема ръководни постове в БЗНС: член на Управителния съвет и помощник-редактор на в. «Земледелско знаме»; секретар на Постоянното присъствие (1908); редактор на сп. «Земледелска мисъл» (1909, 1911); касиер на БЗНС (1910). Народен представител (1911, 1913—1916, 1919—1923). В XVII обикновено НС (1914—1919) се обявява против включването на България в Първата световна война. В края на 1916 за участие в Деклозиеровата афера е осъден на 8 г. затвор; освободен на 25 септ. 1918. Министър на железниците, пощите и телеграфите (6 окт. 1919—21 май 1920), управляващ Министерството на правосъдието (6 окт. 1919—21 февр. 1920), министър на финансите (21 май 1920—9 февр. 1923) в правителството на Ал. Стамболийски. Противопоставя се на най-демократичните мероприятия на земеделското правителство. Привърженик е на сътрудничеството на БЗНС със старите буржоазни партии в управлението на страната. През февр. 1923 по предложение на Ал. Стамболийски е изключен от БЗНС и изваден от състава на правителството. Фактически оправдава Деветоюнския военнофашистки преврат 1923. От 1926

е член на Постоянното присъствие на БЗНС «Орацжев» — К. Томов. Постепенно губи предишното си политическо влияние. Автор на книгите: «Кооперацията и нейните форми» (1919), «Кой и защо ме изключи от Бълг. землед. народ. съюз» (1923), «История, принципи и тактика на Бълг. земл. народен съюз» (1929), и др. — 283, 286, 300.

Уилсън (Wilson), Томас Уудроу (1856—1924) — държавен деец на САЩ. Член на Демократическата партия. Президент на САЩ (1912—1921). В първите години на своето президентство прокарва закони, които му спечелват в буржоазните кръгове славата на «прогресивен реформатор», но като цяло вътрешната му политика е насочена към укрепване позициите на монополистическия капитал. В. И. Ленин изобличава социалната му демагогия. Външната му политика има грабителски, експанзионистичен характер, особено по отношение на страните от Латинска Америка. През 1917 включва САЩ в Първата световна война на страната на Антантата с цел да участва в новото преразпределение на света. През ян. 1918 издава демагогска програма за мир, т. нар. «14 точки на Уилсън», чрез които се стреми да отслаби въздействието на Лениновия Декрет за мир, приет на 8 ноем. 1917 от II конгрес на Съветите, сред народните маси във воюващите страни. Един от главните организатори на интервенцията срещу Съветска Русия (1918—1920). — 283.

Фаденхехт, Йосиф Максимов (1873—1953) — буржоазен политически деец, юрист; академик (1906). Член на Радикалната партия (от 1924 — на Демократическия сговор). Завършва право с докторат в Лайпциг (1897), специализира в Болоня и Торино (1898—1899). От 1906 е действителен член на Българското книжовно дружество (дн. БАН); секретар (1908—1909) и председател (1944—1947) на неговия Философско-обществен клон. Доцент (1898—1902, 1908—1924) и извънреден професор (1903—1908) във Висшето училище в София (дн. СУ «Климент Охридски»). Декан на Юридическия факултет на Висшето училище (1903—1904). Хоноруван професор по гражданско право (1924—1939). През 1931—1939 е председател на Съюза на българските адвокати. Народен представител (1911, 1914—1919, 1920—1931). Министър на правосъдието (21 юни—17 окт. 1918). Общински съветник в София (1920—1922). Представител на дясното крило в Радикалната партия; подкрепя създаването на Конституционния блок (1922). Член на ръководството (1923) и активен деец на Демократическия сговор. Научните му трудове са в областта на гражданското право. — 279, 295.

Фархи, Хаим Арон (1877—неизв.) — буржоазен политически деец, един от водачите на Ционистката организация в България. Търговец. Дългогодишен член на ръководството на организацията и председател на Централната консистория на евреите в България (1920—1926, 1932—1935). Член на Народната (народняшка) партия, от 1923 — на Демократическия сговор. Общински съветник в София (1920—1922, 1923—1928). Редактор на органа на Централ-

ното ционистко дружество «Д-р Теодор Херцел» в. «El Tolerencia» («Търпението») (1907) и отговорен редактор (1914—1915, 1918) на органа на Ционистката организация в София «Амишпат» («Справедливост»). Член (1920—1935) на Българската търговско-индустриална камара. През 1935 се преселва в Палестина. — 81, 83, 84, 85, 86, 87, 111, 114, 124, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 161, 178, 180, 182, 204, 207, 210, 211, 220, 221, 233, 238, 241, 242, 245, 246, 249, 250, 318, 323, 362, 365.

Филипов, Христо — общински съветник в София (1920); представител на групата на т. нар. коренящи. Адвокат. — 160, 161, 162, 179, 181, 182, 184, 185, 186, 187, 199, 210, 236, 249, 271, 318, 336, 386, 390.

Хадживълков — 124.

Хадживев, С. — подсекретар на Софийския общински съвет (1920). — 370.

Хасанов, Хюсни — партиен деец от Шумен. Учител. Организатор на партийни групи в Шуменски окръг. Участва в издаването на в. «Зия» («Светлина») — орган на партията за разпространение на социалистически идеи сред мюсюлманското население в България. Народен представител в XIX обикновено НС (1920—1923). Общински съветник в Шуменската комуна (ян. 1920—ян. 1922). — 419

Христов — инспектор в Отделение за обществената безопасност при Министерството на вътрешните работи и народното здраве (1920). — 280.

Хюснoв, Хюсни — 428.

Цветков, Тодор — партиен и синдикален деец. Пощенски служещ. Член на Управителния комитет на Телеграфо-пощенския и телефонен синдикат и на редакционния комитет на в. «Телеграфо-пощенски вестник» (1907). През 1919—1923 е член на Контролната комисия на ОРСС. — 382.

Цков, Тодор (Т. Ц. Велинов) (1882—неизв.) — партиен деец. Член на БРСДП (т. с.) от 1904. През 1905 заминава за САЩ, където завършва право. Работи за разпространението на социалистическите идеи сред българската емиграция. Поддържа редовни връзки с ЦК на БРСДП (т. с.) и сътрудничи на в. «Работнически вестник». След завръщането си в България (1911) е учител. Активно се включва в дейността на Учителската социалдемократическа организация. От 1918 е адвокат в Кюстендил. Член е на Окръжния (1919—1921) и на Местния партиен комитет (1922—1924), а за известно време и техен секретар. Общински съветник във II Кюстендилска комуна (22 окт. 1920—25 ян. 1921). Народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. На I конгрес на БКП (1919) е избран за член на Партийния съвет. Арестуван на 12 септ. 1923. През 1924 емигрира в САЩ. През 1932 се завръща в България и работи като адвокат в София. — 279, 419.

Цъстов, С. М. — вж *Маринцъстов, Станко*.

Чапрашиков, Александър Г. — народен представител в XVIII (1919—1920) и XIX (1920—1923) обикновено НС. Член на Демократическата партия. Сътрудници на централния орган на партията в. «Пряпорец». — 239.

Яблански, Димитър М. (1860—неизв.) — буржоазен политически деец. Член на Народната (народняшка) партия. Завършва воспитаното училище (1880) и офицерска стрелкова школа в Петербург (1885). По време на Сръбско-българската война (1885) е комендант на София; по-късно е председател на военнополовния съд в Пловдив. През 1886 замества за Швейцария; по-късно завършва право в Париж. Кмет на София (8 апр. 1897—11 апр. 1899). Министър на войната (14 ян. 1912—1 юни 1913), министър на обществените сгради, пътищата и благоустройството (1 юни—4 юли 1913). Народен представител (1894—1899, 1902—1908, 1911, 1913, 1914—1919). — 204.

Leibknecht, Carl — вж *Либкнехт, Карл*

ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ*

- Австралия — 416.
 Австрия — 36, 74, 416.
 Америка — 30, 32, 39, 408.
 Англия — 27, 28, 29, 32, 36, 39, 416.
 Армения — 129.
- Балкани — 129.
 Балкански полуостров — 345.
 Белоградчик, гр. — 280, 299.
 Берковица, гр. — 428.
 Берковско — 176.
 Благоевград, гр. (вж Горна Джумая)
 Ботевград, гр. (вж Орханлие)
 Бояна, с. (дн. прис. към София) — 256, 257.
 Брацигово, гр. — 176.
 Бургас, гр. — 45, 192, 241.
 България — 31, 69, 72, 74, 75, 76, 86, 87, 89, 90, 100, 102, 109,
 119, 127, 128, 129, 139, 172, 206, 229, 240, 241, 250, 275, 281,
 282, 286, 289, 290, 291, 294, 296, 312, 314, 344, 345, 348, 356,
 394, 395, 396, 398, 417, 424, 432, 441.
 Бяла Слатина, гр. — 192.
- Варна, гр. — 45, 79, 192, 241, 250.
 Велико Търново, гр. (вж Търново)
 Видин, гр. — 192.
 Враца, гр. — 192.
 Врачански окръг — 277, 281, 292, 298, 441.
 Връбница, с. (дн. прис. към София) — 256, 257.
 Вуковар, гр. (Югославия) — 356.
- Габрово, гр. — 192.
 Германия — 29, 30, 32, 36, 39, 74, 75, 227, 229, 396, 416.
 Горна Джумая, гр. (дн. Благоевград) — 192.

* Изработен от К. Прашанова. (Ред.)

Горна Оряховица, гр. — 192.
Грузия — 416.

Дупница, гр. (дн. гр. Станке Димитров) — 192, 287, 428.

Европа — 44, 137, 305, 346.
Ески Джумая, гр. (дн. Търговище) — 192.
Естония — 416.
Етрополе, гр. — 192.

Западна Европа — 46, 129.

Изток — 42, 128.
Индия — 29.
Италия — 31, 36, 74.

Казанлък, гр. — 192.
Калофер, гр. — 278, 300.
Камено, гр. (вж Каялии)
Канада — 416.
Карлово, гр. — 277.
Карнобат, гр. — 192.
Каялии, с. (дн. гр. Камено) — 87.
Клисура, гр. — 300.
Княжево, с. (дн. прис. към София) — 257.
Койнаре, с. (дн. град) — 301.
Копривщица, гр. — 192.
Красно село, махала (дн. прис. към София) — 256, 315.
Кюстендил, гр. — 192.

Ленинград, гр. (вж Петроград)
Летония — 416.
Ловеч, гр. — 192.
Лом, гр. — 192, 279.
Луковит, гр. — 192, 428.

Македония — 423.
Малашевци, с. (дн. прис. към София) — 256, 257.
Михайловград, гр. (вж Фердинанд)
Михайловградско (вж Фердинандско)
Москва, гр. (СССР) — 343, 344, 368.

Надежда, махала (дн. прис. към София) — 256, 257, 315.
Никопол, гр. — 192.
Нова Зеландия — 416.
Норвегия — 416.

Орхание, гр. (дн. Ботевград) — 192.
Остров, с., Врачански окръг — 278, 299, 301.

- Пазарджик, гр. (вж Татар Пазарджик)
 Пазарджишко — 176.
 Панагюрище, гр. — 192.
 Панчарево, с. (дн. прис. към София) — 257.
 Перник, с. (дн. град) — 192.
 Перник, мина, Пернишки окръг — 45, 86, 100.
 Петрич, гр. — 192.
 Петроград, гр. (дн. Ленинград) (СССР) — 346.
 Пещера, гр. — 123.
 Пирдоп, гр. — 192.
 Плевен, гр. — 79, 192, 241, 250, 288.
 Пловдив, гр. — 45, 79, 91, 93, 120, 141, 171, 172, 174, 175, 177, 179, 181, 192, 241, 281, 282, 300, 441.
 Пловдивски окръг — 441.
 Полша — 416.
 Попово, гр. — 192.
 Прага, гр. (Чехословакия) — 341, 342, 344, 345.
 Провадия, гр. — 192.
- Разград, гр. — 192.
 Ракита, с., Софийски окръг — 428.
 Румъния — 31.
 Русе, гр. — 45, 192, 241, 250.
 Русия — 31, 42, 44, 83, 94, 103, 105, 128, 129, 229, 254, 291, 295, 305, 342, 343, 345, 416.
 Руска съветска социалистическа република — 344.
 Руска съветска федеративна република — 344, 416.
- Самоков, гр. — 192.
 Свиленград, гр. — 192.
 Свищов, гр. — 192.
 Севлиево, гр. — 192.
 Сливен, гр. — 45, 79, 192, 250.
 Сопот, гр. — 176, 177, 181, 300, 441.
 София, гр. — 23, 45, 48, 49, 57, 79, 91, 93, 94, 117, 130, 137, 139, 140, 148, 150, 151, 170, 171, 177, 183, 186, 192, 208, 210, 218, 219, 222, 224, 229, 241, 243, 250, 251, 255, 256, 257, 280, 281, 283, 284, 287, 299, 306, 307, 308, 308, 315, 316, 319, 333, 349, 356, 358, 365, 369, 376, 388, 389, 399, 409, 413, 422, 428, 429, 433, 434, 441.
 Софийски окръг — 71, 312, 313.
 Станке Димитров, гр. (вж Дупница)
 Стралджа, с. (дн. град) — 192.
 Съветска Русия — 36, 40, 173, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349.
 Сърбия — 31.
- Татар Пазарджик, гр. (дн. Пазарджик) — 192.
 Тетевен, гр. — 192.
 Тетевенско — 176.
 Троян, гр. — 192.
 Троянско — 176.

Трън, гр. — 192.

Търговище, гр. (вж Ески Джумая)

Търново, гр. (дн. Велико Търново) — 192, 279.

Унгария — 36, 122.

Фердинанд, гр. (дн. Михайловград) — 192.

Фердинандско (дн. Михайловградско) — 176.

Финландия — 416.

Франция — 36, 39, 74.

Хасково, гр. — 192.

Централна Европа — 46.

Червен бряг, гара (дн. град) — 192.

Чехословакия — 345.

Чехословашко — 343, 344, 345, 416.

Швеция — 416.

Шумен, гр. — 79, 192, 428.

Югославия — 356, 447, 448.

Южна Европа — 46.

Ямбол, гр. — 192.

ДАТИ ОТ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА Г. ДИМИТРОВ*

март—юни 1920

- Март, началото*
София Георги Димитров заедно с останалите членове на ЦК на БКП е подведен под съдебна отговорност от прокурора на Софийския военнополови съд за издадения на 15 дек. 1919 Позив към работническата класа в България, който призовава трудещите се на протестна акция против подкрепата, която българското правителство оказва на белогвардейските контрареволуционери, намиращи се в България.
- Март, 2*
София Полицаян правят опит да арестуват Г. Димитров в дома му и на ул. «Пирот» (дн. бул. «А. Жданов»).
- Март, 3*
София Изпраща писмо до Централното настоятелство на Работническия печатарски съюз, в което дава указания за подпомагане на останалите без работа след Транспортната стачка (дек. 1919—февр. 1920) железничари, телеграфо-пощенци и миньори; приложена е изработената от конференцията на СК на ОРСС и централните настоятелства на професионалните съюзи проектодиректива за стачките.
- Март, 7*
София Подписва заедно с другите членове на парламентарната група на БКП законодателно предложение за даване на избирателни права на жените.
- Март, 8*
София Изпраща от името на Синдикалния комитет на ОРСС Окръжно № 5 до централните и местните настоятелства на професионалните съюзи, в което набелязва задачите на професионалните съюзи във връзка с предстоящите избори за XIX

* Изработен от К. Прашанова.

обикновено НС, както и за подпомагане на останалите без работа транспортни работници.

Март, 12 В. «Работнически вестник», бр. 198, публикува
София статията на Г. Димитров «Синдикатите в изборната борба», в която авторът определя мястото, ролята и задачите на професионалните организации в предизборната борба за XIX обикновено НС.

Март, 13 От името на общинската група на БКП внася
София предложение в Софийския общински съвет разглеждането на бюджета на общината за 1920 да стане в редовната априлска сесия на съвета, а в дневния ред на I извънредна сесия да се включат въпросите за обезщетяване на уволнените за участие в демонстрацията на 24 дек. 1919 общински работници и служещи и за изменение на Правилника за безплатна медицинска помощ.

Произнася реч в Софийския общински съвет и предлага проект за резолюция на съвета по продоволствения въпрос, в които разкрива класовия грабителски характер на буржоазната продоволствена политика и подчертава невъзможността в условията на капиталистическата система да се разрешат въпросите, свързани с храната на населението.

Март, 15 Подписва заедно с другите членове на ЦК на
София БКП Позив към градските и селските пролетарии, малоимотни и угнетени във връзка с предстоящите парламентарни избори.

Март, 17 Подписва заедно с другите членове на ЦК на
София БКП Протест на Комунистическата партия до министър-председателя и министъра на вътрешните работи и народното здраве по повод предизборните преследвания, на които е подложена партията.

Март, 18 От името на общинската група на БКП предлага
София Софийският общински съвет да протестира пред правителството против незаконното разтуряне на Пловдивската комуна и да гласува решение против наредбата за снабдяване на населението с легитимации за самоличност във връзка с предстоящите парламентарни избори.

Произнася в Софийския общински съвет реч по продоволствения въпрос. Изтъква, че причина за продоволствената криза в страната е капита-

листическата обществена система и че единственият начин за разрешаването ѝ е в създаването на съветска организация на обществото. Предлага като временна мярка общината сама да поеме прехраната на населението, а средствата да бъдат набавени чрез прогресивно облагане на капиталите, имотите и доходите от тях.

Подписва заедно с другите членове на СК на ОРСС изявление «За синдикалното единство», в което се посочват условията за включване в ОРСС на други професионални организации, дружества, групи и отделни членове.

Март, 20 Отправя заедно с народните представители Н. Пенев и Ал. Атанасов питане до министъра на железниците, пощите и телеграфите по повод възстановяването на работа на уволнените по време на Транспортната стачка железничари и телеграфо-пощенци.

Март, 23 Изказва се в Софийския общински съвет по повод системните отсъствия на буржоазни общински съветници от заседания на съвета, с което умишлено се саботира решаването на продоволствения и на жилищния въпрос.

Произнася реч пред събрание на държавни и общински служещи в Работническия дом на тема «Мястото на държавните и други наемници в изборната борба».

Март, 27 Изказва се в Софийския общински съвет за незабавно разглеждане на внесените на 18 март предложения на общинската група на БКП за гласуване на протест срещу разтурянето на Пловдивската комуна и арестуване на съветниците-комунисти, както и срещу полицейската наредба за издаване на легитимации за самоличност.

Март, 28 Избран е за народен представител в XIX обикновено НС.

Март Излиза брошурата на Г. Димитров «Задачите на работническите синдикати». Авторът прави извод, че в годините след империалистическата война непосредствената задача на революционните профсъюзи е премахването на капиталистическата система и свързаната с нея експлоа-

тация на труда и определя тяхната роля след победата на революцията.

Април, 1 Изказва се в Софийския общински съвет срещу системните посегателства на правителството върху общинската автономия и гражданските права и свободи.
София

Април, 4 Произнася реч пред работническо събрание в кв. «Надежда» на тема «Изборната победа и предстоящите задачи на Комунистическата партия».
София

Април, 5 От името на общинската група на БКП внася предложение в Софийския общински съвет за провеждане на заседанията на съвета в по-голямо помещение, за да се даде възможност на избирателите да следят непосредствено разискванията и решенията на съвета.
София

Изказва се в Софийския общински съвет при обсъждането на бюджета за 1920. Критикува вношения проектобюджет, тъй като не отговаря на действителните нужди на столичното население, и настоява при преразглеждането му да се намерят нови източници на приходи.

Април, 8 Подновява предложението си в Софийския общински съвет заседанията на съвета да се провеждат в по-голяма зала.
София

Изказва се в Софийския общински съвет по въпроса за прехраната. Обосновава предложенията от комунистическата общинска група норми за определяне на категориите граждани, които имат право да получават хляб по намалени цени. Изтъква необходимостта от пълна общинска автономия, при която чрез облагане на имотите, капиталите и доходите от тях да се постигне реално облекчение на положението на трудещите се.

Април, 12 Подписва от името на Синдикалния комитет на ОРСС Окръжно № 6 до централните и местните настоятелства на професионалните съюзи за достойно посрещане на международния празник на труда Първи май.
София

Април, 14 Предлага в Софийския общински съвет да се избере комисия за непосредствен контрол върху организацията на прехраната в столицата. Подчертава, че Комунистическата партия не желае

да се обвързва с продоволствената политика на управляващите столичната община буржоазни партии, поради което няма да участва в комисията по прехраната.

- Април, 19* ЦК на БКП упълномощава Г. Димитров и В. *София* Коларов да се срещнат с представителите на ЦК на Работническата комунистическа партия (групата на Н. Харлаков) и да обсъдят условията за евентуалното ѝ обединение с БКП.

От името на общинската група на БКП внася предложение в Софийския общински съвет Първи май да бъде обявен за празник и на общината.

Изказва се в Софийския общински съвет за правилна категоризация на населението и различните служби и учреждения за получаване на хляб по намалени цени.

- Април, 22* Изказва се в Софийския общински съвет и на- *София* стоява за широка публичност на заседанията на съвета при разискване на въпроса за прехраната.

- Април, 24* Изказва се в Софийския общински съвет по въ- *София* проса за публичността в работата на съвета, която дава възможност на трудещите се за контрол и косвено участие в управлението на столичната община.

- Април, 25* Като представител на ЦК на БКП заедно с В. *София* Коларов преговаря с ръководители на Работническата комунистическа партия (РКП) (групата на Н. Харлаков) за условията на обединяването ѝ с БКП, главното от които е възприемането от РКП на програмата и тактиката на БКП в името на организационното единство на работническата класа.

- Април, 27* Произнася реч в Народното събрание във връзка *София* с проведените на 28 март 1920 година избори за XIX обикновено НС, в която изобличава терора и предизборните произволи на земеделското правителство спрямо БКП. Разкрива намерението на правителството да касира избора на комунистическите народни представители от Врачанската колегия. Изразява увереността си в неизбежната победа на комунизма, която ще бъде извоювана не в буржоазния парламент, а чрез революцията.

Април, 29 Изказва се в Софийския общински съвет и отново *София* мотивира предложението на комунистическата общинска група Първи май да се празнува и от общината.

Април, 30 Изказва се в Софийския общински съвет по до-
София ставката на материали за трамвайната и електрическата мрежа в София. Настоява да бъде дадена подробна информация за състоянието на преговорите по преминаването на двете предприятия във владение на общината.

Изказва се в Софийския общински съвет против фалшификациите на общинските власти при съставянето на избирателните списъци в столицата.

Протестира в Софийския общински съвет против внесената от кмета промяна на решението на съвета за празнуване на Първи май.

Май, 1 Пронизнася реч пред работническо събрание в кв.
София «Ючбунар» по случай международния празник на труда — Първи май.

Май, 4 Участва в дебати в Софийския общински съвет
София по въпроса за осигуряване на столичното население с продукти от първа необходимост.

Май, 7 Избран е за председател на Постоянното бюро
София на комунистическата общинска група в Софийския окръжен съвет.

Май, 10 Прочита в Софийския окръжен съвет декларация
София на комунистическата група в съвета, в която протестира срещу политиката на терор и насилния по време на изборите за окръжни съвети.

Май, 14 Изказва се в Софийския общински съвет за
София създаване на общинска комисия по снабдяването на бедното столично население с евтин хляб.

Предлага да се създаде специална общинска комисия за контрол на дейността на общината по прехраната.

Предлага участващите в Софийския общински съвет партии да бъдат представени пропорционално в общинските комисии.

Преди 21 май Избран е за секретар на бюрото на парламентарната група на БКП.
София

Май, 21 Изказва се в Софийския общински съвет против превръщането на 24 май в националистически празник.
София

Май, 31 — Участвува в работата на II конгрес на БКП.
юни, 2
София

Юни, 2 Преизбран е за член на ЦК на БКП.

София Пронзая реч на събрание в Синдикалния дом по случай закриването на II конгрес на БКП.

Юни, 10 Изказва се в Софийския общински съвет и внася протест на комунистическата общинска група против умишленото невявяване на съветници от управляващото мнозинство на заседание на съвета с цел да провалят прокарването на предвидените в бюджета за 1920/1921 данъчни облагания на имотните слоеве в столицата.
София

Юни, 13 Изнася отчет пред работническо събрание за дейността на комунистическата общинска група в Столичната община.
София

Юни, 14 Обосновава в Софийския общински съвет отрицателното становище на комунистическата общинска група по предложението на Постоянното присъствие да се изпрати общинска делегация на VII соколски събор в Прага, който е с антисъветска насоченост. Настоява да се прекрати поддръжката на правителството за руските контрреволюционери.
София

Юни, 15 Изказва се в Софийския общински съвет при обсъждането на въпроса за жилищната криза. Разкрива намерението на някои съветници — широки социалисти, да заграт общински места.
София

Като секретар на ОРСС подписва пълномощно на Л. Димитрова да представлява съюза на годишния конгрес на Главния работнически съюз на Югославия в гр. Вуковар.

Юни, 17 Отпраща питане към кмета на Софийската община по повод изгонването на група амбулантни търговци от пасаж «Св. Никола». Предлага да се избере общинска комисия, която да проучи въпроса за използването на тротоарите, площадите и пасажите на столицата от амбулантни търговци.

Юни, 18 Изказва се в Софийския общински съвет в подкрепа на предложението общинските съветници да имат право на отпуск.

Обявява се за еднакво отношение към всички амбулантни търговци от столицата и настоява да се избере комисия, която да проучи въпросите, свързани с амбулантната търговия.

Изказва се в Софийския общински съвет против предложението на кмета от безплатна медицинска помощ да се ползват всички граждани на столицата.

Юни, 20 Произнася реч пред работническо събрание в кв. «Ючбунар» във връзка с данъчната политика на правителството, бюджета на Софийската община и раздаването на общински места.

Юни, 21 Изпраща от името на СК на ОРСС Окръжно № 8 до централните настоятелства и секциите на професионалните съюзи и до местните работнически съвети, в което са набелязани предстоящите задачи на професионалните съюзи във връзка с изтичането на първото полугодие на 1920.

Юни, 22 Изпраща от името на Синдикалния комитет на ОРСС писмо-отговор до Управителния съвет на Общото работническо кооперативно дружество «Освобождение» и до Централното настоятелство на Работническия печатарски съюз, в което се посочват резултатите от направената в печатницата на Кооперация «Освобождение» ревизия и се набелязват конкретни мерки за отстраняване на констатираните нередности.

Изказва се в Софийския общински съвет срещу вмешателството на министъра на вътрешните работи и народното здраве при отдаването на

общински места под наем за постройка на жилища.

Юни, 23 Изказва се в Народното събрание при обсъждането на въпроса за размера на депутатското възнаграждение. Настоява народните представители да получават годишно възнаграждение, което да им осигурява възможността пълноценно да участвуват в работата на Народното събрание.
София

СЪДЪРЖАНИЕ

ПРЕДГОВОР КЪМ ТОМ ДЕСЕТИ

1920

ЗАДАЧИТЕ НА РАБОТНИЧЕСКИТЕ СИНДИКАТИ	21
ПОЛИТИЧЕСКАТА МАСОВА СТАЧКА	43
ДО ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО НА РАБОТНИЧЕСКИЯ ПЕЧАТАРСКИ СЪЮЗ. <i>3 март</i>	48
ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ И МЕСТНИ НАСТОЯТЕЛСТВА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ И ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. <i>8 март</i>	57
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. <i>13 март</i>	63
1. Предложения по допълнителния дневен ред на извънредната сесия на съвета.. . . .	63
2. Продоволствената криза в страната и политиката на буржоазията	66
ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ ПОТЪПКАНА!	91
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. <i>18 март</i>	92
1. Протест срещу незаконното разтуряне на Пловдивския общински съвет и предизборните машини на правителството	92
2. По продоволствената криза в столицата и страната.. . . .	97

* Със звездичка са означени заглавията, формулирани от съставителя.
(Ред.)

3. Против посегателствата върху общинската автономия и гражданските свободи	138
ДАЙТЕ ХРАНИ НА ОБЩИНИТЕ!	141
ЖИЛИЩНАТА НУЖДА	144
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 23 март.. ..	148
1. Против саботирането на работата на Общинския съвет от представителите на буржоазните партии.. .. .	148
2. Предложение по организирането на прехраната в столицата	151
* КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ И СЛУЖЕЩИТЕ ..	156
ТЕРОРЪТ В ЦЯЛАТА СТРАНА.. .. .	159
* ПРОТИВ ОТЛАГАНЕ РАЗГЛЕЖДАНЕТО НА ВЪПРОСА ЗА ПОСЕГАТЕЛСТВОТА ВЪРХУ ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ И ГРАЖДАНСКИТЕ СВОБОДИ. 27 март.	160
НА БОРБА И ПРОТЕСТ С ЧЕРВЕНОВИНЕНАТА БЮЛЕТИНА!	163
ВЪПРЕКИ ВСИЧКО, ПОБЕДАТА Е НАША!.. .. .	166
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 1 април.. ..	170
1. Предложение за прилагане на чл. 45 от Закона за общините	170
2. Предложение за приемане протест на Софийския общински съвет против разтурянето на Пловдивския общински съвет	171
3. Против задължителното легитимиране преди изборите и произволите на полицията	183
182 000 ИЗБИРАТЕЛИ И 49 ДЕПУТАТИ ЗА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ	188
ВЪЗХОДЪТ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ ..	191
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 5 април.. ..	194
1. За осигуряване на по-широка публичност на заседанията на съвета	194
2. По бюджетопоекта на Софийската община.. .. .	198

СТЯГАЙТЕ ОРГАНИЗАЦИИТЕ, ИЗДИГАЙТЕ СЪЗНАНИЕТО СИ!	213
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 8 април.. ..	217
1. За публичността на заседанията на съвета.. ..	217
2. За гражданите, които следва да получат хляб по намалени цени	222
ПРАЗНИКЪТ НА ТРУДА ИДЕ!	227
ДО ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО НА РАБОТНИЧЕСКИЯ ПЕЧАТАРСКИ СЪЮЗ. 12 април.. .. .	229
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 14 април.. ..	232
1. За участието на комунистическата общинска група в комисията по прехраната	232
2. За контрол върху организацията на прехраната в столицата	243
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 19 април.. ..	248
1. За участието на общинските работници и служещи в празнуването на Първи май.. .. .	248
2. За правилно разпределение на хляба с намалени цени..	252
* ЗА ШИРОКА ПУБЛИЧНОСТ ПРИ РАЗИСКВАНЕ НА ВЪПРОСА ЗА ПРЕХРАНАТА В ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ. 22 април	264
* ЗА ОСИГУРЯВАНЕ ПУБЛИЧНОСТ НА ЗАСЕДАНИЯТА НА ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ. 24 април.. .. .	268
* ПО ИЗБОРА ВЪВ ВРАЧАНСКАТА КОЛЕГИЯ. 27 април	275
ДОЛУ ПОЛИЦЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ — ДА ЖИВЕЕ СЪВЕТСКОТО УПРАВЛЕНИЕ!	298
* ЗА ОБЯВЯВАНЕТО НА ПЪРВИ МАЙ ЗА ПРАЗНИК НА СОФИЙСКАТА ОБЩИНА. 29 април.. .. .	304
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. 30 април.. ..	308
1. По доставката на материали за трамвайната и електрическата мрежа в София.. .. .	308
2. Против фалшификациите при съставянето на избирателните списъци в столицата.. .. .	308

ДЕКЛАРАЦИЯ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ГРУПА В СОФИЙСКИЯ ОКРЪЖЕН СЪВЕТ. <i>10 май</i>	312
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. <i>14 май</i>	315
1. Предложение за създаване на общинска комисия по снабдяването на бедното столично население с евтин хляб	315
2. Предложение за създаване на постоянна общинска ко- мисия за контрол на дейността по прехраната.. ..	318
3. За пропорционално представителство в общинските комисии	324
ОБЩАТА ТРАНСПОРТНА И РУДНИЧАРСКА СТАЧКА	329
* ПРОТИВ ПРЕВРЪЩАНЕТО НА 24 МАЙ В НАЦИО- НАЛИСТИЧЕСКИ ПРАЗНИК. <i>21 май</i>	332
* ПО САБОТИРАНЕТО НА РАБОТАТА НА ОБЩИН- СКИЯ СЪВЕТ ОТ УПРАВЛЯВАЩОТО МНОЗИНСТВО. <i>10 юни</i>	335
* БОРБАТА НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ГРУПА В СО- ФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ В ЗАЩИТА НА ТРУ- ДЕЩИТЕ СЕ	339
* ПРОТИВ ИЗПРАЩАНЕТО НА ДЕЛЕГАЦИЯ ОТ СО- ФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ НА СОКОЛСКИЯ СЪБОР В ПРАГА. <i>14 юни</i>	341
* ПО НАРУШАВАНЕТО НА ЧЛ. 47 ОТ ЗАКОНА ЗА ГРАДСКИТЕ ОБЩИНИ ОТ ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА БУРЖОАЗНИТЕ ПАРТИИ В ОБЩИНСКИЯ СЪВЕТ. <i>15 юни</i>	350
ПЪЛНОМОЩНО НА СК НА ОРСС. <i>15 юни</i>	356
НОВИЯТ СКАНДАЛ В СОФИЙСКАТА ОБЩИНА.. ..	357
* ПРОТИВ НЯКОИ ПРОИЗВОЛИ НА КМЕТА НА СО- ФИЙСКАТА ОБЩИНА. <i>17 юни</i>	360
* В СОФИЙСКИЯ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ. <i>18 юни</i>	368
1. За даване на отпуск на общинските съветници.. ..	368
2. За урегулиране на амбулантната търговия в София..	369

3. Против ползуването на безплатна медицинска помощ от софийската буржоазия	376
ДО ЦЕНТРАЛНИТЕ НАСТОЯТЕЛСТВА И СЕКЦИИТЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ СЪЮЗИ, ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ. 21 юни.. .. .	378
ДО УПРАВИТЕЛНИЯ СЪВЕТ НА РАБОТНИЧЕСКОТО КООПЕРАТИВНО ДРУЖЕСТВО «ОСВОБОЖДЕНИЕ»; ДО ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО НА РАБОТНИЧЕСКИЯ ПЕЧАТАРСКИ СЪЮЗ. 22 юни..	382
* ПРОТИВ ПОСЕГАТЕЛСТВОТО ВЪРХУ ОБЩИНСКАТА АВТОНОМИЯ ОТ СТРАНА НА ПРАВИТЕЛСТВОТО. 22 юни	386
* ЗА ДАВАНЕ ГОДИШНО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ НА НАРОДНИТЕ ПРЕДСТАВИТЕЛИ. 23 юни.. .. .	392
ПОДГОТВИТЕЛНИ МАТЕРИАЛИ	401

1920

* РЪКОПИСНИ БЕЛЕЖКИ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ..	403
* РЪКОПИСНИ БЕЛЕЖКИ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ. 21—25 март	406
* СПИСЪК НА КНИГИ. 2 април.. .. .	408
* КОНСПЕКТ НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ ЗА РЕЧТА МУ В НАРОДНОТО СЪБРАНИЕ ПО ИЗБОРА ВЪВ ВРАЧАНСКАТА КОЛЕГИЯ. Преди 27 април.. .. .	409

ПРИЛОЖЕНИЕ

411

1920

ДО XIX ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ, II РЕДОВНА СЕСИЯ. 7 март	413
В ПОДКРЕПА НА ПОСТРАДАЛИТЕ ОТ СТАЧКАТА..	420
ПОЗИВ КЪМ ГРАДСКИТЕ И СЕЛСКИТЕ ПРОЛЕТАРИИ, МАЛОИМОТНИ И УГНЕТЕНИ. 15 март.. ..	422

ПРОТЕСТЪТ НА КОМУНИСТИЧЕСКАТА ПАРТИЯ ПРОТИВ ПРАВИТЕЛСТВЕНИЯ ТЕРОР. <i>17 март</i>	428
ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ.. .. .	430
ЗА СИНДИКАЛНОТО ЕДИНСТВО	431
* ЗА ВЪЗСТАНОВЯВАНЕ НА РАБОТА УВОЛНЕНИТЕ СЛУЖИТЕЛИ, ЖЕЛЕЗНИЧАРИ И ТЕЛЕГРАФО-ПО- ЩЕНЦИ. <i>24 март</i>	434
* ДО МЕСТНИТЕ РАБОТНИЧЕСКИ СЪВЕТИ И НА- СТОЯТЕЛСТВАТА НА ТРАНСПОРТНИТЕ СЕКЦИИ..	436
В ЗАЩИТА НА СТАЧНИЦИТЕ	437
ПОЗИВ КЪМ ТРУДЕЩИЯ СЕ НАРОД В БЪЛГАРИЯ. <i>10 май</i>	441
* ДО КОНГРЕСА НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКАТА РАБОТ- НИЧЕСКА ПАРТИЯ НА ЮГОСЛАВИЯ. <i>20 юни</i>	447
БЕЛЕЖКИ	449
ПОКАЗАЛЕЦ НА ПЕРИОДИЧНИТЕ ИЗДАНИЯ	494
ПОКАЗАЛЕЦ НА ЦИТИРАНАТА И СПОМЕНАВАНАТА ЛИТЕРА- ТУРА	499
ИМЕНЕН ПОКАЗАЛЕЦ.. .. .	503
ГЕОГРАФСКИ ПОКАЗАЛЕЦ	552
ДАТИ ОТ ЖИВОТА И ДЕЙНОСТТА НА ГЕОРГИ ДИМИТРОВ <i>Март — юни 1920.</i>	556

ГЕОРГИ ДИМИТРОВ

Съчинения

Том

10

Второ издание

Редактор на издателството Иванка Найденова
Художник Тотю Данов
Художествен редактор Александър Хачатурян
Технически редактор Ронка Кръстанова
Коректор Гинка Луджева

Издателски № 7659

Даден за набор на 17. IX. 1985 г.

Подписан за печат на 25. III. 1986 г.

Излязъл м. май

Печатни коли 35,75. Издателски коли 30,03

Условно-издателски коли 30,92. Формат 84/108/32.

Тираж 20 000 (1-12110). Цена 1,60 лв.

Код 22/95311/0102-11-86

Партиздат — София, бул. «В. И. Ленин» № 47
ДП «Димитър Благоев» — София, ул. «Н. Ракин» № 2